

HANDELINGEN

VAN DE

ALGEMEENE CHRISTELIJKE SYNODE

DER

HERVORMDE KERK

IN HET

KONINGRIJK DER NEDERLANDEN,

IN DEN JARE

1850.



'SGRAVENHAGE,
Ter Algemeene Lands-Drukkerij,
1850.


BIBLIOTHECA · BODLEIANA

HANDELINGEN

VAN DE

ALGEMEENE CHRISTELIJKE SYNODE

DER

HERVORMDE KERK

IN HET

KONINGRIJK DER NEDERLANDEN,

IN DEN JARE

1850.

Krachtens artikel 20 van het Algemeen Reglement wordt de Gewone Vergadering der Synode op den eersten Woensdag in Julij, zijnde de derde dag dier maand, in het daartoe bestemd lokaal van het Ministerieel Departement, gehouden. Vergadering der Synode.

Naar de benoemingen, overeenkomstig artikel 17 van gezegd Reglement, behooren tot deze Vergadering, behalve de Secretaris der Synode Dr. *Henricus Petrus Timmers Verhoeven*, Predikant te *'s Gravenhage*, en de Quaestor-Generaal de Heer *Petrus Johannes Ameshoff*, Oud-Ouderling te *Amsterdam*, de navolgende Afgevaardigden: Hare zamenstelling.

Door de Algemeene Synodale Commissie:

De Heer *Jan Samuel Wor*, Predikant te *Zwolle*.

Door het Provinciaal Kerkbestuur van *Gelderland*:

De Heer *Bernhard te Gempt*, Predikant te *Batenburg*, en

De Heer Jonkheer Mr. *Willem Louis Frederik Christiaan* Ridder *van Rappard*, Oud-Ouderling te *Arnhem*.

Door het Provinciaal Kerkbestuur van *Zuidholland*:

De Heer *Abraham Verweij* Bz., Predikant te *Leiden*, en

De Heer Mr. *Willem Leonard Diemont van Langerak*, Ouderling te *Gorinchem*.

Door het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*:

De Heer *Rudolf Jacobus Koning*, Predikant te *Limmen*.

Door het Provinciaal Kerkbestuur van *Zeeland*:

De Heer *Christiaan de Visser* Sz., Predikant te *Tholen*.

Door het Provinciaal Kerkbestuur van *Utrecht*:

De Heer *Hendrik Johannes van Hoorn*, Predikant te *Amersfoort*.

Door het Provinciaal Kerkbestuur van *Friesland*:

De Heer *Petrus Arnoldus Conradus Hugenholtz*, Predikant te *Dokkum*.

Door het Provinciaal Kerkbestuur van *Overijssel*:

De Heer *Hendrik Joannes Romenij*, Predikant te *Zwolle*.

Door het Provinciaal Kerkbestuur van *Groningen*:

De Heer Dr. *Pieter Boeles*, Predikant te *Noorddijk*.

Door het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordbrabant*:

De Heer *Hermannus Joannes Krom* JHz., Predikant aan de *Leur*.

Door het Provinciaal Kerkbestuur van *Drenthe*:

De Heer *Hieronimus Doorenbos*, Predikant te *Hijkersmilde*.

Door de Commissie tot de Huishoudelijke Zaken der Waalsche Kerken:

De Heer *Daniel Serrurier* Dz., Predikant te *Dordrecht*.

Door het Kerkbestuur van *Limburg*:

De Heer *Willem Frederik Christianus van Laak*, Predikant te *Maastricht*, en

De Heer *Jacob Anton Wilmar*, Oud-Ouderling te *Meerssen*.

Door de Commissie tot de Zaken der Protestantsche Kerken in Nederlandsch *Oost-* en *West-Indie*:

De Heer *Frank de Willigen*, Predikant te *'s Gravenhage*.

Door de Godgeleerde Faculteit te *Leiden*:

De Hoogleeraar Dr. *Joan Frederik van Oordt* JWz.

Door de Godgeleerde Faculteit te *Utrecht*:

De Hoogleeraar Dr. *Henricus Egbertus Vinke*.

Door de Godgeleerde Faculteit te *Groningen*:

De Hoogleeraar Dr. *Wilhelmus Muurling*.

Hare bijwoning door den Minister en den Secretaris-Generaal en Adviseur bij het Departement enz.

De Vergadering des voormiddags te elf uren een aanvang nemende, treedt binnen Zijne Excellentie Jonkheer Mr. *Nedermeijer*, Ridder *van Rosenthal*, Minister van Justitie, voorloopig belast met het bestuur van het Departement

voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, vergezeld door den Heer *Roozeboom*, Secretaris-Generaal en Adviseur bij het Departement.

Hare inleiding door het gebed van den tijdelijken Voorzitter.

Ingevolge art. 20* van het Algemeen Reglement, aanvaardt de Heer *Doorenbos*, zijnde de oudste in leeftijd onder de afgevaardigde Predikanten, het tijdelijke voorzitterschap, en gaat hij, na eene korte inleiding, de Vergadering voor in het plegtig gebed.

Hare opening door den Minister.

Hierna neemt Zijne Excellentie de Minister het woord op, en opent, met eene doeltreffende aanspraak, deze *vijf-en-dertigste* Vergadering van de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk. Met een hartelijk woord ontboezemt de President vervolgens zijne wenschen en gevoelens, waarop de Minister nog met eene korte rede besluit.

Presentielijst. Optreding van den Heer *A. Losgert*, bij ontstentenis van *H. J. Krom*.

De presentielijst wordt opgemaakt, en blijkt, dat al de genoemde Leden tegenwoordig zijn, met uitzondering van de Heeren *van Rappard* en *Krom*, van wier afwezigheid bij den Secretaris berigt is ingekomen, behelzende van eerstgemelde, dat hij, ter oorzake van familieaangelegenheden verhinderd wordt, de zittingen gedurende den loop der week bij te wonen; omtrent laatstgenoemde, dat, zijn gezondheidstoestand hem niet veroorlovende zijne zending als Afgevaardigde te vervullen, de Secundus in zijne plaats zal optreden, en is als zoodanig dan ook nu mede tegenwoordig de Heer *Abraham Losgert*, Predikant te *Grave*.

Verkiezing van den President, den Vice-President en den Secundus van dezen.

Naar het voorschrift in art. 20* van het Algemeen Reglement, begint de Synode hare werkzaamheden, onder de leiding van den tijdelijken Voorzitter, met de verkiezing van eenen President, Vice-President en diens Secundus.

Door stemming met besloten billetten, bij volstrekte meerderheid, worden alzoo benoemd: de Heer *Verweij* tot President, de Heer *Boeles* tot Vice-President, de Heer *Hugenholtz* tot Secundus van den Vice-President. Allen verklaren de hun aangeboden betrekking respectivelijk te aanvaarden.

Optreding van den benoemden President.

De nieuw gekozene het Praesidium alsnu in handen nemende, rigt hij een gepast woord, zoo wel tot hem, die, met de leiding der eerste werkzaamheden, zijne roeping heeft willen vervullen, als voorts tot al de Leden der Vergadering.

Mededeeling door den Secretaris van de te verrigten werkzaamheden.

De Secretaris doet mededeeling van de reeks der onderscheidene werkzaamheden, waarmede de Vergadering zich zal hebben bezig te houden.

Discussien wegens het Reglement van Orde.

Ten einde een Reglement van Orde, tot rigtige behandeling der voorkomende werkzaamheden, daar te stellen, worden gelezen en in discussie gebragt de artikelen, die bij de vorige Synodale Vergadering daartoe werden aangenomen.

Art. 1. Wordt onveranderd goedgekeurd.

Art. 2. Behouden met weglating van de laatste woorden » benevens den Syno- » dalen Ouderling", zoodat de drie Ouderlingen, die thans, naar art. 17 van het Algemeen Reglement, zitting hebben, onder de Afgevaardigden van de Provinciale Kerkbesturen, die in het artikel voorkomen, en naar de orde waarin zij volgen, zullen begrepen zijn.

Art. 3. Worden, in de tweede alinea, de eerste woorden » de Quaestor, zulks » goedvindende, en" weggelaten.

Art. 4. In verband met gezegd artikel 17, wordt achter » de Hoogleeraren" ingevoegd » en de Quaestor-Generaal", en vallen uit de woorden » alzoo dezelve » elk eene praeadviserende stem hebben".

Van art. 5 tot art. 18 worden allen onveranderd behouden.

Twee amendementen werden voorgesteld en verworpen.

Het eene van den Hoogleeraar *van Oordt*, op art. 6, om de woorden: » ook zal hij, daar zulks voegzaam is, de consideratien van Zijne Excellentie den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, en den Secretaris-Generaal en Adviseur vragen" te doen wegvallen.

Het andere van den Hoogleeraar *Muurling*, op art. 8, strekkende, om eene invoeging te doen, waarbij de bepaling tegen het blijven buiten de stemming ook tot de stemming met gesloten billetten wordt uitgestrekt.

De woorden van dit artikel alzoo behouden blijvende, beslist de Vergadering, dat zij niet gerekend kunnen worden op de schriftelijke zoowel als op de mondelinge stemming toepasselijk te zijn.

Ten gevolge van hetgeen in art. 4 omtrent den Quaestor-Generaal is opgenomen, wordt het bijvoegsel in art. 19: » en vervolgens zijne beslissende stem behouden" verklaard te zijn vervallen.

In art. 21 wordt even als in art. 4 » de Quaestor-Generaal" ingevoegd na de vermelding der prae-adviserende Leden.

Overigens worden de artikelen van 20 tot 25 zonder verandering behouden, en het laatste, art. 26, geheel weggelaten.

Ingevolge de genomen besluiten is alzoo het Reglement van Orde voor deze Synodale Vergadering gearresteerd als volgt: Arrestering van het Reglement van Orde.

» Art. 1.

» De Vergadering wordt steeds door den President met een kort gebed *geopend* en met dankzegging aan God *gesloten*.

» Art. 2.

» De *rangschikking* der Leden bij bijzondere plegtigheden zal zijn als volgt:
» De *President*.
» De *Vice-President*.
» De *Secretaris*.
» De *Quaestor*.
» De *Hoogleeraren* in de Godgeleerdheid van *Leiden*, *Utrecht* en *Groningen*.
» De Afgevaardigden uit de Algemeene Synodale Commissie, uit de Provinciale Kerkbesturen van *Gelderland*, *Zuidholland*, *Noordholland*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Friesland*, *Overijssel*, *Groningen*, *Noordbrabant* en *Drenthe*, uit de Commissie tot de Zaken der *Waalsche Kerken*, uit het Kerkbestuur van *Limburg*, en uit de Commissie tot de Zaken der Protestantsche Kerken in Neerlandsch *Oost-* en *West-Indie*.

» Art. 3.

» In het *adviseren* wordt deze zelfde orde gevolgd, met dit onderscheid, dat de *Hoogleeraren* in de eerste plaats hun gevoelen zeggen, daarna de *Vice-President*, *Secretaris* en *Quaestor*, en vervolgens de *gewone Leden*.

» De *gewone Leden* zullen dagelijks van *zitplaats* verwisselen, zoodat degene, die den eersten dag voorgezeten heeft, den volgenden dag het laatst zijn advies zal uitbrengen.

» Art. 4.

» Bij de *finale stemming* worden de genoemde *Hoogleeraren* en de *Quaestor-Generaal* niet gevraagd; voor het overige wordt de orde van zitting gevolgd.

» Art. 5.

» De *President* brengt het laatste zijne stem uit.

» Art. 6.

» De *President* zal de zaken, welke in omvrage gebragt worden, beknopt en duidelijk voordragen; ook zal hij, daar zulks voegzaam is, de consideratien van Zijne Excellentie den *Minister* voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, en den *Secretaris-Generaal* en *Adviseur* vragen.

» Art. 7.

» De *President* heeft het regt, om, hetzij vooraf, hetzij onder het adviseren of stemmen der Leden, informatien te geven, welke hij mogt oordeelen tot opheldering te kunnen dienen, en zorgt voorts, dat elk der Leden op zijne beurt advisere of stemme.

» Art. 8.

» Op alle zaken wordt bij volstrekte meerderheid der presente Leden besloten, en het zal geen der Leden vrijstaan buiten de stemming te blijven. Geen besluit zal echter kunnen genomen worden, indien niet ten minste de grootste helft, en in geval van uitspraken of aanklagten of in geschillen, ten minste twee derden der Leden tegenwoordig zijn, die eene concluderende stem hebben.

» Art. 9.

» Indien de stemmen staken, zal in eene der volgende zittingen eene herstemming worden beproefd. In geval de stemmen ook dan nog blijven staken, zoo zal de Vergadering bepalen, hoe ten opzigte der in behandeling zijnde zaak zal gehandeld worden, om tot een gewenscht einde te geraken.

» Art. 10.

» In zaken, die zulks vereischen, zal de President, met goedvinden der Vergadering, de *geheimhouding* opleggen, met verklaring, dat zulk eene zaak en hare behandeling *confidentieel* is.

» Art. 11.

» De *Vice-President* zal in alles den President tot hulp zijn, en vervult in deszelfs afwezen zijne functien.

» Art. 12.

» De *Secretaris* houdt naauwkeurige aanteekening van het verhandelde in elke zitting. Bij den aanvang der volgende sessie, of, indien dit niet mogelijk ware, zoo spoedig mogelijk, brengt hij de notulen ter *resumtie;* de President vraagt de Leden hoofdelijk hunne aanmerkingen op dezelven, waarna de notulen finaal worden gearresteerd.

» Art. 13.

» Bij het einde der Synodale Vergadering zal er eene *algemeene resumtie* geschieden, en na afloop daarvan zullen de handelingen in een daartoe geschikt *acta boek* ingeschreven, en, na met de gearresteerde notulen gecollationeerd en conform met dezelven bevonden te zijn, door den *President* en *Secretaris*, ten blijke van echtheid, onderteekend worden.

» Art. 14.

» Een door den *Secretaris geauthentiseerd afschrift* der Synodale handelingen wordt ten spoedigste gezonden aan het Ministerie voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz.

» Art. 15.

» De ontworpen Reglementen en alle zoodanige andere besluiten, als voor derzelver uitvoering de *Koninklijke sanctie* behoeven, of het *visa van den Minister* voor de Zaken der Hervormde Eeredienst vereischen, zullen successivelijk bij het bepalen derzelven aan het voornoemde Ministerie worden toegezonden.

» Art. 16.

» De verdere voordragten en missiven, tot welke door de Synode wordt besloten, zullen almede zoo spoedig mogelijk worden *geexpedieerd.*

» Art. 17.

» Bij elk *besluit* wordt bepaald, aan welke kerkelijke collegien of personen kennis van hetzelve zal gegeven worden. De zorg voor de *expeditie* en voor het plaatsen der berigten in de *Boekzaal* is den *Secretaris* aanbevolen.

» Art. 18.

» Alle *missiven* en *stukken*, gedurende de sessie van de Synode wordende uitgevaardigd, zullen door den *President* en den *Secretaris* worden *onderteekend*. Alles wat de bewaring en het gebruik der *acta* betreft is aan de zorg van den *Secretaris* overgelaten.

» Art. 19.

» De *Quaestor* zal in zaken, die het *finantiele* betreffen, eene prae-adviserende stem hebben.

» Art. 20.

» De *Leden* der Vergadering zullen vrijheid behouden, om, des verkiezende, wanneer er een besluit genomen is, waarmede zij zich niet geconformeerd hebben, daarvan aanteekening te laten doen, zonder echter dat dit bij *forme van protest* of *opgave van redenen* zal geschieden.

» Art. 21.

» De *Hoogleeraren*, prae-adviserende Leden, en de Quaestor-Generaal zullen de vrijheid hebben, om eene aanteekening, zonder opgave van redenen, te laten doen, bij besluiten, verschillende van de adviesen, die zij gegeven hebben.

» Art. 22.

» Elk, die zich aan de Synode verlangt te adresseren, zal zulks schriftelijk moeten doen, voorbehoudens nogtans hetgeen bepaald is bij het Reglement op de uitoefening van kerkelijk opzigt en tucht.

» Art. 23.

» De *bijzondere voorstellen* der Leden zullen schriftelijk worden ingeleverd, en zulks, zoo veel mogelijk, in de eerste zitting.

» Art. 24.

» De gewone tijd, om de Vergadering te beginnen, is bepaald des voormiddags *te half elf uren*, en zullen de presente Leden aan het hoofd der notulen worden aangeteekend.

» Art. 25.

» De *President* zal al de *Commissien* benoemen, en zoo na mogelijk den tijd bepalen, wanneer zij haar rapport zullen uitbrengen. Na het uitbrengen van het rapport zal bepaald worden, of hetzelve terstond, dan wel in eene der volgende zittingen, in deliberatie zal gebragt worden.

» De *President*, zulks verkiezende om het gewigt eener zaak, of daartoe door twee Leden verzocht zijnde, zal zich van dit regt niet bedienen, maar zal de Vergadering zelve, met besloten briefjes en bij relative meerderheid, de *Commissien* benoemen."

De Vergadering vindt alsnu goed, de orde te arresteren, waarin de Secretaris de in behandeling komende werkzaamheden tot voegzame *Agenda* heeft gebragt.

Vaststelling van de orde der Agenda.

Ter tafel wordt gebragt het *Archief* der stukken, die sedert de laatste Vergadering ingekomen zijn, en wordt het, met het Register vergeleken en in orde bevonden zijnde, sub n°. 992 geteekend.

Opneming van het Archief.

Uit kracht van art. 23 van het Reglement van Orde, worden de Leden door den President herinnerd, hunne bijzondere voorstellen, zoo zij die hebben zullen, in de volgende zitting, schriftelijk aan den Secretaris ter hand te stellen.

Uitnoodiging der Leden tot het schriftelijk indienen van hunne voorstellen.

De Vergadering wordt met dankzegging gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

Vergadering, gehouden den 4den Julij 1850.

Afwezig de Heer *van Rappard*.

De Vergadering wordt geopend met het gebed. Na de resumtie worden de Notulen gearresteerd.

Bijzondere voorstellen der Leden.

Volgende de uitnoodiging van den vorigen dag, dienen de Leden hunne schriftelijke voorstellen in, die onverwijld achtereenvolgend gelezen worden.

1°. Van den Hoogleeraar *Muurling*, betreffende de regeling van Staatswege van de Akademiebeurzen.

Het *eerste* voorstel is van den Hoogleeraar *Muurling*, en heeft tot strekking, dat de Synode zich bij adres tot Z. M. den Koning wenden zal, met eerbiedig verzoek, dat gevolg en uitvoering worde gegeven aan het Koninklijk besluit van den 15den Februarij 1843, n°. 49, zoo veel aangaat de bepaling, dat de inkomsten van vicarijen en beneficien ad studia, die ter begeving des Konings staan, zullen worden aangewend, om de Akademische beurzen, die bij gezegd besluit worden ingetrokken, gedeeltelijk te vervangen.

2°. Van denzelfde, tot onderzoek van de aanvragen wegens Emeritaatspensioenen.

Het *tweede* voorstel van denzelfde bedoelt, dat, aangezien nergens opgave is geschied van Emeritaten, gedurende het laatste halfjaar, door de Hooge Regering, verleend aan Predikanten in de Nederlandsche Hervormde Kerk, in te gaan met den 1sten Julij dezes jaars; dat daarom de Synode bij het Ministerieel Departement onverwijld onderzoek doe, hoe het met de aanvragen van Emeritaten en den uitslag van die gesteld is, gedurende den tijd, sedert de laatste Emeritaten zijn verleend, om, indien het vermoeden, dat er bestaat, van weigering of onbepaald uitstel aan de zijde van de Regering, bevestigd wordt, zich tot Z. M. den Koning te wenden, met krachtig adres, dat aan de Nederlandsche Hervormde Kerk, vooral in eene zaak zoo teeder en van zoo groot belang als deze, hare grondwettige regten niet mogen geweigerd, maar bereidvaardig worden toegestaan.

3°. Van den *Secretaris*, tot het invoeren van eene nieuwe tabel voor de Kerkvisitatie.

Ten derde stelt de Secretaris voor, dat de Synode, uit aanmerking van de vele leemten, die in de thans in gebruik zijnde tabellen betrekkelijk de Kerkvisitatie, tot ongerief van de Provinciale Kerkbesturen en tot schade voor de gewenschte regelmatigheid in de rapporten, bestaan, tot eene nieuwe inrigting van de bedoelde tabellen, waarbij de latere verordeningen zijn in acht genomen, besluite, en een daartoe door den voorsteller zelven aangeboden Concept in overweging neme.

4°. Van den *Quaestor-Generaal*, tot betere regeling van de collecte voor het Fonds voor noodlijdende Kerken en Personen.

Met het *vierde* voorstel geeft de Quaestor-Generaal het verlangen te kennen, dat gepaste maatregelen worden beraamd, om meerdere gelijkvormigheid te brengen, zoo in de inachtneming van den juisten tijd van de collecte voor het Fonds voor noodlijdende Kerken en Personen, als in het doen

der opgaven en de afrekening der Quaestoren, waartoe een Conceptbesluit aan het oordeel der Hooge Kerkvergadering onderworpen wordt.

De Heer *te Gempt* wijst in een *vijfde* voorstel op de verschillende uitleggingen, die in de onlangs gehouden Classikale Vergaderingen gegeven zijn aan art. 56 der Wijzigingen in het Algemeen Reglement, zoo veel namelijk de vraag betreft, of ook aan den Praeses en Assessor van het Classikaal Bestuur Secundi moeten worden toegevoegd; zoo neen, wie dan eventueel voor hen zullen optreden, en zoo ja, hoe en in welke orde de Secundi dan zitting nemen. Uit dien hoofde wenscht hij, in het belang van orde en eenparigheid, eene nadere overweging van gemeld artikel.

5°. Van den Heer *te Gempt*, tot nadere verklaring van art. 56 van het vigerend Reglement.

Het *zesde* voorstel, zijnde van den Heer *Losgert*, moet daartoe leiden, dat enz.

6°. Van den Heer *Losgert*, moetende leiden enz.

Ten zevende worden door denzelfde maatregelen van de Synode geprovoceerd, dat enz.

7°. Van denzelfde, om maatregelen te nemen enz.

Het Overzigt van den staat des Kerkgenootschaps, hetwelk de Algemeene Synodale Commissie, volgens art. 8 van hare Instructie, heeft aan te bieden, wordt door den Secretaris voorgedragen, en is luidende als volgt:

Overzigt van den staat der Nederlandsche Hervormde Kerk.

»OVERZIGT van den Staat van het Hervormd Kerkgenootschap in de Nederlanden, opgemaakt bij de Algemeene Synodale Commissie, en door haar aangeboden aan de Algemeene Synode in de Vergadering van den 4den Julij 1850.

» HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

» Gereed, om uwe jaarlijksche werkzaamheden voor den bloei van het Nederlandsch Hervormd Kerkgenootschap te hervatten, verlangt Uwe Vergadering in een kort bestek zijnen toestand voor het tegenwoordige te overzien. De

I. Uitwendige toestand.

1°. Getal Zielen, Standplaatsen en Predikanten. uitwendige worde U allereerst onder de oogen gebragt, waartoe de volgende opgave van het getal *Zielen*, *Standplaatsen* en *Predikanten* behoort.

PROVINCIEN.	GETAL ZIELEN.	STAND-PLAATSEN.	PREDI-KANTEN.	*Aanmerkingen.*
GELDERLAND . .	219,347	180	208	Het zielental naar den stand op 1 Jan. 1850.
ZUIDHOLLAND . .	392,499	201	270	Het zielental naar den stand op 1 Jan. 1849.
NOORDHOLLAND .	258,219	154	205	Het zielental naar den stand op 1 Jan. 1850.
ZEELAND . . .	110,562	101	115	Het zielental naar den stand op 1 Jan. 1849.
UTRECHT . . .	86,472	67	82	Het zielental naar den stand op 1 Jan. 1850.
FRIESLAND . . .	202,520	200	215	Het zielental naar den stand op 1 Jan. 1849.
OVERIJSSEL. . .	121,865	68	86	Het zielental naar den stand van vroeger.
GRONINGEN. . .	153,650	151	163	Het zielental naar den stand op 1 Jan. 1850.
NOORDBRABANT .	41,088	93	99	Het zielental naar den stand op 1 Jan. 1849.
DRENTHE . . .	71,908	45	50	Het zielental naar den stand op 1 Jan. 1850.
LIMBURG . . .	3,521	13	15	Het zielental naar den stand op 1 Jan. 1849.
TOTALEN. .	1,661,651	1,273	1,508	

2°. Predikantstractementen » 2°. Predikantstractementen voor nieuwe standplaatsen zijn van Mei 1849 tot Mei 1850 niet verleend. De verleden jaar vermelde toezegging eener Predikantsjaarwedde van f 600 uit 's Lands kas voor het *Hollandsche veld*

wacht steeds, om effect te erlangen, op de stichting van Kerk en Pastorij buiten bezwaar van den Lande. Wegens de steeds bestaande behoefte aan beperking der Staatsuitgaven, heeft het niet in aanmerking kunnen komen, verhooging van Predikantstractementen te verleenen, ook niet als alterum tantum. Daarentegen is er weder gelegenheid geweest, personele toelagen te verleenen aan Predikanten, die, wegens beperkte inkomsten en de talrijkheid hunner huisgezinnen, bij gemis van eigene middelen, in drukkende zorg verkeerden.

» 3°. Van Rijkswege zijn sedert Mei 1849 tot Mei 1850 aan onderstandsgelden verleend f 9570 uit de begrooting van het Departement. 3°. Subsidien voor Kerken en Pastorijen.

» Met goedkeuring des Konings zijn voor het jaar 1850 op de Provinciale begrootingen gebragt, door de Staten van

Gelderland		Nihil.
Zuidholland	f	15,500
Noordholland		6,000
Zeeland.		Nihil.
Utrecht		2,000
Friesland		Nihil.
Overijssel		500
Groningen		3,500
Noordbrabant		Nihil.
Drenthe		Nihil.
Limburg		200
	f	27,700

» De onderstandsgelden tot herstel van Kerkgebouwen voor Hervormde en andere Gemeenten, behalve de Roomsch-Katholijke, maakten met de Rijks-subsidien uit eene som van f 37,270.

» In de Provincien *Zeeland*, *Utrecht*, *Overijssel*, *Groningen* en *Drenthe* worden bij voortduring uit de Provinciale kassen voldaan de kosten voor de Provinciale Collegien van Toezigt op de Kerkelijke Administratien bij de Hervormden.

» 4°. Volgens de berigten der Provinciale Kerkbesturen zijn door hen, van 4°. Candidaten en Studenten.

Mei 1849 tot Mei 1850, slechts 25, na afgelegd examen, toegelaten als Candidaten tot de Heilige Dienst.

» Men berekent, dat een getal van 339 Hervormden, het getal van het vorige jaar alzoo met 18 te boven gaande, aan de drie Hoogescholen des Rijks en aan de Athenaea, in de Godgeleerdheid en de daartoe voorbereidende wetenschappen zich oefenen.

5°. Oost- en West-Indische Kerken.

» 5°. Aangaande den toestand der Indische Kerken, bevat het rapport der Commissie, die met hare zaken hier te lande is belast, niet vele bijzonderheden.

» Zij zegt, weder te kunnen spreken van aanmoediging en zegen. Zij vermeldt de prijsstelling der Regering op het welzijn der Indische Kerken, die zij meermalen met dankbare vreugde mogt ontwaren, maar verklaart, dat zij daarvan ook gaarne eene proeve had gezien in het besluit van den 3den Augustus 1849, n°. 64, welke resolutie eene nieuwe en zeker in enkele opzigten betere regeling van zaken in Neêrlandsch Oost-Indie bevat, maar ook vele bezwaren heeft doen rijzen, waaromtrent de Commissie eene correspondentie heeft geopend met het Indisch Kerkbestuur, om later, na ontvangen antwoord, de billijke wenschen, die ook daar weerklank zullen mogen gevonden hebben, mede te deelen aan de Hooge Regering.

» Het bestuur over de Protestantsche kerk in Neêrlandsch-Indie bleef loffelijk werkzaam. In overeenstemming met het advies der Commissie werd door de Hooge Regering de inrigting ten aanzien van het Praesidium des bestuurs aldus gewijzigd, dat het *of* aan een lid van den Raad van Indie, *of* aan een ander aanzienlijk en invloedrijk lid der Protestantsche Gemeente te *Batavia*, voortaan zal worden opgedragen. Tot vervulling der vacature werd *C. J. W. Graaf van Hogendorp*, lid van den Raad van Neêrlandsch-Indie, tot President van het bestuur benoemd.

» De Commissie verblijdt zich, dat bij de regeling van het pensioen, dat thans bepaaldelijk aan *Dr. W. R. Baron van Hoëvell* is toegelegd, de velerlei werkzaamheden van dien ijverigen Leeraar schijnen in aanmerking te zijn genomen.

» Sedert den terugkeer van den waardigen, maar niet altijd behoorlijk gewaardeerden, *T. Jutting*, heeft de Commissie bij de Hooge Regering van Indie en den Kerkeraad der Evangelisch Luthersche Gemeente te *Batavia* de pogingen verdubbeld, om het afgezonderd bestaan dier Gemeente te doen ophouden. Een schrijven, hetwelk gebleken is, zeer laat bij den Kerkeraad ontvangen te zijn, is bij vernieuwing aangedrongen. Spoedig hoopt men goede vruchten.

» Velerlei getuigenissen van naauwgezetheid en ijver, bij toeneming onder

de Indische Predikanten blijkbaar, hebben zich uit de schriftelijke en mondelinge berigten aan de Commissie voorgedaan. Dat zij ook het Vaderland niet vergeten, daarvan gaven, behalve andere bemoeijingen der Ambtgenooten, de Leerredenen van *Dr. J. C. van der Meer van Kuffeler* eene proeve. Hij gaf ze uit ten voordeele van de armen zijner geboortestad *Gouda*.

» De Kerkelijke bezoekreizen, èn op *Java* èn in de Gemeenten elders, hebben dikwijls aangename uitkomsten opgeleverd.

» Uit *West-Indie* ontbreekt het niet aan goede berigten.

» De Predikanten leven en werken in volkomene harmonie. De Kerkeraad trad, ten bewijze van zijne activiteit, met de Commissie in correspondentie, over een reglement voor de vereenigde Gemeenten aldaar.

» De Gemeente gaat in bloei vooruit, en onderscheidt zich door getrouwe bijwoning der Openbare Godsdienst, waartoe ook een avond in de week wordt afgezonderd.

» Door de tusschenkomst der Commissie mogt het den Kerkeraad gebeuren, aan het hoofd van het Instituut onder zijn opzigt eene nieuwe Onderwijzeresse te zien optreden; Mejufvrouw *L. Hartman van der Loo* ging uit *Amsterdam* in die betrekking er heen, en kwam er behouden aan. Onder hare uitnemende leiding, en de hulp daarbij van eene ervarene zuster, had de school reeds eene goede hoogte bereikt, en was het getal van 40 élèves, waarmede zij haar geopend had, met 27 vermeerderd. Met het onderwijs in de Engelsche taal schijnt men zeer bijzonder ingenomen. Aan de ijverige medewerking van den Predikant *Meijer* heeft men veel, voor het welslagen dezer belangrijke zaak, te danken.

» In den geest der broederlijke gezindheid bleven de beide Kerkeraden te *Paramaribo* werkzaam. In een zich opdoend finantieel bezwaar adviseerde de Commissie, dat, door oproeping van alle Notabele gemeenteleden, eene raadpleging met dezen zou gehouden worden.

» Voor de groote belangen van het Christendom in *Indie* verlangt steeds de Indische Commissie met het Nederlandsche Zendeling-Genootschap zamen te werken. In tegenwoordigheid van Bestuurders des Genootschaps werd het jaarlijksch verslag gearresteerd. De afgevaardigde tot de Algemeene Vergadering van het Genootschap, door de Commissie benoemd, had beletsel gevonden om zijne zending te volvoeren.

» De Candidaten *Fraissenet* en *van Steeden*, op voordragt der Commissie tot Predikanten in Neêrlandsch Indie benoemd, zijn plegtig door haar ingezegend. Door bijzondere oorzaak, vooraf niet te berekenen, is nog eene plaats vacerende,

die de Commissie reeds zeer gelukkig meende aangevuld te zijn. Aan sollicitanten voor de dienst in Oost-Indie blijft het niet ontbreken.

» Zeven kweekelingen van het Instituut te *Rotterdam* zijn, na loffelijk examen, door de Commissie onder het getal der Zendelingen opgenomen en hebben de ordening ontvangen.

» Voor de Evangelie-bediening bij de Gemeenten aan de Kaap de *Goede Hoop* hebben tot het daartoe vereischt examen bij de Commissie zich aangemeld, en zijn met het gebruikelijk ceremonieel der bevestiging toegelaten de Heeren *J. H. Neethling Hz.* Theol. Stud. te *Utrecht*, *N. J. Hofmeijer* Theol. Cand. te *Utrecht*, *P. Roux*, *J. A. Stegman*, *W. D. Morgenrood* en *C. A. Bamberger*, Theol. Studiosi aan het Luthersch Seminarium te *Amsterdam*, allen van de Kaap afkomstig. Zij hebben de gebruikelijke verklaringen en beloften afgelegd.

» De Commissie wil de belangen der Indische Kerken en Predikanten blijven voorstaan, zich aansluitende aan de Nederlandsche Hervormde Kerk, en zegt, dat de wensch, door de Buitengewone Synode der Kerk te dien opzigte tot Zijne Majesteit gebragt, geheel de hare is.

II. Inwendige toestand.

II. » Wij hebben, als wij van den inwendigen toestand der Kerk nog gewagen zullen, niet veel te voegen bij de meer uitvoerige beschouwingen, die onze beide laatste Rapporten gegeven hebben. De Synodale jaren zijn toch niet als zoo vele afgesloten perken, die de Kerk doorwandelt, en in ieder van welke zij gedurig het gelaat vernieuwt. Gij zijt ook zelven medebeschouwers met ons geweest, en haren gang hebben wij gevolgd met hetzelfde oog, door liefde en zorg sterk gespannen. Als wij dan elkander onze opmerkingen zullen maken, en onze gedachten over teekenen en verschijnselen, die wij zagen, zullen mededeelen, dan gevoelen wij, dat wij op onze hoede moeten zijn, om niet in een uiterste te vervallen. Liefde en zorg kunnen beiden ons tot overdrijving voeren. Het geldt de Nederlandsche Hervormde Kerk! Zij is de moeder, uit wier schoot wij zijn geboren, aan wier borsten wij zijn gezoogd; de moeder van adellijk geslacht, wier wapenschild vele kwartieren voert, wier edele oorsprong tot de oudheid van voor drie eeuwen klimt. Haar geslacht is groot geworden onder verdrukking. Het heeft zich gehandhaafd naast anderen, die tot vernedering kwamen. Het is onze trots, dat wij hare zonen zijn, en zonen, die hare levenskracht kunnen versterken, en hare eer helpen schragen. Wij zeggen nog eens: liefde en zorg konden ons partijdig maken, en òf met overdrijving de moeder doen teekenen als het beeld eener ideale schoonheid, òf

met overdrijving doen vreezen, dat zij niet meer de waardige moeder is, of niet altijd de moeder blijven zal, op wie wij roem kunnen dragen. Bij elk oordeel — slaat gij maar de boekdeelen na, waarin het geschreven staat — altijd heeft de Synodale Commissie het standpunt der onzijdigheid, bij de beschouwing van haren toestand, zoeken te bewaren. Maar wat ook in hare huishouding en hare geslachten plaats vinde, wijten wij nooit aan haar, wat alleen op rekening van zedelijke bastaardzonen en ontaarde naneven te stellen is. Zij bewaart, bij al wat verandert, haar eigen karakter; de beginselen verzaakt zij niet, die in de oudste geslachtsbrieven geschreven staan: trouw aan God en aan Zijn woord; vrijheid van geweten, onafhankelijk van het Staatsgebied in al zijne vormen, van de wijsbegeerte in al hare wisselende meeningen, van de stelselzucht in al hare dorre leerbegrippen. Miskennen mag men het ook niet, zij deelt van haren geest aan velen mede, die van haar zijn. Indien er soms zijn die trouweloos haar verlaten, om onder het gezag eener gebiedster, die van haren geest niet heeft, zich te buigen, daar zijn er ook, wier borst van heilig vuur voor haar gloeit, wier oog haar bewaakt, dat men haar niet honen, hare regten niet verguizen mag, en die zich sluiten in digte rijen, om elken vijandigen aanval af te keeren. Indien er zijn, die tweedragt stoken in haar huis en wantrouwen onder de broeders zaaijen, en de harten verdeelen willen, dan zijn er toch ook, en zij zijn altijd nog meer in getal, hoewel de anderen niet minder worden, die rust bewaren, vrede stichten, liefde kweeken, en, waar het noodig is, de broeders helpen. Tegen de tragen van hart en de onverschilligen van geest staan er over, bezield met hartelijken Godsdienstzin, wier daden reine Godsvrucht ademen. Tegenover de waanzieke en gretige berispers, die van niets dan van veroordeelen en verdoemen weten, wijzen wij op de tollenaren onder de onzen, die in hunnen eenvoud wandelen, niemand oordeelende dan zich zelven, en voor zich en voor allen hopende op Christus' genade. Enkele kringen mogen zich sluiten, waar men het licht van den kandelaar neemt, de heerlijkheid des Evangeliums met nevelen houdt omtogen, en de menschelijke woorden stelt in de plaats van het eenig woord van God, ginds en elders strekken zich dan toch ook zoo vele armen uit, die den helder schijnenden kandelaar eene hooge plaatse geven, dat het licht der waarheid heinde en veer zijne stralen schiete.

» Laten wij ons verblijden in het goede, en werken, dat het meerder worde. Mogen alle welgezinden de handen ineen slaan, om wat onheilig is uit te bannen, en in ijverig pogen tot versterking van het leven des geloofs en tot bewaring van de eenheid des geestes de vrijmoedigheid vinden om te bidden, wat de zonen voor

de moeder vurig bidden mogen: laat God de Nederlandsche Hervormde Kerk behoeden!

» *De Algemeene Synodale Commissie*,

» P. A. C. HUGENHOLTZ, *President.*
» TIMMERS VERHOEVEN, *Secretaris.*"

Het Overzigt aan de orde gesteld.

Onder dankzegging wordt besloten het Rapport ter tafel neder te leggen, ten einde, naar het doel der Synodale resolutie van den 21. Julij 1841, wanneer het in eene volgende zitting aan de orde komt, de Leden allen gelegenheid mogen hebben tot al zulke voorstellen, als zij daaruit zullen goedvinden te ontleenen.

Rapport en Rekening van den Quaestor-Generaal wegens:

De Quaestor-Generaal doet, volgens Synodaal besluit van den 17. Julij 1817, Verslag en Rekening van zijne Administratie der Kerkelijke Fondsen: de Klassikale Kas, de Algemeene Weduwenbeurs en het Fonds voor Noodlijdende Kerken en Personen, in voege als volgt:

» HOOG EERWAARDE HEEREN!

» Mijne gewone rekening over het jaar 1849 wordt verantwoord door bijgaande bescheiden, ter tafel liggende, waarbij ik de vrijheid zal nemen, een en ander, tot de administrative aangelegenheden betrekkelijk, in het midden te brengen, zullende Uw Hoog Eerwaarden ontwaren, dat de drie Hoofd-afdeelingen zijn van den navolgenden inhoud:

» REKENING EN VERANTWOORDING OVER HET JAAR 1849.

1°. De Klassikale kas.

» A. *Algemeene Klassikale Kas.*

» Ontvangst.

» 1e. Afdeeling. Het overschot dezer Rekening op het einde van December 1848 . . . . f 2,231.30

Transporteren. . f 2,231.30

Per transport f 2.231.30

» 2e. Afdeeling.	Toelage van het Departement. .	f 38,500.00		
» 3e. »	Quota der Gemeenten. . . .	22,826.65		
» 4e. »	Bedrag der Synodale Handelingen.	751.10		
» 5e. »	Rekening, buitengewone Ontvangsten en Uitgaven . . .	16,000.00		
» 6e. »	Renten van beleeningen. . .	431.16		
			f 78,508.91	
		» Geheele Ontvangst	f 80,740.91	

» Uitgaaf.

» 1e. Afdeeling.	Aan de Synode en Synodale Commissie. . .	f 11,598.80
» 2e. »	» » Provinciale Kerkbesturen en de Waalsche Commissie	12,625,50
« 3e. »	» » Classikale Besturen en Ringsvergaderingen	26,260.00
» 4e. »	» » Kerkvisitatie . . . . ,	6,225.00
» 5e. »	» » Algemeene Classikale Vergaderingen .	3,900.00
» 6e. »	» » Collegien van toezigt	4,000.00
» 7e. »	» » Buitengewone uitgaven	115.30
» 8e. »	» » Tijdelijke beleeningen.	12,000.00
» 9e. »	» » Administratie-kosten, als:	
	» aan den Quaestor-Generaal . . f 1,500.00	
	» anderen 1,000.00	
		2,500.00
	Geheele Uitgaaf	f 79,224.60

» Herhaling der Ontvangsten . . .	f 80,740.21
» » Uitgaven	79,224.60
» Blijft een overschot van. .	f 1,515.61

2e. De Algemeene Synodale Weduwenbeurs.

B. *Algemeene Synodale Weduwenbeurs.*

Ontvangst.

» 1e.	Afdeeling.	Het overschot dezer Rekening op het einde van December 1848		f 321.83
» 2e.	»	Examen-gelden van 35 Candidaten. . . .		875.00
» 3e.	»	Contributien van de volgenden, als: 1424 Predikanten, dienstdoende, Rijkstractement genietende	f 14,240.00	
» 4e.	»	88 Predikanten, dienstdoende, geen Rijkstractement genietende	880.00	
» 5e.	»	Predikanten, dienstdoende in Neerlandsch Indien, verscheidene jaren.	200.00	
» 6e.	»	170 Predikanten (Emeriti), pensioen van het Rijk ontvangende.	1,460.00	
» 7e.	»	19 Predikanten (Emeriti), geen pensioen van het Rijk ontvangende, en Hoogleeraren . .	280.00	
				17,060.00
» 8e.	»	Renten van f 625,000 2½ pct. inschrijvingen op het Grootboek der Nationale Schuld	f 15,625.00	
		Der beleeningen	263.85	
				f 15,888.85
» 9e.	»	Kerkvisitatie		5,291.36
» 10e.	»	Wegens Additionele Artikelen, als:		
		Art. 1 Eerste indiensttreding. .	f 400.00	
		» 2 Standsverwisseling. . .	780.00	
		» 3 bij Huwelijk	190.00	
				1,370.00
» 11e.	»	Buitengewone Contributien.		223.00
		Geheele Ontvangst. .		f 41,030.04

Uitgaaf.

» 1e.	Afdeeling.	Uitkeeringen aan Weduwen. .	f 28,055.20	
» 2e.	»	» aan minderjarige kinderen . . .	2149.91	
» 3e.	»	» aan geinstitueerde zustersendochters.	1,607.95	
				f 31,813.06
» 4e.	»	Inkoop van f 16,000 2½ pct. inschrijving als hiervoren		8,405.90[5]
» 5e.	»	Buitengewone uitgaven, het kort verslag. .		15.00
» 6e.	»	Administratiekosten.		600.00
		Geheele Uitgaaf. .		f 40,833.96[5]

» Herhaling der Ontvangsten. . . .	f 41,030.04
» » Uitgaven	40,833.96[5]
» Blijft een overschot van f	196.07[5]

» C. *Fonds voor noodlijdende Kerken en Personen.*

3e. Het Fonds voor noodlijdende Kerken en Personen. 1ste Afdeeling.

» *Eerste Afdeeling* (kleine toelagen.)

» Ontvangst.

» 1e.	Onderdeel.	Het overschot dezer Rekening op het einde van December 1848 . . . f	165.79	
» 2e.	»	Overstorting uit de 2de Afdeeling, Synodaal besluit, 12 Julij ll., fo. 151		
		a. van de renten.	800.00	
		b. van de ingezamelde gelden.	5,899.21	
				f 6,865.00
» 3e.	»	Renten van de bijzondere fondsen, inge-		
		Transporteren. .		f 6,865.00

Per transport f 6,865.00

schreven op het $2^{1}/_{2}$ percents Grootboek Nationale Schuld, als:

a. Waldenzen f 13,300 . . f	332.50		
b. Lithauwen. 15,100 . .	377.50		
c. Aschweiler. 4,300 . .	107.50		
		817.50	

» Geheele ontvangst f 7,682.50

» Uitgaaf.

» 1e. Onderdeel.	Aan Binnenlandsche en 1 Buitenlandsche Gemeenten, Syn. besluit, 17 Augustus ll., f°. 489. . . . . . f	1750.00	
» 2e. »	Noodlijdende Predikants-betrekkingen, gelijk besluit . .	5115.00	
			f 6,865.00
» 3e. »	Aan Buitenlandsche Gemeenten, als:		
	a. Waldenzen . . . . . . f	325.00	
	b. Lithauwen	375.00	
	c. Aschweiler	100.00	
			800.00

» Geheele uitgaaf f 7,665.00

Herhaling der Ontvangsten. f	7,682.50
» » Uitgaven. .	7,665.00
Blijft een overschot van f	17.50

2de Afdeeling.

» *Tweede Afdeeling* (groote toelagen).

» Ontvangst.

» 1e. Onderdeel. Het overschot dezer Rekening op het einde van December 1848 . . . . f 826.66[5]

Transporteren. . f 826.66[5]

	Per transport	f	826.66^{5}
» 2e. »	De inzameling (gewone) . . .	f 27,988.04	
	Legaten of bijzondere giften .	1,500.00	
		f 29,488.04	
» Af, overstorting in de 1ste Afdeeling. . . .		5,899.21	
			23,588.83
» 3e. »	Rènten van f 64,600, ingeschreven op het Grootboek der 2$^{1}/_{2}$ percents N. S. .	f 1,615.00	
	Idem der beleeningen . . .	567.21	
		f 2,182.21	
» Af, volgens Synodaal besluit, in de 1ste Afdeeling overgestort		800.00	
			1,382.21
» Aflossing van tijdelijke beleeningen			22,500.00
	» Geheele Ontvangst		f 48,297.70^{5}

» Uitgaaf.

» 1^{e}. Onderdeel. Aan 16 Binnenlandsche Gemeenten, met bijvoeging der Synodale besluiten:

» *Gelderland.*	*Deil*,	1847 . .	f 1,478.00	
	Lobith,	1849 . .	175.00	
	Tricht,	1848 . .	667.00	
				f 2,320.00
» *Zuidholland.*	*Goudriaan*,	1848		1,000.00
» *Noordholland.*	*Kudelstaart*,	1848		450.00
» *Zeeland.*	*Waterlandskerkje*,	1848		1,250.00
» *Friesland.*	*Drachter Comp.*,	1846, 1847, 1848.	f 6,000.00	
	Akkerwoude,	1848 . .	2,500.00	
	Bergumerheide,	1849 . .	2,000.00	
				10,500.00
		Transporteren.	.	f 15,520.00

			Per transport	f 15,520.00
» *Groningen.*	*Oostwolde*,	1849	. . f 200.00	
	Saaxum,	1848	. . 850.00	
	Wirdum,	1848	. . 500.00	
				1,550.00
» *Noordbrabant.*	*Boxtel*,	1848	. . f 320.00	
	Kuik,	1848	. . 1,163.00	
	Ravestein,	1848	. . 381.00	
				1,864.00
» *Limburg.*	*Gennep*,	1848	. . . .	350.00
				f 19,284.00
» 2^e. Onderdeel.	Buitengewone uitgaven		. . . .	119.47
» 3^e. »	Tijdelijke beleeningen		. . . .	25,500.00
» 4^e. »	Inkoop van f 2,600, Inschrijving $2^1/_2$ percents Grootboek der Nationale Schuld		.	1431.74
» 5^e. »	Administratie-kosten		. . . .	400,00
			Geheele Uitgaaf	f 46,735.21

Herhaling der Ontvangsten.	f 48,297.70^5
» » Uitgaven. .	46,735.21
Blijft een overschot van f	1,562.49^5

A. *Eerste Hoofd-Afdeeling. Classikale kas.*

Daarbij moet ik vermelden:

1°. Dat, zoo ver mij bewust is, al de Quota zijn ingekomen, uitgezonderd: *Gendringen*, classe *Zutphen; Sloten*, classe *Sneek; Noordhorn*, classe *Groningen*, waarvan in dit jaar 1850 is betaald *Gendringen.* — Hierbij is nog te voegen *Oosterwijk*, classe *Gouda*, waarvan de opgave der uitbetaling mij in de vorige maand geschied is.

2°. Wat ten vorigen jare, wegens den lagen stand der rente en het moeijelijk plaatsen der ongebruikte gelden, vermeld is, moet thans herhaald worden.

B. *Tweede Hoofd-Afdeeling. Algemeene Synodale Weduwenbeurs.*

Dienaangaande moet ik vermelden:

1°. Geene Legaten zijn te mijner kennis gekomen. Alleen zij berigt, dat eene Weduwe voor de haar in 1849 toekomende uitkeering bedankt heeft.

» 2°. De uitdeeling is geschied aan:

	330	Weduwen,	zeven	minder	dan	het	vorige	jaar.
	27	Minderjarige Kinderen,	drie	»	»	»	»	»
	18	Geïnstitueerde Dochters en Zusters,	twee	»	»	»	»	»
Te zam.	375,	in alles	twaalf	»	»	»	»	»

» Het getal der geïnstitueerden bedraagt zeven, in de veronderstelling, dat de niet opgekomenen nog in leven of ongehuwd, en de opgaven juist zijn.

» Voor 21 uitkeeringen is voor het laatst betaald f 279.53;

» terwijl 14 voor het eerst genoten hebben f 525.53.

Een Emeritus Predikant in *Friesland*, geen Rijkspensioen genietende, heeft zijne contributie over 1849 nog niet betaald. Dit is geboekt in het Weduwen-Register A, zullende na verloop van twee jaren, volgens art. 12 van het Reglement, aan het Departement kennis worden gegeven.

» Predikanten van den Ring van *Vollenhoven* hebben over 1848 en 1849, volgens hunne verbindtenis, ¹/₅ verhooging op de gewone contributie betaald. Gelijke contributie is van de Predikanten in de Provincie *Utrecht* ontvangen. Het laat zich aanzien, dat deze betaling de laatste zijn zal, want stilzwijgend schijnt het oogmerk te zijn geweest, om een voorbeeld voor al de Predikanten te geven, en het schijnt mij toe, dat, door de invoering der Additionele Artikelen, zij zich achten van de aangegane verbindtenis te zijn ontslagen.

» Aan het Synodaal besluit van 19 Augustus 1848, f°. 218, om jaarlijks een kort verslag aan deelgeregtigden, nopens den staat van het Fonds, te doen, gaf ik daaraan voor de eerste maal gevolg, en heb ik gemeend, in het

belang van dit Fonds, nog eenige afdrukken aan weldadig mij bekende geloofsgenooten rond te deelen, met het oogmerk, om hunne aandacht op dit Fonds te vestigen, in het vertrouwen, dat zulks een gunstig gevolg zal hebben tot vermakingen en giften. Andere middelen tot stijving van het kapitaal hebben nog geene rijpheid bekomen, en is het in werking brengen derzelven thans minder gunstig door mij geacht.

» Eene meer regelmatige inning der contributien van Predikanten in de beide *Indien*, dienstdoende of ontslagen, maakt het onderwerp mijner bemoeijingen uit.

» Door de invoering van het Koninklijk besluit van 22 Augustus ll. nº. 3, moet de bepaling in werking worden gebragt, dat alleen uit de renten van het ingeschreven kapitaal en der beleeningen, benevens de contributien, de uitkeering moet geschieden. Aan gewone contributien en renten is ontvangen in 1849 f 32,948.85, zoodat, als maatstaf genomen het cijfer der uitkeering van het afgeloopen jaar, de uitkeering weder op f 88 zou kunnen gesteld worden. Eene andere berekening, door het verschil van de uitgegevene som af te trekken van de hierboven gestelde som, zou eene uitkeering van ongeveer f 90 opleveren, en met de hoogere renten, door den aankoop van Inschrijvingen op het Grootboek, geen bezwaar opleveren, en indien er een te kort was, kon zulks door eene tijdelijke leening gevonden worden, en in dat jaar weder op een effen voet worden gebragt door tijdelijk minderen aankoop. De nadere uiteenzetting dezer beginselen hoop ik aan de te benoemen Quaestorale Commissie te doen.

» Door de invoering van de Additionele Artikelen, en de vermindering van het getal der geïnstitueerde Dochters en Zusters, mag men zich vleijen, dat de misrekening, in 1818 plaats gehad (zie Synodale Handelingen 1818, fº. 85), toen men het getal der uitkeeringen op 300 begrootte, hetwelk later tot 390 geklommen is, en niet rekenende op ongelukkige jaren (zoo als vrijwillige leeningen enz.), spoedig in een gunstigen staat zal verkeeren, en de uitdeeling, binnen weinige jaren, weder op f 100 zal kunnen gebragt worden.

C. *Derde Hoofd-Afdeeling. Noodlijdende Kerken en Personen.*

» Te dien opzigte verdient het volgende vermeld te worden:

» *Eerste Afdeeling* (kleine toelagen).

» Dat aan het Synodaal besluit van 18 Augustus ll., fº. 489, nu voor het

eerst is gevolg gegeven, en, dien ten gevolge, slechts zooveel uit de Tweede Afdeeling is overgestort, als toereikend was tot betaling der kleine toelagen aan Gemeenten en Betrekkingen van Predikanten.

» Aan 45 kleine Gemeenten zijn toelagen betaald, alsmede aan 136 Predikants-betrekkingen, als: 63 Weduwen, 66 Dochters, 5 Zonen, 19 Kinderen, 3 Kleindochters en 7 Huisgezinnen, onder welke zich bevonden negen personen boven de 90 jaren.

» De personen, die, door Overlijden of Huwelijk, geen onderstand meer kunnen ontvangen, zijn de volgenden:

» De Weduwe Ds. *J. van Brandenburg*, geb. *A. C. van der Horst*, Overl. 1 Jan. ll.
» » » *A. J. H. Abbring*, » *P. van Zandijk*, » 25 Nov. »
» » » *J. C. Brill*, » *A. van Schenk*, » 5 Maart »
» » » *J. Meijerlich*, » *M. Dijkhuis*, » 31 Mei »
» Dochter » *A. van de Velde*, gen. *Catharina*, » 20 Jan. »
» » » *E. Romar*, » *F. Horreus*, Gehuwd.
» » » *F. H. v. d. Linden v. Sprankhuizen*, gen. *Anna Maria*, Gehuwd.

» Daarentegen zijn voor de eerste maal behoorlijk langs den Kerkelijk wettigen weg voorgedragen:

» De Weduwe van Ds. *Jan Bremer*, geb. *Maria Blok*, oud 63 jaar, met vier onverzorgde kinderen.
» Dochter » » *Daniel Sporon*, genaamd *Susanna Jacomina.*
» » » » *Sebastianus Rienewerf*, genaamd *Geertrui Johanna Zwaantje.*
» » » » *A. J. H. Abbring*, genaamd *Martha Johanna.*
» » » » *Willem den Broeder*, genaamd *C. S. T.*
» » » » *François Guillaume Noel de Villepoix*, genaamd *Jeannette Angelique.*
» » » » *J. C. Brill*, genaamd *Johanna Hendrika.*

en de zes Kinderen van Ds. *Jan Meijerlich.*

» *Tweede Afdeeling* (groote toelagen).

» Behalve de gift, voor de Buitengewone Collecte, van een Emeritus Predikant, in *Gelderland* wonende, ten bedrage van f 400, onder de bepaling van den edelmoedigen gever van geheimhouding en niet uitvorschen van zijn naam, is, tot vergrooting van het tegen 2½ pCt. ingeschreven kapitaal op het Grootboek, overgemaakt door *N. N.* f 1000, onder den last van jaarlijksche

uitkeering aan twee Weezen van een' genoemden Predikant, ten bedrage van f 25, zoodat elk harer de helft dier som bekome, zoolang zij ongehuwd of in bekrompen omstandigheden leven, en met dien verstande, dat, bij overlijden van eene der Zusters, de andere de geheele f 25 verkrijge, onder gelijke voorwaarde, terwijl eenmaal de geheele f 25 aan het Fonds vervalt. Bij testamentaire beschikking, gedagteekend Amsterdam 27 October 1849, heeft Vrouwe *Johanna Susanna le Grand*, Weduwe van den Heer *Johannes Hibma*, alhier overleden 11 Junij ll., aan het Fonds voor Noodlijdende Kerken en Personen vermaakt de som van f 2000, vrij van successieregt.

» De Kerkvoogden van *Raamsdonk* hebben in de eerste Collecte van het vorige jaar f 15, en die van *Heusden* in de tweede Collecte f 10 overgemaakt; deze laatsten in weerwil van buitengewone uitgaven, in dit jaar aan hun Kerkgebouw gedaan, dat tot voorbeeld ter navolging kan verstrekken voor Gemeenten, die, bij meer bloeijenden toestand hunner fondsen, willen bijdragen tot die, welke behoefte hebben en de hulp van anderen aanvragen.

» Het is mij ondoenlijk geweest, de Buitengewone Collecte over 1849 in de Rekening van dat jaar in te voegen. Nog weinige dagen geleden heb ik opgaven ontvangen; het bedrag derzelve beloopt tot 1 dezer f 26,826.51.

» Door vertraging in het houden der Collecten, en evenzeer door lang verzuim der opgaven, wordt zoowel het beheer der verschillende HH. Quaestoren als het mijne ten uiterste bemoeijelijkt. In een afzonderlijk stuk zal ik den invloed der Synode inroepen, om gevolg aan hare vorige besluiten te geven, en daarbij middelen voordragen, om in het gebrekkige te dezen te voorzien.

» De ontvangen tabellen A en B, behelzende voordragten van toelagen voor Noodlijdende Gemeenten en Personen, zal ik aan de te benoemen Quaestorale Commissie voorleggen, en tevens tot tijdelijk gebruik inzage geven van twee Registers, als: A der Noodlijdende Gemeenten, welke van 1816 toelagen hebben ontvangen, waarin onder meer vermeld staat de betaling der Quota en de bijdragen tot de Algemeene Collecten, geschikt om geraadpleegd te worden bij het regelen der toelagen, en ter beoordeeling of er zwarigheid mogt bestaan, bij achterlijkheid in het betalen der Quota en het niet collecteren voor de Algemeene Collecte, om de toelagen toe te staan. Dat Register wordt, bij elke aanvrage ter bekoming van toelage, door mij nagezien, en bij de minste zwarigheid, die ik mogt ontmoeten, zal ik het gevoelen der Synode, der Algemeene Synodale Commissie of der Commissie van spoed opvragen. Het

Register B bevat de Noodlijdende Personen en geeft op al de bedeelingen, sedert 1816 geschied.

» En hiermede mijn gewoon jaarlijksch Verslag aan het onderzoek der Quaestorale Commissie en aan de goedkeuring Uwer Hooge Kerkvergadering onderwerpende, besluit ik met den wensch, dat Hare verordeningen, ook in de tegenwoordige zitting, strekken mogen ter bevordering der belangen van ons Kerkgenootschap, en ter uitbreiding en bevestiging van het Rijk van Waarheid en Licht!

» Amsterdam, 1 Julij 1850.

» *De Quaestor-Generaal der Algemeene Hervormde Synode*,

» P. J. AMESHOFF."

Voorloopig wordt het Verslag met dankzegging ontvangen, om in de volgende zitting in handen van de alsdan te benoemen Commissie gesteld te worden. Het Rapport van den Quaestor - Generaal te stellen in handen eener Commissie.

De President berigt, dat door het Ministerieel Departement hem zijn ter hand gesteld de Verslagen der Rings-vergaderingen, en dat dezen ter tafel worden gedeponeerd, opdat de Leden daarvan inzage nemen. Verslagen der Rings-vergaderingen ter tafel.

Een aanvang wordt gemaakt met de lecture van het Rapport der werkzaamheden van de Algemeene Synodale Commissie, hetwelk namens haar door den Secretaris wordt voorgedragen.

De tijd verstreken zijnde, zal hiermede in de zitting van den volgenden dag worden voortgegaan, en wordt de tegenwoordige, na geadjourneerd te zijn tot tien uren in den voormiddag, bij alteratie van art. 24 van het Reglement van Orde, met dankzegging gesloten.

Vergadering, gehouden den 5den Julij 1850.

Alle Leden tegenwoordig, uitgezonderd de Heer *van Rappard*.

De Vergadering met het gebed geopend zijnde, worden de Notulen der vorige geresumeerd en gearresteerd.

De in de vorige zitting afgebroken lecture van het Rapport der werkzaam-

heden van de Algemeene Synodale Commissie wordt, bij monde van den Secretaris, voortgezet en ten einde gebragt, luidende het als volgt:

»RAPPORT der Algemeene Synodale Commissie, wegens hare werkzaamheden.

» De Algemeene Synodale Commissie der Nederlandsche Hervormde Kerk heeft de eer, overeenkomstig art. 7 van hare Instructie, Uwe Hooge Kerkvergadering het verslag aan te bieden van de werkzaamheden, waartoe zij in het laatstverloopen Synodaal jaar zich geroepen zag. — De uitgestrektheid en het bijzonder gewigt van hare taak hebben langdurige zittingen gekost. In het najaar kwam zij van den 14den November tot en met den 1sten December, in het voorjaar, van den 20sten April tot den 18den Mei bijeen, terwijl de zaken, die tusschen de Vergaderingen voorkwamen en onverwijld afdoening vereischten, door twee van hare Leden, de Heeren *Hugenholtz* en *van Hoorn van Burgh*, met den Secretaris, onder verantwoording aan haar, volgens art. 16 der Instructie, behandeld werden. In al de zittingen is de Heer *Wor*, die als Vice-President was opgetreden, als lid vervangen door zijnen Secundus, den Heer *Romenij*, Predikant te *Zwolle*, en de Hoogleeraar *Roijaards*, volgens berigt van de Theologische Faculteit der Hoogeschool te *Utrecht*, door zijnen Secundus, den Hoogleeraar *Vinke*. — In de najaarsvergadering is de Heer Mr. *Rau van Gameren*, ten gevolge van huisselijke bezwaren, afwezig geweest, en heeft de Heer *Willeumien*, Oud-ouderling te *Amsterdam*, als Secundus, in de laatste zittingen dier Vergadering, daar hij vroeger beletsel vond, zijne plaats vervuld. — Wij deelen in hoofdzaak u mede, wat tot de correspondentie, eerst met het Ministerieel Departement, vervolgens met Kerkelijke Collegien en Personen heeft behoord, en wat eindelijk de Commissie heeft verrigt, om te voldoen aan hetgeen haar door de Synode uitdrukkelijk werd opgedragen.

I.

Werkzaamheden, betrekkelijk het verhandelde met het Ministerieel Departement.

A. Tredende het eerst tot hetgeen tusschen het Ministerieel Departement en de Commissie is omgegaan, beginnen wij met te vermelden, dat, zoodra het officieel berigt van de verwisseling des Bestuurs van het Departement was

Hulde aan den afgetreden Minister en zijnen opvolger.

ingekomen, Gecommitteerden tot spoed vorderende zaken, zich beijverd hebben, om den Staatsman, Jonkheer Mr. *Nedermeijer* Ridder *van Rosenthal*, tijdelijk alsnu met dat bestuur belast, en den afgetreden Minister, de begroeting der eerbiedenis en dankbaarheid te brengen, en mogt hun dit, van wege beletsel bij den eene, en afwezigheid van den andere, niet gelukken, de Synodale Commissie zelve werd door den Heer Baron *van Heemstra*, bij de eerste zitting in hare najaarsvergadering, in de gelegenheid gesteld, om, vertegenwoordigd door eenige Leden uit haar midden, aan wier hoofd de President, de gevoelens van erkentelijkheid en heilwensch te ontboezemen, en de betuigingen van blijvende belangstelling in het werk der Synode en hare Commissie zoowel, als in den bloei der Nederlandsche Hervormde Kerk, te ontvangen.

A. Kennisgevingen:

1°. Goedkeuring van het zesde additionele artikel van het Reglement op de Algemeene Weduwenbeurs.

» Twee kennisgevingen inzonderheid, die door het Departement tot de Commissie werden gebragt, zal uwe Vergadering met belangstelling ontvangen, behelzende het gevolg, door de Hooge Regering aan besluiten van het voorgaand jaar gegeven. — De Koninklijke goedkeuring is vooreerst verleend aan het door de Synode gearresteerde *zesde* additionele artikel van het Reglement op de Algemeene Weduwenbeurs, bij welke gelegenheid de zes gezamenlijke additionele artikelen zijn gedrukt, en aan al de Kerkelijke Besturen, buiten de Kerkeraden, verzonden.

2°. Intrekking van het besluit van het jaar 1815 betrekkelijk de uitoefening van het Collatieregt.

» Bij Koninklijk besluit, ten andere, van den 24sten Januarij ll. n°. 57, is, op verzoek der Hooge Kerkvergadering, ingetrokken en buiten werking gesteld het besluit van den Souvereinen Vorst van den 1sten Februarij 1815 n°. 15 (*Staatsblad* n°. 10), betrekkelijk de uitoefening van het Collatieregt.

» De kennisgevingen voorts, die niet later in het Rapport ter sprake zullen moeten komen, en naar ons oordeel uwe aandacht meer bijzonder verdienen, zijn de volgende:

3°. Ampliatie van art. 12 van het Reglement op de administratie der Kerkelijke fondsen in *Friesland*

» 1°. Bij besluit van Zijne Majesteit van den 10den September ll. n°. 68, (geregistreerd sub n°. 710) is art. 12 van het Reglement op de administratie der Kerkelijke fondsen enz. in de provincie *Friesland* aldus geamplieerd, dat Kerkvoogden moeten benoemd worden uit de voornaamste ledematen der Gemeente, met beperking ten aanzien van den graad van bloedverwantschap of zwagerschap, zullende, indien andere floreenpligtigen, eigenaren in de Gemeente, die ledematen zijn der Hervormde Kerk, hoezeer niet binnen de Gemeente woonachtig, tot Kerkvoogden worden benoemd, die benoeming door den Koning moeten bekrachtigd worden.

2°. Enz.

» 2°. Gelijk in het vorige enz.:

3°. Verleende subsidien aan de Gemeenten van *Ginneken*, *Noordeloos* en *Nes* op *Ameland*.

» 3°. Behalve de door de Synode bij 's Lands Regering aangevraagde, zijn nog aan drie Gemeenten uit de Schatkist subsidien verleend, als: te *Ginneken* f 300, tot herstel van den Kerktoren (Ministeriele dispositie van den 3den October ll. n°. 2, geregistreerd sub n°. 711); te *Noordeloos* f 750, tot het in eigendom overnemen van een tot Pastorij dienend huis met tuin (dispositie van den 5den October ll. n°. 24, geregistreerd sub n°. 719); te *Nes* op *Ameland* f 700, tot herstel van Kerk en Pastorij (dispositie van den 5den October ll. n°. 25, geregistreerd sub. n°. 720).

4°. Agreatie tot het Examen van den buitenlander, den Heer *J. Roulet*, en

» 4°. Twee besluiten zijn door Zijne Majesteit genomen, die de regeling van zaken der Waalsche Kerken betreffen, het eene van den 23sten September ll. n°. 35 (geregistreerd sub n°. 712), waarbij agreatie, op zijn verzoek, wordt verleend aan den Heer *J. Roulet*, als buitenlander, om toegelaten te worden tot het afleggen van Examen voor de Waalsche Commissie, ter verkrijging van de bevoegdheid voor de Predikdienst hier te lande.

Toewijzing van het verzoek tot beroeping van den buitenlandschen Leeraar *L. Bonnet*, bij de Waalsche Gemeente te *'s Gravenhage*.

» Het andere van den 23sten April ll. n°. 13 (geregistreerd sub n°. 867), tot toewijzing van het verzoek van den Kerkeraad der Waalsche Gemeente te *'s Gravenhage*, om agreatie voor den, bij die Gemeente, beroepen buitenlandschen Leeraar *L. Bonnet*, Predikant bij de Fransche Gemeente te *Frankfort* aan den *Main*.

8°. Officieus berigt van de bekrachtiging der gewijzigde artikelen.

» 5°. Met genoegen eindelijk ontving de Commissie, in de voorlaatste zitting der laatst gehouden Vergadering, door de welwillendheid van het Departement, het officieus berigt, dat dien dag was ingekomen het Koninklijk besluit van den 15den Mei n°. 81, waarbij de door de Buitengewone Synode gearresteerde wijzigingen in het Algemeen Reglement, en de artikelen tot het in werking brengen van die wijzigingen, bekrachtigd zijn, zoodat de facto de magtiging was komen te vervallen, die de Buitengewone Synode, in hare zitting van den 19den April ll., op de Synodale Commissie had verstrekt, en die zij wederkeerig eventueel op hare Gecommitteerden tot spoed vorderende zaken had overgedragen, om, voor het geval onverhoopt de artikelen vóór den eersten Junij dezes jaars nog geene kracht van wet verkregen hadden, alsdan naar bevind van zaken te handelen.

» *B.* Wij komen in ons Verslag tot het meer voorname deel der Correspondentie met het Ministerieel Departement, zijnde de Consideratien en Adviesen, waarmede de Commissie aan het verlangen van Zijne Excellentie, in den geest der bestaande Reglementen en Verordeningen, met de meeste naauwgezetheid en trouw heeft trachten te voldoen.

B. Zaken tot consideratien en advies gesteld in handen der Commissie.

» *Vooreerst* heeft de Kerkelijke grensscheiding tusschen de Gemeenten *Leegkerk* en *Lage Meden*, die, ten gevolge van een geschil deswegens tusschen de Diakonien dier beide Gemeenten, geregeld moet worden, op nieuw de bemoeijing der Commissie vereischt. Volgens de Rapporten der beide voorgaande jaren (Hand. 1848 bl. 41, 42; 1849 bl. 77, 78), had het Provinciaal Kerkbestuur van *Groningen*, nadat de wensch tot grensbepaling door den Heer Staatsraad Gouverneur dier Provincie aan den Minister van Hervormde Eeredienst was kenbaar gemaakt, en Zijne Excellentie, volgende het advies der Commissie, deze zaak aan gezegd Bestuur, overeenkomstig de Synodale verordening van den 8sten Julij 1822 had opgedragen, zich evenwel incompetent verklaard, maar toen de Minister, op nader advies der Commissie, het Kerkbestuur op nieuw en dringend had uitgenoodigd, de zaak te aanvaarden, en met behulp van het Provinciaal Collegie van toezigt de noodige bescheiden op te sporen, waardoor de vereischte voordragten zouden kunnen geschieden, verlangde het Kerkbestuur de voorlichting der Commissie omtrent de middelen, waaruit de onvermijdelijke kosten moesten gevonden worden. Het antwoord der Commissie hield hoofdzakelijk in, dat zij niet bevoegd of bij magte was, de gevraagde middelen aan te wijzen of te beschikken, maar dat het Kerkbestuur met het Provinciaal Collegie van toezigt, overeenkomstig gezegde Synodale resolutie, zich had in verband te stellen, en zoo de noodige medewerking dáár onverhoopt mogt ontbreken, dat het alsdan, in afwachting van nadere beschikkingen, zijne verrigtingen en ervaringen aan het Ministerieel Departement zou kenbaar maken. In eenen brief van 19 December ll. heeft het Kerkbestuur nogmaals aan den Minister verklaard, naar zijne meening incompetent te zijn, om uitspraak te doen omtrent het bestaande geschil, en in het, door Zijne Excellentie overgelegd, rapport der Synodale Commissie van 17 Mei 1848 geene voldoende gronden tegen dit gevoelen te vinden. Niettemin had het Kerkbestuur, volgens den verderen inhoud, zoodanige bescheiden zoeken op te sporen, als waaruit thans de bestaande Kerkelijke grensscheiding tusschen de Gemeenten *Leegkerk* en *Lage Meden* blijken zou, en was tot de overtuiging gekomen, dat ook bij de Kerkeraden der beide Gemeenten geene bescheiden opzigtens hare grensschei-

1°. De Kerkelijke grensscheiding van de Gemeenten *Leegkerk* en *Lage Meden*.

ding bekend, en geene bepaalde inlichtingen te bekomen zijn. Geroepen door Zijne Excellentie (bij missive van den 29sten December ll. n°. 10, geregistreerd sub n°. 780), om op deze missive te dienen van consideratien en advies, wilde de Commissie, gelijk zij bescheidenlijk te kennen gaf, het Kerkbestuur in opmerking doen geven, dat het niet was uitgenoodigd, om, gelijk het scheen begrepen te hebben, omtrent het bestaande geschil *uitspraak te doen*, maar alleen, om, in gemeen overleg met het Provinciaal Collegie van toezigt, die bescheiden, waaruit de bestaande grensscheiding kon worden opgemaakt, en die in de archieven der Kerkelijke besturen schijnen te ontbreken, op te sporen, ten einde alzoo den weg te banen tot eene vereischte voordragt; dat het, om onderscheidene redenen, van belang en noodig moest worden gerekend, dat er tusschen de gezegde Gemeenten eene bepaalde Kerkelijke grensscheiding aanwezig en bekend zij, en nademaal geene bescheiden bleken gevonden te worden, waaruit de bestaande limitatie kon worden bewezen, het noodzakelijk was, dat zij alsnu door den Koning, als de daartoe bevoegde magt, werd bepaald; weshalve het Kerkbestuur moest worden uitgenoodigd, om, overeenkomstig het beginsel, door de Synode meermalen uitgesproken, en bepaaldelijk volgens hare resolutie van 8 Julij 1822, alsnu met en door het Collegie van toezigt in *Groningen*, de voordragt eener grensscheiding tusschen bedoelde Gemeenten aan het Ministerieel Departement en, langs dezen weg, aan den Koning te doen.

2°. De vervulling van de vacerende plaats van den Adjunct-predikant aan *de Kaye*.

» *Ten tweede*, werd aan het oordeel der Commissie onderworpen (bij Ministerieel schrijven dd. 25 Januarij ll. n°. 15, geregistreerd sub n°. 787) eene missive van het Classikaal bestuur van *Leiden*, moetende strekken tot ondersteuning van het verzoek van Ouderlingen en Diakenen der Hervormde Gemeente aan *de Kage* c. a., om door de benoeming van eenen nieuwen Adjunct-predikant, indien namelijk nog geen uitzigt mogt bestaan op eene geheele herstelling der Predikantsplaats, de vacature te vervullen, die aldaar door het vertrek van den Adjunct-predikant *G. C. Prillevitz* was ontstaan. Omtrent het bestaan van Adjunct-predikanten in de Vaderlandsche Kerk heeft de Synode ten jare 1848, ten gevolge van het herhaald advies der Synodale Commissie, zich duidelijk verklaard, dat zij het namelijk acht in strijd te zijn met het Reglement op het Hulppredikerschap, maar als de eenige nog werd gedoogd, die toen aan *de Kage* bestond, en dat zulks geschiedde in de hope, dat deze spoedig door eenen wettiglijk geordenden Leeraar zou worden vervangen. Hierop acht gevende, heeft de Commissie, haar leedgevoel uitdrukkende, dat

die hoop op eenen eigen Leeraar aan *de Kage*, voor drie jaren reeds gekoesterd, nog niet was verwezenlijkt, en de behoefte daaraan in blijvend belangstellend aandenken aanbevelende, aan den Minister betuigd, met geene vrijmoedigheid te kunnen adviseren tot de benoeming van eenen Adjunct-predikant bij gemelde Gemeente; maar dat een tijdelijke *Hulpprediker* mogt worden toegestaan, naar art. 2 I *b* van het Reglement op het Hulppredikerschap, te benoemen op het maximum van het tractement, hetwelk aan de Hulppredikers wordt toegekend, en voorts aan het Classikaal bestuur van *Leiden* zou worden opgedragen, om in dat gedeelte der dienst bij de Gemeente van *de Kage*, hetwelk alleen door geordende Predikanten mag worden waargenomen, op de best mogelijke wijze te doen voorzien; eindelijk dat, ter tegemoetkoming in de noodzakelijke kosten, hieraan voor éénen of meer Predikanten verbonden, zou worden toegestaan uit 's Rijks kas eene som van honderd gulden.

3°. Dispensatie van art. 55 van het Reglement op de vacaturen, ten behoeve van den te *Oldebroek* beroepen Predikant *Felix* te *Longerhouw*.

» *Ten derde*, gevraagd zijnde, bij apostille van den 25sten April n°. 3 (geregistreerd sub n°. 865), aangaande het verzoek van den Kerkeraad te *Oldebroek*, Classe *Harderwijk*, tot het bekomen van dispensatie van art. 55 van het Reglement op de vacaturen, ten einde te mogen beroepen den Predikant *J. W. Felix* te *Longerhouw* en *Schettens*, Classe *Harlingen*, waarbij werden overgelegd het ongunstig advies van het eene Classikale Bestuur en het gunstig oordeel van het andere, uitgebragt met de meerderheid van ééne stem, alsmede verzoek tot toewijzing van leden der eerstgenoemde en tot afwijzing van leden der laatstgemelde Gemeente, — heeft de Commissie als hare meening uitgesproken, dat, aangezien zij in de aangevoerde gronden voor het verzoek, zijnde voornamelijk de groote belangstelling van Kerkeraad en Gemeente, niet heeft kunnen vinden de bijzondere en zeer gewigtige redenen, in het belang van de roepende Gemeente, die, volgens de Ministeriele dispositie van 3 November 1830 n°. 1, worden vereischt, en daar van het bestaan van zoodanige redenen in het belang van den beroepene niet kon blijken, — dat daarom op het verzoek declinatoir zou worden beschikt.

4°. Verzoek van *Nes* op *Ameland* tot subsidie.

» *Ten vierde.* Bij missive van den 9den Junij ll. n°. 5, geregistreerd sub n°. 571, verzocht Zijne Excellentie de Minister uwe Gecommitteerden, kennis te willen nemen van den inhoud der daarbij gaande stukken, betrekkelijk een verzoek van f 760, als subsidie voor de Hervormde Gemeente te *Nes* op *Ameland*, en daarvan, zooveel noodig, aanteekening te houden. — Met retour der stukken hebben Gecommitteerden tot spoed vorderende zaken aan Zijne

Excellentie berigt, dat zij, zoover het eerste aangaat, aan het verlangen voldaan en kennis genomen hebben. Wat het tweede betrof, hebben zij bescheidenlijk in opmerking gegeven,

» *a.* dat het adres der Gemeente te *Nes* gerigt was aan Zijne Majesteit den Koning als *haren Collator*, en tot strekking had, om, gelijk vroeger, uit de Koninklijke domeinen geholpen te worden;

» *b.* dat voornoemde Gemeente, gelijk Adressanten ook te kennen gaven, sints eenigen tijd eene jaarlijksche bijdrage tot onderhoud uit het Synodaal Fonds genoot;

» *c.* dat in geen geval de belangen eener hulpbehoevende Gemeente bij de Synodale Vergadering of Commissie ter sprake gebragt kunnen worden, ten zij door belanghebbenden het verzoek van ondersteuning regtstreeks en langs den voorgeschreven weg bij haar worde ingediend.

» Hierop is ontvangen een rescript van Zijne Excellentie dd. 30 Junij ll. nº. 2, geregistreerd sub nº. 656, te kennen gevende, dat, volgens het bedoelde adres uit de Hervormde Gemeente van *Nes* op *Ameland*, deze Gemeente sedert 1824 geen onderstand van den Lande gevraagd of genoten heeft; dat, bij Koninklijk besluit van 24 Maart 1823 nº. 135, aan die Gemeente, niet uit Domeinfondsen, maar uit 's Lands kas, is verleend eene subsidie van f 3000; dat sedert omtrent de bestemming der inkomsten van de Domeingoederen velerlei beschikkingen zijn genomen, dat daarvan ook veel is verkocht, en dat, zoo als de zaken tegenwoordig staan, een verzoek om subsidie uit de Domeinen vermoedelijk tot geenerlei gunstig resultaat zou kunnen leiden, terwijl de Minister uit voormeld adres ook niet kan opmaken, dat het verlangen der Adressanten zou zijn, om speciaal uit de inkomsten der Domeinen eene subsidie te erlangen; dat de Minister mede niet kan instemmen met de beschouwing van Gecommitteerden, » dat in geen geval de belangen eener hulpbehoevende Ge- » meente bij de Synodale Vergadering of Commissie ter sprake gebragt » kunnen worden, tenzij door belanghebbenden het verzoek van ondersteu- » ning, regtstreeks en langs den voorgeschreven weg, bij haar worde inge- » diend;" kunnende deze niet worden gegrond op de, sub 16 December 1848 nº. 18, geviseerde Synodale voorschriften van 19 Augustus 1848, omtrent het indienen van verzoeken om subsidie uit het Fonds voor noodlijdende Kerken, terwijl zij ook onbestaanbaar zou zijn met de belangen der subsidie behoevende Gemeenten, vermits daardoor een einde zou worden gemaakt aan het gemeenschappelijk overleg tusschen den Minister en de Synode

of de Synodale Commissie, omtrent het verleenen van gemeenschappelijke hulp uit 's Lands kas en uit de Synodale Collecten.

» Met het antwoord op deze missive hebben Gecommitteerden geoordeeld te moeten toeven tot dat de Algemeene Synode, bij de beoordeeling van de voordragt der Hervormde Gemeente te *Lobith* tot bedeeling uit het Fonds, waarvan het verzoek, insgelijks door het Ministerieel Departement, ten vorigen jare bij de Synodale Commissie was ingezonden, hare meening zou hebben uitgesproken. Dit geschied zijnde met goedkeuring van de voordragt, hebben Gecommitteerden, bij missive van 31 Augustus ll. aan Zijne Excellentie te kennen gegeven, dat hun van de meening der Synode te dezen jare genoegzaam was gebleken, om alsnu van de bezwaren, die bij hen gerezen waren, ontheven, bereidwillig aan het verlangen van Zijne Excellentie gevolg te geven; dat zij alzoo, kennis genomen hebbende van het verzoek van gezegde Gemeente, tot bekoming van eene subsidie van f 760, daarvan, zooveel noodig, aanteekening hielden, en, dat zij den Kerkeraad der Gemeente opmerkzaam zouden maken op de Synodale voorschriften van den 19. Augustus 1848, opdat dierzijds een adres, langs den Kerkelijken weg, aan de Kerkvergadering ingezonden, en alsdan door de Synodale Commissie, tot het doen van eene voordragt, in overweging genomen werd.

» Eene missive, met bedoelde strekking, van dezelfde dagteekening, is aan bovengenoemden Kerkeraad door Gecommitteerden uitgevaardigd. Zij heeft echter geen gevolg gehad, en uit de boven aangehaalde kennisgeving is gebleken, dat de Minister van Rijkswege subsidie heeft verleend.

5°. Autorisatie verlangd van de Commissie tot de Gemeente van de *Bergumerheide*, tot stichting van een Kerkgebouw.

» *Ten vijfde.* De Commissie tot verzameling der noodige fondsen voor den opbouw eener Kerk en Pastorij op de *Bergumerheide*, onder het behoor van *Bergum*, en tot de daarstelling van den aankleve van dien, verlangde de noodige autorisatie van den Minister, ten einde tot de aanbesteding van den opbouw eener Kerk aldaar al aanstonds te kunnen overgaan, en dien in het volgend jaar te voltooijen. Voldoende aan de requisitie van Zijne Excellentie, bij marginaal appointement van den 20. November ll. no. 10, geregistreerd sub no. 760, gaf de Commissie te kennen, dat de Synode, ten jare 1848, aan de Algemeene Synodale Commissie heeft opgedragen, zoo spoedig mogelijk, te onderzoeken, wat er nog noodig zijn zou, om op de *Bergumerheide* eene Kerk en Pastorij daar te stellen, en aan de eerstvolgende Synode deswegens eene voordragt te doen, opdat reeds in een volgend jaar mogt kunnen begonnen worden met den opbouw, immers in de eerste plaats, van eene

Pastorij, en daarna ook van eene Kerk, als de beschikbare fondsen zulks maar eenigzins zouden toelaten; dat de Synode, ten gevolge der voordragt der Commissie, te dezen jare aan de Commissie tot den opbouw voornoemd heeft verstrekt, ten bedoelden einde, eene som van f 2000, en, mede naar de voordragt der Commissie, de hoop heeft uitgedrukt, van de nog ontbrekende f 2900 ten jare 1850 te zullen kunnen toestaan; dat de Commissie alzoo met vrijmoedig vertrouwen aan het oordeel des Ministers onderwerpt, of Zijne Excellentie hierin niet een grond zal mogen vinden, om de gevraagde autorisatie te verleenen.

» Uit toegezonden afschrift van de Ministeriele dispositie dd. 27 December ll. n°. 4, geregistreerd sub n°. 776, is gebleken, dat de magtiging is verleend, hoewel met uitdrukkelijke uitsluiting van alle gevolgtrekking tot het erlangen van subsidie, of het bekomen van Predikantstractement.

6°. Verzoek tot het doen van eene Collecte voor *Hoenderloo*.

» *Ten zesde.* Bij den Minister werd ontvangen, en, bij apostille van den 23. November n°. 7 (geregistreerd sub n°. 761) werd, zonder bepaling van doel, in handen der Commissie gesteld een adres van den Predikant *O. G. Heldring* te *Hemmen*, verzoekende: eene van het Ministerie van Eeredienst aan de Gereformeerde Gemeenten in ons Land aanbevolene Kerkelijke Collecte, tot vestiging van Kerk, Pastorij en Tractement voor den Predikant in de nieuwe Gemeente *Hoenderloo*, gelegen op de *Veluwe*, behoorende tot de Kerkelijke Gemeenten van *Otterloo* en *Beekbergen*.

» Wij hebben den Minister, in antwoord, te verstaan gegeven:

» dat de Synodale Commissie, uit aanmerking Adressant zich tot het Departement, en niet tot haar, heeft gerigt, het niet van hare bevoegdheid acht, in dezen als handelende op te treden; dat zij voorts de incompetentie ook van het Departement, op grond van Kerkelijke verordeningen, erkennende, Zijne Excellentie verzocht wilde hebben, onder retour van het stuk, Adressanten te verwijzen naar de Synodale resolutie van den jare 1846 (Hand. bl. 167), waarbij bepaald is, dat Predikanten en Kerkeraden geene bijzondere collecten voor hunne Gemeenten zullen mogen houden, tenzij speciaal daartoe geautoriseerd door het Provinciaal Kerkbestuur, waaronder zij behooren, voor zoo verre eene inzameling in hunne Provincien betreft, en door de Algemeene Synode, of, deze niet vergaderd zijnde, door de Synodale Commissie, wanneer zulke collecte zich ook zou uitstrekken tot Gemeenten, in andere gewesten des Vaderlands gelegen.

» Het advies der Commissie is door den Minister gevolgd, in de dispositie van 22 December ll. n°. 1, waarvan afschrift is ontvangen, geregistreerd sub n°. 773.

» *Ten zevende.* Tusschen het Gewestelijk Bestuur van *Overijssel* en de Diakonie der Hervormde Gemeente te *Haaksbergen*, was geschil ontstaan over het beheer en de verantwoording der fondsen, die der Diakonie ten jare 1738 zijn aangekomen uit de nalatenschap van wijlen den Heer Mr. *Joan van der Sluis.* Naar aanleiding van een, aan den Minister van Binnenlandsche Zaken, door Gedeputeerde Staten van *Overijssel*, deswegens toegezonden adres, hetwelk door dezen met eene daarbij gevoegde missive aan ons Ministerieel Departement was overgelegd, werd de Synodale Commissie, bij apostille van 10 November ll. n°. 10, geregistreerd sub n°. 752, geroepen, haar gevoelen over de zaak in quaestie uit te brengen. Zij heeft den Minister doen opmerken, dat het bedoelde fonds, in der tijd door wijlen den Heer *van der Sluis*, bij testament, besproken aan de Diakonien en Ledematen van de Gereformeerde Gemeente en armen van *Haaksbergen*, en wel zonder bijvoeging eener bijzondere bepaling omtrent het beheer dier aanzienlijke erfenis, niet anders dan eene *zuiver Kerkelijke* bezitting moet worden genoemd.

7°. Geschil, over de verantwoording wegens Diakoniegoederen te *Haaksbergen*, met de Gedeputeerde Staten van *Overijssel.*

» Zij vereenigt zich in zoo verre met het advies van het Classikaal Bestuur van *Deventer*, hetwelk bij de stukken was gevoegd, dat ook zij het van het hoogste belang acht, dat het voortdurend bestaan der bedoelde fondsen voor de Diakonie der Hervormde Gemeente van *Haaksbergen*, door een behoorlijk toezigt, worde verzekerd, doch dat, hoezeer het in vroegere dagen goed en noodig was, dat de Provinciale Overheid dit toezigt hield, het er voor moet worden gehouden, dat deze magt en zorg alsnu is opgedragen aan het Classikaal Bestuur van *Deventer*, waaronder *Haaksbergen* ressorteert, alzoo niet alleen, ingevolge art. 3 van het Algemeen Reglement op de zamenstelling en werkzaamheden der Kerkeraden bij de Hervormde Gemeenten in het Koningrijk der Nederlanden, gesanctioneerd bij Koninklijk besluit van 16 November 1825 n°. 177, en art. 37 van het Huishoudelijk Reglement op de zamenstelling en werkzaamheden der Kerkeraden bij de Hervormde Gemeenten der Provincie *Overijssel*, goedgekeurd bij Zijner Majesteits besluit van 30 December 1829 n°. 104, Diakenen staan onder het onmiddellijk opzigt en de beoordeeling der Classikale Besturen, maar ook de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, bij resolutie van 18 Julij 1842, aan de Kerkelijke Besturen aanschrijving heeft gedaan, dat de Synode de Classikale Besturen niet alleen *geregtigd*, maar ook *verpligt* verklaart,

om op de bijzondere Diakonie-administratien, onder hunne respective ressorten, het noodige toezigt te houden, zoodanig, dat de Classikale Besturen vooral kennis nemen van misbruiken en wanorde, in de administratien bestaande, om daarop orde te stellen.

» Verder komt het ons voor, dat het niet tot de bevoegdheid van den Staat behoort, den Kerkeraad van *Haaksbergen* eenige aanschrijving te doen, of iets te verbeteren, met betrekking tot de administratie van deszelfs Diakonale fondsen, en dat het verblijven moet aan het Classikaal Bestuur van *Deventer*, zoodanige maatregelen te nemen, als hetzelve nuttig en noodig zal keuren tot voortdurend behoud en behoorlijk beheer van de fondsen der Diakonien, die tot deszelfs ressort behooren.

» De Minister, zich gedragende naar ons gevoelen, heeft, bij dispositie van 21 Februarij ll. n°. 4 (geregistreerd sub n°. 807), aan den Kerkeraad der Gemeente te *Haaksbergen* te kennen gegeven, dat voortaan alles, wat de administratie der voornoemde fondsen betreft, zal behooren te geschieden onder toezigt van het Classikaal Bestuur van *Deventer*, met verwijzing naar het Synodaal besluit van 10 Julij 1838.

8°. Geschil wegens het beheer der *benificiale* goederen te *Bolsward*.

» *Ten achtste.* Bij apostille van den 9den April ll. n°. 12, geregistreerd sub n°. 853, werden consideratien en advies van de Commissie door den Minister gevraagd wegens een toegezonden adres aan Zijne Majesteit den Koning van Kerkvoogden en Notabelen te *Bolsward*, strekkende daartoe, dat, met intrekking of wijziging van een vroeger Koninklijk besluit van den 4den Augustus 1841 n°. 18, het beheer van de Beneficiale of Geestelijke goederen te *Bolsward*, onder deductie van hetgeen blijken zal die Stedelijke fondsen toe te komen, mogen worden onttrokken aan Burgemeester en Wethouders der stad, bij welke het thans berust, en overgebragt en gesteld in handen van Kerkvoogden der Hervormde Gemeente aldaar.

» Bij het adres was gevoegd een berigt van het Provinciaal Collegie van toezigt in *Friesland* dd. 27 Maart ll., houdende advies tot afwijzing van het verzoek van eerstgemelde Adressanten, daarbij overleggende afschrift van een, door het Collegie van Burgemeester en Wethouders der stad *Bolsward* te dezer zake ingewonnen, berigt van 19 Januarij ll., waarin der Adressanten beweringen met redenen zijn weersproken, en tot welks inhoud het Collegie verwezen heeft. — Ons advies luidt als volgt:

» » De Synodale Commissie vermeent te moeten doen opmerken, dat de goederen in *Friesland*, gewoonlijk onder den naam van Geestelijke of Benificiale

goederen bekend, in oorsprong en bestemming Geestelijk, maar, wat het bezit en beheer betreft, steeds sedert de Reformatie onderworpen zijn geweest aan de Politieke autoriteit der plaatsen, waar zij gevonden werden. Om deze stelling duidelijk te maken, is het noodig te wijzen op den verschillenden aard van de, vóór en op het oogenblik der Reformatie, in dat Gewest, ten dienste van de Roomsch-Katholieke Kerk en Geestelijkheid, aanwezige goederen.

» » Deze bestonden in:

» » *a.* bezittingen der bijzondere Kerken, *patròons-goederen* genaamd, bestemd tot het onderhoud van de Kerkgebouwen en instandhouding der Eeredienst. Dezen zijn, ook na de Reformatie, gebleven, wat zij vroeger waren, eigendommen van de vroeger Roomsch-Katholieken, nu Gereformeerde, Kerken.

» » *b.* bezittingen der *Pastorijen* en *Kosterijen*, bestemd tot gebruik en onderhoud der gewone Pastoors, of Hoofdpriesters in iedere Kerk, en der Kosters. Ook dezen bleven, bij en na de Reformatie, hunne oorspronkelijke bestemming behouden, schoon, ten gevolge van latere onderlinge overeenkomsten, het beheer hier en daar in handen van Kerkvoogden overging.

» » *c. Klooster-goederen.* De Kloosters, ten platten lande gevestigd, werden ten profijte van den Staat benaderd; de inkomsten daarvan strekten voornamelijk tot hoeding der kosten van den oorlog tegen *Spanje.* — Schoon ze ook werden aangewend tot onderhoud van de Akademie te *Franeker*, en van de Latijnsche scholen in *Friesland*, deze goederen werden later, als Landschaps-domeinen, meerendeels verkocht. De Kloosters, binnen de besloten Steden gelegen, werden daarentegen door de Stedelijke Magistraten aan zich getrokken, en, benevens de onder *d* te vermelden goederen, aan een afzonderlijk Beheer, veelal onder den naam van *Geestelijke kantoren* bekend, onderworpen; de opkomsten strekten tot bezoldiging van Predikanten (waar de pastoralia ontbraken of ongenoegzaam waren), van Schoolmeesters, tot ondersteuning van Gods- en Weeshuizen, en dergelijke einden.

» » *d. Leengoederen* (in den meer beperkten zin, want in uitgestrektere beteekenis behoorden er ook de *Pastoralia* en *Kustoralia* toe). Onder dezen naam komen de bezittingen voor van eene bijzondere soort van stichtingen, zeer menigvuldig in getal.

» » Men had namelijk, bij uiterste wils-beschikkingen of giften onder de levenden, in vele parochie-kerken bijzondere altaren gesticht, en aan dezen of genen beschermheilige toegewijd, en deze stichtingen gedoteerd met vaste goederen en eeuwige renten, waarvan de opkomsten moesten strekken tot onderhoud van een of meer priesters, aan die altaren verbonden, onder verpligting, om dáàr, voor de rust der zielen van de stichters en begiftigers en die van hun geslacht, missen te lezen, alsmede tot opleiding van jongelingen tot den geestelijken stand. Deze priesters verkregen, bij hunne investiture, het dominium utile van de goederen der stichting, even gelijk de gewone Pastoors bij de parochie-kerken dat van de pastorij-goederen; van daar dat beide deze verschillende soorten van goederen nu en dan onder denzelfden naam van *Leenen* voorkomen. De stichters van deze parochien behielden zich of hunnen nakomelingen gewoonlijk het regt voor, om, bij vacaturen, voor die stichtingen eenen priester te kiezen, somtijds met de bepaling, dat daartoe, bij voorkeur, zou moeten worden verkozen een priester, behoorende tot het geslacht van den stichter. Zoo werd bij deze stichtingen het *Jus Patronatûs* gevestigd. Ten tijde van de Reformatie bestonden er vele zulke, met *Jus Patronatûs* bezwaarde, leenen; doch er bestonden ook anderen, waarvan het *Jus Patronatûs*, door verloop van tijden, was verloren gegaan. Deze laatsten noemde men *vrije Leenen*. Beider bestemming werd bij eene Staats-resolutie van den 31sten Maart 1580 geregeld. Ten aanzien van de vrije Leenen werd bepaald, dat hare opkomsten zouden worden geconverteerd tot onderhouding van eerlijke en degelijke Predikanten, Schoolmeesters en alimentatien van nooddruftigen, en *ad alias pias causas*, zonder dat dezelven *in privatum usum* zouden worden gedistribueerd. Het beheer dezer goederen werd, voor zoo verre zij tot dorpen behoorden, opgedragen aan Gecommitteerden uit de Gemeenten; omtrent haar beheer in de steden bevat deze Staats-resolutie geen bepaald voorschrift. De Leenen, staande *Sub Jure Patronatûs*, bleven onder dat verband; hun, die dat Patronaat uitoefenden, werd alleen voorgeschreven, dat zij de opkomsten zouden distribueren, zoo als zij dit voor God en hunne conscientie en ter eere van de gemeene zaak zouden kunnen verantwoorden; bij eene latere Staats-resolutie van den 8sten April 1584, werd dit laatste voorschrift dus geinterpreteerd, dat op die Leenen zou moeten worden verkozen een bekwaam Scholier, om daarop te leeren; en deze laatste bestemming hebben die goederen tot op den huidigen dag behouden. De *vrije Leenen*, omtrent wier beheer in de steden geene bepaling gemaakt was, werden daar, tegelijk met de onder letter *C* genoemde Kloostergoederen, door de Stedelijke Overheden in bezit genomen, en,

onder een afzonderlijk beheer, met inachtneming van de bestemming, bij de Staats-resolutie van den 31sten Maart 1580 aan de opkomsten dezer goederen gegeven.

» » De Adressanten noemen den maatregel, waarbij de bestemming en het beheer dezer goederen geregeld is, *provisioneel;* zij zouden zich, ter verdediging dezer bewering, hebben kunnen beroepen op de woorden van den brief dd. 14 April 1580, bij welken de Gedeputeerden der landen en steden van *Friesland* de Staats-resolutie van 31 Maart bevorens ter executie toezonden aan de gemeentelijke Overheden, waarin die resolutie gezegd wordt, genomen te zijn bij provisie, en tot dat dienaangaande nader gedisponeerd zal wezen. Intusschen schijnt men die regeling wel voor definitief te mogen houden, als men bedenkt, dat, bij de opgevolgde latere resolutie van den 8sten April 1584, waarbij verscheidene punten, rakende de belangen van de Godsdienst en het beheer van Kerkelijke en Geestelijke goederen, nader in het breede zijn behandeld, de eens gelegde grondslagen echter niet veranderd zijn, integendeel naar den inhoud van de vorige resolutie verwezen wordt, en dat uit de laatstgenoemde resolutie sommige artikelen woordelijk in de Friesche 's Lands Ordonnantie IVe B, 5, 2 en 3 zijn overgenomen, terwijl er voorts geene latere Staats-resolutie, ter regeling van deze belangen, voorkomt.

» » Uit deze historische ontwikkeling zal kunnen blijken:

» » 1°. Dat de Beneficiale en Geestelijke goederen, vóór de Reformatie, niet gezegd konden worden in eigendom te hebben behoord, hetzij aan de Parochiekerken, hetzij tot de Pastoralia.

» » 2°. Dat zij, tijdens de Reformatie, niet zijn overgegaan in eigendom aan de Gereformeerde Kerken, noch ook gesteld onder beheer van de administrateurs der Kerkelijke goederen, maar dat dit beheer is gemaakt zuiver politiek.

» » 3°. Dat echter de bestemming, wettiglijk aan de opkomsten dier goederen gegeven, den voorstanders der Gereformeerde Gemeente regt geeft, om te vorderen, dat deze opkomsten, door de beheerders der goederen, bij billijke verdeeling, mede zullen worden aangewend tot onderhouding van Predikanten, als zijnde dit het eenige van de bepaaldelijk uitgedrukte onderwerpen van bestemming, waarbij, in den tegenwoordigen stand der zaken, de Hervormde Gemeenten nog een dadelijk belang hebben.

» » 4°. Bij gevolgtrekking, dat de Hervormde Gemeenten er belang bij hebben, dat deze goederen deugdelijk en behoorlijk worden beheerd, en haar uit dien hoofde daarvoor een waarborg zou moeten worden toegestaan, op welken zij zich gerustelijk kunnen verlaten.

» » En zoodanigen waarborg schijnt het Koninklijk besluit van 4 Augustus 1841 n°. 18 niet in allen deele en in volkomene mate aan te bieden. Immers het Collegie van Gedeputeerde Staten, aan wier bekrachtiging dat besluit de jaarlijksche rekeningen van de beheerders onderwerpt, is een zuiver politiek ligchaam, staande in geene betrekking tot de Hervormde Kerk.

» » Op deze gronden heeft de Algemeene Synodale Commissie de eer te adviseren, dat Uwe Excellentie aan Z. M. den Koning voordrage:

» » 1°. Op het verzoek van Adressanten, om te mogen worden gesteld in het bezit en beheer der Benificiale en Geestelijke goederen te *Bolsward*, waarop zij in hunne hoedanigheid van Kerkvoogden en Notabelen geen regt hebben, en waarvan Burgemeester en Wethouders van *Bolsward* in het wettig bezit zijn, afwijzende te beschikken.

» » 2°. Doch, bij alteratie van welgedacht Koninklijk besluit van 4 Augustus 1841 n°. 18, te bepalen, dat de jaarlijksche rekeningen van het beheer dezer goederen zullen worden onderworpen, niet aan de bekrachtiging van de Gedeputeerde Staten van de provincie *Friesland*, maar aan die van het Collegie van toezigt over de Kerkelijke administratie bij de Hervormden in die provincie, en dat afschrift dier alzoo bekrachtigde rekening, behalve aan het Departement van Uwe Excellentie, daarenboven ook door dat Collegie van toezigt zal worden gezonden aan de Kerkvoogden der Hervormde Gemeente te *Bolsward*." "

9°. De wijze van benoeming van Kerkvoogden door floreenpligtigen in *Friesland*.

» *Ten negende.* Omtrent de opvatting van het eerste lid van art. 16 van het Reglement op de Kerkelijke administratie bij de Hervormden in *Friesland*, was bij het Collegie van toezigt in dat gewest twijfeling gerezen. Dit bleek ons uit twee, door den Minister, bij missive van den 10den October ll. n°. 7, geregistreerd sub n°. 727, in onze handen gestelde, brieven van gezegd Collegie, gelijk ook vroeger reeds hetzelfde onderwerp, blijkens de daarover, in de jaren 1841 en 1842, gewisselde, ons medegedeelde, stukken, bij het Departement en het Collegie, zoo wel als bij onze Vergadering, schoon toen niet zoo regtstreeks, een punt van onderzoek en behandeling had uitgemaakt. Naar aanleiding van voormelde brieven, werd nu door den Minister bepaalde-

lijk de vraag ons voorgesteld, of, naar onze meening, de benoeming van Kerkvoogden door floreenpligtigen in *Friesland*, volgens het aangehaalde eerste lid van art. 16 des Reglements, behoort te geschieden hoofdelijk, of naar gelang der florenen. In een juist begrip van floreenpligtigen en floreenpligtigheid lag, volgens onze beschouwing, het antwoord op deze vraag.

» » Toen"", zoo luiddeons Rapport, » » in het begin der 16de eeuw, de provincie *Friesland* zich had onderworpen aan de heerschappij van de Hertogen *George* en *Hendrik* van *Saxen*, was men bedacht op het daarstellen van eenen gelijkmatigen en billijken voet voor de heffing eener grondbelasting. De liggende gronden, onder ieder dorp, werden te dien einde opgenomen, en in daartoe aangelegde kohieren geregistreerd, en die gronden of stukken lands, naar gelang van derzelver oppervlakte, bezwaard met den last, om daarvan te betalen eene belasting van één of meer florenen, of gedeelten van dien. *Floreen* of *florijn* was de benaming eener munt, ook goudgulden genoemd, ter waarde van acht en twintig stuivers, iederen stuiver op zestien penningen berekend. De eigenaar van een stuk lands, met een floreen bezwaard, was alzoo verpligt tot betaling van eene grondbelasting van f 1.40, naar onze tegenwoordige geldswaarde. Veelvouden en gedeelten van dien schatpenning werden betaald naar evenredigheid. In het vervolg van tijd ging het begrip van floreen als schatpenning verloren, doch bleef desniettemin onveranderd, tot den huidigen dag, voortduren als maatstaf tot de onderlinge contributie van op den grond klevende polderlasten en andere, ook Kerkelijke, omslagen. Men veronderstelle, dat de liggende gronden, onder eenig dorp, zijn belast met honderd florenen, dat door de eigenaren van die gronden, ter uitdieping van eene vaart, ter herstelling van eene pastorij, tot onderhoud eener brug of sluis, moeten worden bijeengebragt drie honderd gulden; nu wijst het getal florenen, op elk stuk lands liggende, de evenredigheid aan, in welke de eigenaar van dat stuk lands in den omslag van die drie honderd gulden moet deelen; de eigenaar van een stuk lands, waarop één floreen ligt, betaalt er drie gulden toe, hij, op wiens land een halve floreen ligt, contribueert een gulden vijftig cents, enz. enz.

» » Oorspronkelijk duidt derhalve het woord *floreenpligtigheid* aan de verpligting tot het betalen van op den grond klevende lasten, in evenredigheid met dergelijke lasten van andere gronden. Een floreenpligtige is de eigenaar van een stuk gronds, waarop zoodanige last kleeft.

» » Oorspronkelijk is dus floreenpligtigheid een last. Maar tegen deze lasten staan lusten over.

» » Van oudsher bragt grondbezit in *Friesland* het regt en de bevoegdheid

mede tot Bestuur en Landsregering. De uitgestrektheid van dit grondbezit was ook de maatstaf van den invloed, dien elk kon doen gelden. In overeenstemming met dit beginsel, werd allengs de onderlinge verdeeling dier magt geregeld naar denzelfden maatstaf, die voor de tezamenbrenging der grondbelastingen geldende was, naar de *floreen*.

» » De grondeigenaar bragt en brengt nog ter verkiezing van volmagten tot zeedijks- of andere polderbesturen, van Gecommitteerden tot het uitdiepen van vaarten, van Ontvangers der floreensgewijze omslagen, van Predikanten eindelijk, even zoo vele enkele stemmen uit, als het getal der florenen bedraagt, waarmede zijne gronden zijn bezwaard. Dat in al de opgenoemde belangen het getal der florenen, waarmede een ieders land belast is, den juisten maatstaf van zijn stemregt bepaalt, wordt, meenen wij, door niemand in *Friesland* betwijfeld. Het begrip van *stemregt als floreenpligtige* brengt zulks van zelfs mede. Het is dan ook, èn in het Reglement op het verkiezen van Floreen-ontvangers van den jare 1803 (toepasselijk verklaard op alle gevallen, in welke eene stemming naar gelang der florenen mogt te pas komen), èn in het Reglement op het verkiezen van Hervormde Predikanten ten platten lande in *Friesland*, uitdrukkelijk gesanctioneerd.

» » Dat nu de benoeming van Kerkvoogden door de floreenpligtigen op geene andere wijze kan geschieden, komt ons niet twijfelachtig voor. Art. 17 van het Reglement op de administratie der Kerkelijke goederen in *Friesland* bepaalt: » » » in alle Gemeenten, waar van ouds floreenpligtige ingezetenen het regt der benoeming van den Predikant en van het toezigt op de Kerkelijke administratie uitoefenen, zullen zij hetzelve behouden."' " Reeds de verwijzing naar het regt van benoeming van Predikanten, waar de stemming, volgens het daarvoor bestaande Reglement, floreensgewijze geschieden moet, doet hier analogisch denken aan eene gelijke floreensgewijze stemming, voor het geval der benoeming van Kerkvoogden. Doch wat meer is, eene hoofdelijke stemming door floreenpligtigen zou eene ongerijmdheid zijn, in strijd met het begrip van floreenpligtigheid, en gelijk staan met de bewering, dat in een Vennootschap met actien, hij, die éene actie bezat, even wigtige stem zou behooren uit te brengen, als de eigenaar van honderd actien.

» » Vanwaar dan de twijfel omtrent het verstand van de 1ste alinea van art. 16 van het Reglement? Alleen de mogelijkheid, om er eene dubbelzinnigheid in te vinden, wanneer men eerst het regt begrip van *floreenpligtigheid* en van *stemregt* als *floreenpligtige* uit het oog verloren had, heeft aan dien twijfel plaats kunnen geven. Die 1ste alinea van art. 16 luidt woordelijk;

» » » Kerkvoogden worden benoemd door floreenpligtigen of door notabelen, bij besloten billetten.""" — De laatste woorden: » » » bij besloten billetten""" heeft men in verband gebragt, niet alleen tot de onmiddellijk voorafgaande *door notabelen*, maar ook tot de verder verwijderde woorden *door floreenpligtigen*.

» » Eene stemming nu *bij besloten billetten* kan uit haren aard niet anders zijn dan *hoofdelijk*. De bedoeling toch van eene zoodanige stemming is, om geheim te houden, wie de stem heeft uitgebragt; zoodanige stemming is dus alleen dan mogelijk, wanneer iedere stem even wigtig is. Doch behalve dat bij de uitlegging van eene dubbelzinnige wetsbepaling, steeds aan die verklaring de voorkeur moet worden gegeven, welke den meest gezonden zin oplevert, en — als wij meenen te hebben aangetoond — hoofdelijke stemming door *floreenpligtigen* inderdaad tegen het begrip van floreensgewijze verdeeling van lasten en regten aandruischt, en, als daarstellende eene *contradictio in terminis*, zeer zeker geenen gezonden zin kan opleveren; zoo verdwijnt bovendien de dubbelzinnigheid, als men let op de plaatsing van het scheidteeken. Het scheidteeken is te regt geplaatst tusschen het woord *floreenpligtigen* en de volgende woorden *of door notabelen*, terwijl achter het woord *notabelen* geen scheidteeken gevonden wordt, maar daar, als in éénen adem, wordt bijgevoegd: *bij besloten billetten*. Indien nu deze laatste woorden *bij besloten billetten* evenzeer moesten worden teruggebragt tot de vroegere *door floreenpligtigen*, als tot de naast voorgaande *door notabelen*, dan had achter het woord *notabelen* ook een scheidteeken behooren te zijn gesteld. Nu kan dus, èn naar de regelen van eenen goeden stijl en eene goede schrijfwijze, èn overeenkomstig met de gezonde zakelijke opvatting, de zin van deze periode niet anders zijn, dan: *Kerkvoogden worden benoemd door floreenpligtigen*, zonder bijgevoegd voorschrift van de wijze der benoeming, 't geen trouwens ook niet te pas kwam, omdat eene benoeming door floreenpligtigen geene andere wijze van stemming toelaat, dan floreensgewijze, *of Kerkvoogden worden benoemd door Notabelen*, doch in het laatste geval *bij besloten briefjes*.

» » En hiermede vermeent de Commissie te hebben voldaan aan hetgeen door Uwe Excellentie van haar was gevraagd.""

» Geheel in overeenstemming met deze voordragt, is door den Minister, in Zijner Excellenties dispositie van den 21sten December ll. n°. 11 (geregistreerd sub n°. 772), het oordeel uitgesproken.

10°. Geschil tusschen de Predikanten van den ringvan, en de Kerkvoogden te *Zwijndrecht*.

» *Ten tiende*. Tijdens de laatste vacature van de Predikantsplaats in de Gemeente te *Zwijndrecht*, is een geschil ontstaan tusschen den Kerkelijken Ring, waarin de Gemeente ressorteert, en hare Kerkelijke Administratie. Het betrof de uitbetaling aan den eerste van zekere tractementstoelage, den Predikant

van *Zwijndrecht* toegewezen, welke uitbetaling geweigerd werd door de tweede partij, als behoorende niet tot het defroijement, waarop de Ring voorzegd, bij de waarneming der vacature, zou kunnen aanspraak maken. Naar aanleiding van art. 23, 2de lid, van het Reglement op de vacaturen, werd het geschil ter beslissing aan den Minister voorgedragen door het Classikaal Bestuur van *Dordrecht*. Met alle oplettendheid dit en de overige stukken in overweging genomen hebbende, volgens des Ministers bedoeling, kenbaar geworden door de dispositie van Zijne Excellentie dd. 29 October ll. n°. 5 (geregistreerd sub n°. 743), was de Synodale Commissie van oordeel, dat over de betwiste zaak als nog, na al wat in de stukken voorkwam, geene beslissende uitspraak gedaan kon worden, alzoo er even zoo geldende gronden waren aan te voeren ten gunste der eischers, als ten voordeele der weigeraars.

» Ten gunste der eischers mogt gelden:

» *a*. De primitive toelage, aan Ds. *van Wijngaarden* (den vorigen Predikant), ten bedrage van f 200, in den jare 1842 mondeling beloofd, ten jare 1844 schriftelijk beteekend, nam reeds eenigermate het karakter aan van *Standplaats-tractementsverhooging*, nademaal de toelage niet, zoo als doorgaans, haren grond vond in gepresteerde diensten van de zijde des leeraars, maar eeniglijk in den wensch, om die Predikantsvacature vervuld te zien.

» *b*. De latere bepaling omtrent gezegde toelage, vastgesteld in den jare 1848, was, zoo men die letterlijk mogt opvatten, geheel in het voordeel der eischers. Uit de beperking tot *één persoon* ging de mildheid over onbepaald tot *de Leeraars der Gemeente;* uit de grenzen der barmhartigheid, die gezet waren aan het einde des sterfjaars van Ds. *van Wijngaarden*, mogt voortaan de toelage voor den Leeraar der Gemeente onafgebroken haren loop hebben (gelijk er staat) *nu en in het vervolg*. Dit punt was zeer in aanspraak genomen, èn door het Classikaal Bestuur van *Dordrecht*, èn door het Provinciaal Collegie van Toezigt in *Zuidholland*.

» *c*. In het belang der eischers zou eindelijk nog veel afdoen, dat de Kerkelijke Administratie te *Zwijndrecht*, terstond na het vertrek van Ds. *van Wijngaarden*, een anderen Leeraar had beroepen, met toekenning van dezelfde toelage, die aan zijnen voorganger was verzekerd en verstrekt, gelijk het schrijven behelsde van het Classikaal Bestuur van *Dordrecht*. Bijkans mogt dit gelden als een bewijs, dat de successive toewijzing van deze bijdrage een regel werd voor de tractementsbepaling in de Gemeente van *Zwijndrecht*.

» En toch mogt de Synodale Commissie niet verbergen, hoe er even zoo geldende gronden ten voordeele der weigeraars waren aan te voeren.

» Het navolgende kwam daarvoor in aanmerking:

» *a.* De oorspronkelijke vaststelling der toelage uit het Kerkefonds van *Zwijndrecht* is geweest zuiver *personeel*, en was bestemd, om Ds. *van Wijngaarden* en den zijnen, maar aan niemand anders en aan niemand meer, te goede te komen. Dit is letterlijk alzoo bepaald geweest, eerst bij mondelinge belofte, daarna met schriftelijke verzekering.

» *b.* Ten overvloede heeft de Zwijndrechtsche Administratie van deze hare meening, om enkel eene personele toelage vast te stellen, duidelijk doen blijken, door te bepalen, dat, bij eventuele vacature na de dienst van Ds. *van Wijngaarden*, de eerstvolgende beroeping geschieden zou, zonder zich te verbinden tot gezegde toelage, en op dezelfde voorwaarden, als waarop een naast voorgaande Leeraar beroepen was, zonder toegevoegde som van f 200, die uitsluitend aan Ds. *van Wijngaarden* was toegedacht.

» *c.* Heeft de Kerkelijke Administratie in den jare 1848 haar toevoegsel tot het tractement verhoogd ten bedrage van f 350, en heeft zij in de schriftelijke oorkonde, die daarvan bestaat, alleen gesproken van den *Leeraar der Gemeente*, zonder Ds. *van Wijngaarden* uitdrukkelijk te noemen, verklarende daarbij volmagt te verleenen tot die uitbetaling *nu en in het vervolg*, de Synodale Commissie *moet* eerlijk verklaren, dat zij geen voldoenden *vrede* heeft met de uitlegging van de gebezigde woorden, zoo als die gegeven *is*, èn door het Classikaal Bestuur van *Dordrecht*, èn door het Provinciaal Collegie van toezigt in *Zuidholland.* Bij telkens herhaalde lezing van geheel het besluit, in A°. 1848 genomen, kwam het ons voor, dat door den Predikant der Gemeente geen ander kon bedoeld zijn dan Ds. *van Wijngaarden*, en door *nu en in het vervolg* niets anders dan *gedurende den diensttijd* van den laatste. Daarenboven konden wij zeer wel verklaren, wat de Administratie in 1848 mogt bewogen hebben, de verhoogde som van f 350 aan Ds. *van Wijngaarden* toe te staan, maar welke reden er voor haar was, om in 1848 zich te verbinden tot eene voortdurende uitbetaling van deze gelden aan alle volgende Predikanten, dit was ons, vooral na het bepaalde in 1842 en 1844, volstrekt onverklaarbaar.

» *d.* Ten laatste, het was wel eene veelbeduidende zaak, dat, terstond

na het vertrek van Ds. *van Wijngaarden*, de volgende Leeraar beroepen werd bij toekenning van dezelfde toelage, doch hieruit mogt, behoudens eene streng regtvaardige uitspraak, nog niet worden afgeleid, dat die toelage een permanent emolument zou wezen, aan de Zwijndrechtsche Standplaats verbonden. Ook deze schikking kon wederom personeel zijn, even als bij den voorganger, en eene herhaling van juist hetzelfde, wat bij het beroep van Ds. *van Wijngaarden* heeft plaats gehad.

» Zoo er dan, bij de beslechting van het geschil, mogt zijn geweest 't geen den naam draagt van *periculum in mora*, de Synodale Commissie zou zich bevonden hebben in ernstige verlegenheid. Zij meende echter, dat, hoe wenschelijk ook alle spoedige afdoening van zaken te achten ware, de afdoening van deze zaak noch terstond dringend noodig, noch zelfs mogelijk was. Immers de maatregel, daartoe door het Provinciaal Collegie van *Zuidholland* in overweging gesteld, om de approbatie van het beroep niet te verleenen, kon niet meer worden te baat genomen voor dezen oogenblik; daarom meenden wij een tweede Considerans te dezer zake aan Zijne Excellentie den Minister te mogen voordragen.

» Wij waren namelijk van oordeel, dat over de regten der eischers en der weigeraars meerder licht zou kunnen opgaan door de juiste kennis, hoe zich de jongstleden beroeping van Ds. *Gann Dun* voor *Zwijndrecht* had toegedragen; te weten, of die Leeraar zijne vocatie ontvangen had bij gewone beroepsacte *in den gebruikelijken vorm*, zonder *meer*, dan of, buiten den beroepsbrief, eene speciale toewijzing van zeker emolument uit de Kerkekas was bedongen, was behandeld, was ten finale geaccordeerd. Had de benoeming geene bijzondere formaliteit gehad, was Ds. *Gann Dun* beroepen bij enkele bepaling, dat hij kwam op de gewone emolumenten, aan de Standplaats verbonden, en was alzoo aan hem toch verzekerd de toelage van f 350, dan veranderde zulks de zaak aanmerkelijk, en de regtsuitspraak zou haast beslissend ten voordeele der eischers moeten geschieden.

» Het was daarom, dat wij besloten, door tusschenkomst van het Classikaal Bestuur van *Dordrecht*, nadere informatie van den Consulent der Gemeente in te winnen, en onzen Gecommitteerden tot spoed vorderende zaken op te dragen, wanneer het antwoord zou ingekomen zijn, het advies aan den Minister naar bevind van zaken in te rigten. Van een en ander werd inmiddels aan Zijne Excellentie kennis gegeven.

» Bij Gecommitteerden voornoemd is op de gedane aanschrijving aan het Classikaal Bestuur van *Dordrecht*, als berigt van wege den Consulent, ingewonnen,

dat de beroepsacte in den gebruikelijken vorm aan Ds *Gann Dun* was toegezonden, met berigt, dat het tractement uit 's Lands schatkist was f 750, en f 350 uit de Kerkekas, gelijk het door den vorigen Predikant, althans sints het jaar 1847, genoten was, toen de toelage uit de Kerkekas van f 200 op f 350 was gebragt, waarbij nog gevoegd werd hetgeen van een der Diakenen was vernomen, dat, wegens den niet ongunstigen staat van genoemde Kerkekas, welligt in vervolg van tijd de toelage nog met f 100 zou vermeerderd worden. Ds *Gann Dun* had, vóór de aanneming van het beroep, verlangd, dat dit terstond geschieden zou, maar dit niet ingewilligd zijnde, had gezegde Predikant de beroeping aangenomen in de hoop, dat dit nog te eeniger tijd geschieden mogt.

» Oordeelende uit dat berigt voldoende te zijn gebleken, dat bij de beroeping van den tegenwoordigen Predikant van *Zwijndrecht*, de toelage uit de Kerkekas der Gemeente is beschouwd en behandeld, als verbonden aan de Standplaats, hebben Gecommitteerden, naar de hun in de zitting van 22 November ll. gegeven magtiging, met mededeeling van de consideratien in het Rapport der personele Commissie van den 20sten bevorens, geadviseerd, dat aan de eischers (Predikanten van den Ring) hunne vordering werd toegewezen, en de verpligting van de Kerkelijke Administratie te *Zwijndrecht* erkend, om aan hen de toelage van f 350 uit te betalen, voor zoo veel, naar evenredigheid van den tijd, waarin de vacatuurbeurten door hen waargenomen zijn, zou behooren.

» Op dit advies is gevolgd de Ministeriele dispositie van den 25sten Februarij ll. n°. 8 (geregistreerd sub n°. 810), waarbij de Minister, mede gelet op de opgaven, na het ingewonnen Advies boven vermeld, door de Kerkelijke Administratie der Gemeente *Zwijndrecht*, alsmede door haren Kerkeraad verstrekt, heeft goedgevonden, aan den Ring van *Zwijndrecht* te kennen te geven, dat de Minister zich niet heeft kunnen overtuigen, dat de jaarlijksche toelage van f 350, welke de laatst vertrokken Predikant *van Wijngaarden*, van wege de Gemeente van *Zwijndrecht*, genoten heeft, beschouwd moet worden als aan de Standplaats te zijn verbonden geweest, en mitsdien geen termen heeft kunnen vinden, om de Gemeente van *Zwijndrecht* verpligt te verklaren tot uitbetaling der voormelde toelage ten voordeele der Rings-Predikanten, die aldaar de vacatuurdienst hebben vervuld.

» De Synodale Commissie heeft geoordeeld, dat Gecommitteerden zich geheel naar hunne lastgeving gedragen hebben, en voor het overige gemeend, na op verzoek de noodige inlichtingen van wege het Ministerieel Departement ontvangen te hebben, in dezen te moeten berusten.

11°. Geschil tusschen de Predikanten *Hasebroek* en *Kuijper* en de Classe van *Middelburg*.

»Ten elfde. Ook in de volgende zaak van geschil werd het oordeel der Synodale Commissie door de Ministeriele missive van 7 November ll. n°. 9 (geregistreerd sub n°. 749) ingeroepen. Zijne Excellentie namelijk verlangde, haar gevoelen te vernemen aangaande het al of niet verpligtende voor de Predikanten *Hasebroek* en *Kuijper*, om in de Weduwenbeurs der Classe van *Middelburg* de daar bepaalde gelden *pro introitu* en *pro exitu* te storten. De aanleiding daartoe was gelegen in een Rapport van het Provinciaal Kerkbestuur van *Zeeland*, van den 3den October ll. n°. 52, omtrent het daarbij gevoegd adres van den Quaestor der Weduwenbeurs der Classe van *Middelburg*, van den 18den Augustus bevorens, strekkende om voorziening ter zake der weigering van voormelde Predikanten.

» Naar de meening van den Minister, werd het juiste standpunt van beschouwing te dezen aangewezen door de, in de dispositie van het toenmalig Hoofd van het Departement van den 7den November 1816 n°. 4 vervatte, verklaring, dat de Classikale Weduwenbeurzen alleen als verbindtenissen tusschen partikuliere personen zijn aan te merken, en ieder lid der Classe vrij is in de keus, om er al dan niet deel in te nemen, waaruit zou volgen, dat de Predikant *Hasebroek*, zoo hij niet verkoos in de beurs deel te nemen, ook niet tot eenige bijdrage aan de beurs kon worden verpligt; dat de Predikant *Kuijper*, zoo hij van zijn lidmaatschap der beurs afzag, mede tot geene verdere betalingen aan de beurs kon worden gedwongen, ten ware zulks mogt kunnen geschieden, langs den gewonen weg van regten, op grond van bepalingen, voor de beurs bestaande, zoo als bij voorbeeld het geval zou zijn, als de leden der beurs zich verbonden hadden tot zekere betalingen, onverschillig of zij hun lidmaatschap al dan niet mogten hebben opgezegd.

» In alle gevallen was Zijne Excellentie van gevoelen, dat het al dan niet bestaan van verpligting tot betalingen aan de beurs slechts naar de wetten voor deze vereeniging kon worden beoordeeld, en dat in zake van bepalingen, wier uitvoering de magt of bevoegdheid dier vereeniging te buiten ging, de beslissing niet behoorde tot de bevoegdheid der Regering, noch van het Kerkbestuur, maar tot het ressort van den Burgerlijken regter, die casu quo den zin dier bepalingen en hare, naar de regelen van het Burgerlijke regt bestaanbare, verbindelijkheid voor de nalatigen of weigerachtigen zou hebben te beoordeelen.

» In het Provinciaal Kerkbestuur waren de gevoelens, naar het Rapport, zeer verdeeld. Veel beraad heeft dit onderwerp ook aan uwe Commissie gekost; meer dan eens werd het aan daartoe Gecommitteerden uit haar midden in overweging gegeven; meer dan één prae-advies werd door hen uitgebragt,

waarmede de Vergadering zich niet vereenigen kon. Gedachtig aan de door de Synode ten jare 1819 (Hand. bladz. 126 — 128) ontworpen bepalingen, beijverden wij ons vooral, om naauwkeurig onderzoek te doen naar den waren aard der gelden, die in de Classe *pro introitu* en *pro exitu* gevorderd worden, of zij met name *ter zake van sessieneming en losmaking* betaald, en dan ten voordeele der Weduwenbeurs besteed, dan of zij als eene *inlage in de Weduwenbeurs*, en dus als middel om daarvan lid te worden, zijn aan te merken.

» Beproefden wij vruchteloos, nadere inlichtingen deswegens van het Provinciaal Kerkbestuur van *Zeeland* te ontvangen, wij zijn, door steeds voortgezette navorschingen en onderlinge beraadslaging, tot de volkomene overtuiging gekomen, de navolgende consideratien aan den Minister te moeten voordragen:

» Dat, tot beslissing van de zaak in quaestie, alleen te beoordeelen staat, of de gelden, die de twee bedoelde Predikanten weigerachtig zijn te betalen, beschouwd moeten worden als inleggelden in de Wednwenbeurs, waaraan als zoodanig het lidmaatschap dier beurs is verbonden, dan of zij aan te merken zijn als Classikale gelden, die, *pro introitu et exitu* geheven, geheel komen ten profijte van de Classikale Weduwenbeurs.

» Dat bij alle verschil van meening, hetwelk over den waren aard van al zulke gevorderde gelden bestaan kan, en over de gelden in quaestie, voor vele jaren, in de Classe van *Middelburg* werkelijk bestaan heeft, alle onzekerheid erkend moet worden te zijn opgeheven, wanneer de schikkingen en bepalingen, die de Heer Staatsraad Directeur-Generaal voor de Zaken der Hervormde Kerk enz., bij missive de dato 13 Junij 1823 n°. $^{1817}/_{941}$, ten gevolge van de uitnoodiging door het Provinciaal Kerkbestuur van *Zeeland*, om in dezen te beslissen, heeft voorgedragen, door gezegde Classe aangenomen en gevolgd zijn.

» Dat toch in deze bepalingen duidelijke en stellige onderscheiding gemaakt wordt tusschen de gevorderde gelden, die aan het lidmaatschap mede der Weduwenbeurs en die aan het lidmaatschap alleenlijk der Classe verbonden zijn, daar voor hen, die leden der beurs wenschen te worden, volgens die bepalingen, de inleggelden, afgescheiden van de overige na te melden gelden, blijven vastgesteld tot het bedrag van twee ponden Vlaamsch, dat in de wetten der beurs als eerste inleg wordt voorgeschreven, en van alle Predikanten, die in de Classe inkomen, ook van de zoodanigen, die geen deel aan de beurs verkiezen te hebben, bij het nemen van zitting, in de plaats van de vroegere daartoe geheven som, ten bedrage van eene maand tractement, worden gevorderd, van eenen Predikant te *Middelburg* f 20 enz., en voor hun ontslag en vertrek uit de Classe, zonder onderscheid, of zij al dan niet leden der Weduwenbeurs

zullen zijn geweest, wanneer zij naar eene stad worden verplaatst, mede f 20; dat nu deze bepalingen, behelsden zij ook enkel eene door den Directeur-Generaal voorgestelde schikking, door de Classe van *Middelburg* daadwerkelijk aangenomen, toegepast, en van de andere zijde, tot aan de weigering der bedoelde Predikanten, zonder uitzondering gevolgd zijn, gelijk zij ook geheel en al gerekend moeten worden tot die gelden te behooren, die, bij art. 27 van het Reglement op de Classikale kosten, van de afgeschafte betalingen bij de Classen zijn uitgezonderd, als wordende geheel in het Weduwenfonds gestort.

» Dat eindelijk, indien het waarheid is, gelijk het uit vorenstaande blijkt waarheid te zijn, dat de Classe deze bepalingen als hare verordeningen heeft ingevoerd, het even waar en blijkbaar is, dat zij voor al hare leden, hetzij die als zoodanig vertrekken, hetzij die als zoodanig inkomen, verbindende zijn, wat door den Predikant *Kuijper* ook bij zijn zitting nemen schijnt erkend te zijn, maar nu door denzelfde bij zijn vertrek, als ook door den Predikant *Hasebroek* bij zijne intrede, schijnt ontkend te worden.

» Op grond van deze consideratien, hebben wij den Minister geadviseerd tot het nemen van zulk eene dispositie, waarbij gezegde Predikanten verklaard zouden worden te zijn verpligt tot uitbetaling van de gelden, de eene van die van hem bij zijn vertrek, de andere van die bij zijne intrede, door de Classe gevorderd worden.

12°. Geschil tusschen de Predikanten van den Ring van *Veere* en den Quaestor der Classe van *Middelburg*.

» *Ten twaalfde.* De Predikanten, uitmakende den Ring van *Veere*, beklagen zich, in een adres aan den Minister, in onze handen gesteld bij apostillaire dispositie van 24 December ll. n°. 12, geregistreerd sub n°. 775, over de handelwijze van den Heer *P. J. Zijnen*, Predikant te *Vlissingen*, als welke, in betrekking van Quaestor der Classe, de vacatuurpenningen voor den Ring van *Veere* ontvangende, gewoon is, om bij de uitbetaling van dezelven, in zijne betrekking van Quaestor der Weduwenbeurs, 5 percents ten behoeve dier beurs, gelijk Adressanten beweren, *ten onregte* in te houden, in welk adres de Predikanten van den Ring van *Veere* voorts te kennen geven, ten eerste dat eene correspondentie, te dier zake met genoemden Quaestor der Classe gevoerd, tot geen gewenscht einde heeft geleid; ten tweede dat zij zich daarop met hunne klagt hebben gewend tot het Classikaal Bestuur van *Middelburg*, doch dat dit Bestuur zich onbevoegd heeft verklaard, om in deze zaak te beslissen, en hen verwezen heeft naar het Provinciaal Kerkbestuur vau *Zeeland*, als bij hetwelk, volgens bewering des Classikalen Bestuurs, alle quaestien betrekkelijk de Weduwenbeurs moeten behandeld worden; en ten derde dat zij Adressanten het er voor houden,

dat het Classikaal Bestuur de zaak in quaestie niet regt heeft begrepen, daar de vraag *niet* is naar het al of niet verschuldigde aan de Weduwenbeurs, maar naar de verpligting van den Classikalen Quaestor tot de volle uitbetaling van gelden, die hem door het Land zijn ter hand gesteld, ten einde uit te betalen aan hen, die de vacature hebben waargenomen.

» Zij verzoeken den Minister, in deze zaak, hun regt te handhaven, door den Classikalen Quaestor te gelasten, de uitbetaling der ingehoudene 5 percents.

» De Commissie heeft Zijne Excellentie doen opmerken, dat het hier eene andere vraag geldt, dan bij de laatstelijk vermelde zaak van de Classe van *Middelburg*, daar toch het verschil van gevoelen hier niet plaats heeft tusschen den *Quaestor der Classikale Weduwenbeurs*, maar tusschen den *Quaestor der Classe*, geautoriseerd, naar het schijnt, tot de ontvangst der vacatuurpenningen voor den Ring van *Veere*, en de Leden van genoemden Ring. In aanmerking genomen, dat het Classikaal Bestuur van *Middelburg* zich in dezen onbevoegd had verklaard, zoo hebben wij aan Zijne Excellentie voorgesteld, Adressanten te verwijzen naar het Provinciaal Kerkbestuur van *Zeeland*, om van dat Bestuur de beslissing van het geschil, hetwelk tusschen hen, als Leden van den Ring van *Veere*, en den Quaestor der Classe, als zoodanig, bestaat, en de handhaving te verzoeken van hun vermeend regt op de volledige ontvangst der vacatuurpenningen, welke aan hem voor den Ring van *Veere* zijn uitbetaald.

» II.

» De Synodale Commissie heeft overvloedige gelegenheid gehad, om, voldoende aan het tweede artikel van hare Instructie, *correspondentien* te voeren met *Kerkelijke Collegien*, *Commissien* en *Personen*; en wat zij te dien aanzien verrigt heeft, gaat zij aan uwe Vergadering verantwoorden.

II. Correspondentie met Kerkelijke Collegien, Commissien en Personen.

» *Eerstelijk*. Om aan te vangen met den Quaestor-Generaal der Synode, van hem heeft de Commissie kennis ontvangen, per missive van 2 November ll., geregistreerd sub n°. 745, en nota genomen van zijne billijke klagten over het voortdurend verzuim van de uitgevers van de Boekzaal, in het plaatsen van de door hem opgezonden *Collecte-lijsten*.

1°. Klagten van den Quaestor-Generaal over het verzuim van de uitgevers der Boekzaal in de plaatsing der *Collecte-lijsten*.

» *Ten tweede*. In onze Najaarsvergadering ontvingen wij, onder dagteekening van den 24sten November ll., geregistreerd sub n°. 762, een schrijven van den Quaestor-Generaal, ons copijelijk mededeelende, ten einde ons oordeel

2°. Raadpleging van den Quaestor-Generaal, ten aanzien van eene, onder bepaalde voorwaarde, aangeboden gift ten

behoeve van het Fonds voor noodlijdende Kerken en Personen.

dienaangaande te vernemen, eene missive uit *Haarlem* van den 22sten bevorens, waarvan de naamteekening hem onleesbaar was; schrijver meldde, in de mogelijkheid te zijn, ten behoeve van het Fonds voor Predikants-weezen, te kunnen overmaken een geschenk, door de hand van eene liefderijke geefster, van duizend gulden, doch wenscht hieraan de voorwaarde te verbinden, dat de helft van de renten van dit kapitaal, door de zorg van de Administratie van gezegd Fonds, jaarlijks werd betaald aan twee Zusters, zeer behoeftige weezen van een Predikant, door hem nader op te geven, en dit gedurende haar gansche leven, zoolang zij ongehuwd zouden blijven, of niet in onbekrompen omstandigheden geraken. Weinige dagen na deze meldde ons de Quaestor-Generaal, in eene missive van den 28. derzelfde maand, geregistreerd sub n°. 765, dat de Heer . . . . . . hem te kennen had gegeven, de bedoeling van de geefster was, dat de renten van het kapitaal uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken zullen uitgekeerd worden. Hierin geen bezwaar vindende, adviseerde hij, dat de gelden in ontvang genomen, en onder het bestaande hoofd: *Kerkelijke Liefdefondsen* enz. op het Grootboek ingeschreven zijnde, eene acte op zegel zou worden opgemaakt, geteekend door den Quaestor-Generaal, alsmede, voor *mij bekend*, door den Secretaris der Synode, waarin de Synode zich verbinden zou, om jaarlijks aan de beide Zusters uit te betalen f 25, tot het overlijden of trouwen, of zoolang zij in bekrompen staat zullen verkeeren.

» Het antwoord der Commissie behelsde de verklaring van hare dankbare blijdschap over de goede gezindheid der edele ongenoemde vrouw, en dat haar voor het overige geene zwarigheden tegen het aannemen van zulk een aanbod, onder voorgesteld beding, schenen te bestaan, indien het ten minste wettiglijk blijken zou, wat uit de mededeeling, die ontvangen werd, niet was op te maken, dat het alzoo in de bedoeling der geefster lag, waartoe een bescheiden onderzoek aan den Quaestor-Generaal werd opgedragen, van welks uitkomst zoo spoedig mogelijk berigt werd gevraagd, doch steeds nog wordt te gemoet gezien.

3°. Verzoek van inlichting van den Quaestor-Generaal, omtrent het verschuldigde aan de Algemeene Weduwenbeurs, door den Adjunct-Predikant *Prillewitz* van de *Kage*, bij zijn vertrek als Predikant naar *Ottoland*.

» *Ten derde.* Door den Quaestor-Generaal verzocht zijnde, bij missive van den 8. April ll., geregistreerd sub n°. 847, onze meening te verklaren omtrent de vraag: of de Hulpprediker *G. C. Prillewitz*, van de *Kage* naar *Ottoland* vertrokken, en aldaar als Predikant bevestigd, verpligt is aan de Weduwenbeurs te betalen, volgens het eerste, of volgens het tweede der Additionele Artikelen van het Reglement, hebben wij hem doen opmerken, dat de beantwoording daarvan beslist was door de daadzaak, in de missive vermeld,

dat Zijn WelEerwaarde reeds op 5 April 1845 in het Weduwen-Register, litt. A, onder n°. 2384, is ingeschreven, en sedert dien tijd, als deelgenoot der Weduwenbeurs, jaarlijks zijne Quota betaald hebbende, ook als zoodanig te beschouwen is. Bij gevolg is hij verpligt, ter gelegenheid van verwisseling der Standplaats, de bij het tweede der Additionele Artikelen vastgestelde som van f 20 te voldoen.

4°. Berigt en voorstellen wegens de opneming van de Quaestorale kas.

« *Ten vierde.* Ingevolge art. 13 der voorloopige verordeningen, betreffende den Quaestor-Generaal, werd de Heer *Willeumier*, in de Najaars-vergadering, gecommitteerd, om, met den Secundus van den Quaestor, de voorhanden zijnde beleeningen, en den globalen staat der kas, onder het beheer van dezen, op te nemen, en werd ons dd. 14 Maart ll. (geregistreerd sub n°. 824) daarvan verslag gezonden, houdende, dat de in beleening, tegen behoorlijke onderpanden, gegeven gelden eene som bedroegen van f 51,000, en de voorhanden gereede gelden f 19,428.45. Erkennende, dat hiermede volkomen aan het voorschrift van gezegd art. 13 voldaan was, viel onze aandacht op het ongenoegzame dier bepaling. Zal men toch de overtuiging verkrijgen, dat alle onderpanden aanwezig zijn, dan behoort te blijken van de som, die op beleening is uitgegeven, en dat er geen grooter getal onderpand is verstrekt. Ook mag men het niet voldoende achten, dat de som wordt opgegeven, welke in de kas des Quaestors is gezien, maar zou het, tot bereiking van het voorgestelde doel van Contrôle en Verificatie, noodig zijn te constateren, dat het saldo, hetwelk, na inzage en afsluiting der boeken van den Quaestor, aanwezig behoort te zijn, werkelijk, ten beloope van het gebleken saldo, zich in de kas des Quaestors bevindt.

» De Commissie heeft gemeend, deze opmerking u niet te mogen onthouden, opdat de Hooge Kerkvergadering, bij gelegenheid der vaststelling van definitieve verordeningen omtrent de administratie van den Quaestor-Generaal, beoordeele, welke voorschriften, ten aanzien der bedoelde verificatie, dienstig en doeltreffend zullen zijn, tot aanvulling der ongenoegzaamheden van art. 13, bij dezen bedoeld.

5°. Onderhandelingen wegens de belangen van den Predikant en de Gemeente van *Noordwolde*.

» *Ten vijfde.* De aangelegenheden van Predikant en Gemeente van *Noordwolde*, die aan uwe Vergadering en aan onze Commissie reeds vele zorgen en bemoeijingen veroorzaakten, hebben op nieuw ons bezig gehouden, en wederom met hetzelfde gevolg, als in vorige jaren, dat het einde van den rampzaligen toestand wederom digter scheen te naderen, en wederom verder is geweken. Het

Provinciaal Kerkbestuur van *Groningen* had met ijver reeds gewerkt, om het einde te helpen verhaasten, toen Uwe Hooge Kerkvergadering, ten vorigen jare, in de zitting van den 14den Augustus (Handelingen bl. 449), naar aanleiding van een, door Kerkvoogden van gezegde Gemeente verhoogd, aanbod van f 400, als jaarlijksche toelage aan den Predikant, voor het geval hij onverwijld zijn Emeritaat wilde vragen, uit de Kerkekas uit te keeren, het Kerkbestuur van nieuws uitnoodigde, om zijne bemoeijenissen tot het treffen van wederzijdsche schikkingen tusschen Predikant en Kerkvoogden voort te zetten. Even bevreemdend, als ontmoedigend was ons het berigt, hetwelk wij door de missive van het Kerkbestuur van den 3den October ll. (geregistreerd sub n°. 730), ontvingen, dat de Predikant, die vroeger schriftelijk verklaard had, geneigd te zijn, om zijn Emeritaat aan te vragen, indien hem een jaarlijksch pensioen van f 950, met het behoud van de Kinder-School- en Akademie-gelden, gewaarborgd werd, en die nu door het Kerkbestuur nadrukkelijk was vermaand en aangespoord, zoo wel in zijn eigen belang als in dat der Gemeente, het aanbod van Kerkvoogden van f 400 aan te nemen, dat dezelfde man nu, na een beraad van drie dagen, door het Bestuur hem toegestaan, verklaarde, dat hij zwarigheid gevonden had, in zoo korten tijd tot een zoo gewigtigen stap, als de aanvrage van het Emeritaat, te besluiten, dat hij het op zich zelven niet gewinnen kon, onder het genot van zoo veel ligchaams-kracht, eene bediening, die zoo veel dierbaarheid voor hem had, neder te leggen, maar dat hij de verzekering gaf, alle pogingen te zullen in het werk stellen, om, door verandering van standplaats, binnen kort, op eene meer honorabele wijze, den strijd te doen eindigen.

» Met het Kerkbestuur gevoelde Uwe Commissie al het leed, dat de ongunstige uitslag verwekken moest, schoon zij niet kon instemmen in het gevoelen, dat het aanbod van Kerkvoogden evenwel moest aangenomen, en aan den Predikant het Emeritaatspensioen van Rijkswege, ten bedrage van f 15 per dienstjaar, met behoud der genotene en regtens toekomende emolumenten, toegelegd worden, zijnde de Synodale Commissie steeds van oordeel, dat hiertoe in casu geene termen gevonden worden.

» De Commissie nam in aanmerking, dat de Predikant zijn eens gegeven woord, bij de door hem gestelde voorwaarde in zijn geldelijk belang, niet stellig had verbroken, en dat hij zich meer had beklaagd over den korten hem gegunden tijd van beraad, dan over de som, die hem was aangeboden, waarom de Commissie besloot, het Kerkbestuur uit te noodigen, dat het den Predikant met het ongunstig gevoelen der Commissie over zijn gehouden gedrag bekend

maken, en hem nogmaals met hoogen ernst en krachtigen aandrang het vragen van Emeritaat zou aanbevelen, hem latende tot beraad den tijd van drie of vier weken.

» Tot voldoening der Commissie, werd het berigt bij haar ingewonnen, door de missive van gezegd Kerkbestuur van 29 Januarij ll. (geregistreerd sub n°. 79), dat, op zijn hernieuwd aanzoek, door den Predikant schriftelijk verklaard was, dat hij zich houden wilde aan zijn eerste woord, en het Emeritaat geneigd was aan te vragen, onder de voorwaarden, die hij van den beginne reeds er aan verbonden had. Gehoor gevende aan den wensch van het Bestuur, begrepen Gecommitteerden tot spoed vorderende zaken, dat zij geroepen werden, om onverwijld, door gepaste maatregelen, het Emeritaat, zoo dringend verlangd, nu tot stand te brengen, en niets beter was hun verbleven, dan te trachten Kerkvoogden van *Noordwolde* te bewegen, met beteekening van het hoog gewigt der zaak, dat zij hun aanbod van f 400 met nog f 70 verhoogen zouden, ten einde het stipendium met het Rijkspensioen, voor den diensttijd van 32 jaren tegen f 480 geschat, op de gevorderde som van f 950 mogt worden gebragt. Op dit schrijven, gedagteekend van 15 Februarij ll., geen antwoord ingekomen zijnde, besloot de Synodale Commissie, in de zitting van den 25sten April daaraanvolgende, na volkomen te hebben goedgekeurd wat Gecommitteerden hadden verrigt, eene nieuwe opwekking, in gelijken zin, aan Kerkvoogden te rigten, en, om redenen, hare stellige meening daarbij uit te drukken, dat de subsidie tot het pensioen van den tegenwoordigen Predikant der Gemeente geheel en alleen door de Kerkelijke kas behoorde geleden te worden, zonder, gelijk men vreezen moest, dat door Kerkvoogden werd beoogd, in mindering te strekken van het thans aan die standplaats verbonden Predikants-tractement. Van den inhoud dezer aanschrijving werd berigt aan het Provinciaal Kerkbestuur van *Groningen;* voorts werd aan Gecommitteerden tot spoed vorderende zaken opgedragen, om eventueel de aanvrage van Emeritaat, wanneer zij door den Predikant *G. Noorda* zou zijn ingediend, bij den Minister te ondersteunen.

6°. Missive van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordbrabant*, wegens de artikelen van overgang, bij de invoering der gewijzigde artikelen in het Algemeen Reglement.

» *Ten zesde.* In de Najaars-vergadering werd ontvangen eene missive van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordbrabant* dd. 3 October ll., geregistreerd sub n°. 746, zijnde van dezen inhoud: dat het Kerkbestuur, » » in de meening verkeerende, dat ingeval de gewijzigde artikelen door de eventuele Synode mogten worden aangenomen, de artikelen van overgang vooraf aan de Provinciale Kerkbesturen ter beoordeeling behooren onderworpen te worden, verlangt van de denkwijze der Synodale Commissie ten deze geinformeerd te worden,

evenzeer als het die artikelen van overgang met belangstelling te gemoet ziet.""

» De Commissie nam, wegens deze missive, de volgende besluiten:

» 1°. *Vooreerst.* Aan deze missive zal niet het gevolg gegeven worden, dat door het Kerkbestuur mag zijn bedoeld.

» 2°. *Ten tweede.* Als beweegredenen, waarom de Commissie oordeelt, aan het verlangen van het Kerkbestuur niet te moeten voldoen, zal in hare acte worden aangeteekend:

» *a.* Dat van de meening zoo wel als van het verlangen, in aard en strekking, niet duidelijk is gebleken;

» *b.* Dat, hoedanig de beteekenis daarvan ook wezen moge, in geen geval zulk een verzoek behoefde en behoorde te zijn gedaan.

» 3°. *Ten derde.* Van een en ander zal aan het Kerkbestuur geen kennis gegeven worden.

7°. Berigt door het Classikaal Bestuur van *'s Hertogenbosch*, wegens het getermineerde verschil omtrent de goederen der Gemeente van *Dieden*.

» *Ten zevende.* Door het Classikaal Bestuur van *'s Hertogenbosch*, bij missive van den 6den October ll., geregistreerd sub n°. 732, berigt zijnde, dat, ten gevolge van 's Konings besluit van den 10den Februarij ll. n°. 72, met betrekking tot de administratie der Kerkelijke goederen van de Hervormde Gemeente te *Dieden*, alle stukken en bescheiden, rakende de goederen en bezittingen der Gemeente, uit handen van *Jhr. van Singendonck* door gezegd Bestuur zijn overgenomen, en dat alzoo, mede door de welwillendheid van gemelden Jonkheer, waarvan met hoogen lof gewaagd wordt, het vroeger verschil als getermineerd kan worden beschouwd, zoo is zulks door de Vergadering, met groot genoegen, als mededeeling aangenomen.

8°. Adres van het Classikaal Bestuur van *Rotterdam*, tot dispensatie van de bij art. 20 van het Reglement op het Godsdienstig Onderwijs vereischte tweejarige oefening, ten behoeve van *A. A. Nobel*, Schoolonderwijzer op *Fijenoord*.

» *Ten achtste.* Door het Classikaal Bestuur van *Rotterdam* werd, bij adres van den 4den April ll., geregistreerd sub n°. 845, ten behoeve van *A. A. Nobel*, Schoolonderwijzer op *Fijenoord*, dispensatie verzocht van het vereischte ten aanzien eener tweejarige oefening, *onder het opzigt en de leiding van een Leeraar der Hervormde Kerk*, bij art. 20 van het Reglement op het Godsdienstig Onderwijs, ten einde tot het examen als Catechiseermeester te worden toegelaten.

» Bij dit adres werd overgelegd het navolgende getuigschrift van den Predikant van *IJsselmonde*, den Heer *J. J. van Deinse*, luidende als volgt:

» » De ondergeteekende getuigt, dat *A. A. Nobel*, Onderwijzer der jeugd te *Fijenoord*, lidmaat der Hervormde Kerk, zich onbesproken en voorbeeldig gedraagt, dat hij mij sints lang zijne begeerte te kennen heeft gegeven, om Godsdienst-onderwijzer te worden, en zich alzoo voorbereidt tot het doen van examen (voorgeschreven in art. 22 van het Reglement op het Godsdienstig Onderwijs in de Nederlandsche Hervormde Kerk). Onderscheidene malen heeft de ondergeteekende met bovengenoemde (voor zoo veel de gelegenheid zich daartoe aanbood) over zijne oefening tot het doen van het examen gehandeld, en mij dan, zoo in het opgeven der leerboeken, welke hij tot hulpmiddelen daartoe gebruikt, als ook in de blijken zijner vlijt, bewijzen gegeven, dat het zijn gemoedelijke wensch is, om als Godsdienst-onderwijzer werkzaam te mogen wezen.

» » Wat betreft de vereischte kennis tot het examen, te dien opzigte is de ondergeteekende geen voldoend beoordeelaar, eensdeels niet genoegzaam bekend zijnde, wat al tot vermeld examen vereischt wordt, anderdeels, omdat bovengenoemde *A. A. Nobel* geen opzettelijk onderwijs (gedurende ten minste twee jaren, zoo als in art. 20 van bovengemeld Reglement vermeld wordt) van mij heeft genoten, waarvoor evenwel wettige redenen en gegronde bezwaren bestaan, welke ik hoop dat het Classikaal Bestuur ernstig in aanmerking zal willen nemen, wijl ze buiten schuld zoo van hem, als van den ondergeteekende liggen, en alleen moeten gevonden worden in den verren afstand van mijne woonplaats, en bij onstuimig weder onwandelbaren weg. De gegevene proeven van zijne geschiktheid tot het mededeelen van onderwijs zijn niet alleen zeer voldoende geweest, maar getuigen van zijne bijzondere bekwaamheid en gevatheid in hetzelve. — Als Onderwijzer der jeugd, staat hij bij de Commissie van schooltoeverzigt bekend als een bekwaam onderwijzer." "

» Het antwoord van uwe Commissie is geweest in dezer voege:

» Dat, naar het oordeel der Synodale Commissie, in geen geval van de oefening, zoo als zij in art. 20 van het Reglement op het Godsdienstig onderwijs, ter toelating tot het examen als Catechiseermeester, wordt voorgeschreven, dispensatie vermag verleend te worden.

» Dat zij het Classikaal Bestuur evenwel in opmerking wil hebben gegeven, dat in de bepaling van het artikel niet ligt opgesloten, dat, om te staan naar den rang van Catechiseermeester, een tweejarig opzettelijk onderwijs bij een

Predikant wordt gevorderd, maar eene opzettelijke oefening alleenlijk, gedurende twee jaren, onder leiding en opzigt van een Predikant.

» Dat omtrent het laatste niet genoegzaam gebleken zijnde nit het getuigschrift van den Predikant van *Deinse*, het wordt overgelaten aan het Classikaal Bestuur, om zich desaangaande nader te verzekeren, en alsdan naar bevind van zaken te handelen.

9°. Protest van het Classikaal Bestuur van *Bommel* tegen de overeenkomst tusschen den Staat en den Heer van *Haeften*, wegens de Kapittelgoederen aldaar.

» *Ten negende.* Onder dagteekening van 15 April ll., werd door het Classikaal Bestuur van *Bommel*, onder adhaesie van het Provinciaal Kerkbestuur van *Gelderland*, bij missive dd. 2 Mei ll., geregistreerd sub n°. 873, bij de Synodale Commissie protest aangeteekend tegen de overeenkomst *tusschen den Staat* en *den Heer van Haeften*, ter zake de Kapittelgoederen in die Gemeente, op den 25sten October ll., door den Minister van Binnenlandsche Zaken en den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, gesloten. Het contract, waarvan kennisgeving dd. 31 October ll. n°. 19, geregistreerd sub n°. 747, aan de Commissie geschiedde, bevat drie artikelen van den volgenden inhoud:

» 1°. Dat de Heer *van Haeften* zal uitkeeren *vijf en twintig duizend gulden*, als: op den eersten October 1850, *vijf duizend* gulden, en op den een en dertigsten December van dat jaar, *twintig duizend* gulden, met bijbetaling van vijf ten honderd renten van deze sommen, sedert den 1sten Januarij 1850 tot den dag der betaling.

» De voorz. som van f 25,000 zal door den Contractant ter eenre zijde moeten belegd worden, als bij art. 2 is bepaald, ten einde daardoor, voor het vervolg, de tractementen van den Predikant en van den Schoolonderwijzer te *Haeften* te verzekeren, zonder dat de Contractant ter andere zijde, door dit geding, wil hebben oegestemd, dat hij, of zijne voorgangers, verpligt zouden zijn geweest, uit den opbrengst der Kapittelgoederen het tractement van den Schoolonderwijzer te betalen.

» 2°. Dat de voormelde som zal worden besteed:

» *a.* f 20,000, om aan te koopen eene inschrijving in een der Grootboeken van de Nationale Schuld, te stellen ten name van de *Hervormde Gemeente te Haeften*, met bijvoeging, dat dat de renten van dat kapitaal steeds door den tijdelijken Predikant dier Gemeente, als tractement, zullen genoten worden;

» *b.* f 5000, om daarvoor aan te koopen eene inschrijving op een der gemelde Grootboeken, welke inschrijving zal moeten worden gesteld ten name van de *Burgerlijke Gemeente van Haeften*, met bijvoeging, dat de renten van dat kapitaal steeds door den tijdelijken Schoolonderwijzer te *Haeften*, als tractement, zullen genoten worden;

» 3°. dat, tegen de werkelijke praestatie van de bij art. 1 bepaalde uitkeering, de Contractant ter andere zijde, voor hem en zijne opvolgers, in het bezit der *Kapittelgoederen* te *Haeften*, gelegen binnen de Gemeenten *Haeften*, *Waardenburg* en *Ophemert*, voor het vervolg, geheel worde ontheven van alle uitkeeringen en praestatien, in de Landschaps-resolutie van den 23sten Mei 1613 vermeld, en erkend vrij en onbezwaard eigenaar van die goederen te zijn.

» Toen deze kennisgeving in de Najaars-vergadering uwer Commissie ontvangen was, had zij het oordeel van twee harer Leden gevraagd, tot voorlichting, wat zij in dezen van hare roeping zou te achten hebben, en werd hierop uitgebragt het navolgende Rapport:

» » De Ondergeteekenden hebben het overbodig geacht, om in een nieuw onderzoek van den geheelen omvang der stukken, betrekkelijk tot deze zaak, te treden; zij achten zulks geheel overbodig, nadat kenbaar is geworden het uitgebreid Rapport der Commissie voor de zaak van *Haeften*, van den 13den Augustus jl., uitgebragt in de Vergadering van de Hoog Eerwaardige Synode, van den 28sten dezer maand; zij wilde alleen aanhalen, dat, na gehoudene deliberatien, in die Vergadering is besloten, om aan den Minister voor de Zaken der Hervormde en andere Eerediensten den wensch uit te drukken, dat de staat van zaken te *Haeften* tot een bepaald einde gebragt worde, des noodig door proceduren, en dat inmiddels, door het toestaan van een Hulpprediker, op een voegzaam tractement, in de tegenwoordige behoefte tijdelijk worde voorzien.

» » Het is ten gevolge van dezen uitgedrukten wensch van de Synodale Vergadering, dat de Minister zich beijverd heeft, de onderhandeling over de afdoening van deze hoogst gewigtige en ingewikkelde aangelegenheid wederom op te vatten, met dat gevolg, dat de in den hoofde dezes vermelde overeenkomst is tot stand gekomen.

» » Dat zoowel de Minister van Binnenlandsche Zaken, als die voor de Zaken der Hervormde en andere Eerediensten daarin is betrokken, is alleen daaraan toe te schrijven, dat het alhier gold niet alleen de regeling van het Predikants-tractement, maar ook dat van den Schoolonderwijzer. De Minister

voor de Zaken der Hervormde Kerk heeft, blijkens de overgelegde stukken, in deze met veel omzigtigheid gehandeld, en allen geoorloofden invloed aangewend, om in deze voor de Kerkefondsen eene goede uitkomst te verkrijgen.

» » Dat wij in dit opzigt niets te veel zeggen, kan blijken uit de met den Heer *van Haeften* gevoerde briefwisseling, alsmede uit de gehoudene Conferentien met den Minister van Binnenlandsche Zaken en 's Lands Advocaat. Het gevolg daarvan is geweest, dat de Heer *van Haeften*, die ten vorigen jare van geen vergelijk hoegenaamd wilde hooren, een aanbod tot afdoening heeft gedaan, waartoe evenwel de beide Ministeriele Departementen zich niet genegen hebben getoond, dan nadat daaromtrent het gevoelen van 's Lands Advocaat was ingewonnen. Aan laatstgemelde zijn bepaalde vragen of punten voorgesteld, en wel:

» » 1°. Of het raadzaam kan geacht worden, zoodanige schikking aan te gaan, als waarvan hier de rede was.

» » 2°. Of die schikking en het daartoe door den Heer *van Haeften* gedane aanbod kan geacht worden genoegzame voordeelen op te leveren, om in het belang van den Staat aannemelijk geacht te worden.

» » 3°. In welken vorm en onder welke bepalingen, ter verzekering van hare rigtige uitvoering voor de toekomst, zoodanige overeenkomst zou kunnen aangegaan worden.

» » Het daaromtrent medegedeeld gevoelen van 's Lands Advocaat komt hierop neder:

» » Ad I. Het aangaan eener billijke schikking wordt wenschelijk en raadzaam geacht.

» » De gronden, die tot dat gevoelen geleid hebben, zijn de volgende:

» » Het tegenwoordig verschil met den Heer *van Haeften* is ontstaan ter zake van de vermeerdering van het tractement van den Predikant, welke vermeerdering wordt geweigerd, en van de betaling van het tractement van den Schoolonderwijzer, waaraan de Heer *van Haeften* zich onttrekt.

» » De verpligting nu tot verhooging van het Predikants-tractement was verbonden aan eenen *algemeenen* maatregel van verhooging van de Predikantstractementen, welke nimmer genomen is, hoezeer dan ook de tractementen opvolgend algemeen zijn verhoogd, waarom het moeijelijk zou zijn, den

Heer daartoe op dien grond te noodzaken, terwijl omtrent het beloop van het tractement van den Schoolmeester geene bepaling bestaat.

» » Op grond van den titel, waarop de Heer *van Haeften* is gekomen in het bezit der zoogenaamde Kapittelgoederen, en welke geene andere is geweest dan die van Administrateur, zoo zoude aan het bezit een einde kunnen worden gemaakt door de goederen van hem op te vorderen, op grond van het niet vervullen der voorwaarden, waarop hij de administratie en het bezit verkregen heeft.

» » Het is intusschen buiten twijfel, dat tegen zoodanige opvordering verzet zal komen, en wel op grond van de wijze, waarop de voorgangers van den Heer het bezit dier goederen verkregen hebben, en ofschoon die tegenspraak, met gegronde hoop op goeden uitslag, kan bestreden worden, zoo heeft toch het proces, na 1798 door de Hervormde Gemeente tegen den Heer gevoerd, doen zien, dat voor het beweren van den Heer, dat hij ten gevolge van den aankoop, *titulo oneroso* door zijne voorgangers, meer dan honderd jaren geleden, gedaan, door *verjaring* eigenaar is geworden, zoodanige redeneringen kunnen aangevoerd worden, dat men toen na een lang gerekt regtsgeding gemeend heeft, aan de opvordering der goederen geen verder gevolg te moeten geven, maar zich te moeten vergenoegen, om, tegen genot van een geldelijk voordeel, alles in deszelfs vorigen toestand te herstellen.

» » Om thans een einde te maken aan de weigering tot vermeerdering en betaling der bedoelde tractementen, zou men een regtsgeding moeten aanvangen, waarbij volkomen dezelfde vraagpunten aan de regterlijke beslissing als toen zouden moeten worden onderworpen, en alhoewel dit met vertrouwen zou kunnen worden ondernomen, zoo is het echter eene waarheid, dat de uitkomst van alle regtsgedingen onzeker is.

» » Deze op de ondervinding gegronde beschouwing doet eene billijke schikking wenschelijk achten, ook dan, wanneer het regtsgeding gegronde waarschijnlijkheid op goede uitkomst oplevert, welke te meer raadzaam is, naar mate dezelve, met het oog op het doel van het regtsgeding, voordeeliger kan geacht worden.

» » Ad II. Het aanbod van den Heer *van Haeften* wordt allezins voordeelig en aannemelijk geacht.

» » De eenige aanleiding toch tot het bestaande verschil is *weigering*, om het tractement van den Schoolonderwijzer te betalen, en dat van den Predikant op eene billijke wijze te verhoogen, in evenredigheid van de vermeerdering, welke de Predikants-tractementen ten platten lande hebben ondergaan, sedert dat

van *Haeften* in het jaar 1613 op f 400 bepaald wierd. Had de Heer zich bereid getoond, om het Predikants-tractement op zes of zeven honderd gulden te brengen, en aan den Schoolonderwijzer eene billijke vergelding te voldoen, dan zou er geen verschil ontstaan zijn, men zou niet bedacht zijn geweest op middelen, om den Heer daartoe te noodzaken, en alles zou op den ouden voet gebleven zijn; wanneer nu, ter beeindiging van het geschil en ter voorkoming van alle verdere moeijelijkheden, wordt uitgekeerd f 20,000 ter verzekering van het tractement van den Predikant, en f 5,000 voor dat van den Schoolmeester, dan zal men in de renten van die kapitalen het middel vinden, om aan den Predikant f 900 en aan den Schoolonderwijzer f 225 toeteleggen, en dus meer dan men in billijkheid zou hebben kunnen vergen. Men zal, wel is waar, aan den Heer het vrije bezit en de beschikking van de zoogenaamde Kapittelgoederen overlaten, maar daartegen behoort in aanmerking te komen, dat men, gelijk reeds is opgemerkt, de aanspraak op die goederen niet anders kan doen gelden, dan door het voeren van een regtsgeding, waarvan de uitkomst altijd onzeker is, terwijl, indien deze tegen viel, de Heer zeker niet tot de bedoelde vermeerdering en betaling te bewegen zou zijn; dat bovendien de, met betrekking tot de tractementen, op die goederen rustende last op deze wijze, op eenen zeer ruimen voet, wordt afgekocht, en eindelijk vooral ook dat men, door het bezit en de belegging van het kapitaal, voor het vervolg tegen alle moeijelijkheden zal gewaarborgd zijn, en de zekerheid zal worden verkregen, dat door Predikant en Schoolmeester bij vervolg steeds een behoorlijk en zelfs ruim tractement zal worden genoten.

» » Ad. III. Wat den vorm betreft, komt het raadzaam voor, de voorgenomene schikking, bij eene eenvoudige overeenkomst tusschen den Minister van Binnenlandsche Zaken, en dien voor de Hervormde Eeredienst, daartoe bij Koninklijk besluit gemagtigd, en den Heer *van Haeften*, tot stand te brengen. Het geldt hier toch het beeindigen van een geschil over de uitgestrektheid der verpligting van den Heer *van Haeften* tot betaling der tractementen van Predikant en Schoolonderwijzer, en de schikking strekt, om, door uitkeering van een kapitaal, en dus inderdaad door afkoop, en wel door afkoop op eene ruime schaal, den Heer voor het vervolg van dien last te ontheffen. Het bezit van den Heer, ten aanzien van de zoogenaamde Kapittelgoederen, wordt van den daarop rustenden last ontheven, en de Heer zal over die goederen bij vervolg de vrije beschikking hebben, welke hij, doch onder dien last, beweerde, reeds sedert honderd jaren en meer te bezitten; maar ook in de

erkentenis van de bevoegdheid van den Heer, in verband met het afkoopen van den last, kan niet geacht worden meer gelegen te zijn, *dan eene schikking omtrent eene kwestieuze zaak, of het toegeven van eenig beweerd of betwist regt, maar geenszins een afstand of vervreemding van eigendom van den Staat in den eigenlijken zin.*

» » Na kennis genomen te hebben van al het vorenstaande, is het den ondergeteekenden voorgekomen, dat, door het tot stand brengen van de medegedeelde overeenkomst, allezins is gehandeld in het tegenwoordig belang van de Gemeente van *Haeften.* Immers is niet alleen een voldoend tractement aan den Predikant toegekend, maar hem zelfs een hooger inkomen verzekerd, dan waarop men ter goeder trouw konde rekenen, en zijn tevens de noodige voorzieningen genomen, om het tractement van den Schoolonderwijzer almede op eene in evenredigheid niet geringe som vast te stellen.

» » Uitkomsten, veel gunstiger dan immer het geval zoude geweest zijn, wanneer de Heer op den ouden voet ware voortgegaan. Zijne weigering, ongeveer twee jaren geleden, om verder geene tractementsverhooging te verleenen, is dus tot zijn nadeel, maar ten gunste van de Gemeente *Haeften*, afgeloopen.

» » In het geval zelf, dat het, door den Staat te voeren, proces, waartoe de Synode des noods den Minister de onderneming aanbeveelt, gunstig ware afgeloopen, en de eigendom van de zoogenaamde Kapittelgoederen aan den Staat ware toegewezen, die dan ook alle verpligtingen op zich nam, zoude voor de Gemeente *Haeften* geene meer gunstige uitkomsten gegeven hebben; want er ware dan hoogstens op een tractement van f 700 of f 800 kunnen gerekend worden, gezwegen van den twijfel, of de Schoolonderwijzer al dan niet eenig tractement zou bekomen hebben.

» » Het vooruitzigt, dat voor vijftig of honderd jaren verpligting tot meerdere tractements-verhooging, in verband met algemeene tractements-verbetering, zoude te bedingen zijn, is verre te zoeken, en kan bovendien geen gegrond beweren opleveren, om aan een gewaagd proces boven de geslotene overeenkomst de voorkeur te geven. Eveneens is het gelegen met een beweerd uitzigt, om, uit overschot van inkomsten, Kerkelijke beurzen te vestigen. Behalve dat aan die bepaling van den insteller nimmer eenig gevolg is gegeven, en er alzoo verjaring bestaat, is het meer dan twijfelachtig, of in het geval, dat de eigendom aan den Staat zoude zijn toegewezen, deze zich verpligt zoude geacht hebben, in eene uitkeering tot vestiging van beurzen te bewilligen.

» » De ondergeteekenden achten de mededeeling van het voorgaande genoegzaam, om Uw Hoog Eerwaarden met den geheelen stand van zaken bekend

te maken, en twijfelen geenszins, of Uw Hoog Eerwaarden zullen wel willen instemmen, dat van wege de Synodale Commissie aan deze aangelegenheid geen verder gevolg behoort gegeven te worden, terwijl het commissioriaal maken van des Ministers kennisgeving, en het dien ten gevolge ingestelde onderzoek, de blijken oplevert, dat de Synodale Commissie het gewigt van het onderwerp heeft ingezien, en zich heeft willen overtuigen, of er al of niet verdere maatregelen noodzakelijk konden zijn, tot handhaving van de regten der Kerk op de onderhavige zoogenaamde Kapittelgoederen.

» » Indien, tegen verwachting van de ondergeteekenden, de Synode mogt vermeenen, dat niet genoegzaam, voor vervolg van tijd, of in het belang der beurzen, waarvan in de fundatiebrieven sprake is, ware gezorgd geworden, dan zoude, dewijl, volgens gevoelen van 's Lands Advocaat, in den eigenlijken zin geenszins afstand of vervreemding van eigendom van den Staat heeft plaats gehad, de zaak op nieuw kunnen worden opgezet, waartoe de ondergeteekenden evenwel ongaarne zouden adviseren.

» » Ten slotte vermeenen de ondergeteekenden, aan Uw Hoog Eerw. te moeten mededeelen, dat de acte van overeenkomst behoorlijk is geregistreerd, en de daarop gevallene niet onaanzienlijke kosten door den Heer *van Haeften* zijn betaald geworden; dat van die overeenkomst is kennis gegeven, behalve aan de Synodale Commissie, aan het Provinciaal Collegie van toezigt in *Gelderland*, mitsgaders aan het Provinciaal Kerkbestuur, voorts aan het Classikaal Bestuur van *Bommel*, aan Kerkvoogden en Kerkeraad *van Haeften*, alsmede aan den beroepen Predikant, den Wel Eerw. Heer *J. E. G. Landré*.

» » 's Gravenhage, den 27. November 1849.

(*was get.*) » » VAN HOORN VAN BURGH.
» » H. J. ROMENIJ.""

» De Vergadering verklaarde, met het Rapport, voornamelijk zoo veel het eind-advies, met de daartoe leidende consideratien, aanging, zich te vereenigen.

« Dien ten gevolge hebben wij gemeend, het later ingekomen protest, met het voormeld advies, bij uwe Vergadering te moeten overleggen, waardoor tevens aan den wensch van het Provinciaal Kerkbestuur van *Gelderland*, als ook aan de bedoeling van het Classikaal Bestuur van *Bommel*, wordt voldaan.

10°. Adressen van *Apeldoorn* tot verkrijging van een tweeden, en van *Grollo*, *Nieuwbuinen* en *Daarle*, tot bekoming van eenen eigen Predikant.

» *Ten tiende.* Tot verkrijging van eenen Predikant, werd de medewerking der Commissie, van vier verschillende zijden, in de Voorjaarsvergadering ingeroepen. — Reeds in het najaar was ons aanleiding gegeven, om in het belang

van eene Gemeente, ten zelfden einde, werkzaam te zijn. Toen wij toch het afschrift ontvingen van de Ministeriele dispositie van den 20sten November ll. n°. 5, geregistreerd sub n°. 759, strekkende tot afwijzing, voor alsnu, van het adres, zoo als het daar was liggende, van ingezetenen van *Nieuwbuinen*, die hun verlangen hadden uitgesproken, om, bij afscheiding van *Borger*, tot eene zelfstandige Kerkgemeente gevormd te worden, ons herinnerende aan een advies, ten jare 1848 betrekkelijk deze zaak uitgebragt, vermeld in het Rapport aan de Synodale Vergadering (Hand. bladz. 36 en 37), waren wij van meening, de dispositie niet tot informatie te moeten aannemen, maar het navolgende aan den Minister te moeten te kennen geven:

» Dat de Commissie met bevreemding deze dispositie moest vernemen, als gevolgd op de missive van den Minister dd. 10 November 1848 n°. 2, waaruit de Commissie, gelijk zij ook aan de Synode te dezen jare berigtte, met genoegen ontwaarde, dat, geheel in overeenstemming met haar advies, de erkenning van *Nieuwbuinen*, als afzonderlijke Kerkgemeente, met de gewone voorwaarden, was toegezegd, terwijl de Commissie aan hetgeen later tot gezegde dispositie aanleiding schijnt gegeven te hebben, geheel is vreemd gebleven.

» Dat de Commissie meent, naar billijkheid te hebben mogen verwachten, dat, na de beslissing in eene zaak, waarin haar advies vroeger was gevraagd, geene wijzigingen zouden zijn gebragt, dan nadat zij eerst in de gelegenheid was gesteld, om haar oordeel kenbaar te maken.

» Dat zij in het algemeen wenschen mag en moet, dat de handelingen van het Staatsbestuur, die op de belangen van de Kerk of van bijzondere Gemeenten van aanmerkelijken invloed zijn, niet aan hare voorkennis en medewerking onttrokken worden, immers dat de band tusschen Kerk en Staat, zoo lang hij reglementair bestaat, ook feitelijk blijke erkend te worden.

» Dat zij eindelijk, wat nu in het bijzonder de belangen der Hervormde Kerkbewoners van *Nieuwbuinen* betreft, Zijne Excellentie beleefdelijk verzocht, dat, wanneer blijken mogt, dat zij niet bij magte zijn in het tractement van den Predikant te voorzien, in dat geval evenwel, uit aanmerking van de talrijkheid en uitgestrektheid der thans gecombineerde Gemeenten van *Borger* en *Nieuwbuinen*, een eigen Predikant, gelijk zij verlangt, worde toegestaan, te bezoldigen uit 's Lands kas; refererende de Commissie aan de uitdrukking van haar vertrouwen, bij haar advies tot suppressie van de tweede Predikantsplaats te *Veere*, ten vorigen jare, dat de alzoo uitgespaarde gelden, voor de behoeften die elders aanwezig waren, gereedelijk zouden worden aangewend.

» De Minister gaf ons, in zijne missive van 22 December ll. n°. 3, gere-

gistreerd sub n°. 774, hoofdzakelijk tot antwoord, dat nimmer het vooruitzigt op Predikants-tractement voor *Nieuwbuinen* was gegeven; dat, volgens zekere personele informatie, buiten bezwaar van 's Lands kas, in het Predikantstractement zou worden voorzien, dat daarenboven, door de afscheiding van vele Veenstreken in den omtrek, eene zeer groote vermindering ontstaan was in het zielental, en de billijkheid vorderen moest, de gelden, indien zij ook ter beschikking staan, tot voorziening in meerdere behoeften elders te besteden.

» Ter zake een verzoek van de Commissie van *Nieuwbuinen*, om op de vroeger gemelde dispositie tot afwijzing terug te komen, is, bij dispositie van 5 April ll. n°. 2, geregistreerd sub n°. 848, te kennen gegeven, dat in het verzoek niet kon worden getreden.

» De meergemelde Commissie tot *Nieuwbuinen*, benevens drie andere Collegien van onderscheidene Gemeenten, hebben tot de Synodale Commissie de toevlugt genomen, om, door hare hulp, de zaak der hun toevertrouwde Gemeenten te zien bevorderen. Op welke wijze dit met de meeste vrucht zou kunnen geschieden, is haar door eenige daartoe uitgenoodigde Gecommitteerden voorgesteld, met wier zienswijze zij heeft ingestemd, en wier Rapport zij aan uwe Vergadering in zijn geheel wil hebben medegedeeld.

» » Er zijn" " zoo luidt het » » bij u overgelegd behalve meer, ook *vier* Kerkelijke adressen, die, tot verkrijgen van 't geen zij wenschen, uwe medewerking zeer ernstig inroepen.

» » 1°. Leden van den Kerkeraad en Kerkvoogden der Hervormde Gemeente te *Apeldoorn* (provincie *Gelderland*), in schrijven dd. 2 Februarij 1850, n°. 792, dringen bij u aan, dat gij hun verzoek tot verkrijgen van een tweeden Predikant voor die Gemeente, welk verzoek zij alreede bij Zijne Excellentie den Heer Minister van Justitie, voorloopig belast met de Zaken der Hervormde Eeredienst hebben ingediend, krachtdadig zult ondersteunen.

» » 2°. De Vereeniging tot het stichten eener nieuwe Hervormde Kerk te *Grollo* (Gemeente *Rolde*, provincie *Drenthe*) rigt zich tot u, bij zeer gemotiveerd adres uit *Assen*, dd. Februarij 1850, n°. 794, wenschende, met klem van redenen, dat gij haar moogt ter hulpe komen. — Reeds in den jare 1847 diende zij een request in bij Z. M. den Koning, om te hebben een eigen zelfstandig Kerkbestaan, en een eigen Leeraar. Zij ontving destijds geen stellig afwijzend antwoord. Later heeft zij haar aanzoek vernieuwd, en de bede werd, immers voor alsnog, geweigerd. Thans vraagt zij ten derden male bij Z. M., tot hetzelfde einde, en

zij wenscht, dat gij voor dit haar adres, zoo bij Zijne Excellentie den Heer Minister enz., als bij de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, uwe voorspraak zult doen gelden, met al wat in uw vermogen is.

» » 3°. De Commissie tot regeling der zaken van eene nieuw te stichten Gemeente voor *Nieuwbuinen* (Gemeente *Borger*, Provincie *Drenthe*) roept de Synode op, bij schrijven (zonder dagteekening) n°. 830, dat deze zal bijdragen, om aan het verlangen tot de vestiging van eene eigene afzonderlijke Gemeente voor *Nieuwbuinen* een gewenscht gevolg te doen geworden; annex aan deze oproeping zijn twee declinatoire besluiten van Zijne Excellentie den Heer Minister van Justitie enz. enz., beide betrekking hebbende tot de voorgestelde zaak.

» » 4°. De Commissie voor het regelen der zaken tot vestiging eener eigene Kerkgemeente te *Daarle* (Gemeente *Hellendoorn*, Provincie *Overijssel*), schrijvende dd. 6 April 1850, n°. 851, maakt aanspraak op uwe belangstellende hulpvaardigheid. Heeft die Commissie op vroeger ingediend verzoek aan Z. M. den Koning een afwijzend antwoord ontvangen, zij verlangt van u, dat gij zult medewerken, om aan haar request tot intrekking van deze ongunstige dispositie eene goede uitkomst te beschikken.

» » Hoog Eerwaardige Heeren, toen gij uit uw midden, bij besluit van den 24sten April ll., deze voornoemde stukken overbragt in onze handen, opdat wij zouden dienen van consideratien en advies, toen hebt gij ons eene eervolle taak opgedragen, en met alle bereidvaardigheid trachten wij ons te kwijten van onzen pligt.

» » Voor alle dingen dan willen wij in overweging geven, of het niet èn voegzaam èn raadzaam zij, dat de zaak dezer adressen in haar volle geheel ter tafel kome bij de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, die weldra vergadert. Meer dan ééne reden dringt ons, dit aan te raden. Er is in dat viertal verzoekschriften althans één, 't welk zich niet regtstreeks wendt tot deze Synodale Commissie, maar tot de Synode zelve. De aangelegenheden, in die adressen ter sprake gebragt, verdienen ook wel, dat zij in den breeden kring der Kerkelijke zamenkomst opzettelijk worden behandeld. Nog daarenboven, zoo de overweging der ingediende stukken ten gevolge moest hebben, dat eenig verzoek of voorstel, 't zij bij Zijne Majesteit den Koning, 't zij bij Zijne Excellentie den Heer Minister voornoemd, en wel betreffende juist de onderwerpelijke adressen, behoorde te worden overgelegd, wij achten het passende aan de waardigheid der Synode, dat zij zelve zich doe hooren en verstaan. Ten laatste zijn wij van oordeel,

dat de Synodale Commissie, aldus te werk gaande, eene gereede aanleiding zal vinden, om de Hooge Kerkvergadering te wijzen op een uiterst noodlottig teeken van den tegenwoordigen tijd, waaromtrent niet haastig genoeg en niet ernstig genoeg voorziening kan worden beraamd.

» » Is uwe Vergadering met ons, op dit punt, van gelijke meening, dan achten wij noodig, dat de Algemeene Synodale Commissie zich wende tot Zijne Excellentie den Heer Minister enz. enz., kennis gevende, dat deze ingekomen *vier* adressen door u in behandeling worden overgelegd bij de Algemeene Synode, en verzoekende daarbij, dat het Zijne Excellentie behage, alle alsnog aanhangige verzoeken, die ten doel hebben het vestigen van zelfstandige Gemeenten en verkrijgen van nieuwe of verhoogde jaarwedden voor Leeraars, te laten alsnog in *statu quo*, of soms de Hooge Kerkvergadering zich verpligt rekende, ter zoodanige zaak, 't zij in het algemeen, 't zij in 't bijzonder, eenig voorstel den gezegden Heer Minister aan te bieden. Allezins zijn wij van oordeel, dat èn het toewijzen èn het afwijzen der gedane aanvragen, eer de Algemeene Synode beraadslaagd hebbe, niet anders dan belemmerend wezen zou, terwijl wij in geenen deele twijfelen, of een aldus gedaan bescheiden verzoek zal, van wege Zijne Excellentie, gereedelijk worden toegestaan.

» » Voorts nog stellen wij in advies, ten zelfden tijde, aan de vier Collegien en Vereenigingen van adressanten ter kennis worde gebragt, hoedanig in deze als nu met hunne verzoekschriften wordt gehandeld; zulke kennis kan dienstig gerekend worden, opdat er, bij wegblijven van oogenblikkelijke beschikking, geene bedenking zij, of ook misschien de Commissie met te weinig zorg zich de zaak der belanghebbenden aantrekke.

» » Kan uwe Vergadering ook met dit laatste instemmen, dan rigte de Synodale Commissie het woord tot de Algemeene Synode; zij vermelde den inhoud der bovenstaande adressen; zij trede in gemotiveerde beoordeeling van het regtmatige der aangebodene verzoeken; zij drage voor, wat in het belang òf van alle die aanzoeken te zamen òf van enkele in het bijzonder zou mogen, en kunnen en moeten geschieden; zij grijpe deze gelegenheid aan, om de Hooge Kerkvergadering te wijzen op ongunstige verschijnselen, die zich aan den horizont der toekomst, voor onze Vaderlandsche Gemeenten, opdoen; zij doe in deze de voorstellen, die volgens haar zouden kunnen van bate zijn; en, mogen wij het zonder schijn van aanmatiging zeggen, zij schrijve der Synode in deze of dergelijke maniere." "

» Volgt nu het adres zelf, zoo als het door Gecommitteerden ontwor-

pen, door de Synodale Commissie als het hare overgenomen is, en dat zij alzoo der Hooge Kerkvergadering aanbiedt bij deze:

» *Aan de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk.*

» Bij uwe Algemeene Synodale Commissie, Hoog Eerwaardige Heeren, zijn ingekomen vier Kerkelijke adressen, die, tot verkrijgen van 't geen zij wenschen, èn uwe èn onze medewerking zeer ernstig inroepen.

» 1°. Leden van den Kerkeraad en Kerkvoogden der Hervormde Gemeente te *Apeldoorn* . . . . dringen bij ons aan, dat wij hun verzoek . . . . zullen ondersteunen.

» 2°. De Vereeniging . . . . *Grollo* . . . . . rigt zich tot ons . . . . . . dat wij haar mogen ter hulpe komen . . . . en zij wenscht dat wij . . . . onze voorspraak zullen doen gelden . . . . in ons vermogen is.

» 3°. De Commissie . . . *Nieuwbuinen* . . . .

» 4°. De Commissie . . . te *Daarle* . . . aanspraak op onze . . . . . . ; zij verlangt van ons, dat wij zullen medewerken . . . . .

» Deze stukken, Hoog Eerwaardige Heeren, hebben wij in ernstige overweging genomen, doch zijn van stonden aan te rade geworden, op geen derzelven eenig voorloopig besluit vast te stellen, eer wij den inhoud dier adressen u hadden medegedeeld, en over hunne strekking en regtmatigheid met u waren getreden in vereenigd overleg. Alzoo beginnen wij deze verzoekschriften hier ter tafel te leggen, met uitnoodiging, dat een iegelijk, die in de aangelegenheden, zoo ter sprake gebragt, belang stelt, zich toeeigene de wetenschap der ons aangebodene scripturen.

» Zeker evenwel zou uwe Commissie met dit eenvoudig ter tafel leggen, allergebrekkigst zijn verantwoord. Gij verlangt teregt, dat wij den inhoud der gezegde adressen, althans eenigermate, uiteen zetten, en over de wettigheid der gedane verzoeken, in 't algemeen en in 't bijzonder, bij wijze van prae-advies, onze meening uitspreken. Wij voldoen aan deze verwachting — gelijk wij weten, eerlijk en zonder terughouding, — gelijk wij hopen, met

ondubbelzinnige klaarheid. Vooral ook treden wij in deze beschouwing, omdat wij meenen, aan het eind onzer mededeeling, en door die mededeeling geleid, eene beduidende opmerking en een gewigtig voorstel bij uwe Hooge Kerkvergadering te moeten indienen.

» Zoo dan:

» 1°. *Apeldoorn* (Provincie *Gelderland*) verlangt een tweeden Predikant. De Gemeente kan voorzien in de kosten der nieuw te stichten Pastorij, buiten bezwaar voor de schatkist van den Staat. Daarenboven, wat de jaarwedde van den Leeraar betreft, Z. M. de Koning heeft uit eigene middelen eene jaarlijksche subsidie ad f 200 toegezegd, en de Kerkelijke fondsen beschikken mede tot dat einde over eene jaarlijksche som van f 300. Tot dit vereenigd bedrag van f 500 zou, naar het verlangen der adressanten, alsnu door den Staat ook f 500 worden verzekerd, als wanneer die tweede Predikant kon beroepen worden op eene bezoldiging van f 1000.

Nemen wij in aanmerking, hoe, reeds voor vele jaren, het wenschelijke van, en de behoefte aan een tweeden Predikant voor *Apeldoorn* buiten alle bedenking is gesteld; herinneren wij ons, wat al pogingen zijn aangewend, opdat aan dien eisch mogt worden goed gedaan, pogingen voorzeker, die telkens door treurige incidenten zijn verijdeld geworden; vergeten wij niet, dat *Apeldoorn* telt 4500 Gemeenteleden, die verspreid zijn over eene zeer wijde landstreek; ontveinzen wij in geenen deele, dat zulk eene kudde nooit door de zorg van éénen, ook van den sterksten Herder, behoorlijk kan worden verpleegd; dan, Hoog Eerwaardige Heeren, zoo wij maar mogten en durfden, moesten wij het verzoekschrift dezer adressanten, ter plaatse waar zulks behoort, ondersteunen met allen ijver der warmste belangstelling.

» 2°. *Grollo* en *Schoonlo* (Gemeente *Rolde*, Provincie *Drenthe*) wenschen eene eigene Kerkgemeente te mogen uitmaken, met bezit van een eigen Leeraar. Deze gehuchten hebben nu reeds eene bevolking van tusschen 300 en 400 zielen. Bij voortgaande ontwikkeling hunner markgronden, kan dit getal aanmerkelijk toenemen. Tot den opbouw van Kerk en Pastorij zijn f 6000 voorhanden. Is het noodig, de adressanten zijn bij magte, die som tot f 8000 op te voeren. Van deze zijde komt geen bezwaar voor 's Rijks schatkist in aanmerking. Toen gezegde markgenooten zich vroeger bij Z. M. den Koning aanmeldden met hunne bede, ontvingen zij wel een weigerend ant-

woord, maar nogtans met beduidende bijvoeging: *dat hun verzoek een onderwerp van gunstige overweging zou kunnen zijn, zoo de bevolking talrijker mogt worden; alsmede, zoo ten deele in het Predikantstractement door de Adressanten kon worden voorzien.* Dien laatsten wenk hebben de mannen van *Grollo* en *Schoonlo* zich ten nutte gemaakt; en ziet, weinig bedeeld, als zij zijn, met rijkdom en stoffelijke welvarenheid, zijn zij bevonden rijk in ijver en edelaardige opoffering; zij dragen nogmaals hun verlangen Z. M den Koning voor, met verzekering, dat door hen, tot het tractement van den Predikant, zal worden bijgedragen eene som van f 150 's jaars.

» Deze zaak verdient wel onze geheele deelneming. Uit ieder woord, gerigt tot Uwe Synodale Commissie, stroomt warmte der ziel, die pleit voor een regtvaardig verlangen. Meer dan woorden, dragen ook de werken dier mannen den stempel van onverzwakten, cordaten, niet te ontmoedigen ijver. Zekerlijk, Hoog Eerwaardige Heeren, het past der Synode bovenal, dat zij, bedaardelijk hier neêrgezeten, met nuchteren en kalmen zin, de titelen toetse, die het verzoekschrift kan doen gelden. Maar, zoo wij dan de zaak brengen voor de vierschaar van het koud overleg, het zal niet moeijelijk zijn, intezien, hoe veel het verzoek dezer adressanten in zijn voordeel heeft. De ligging hunner woonplaats; het getal der bevolking; het bijkans zeker uitzigt, dat overal in *Drenthe*, ook te *Grollo*, het zielental moet toenemen; de onzekerheid of de markgronden, buiten het bezit van eigene Protestantsche Kerkgemeenten, wel eigendom kunnen blijven van Hervormde op- en ingezetenen; de tijdige, nu bestaande, nu warme, toch altoos *tijdelijke* gelegenheid, om het goede werk tot stand te brengen; de opoffering, die deze mannen zich getroosten; het weinige, dat nu dan bij de Hooge Regering wordt aangevraagd; dat alles, ja meer nog dan dit, zou ons kunnen verpligten, zoo wij maar mogten en durfden, ons te plaatsen voor het aangezigt des Konings, vragende, dat aan de mannen van *Grollo* en *Schoonlo* geschiede, gelijk hunne ziele begeert.

» 3°. *Nieuwbuinen* c. a. (Gemeente *Borger*, Provincie *Drenthe*) heeft, vroeger en herhaaldelijk, aanvraag gedaan, om verheven te worden tot eene eigene Gemeente, en het bezit van een eigen Leeraar. Wij herinneren ons, met onweerhouden droefenis, hoe eerstmaal deze wensch digter scheen te naderen aan zijne gelukkige vervulling, en hoe desniettemin daarna de adressanten van hunne schoone hoop zijn uitgevallen. Deze ommekeer, moge die ontstaan zijn uit veranderde, min gunstige beschouwing der Regering voor *Nieuwbuinen*, 't zij uit veranderde omstandigheden, die later geboren zijn, die ommekeer is in

zoo verre beslist, dat op het ingediend verzoek, van wege Z. M. den Koning, een afwijzend besluit is uitgegaan. Nogtans zitten de vragers ganschelijk niet stille; zij wenden zich wederom tot den Koning, met nederige bede, dat op het genomen ongunstig besluit worde teruggekeerd in gunstigen zin. Aan deze Vergadering blijft te overwegen, of wij het verkrijgen van dezen laatsten wensch bij de Hooge Regering zullen bevorderen.

» *Nieuwbuinen*, buiten twijfel, zoo het mogelijk ware, moest eene zelfstandige Gemeente zijn, met eigen Leeraar. Achttien honderd Hervormden, op twee of drie uren afstands van de Kerk, waartoe zij parochieren, kunnen niet geregeld de Godsdienstoefeningen bijwonen, zijn van leiding en onderrigt schier geheel verstoken, loopen in waarheid gevaar, dat zij, zonder kennis en toezigt, in Heidenen ontaarden, vervreemd van de wetenschap Gods en van de paden der deugd. Met deernis bewogen over het lot van eene zoo talrijke, schier verlatene bevolking, zoo wij slechts mogten en durfden, moesten wij haar belang ons aantrekken, en mede aanvrage doen bij Z. M. den Koning; dat het voorgezegd noodlottig besluit nogmaals in overweging wierd gesteld tot beter.

» 4°. Ook *Daarle* (Gemeente *Hellendoorn*, Provincie *Overijssel*) heeft bij adres aan Z. M. begeerd de vestiging van eene eigene Gemeente, met het bezit van een eigen Leeraar. Dit verzoek is afgewezen; zij wenschen het ongunstig besluit te zien ingetrokken, en zij roepen de hulp der Kerke in, opdat dit alzoo geschieden moge.

» *Daarle* telt 500 of 600 zielen, — geene onbeduidende bevolking. De bevolking staat vermeerderd te worden, door eene resolutie der Provinciale Staten van *Overijssel*, tot het graven van een kanaal, 't welk door deze buurschap zijn loop zal hebben, — eene veel beteekenende aanwinst. De afstand van *Hellendoorn* is twee uren, — eene uiterst belemmerende verwijdering. De scheiding kan, zonder bezwaar voor de thans vereenigden, zeer wel getroffen worden, — het is een struikelblok te minder. Voor Kerk en Pastorij zijn de gelden voorhanden, buiten subsidie van den Staat, — nog weder een hinderpaal weggezet. Alleen de Leeraarsbezoldiging blijft te wenschen. Mogten en durfden wij aandringen, dat de wensch der adressanten wierd verhoord, er zijn wel termen genoeg aanwezig, en zeker van deze buurschap zou het ons niet minst van allen berouwen, zoo eene poging daartoe, ten beste gewaagd, ten eenenmale wierd verijdeld.

» Aldus is de strekking en zoodanig de regtmatigheid der bij ons ingekomen

adressen. Vooreerst bepalen wij ons bij dezen. Er zijn nog vele andere verzoeken, van gelijke natuur, bij de Hooge Regering òf in te dienen, òf, ingediend zijnde, voorloopig geseponeerd, verzoeken, die, zoo ze hier, en bij deze onze mededeeling, ook opzettelijk ter sprake werden gebragt, even zeer sympathie zouden vinden, bij u, als bij ons. De *Kage*, bij voorbeeld, moest hebben een eigen Leeraar; doch hiervan is elders melding geschied. *Haulerwijk* (Gemeente *Donkerbroek*, Provincie *Friesland*) heeft 1150 zielen, is van de eene Kerk (*Haule*) verwijderd 1½ uur, en van de andere (*Donkerbroek*) 2 uren. Het heeft eene Pastorij, het vermag zijne Kerk te stichten, het verlangt de Leeraarsbezoldiging uit 's Lands kasse, en het vindt tot nu toe geen gunstig gehoor. Maar wij willen niet, door zulke exempelen te vermelden, uwe overtuiging nog moeijelijker maken, dan zij ter zake bepaaldelijk van deze adressen, met den aankleve van die, op zich zelve reeds wezen zal.

» Want, Hoog Eerwaardige Heeren, wat zullen wij doen met deze *vier*, ons toebetrouwde, aanvragen? Allen kunnen zij rekenen op onze voorspraak. Toch hebt gij telkens bij de uiteenzetting van elk adres in het bijzonder de treurige herhaling moeten hooren van ééne en dezelfde zinsnede: *zoo wij maar mogten en durfden*. Wij hadden het oog op de bezwaren, waaronder de meeste, zoo niet alle dergelijke verzoekschriften, aan de Hooge Regering gedaan, worden gedrukt en bijkans verpletterd; bezwaren, die in maatschappelijken, niet in zedelijken zin het *mogen* en het *durven* aanmerkelijk inkorten. Zullen wij in weerwil hiervan geheel dit viertal ter begunstiging bij Z. M. aanbevelen? Er behoort hiertoe schier de moed der wanhoop. Hebt gij dien moed, uwe Synodale Commissie zal, bij het toenaderen tot Z. M., in uwe gelederen niet ontbreken, en de smart der afwijzing zullen wij in broederlijke gemeenschap dragen; doch aanraden mogen wij zulks niet. Zullen wij voor niet één der vier adressen eene stem der waardige smeeking doen hooren? Dat zij verre; laat ons, eensdeels, den wensch uitdrukken, dat alle deze vier verzoekschriften, mitsgaders alle die aanvragen van gelijke natuur toch niet blijven buiten des Konings deelnemende zorgen en oplettendheid, en laat ons, anderdeels, voor twee, of moet het zijn, voor één der verzoeken al vast nu eene goedgunstige uitkomst trachten te verwerven.

» En hier dan, Hoog Eerwaardige Heeren, stellen wij voor, dat bij Z. M. den Koning van wege de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, bescheiden, eerbiedig, met waardigheid, gelijk het der Synode betaamt, gevraagd worde de toestemming tot het verzoek, òf van *Grollo* en *Daarle* beide, òf van *Grollo* alleen.

» Immers, zonder iets af te dingen op de regtmatigheid der wenschen, zoo van *Apeldoorn*, als van *Nieuwbuinen*, beide toch hebben zij nu nog iets tegen zich, 't welk onze voorspraak minder onbelemmerd vrijmoedig maakt. *Apeldoorn* heeft ten minste een Predikant, die, wel is waar, onder den last zijner pligten zwaar moet gebogen gaan, maar, bij inspanning en edelmoedige opoffering van krachten, kan het zich daar voor het tegenwoordige nog redden. Er is ook wel in het schrijven dier adressanten vermeld de som van f 200, uit Z. M. des Konings middelen tot het Leeraars-tractement bij te dragen, altoos blijft deze slechts tijdelijk verzekerd. De Kerkelijke fondsen beloven ten zelfden einde f 300, maar het is niet duidelijk gebleken, of deze subsidie ook zal inkorten, wat anders aan een Catechiseermeester of Krankenbezoeker te *Apeldoorn* werd toegewezen, aan hoedanigen hulppersoon de Gemeente ook onloochenbare behoefte heeft. Behalve nog, dat de Hervormden zelven te dier plaatse geen bewijs hebben gegeven, van persoonlijk zich iets van geldelijke opoffering te willen getroosten in eene aangelegenheid, voor welke zij jaren lang, alleen met woorden, hebben geijverd. Wat *Nieuwbuinen* betreft, de zaak dezer buurschap en van hare aanvrage is droeviglijk gerukt uit haar geheel. Thans vraagt zij niet alleen een jaarlijksch tractement voor den te beroepen Leeraar, maar nog bovendien eene bijdrage van f 9000 tot stichting van Kerk en Pastorij. Er is eene stoutmoedigheid, die alles wagen durft, doch deze stoutmoedigheid mag niet de onze zijn. Bekend, als elk van ons, met den eenmaal aangenomen regel, dat, vóór en aléér het verleenen van tractement in aanmerking komt, de gelden voor Kerk en Pastorij, buiten bezwaar van 's Rijks schatkist, behooren aanwezig te zijn, met deze wetenschap moeten wij ons medelijden voor *Nieuwbuinen* ditmaal te slapen leggen, — niet smoren, of er soms een tijd kwame, dat het, bij gunstiger omstandigheden, mogt ontwaken, en zich met vernieuwde kracht mogt doen gelden.

» Bij dit wegen en toetsen zetten wij dan *Apeldoorn* en *Nieuwbuinen*, voor dezen oogenblik, een weinig op den achtergrond terug; — maar *Grollo* en *Daarle* staan met hunne wenschen vóór ons; en ten bate van die beide (ten gunste van *Grollo* bovenal) moesten wij een woord van voorspraak bij Z. M. den Koning inleggen; — van *Grollo* bovenal, uit aanmerking, hoe hier toch het loffelijk voorbeeld gegeven is, dat men zelfs de koorden der armelijke beurs durft los te knoopen, en de schamele penningen er weet uit te ligten, ten einde den Staat, zelfs in het bezwaar van een Leeraarstractement ('t welk altoos zuinig genoeg is), degelijk en deugdelijk te gemoet te komen.

» Deze is onze meening, wij onderwerpen haar aan uw oordeel,

» Maar, Hoog Eerwaardige Heeren! er ligt ons iets anders nog op het harte, dat naauw is verbonden met de aangelegenheden, die wij thans bespreken. Wij achten ons geroepen, u te wijzen op een uiterst ongunstig teeken van den tegenwoordigen tijd, waaromtrent voorziening zal moeten getroffen worden, ten ware wij de Hervormde Kerk aan groote schade wilden bloot stellen. Dat teeken is van tweederlei zijden aan te zien. *Vooreerst*, bij toenemende bevolking, die niet kan achterblijven, als oorlogen en pestilentien ons verschoonen, als landontginning, watergraving, stroomuitdrooging gestadig voortgaan, bij zulke toenemende bevolking moeten wel aanvragen, gelijk die waarvan hier sprake was, zich veelzins vermenigvuldigen, en de behoefte aan meer Leeraars (nu reeds groot) zal zich sterker en sterker openbaren, met ieder jaar. *Ten tweede*, de bedenkingen van Staatswege tegen het toestaan van meer Predikantstractementen schijnen ook toe te nemen, althans niet te verminderen. Is het eene wet der noodzakelijkheid geworden, dat 's Lands uitgaven meer en meer bezuiniging moeten lijden, het laat zich aanzien, dat de Hooge Regering niet boven mate vrijgevig zal worden, zoo dikwerf aan de deuren harer Departementen wordt aangeklopt, om geld voor meer Predikanten in het Vaderland. Nu reeds ondervinden wij zulks. Er is eene dubbele formule van afwijzing, die bij soortgelijke aanvragen schier stationair geworden is. Men wijst altoos op de beperktheid van 's Lands geldmiddelen, en — men staat geen tractement toe aan deze Gemeente in 't bijzonder, omdat er ligt andere zijn, die het evenzeer, en misschien meer nog, behoeven; maar, zoo verkrijgen wij ter naauwernood iets. Naar den aard der liefde, die altoos het goede denkt, willen wij ons overtuigd houden, dat het der Regering smart, in dier voege te moeten antwoorden. Wij gelooven, dat zij gebukt gaat en zucht onder den harden pligt der weigering. Wij twijfelen niet, of de kortheid der termen, waarin de afwijzingen zijn vervat, behoort meer tot den administrativen vorm, dan dat zij het medelijden zou uitsluiten. Maar de zaak doet ons innig leed. Wij hebben behoefte, zulks voor u uit te spreken, en het verschijnsel baart voor de toekomst ernstige zorg.

» Hoe wij tegen die bedenkelijke toekomst voorziening zullen treffen, zou moeijelijk in alle bijzonderheden zijn uiteen te zetten, zoo wij niet volstaan konden, met twee punten aan uwe beoordeeling voor te stellen.

» 1°. Eerstelijk geven wij in bedenking, of het van eenige bate kan zijn, dat, van wege de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, in nederig adres een woord wordt gerigt, 't zij tot Z. M. den Koning en Zijne

Excellentie den Heer Minister van Justitie, voorloopig belast met de Zaken van het Departement der Hervormde Eeredienst, 't zij ook tot de Tweede Kamer der Staten-Generaal; een adres, wijzende op dezen toestand van veruitziende gevolgen, voorstellende, van wat belang het zij, zelfs voor het Maatschappelijk welvaren des Vaderlands, dat er iets meer, ook ten nutte onzer Kerk, van 's Lands wege wierd gedaan, en aandringende, dat toch de wet der spaarzaamheid, in de geldelijke huishouding van den Staat, niet zulk eene rigting neme, waardoor ten laatste niets dan stoffelijke aangelegenheden behartigd worden, en er ook niet meer dan eene stoffelijke massa van Nederlanders overblijft, zonder geest en geestelijk leven. Wij weten, dat de Hooge Regering kan geacht worden, ook buiten onze aanwijzing, verlicht genoeg te zijn, om in deze haar waar belang te kennen, en dat ongevraagde raadgevingen niet altoos met een wellekom worden begroet, maar zóó toch zouden wij ons van onze conscientien gekweten hebben, en een pligt hebben vervuld, die, bij onze dubbele betrekking van Staatsburgers en Leeraars der Kerk, nooit mag worden voorbij gezien.

» 2°. Indachtig aan eene Maxime in het Allerhoogste Staatsbestuur, 't welk den Koning der Koningen en Aller Heeren Opperheer toekomt, namelijk, dat deze liefst dezulken helpt, die, in den weg der regtvaardigheid en der kracht, en met het oog op zijne hulp, zich zelven pogen te helpen, zoo zouden wij in overweging willen brengen, of de mogelijkheid ook besta, dat de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk trachte te scheppen, langzaam te vergaderen, allengs uit te breiden, en ordelijk te regelen, een *Hulpfonds*, uitsluitend bestemd, om, 't zij geheel buiten den Staat, 't zij met den Staat, Predikantstractementen vast te stellen, en uittebetalen in Gemeenten, die volstrekt noodig hebben, zelfstandig aanwezen en eigene Leeraars te verkrijgen. Wij kunnen niet anders, dan dit denkbeeld buiten voltooide ontwikkeling u mededeelen. Hoe het mag worden verwezenlijkt, willen wij met u overleggen, en het onze tot zoo schoone zaak bijdragen. Het Nederlandsche volk is gereed, waardiglijk aangesproken en krachtiglijk aangespoord, zijne gaven uit te reiken tot nuttige inrigtingen. De Nederlandsche Hervormde Kerk, ja, eerbiedigt het Staatsbestuur, wil zijne bescherming, en wil zijn bijstand tot alle goede dingen, — maar laat ons van deze waarheid doordrongen zijn, dat de Nederlandsche Hervormde Kerk zich kan en zal redden, al wilde te eeniger tijd de Staat ('t geen God verhoede) niets meer van Godsdienst, van Christendom en Evangelische belijdenis weten, al

meenden onze Burgerlijke Overheden te mogen voorbijzien, door den invloed van welke Kerk zij vrijheid hebben van spreken en handelen, en veilig zijn tegen zielverdoovende en zielvermoordende Geestelijke dwingelandij.

» Deze dingen achtte Uwe Synodale Commissie ditmaal u te moeten voordragen. Ook daarom legden wij de voorschrevene, bij ons ingediende, stukken te uwer tafel. Wij bidden, God u en der Kerke zijnen Vrede geve!"

» » En"", dus eindigde het verslag, » » uwe Gecommitteerden, Hoog Eerwaardige Heeren, hebben geoordeeld, dit Rapport zoo te mogen en zoo te moeten uitbrengen.

(*was get.*) P. A. C. Hugenholtz.
H. J. Romenij.
J. Steenmeijer.""

11°. Berigt van de Kerkeraad te *Dordrecht* wegens de ongelegenheid ontstaan uit het laat ontvangen van de uitschrijving van den laatst gehouden Kerkelijken Biddag.

» *Ten elfde.* Ten aanzien van een berigt des Kerkeraads der Nederduitsche Hervormde Gemeente te *Dordrecht*, dd. 1 September ll., geregistreerd sub n°. 704, wegens de ongelegenheid, die bij hen ontstaan is door het ontvangen van de uitschrijving van den laatst gehouden Kerkelijken Biddag, slechts weinige dagen vóór den tijd der viering, zoodat de noodige beschikkingen niet dan overhaast gemaakt konden worden, heeft de Commissie geresolveerd, daarvan nota te nemen, ten einde, bij voorkomende gelegenheid, elke Gemeente zoodanige aanschrijving immer tijdig ontvange, en heeft Zijne Excellentie de Minister verklaard, dat hiervan gelijkelijk bij zijn Departement nota zal genomen worden.

12°. Twee adressen van den Kerkeraad te *St. Oedenrode*, om de combinatie van *Schijndel* met *St. Michiels-Gestel* te doen vernietigd worden.

» *Ten twaalfde.* De Kerkeraad der Hervormde Gemeente te *St. Oedenrode* beklaagde zich, bij adres van den 1. November ll., geregistreerd sub n°. 751, over de combinatie van de Gemeente van *Schijndel*, behoorende onder de Classe van *Eindhoven*, met *St. Michiels-Gestel*, onder de Classe van *'s Hertogenbosch*, gelijk zij ten jare 1823 heeft plaats gevonden, en deed de aanspraak zijner Gemeente op die combinatie met vele vertoogen gelden, roepende de krachtvolle ondersteuning der Synodale Commissie bij den Minister in, tot wien hij zich in eerbiedig adres had gewend. In de najaarsvergadering dit adres ontvangende, en vernemende, dat het noodige onderzoek door het Departement werd ingesteld, en de verzekering tevens ontvangende, dat, vóór de finale beschikking, indien het ook maar eenigzins van gewigt kon zijn, het advies der Commissie zou worden gevraagd, oordeelde zij voor het oogenblik te moeten subsisteren.

Door een later adres van den Kerkeraad, zijnde van den 2den Maart ll., geregistreerd sub n°. 816, waarbij op nieuw de hulp der Commissie werd ingeroepen, tot vernietiging van het Koninklijk besluit van 15 December 1823 n°. 68, strekkende, om de normale zelfstandige Gemeente van *Schijndel* met *St. Michiels-Gestel* te combineren, als strijdig met de wet in vorm en wezen, vernam de Commissie, dat de Minister, op 25. Februarij ll. n°. 5, eene dispositie had gegeven tot voortduring der bestaande combinatie, waarop de Kerkeraad heeft verklaard, in die beschikking niet te kunnen berusten, welke verklaring des Kerkeraads door den Minister, blijkens Zijne missive, van den 25. Maart ll. n°. 3, geregistreerd sub n°. 832, met al de dienaangaande gewisselde stukken aan de Commissie toegezonden, is geseponeerd. De Synodale Commissie heeft, onder mededeeling aan den Minister, te verstaan gegeven aan voormelden Kerkeraad, dat zij van oordeel was, de regeling van deze combinatie beschouwd moest worden, niet te vallen in de termen van art. 54 van het Algemeen Reglement op het bestuur enz., en dat zij dierhalve, zoo wel ten jare 1823 als nu, wettiglijk is beslist, en er geen termen bestaan, om aan het verzoek van den Kerkeraad te voldoen.

13°. Vraag van het Provinciaal Collegie van toezigt in *Noordbrabant* naar de bedoeling der Synode met het verzoek aan het Collegie, om toe te zien op het gebruik der gelden, als subsidie aan de Gemeente te *Nieuw Vossemeer* verleend.

» *Ten dertiende.* Het Provinciaal Collegie van toezigt op de Kerkelijke Administratie der Hervormden in *Noordbrabant*, kennis bekomen hebbende, door de Hooge Kerkvergadering, van eene aan de Gemeente *Nieuw-Vossemeer*, tot herstelling van Kerk en Pastorij verleende subsidie, waarbij het verzoek van toe te willen zien, dat de toegestane som tot geene andere einden werd besteed, verlangde, aangezien deze zaak, als niet met eene Rijks-subsidie in verband staande, buiten den invloed van het Collegie was behandeld, door de Synodale Commissie geinformeerd te worden, wat de bedoeling der Synode met haar mandaat in deze mogt zijn geweest, en hoe met de uitbetaling der gelden zou gehandeld worden. Naar het oordeel der Commissie, kon de meening der Synode geene andere zijn geweest, dan dezelfde gedragslijn te volgen, en dezelfde goede diensten van het Collegie nu en altijd in te roepen, onverschillig, of de subsidie aan de Gemeente uitsluitend uit het Synodale Fonds, dan of zij in vereeniging met eene toelage uit 's Rijks kas wordt verstrekt, en in dier voege is aan het Collegie geantwoord.

14°. Verzoek van het Provinciaal Collegie van toezigt in *Drenthe*, tot beschikbaarstelling van de subsidie aan *Borger*.

» *Ten veertiende.* Uitgenoodigd door eene missive van het Provinciaal Collegie van toezigt enz. in *Drenthe*, dd. 31 Januarij ll., geregistreerd sub n°. 793, om de gelden, toegestaan als subsidie tot den bouw van eene nieuwe Pastorij te

Borger, waarvan de aanbesteding nu had plaats gevonden, beschikbaar te stellen, werd de Commissie door den zorgvuldigen ijver van den Quaestor-Generaal, bij schrijven van den 19. April ll., geregistreerd sub n°. 858, op het groote nadeel opmerkzaam, hetwelk het Synodale Fonds, bij het volgen van zulk een maatregel, door gemis van renten lijden zou, en begreep op dezen grond, aan het Collegie te moeten te kennen geven, dat de Synode als vasten regel had aangenomen, om geene gelden ter beschikking te stellen, vóór en aleer het werk is voltooid.

15°. Verzoek van Kerkvoogden te *Oosterbeek*, om eene uitspraak te doen in hunne zaak tegen het Provinciaal Collegie van toezigt in *Gelderland*.

» *Ten vijftiende.* Dezelfde klagten, als ten vorigen jare bij de Synode (Hand. bladz. 47, 153—157) werden gerigt tegen het Provinciaal Collegie van toezigt enz. in *Gelderland*, bragten Kerkvoogden van *Oosterbeek*, in hunne missive van den 7. September ll., geregistreerd sub n°. 707, tot de Synodale Commissie, met eerbiedig verzoek, dat zij eene regtvaardige uitspraak zou doen in hunne zaak. De Commissie is van oordeel geweest, dat door het Synodaal besluit van 13 Julij ll. is gedaan, wat door haar gedaan kon worden, en dat derhalve aan het adres van Kerkvoogden geen verder gevolg behoorde gegeven te worden.

» Bij de Commissie is nog ter kennis gekomen, dat inwoners en lidmaten der Gemeente van *Oosterbeek* zich bij Z. M. den Koning hebben beklaagd over de ergernissen, welke bij voortduring door de aldaar bestaande oneenigheden in de Gemeente gegeven worden, en inzonderheid over de handelingen van twee Kerkvoogden, waarvan zij het ontslag verzoeken. Hun adres werd aan den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz. gerenvoijeerd, die daarop eene afwijzende dispositie, dd. 11 December ll. n°. 14, heeft gegeven, waarvan afschrift, geregistreerd sub n°. 770, aan de Commissie is toegezonden.

16°. Verzoek van Kerkvoogden te *Purmerende*, om geautoriseerd te worden tot het doen van eene algemeene Collecte voor den opbouw van eene nieuwe Kerk.

» *Ten zestiende.* Onder dagteekening van 21 December ll., ontving de Synodale Commissie van Kerkvoogden te *Purmerende* het verzoek, geregistreerd sub n°. 771, om geautoriseerd te worden tot het doen van eene algemeene Collecte bij de Gemeenten in de Nederlandsche Kerk, tot mede voorziening in de kosten van den gedwongen opbouw van eene nieuwe Kerk, terwijl zij hunne verontschuldigingen aanbieden wegens de maatregelen tot het houden van zoodanig eene Collecte, waartoe zij reeds, uit onbekendheid met de Kerkelijke verordeningen, waren overgegaan.

» Eene circulaire was reeds tot dat einde, onder dagteekening van den 16den bevorens, aan Kerkeraden en Kerkvoogden van de Vaderlandsche Gemeenten

uitgevaardigd. Van haren inhoud, zoodra zij onder de oogen van Gecommitteerden tot spoed vorderende zaken was gekomen, meenden zij te moeten nota nemen, en verwijzen Kerkvoogden naar de Synodale resolutie van den 20sten Julij 1846 (Hand. bl. 167, 168), waarbij, tot afwending der nadeelen, welke afzonderlijke inzamelingen, nu en dan door Predikanten of Kerkeraden ten behoeve hunner Gemeente gedaan, kunnen aanbrengen aan de algemeene Collecte voor noodlijdende Kerken en Personen, te bepalen, dat Predikanten en Kerkeraden geene bijzondere Collecte voor hunne Gemeente zullen mogen houden, ten zij in onvoorziene en geheel buitengewone omstandigheden, daartoe speciaal geautoriseerd door het Provinciaal Kerkbestuur, waaronder zij behooren, voor zoo verre eene inzameling in hunne Provincie betreft, en door de Algemeene Synode, of, deze niet vergaderd zijnde, door de Synodale Commissie, wanneer zulke Collecte zich ook zou uitstrekken tot Gemeenten, in andere gewesten des Vaderlands gelegen, zullende de Gemeente, bij niet voldoening aan dit voorschrift, alle aanspraak op hulp uit het Synodale Fonds verliezen.

» Tot herinnering aan dit besluit, was door Gecommitteerden eene aanschrijving aan Kerkvoogden ontworpen, toen hunne straks vermelde missive ontvangen werd, die zij, in de voorjaars-vergadering der Commissie, bij haar ter tafel bragten, en waarop besloten is, aan Kerkvoogden te antwoorden, dat immer de verlangde autorisatie aan groote bedenkelijkheid zou zijn onderhevig geweest, doch dat in den tegenwoordigen stand der zaak, naardien, tijdens het verzoek, de Collecte reeds werkelijk was aangevangen, en zij daarna werd voortgezet, het verleenen van autorisatie in geenerlei aanmerking kon worden genomen.

» De Synodale Commissie neemt deze gelegenheid te baat, om uwe Hooge Kerkvergadering opmerkzaam te maken op het belang, dat er in gelegen is, om het te dezen genomen Synodaal besluit krachtiger te handhaven, en daartoe gepaste maatregelen te nemen.

17°. Adres van Ouderlingen en Diakenen van de *Hollandsche Emigranten*, in *Zuid-Afrika*, te *Magaliesberg*, verkrijging van een Predikant.

» *Ten zeventiende.* Ten aanzien van een, aan de Synode gerigt, adres van Ouderlingen en Diakenen eener Gemeente van de *Hollandsche Emigranten* in *Zuid-Afrika*, gevestigd te *Magaliesberg*, dd. 10 Februarij 1849, geregistreerd sub n°. 843, hunne vurige wenschen verklarende, en de noodige bescheiden overleggende, ten einde, door tusschenkomst der Hooge Kerkvergadering, tot voorziening in hunne Godsdienstige behoeften, een eigen Herder en Leeraar, op daartoe door hen aangeboden en gewaarborgd vast tractement, te verkrijgen, heeft de Commissie, na eerst, op grond van art. 4 van hare Instructie, zich bevoegd te hebben verklaard, besloten tot de verzending naar de Commissie tot

de Zaken der Protestantsche Kerken in Neêrlandsch Indie, opdat zij handele, zoo als zij bevinden zal te behooren.

» *Ten achttiende*, werd ontvangen een adres van *O. G. Heldring* en *P. C. Nahuijs*, dd. 10 Februarij ll., geregistreerd sub n°. 817, wenschende, tot den opbouw van eene Kerk en Pastorij te *Hoenderloo*, gemeente *Beekbergen* en *Otterloo*, alsmede tot vestiging van een behoorlijk Predikants-tractement voor den toekomstigen Herder en Leeraar aldaar, te geraken, en verlangende, dat, òf door de Synode zelve, òf door hare tusschenkomst, de vergunning tot eene Kerkelijke Collecte in de Hervormde Gemeenten van ons Vaderland, ten voormelden einde, mogt verkregen worden. Aan adressanten is te kennen gegeven: 18°. Verzoek van *O. G. Heldring* en *P. C. Nahuijs*, om vergunning te erlangen tot het doen van eene Kerkelijke Collecte voor de stichting van de Kerkelijke gebouwen te *Hoenderloo*.

» Dat de Synodale Commissie met belangstelling heeft gade geslagen de pogingen, die door hen worden aangewend, om in de Godsdienstige behoeften der bewoners van *Hoenderloo* te voorzien, en de aanzienlijke bijdragen, die daartoe reeds zijn aangeboden;

» Dat zij echter, met het oog op het Synodaal besluit van 20 Julij 1846, zich bezwaard vindt, om de verlangde autorisatie tot het doen van eene algemeene Kerkelijke Collecte te verleenen;

» Dat zij met dat al zich volgaarne bereid verklaard, ten bewijze van hare prijsstelling op de bereiking van het nuttig doel, tot ondersteuning door het Synodaal Fonds krachtdadig mede te werken, indien het verzoek daartoe regelmatig tot de Synode zal worden gebragt.

» *Ten negentiende*. De Predikant *R. Hattink* te *Tubbergen* vond zich bezwaard door de maatregelen van Zijne Excellentie den Minister van Justitie, voorloopig belast met het Bestuur van het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, genomen ten gevolge van zijn verzoek ter voorziening in zijn tractement. Zijne bezwaren zijn hoofdzakelijk daarin gelegen, dat de tusschenkomst van het Hoofd van het Burgerlijk Bestuur zijner woonplaats, schoon van eene andere Geloofsbelijdenis, gebruikt is, om opgaven en inlichtingen wegens den staat van het Predikants-inkomen te verkrijgen, en het verzoek tot voorziening in zijne geldelijke belangen is gegrond op de verminderde opbrengst van de praestanda, waaruit het tractement voortvloeit, ten deele door wanbetaling, ten deele door den lagen stand der marktprijzen veroorzaakt. Een en ander deelt hij in een adres, dd. 13 Februarij ll., geregistreerd sub n°. 801, aan de Commissie mede, opdat, door hare intercessie aan de eene zijde, hij en de broederen in de heilige bediening voortaan tegen dergelijke onder- 19°. Klagten van den Predikant *R. Hattink*, te *Tubbergen*, over de handelingen van den Minister, en verzoek, om mede te werken tot opheffing van de bezwaren, in de uitbetaling van zijn tractement.

vinding gevrijwaard, en aan de andere zijde zijne billijke wenschen bevórderd worden. De Commissie heeft den adressant te kennen gegeven:

» *Eerstelijk*, dat hij zich, naar haar oordeel, ten onregte over de handelwijze van den Minister te zijnen aanzien beklaagt;

» *Ten andere*, dat zij, in zijn belang, tot den Minister voor de Hervormde Eeredienst de bede heeft willen rigten, om, bijaldien uit het ingestelde onderzoek blijken zal, de praestanda, in weerwil van alle daartoe aangewende gepaste middelen, niet kunnen worden ingevorderd, hem alsdan uit 's Rijks schatkist te gemoet te komen in de schade, die zijn tractement daardoor te lijden heeft.

» Een adres met deze strekking is aan den Minister aangeboden.

20°. Adres van Dr. *C. Leemans*, op verzoek van twee Predikanten aan de *Kaap de Goede Hoop*, om beslissing te erlangen wegens de bevoegdheid van *D. van Velden*, om als Predikant aldaar op te treden.

» *Ten twintigste.* Wegens een adres van Dr. *C. Leemans*, Directeur van 's Rijks Museum van Oudheden te *Leiden*, dd. 4 Mei ll., geregistreerd sub n°. 872, strekkende, op verzoek van een tweetal Predikanten bij de Nederduitsche Hervormde Gemeente aan de *Kaap de Goede Hoop*, om door de Synodale Commissie te doen beslissen, of de onlangs als Predikant aldaar opgetreden Heer *D. van Velden*, van wege zijne opleiding en ordening, de bevoegdheid heeft, om de Evangelie-bediening te bekleeden, is, met kennisgeving daarvan aan den adressant, overgegaan tot de orde van den dag.

21°. Adres van *J. P. Ap*, te *Avereest*, tot ondersteuning van een verzoek bij het Provinciaal Kerkbestuur van *Overijssel*.

» *Ten een en twintigste.* Als niet zijnde van hare competentie, heeft de Commissie geseponeerd eene missive van *J. P. Ap*, ingezeten te *Avereest*, Lidmaat der Luthersche Gemeente, dd. 24 April ll., geregistreerd sub n°. 864, toezendende afschrift van een door hem en zijne huisvrouw, de laatste Lidmate der Hervormde Gemeente, aan het Provinciaal Kerkbestuur van *Overijssel* gerigt adres, om den Predikant der Protestantsche Gemeente te *Ommerschans* te doen magtigen tot het aannemen van hunne bewijzen van Lidmaatschap; zijnde deze toezending geschied, gelijk de conductoire zegt, om de spoedige afdoening dezer onaangename zaak te bevorderen.

III.

III. Werkzaamheden volgens mandaat der Synode.

» Het derde deel van ons Rapport zal u bekend doen worden met de verrigtingen der Commissie, overeenkomstig art. 3 van hare Instructie, tot

uitvoering en voltooijing van hetgeen de Synode haar uitdrukkelijk heeft opgedragen.

» Wij rekenen de werkzaamheden, die tot de verandering der grondslagen van onze Kerkelijke instellingen betrekking hadden, niet de geringste van beduidenis te zijn geweest, en maken daarmede een aanvang.

A. Verrigtingen betrekkelijk de herziening.

» *Vooreerst*, hebben wij voldaan aan den opgedragen last, bij Synodale resolutie van 24 Augustus ll. (Hand. bladz. 520), om *Artikelen van Overgang*, voor de invoering van de wijzigingen in het Algemeen Reglement voor het Bestuur der Nederlandsche Hervormde Kerk, waarvan het Concept door de Synode provisioneel was gearresteerd, zoodra mogelijk te ontwerpen, en daarna aan de Provinciale Kerkbesturen en de Indische Commissie op te zenden, opdat deze ten spoedigste, immers vóór den eersten April dezes jaars, hunne consideratien deswegens aan de Commissie zouden doen toekomen. Voor het ontwerp, dat van ons is uitgegaan, verwijzen wij naar de Handelingen der laatst gehoudene buitengewone Synode, bladz. 29 — 31.

1°. Ontwerping en opzending van de *artikelen van overgang*.

» *Ten tweede*, zal u uit die Handelingen blijken, dat wij ons naar uwen last van dezelfde dagteekening gedragen hebben, om, met inachtneming van hetgeen daartoe zou noodig zijn, op een der dagen van de maand April dezes jaars, eene buitengewone Vergadering van de Synode van 1849 te beschrijven, opdat deze de ontworpen wijzigingen in het Algemeen Reglement voor het Bestuur enz. finaal zou arresteren.

2°. Beschrijving van de buitengewone Synode.

» *Ten derde*, werden door de Synode, in de zitting van denzelfden dag, in onze handen gesteld de beide Concept-reglementen van de jaren 1847, 1848, met al de stukken en consideratien daarover gewisseld, met uitgedrukten last, om, met gebruikmaking van dezen, nogmaals eene *Concept-herziening* van het vigerend Algemeen Reglement voor het Bestuur der Nederlandsche Hervormde Kerk te vervaardigen, en aan uwe Hooge Kerkvergadering ter beoordeeling aan te bieden.

3°. Vervaardiging van een Concept- Algemeen Reglement voor het Bestuur der Nederlandsche Hervormde Kerk.

» *Ten vierde*. Met opzigt tot eene verbeterde inrigting van het *Beheer der Kerkelijke goederen*, werd de Synodale Commissie gelast, in overleg te treden met de Hooge Regering, en, met inachtneming der, op het ten jare 1848 deswegens voorgestelde, gevallen bedenkingen, en met de behoedzaamheid, welke de regten

4°. Ontwerping van een Algemeen Reglement voor het Kerkelijk Beheer der Kerkelijke goederen.

van derden in deze noodzakelijk maken, voor *het Kerkelijk Beheer der Kerkelijke goederen* een afzonderlijk Algemeen Reglement te ontwerpen, ten einde dit, zoo niet reeds ten volgenden jare, dan toch zoo spoedig mogelijk, aan de Synode ter beoordeeling aan te bieden.

Hoofdregelen voor eerstgenoemd Concept.

» Aan eerstgenoemd Concept, zijnde een ontwerp van Algemeen Reglement voor het Kerkelijk Bestuur, de hand zullende leggen, stelde de Commissie in hare najaars-vergadering eerst drie hoofdregelen vast, als:

» 1°. Dat de Conceptherziening door de Commissie zou vervaardigd worden, niet geheel onafhankelijk en vrij, maar gebonden aan de wijzigingen, die de Synode provisioneel had gearresteerd; met welk besluit de *Secretaris* en de Heer *Steenmeijer*, volgens aanteekening in de Notulen, zich niet vereenigd hebben.

» 2°. Dat bij deze herziening het vigerend Algemeen Reglement tot grondslag zou worden gelegd, waartoe desgelijks de twee bovengenoemden hunne stem niet gegeven hebben.

» 3°. Dat evenwel niet alleen alteratien en ampliatien, maar ook transpositien gemaakt kunnen worden.

» Daarna ging de Commissie over, om, nevens de beginselen, die zij in de gewijzigde artikelen zag uitgesproken, de beginselen te vestigen, die haar bij de verdere herziening zouden moeten leiden, en de hoofdpunten te bepalen, op welke daarbij zou behooren gelet te worden.

» Lettende allereerst op de beginselen, die zij te beschouwen had, als door de Synode aangenomen, en door de Hooge Kerkvergadering als zoo vele hoofdtrekken aangegeven te zijn, waarnaar, bij de uitwerking der teekening, het overige zich zou moeten rigten, ten einde een symmetriek geheel uit te maken, merkte de Commissie op, dat als hoofdbeginsel was uitgesproken:

» A. De Nederlandsche Hervormde Kerk wordt, als vrij, zelfstandig ligchaam, bestuurd door mannen, die zij *zelve* kiest ter behartiging van hare belangen, artt. 4, 20 en 70.

» En als beginselen van den tweeden rang, ondergeschikt aan dit hoofdbeginsel:

» *a.* Het bestuur berust bij de gekozene Bestuurders, niet bij de kiezende Collegien of Gemeenten (art. 4).

» *b.* Er is *trapsgewijze* verkiezing, opklimmende van het lagere tot het hoogere (artt. 65, 56, 32, 17).

» *c.* Aan de Gemeenten wordt grootere invloed toegekend op het bestuur der Kerk, dan zij thans kunnen doen gelden (artt. 17, 31, 54, 65, 69).

» *d.* De leden der Besturen treden geregeld af, doch zijn herkiesbaar (artt. 32, 33, 56, 58, 71).

» *e.* Gelijktijdig lidmaatschap van verschillende enkel besturende Collegien, hooger dan de Kerkeraden, wordt uitgesloten (art. 32).

» Een tweede hoofdbeginsel trok de aandacht uwer Commissie:

» B. De Kerk verlangt, in betrekking te blijven met de Hooge Regering des Lands (art. 4).

» En eindelijk meende zij, dat ook geenszins uit het oog moest worden verloren het beginsel:

» C. De Kerk blijft de voorlichting waarderen van de Wetenschap (art. 17, 5de alinea).

» Lettende voorts op de onderwerpen, in de Concept-wijzigingen behandeld, en op de bepalingen, daaromtrent voorgesteld, trok het de aandacht uwer Commissie,

» dat als besturende ligchamen zijn genoemd: de Synode, de Provinciale Kerkbesturen, de Classikale Besturen en de Kerkeraden (art. 3);

» dat aan de Classikale Vergaderingen geenerlei attributen van bestuur worden toegekend, maar dat dezen hoofdzakelijk bestemd zijn tot Kies-collegien voor de Classikale Besturen en Provinciale Kerkbesturen (artt. 32 en 56);

» dat, ter behartiging van de belangen der Kerk, als tijdelijke vervanging der Synode, eene plaats is aangewezen aan eene Algemeene Synodale Commissie (art. 19);

» dat het afzonderlijk bestaan van de Waalsche Gemeenten, als bestanddeel der Kerk, bestendigd wordt (artt. 17, 69, 70, 71, 73);

» dat eindelijk wijzigingen zijn ter hand genomen in de bepalingen omtrent de Besturen, boven de Kerkeraden, maar dat deze laatsten onaangeroerd zijn gelaten.

» Met betrekking voorts tot de verdere herziening, nam de Synodale Commissie de navolgende besluiten:

» 1°. Na het hoofdstuk, bevattende Algemeene Bepalingen, zullen volgen: het Kerkelijke Bestuur in de Gemeenten, en dan, bij opklimming, de Classikale Vergaderingen, de Ringen, de Classikale Besturen, de Waalsche Kerken, als uitmakende eene eigene Classe met Bestuur, de Provinciale Kerkbesturen, en eindelijk de Synode en haar gedeputeerd ligchaam, de Algemeene Synodale Commissie.

» 2°. Als hoofdbeginsel wordt aangenomen: » de Kerk wordt bestuurd » naar wetten en verordeningen, die zij zich zelve geeft, zoowel in hare » stoffelijke als geestelijke belangen." De *President*, de Heeren *van Hoorn van Burgh* en *Telting* hebben in de Notulen doen aanteekenen, dat zij met het bijvoegsel » zoo wel enz." niet hebben ingestemd.

» 3°. Op grond van dit beginsel, doe men de Koninklijke bekrachtiging en het Ministerieel visum vervallen, nadat het gerevideerd Algemeen Reglement door Zijne Majesteit den Koning zal zijn goedgekeurd, volgens art. 15 van het vigerend Reglement.

» 4°. In verband met het door de Synode aangenomen beginsel van blijvende betrekking tusschen Kerk en Staat, wordt bij voortduring aan eenen, door het Staatsbestuur aan te wijzen, Commissaris, mits hij voor zijn persoon niet geacht kunne worden, uit hoofde van zijne geloofsbelijdenis, aan de Hervormde Kerk geheel vreemd, of wel vijandig te zijn, de vrije toegang in de hoogste Kerkvergadering en van het gedeputeerd Collegie blijvend verzekerd.

» 5°. Wat hoofdpunten aangaat, waarop bij de herziening zal te letten zijn, hiertoe behoort, behalve de verandering in den titel, van » Hervormde Kerk enz" in » Nederlandsche Hervormde Kerk:"

» *a.* In de eerste Afdeeling van het vigerend Reglement, de omschrijving in art. 1, *wie* behooren tot de Nederlandsche Hervormde Kerk, met het oog vooral op de Diakonale zorg voor de armen in de Gemeente, en op de verpligting, om bij te dragen in gemeentelijke omslagen.

» *b.* Een beroep op Cassatie van alle zaken, bij uitspraak van een Kerkelijk Collegie ten behoeve van hen, die zich, door vermeende schennis of verkeerde toepassing van eenig wetsartikel, verongelijkt achten.

» *c.* In de tweede Afdeeling, het ontwerpen van algemeene Kerkelijke Reglementen, verbleven aan de hoogste Kerkvergadering, met de voortdurende bepaling, dat al zoodanige veranderingen onderworpen zullen worden, vóór hare vaststelling, aan het oordeel van de Provinciale Kerkbesturen, ten einde alzoo de zekerheid te verkrijgen, dat daarin niet tot wet zal verheven worden hetgeen strijden kon met de belangen, of onschadelijke zeden en gewoonten van eenig onderdeel der Vaderlandsche Kerk, voorts geene andere, hetzij Provinciale of Classikale, buiten de huishoudelijke Reglementen der Besturen, in te voeren, dan onder approbatie der Synode.

» *d.* De hoofdomtrekken van de zamenstelling en de attributen der Algemeene Synodale Commissie neer te schrijven in het Algemeen Reglement, naar het voorbeeld, gegeven in het Concept van het jaar 1847, en vooral van 1848.

» *e.* In de derde Afdeeling, de examina der Candidaten tot de Heilige dienst blijvend opgedragen aan de Provinciale Kerkbesturen.

» *f.* In de vierde Afdeeling, den kring van werkzaamheden, minder eng en beperkt, voor te schrijven aan de Classikale Vergaderingen, zonder dat zij tot Collegie van Bestuur verheven worden, gelijk in het Concept van 1847.

» *g.* In de zesde Afdeeling, eene soortgelijke uitbreiding van werkzaamheden en attributen te beproeven voor de Ringen, waardoor deze Vereenigingen zouden kunnen rijzen, in de schatting van zich zelven en van anderen.

» *h.* Naar de zevende Afdeeling, de bepaling, hoe en door wie de Predikanten, Ouderlingen en Diakenen, in den regel en waar geene bijzondere en van de Kerk onafhankelijke omstandigheden dit beletten, zullen verkozen worden,

niet aan bijzondere Reglementen over te laten, maar op te nemen in het Algemeene Reglement, eensdeels omdat de zorg voor volledigheid in fundamentele beschouwingen zulks gebiedt, anderdeels omdat dit voegzaam alzoo behoort in een Reglement, hetwelk voorschrijft, hoe en door wie alle leden van hooge Kerkbesturen verkozen worden.

» *i*. In overeenstemming met het, door de Synode aangenomen, beginsel, in de toelating van een grooter getal Ouderlingen tot de Kerkelijke Vergaderingen en Besturen, voor de verkiezing van Predikanten, Ouderlingen en Diakenen, meerderen invloed toe te kennen aan de Gemeenten, doch, opdat men zorge, dat de keuze valle op de bekwaamste en meest geschikte mannen, dezen invloed niet geheel onbeperkt te doen zijn, en den kring der kiesbevoegden ook niet al te zeer uit te breiden.

» *k*. De omschrijving der attributen, zoo van Kerkeraden in 't gemeen, als van Predikanten en Ouderlingen afzonderlijk, gelijk mede van Diakenen, op de wijze, als in art. 18 van het Concept van 1848 is geschied.

» *l*. Tot bevordering van gewenschte eenparigheid, in het Algemeen Reglement alleen op te nemen de hoofdomtrekken van elk Collegie van Bestuur en elke Vergadering, met de wijze van ontstaan, zamenstelling en hoofdzakelijke attributen, en voor de nadere uitwerking van dat alles te verwijzen naar de speciale Reglementen.

» Naar genoemde regelen, beginselen en hoofdzaken, is een Concept door daartoe Gecommitteerden eerst ontworpen, daarna tot aanbieding aan uwe Hooge Kerkvergadering gearresteerd, waarbij getrouw gebruik is gemaakt, zoo wel van de Concepten van de jaren 1847 en 1848, als van de consideratien, die deswegens zijn ingekomen.

Adressen tot het oprigten van eene zevende Classe in *Zuidholland*, en tot verwisseling van *Harlingen* met *Franeker*, als Hoofdplaats der Classe.

» In het bijzonder heeft de Commissie, bij het maken van haar Concept, gelet op de adressen, bij besluit van 24 Augustus ll., door de Synode in hare handen gesteld, om daarop te dienen van consideratien en advies (Hand. bladz. 521, verg. 511), strekkende, gedeeltelijk om de oprigting van eene zevende Classe in de Provincie *Zuidholland*, de Classe *Gorinchem*, te verwerven, gedeeltelijk om de Hoofdplaats der Classe in *Friesland*, genaamd *Harlingen*, met *Franeker* te verwisselen.

» Wat de eersten betreft, zoo heeft de Commissie gemeend, overeenkomstig

het verlangen van adressanten, de zevende Classe *Gorinchem*, in *Zuidholland*, in het Concept te moeten opnemen, en is daartoe gebragt door de navolgende gronden:

» 1°. Wordt alzoo hersteld, waar men zich sedert den jare 1816 over beklaagde, dat namelijk de Classe van *Gorinchem* werd opgeheven, en zij gedeeltelijk met de reeds talrijke Classe van *Dordrecht*, gedeeltelijk met die van *Gouda* vereenigd werd.

» 2°. Zoo wordt aan een billijk en hoogst regtmatig verlangen voldaan.

» Men kan het toch allezins billijk en regtmatig noemen, wanneer een getal van 22 Predikanten met 19 Gemeenten, liggende in malkanders nabijheid, verlangt, eene afzonderlijke Classe uit te maken met een afzonderlijk Bestuur, terwijl er meer dan ééne Classe bestaat, welker personeel minder is.

» Daarbij wordt, noch aan de Classe van *Dordrecht* noch aan die van *Gouda*, een verlies aangebragt, dat haar schade aanbrengt. *Dordrecht* telt nu 56 Predikanten met 44 Gemeenten, en na aftrek van den *Gorinchemschen* Ring, bestaande uit 10 Gemeenten en 12 Predikanten, zal zij nog tellen het aanzienlijk getal van 34 Gemeenten met 44 Predikanten. *Gouda's* Classe bestaat nu uit 45 Predikanten met 39 Gemeenten, en na afscheiding van den Ring *Leerdam* zal zij nog bevatten 35 Predikanten met 30 Gemeenten.

» Vooral komt hier in aanmerking de verre afstand der meeste Gemeenten in den *Gorinchemschen* Ring van *Dordrecht*, met de ligging van de Hoofdplaats over de breede rivier *de Merwe*; zoo ook de verre afstand van de meeste, zoo niet al de Gemeenten in den Ring van *Leerdam* van *Gouda*; welke afstand, voor beide Ringen van de Hoofdplaatsen, gemiddeld wel zal zijn die van 6 uren. Dit bemoeijelijkt natuurlijk en maakt de reis kostbaar ter Algemeene Classikale Vergadering, terwijl de nabijheid van *Gorinchem* voor al de Gemeenten bovengenoemd dit bezwaar wegneemt. Wil men dus de Classikale Vergaderingen voltallig bezocht zien, en daardoor meer Kerkelijke vertegenwoordiging en werkzaamheid, dan ruime men zoo veel mogelijk de bezwaren weg, die zich doen gevoelen.

» 3°. Er is een bezwaar, het geldelijke namelijk. Er komt eene Classe, en daarmede een Classikaal Bestuur meer in het Provinciaal ressort van *Zuidholland*. Er komt in het Provinciaal Kerkbestuur van *Zuidholland* één Predikant meer als lid. Dit zal meerdere uitgaven vereischen, welligt van plus minus

f 700. Maar daar het blijkt, dat de Algemeene Classikale kas nog niet lijdt aan een nadeelig saldo, zoo zal toch wel het geldelijk bezwaar, dat te bestrijden is, niet beschouwd kunnen worden als van dien aard, dat daarom de oprigting van eene Classe van *Gorinchem* zou moeten achterblijven.

» In overeenstemming, ten andere, met het voorstel van Predikanten van de Classe *Harlingen*, draagt de Commissie in het Concept *Franeker*, tot vervanging van de thans bestaande Hoofdplaats, voor, geschiedende zulks om de navolgende redenen:

» 1°. Voorheen was *Franeker* Hoofdplaats en moest zwichten voor *Harlingen*, niet in het belang der Classe, maar als zijnde minder bevolkt.

» 2°. De ligging van *Franeker*, als veel meer in het middenpunt, terwijl *Harlingen*, als aan zee gelegen, geen kring van Gemeenten rondom zich heeft. Van de 41 Predikantsplaatsen, die, behalve *Harlingen* en *Franeker*, tot deze Classe behooren, zijn er slechts vier, die nader bij *Harlingen* liggen. Vier uit den Ring van *Harlingen* zelven liggen nader bij *Franeker*. Al de Gemeenten van den Ring *Franeker* zijn die stad nabij; zoo ook met negen van den Ring van *Bolsward*. Uit beide laatstgenoemde Ringen moet men van 13 plaatsen over *Franeker* reizen, om te *Harlingen* te komen. De overige plaatsen uit de reeds genoemde Ringen, alsmede die van *Makkum*, liggen nagenoeg op denzelfden afstand van beide steden. Uit een en ander blijkt genoegzaam, dat in deze eene wezenlijke verbetering wordt voorgesteld, voor niet minder dan 23 Predikantsplaatsen der Classe.

» 3°. Het verlangen van een groot aantal Predikanten der Classe, blijkens een adres aan de Synode dd. 25 Januarij 1849.

» Naar eigen oordeel heeft de Commissie voorgesteld, aan de Classe *Middelstum*, in de Provincie *Groningen*, *Onder-den-Dam* tot Hoofdplaats te geven, omdat die reeds is de Hoofdplaats van het Kanton, de Vergaderplaats der Classe en van het Classikaal Bestuur.

» Aan de Synodale Commissie was mede in last gegeven, om op de Kerkelijke regeling van de Commissie tot de Zaken der Protestantsche Kerken in Neêrlands *Oost-* en *West-Indie*, bij de toekomstige herziening van het Algemeen Reglement, acht te slaan, en deswegens in overleg te treden met de Hooge Regering des Lands, alsmede met de Synode der Evangelische Luthersche Kerk. Deze lastgeving was verstrekt door de Buitengewone Synode, in hare

zitting van den 12. April dezes jaars, naar aanleiding van bij haar ingekomen consideratien en voorslagen van de Indische Commissie zelve, die door haar aan de Synodale Commissie werden overgegeven, ten einde daarmede te handelen, zoo als deze meenen zou te behooren.

Kerkelijke regeling van het bestuur der *Indische* Commissie.

» Met het oog op de wijzigingen in het Algemeen Reglement, waarbij als beginsel is aangenomen, dat de Kerk zelve hare bestuurders kiezen zal, verklaart de Indische Commissie hare meening, dat ook hare verkiezing, bijaldien zij in de rij der Kerkbesturen zal blijven opgenomen, van de Kerk en niet van den Staat behoort uit te gaan. Met inachtneming van dat beginsel, worden door de Commissie, na voorafgaande toelichting en opmerkingen, een zevental artikelen voorgedragen, die zij in het Algemeen Reglement verlangt geplaatst te zien, als bevattende in hoofdtrekken den aard, de wijze van benoeming, de zamenstelling en de werkzaamheden der Commissie, in verband tot het Algemeen Bestuur der Nederlandsche Hervormde Kerk.

» De Synodale Commissie, volkomen overeenstemmende met het aangegeven beginsel, dat de benoeming dezer leden van de Indische Commissie, zal zij in het vervolg vertegenwoordigd zijn en blijven in de Algemeene Synode, Kerkelijk behoort te zijn, heeft echter onoverkomelijke zwarigheden ontmoet, in het vaststellen van het beginsel van vertegenwoordiging der Protestantsche Indische Kerken, bijaldien de daadzaak der Kerkelijke benoeming uit het beginsel van vertegenwoordiging moest worden afgeleid. Want uit den aard der zamenstelling en het bestuur der Protestantsche Kerken in de Nederlandsche Indische bezittingen is het gereedelijk op te maken, dat die Kerk niet bij magte is, om hare Vertegenwoordigers en Zaakwaarnemers in het Moederland te kiezen en te benoemen, en zulks te meerder, dewijl de tot regeling eener dergelijke verkiezing te geven voorschriften, van de Algemeene Synode uit te gaan, niet altoos door haar als verbindende zouden worden erkend, en alzoo hoogst waarschijnlijk het voorgestelde doel onbereikt zoude blijven.

» Bij de onmogelijkheid, om eene regtstreeksche verkiezing door de Protestantsche Indische Kerken te doen verwezenlijken, lachte ons meer het denkbeeld toe, om door de Protestantsche Indische Kerken een Kies-collegie, hier te lande gevestigd, te doen aanwijzen, hetwelk, als hare mandataris, namens haar, de leden der Indische Commissie zoude benoemen, die geacht konden worden, door deze fictie, door haar zelve benoemd te zijn. Bij de overweging echter der toepassing en uitvoering van dit denkbeeld, deden zich bijna dezelfde zwarigheden op, welke, ter zake van de benoemingen in de Indien,

hierboven zijn vermeld, en vonden wij ons genoodzaakt, om de keuze der leden van de Indische Commissie, gegrond op het beginsel van vertegenwoordiging in of door de Protestantsche Kerken in Indie, als onuitvoerbaar te laten rusten, en, zonder eigenlijke vertegenwoordiging, een middel uit te denken, waardoor de benoeming van de leden der Indische Commissie van de Kerk en niet langer van den Staat zoude uitgaan, en mitsdien op Kerkelijk terrein zou worden overgebragt.

» Uwe Commissie heeft dan ook, met de Indische Commissie, in de Synode het ligchaam meenen aan te treffen, hetwelk geacht kan worden, de belangen der Indische Kerken in velerlei opzigten te behartigen en te regelen, en mitsdien de keuze der leden voor de Indische Kerken aan haar te moeten opdragen.

» Voor het overige heeft ook uwe Commissie zich geheel met de voordragt kunnen vereenigen, uitgezonderd de beperking der keuze van de leden, gelijk deze bevatte, tot de Provinciale ressorten van *Zuid-* en *Noordholland*, alsmede de bepaling, dat de Candidaten en Predikanten voor de buitenlandsche Evangeliedienst, zoo veel zij tot de dienst in de Fransche taal bijzonder bepaald zijn, tot de Waalsche Commissie behooren.

» Omtrent de zamenstelling der Commissie, of hare leden, buiten de Predikanten, alleen behoeven te zijn lidmaten der Hervormde Kerk, gelijk de Indische Commissie voorstelt, waren de gevoelens in ons midden verdeeld, en bleek, na tweemalen beproefde herstemming, geene volstrekte meerderheid voor deze of de afwijkende meening te kunnen verkregen worden.

» Eindelijk heeft uwe Commissie, in aanmerking nemende, dat het verzoek der buitengewone Synode, uitgedrukt in haar adres aan Zijne Majesteit den Koning (Hand. bl. 39), hetwelk zonder gevolg bleef, haar in den vrijen gang niet belemmeren mogt, geoordeeld, u te moeten voorstellen, de Kerkelijke regeling der Indische Commissie in het ontwerp van algemeene herziening op te nemen, en aan het slot van het ontwerp, als 3de afdeeling van het 3de hoofdstuk, daarvoor eene plaats in te ruimen.

Reglementering van het Kerkelijk beheer der Kerkelijke goederen.

» Van het andere gedeelte der belangrijke Synodale lastgeving, betrekkelijk de herziening, hetwelk in het bijzonder de Kerkelijke regeling van het beheer der Kerkelijke goederen betrof, kennis bekomen hebbende, nam de Synodale Commissie, op voorstel van haren President, in overweging, om met het rapport in uwe Vergadering te verschijnen, dat zij, uit aanmerking, dat onderwerp geheel en al wordt beheerscht door de gerezene en nog in beslissing zijnde vraag, omtrent de voortduring van den band van Kerk en Staat, geoordeeld

had, tot zoolang deze beslissing nog niet zou genomen zijn, in de uitvoering van den last te moeten subsisteren.

» De gevoelens verschilden en de stemmen staakten. Aan een der leden, den Heer *Telting*, was op zijn verzoek toegestaan, zich aan de medestemming te onttrekken. Toen, bij later hervatte stemming, de meerderheid bleek gezind te zijn, om tot de volvoering al aanstonds over te gaan, verlangende de *President* en de Heer *van Hoorn van Burgh*, in de Notulen te doen blijken, dat zij in die meening niet hadden gedeeld, werd door de Vergadering zelve, met gesloten billetten en bij volstrekte meerderheid van stemmen, eene Commissie van drie leden benoemd, waartoe de Heer *ab Utrecht Dresselhuis*, de *Secretaris* en de Hoogleeraar *Vinke* gekozen werden. Overleggende voorts, wat aan deze Gecommitteerden gegeven zou worden in mandaat, oordeelde de Vergadering, wederom tegen het verklaard gevoelen van den *President* en den Heer *van Hoorn van Burgh*, dat haar niet alleen moest worden opgedragen onderzoek, rapport en advies omtrent hetgeen de Synodale Commissie te doen zou hebben, maar het mandaat der Synode onbeperkt aan haar zou worden gedefereerd, om de Synodale Commissie te dienen van consideratien en advies. In handen van deze Gecommitteerden werden eindelijk gesteld de consideratien van Provinciale Collegien van toezigt en Kerkvoogdijen, die, wegens hetgeen in het Concept van gerevideerd Algemeen Reglement ten jare 1848, betrekkelijk de Kerkelijke Administratie, werd voorgesteld, bij de laatst gehoudene Synode zijn ingekomen.

» In de Voorjaars-vergadering werd door genoemde Gecommitteerden een Concept ingediend van Algemeen Reglement voor het beheer der Kerkelijke goederen, en deelden zij mede, dat zij, alvorens tot het ontwerpen daarvan over te gaan, met Zijne Excellentie den Minister van Justitie, voorloopig belast met het bestuur van het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst in overleg waren getreden, waarvan het gevolg was geweest, dat de Minister, met het denkbeeld van eene meer Kerkelijke regeling van het beheer zich vereenigende, maar de noodzakelijkheid met dat al van deugdelijke waarborgen voor eene geregelde en zorgvuldige administratie, in het belang ook van den Staat, erkennende, voorloopig tegen het concipieren en arresteren van zoodanig Kerkelijk Reglement geene bedenkingen had in te brengen, het eindoordeel altoos, na naauwlettend en volledig onderzoek, aan zich blijvende reserveren.

» Aldus voorgelicht, besloot de Synodale Commissie in hare voorlaatste zitting, op voorstel van de Commissie tot het ontwerp, waarmede de *President* en de Heer *van Hoorn van Burgh* zich niet conformeerden, het Concept, zoo als het

bij haar was ingediend, zonder in de bijzonderheden daarvan te treden, bij eene enkele stemming als het hare aan te nemen.

» Alzoo is het aan uwe Commissie gelukt, om aan de volle lastgeving van de Hooge Kerkvergadering, omtrent het belangrijk onderwerp der herziening, te voldoen, en bevindt zij zich in staat, om de beide Concepten van Algemeen Reglement, zoo wel voor het *Bestuur* als voor het *Beheer*, bij uwe Vergadering ter tafel te brengen. Eene korte memorie van toelichting wordt, na al het medegedeelde, als ten overvloede en tot nog beter verstand, vooral op sommige punten, er aan toegevoegd. Tot verantwoording van de leden der Commissie, en om u, ten aanzien van hunne denkwijze, te beter op het standpunt van zuivere beschouwing te plaatsen, vermelden wij de voornaamste amendementen, die bij de behandeling van het eerste Concept voorgesteld en verworpen zijn, waarbij in het oog dient gehouden te worden, dat geene andere wetsbepalingen door de onderscheidene leden zijn voorgedragen, dan die met de eenmaal, door de meerderheid der Commissie, aangenomene regelen en beginselen overeenstemmende waren. Op verzoek der Commissie, heeft het Ministerieel Departement goedgunstig ingewilligd, dat, ten dienste van elk der Leden van deze Vergadering, de beide Concepten, met de amendementen en de memorie van toelichting, onder bezorging van den Secretaris der Commissie, werden gedrukt. Een en ander, gelijk wij het bij uwe Vergadering overleggen, is van den volgenden inhoud:

Concept Algemeen Reglement voor het Bestuur der Nederlandsche Hervormde Kerk.

» CONCEPT Algemeen Reglement voor het Bestuur der Nederlandsche Hervormde Kerk.

I.

» ALGEMEENE BEPALINGEN.

» Art. 1.

» De Nederlandsche Hervormde Kerk bestaat uit al de Hervormde Gemeenten in het Koningrijk der Nederlanden, Waalsche, Presbyteriaansch Engelsche en Schotsche, zoowel als Nederduitsche.

» Art. 2.

» Tot hare Gemeenten worden gerekend te behooren allen, die op belijdenis des geloofs tot lidmaten zijn aangenomen, dezulken die in de Hervormde Kerk gedoopt zijn, of met hunne ouders gerekend worden tot haar te zijn overgegaan, en diegenen, welke, in andere landen als tot de Hervormde Kerk behoorende erkend, zich hier te lande ter neder zetten, mits door behoorlijke bewijzen of attestatien van hunnen Doop of hun Lidmaatschap buiten 's lands hebbende doen blijken.

» Art. 3.

» Deze allen blijven tot haar behooren, zoolang zij niet vrijwillig en stellig hebben te kennen gegeven, zich van haar af te scheiden, of door haar om wettige redenen van het Lidmaatschap vervallen zijn verklaard.

» Art. 4.

» De geestelijke belangen der Nederlandsche Hervormde Kerk worden bestuurd, en hare stoffelijke beheerd door mannen, die zij hiertoe roept, en volgens Reglementen en verordeningen, welke van haar uitgaan.

» Art. 5.

» De zorg voor de geestelijke belangen of het bestuur der Kerk wordt bij dit Reglement vastgesteld.

» Het beheer der stoffelijke belangen zal worden geregeld bij afzonderlijke Algemeene Reglementen.

» Art. 6.

» Het Bestuur der Nederlandsche Hervormde Kerk wordt uitgeoefend:

» 1°. Gemeentelijk, door Kerkeraden.

» 2°. Over meer Gemeenten vereenigd, door Classikale Besturen en Provinciale Kerkbesturen.

» 3°. Over al de Gemeenten te zamen, door eene Synode.

» Art. 7.

» De leden dezer Besturen worden benoemd door de Kerk, uit hare leden, op de wijze, welke verder in de verschillende hoofdstukken van dit Reglement is opgegeven.

» Met uitzondering alleen van die der Kerkeraden en der Algemeene Synode, worden deze leden benoemd voor den tijd van drie jaren. Jaarlijks op den 1. Januarij treedt een derde, of zoo na mogelijk een derde, van hen af.

» Niemand kan echter lid worden van een der hoogere Besturen, dan na vroeger lid te zijn geweest van de lagere, of als zoodanig te fungeren bij het in afdalenden rang eerstvolgende.

» Niemand kan te zelfden tijde lid zijn van een Classikaal Bestuur en van een Provinciaal Kerkbestuur, noch ook van eenig Classikaal Bestuur of Provinciaal Kerkbestuur en tevens van de Algemeene Synodale Commissie, later te vermelden; de President en Vice-President van deze laatste uitgezonderd.

» Een lid van eenig Classikaal Bestuur, geroepen wordende tot een Provinciaal Kerkbestuur, en een lid van een Classikaal Bestuur of Provinciaal Kerkbestuur, geroepen wordende tot de Algemeene Synodale Commissie, treedt, bij aanvaarding van deze benoeming, in de eerste betrekking af en wordt door zijnen secundus vervangen.

» Art. 8.

» Aan elk der leden van de Besturen boven den Kerkeraad wordt een secundus toegevoegd, die hem bij ontstentenis vervangt, en in zijne plaats, bij aftreding tusschentijds, tot aan de vervulling van zijne dienstjaren als lid fungeert, wordende in de eerstvolgende Vergadering van het bevoegde Kiescollegie een ander tot zijnen secundus benoemd.

» Art. 9.

» Van alle benoemingen, met uitzondering van die der Kerkeraden, wordt onverwijld kennis gegeven aan het Ministerieel Departement, den Secretaris der Synode, en aan de verschillende Kerkbesturen, die er belang bij hebben.

» Art. 10.

» Alle stemmingen in Kerkelijke Vergaderingen, ter vervulling van openstaande of openvallende plaatsen, moeten geschieden met gesloten billetten.

» Ter beslissing wordt gevorderd de volstrekte meerderheid der uitgebragte stemmen. Wanneer deze, na twee vrije stemmingen, bij eene derde tusschen hen, die de meeste stemmen op zich vereenigd hadden, blijkt niet verkregen te kunnen worden, zal het lot beslissen.

» Voor elk lid en voor iederen plaatsvervanger zal telkens afzonderlijk gestemd worden.

» Art. 11.

» Geen Kerkelijk Bestuur neemt eenig besluit, dan bij tegenwoordigheid van twee derden zijner leden, ten zij de Vergadering, wegens ongenoegzaam getal van leden, reeds eenmaal was uiteengegaan en ten tweeden male tot behandeling der zaak wettiglijk was opgeroepen.

De wijze van handelen bij het staken der stemmen zal bepaald worden in de Reglementen van Orde voor elk Bestuur.

» Art. 12.

» De leden der Kerkelijke Besturen stemmen in de Vergaderingen, tot welke zij zijn afgevaardigd, altijd hoofdelijk en zonder aan lastbrieven gebonden te zijn.

» Elk lid is verpligt zijne stem bepaald uit te brengen.

» Art. 13.

» De zorg voor de belangen, zoo van het Christendom in het algemeen, als van de Nederlandsche Hervormde Kerk in het bijzonder, de handhaving harer Leer, de vermeerdering van Godsdienstige kennis, de bevordering van Christelijke zeden, de bewaring van orde en eendragt, en de aankweeking van liefde voor Koning en Vaderland moeten steeds het hoofddoel zijn van allen, die in onderscheidene betrekkingen met het Kerkelijk bestuur belast zijn.

» Art. 14.

» Alle Kerkbesturen gedragen zich wijders overeenkomstig de voorschriften van dit Reglement, en de algemeene of bijzondere verordeningen, welke vervolgens zullen worden vastgesteld.

De hiermede niet overeenkomende Reglementen en verordeningen worden, bij het achtervolgens in werking brengen van nieuwe Reglementen en verordeningen, gehouden voor vervallen.

» Art. 15.

» Geene algemeen verbindende verordeningen, of veranderingen in de bestaande, kunnen worden vastgesteld dan door de Synode, na vooraf het oordeel der Provinciale Kerkbesturen te hebben ingewonnen.

» Geene bijzondere Reglementen voor Provinciale of Classikale ressorten, of veranderingen in dezelven, kunnen in werking worden gebragt, dan na de goedkeuring der Synode te hebben ontvangen.

» Van alle zoodanige verordeningen en veranderingen zal kennis worden gegeven aan het Ministerieel Departement.

» Dispensatie van bepalingen in een Reglement kan alleen worden verleend door het Bestuur, waarvan het is uitgegaan, tenzij dit Bestuur zelf goedvinde, bij dat Reglement, voor enkele daarin aangeduide Artikelen, aan een ander Kerkelijk Bestuur de bevoegdheid daartoe over te dragen.

» Art. 16.

» Van alle zaken, bij uitspraak van eenig Kerkbestuur beslist, valt beroep op het in opklimmenden rang volgende Collegie van Bestuur.

» Ter tweeder instantie beslist zijnde, wordt geen nieuw appèl toegestaan; doch bij vermeende schennis of verkeerde toepassing van Reglementen, wordt aan hem, tegen wien de uitspraak gevallen is, veroorloofd, tegen uitspraken ter tweeder instantie gewezen door Kerkelijke Besturen beneden de Synode, zich te voorzien in cassatie bij de Algemeene Synodale Commissie.

» Van uitspraken der Synode, hetzij ter eerster instantie, hetzij bij appèl gevallen, kan door hem, tegen wien de uitspraak gevallen is, herziening worden gevraagd bij eene Synode, welke, de Secretaris alleen uitgezonderd, uit andere leden zal bestaan dan die, welke de uitspraak heeft gedaan.

» In deze Vergadering zal de Secretaris geen concluderende stem hebben.

Bij speciaal Reglement voor Opzigt en Tucht zullen hieromtrent nadere bepalingen worden gemaakt.

» Art. 17.

» In een hooger Collegie van Bestuur zal niets behandeld worden, wat niet uitsluitend tot deszelfs werkkring behoort, of in een lager niet is kunnen worden afgedaan.

» Kerkbesturen, die in engeren kring werken, hebben het regt, in zaken,

welke tot hunne bevoegdheid behooren, voorstellen in te dienen en voorlichting te vragen bij de in opklimmenden rang naastvolgenden.

» Terwijl dezen verpligt zijn, de verlangde voorlichting, zoo mogelijk, ten spoedigste te verschaffen, zijn de eersten gehouden, de aangevraagde berigten, consideratien en bescheiden onmiddellijk op te zenden.

» Art. 18.

» Een lager Kerkbestuur, dat vermeent, door de besluiten van een in opklimmenden rang volgend bezwaard te zijn, heeft het regt, zich bij nog hooger te beklagen, doch is inmiddels gehouden, zich naar de ontvangene voorschriften te gedragen, ten ware de zaak in geschil bij einduitspraak niet meer zou kunnen worden gebragt in haar geheel. In dit geval wordt hiervan onverwijld kennis gegeven aan de Synode, of, deze niet vergaderd zijnde, aan hare Algemeene Synodale Commissie.

» Art. 19.

» Al de in art. 1 genoemde Gemeenten, als behoorende tot hetzelfde geheel, zijn onder hetzelfde gemeenschappelijke Bestuur geplaatst.

» Zij zullen echter, naar hare bijzondere behoeften en omstandigheden, hare afzonderlijke huishoudelijke inrigtingen kunnen hebben, mits dezen niets behelzen, dat strijdig is met die eenheid in beginselen en eenvormigheid in hoofdzaken, welke de onderscheidene Gemeenten, als deelen van hetzelfde geheel, behooren te kenschetsen.

» II.

» BIJZONDERE BEPALINGEN.

» HOOFDSTUK I.

» *Het Kerkelijke Bestuur in de enkele Gemeenten en in de Ringen.*

» Art. 20.

» De belangen der enkele of plaatselijke Kerkgemeenten zijn toevertrouwd

aan den Predikant (of de Predikanten), benevens Ouderlingen en Diakenen, die allen door lidmaatschap aan die Gemeente behooren verbonden te zijn.

» Te zamen vormen zij *den Kerkeraad.*

» Bij afwezigheid, ziekte, of gemis van een Predikant der Gemeente, zorgt de Ring voor de vervulling van hetgeen den Predikanten in het bijzonder is opgedragen (art. 23[a]).

» EERSTE AFDEELING.

» *De Kerkeraden.*

» Art. 21.

» In alle Gemeenten, waar het Personeel daartoe niet ontbreekt, zal *een Kerkeraad* zijn.

» Gemeenten, waar, door gebrek aan genoegzaam geschikt en gewillig personeel, geen Kerkeraad kan bestaan, zijn geplaatst onder het toezigt van den Ring, welke den Predikant twee ambtgenooten toevoegt, om met hem en twee leden der Gemeente te doen, wat des Kerkeraads is.

» Art. 22.

» De Kerkeraad bestaat, in Gemeenten met één of twee Predikanten, uit den Predikant (of de Predikanten), de Ouderlingen en de Diakenen,

» In Gemeenten met drie of meer Predikanten, vormen de Diakenen een afzonderlijk Collegie. In dergelijke gevallen bestaat de Kerkeraad alleen uit Predikanten en Ouderlingen. Eene vereeniging van dezen met de Diakenen vormt *den Breeden Kerkeraad.*

» Art. 23.

» Aan den *Predikant* (of de Predikanten) is toevertrouwd en aanbevolen: de openbare verkondiging des Evangelies; het bedienen van Doop en Avondmaal; de leiding der openbare Godsdienstoefeningen en der Huwelijksinzegeningen; het geven van Godsdienstig onderwijs; de herderlijke zorg voor de Gemeente, en het besturen van al de Vergaderingen des Kerkeraads.

» Aan de *Ouderlingen*, in vereeniging met den Predikant (of de Predikanten), is aanbevolen: de bevordering van, en het toezigt op het Godsdienstig onderwijs, de handhaving van orde en tucht, en het ijverig medewerken in alles, wat verder tot de Christelijke volmaking der Gemeente kan dienstbaar zijn.

» Aan de *Diakenen* is opgedragen de verzorging der stoffelijke behoeften van de armen der Gemeente. Daartoe zijn zij belast met het beheer der Diakoniegoederen, met het innen van alle, onder welken titel ook, aan de Diakonie der Gemeente aankomende gelden, en met de inzameling der liefdegaven.

» In Gemeenten met één of twee Predikanten, doen zij dit onder medewerking, en in die met drie of meer Predikanten, onder toezigt van Predikanten en Ouderlingen.

» De zorg voor de geestelijke behoeften der armen is overal aan Predikanten, Ouderlingen en Diakenen te zamen opgedragen.

De verdere pligten der Diakenen worden geregeld door het *Algemeen Reglement op de Diakonie-administratie.*

» Art. 24.

» De censuur over de leden der Gemeente, met uitzondering van de in art. 20 genoemden, de Emeriti Predikanten, de Candidaten tot de Heilige Dienst, de Kerkvoogden, en de Notabelen, geschiedt ter eerster instantie door den *Kerkeraad*, van welks uitspraken men zich kan beroepen op het Classikaal Bestuur.

Wat verder betrekking heeft op de pligten en werkzaamheden van den Kerkeraad, wordt geregeld door een speciaal Reglement op de Kerkeraden.

» Art. 25.

» In alle gevallen, in welke de geestelijke en stoffelijke belangen der Gemeente te zelfden tijde betrokken zijn, uitgezonderd alleen die van Diakonaal beheer, zal de Kerkeraad te zamen werken met de Collegien van Kerkvoogden en Notabelen, onder leiding van den Voorzitter des Kerkeraads, en met inachtneming van de volgende bepalingen:

» Het aanstellen van Kerkelijke beambten, de regeling der Godsdienstige zamenkomsten op gezette tijden, en de afvaardiging naar de Classikale Vergaderingen, is opgedragen aan *den Kerkeraad in vereeniging met Kerkvoogden.*

» Het benoemen van Ouderlingen en Diakenen, onder goedkeuring der Gemeente, is opgedragen aan *den Kerkeraad, of, in Gemeenten met drie of meer Predikanten, aan den Breeden Kerkeraad, in vereeniging met Kerkvoogden.*

» Het beroepen van Predikanten, na verkregene handopening van het Departement voor de Hervormde Eeredienst, en onder gelijke goedkeuring der Gemeente, is opgedragen aan *den Kerkeraad, of, in Gemeenten met drie of meer Predikanten, aan den Breeden Kerkeraad, in vereeniging met Kerkvoogden en Notabelen.*

» In Gemeenten, waar het getal der leden van de Collegien van Kerkvoogden en Notabelen te zamen genomen het getal der leden van *den Kerkeraad* of *Breeden Kerkeraad* overtreft, zal, voor elke beroeping, bij uitloting, een getal, gelijk staande met dat der Kerkeraadsleden, worden aangewezen, om in de vereenigde Vergadering zitting te nemen.

» Art. 26.

» Ten einde zich van de goedkeuring der Gemeente te verzekeren, zullen de benoemde Ouderlingen en Diakenen, en de beroepen Predikanten, vóór er aan de benoeming of beroeping gevolg wordt gegeven, op drie achtereenvolgende Zondagen aan de Gemeente worden voorgedragen, opdat ieder zijne bedenkingen aan den Kerkeraad kunne mededeelen.

» Het wordt evenwel aan de vereenigde Collegien vrijgelaten, om, ter vervulling van eenige vacature in den Kerkeraad, aan de Gemeente voor te dragen een dubbeltal ter keuze, of een enkeltal ter goedkeuring.

» In nieuwe Gemeenten zullen stembevoegde manslidmaten de leden aanwijzen, die den eersten Kerkeraad zullen vormen, en zal later worden voorzien in de openvallende plaatsen, op de wijze, bij dit Reglement vastgesteld.

Wat verder bij het benoemen van Kerkeraadsleden en bij het beroepen van Predikanten moet worden inachtgenomen, zal bij *speciale Reglementen* worden aangewezen.

» Art. 27.

» Wanneer er geene bedenkingen worden ingeleverd, zal dit voor goedkeuring gelden en aan de benoeming gevolg worden gegeven, of de beroeping worden uitgevaardigd.

» De beroeping aangenomen zijnde, worden al de stukken ingezonden bij het Bestuur der Classe, waartoe de Gemeente behoort, en deszelfs goedkeuring aangevraagd. Is ook deze verkregen, dan wordt door dit Bestuur van een en ander kennis gegeven aan het Ministerieel Departement.

» Bezwaren, ingebragt tegen benoemde Ouderlingen en Diakenen, of tegen hunne benoeming, en tegen beroepen Predikanten, of tegen hunne beroeping, worden beoordeeld door het Classikaal Bestuur, waaronder de Gemeente ressorteert. Naar gelang der bezwaren bij beroepingen, zal het Classikaal Bestuur òf de zaak ter hand nemen, òf haar brengen bij het Classikaal Bestuur, waaronder de beroepene behoort.

» Bij appèl beslist het bevoegd Provinciaal Kerkbestuur.

» Art. 28.

» De Kerk acht het Collatieregt in strijd met hare beginselen. Zij eerbiedigt evenwel de wettiglijk verkregene Collatieregten, tot dat zij wettiglijk of op behoorlijke wijze zullen zijn vernietigd, of onschadelijk gemaakt.

» Art. 29.

» De huishoudelijke belangen der Gemeenten kunnen, in overeenstemming met de Algemeene of Provinciale verordeningen, door Plaatselijke Reglementen worden geregeld; zóó nogtans, dat zulke Reglementen aan de goedkeuring der Classikale Besturen zijn onderworpen.

» TWEEDE AFDEELING.

» *De Ringen.*

» Art. 30.

» Opdat het werk, aan de Predikanten in het bijzonder opgedragen, bij vacature, afwezigheid of ziekte van den Predikant, geregeld kunne plaats vinden, zoo worden eenige, in elkanders nabijheid gevestigde, Gemeenten vereenigd tot *Ringen.*

» Naar plaatselijke omstandigheden wordt die vereeniging zóó ingerigt, als meest geschikt is tot behoorlijke waarneming van de dienst in al de Gemeenten.

» De tegenwoordige verdeeling blijft behouden. In deze kunnen geene veranderingen worden gemaakt, dan door de Synode, na vooraf de consideratien der in de zaak betrokkene Classikale Besturen te hebben ingewonnen, met het advies der Provinciale Kerkbesturen, waaronder zij ressorteren.

» Art. 31.

» De Predikanten, dienst doende bij Gemeenten tot zoodanigen Ring behoorende, zijn verpligt tot onderling hulpbetoon, ingeval van nood. Zij moeten, bij vacature, zorgen voor de vervulling van al de deelen van het herder- en leeraarwerk. Alles in overeenstemming met het voorgeschrevene bij de Reglementen (Art. 20).

» Art. 32.

» Tot dat einde verdeelen zij onderling de Consulentschappen voor de verschillende Gemeenten, en maken huishoudelijke bepalingen ten opzigte van het Godsdienstig onderwijs, de Openbare eeredienst, en het herderlijk werk in de hulpbehoevende Gemeenten; een en ander onder goedkeuring van het Classikaal Bestuur.

» Art. 33.

» De Ringen vergaderen, zoo dikwerf zij dit noodig achten, in de hoofdplaats van den Ring, of in eenige andere, door henzelven te bepalen; — en kiezen jaarlijks uit hun midden een Praetor, Vice-Praetor, Scriba en Quaestor.

» Art. 34.

» Voor het hun bij dit Reglement opgedragen werk, zijn zij verantwoordelijk aan het Classikaal Bestuur, waartoe zij behooren.

» Hunne verdere werkzaamheden bestaan in de overweging en behandeling van onderwerpen, de Godsdienst en den bloei des Christendoms, de bevordering van Bijbelkennis, en de waarneming van hunne bediening betreffende.

» Jaarlijks zenden zij een verslag van hunne werkzaamheden in bij het Classikaal Bestuur, dat deze verslagen, door het Provinciaal Kerkbestuur, doet toekomen aan de Synode.

» Art. 35.

» De Ringen hebben het regt, om bij de onderscheidene Kerkbesturen voorstellen in te leveren, overeenkomstig de bepalingen bij art. 17; maar zij zijn wederkeerig verpligt, de door dezen verlangde berigten, consideratien en bescheiden ten spoedigste in te zenden.

» Art. 36.

» Verschillen in en tusschen de Ringen, en tusschen de Ringen en Kerkeraden, worden onderworpen aan de beslissing van het Classikaal Bestuur.

Wat verder op de Ringen betrekking heeft, zal geregeld worden bij speciaal *Reglement voor de Ringen*.

» HOOFDSTUK II.

» *Het Kerkelijke Bestuur over meer Gemeenten te zamen.*

» EERSTE AFDEELING.

» *Algemeene bepalingen.*

» Art. 37.

» Meerdere, in elkanders nabijheid gelegene, Gemeenten worden, ter geregelde uitoefening van het Kerkelijke Bestuur, vereenigd tot *Classen.*

» Drie of meer naburige Classen zullen een *Provinciaal ressort* vormen.

» Art. 38.

» Er zijn de navolgende Classen en Provinciale ressorten:

Gelderland	met 6	Classen:	*Arnhem*, *Nijmegen*, *Zutphen*, *Tiel*, *Bommel* en *Harderwijk.*
Zuidholland	» 7	»	*'s Gravenhage*, *Rotterdam*, *Leiden*, *Dordrecht*, *Gouda*, *Brielle* en *Gorinchem.*
Noordholland	» 5	»	*Amsterdam*, *Haarlem*, *Alkmaar*, *Hoorn* en *Edam.*
Zeeland	» 4	»	*Middelburg*, *Zierikzee*, *Goes* en *IJzendijke.*
Utrecht	» 3	»	*Utrecht*, *Amersfoort* en *Wijk.*
Friesland	» 5	»	*Leeuwarden*, *Sneek*, *Franeker*, *Dokkum* en *Heerenveen.*
Overijssel	» 3	»	*Zwolle*, *Deventer* en *Kampen.*
Groningen	» 4	»	*Groningen*, *Winschoten*, *Appingadam* en *Onderdendam*

Noordbrabant en *Limburg* met 5 Classen: *'s Hertogenbosch*, *Breda*, *Heusden*, *Eindhoven* en *Maastricht.*

Drenthe met 3 Classen: *Assen*, *Meppel* en *Coevorden.*

» De Waalsche Gemeenten maken een afzonderlijk Kerkressort uit. Deszelfs belangen worden behartigd door eene Waalsche Vereeniging of Réunie, en de Commissien en Collegien, door haar te benoemen.

Bij speciaal Reglement zullen de werkzaamheden dier Commissien en Collegien, zoo veel noodig en mogelijk, overeenkomstig het bepaalde voor de Classikale Vergaderingen en de Besturen in de overige Kerkressorten, worden ingerigt.

» Art. 39.

» In de grensscheidingen der Classen, en in de bepaling der Hoofdplaatsen, zullen geene veranderingen kunnen worden gemaakt, dan door de Synode, op voorstel van de Provinciale Kerkbesturen, waaronder zij ressorteren.

» Van alle zoodanige veranderingen zal terstond kennis worden gegeven aan het Ministerieel Departement.

» Art. 40.

» De belangen van de gezamenlijke Gemeenten, in de afzonderlijke gedeelten der Nederlandsche Hervormde Kerk, zijn toevertrouwd aan *Classikale Besturen* en *Provinciale Kerkbesturen*, en in het Waalsch ressort aan de Commissie voor de zaken der Waalsche Kerken.

» Art. 41.

» De leden dier Besturen worden benoemd door de *Classikale Vergaderingen*, behoudens de uitzonderingen, en met inachtneming der bepalingen, in dit Reglement vastgesteld.

» Art. 42.

» Op den laatsten Woensdag in de maand Junij wordt, in de Hoofdplaats der Classe, eene Classikale Vergadering gehouden, bestaande uit de dienstdoende Predikanten van het ressort, als wettige vertegenwoordigers hunner Gemeenten.

» Verder heeft elke Kerkeraad in het ressort het regt, om, in vereeniging met Kerkvoogden, tot die Classikale Vergadering ook een dienstdoend Ouderling, of fungerend Kerkvoogd, die vroeger als Ouderling gediend heeft, af te vaardigen.

» Het regt van afvaardiging van eenen Ouderling of Kerkvoogd vermag hij mede uit te oefenen, wanneer de Gemeente vacant is. Uit Gemeenten, waar meer Predikanten zijn, kunnen ook meer Ouderlingen of Kerkvoogden worden afgevaardigd, maar nimmer een grooter getal, dan dat der Predikanten in de Gemeente.

» Afgevaardigde Ouderlingen en Kerkvoogden zullen, zonder schriftelijk bewijs van benoeming, niet ter Vergadering worden toegelaten.

» Art. 43.

» De Praeses, Assessor en Scriba van het Classikaal Bestuur zijn ook bij deze Vergadering als zoodanig werkzaam.

» Art. 44.

» De Classikale Vergaderingen zijn verpligt:

» 1°. de benoemingen te doen, welke haar bij verschillende Reglementen zijn opgedragen;

» 2°. hare adviesen te geven of hare besluiten uit te brengen, ingeval hare Classikale Besturen over Classikale, of hoogere Kerkbesturen over meer algemeene belangen, hare adviesen vragen, of hare besluiten provoceren;

» 3°. het afhooren en sluiten der rekeningen van Classikale fondsen, alsmede het benoemen van Quaestor, en voorts daaromtrent te besluiten, zoo als geoordeeld wordt te behooren.

» Zij zijn bevoegd:

» 1°. te beraadslagen over hetgeen bevorderlijk kan zijn aan de belangen der bijzondere en gezamenlijke Gemeenten in het Classikaal ressort, inzonderheid wat betreft het Godsdienstig en Kerkelijk leven;

» 2°. voorstellen harer leden in overweging te nemen, en ze, als de haren overnemende, aan de Classikale Besturen en Provinciale Kerkbesturen, alsmede aan de Synode, op te zenden.

Bij speciaal Reglement voor de Algemeene Classikale Vergaderingen zal het verdere geregeld worden.

» TWEEDE AFDEELING.

» *Het Classikaal Bestuur.*

» Art. 45.

» In elk Classikaal ressort is een *Classikaal Bestuur*, bestaande uit Praeses,

» 4°. het waken en zorgen voor de belangen van de Godsdienst en van de Hervormde Kerk in geheel het Provinciaal ressort;

» 5°. het behandelen en afdoen van zaken, welke betrekking hebben op de Diakonieadministratie, voor zoo verre zij bij de Classikale Besturen niet beslist kunnen worden;

» 6°. het kennis nemen en beslissen van geschillen, welke in de Classikale Vergaderingen en Besturen, of tusschen dezelven, zijn ontstaan.

» Art. 57.

» Tot dat einde:

» 1°. corresponderen zij met alle Kerkelijke Besturen en Collegien zonder uitzondering, en, waar zij het noodig achten, ook met alle burgerlijke en regterlijke, of met bijzondere personen;

» 2°. ontwerpen of veranderen zij, in overleg met de Classikale Besturen, huishoudelijke Provinciale Reglementen, en bieden dezen der Synode ter goedkeuring aan;

» 3°. geven zij der Synode geregeld en ontwikkeld berigt van hetgeen door hen in verschillende gevallen is verrigt, en zenden aan haar de verslagen, welke zij van de Classikale Besturen hebben ontvangen, met hunne consideratien.

» Art. 58.

» Zij zijn bevoegd, Predikanten, Candidaten, Ouderlingen en Diakenen, om gegronde redenen en na voorafgaand wettig onderzoek, volgens de bepalingen van het Reglement op de uitoefening van Kerkelijk Opzigt en Tucht, af te zetten.

» De afgezette personen behouden regt van appél op de Synode.

» Art. 59.

» Predikanten en Candidaten, wegens zedelijk wangedrag eenmaal afgezet zijnde, kunnen nooit weêr als zoodanig aangenomen worden.

» Art. 60.

» Ingeval van verschil tusschen twee of meer Classikale Besturen, hetwelk door het Provinciaal Kerkbestuur niet kan vereffend worden, — of van verschil van eenig Classikaal Bestuur met het Kerkbestuur zelf, wordt de zaak ter beslissing aan de Synode gebragt.

» HOOFDSTUK III.

» *Het Kerkelijke Bestuur over al de Gemeenten te zamen.*

» EERSTE AFDEELING.

» *De Synode.*

» Art. 61.

» De belangen van al de Gemeenten, behoorende tot de Nederlandsche Hervormde Kerk, zijn toevertrouwd aan hare *Synode*, als hoogste Kerkelijk Bestuur.

» Art. 62.

» Elk der in art. 38 genoemde Provinciale Kerkbesturen benoemt jaarlijks, in zijne Vergadering van Mei, een Predikant uit zijn midden, tot het bijwonen der Synodale Vergadering, benevens een' Secundus of plaatsvervanger, die echter niet optreedt, dan ingeval het benoemde lid door onvoorziene verhindering belet wordt, zich naar de Synode te begeven. In ressorten met meer dan vier Classen en meer dan twee honderd predikantsplaatsen, zullen, wanneer het zielental het cijfer van twee maal honderd duizend te boven gaat, de Kerkbesturen op die wijze twee Predikanten afvaardigen. De Secretarissen der Kerkbesturen zijn, even als de andere leden, verkiesbaar tot leden der Synode. Op gelijke wijze wordt er door de Commissie voor de Waalsche Kerken een Predikant naar de Synode gecommitteerd.

» Bovendien worden tot de Synode afgevaardigd vier Ouderlingen of Oud-Ouderlingen; twee door Provinciale Kerkbesturen, en twee door Provinciale Collegien van toezigt, in even zoo vele verschillende Provincien, naar de orde,

» Art. 51.

» Bij tijdelijke afwezigheid van den Praeses, treedt de Assessor in zijne plaats op, en wordt deze vervangen door het oudste lid der Vergadering, gerekend naar den tijd van zijne benoeming, en zijnde Predikant.

» In dergelijke gevallen wordt de Scriba vervangen door een der leden, dien de Bestuursvergadering daartoe zal aanwijzen.

» DERDE AFDEELING.

» *Het Provinciaal Kerkbestuur.*

» Art. 52.

» In ieder Provinciaal ressort zal een afzonderlijk *Kerkbestuur* zijn.

» Elk Provinciaal Kerkbestuur bestaat uit zoo vele Predikanten, als er Classen onder ressorteren, benevens één Ouderling of Oud-Ouderling van elk tweetal Classen, door de Classikale Vergaderingen bij beurtwisseling af te vaardigen, en een Secretaris.

» De Commissie voor de zaken der Waalsche Kerken bestaat uit vijf Predikanten en twee Ouderlingen.

» Art. 53.

» De leden dezer Kerkbesturen, met uitzondering van de Secretarissen, worden benoemd door de Classikale Vergaderingen, met vrije keuze.

» Met gelijke keuze wordt ook de Commissie voor de zaken der Waalsche Kerken door eene Réunie of jaarlijksche Vergadering van Afgevaardigden dier Kerken benoemd.

» Art. 54.

» Ieder Provinciaal Kerkbestuur kiest zich jaarlijks, uit de Predikanten in zijn midden, een President en Vice-President.

» Ook kiest het zich, bij voorkeur uit de Predikanten der Hoofdsteden of der omliggende plaatsen, een Secretaris met plaatsvervanger, voor drie jaren.

» Deze heeft rang en stem als lid, en wordt, bij toevallige afwezigheid, vervangen door een der leden, door de Bestuursvergadering daartoe aan te wijzen.

» Art. 55.

» De gewone Vergaderingen worden gehouden drie malen 's jaars, op de eerste Woensdagen der maanden Mei, Augustus en October. — De President heeft het regt, en is, door twee leden hiertoe schriftelijk verzocht zijnde, verpligt, buitengewone Vergaderingen te beschrijven.

» De Vergaderplaatsen der Provinciale Kerkbesturen zijn:

voor *Gelderland*,	*Arnhem*.
» *Zuidholland*,	*'s Gravenhage*.
» *Noordholland*,	*Amsterdam*.
» *Zeeland*,	*Middelburg*.
» *Utrecht*,	*Utrecht*.
» *Friesland*,	*Leeuwarden*.
» *Overijssel*,	*Zwolle*.
» *Groningen*,	*Groningen*.
» *Noordbrabant* met *Limburg*,	*'s Hertogenbosch*.
» *Drenthe*,	*Assen*.

» De Commissie voor de Waalsche Kerken zal vergaderen te *'s Gravenhage* of te *Amsterdam*.

» Art. 56.

» Aan de Provinciale Kerkbesturen wordt opgedragen:

» 1°. het toezigt over de Classen en derzelver Besturen, ter handhaving der Kerkelijke Reglementen en verordeningen;

» 2°. de behandeling van zaken, behoorende tot de Kerkelijke tucht: t. w. in cas van appél, wanneer zij reeds in eersten aanleg bij de Classikale Besturen zijn behandeld; en ter eerster instantie, wanneer het misdrijven geldt, voor welke de Kerkeorde afzetting eischt; — of zaken, waarin de Classikale Besturen of derzelver leden, als zoodanig, betrokken zijn;

» 3°. het examineren van Candidaten in de Godgeleerdheid, en het toelaten tot de Heilige dienst bij gunstigen uitslag van het onderzoek;

Assessor, Scriba en twee, drie, vier, of vijf leden, naar het getal der Predikantsplaatsen tot de Classe behoorende, allen dienstdoende Predikanten; benevens één Ouderling of Oud-Ouderling voor elk tweetal Predikanten, die in het Bestuur zitting hebben.

» Ressorten met 20 en minder Predikantsplaatsen zullen *twee;* die van 21 tot 35 *drie;* van 36 tot 50 *vier;* en die meer dan 50 hebben, *vijf* Predikanten benoemen.

» Art. 46.

» De Praeses, Assessor, Scriba en verdere leden van dit Bestuur worden, met hunne Secundi, benoemd door de Classikale Vergadering, bij vrije keuze.

» De Scriba en zijn Secundus worden, zoo veel mogelijk, gekozen uit de Predikanten der Classikale Hoofdplaats, of derzelver nabijheid.

» Praeses, Assessor en Scriba blijven als zoodanig werkzaam, gedurende den tijd van hunne zitting.

» Art. 47.

» Aan de Classikale Besturen wordt opgedragen:

» 1°. het toezigt over de Gemeenten, Predikanten (Emeriti zoo wel als dienstdoende), Candidaten tot de Heilige dienst, Ouderlingen, Diakenen, Kerkvoogden en Notabelen;

» 2°. de behandeling van zaken, behoorende tot de Kerkelijke tucht, t. w. over de leden der Gemeenten in cas van appél; en over Predikanten, Candidaten tot de Heilige dienst, Ouderlingen, Diakenen, Kerkvoogden en Notabelen, ter eerster instantie;

» 3°. het afnemen van examen van Catechiseermeesters en Catechiseermeesteressen, en het verleenen van admissie aan zoodanigen, bij gunstigen uitslag van het onderzoek;

» 4°. het waken voor de belangen van vacante Gemeenten en van Predikantsweduwen en weezen in het ressort;

» 5°. het toezigt op de administratie der Diakonie-, en het acht geven op die der Kerkelijke goederen;

» 6°. het kennis nemen van geschillen *bij* of *tusschen* de Kerkeraden der Gemeenten, alsmede tusschen dezen en de Ringen.

» Art. 48.

» Tot dat einde:

» 1°. corresponderen zij met de Kerkelijke Besturen en andere Collegien, en, waar zij het noodig achten, met bijzondere personen;

» 2°. doen zij jaarlijks kerkvisitatie bij schriftelijke aanvragen, doch om de drie jaren bij persoonlijk onderzoek, bij de Kerkeraden, naar de zedelijkheid en het gedrag van derzelver leden, de gesteldheid der administratien en hetgeen op dezen betrekking heeft. Na den afloop er van geven zij van de resultaten dezer onderzoekingen kennis aan de Provinciale Kerkbesturen, en, voor zoo veel de administratie aangaat, ook aan de Provinciale Collegien van toezigt;

» 3°. onderzoeken zij voorloopig alle geschillen en aanklagten, beoordeelen, aan wie de behandeling er van moet worden opgedragen, en brengen, overeenkomstig die beoordeeling, de zaak, òf ten einde, òf ter plaatse waar zij behoort.

» Art. 49.

» Zij zijn bevoegd tot het suspenderen van Predikanten, Candidaten tot de Heilige dienst, Ouderlingen en Diakenen.

» Art. 50.

» De Classikale Besturen houden hunne gewone Vergaderingen in de Classikale Hoofdplaatsen, op de laatste Woensdagen van de maanden Maart, Mei, September en November. Zij kunnen echter hunne bijeenkomsten uitstellen, indien de werkzaamheden dit toelaten. De Praeses heeft het regt, en is, door twee leden schriftelijk hiertoe verzocht zijnde, verpligt, buitengewone Vergaderingen te beschrijven.

waarin zij in art. 38 voorkomen, en door de Commissie voor de zaken der Waalsche Kerken, bij beurtwisseling, uit hun midden te benoemen.

» Deze allen hebben concluderende stem.

» Voorts hebben ter Synodale Vergadering zitting, met concluderende stem, één lid van de *Algemeene Synodale Commissie*, één lid van *de Commissie voor de zaken der Oost- en West-Indische Kerken*, en de *Secretaris der Synode.*

» Eindelijk wordt, door elke der Hervormde Godgeleerde Faculteiten op de drie Hooge Scholen, te *Leiden*, *Utrecht* en *Groningen*, een Hoogleeraar benoemd, om, als praeadviserend lid, de Synode bij te wonen.

» De Secretaris, van al deze benoemingen, waarin ook de Secundi zijn begrepen, kennis hebbende bekomen, zal eene naamlijst van de leden der Vergadering aan elk van dezen doen toekomen, met aanwijzing van den oudsten in diensttijd onder de Predikanten.

» Art. 63.

» Het Hoofd van het Ministerieel Departement voor de zaken der Hervormde Eeredienst enz. behalve die der Roomsch Katholijke zal, vergezeld, indien hij dit verkiest, door den Secretaris-Generaal, mits beiden van Protestantsche belijdenis, de Synodale Vergadering bijwonen, behoudens nogtans de faculteit des Konings, om, bij ontstentenis van dezen, de Vergaderingen der Synode door *één* of twee bijzondere Commissarissen, van de Hervormde belijdenis, daartoe door Hoogstdenzelven te benoemen, te doen bijwonen.

» Art. 64.

» De gewone Synodale Vergadering wordt, éénmaal 's jaars, te *'s Gravenhage* gehouden, op den eersten Woensdag in de maand Julij. Deze tijdsbepaling kan niet worden veranderd, noch eene buitengewone Vergadering der Synode beschreven, dan door de Synodale Commissie, en met voorkennis van Zijne Majesteit den Koning.

» Tot eene buitengewone Synode worden de leden der laatst gehoudene Hooge Kerkvergadering zamen geroepen.

» Art. 65.

» Tusschen de gewone jaarlijksche Vergaderingen der Synode, worden, in

haren naam, de belangen der Nederlandsche Hervormde Kerk behartigd en waargenomen, voor zoo veel de Vaderlandsche Gemeenten betreft, door de *Algemeene Synodale Commissie*, en voor die in de Kolonien, door de *Commissie tot de zaken der Oost- en West-Indische Kerken.*

» Art. 66.

» De Synode begint telken jare hare werkzaamheden met, onder leiding van den oudsten in diensttijd der afgevaardigde Predikanten, uit dezen voor zich een' President en Vice-President, met plaatsvervanger, te verkiezen.

» Ook kiest zij zich, voor den diensttijd van drie jaren, haren Secretaris, met zijnen Secundus, uit de Predikanten der Vaderlandsche Kerk; zullende eerstgenoemde met der woon zijn gevestigd te *'s Gravenhage*, of in den omtrek.

» Art. 67.

» De Synode is belast met de zorg voor de algemeene belangen der Nederlandsche Hervormde Kerk, en in het bijzonder voor alles, wat de Openbare Godsdienst en de Kerkelijke instellingen betreft. Zij staat in onmiddellijk verband met bovengenoemd Ministerieel Departement.

» Art. 68.

» Zij arresteert de Reglementen en verordeningen, welke voor de geheele Nederlandsche Hervormde Kerk verbindende zijn, alsmede de veranderingen, welke in de bestaande Reglementen gemaakt worden, (volgens art. 15) na de consideratien der Provinciale Kerkbesturen te hebben ingewonnen.

» Wanneer minstens de helft van dezen heeft doen blijken van hare instemming ten aanzien der beginselen en der hoofdzaken, zal de Synode, gebruik makende van hunne consideratien, die Reglementen en veranderingen, in punten van ondergeschikt belang, naar eigen oordeel kunnen vaststellen.

» TWEEDE AFDEELING.

» *De Algemeene Synodale Commissie.*

» Art. 69.

» Er zal een Collegie zijn, onmiddellijk uitgaande van, en in betrekking staande tot de Synode, onder den naam van *Algemeene Synodale Commissie.*

» Art. 70.

» Deze Commissie zal bestaan uit den President, den Vice-President en den Secretaris der Synode; — voorts uit drie Predikanten en drie Ouderlingen of Oud-Ouderlingen, van welke minstens één ook als Kerkvoogd of lid van eenig Provinciaal Collegie van toezigt moet werkzaam zijn geweest, zoo veel mogelijk, te benoemen uit de verschillende Provinciale ressorten. Aan allen worden Secundi toegevoegd.

» Verder heeft in deze Vergadering zitting, met praeadviserende stem, een Hoogleeraar in de Godgeleerdheid aan eene der drie Hooge Scholen des Rijks, door de drie respective Godgeleerde Faculteiten, bij toerbeurten, te benoemen.

» De Quaestor-Generaal der Nederlandsche Hervormde Kerk, daartoe door de Algemeene Synodale Commissie uitgenoodigd, zal in deze Vergadering zitting hebben, met adviserende stem.

» Art. 71.

» De Predikanten en Ouderlingen of Oud-Ouderlingen, leden dezer Commissie, benevens hunne Secundi, worden benoemd door de Synode, voor den tijd van drie jaren. Telken jare treedt, met den dag, op welken de gewone jaarlijksche vergadering der Synode gesloten wordt, een derde gedeelte af.

» De Hoogleeraar, praeadviserend lid, wordt door de aan de beurt zijnde Godgeleerde Faculteit afgevaardigd, voor den tijd van één jaar.

» De President, Vice-President en Secretaris ter laatste Synodale Vergadering fungeren oòk bij deze Commissie als zoodanig.

» Art. 72.

» Het Hoofd van het Ministerieel Departement, benevens den Secretaris Generaal, beiden van Protestantsche belijdenis, wonen, des verkiezende, de vergaderingen van deze Commissie bij.

» Art. 73.

» Aan deze Commissie is opgedragen:

» 1°. het uitvoeren van alles, wat de Synode haar heeft gegeven in mandaat;

» 2°. het toezigt op de nakoming van alle Kerkelijke Reglementen en besluiten;

» 3°. de behandeling en beslissing in vorderingen tot cassatie van in appél gedane uitspraken, overeenkomstig art. 16;

» 4°. het gewoon beheer der Algemeene Kerkelijke Fondsen, onder oppertoezigt der Synode, en, voor zooveel de Algemeene Classikale Kas aangaat, met verantwoording aan de Hooge Regering;

» 5°. het houden van zoodanig algemeen toezigt over het beheer van kerkelijke goederen, als haar bij het Reglement op het beheer zal worden opgedragen;

» 6°. de behandeling van spoed vorderende zaken, welke tot de bevoegdheid der Synode behooren;

» 7°. de correspondentie, omtrent alle voorkomende zaken, met Collegien van Kerkelijk Bestuur en Beheer, met de Godgeleerde Faculteiten, en met de Hooge Regering.

» Art. 74.

» De Synodale Commissie biedt jaarlijks der Synode een overzigt aan van den staat der Nederlandsche Hervormde Kerk.

» Art. 75.

» De Commissie vergadert te *'s Gravenhage*, gewoonlijk tweemalen 's jaars, ééns in het voorjaar en ééns in het najaar, en voorts zoo dikwerf zulks door haar moderamen noodig zal worden geacht.

» In hare gewone voorjaarsvergadering vaardigt zij één van hare zes, voor drie jaren benoemde, leden af tot de Algemeene Synode van dat jaar.

» Art. 76.

» Alle Collegien van Kerkelijk Bestuur en Beheer zijn verpligt, aan deze

Commissie alle door haar gevraagde inlichtingen te geven, en aan hare aanschrijvingen te voldoen.

» Art. 77.

» De Commissie is, wegens alles, wat door haar wordt verrigt, verantwoording schuldig ter eerste gewone Synodale Vergadering, met uitzondering alleen van de door haar gedane uitspraken ten gevolge van beroep in cassatie.

» DERDE AFDEELING.

» *Commissie voor de Indische Kerken.*

» Art. 78.

» Aan eene Commissie voor de zaken der Protestantsche Kerken in Neêrlandsch Oost- en West-Indie is de behartiging van al hare belangen in het Moederland aanbevolen.

» Art. 79.

» Zij is zamengesteld uit zeven leden, zijnde de beide Secretarissen van de Synoden der Hervormde en der Evangelisch Luthersche Kerk, met nog drie Predikanten, en —

» Twee invloedrijke gemeenteleden met hunne Secundi.

(Naar de redactie van de eene helft der Synodale, in overeenstemming met het Concept der Indische Commissie).

» Twee Ouderlingen of Oud-Ouderlingen met hunne Secundi.

(Naar de redactie van de andere helft der Synodale Commissie).

» Art. 80.

» Met uitzondering van de twee vaste leden, geschiedt de benoeming door de Synode, uit de Predikanten of Gemeenteleden in de Nederlandsche Hervormde Kerk.

(In verband met de eerst voorgestelde redactie van het slot van art. 79).

» Uit de Predikanten of Ouderlingen of Oud-Ouderlingen in de Nederlandsche Hervormde Kerk.

(In verband met de tweede voorgestelde redactie van het slot van art. 79).

» Elk lid en zijn secundus wordt benoemd voor den tijd van drie jaren, en is terstond weder verkiesbaar.

» Art. 81.

» De Commissie benoemt zelve zich, uit haar midden, den President, Vice-President en Secretaris.

» Art. 82.

» Aan de Commissie is opgedragen:

» 1°. de behandeling van alle zaken, die ten fine van rapport, consideratien en advies, door de Lands-regering of door de Synode bij haar worden ingezonden;

» 2°. de voordragt van Predikanten, voor de dienst der Indische Kerken, aan de Hooge Regering, en het doen van al zulke voorstellen aan haar of de Synode, als zij voor die Kerken belangrijk zal oordeelen;

» 3°. de Inzegening der voor de Indische Kerken aangestelde Predikanten;

» 4°. het kosteloos afnemen der examina, en het inzegenen van naar de Indie bestemde Candidaten, Zendelingen en alle Godsdienst-Onderwijzers;

» 5°. het toezigt te houden op de Studenten aan de Hoogescholen en Athenaea, die zich aan de dienst der Indische Kerken bijzonder wijden, alsmede op de vorming en opleiding van Zendelingen en Godsdienst-Onderwijzers;

» 6°. daartoe verzocht zijnde, Candidaten te examineren, en ook Predikanten in te zegenen, die tot buitenlandsche Evangeliedienst, hoewel niet voor de Nederlandsche Kolonien, bestemd zijn;

» 7°. met Kerkbesturen, Predikanten en Gemeenten in Indie, zooveel noodig zijn zal, te corresponderen;

» 8°. tot bevordering der belangen van de Godsdienst in de Indien, zich in

verbinding te stellen met de Kerkbesturen der onderscheidene Protestantsche Genootschappen hier te lande, met de Theologische Faculteiten en Hoogleeraren in de Godgeleerdheid aan de onderscheidene Hoogescholen, Athenaea en Seminarien, alsmede met de Bijbel- en Zendelinggenootschappen.

» Art. 83.

» De Commissie is voor al hare verrigtingen verantwoordelijk aan de Synode, en geeft daarvan geregeld verslag in elke gewone Synodale Vergadering.

» Art. 84.

» Een der leden, zijnde Predikant of Ouderling of Oud-Ouderling van de Hervormde belijdenis, wordt door haar jaarlijks ter Synode afgevaardigd, om daar zitting te nemen met concluderende stem.

(In verband met de eerst voorgestelde redactie van het slot van art. 79).

» Een der leden, zijnde van de Hervormde belijdenis, wordt door haar jaarlijks ter Synode afgevaardigd, om daar zitting te nemen met concluderende stem.

(In verband met de tweede voorgestelde redactie van het slot van art. 79).

» SLOTBEPALING.

» In dit Reglement, volgens bestaande Kerkeorde gearresteerd door de Synode, en bekrachtigd door Zijne Majesteit den Koning, kan geene verandering worden gemaakt, dan door de Synode, en in zaken, waarbij de Staat geacht kan worden regstreeksch belang te hebben, met overleg van de Regering. Bij verandering van deze grondregeling des Bestuurs wordt vereischt de toestemming van twee derden der Provinciale Kerkbesturen, nadat dezen gehoord zullen hebben de respective Classikale Besturen.

» AMENDEMENTEN,

Amendementen op voormeld Reglement.

» *door de meerderheid in de Synodale Commissie verworpen.*

» Op het geheele Reglement (van twee Leden): dat alle bepalingen, die het beheer der Kerkelijke goederen betreffen, uit het Concept worden weggenomen.

» Sub-amendement van dezelfden: dat in elk artikel, waarin Kerkvoogden en Notabelen vermeld worden, deze vermelding uit het Concept worde weggelaten.

» Ad art. 21, tweede lid. Op de woorden: » » onder het toezigt" " te doen volgen: » » van het Classikaal Bestuur, hetwelk den Predikant twee ambtgenooten uit den Ring toevoegt" " enz.

» Ad art. 23, eerste lid. De woorden: » » de herderlijke zorg voor de Gemeente" " over te brengen tot het tweede lid van het artikel.

» Tweede lid: Bij den aanvang te lezen: » » Aan den Predikant (of de Predikanten) in vereeniging met de Ouderlingen" " enz.

» Derde en vierde lid: Uit eerstgenoemd weg te nemen: » » Het beheer der Diakoniegoederen" ", en het laatste lid aldus te redigeren: » » Het vaststellen van Collecten, het beheer der Diakoniegoederen, en de zorg voor de geestelijke behoeften der armen zijn aan Predikanten, Ouderlingen en Diakenen te zamen opgedragen." "

» Ad art. 25. In de plaats van het artikel in het Concept, te lezen: » » Bij vacaturen van Predikantsplaatsen in de Gemeenten, zal aan de Regering ten spoedigste gevraagd worden, of ook bij den Staat bezwaar aanwezig is tegen de vervulling daarvan, met beleefd verzoek, om daarop antwoord te mogen ontvangen vóór den tijd, dat, volgens Kerkeorde, de beroeping behoort te geschieden." "

» Ad art. 42. Voor het artikel in het Concept, te lezen: » » Op den laatsten Woensdag in de maand Junij wordt in de Hoofdplaats der Classe eens

Classikale Vergadering gehouden, bestaande uit Afgevaardigden der Kerkeraden, behoorende onder het Classikaal ressort.

» » Uit Gemeenten van ééne Predikantsplaats vaardigt de Kerkeraad ter Classikale Vergadering af, hetzij den Predikant, hetzij eenen Ouderling, benevens eenen Secundus, die optreedt, wanneer de eerstbenoemde verhinderd wordt, ter Classikale Vergadering te gaan.

» » Uit de overige Gemeenten benoemt de Kerkeraad zoovele Afgevaardigden, als er Predikantsplaatsen in hunne Gemeente zijn, benevens gelijk getal Secundi. Met dien verstande, dat altijd de helft, of grootste helft, der Afgevaardigden behoort te bestaan uit Predikanten." "

» Ad art. 42, eerste lid: In de plaats der woorden: » » bestaande uit de — ressort" " te stellen: » » waartoe jaarlijks door de Kerkeraden, in vereeniging met Kerkvoogden, de dienstdoende Predikanten der respective Gemeenten worden afgevaardigd." "

» Ad art. 44. Bij te voegen aan het slot: » » 3°. Bij jaarlijks daartoe uit te brengen verslag, kennis te nemen van de werkzaamheden der Classikale Besturen." "

» Ad art. 45. Na de woorden: » » Praeses, Assessor en Scriba," " het volgende aldus: » » welke altijd behooren gekozen te worden uit de Predikanten van het Classikaal ressort; — benevens drie, vier of vijf Gecommitteerden, hetzij Predikanten, hetzij Ouderlingen. Met dien verstande, dat het Classikaal Bestuur altijd zal moeten bestaan, voor de helft, of grootste helft, uit Predikanten, en dat altijd ten minste één Ouderling daarin zitting zal moeten hebben." "

» Ad art. 55. De laatste alinea: » » De Commissie voor de Waalsche Kerken zal vergaderen te *'s Gravenhage*" " weg te laten.

» Ad art. 59. Het geheele artikel weg te laten.

» Ad art. 62. Het artikel aldus te stellen: » » Elk der Provinciale Kerkbesturen, benevens de Commissie voor de Waalsche en Indische Kerken (laatstgenoemde uit hare leden, behoorende tot de Hervormde Kerk), vaardigen

jaarlijks tot de Algemeene Synode af, uit de Predikanten of Ouderlingen, daarin zitting hebbende:

» » *Gelderland* één lid, en om het derde jaar (in beurtwisseling met *Zeeland* en *Noordbrabant*) twee leden.

» » *Zuidholland* twee leden.

» » *Noordholland* twee leden.

» » *Zeeland* één lid, en om het derde jaar (in beurtwisseling met *Gelderland* en *Noordbrabant*) twee leden.

» » *Utrecht* één lid.

» » *Friesland* één lid, en om het derde jaar (in beurtwisseling met *Overijssel* en *Groningen*) twee leden.

» » *Overijssel* één lid, en om het derde jaar (in beurtwisseling met *Friesland* en *Groningen*) twee leden.

» » *Groningen* één lid, en om het derde jaar (in beurtwisseling met *Friesland* en *Overijssel*) twee leden.

» » *Noordbrabant* één lid, en om het derde jaar (in beurtwisseling met *Gelderland* en *Zeeland*) twee leden.

» » *Drenthe* één lid.

» » *De Commissie voor de Waalsche Kerken* één lid.

» » *De Commissie voor de Indische Kerken* één lid.

» » Alles met dien verstande, dat, wanneer eenige Vergadering twee Afgevaardigden ter Synode benoemt, dezen altijd zullen moeten zijn een Predikant en een Ouderling.

» » Voor alle deze Afgevaardigden worden tevens benoemd Secundi, optredende, wanneer het benoemde lid door onvoorziene verhindering belet wordt zich naar de Synode te begeven.

» » Deze allen hebben concluderende stem.
» » Voorts hebben ter Synodale Vergadering"" enz., gelijk in het Concept."

» Ad art. 62, eerste lid. De woorden: » » een Predikant uit zijn midden"" te doen vervangen door: » » een dienstdoend Predikant uit zijn ressort.""

» Ad art. 62, vierde lid. Den Secretaris der Synode toe te kennen alleenlijk eene adviserende stem.

» Ad art..62, zesde lid. Te veranderen: » » diensttijd"" in » » leeftijd.""

» Ad art. 63. Voor » » de *Hervormde* belijdenis"" te lezen » » *Protestantsche*.""

Concept Algemeen Reglement voor het Beheer der Kerkelijke Fondsen en Goederen.

» CONCEPT Algemeen Reglement voor het Beheer der Fondsen en Goederen van de Nederlandsche Hervormde Kerk.

» § 1.

» *De Kerkelijke fondsen en goederen.*

» Art. 1. De Kerkelijke fondsen en goederen zijn *algemeene* of *bijzondere*.
» *Algemeene* zijn, die der geheele Nederlandsche Hervormde Kerk, als zoodanig, toebehooren, bekend onder de benamingen van *Algemeene Classikale kas*, *Synodale Weduwenbeurs*, en *Fondsen voor Noodlijdende kerken en personen.*
» *Bijzondere*, die aan eene Gemeente, of meer Gemeenten te zamen, toebehooren; alsmede de zoodanigen, die onder de benamingen van *pastorij-*, *kosterij-* en *kapittelgoederen*, *vicarijen*, *studiebeurzen* en dergelijken, tot bepaalde einden, maar ten nutte der Hervormde Kerk, besteed worden.

» Art. 2. De *Algemeene* zullen, onder het oppertoezigt en beheer van de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, en, voor zoo veel de Algemeene Classikale kas aangaat, met verantwoording aan de Hooge Regering,

bestuurd worden door de *Algemeene Synodale Commissie*, volgens instructie, haar daaromtrent te geven.

» Tot dat einde wordt aan haar toegevoegd *een Quaestor-Generaal*, met Secundus, te benoemen door de Synode, voor eenen onbepaalden tijd, bij voorkeur uit de leden der Kerkgemeente te *Amsterdam*. Over hunne continuatie zal de Synode jaarlijks, in een harer laatste zittingen, bij besloten billetten, haar goedachten uitspreken. Hunne regten en pligten worden in eene bijzondere instructie omschreven.

» Art. 3. De *Bijzondere* zullen worden beheerd door de regthebbende Gemeenten of personen zelve; maar onder *toezigt* van *Provinciale Collegien*, hiertoe door de Kerk te benoemen, en overeenkomstig de bepalingen van dit Reglement.

» § 2.

» *Beheer in de Gemeente.*

» A. *Notabelen.*

» Art. 4. Elke Gemeente zal, ten aanzien van hare stoffelijke belangen, vertegenwoordigd worden door een *Collegie van Notabelen*, welker aantal door de talrijkheid der Gemeente bepaald wordt, en die door *stembevoegde manslidmaten* zullen benoemd worden.

» Art. 5. *Stembevoegd* zijn al de manslidmaten, die in den hoofdelijken omslag, waar dezelve plaats heeft, zijn aangeslagen, of anders eenige vaste bijdragen ten behoeve der Gemeente opbrengen, door huur of verkregen bezit van zitplaatsen in de Kerken en dergelijken.

» De leden van alle Collegien zijn, door deze qualiteit, van zelf stembevoegd, en blijven dit, ook na hunne aftreding, zoo lang zij niet vallen in de termen van het volgende artikel.

» Art. 6. Van de *stembevoegdheid* zijn uitgesloten allen, wier personen of goederen onder curatéle staan; bankbreukigen, hetzij die bij regterlijk decreet in staat van beschuldiging zijn gesteld, of in regten voor eerloos gehouden worden; alsmede kerkelijk gecensureerden.

» In de uitoefening worden geschorst allen, die meer dan een jaar nalatig

mogten zijn gebleven in het voldoen van hetgene zij aan de Gemeente schuldig zijn (volgens art. 13).

» Art. 7. De benoeming van *Notabelen* geschiedt door *stembevoegden*, onder leiding van *den Kerkeraad*, of *Breeden Kerkeraad*, *in vereeniging met Kerkvoogden*, uit dubbeldtallen, door *dezen* voor te dragen, en gekozen uit de achtingwaardigste en aanzienlijkste manslidmaten der Gemeente.

Het verdere zal geregeld worden bij speciaal Reglement.

» Art. 8. In Gemeenten, waar van ouds *Floreenpligtige* ingezetenen het toezigt op de Kerkelijke administratie uitoefenden, zullen dezen het behouden, en de attributen bezitten, elders aan *Notabelen* toegekend.

» In Gemeenten van niet meer dan twee honderd zielen, zullen de leden van den Kerkeraad als *Notabelen* fungeren.

» Art. 9. *Notabelen* worden opgeroepen door Kerkvoogden,

» 1°. tot verkiezing van Kerkvoogden;

» 2°. tot het vaststellen der jaarlijksche begrooting;

» 3°. tot vergadering met Kerkvoogden, ter gelegenheid van doleantien, ingeval van hoofdelijken omslag;

» 4°. tot het opnemen der jaarlijksche rekening;

» 5°. tot het beoordeelen der noodzakelijkheid, om proceduren te entameren, en daarover eene voordragt aan het Provinciaal Collegie te doen.

» In alle deze gevallen, de verkiezing van Kerkvoogden uitgezonderd, formeren Kerkvoogden en Notabelen eene gecombineerde vergadering, onder voorzitting van den presiderenden Kerkvoogd.

» In het hiervan uitgezonderde geval verkiezen *Notabelen* een Voorzitter en Secretaris uit hun midden.

» B. *Kerkvoogden.*

» Art. 10. *Kerkvoogden* worden door *Notabelen* benoemd, met vrije keuze, voor drie jaren, uit de achtingwaardigste en aanzienlijkste manslidmaten der Gemeente, bij voorkeur uit degenen, die haar als Ouderlingen gediend hebben of dienen.

» Een *Collegie van Kerkvoogden* zal, naar gelang van de talrijkheid der Gemeente, bestaan uit niet minder dan *drie*, en niet meer dan *negen* leden.

» Voor zoo ver het klein getal van bevoegde manslidmaten dit niet volstrekt onmogelijk maakt, zullen Kerkvoogden elkander niet verder mogen bestaan, dan in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap.

» *Notabelen*, tot *Kerkvoogden* benoemd zijnde, houden met het aanvaarden dier functien op, *Notabelen* te zijn.

» Art. 11. Elk lidmaat, op wettige wijze benoemd, in eenig Collegie van Beheer of Bestuur in de Gemeente, zoo als tot Notabele of Kerkvoogd, Ouderling of Diaken, is verpligt, zich die benoeming te laten welgevallen, indien geene gewigtige redenen hem verhinderen, die, naar gelang der betrekking, welke geweigerd wordt, ter beoordeeling zullen staan, *of* van het *Provinciaal Collegie van toezigt*, *of* van het *Classikaal Bestuur*.

» Art. 12. Als wettige redenen van verschooning zullen worden aangenomen:

» 1°. het bekleeden van zoodanige posten en betrekkingen, als, volgens art. 434 van het Nederlandsch Burgerlijk Wetboek, van de verpligting tot het aanvaarden eener voogdij vrijstellen, en, met betrekking tot alle andere ambtenaren, de stellige verklaring van het Hoofd der administratie of van het Collegie, waartoe zij behooren, dat hunne functien hen beletten, den post, waartoe zij benoemd zijn, behoorlijk waar te nemen;

» 2°. de ouderdom van 45 jaren, zoo veel de Diakenen betreft, en van 70 jaren, voor alle andere Collegien;

» 3°. ligchaamsongesteldheid van dien aard, dat dezelve, volgens de verklaring van een bevoegd medicinae doctor, tot de vervulling der pligten van den bedoelden post ongeschikt maakt;

» 4°. het bezwaar van vijf minderjarige onverzorgde kinderen, of de last van twee voogdijen, of directien van Godshuizen en andere instellingen van weldadigheid, voor zoo verre aan laatstgemelde betrekkingen geene voordeelen verknocht zijn.

» Door voogdijen worden alleen bedoeld, welke wettelijk in beheer en administratie van personen en goederen bestaan, zoodat daarbij de betrekking van *toezienden* voogd niet in aanmerking zal komen.

» Geene dezer redenen echter, ligchaamsongesteldheid uitgezonderd, geven hun, die eenmaal den post aanvaard hebben, vrijheid, om denzelven tusschentijds neder te leggen.

» Hij, die den post van Diaken bekleedt, heeft regt, om voor alle andere bedieningen te bedanken, en behoudt dit regt nog twee volle jaren na zijn aftreden.

» Art. 13. Wie, na *niet* voldoende verklaring zijner gronden door een Provinciaal Collegie of Classikaal Bestuur, nogtans weigert, de betrekking, waartoe hij geroepen is, te aanvaarden, of wie de eenmaal aanvaarde betrekking tusschentijds willekeurig nederlegt, verliest zijne stembevoegdheid als lidmaat, en wordt onbenoembaar tot eenige andere bediening of betrekking.

» Art. 14. Behalve de aldus benoemde Kerkvoogden, heeft *de Predikant*, of één *der Predikanten* der Gemeente bij toerbeurt, regtens, uit hoofde van zijne betrekking, even als de anderen, zitting en stem in dit Collegie.

» In Gemeenten, waar het Collegie uit *zeven* of *negen* leden mogt bestaan, zullen *twee* Predikanten, bij jaarlijksche toerbeurten met hunne ambtgenooten, in hetzelve stem en zitting hebben.

» *Hun werkkring.*

» Art. 15. Aan *Kerkvoogden* in het bijzonder is opgedragen de zorg voor de stoffelijke belangen der Gemeente, het onderhoud van hare gebouwen, de kosten der Openbare Eeredienst, van het Godsdienstig Onderwijs en der Kerkelijke Vergaderingen, de bezoldiging der beambten en bedienden enz.

» Art. 16. Alle zaken *van gemengden aard*, waarin de geestelijke en stoffelijke belangen der Gemeente te zelfden tijde zijn betrokken, worden door Kerkvoogden gebragt ter tafel der *Vereenigde Vergadering*, welker werkkring bij art. 25 van het *Algemeen Reglement op het Bestuur* is aangewezen.

» Art. 17. Alle zaken *van enkel stoffelijken aard* daarentegen worden overgelaten aan het Collegie zelf, behoudens hooger toezigt van de zijde der Kerk.

» Hiertoe organiseert het zich zelf; kiest uit zijne leden een President en Secretaris; en benoemt buiten dezelven een *Ontvanger*, wiens pligten in eene bijzondere instructie bepaaldelijk omschreven worden (verg. de Reglem. op de admin. enz. art. 13, en 36 tot 52).

» Art. 18. Bij elke Kerkvoogdij zal een *boek* of *legger* zijn van de eigendommen der *Kerk*, waarvan zij het *beheer* heeft.

» Deze legger zal gehouden worden door den *Ontvanger* van het Collegie, en te allen tijde behoorlijk moeten zijn bijgewerkt. Geene posten er op zullen geroijeerd mogen worden, zonder aanwijzing van redenen, en duidelijke waarmerking. Een door het Collegie behoorlijk geparafeerd dubbeld er van zal berusten bij den *Kerkeraad*, en een tweede bij het *Provinciaal Collegie van toezigt*.

» Art. 19. Geene Donatien, Legaten of Erfenissen zullen kunnen worden aanvaard, dan in overeenkomst met de Wetten van den Staat, en met de Verordeningen van de Kerk.

» Geen verkoop of belasting van Kerkelijke eigendommen zal kunnen plaats hebben, dan op autorisatie van Gedeputeerde Staten, verleend op advies van het Provinciaal Collegie van toezigt, na vooraf de consideratien te hebben ingewonnen van de Notabelen der Gemeente, welker goederen het geldt.

» Alle schulden wegens geldopneming, zonder Consent bewerkstelligd, zijn en blijven voor bijzondere rekening en verantwoording van die ze hebben aangegaan, en de gelden in ontvang genomen; zullende daarvan nimmer rentebetaling, teruggave of aflossing uit Kerkelijke Fondsen mogen worden toegestaan.

» Art. 20. De Registers van de Ontvangers der Kerkvoogdijen blijven vrij van zegelregt.

» Art. 21. Indien de gewone inkomsten tot dekking der noodzakelijke uitgaven *niet* voldoende zijn, zal, tot goedmaking van het te kort, tot een *hoofdedelijken omslag* mogen worden overgegaan.

» In dezen omslag zullen, volgens eene geregelde en billijke classificatie, begrepen worden al de personen, volgens art. 2 van het *Algemeen Reglement op het Bestuur der Nederlandsche Hervormde Kerk*, tot de Gemeente *behoorende*, en

eigen middelen van bestaan *hebbende;* en zulks, naar evenredigheid van derzelver betrekkelijk vermogen; zullende wijders het plan mede behelzen eene geschikte regeling der betaling in één of meer termijnen, naar gelang der grootte van den omslag, en de omstandigheden der Gemeente.

» Ingeval iemand op meer dan ééne plaats zijn verblijf houdt, zal als hoofdplaats voor zijnen aanslag die worden aangemerkt, waar hij zijne persoonlijke belastingen betaalt.

De wijze van opmaking der begrooting, van het vaststellen van den *hoofdelijken omslag*, en wat hierop al verder betrekking heeft, wordt geregeld bij speciale *Provinciale Reglementen* op de administratie van en het toezigt op de Kerkelijke goederen.

» Art. 22. Jaarlijks, in de maand April, nemen *Kerkvoogden* de rekening en verantwoording op van de gehoudene administratie.

» Vóór den eersten Mei van elk jaar, zal deze Rekening door Kerkvoogden worden overgelegd in eene vergadering van *Notabelen*, ten einde nader te worden geëxamineerd.

» De Rekening en Verantwoording zijnde opgenomen en gesloten, zal een afschrift er van, uiterlijk vóór den eersten Julij van elk jaar, tot informatie worden gezonden aan het *Provinciaal Collegie*, en van den predikstoel *aan de Gemeente* worden kennis gegeven, *waar* ter plaatse en *op welke tijden* zij voor haar ter inzage zal zijn nedergelegd.

» Art. 23. Geen *Notabele* of *Kerkvoogd* ontvangt voor zijne werkzaamheden eenige geldelijke belooning. Ook zal niemand hunner *Aannemer* of *Leverancier* mogen zijn bij eenig werk of levering, dat uit *de Kerkelijke Fondsen der Gemeente* betaald wordt. Maar hun zal, zonder betaling, eene gedistingeerde zitplaats in de Kerk worden toegestaan; terwijl *fungerende Kerkvoogden*, die vroeger *als Ouderlingen* gediend hebben, verkiesbaar zullen zijn tot alle betrekkingen, tot welke dienstdoende Ouderlingen *kunnen* geroepen worden.

» *Toezigt door Kerkvoogden.*

» Art. 24. Aan de Collegien van Kerkvoogden is opgedragen *het Toezigt* op alle pastorij- en kosterijgoederen, eigendommen, renten, uitgangen en alle andere hoe ook genoemde inkomstgevende voorwerpen, bij eene Hervormde Gemeente aanwezig (art. 1), hetzij dat zij door de Predikanten en kosters zelve geadministreerd worden, hetzij dat zulks door bijzondere personen op zekeren titel geschiedt.

» Art. 25 tot 31. f. i. der § 3 volgens Koninklijk besluit van den 12den Maart 1842, n°. 103, ingevoegd in het Provinciaal Reglement op de administratie voor *Gelderland* (Hooijer 224, 5).

» § 3.

» *Provinciaal Toezigt.*

» Art. 32. In ieder Provinciaal Kerkelijk ressort zal een *Provinciaal Collegie van Toezigt* zijn, bestaande uit zoo vele *Oud-Kerkvoogden* of *Notabelen*, als er Classen zijn, benevens *één Predikant* voor elk tweetal Classen, *uit* de Classikale ressorten, bij beurtwisseling, te benoemen.

» Art. 33. De leden dezer Collegien worden *door de Classikale Vergaderingen* benoemd, voor drie jaren, uit *dubbeldtallen*, opgemaakt door de Provinciale Collegien van toezigt, en genomen uit de achtingwaardigste en aanzienlijkste lidmaten, die in haar ressort gevonden worden.

» Geen lid van dit Collegie zal echter, te zelfden tijde, kunnen zijn *Kerkvoogd* of *Notabele* van eene *bijzondere* Gemeente, noch ook *lid* van eenig *Classikaal Bestuur* of *Provinciaal Kerkbestuur.*

» Art. 34. Aan elk der leden van dit Collegie wordt, op gelijke wijze, een Secundus toegevoegd, die hem bij ontstentenis vervangt, en, bij aftreding tusschentijds, in zijne plaats als lid fungeert, tot aan de vervulling van zijne dienstjaren. Tot zoo lang wordt een ander hem als Secundus toegevoegd.

» Art. 35. De leden van dit Collegie benoemen jaarlijks, uit hun midden, een President, en assumeren, uit de lidmaten van de Hoofdplaats der Provincie, een Secretaris, voor den tijd van drie jaren, die echter ter Vergadering *geene* stem zal hebben.

» Art. 36. *Het Provinciaal Collegie* is belast met het algemeen toezigt over de administratien der Kerkelijke fondsen en goederen, in alle Gemeenten der Provincie; ontvangt kennis van alle veranderingen in het personeel der *Kerkvoogden* en *Notabelen;* beslist alle geschillen, welke ten aanzien der administratien in de Gemeenten mogten ontstaan, en zorgt voor het herstel van gebreken en

misbruiken , welke het ontdekken mogt , of doet deswege de noodige voordragten.

» Het beoordeelt en beslist verder alle zaken , welke door de *Classikale Besturen*, *na* de Kerkvisitatie , te zijner kennis worden gebragt; verleent advies bij aanzoeken tot aanvaarding van donatien , legaten of erfenissen ; autoriseert tot verkoopen of bezwaren van Kerkelijke goederen , en tot geldopnemingen ten laste der Gemeente ; geeft toestemming tot vertimmeringen aan Kerkgebouwen ; en werkt mede tot het verkrijgen van subsidien , indien daartoe termen zijn.

» Eindelijk , het Provinciaal Collegie doet uitspraak in geschillen *tusschen* de *Kerkvoogden* en de *Ringen* , voor zoo veel de vacatuurpenningen of andere, den Ringpredikanten toekomende, inkomsten betreft.

Wat verder betrekking heeft op *het Beheer van en het Toezigt op de Kerkelijke fondsen en goederen*, zal, naar gelang van omstandigheden en behoeften, geregeld worden door *Provinciale Reglementen* voor de verschillende *Ressorten*, en voor de tot een Ressort vereenigde *Waalsche Gemeenten*.

» § 4.

» *Algemeen Toezigt.*

» Art. 37. Wanneer eenig *Provinciaal Collegie van toezigt* eene zaak *niet* tot een gewenscht einde kan brengen, geeft het daarvan kennis aan de *Algemeene Synodale Commissie* , die gemagtigd wordt , om , na behoorlijk onderzoek, eene minnelijke schikking te beproeven, en, bij mislukking van deze, de zaak *ter beslissing* op te dragen aan *Zijne Majesteit den Koning*.

» SLOTBEPALING.

» In dit Reglement, gearresteerd door de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk , en bekrachtigd door Zijne Majesteit den Koning, kunnen geene veranderingen worden gemaakt , dan door de Synode, in overleg met de Hooge Regering, nadat de gedachten (of consideratien) der Provinciale Collegien van toezigt zullen zijn ingewonnen.

» MEMORIE VAN TOELICHTING.

Memorie van toelichting op de beide Concepten.

» Bij besluit van 24 Augustus 1849 heeft de Synode aan hare Algemeene Commissie, na vooraf eenige hoofdpunten te hebben vastgesteld, eenen tweeledigen last gegeven, te weten:

» 1°. het nogmaals vervaardigen van eene geheele Conceptherziening van het vigerend Reglement voor het Bestuur, en

» 2°. het ontwerpen van een Reglement voor het Kerkelijk Beheer der Kerkelijke fondsen en goederen.

» De Hooge Kerkvergadering, alzoo besluitende, heeft een groot beginsel uitgesproken, namelijk: de *autonomie* der Kerk ten aanzien van *alle* hare belangen, de *stoffelijke* zoowel als de *geestelijke*.

» De buitengewone Synode van dit jaar heeft evenwel dit beginsel eenigzins beperkt, toen zij, zich verklarende omtrent de betrekking tusschen Kerk en Staat, als leuze heeft aangenomen: *de vrijheid en zelfstandigheid der Kerk, zonder geheele scheiding van Kerk en Staat.*

» De Commissie heeft gemeend, bij het voldoen aan dezen haar opgedragen tweeledigen last, van het aldus bepaalde beginsel te moeten uitgaan, en overigens gepoogd, op de verder gegevene grondslagen een harmonisch geheel op te trekken; zoodat, hetgeen thans aan het oordeel der Synode wordt onderworpen, *niet* beschouwd moet worden als *twee*, *op zich zelve staande*, Algemeene Conceptreglementen, maar als *twee*, *naauw aan elkander verbondene en zamenhangende*, *deelen* van één enkel alles omvattend Algemeen Reglement. Dit wordt hier allereerst opgemerkt, vermits het, bij beoordeelen van meerdere bepalingen, niet uit het oog mag worden verloren, dat het eene het andere toelicht.

» Wij voegen er eene tweede opmerking bij, met opzigt tot de gevolgen, welke uit genoemd beginsel voortvloeijen.

» Eene *vrije en zelfstandige* Kerk moet, ja, hare belangen in derzelver ganschen omvang *kunnen* regelen, doch wil zij *geene geheele scheiding* van Kerk en Staat, dan moet zij zich tevens onderwerpen aan het toezigt van eene Regering, die wel geen *jus in sacra* wil uitoefenen, noch *circa sacra* eenig ander, dan hetgeen voortvloeit uit de Grondwettige bepalingen, maar op wie toch ook de verpligting rust, van te moeten waken voor de goede orde en de veiligheid

van den Staat. Deswege is, in meer dan één artikel, iets voorgedragen, dat dienen moet, om den Koning te doen geven, wat des Konings is. Maar ook omgekeerd, waar eene Regering den wensch uit, dat aan hare bemoeijing zullen *onttrokken* worden *alle* Kerkelijke aangelegenheden, welke *niet volstrekt* tot hare bemoeijing behooren, en zij te dien einde *eene geheele herziening van het organismus* verlangt, dáár mag en moet eene vrije en zelfstandige Kerk verder gaan, dan zij onder andere omstandigheden doen zou. Van hier, dat sommige bepalingen gemist worden, welke thans de Kerk wel eens belemmeren, zonder dat de Regering er eenig voordeel van heeft.

» Ten einde nu de Regering zoo weinig mogelijk lastig te vallen, heeft men, zoo veel dit kon, de *geestelijke* belangen scherp afgescheiden van de *stoffelijke*, bij welke Kerk en Staat in aanraking komen. Dit was bij de Organisatie van 1816 niet naar behooren in acht genomen; dit moest dus bij eene geheele herziening op den voorgrond staan. Van hier, dat uit het *Conceptreglement voor het Bestuur* alles is verwijderd, wat op het beheer betrekking heeft, en zelfs de Quaestor-Generaal met zijne kas afgescheiden geworden van de Synode, als zijnde een heterogeen bestanddeel. Wel wordt er in dat Concept bij wijlen gesproken van Kerkvoogden, Notabelen, Collegien van toezigt enz.; doch altijd slechts, wanneer sprake is van de verkiezing of benoeming van leden der Besturen en der Toezigten, van de zamenstelling der kiesvergaderingen enz., en derhalve op punten, waar zij genoemd *moesten* worden, wilde men het, door de Synode als het ware voorgeschrevene, organisme in werking zien gebragt.

» De Synode heeft trouwens bepalingen gemaakt, betreffende de verkiezing en benoeming van de leden der Hoogere Kerkelijke Besturen, de zamenstelling en den werkkring der Classikale Vergaderingen enz., van welke wij niet mogten afwijken, en met welke wij het verder in overeenstemming moesten brengen. In hoe verre ons dit gelukt is, zullen Uw H. Ew. moeten beoordeelen. Wij zullen alleen voor sommige der voornaamste voorstellen kortelijk onze beweegredenen mededeelen, vermits wij het overbodig achten, de Concepten artikelsgewijze toe te lichten, of stil te staan bij alle bijzondere voordragten, welke hier en daar voorkomen.

» De Synode heeft als hoofdpunt vooruitgezet: » » de leden der verschillende » » Besturen worden *door de Kerk* benoemd" " (gew. art. 4), en heeft de Classikale Vergaderingen aangewezen als *eenig Kiescollegie* voor alle Besturen boven den Kerkeraad (art. 67). Met betrekking tot het beheer der Kerkelijke goederen in de enkele Gemeente, was reeds vroeger hetzelfde beginsel aangenomen

(Regll. adm. d. kk. fondsen, artt. 14, 18); maar het was niet toegepast geworden op de Hoogere Collegien van toezigt op de administratie. Dit moest thans plaats hebben, en hiervoor openden zich twee wegen. Men kon *eene tweede Kiesvergadering* in 't leven roepen, gevormd door de Kerkvoogdijen, en geroepen tot het verkiezen van leden voor de Provinciale toezigten, boven welke dan ook weder één algemeen toezigt moest worden gesteld; — en men kon ook door wijziging, het voor de Besturen aangewezene Kiescollegie tot *een algemeen Kiescollegie maken*, en de Provinciale toezigten met de Wetgevende Vergadering in verband brengen. Aan het laatste als het eenvoudigste, krachtigst werkende en minst kostbare is de voorkeur gegeven, terwijl de wijziging alleen daarin bestaat, dat men Kerkvoogden benoembaar heeft gesteld tot de Kiesvergaderingen, en ter Synode, den Quaestor-Generaal, die niet vertegenwoordigt, heeft vervangen door Afgevaardigden van de Provinciale Collegien van toezigt, als geregtigd, om te helpen waken voor het gebruik der duizenden, welke onder den naam van *Classikale Quota* door de Gemeenten worden opgebragt. Zoo zijn in beide vergaderingen *alle* belangen der Kerk vertegenwoordigd, en bestaat er, bij eenvoud, tevens eenheid en consequentie.

» Ter verkrijging van die eenheid mogt evenwel het historisch karakter der Nederlandsche Hervormde Kerk niet worden opgeofferd. Sedert haar ontstaan heeft zij het Presbyteriaal stelsel gevolgd, en de handhaving van hetzelve heeft haar tot op heden gekenmerkt. Als voorwaarde van benoembaarheid tot de Classikale Vergaderingen en de Synode, is dus gesteld, dat men de Kerk als *Ouderling* moet gediend hebben, en in functie zijn als Kerkvoogd of als lid van eenig Provinciaal Collegie; en in overeenkomst met de Synodale besluiten, volgens welke het geheel moet rusten *op de Kerkeraden* der enkele Gemeenten, is men, met het oog op hetgeen er vroeger was en thans nog is, begonnen, met dáár de grondslagen te leggen, waarop het gansche gebouw vast zou kunnen staan.

» De eerste Gemeenten der Nederlandsche Hervormde Kerk volgden reeds het beginsel, dat bij het oprigten van *nieuwe* Gemeenten, de Gemeenteleden met de Predikanten, bij meerderheid van stemmen, de eerste Kerkeraadsleden moesten kiezen, maar dat, in de alzoo gevestigde, de verdere keuzen behoorden te geschieden *door den Kerkeraad, onder goedkeuring der Gemeente.* Deze bepaling, eene wijziging slechts van hetgeen in de eerste Christengemeenten werd aangetroffen, werd te zeer door het gezond verstand gebillijkt, en door eene ervaring van drie eeuwen aangeprezen, dan dat wij het zouden hebben durven wagen, van haar af te wijken. De stem der menigte wordt toch op die wijze geleid door het oordeel der bekwaamsten, en aan de Gemeenten worden geene

Bestuurders of Voorgangers opgedrongen, die haar niet welkom zijn. Deswege hebben wij het ongeraden geacht, te dezen af te wijken van den goeden ouden weg, of het tegenovergestelde systeem, voor de verkiezing van Kerkvoogden aangenomen, ook op de benoeming van Kerkeraadsleden toe te passen. Doch evenmin hebben wij redenen gevonden, om ten aanzien van de verkiezing van Kerkvoogden eenige verandering voor te stellen, en voor deze keuzen, de, door stembevoegde manslidmaten benoemde, Collegien van Notabelen behouden, vermits zoodanige inrigting beter instemt met het begrip van Beheer der stoffelijke belangen.

» Om evenwel de Classikale Vergaderingen te maken tot algemeene Kiescollegien, waarin alle belangen der Gemeenten vertegenwoordigd zijn, en ze tevens te doen rusten op de Kerkeraden, moesten de Kerkvoogdijen met de Kerkeraden in verband worden gebragt. Eene inlijving van dezen in den Kerkeraad, hoewel door velen verlangd, achtte de Commissie ongeraden, om meerdere redenen. Kerkvoogdijen en Kerkeraden behooren, ieder in zijnen kring, vrij en zelfstandig te blijven. Ook behoefde men slechts vereeniging en zamenwerking van de twee zelfstandige Collegien tot bepaalde einden, hoedanige niet vreemd was in de Nederlandsche Hervormde Kerk, blijkens hare geschiedenis van vroegere dagen. Men denke slechts aan de vroegere Zuidhollandsche *Collegia mixta*, de Zeeuwsche *Collegia qualificata*, *de medestemming door ambachtsheeren* enz. Daarenboven bestond er reeds zoo iets, volgens de bepalingen der 4de afdeeling van de vigerende *Reglementen op de administratie der Kerkelijke fondsen*, hetwelk, door uitbreiding, in overeenstemming kon worden gebragt met het overige, waardoor dan tevens voldaan kon worden aan het sterk uitgedrukt verlangen van de meerderheid der Kerk, dat aan de Gemeenten een grootere, hoewel niet onbepaalde, invloed zou worden toegekend op de benoeming van Kerkeraadsleden en het beroepen van Predikanten. Ziet daar de motiven voor de voordragten bij art. 25 enz.

» Wàar op den laagsten trap des Bestuurs zamenwerking bestaat van de Kerkvoogdij en den Kerkeraad, en alle benoemingen uitgaan van één *Collegium mixtum*, daar mag op den hoogsten trap des Bestuurs, en, in *de algemeene Wetgevende Vergadering*, eene gelijke zamenwerking niet ontbreken. Analogie vordert daarenboven, dat de, op gelijke wijze als de Provinciale Kerkbesturen, ontstane Provinciale Collegien van toezigt ook in alles, zoo veel mogelijk, met dezen gelijk gesteld worden. Hierop grondt zich de bepaling, dat de Provinciale Collegien van toezigt, even als de Provinciale Kerkbesturen, bij toerbeurten *twee Oud-Ouderlingen, uit hun midden*, ad Synodum zullen afvaardigen, om dáár

in het hoogste ressort mede toe te zien op het beheer van de algemeene goederen en inkomsten der Kerk. Ter aanbeveling van het voorstel op zich zelf behoeven wij dus verder niets te zeggen. Anders is het evenwel met betrekking tot de afwijkingen van de Synodale besluiten, welke wij ons hier hebben veroorloofd.

» In het Reglement van 1816 was bij art. 17 bepaald: » elk Kerkbestuur benoemt jaarlijks—*een lid uit deszelfs midden*, tot het bijwonen der Synodale Vergadering."—Uit het onmiddellijk volgende blijkt, dat het woord *lid* hier synoniem was met *Predikant*. In de thans bekrachtigde wijziging leest men hiervoor — » benoemt jaarlijks *een Predikant uit het ressort*"; — of hij *dienstdoend* moet zijn, is onbepaald gebleven. Hierdoor nu is meer dan ééne inconsequentie ontstaan. De Provinciale Kerkbesturen zijn, bij gew. art. 3, scherp van de kiesvergadering onderscheiden, en worden evenwel door deze bepaling in kiescollegien herschapen, met bevoegdheid, om, zelfs *uit de rustende* leeraren, en *tegen den zin* der eigenlijke kiezers, — mandaat ad Synodum te geven; en dit bij eene regeling der kerkelijke aangelegenheden, bij welke in alle andere opzigten zoo sterk op het *dienstdoend* wordt aangedrongen! Men zie slechts art. 65. — Consequentie eischt, dat de Provinciale Kerkbesturen en Collegien van toezigt aan dezelfde bepalingen gebonden worden, als de *Collegia mixta* der enkele Gemeenten, opdat de hoogste Kerkvergadering hare wortels hebbe in de algemeene kiescollegien. Zij moeten benoemen *uit hun midden*, opdat de vertegenwoordiging *waarheid* zij en niet *verdichting* worde. — Deswege hebben wij de oude bepaling hersteld. Alleen met betrekking tot de keuzen van de Secretarissen der Kerkbesturen en der Synode hebben wij de Synodale uitzonderingen geëerbiedigd, ofschoon welligt ook deze anomalien zouden *kunnen* weggenomen worden, en de consideratien der Kerkbesturen misschien hiervoor eenen gepasten uitweg zullen aanwijzen.

» De andere afwijking geldt het *getal* van *Ouderlingen* of *Oud-Ouderlingen* ter Synode af te vaardigen. De Synode heeft het, bij gew. art. 16, op *drie* bepaald; wij hebben het op *vier* gebragt; deels om de toezigten te dezen gelijk te stellen met de Kerkbesturen, deels omdat wij den Quaestor-Generaal van de Synode hebben verwijderd, en gedeeltelijk ook, vermits wij het voorstel wagen, om de zoo sterk in het oog vallende ongelijkheid in de vertegenwoordiging ter Synode op te heffen, door *Limburg* aan *Noordbrabant* toe te voegen als Classe, en door aan de Kerkbesturen met meer dan vier Classen en twee honderd predikantsplaatsen, wanneer de bevolking het cijfer van 200,000 te boven gaat, het regt toe te kennen, om *twee Predikanten* af te vaardigen.

Hierdoor zal het cijfer der ter Synode stemhebbende Predikanten met *drie* vermeerderd worden. Billijkheid vorderde alzoo, dat ook de, *slechts adviserende*, Quaestor-Generaal vervangen werd door een *Oud-Ouderling* met *concluderende* stem. — Ter wegneming der bedenking, dat ook op die wijze aan de *toezigten* nog *geen geëvenredigd* deel aan de vertegenwoordiging ter Synode wordt gegeven, merken wij nog alleenlijk op, dat de Synode, als zoodanig, zich met geene zaken van Beheer, *buiten de algemeene Kerkelijke fondsen*, heeft bezig te houden; dat, volgens de Concepten, de Collegien van toezigt zijn te zamen gesteld in omgekeerde rede met de Kerkbesturen, zoodat in alle Provincien in de gezamenlijke hoofdcollegien hetzelfde getal van Ouderlingen als van Predikanten wordt aangetroffen; en eindelijk, daar, met betrekking tot het Bestuur, het getal van Ouderlingen in dezelfde evenredigheid minder wordt, als de Vergaderingen in rang opklimmen, dat de billijkheid vordert, dat zij wel gelijk met, doch niet boven dezen worden gesteld.

» Ten opzigte der verdere nieuwe voordragten kan men kort zijn.

» Behoefte aan gelegenheid tot *cassatie* van vormelijk onwettige uitspraken van Kerkelijke Vergaderingen heeft zich, sedert 1822, toen het onderwerp voor het eerst ter Synodale tafel werd gebragt, zoo dikwerf doen gevoelen, dat het meer dan tijd kan worden geacht, om aan deze te gemoete te komen. Wat er overigens betrekking op heeft, zal bij revisie van het Reglement voor Opzigt en Tucht geregeld moeten worden.

» Aan de *Ringen* hebben wij eene andere, en, naar het ons voorkomt, eene hun meer voegende plaats en eenen ruimeren werkkring toegekend, dan zij tot dusver bezaten. Zij zijn telgen der behoefte, en moeten zorgen, dat aan het Godsdienstig en Kerkelijk leven in de Gemeenten zoo min mogelijk storenis worde toegebragt door de afwisselingen, van deze aardsche huishouding onafscheidbaar. Zij zijn dus een onmisbaar rad in het kerkelijk uurwerk; want, neemt men ze weg, het herder- en leeraarwerk zal niet overal naar behooren kunnen worden verrigt. Intusschen zijn zij bij de organisatie van 1816 niet alleen zeer laag geplaatst, maar men heeft ze zelfs van het hun toekomende standpunt verwijderd, en ook daar ondergeschikt gemaakt, waar zij vrij en zelfstandig moeten kunnen handelen, zullen zij de voorschrevene pligten kunnen vervullen. Wij hebben gepoogd hierin verandering te brengen, zonder terug te komen op het besluit, dat de Ringen *geene Besturen* zijn, door hen eenvoudig dáár te zetten, waar zij behooren. Tot de Classikale Besturen staan zij toch in geene andere betrekking, dan die der ondergeschiktheid. Bij de Gemeenten daarentegen doen zij, wat des Predikants is;

en zij zijn strafbaar, wanneer zij, bij vacature, ziekte, suspensie enz., niet zorgen voor al de deelen van het herder- en leeraarwerk, het besturen der Kerkeraads-vergaderingen enz.

» Zou het Algemeen Reglement voor het Bestuur werkelijk een *algemeen* zijn, dan mogten ook de *Oost- en West-Indische Kerken* er niet in ontbreken. Haar exceptionele toestand gedoogde echter niet, dat zij even als de *Waalsche* tot een afzonderlijk Provinciaal *ressort* werden vereenigd; en toch is de algemeene wensch, dat de betrekkingen met haar zoo innig en levendig zullen worden gehouden, als slechts mogelijk is. Het eenig geschikte middel daartoe, zonder te treden in de regten van den Staat, of inbreuk te maken op de organisatie der Indische Kerken, hebben wij gemeend te vinden in het daarstellen van eene *tweede Synodale Commissie* voor de zaken der Kolonien, vermits de eerste of *Algemeene Synodale Commissie* reeds meer dan genoeg te doen had met de zaken in het Vaderland zelve. — Beider pligten en regten zijn evenwel in de twee laatste Afdeelingen van het IIIde Hoofdstuk slechts in algemeene trekken beschreven, ten einde eensdeels de grenzen te bepalen, binnen welke de Synode zich, bij het geven van bijzondere instructie, beperken moest, en toch anderdeels tevens het wijzigen dier instructien mogelijk te maken, zonder telkens eene nieuwe revisie van het *Algemeen Reglement* te vereischen, of alteratien van sommige artikelen uit te lokken.

» Met betrekking tot het Concept *Algemeen Reglement voor het beheer in 't bijzonder*, hebben wij slechts weinig op te merken.

» Het mandaat vorderde een *Algemeen Reglement voor het Kerkelijk beheer der Kerkelijke goederen;* wij hebben dit laatste opgenomen in den zin van bezittingen, fondsen en inkomsten van welken aard ook, welke ten nutte der Kerk moeten beheerd worden, de Diakoniegoederen alleen uitgezonderd; en wij hebben, naar den aard der fondsen, alleen *algemeene* bepalingen voorgedragen, welke, met kleine uitzondering, allen ontleend zijn uit de vigerende Provinciale Reglementen op de administratie, opdat in den gang der administratie geene storenis mogt worden gebragt.

» De regten van derden zijn geëerbiedigd. Het beheer van alle *bijzondere* goederen is aan de regthebbende Gemeenten of personen verbleven, maar onder toezigt van de Kerk, en in overeenkomst met de wetten van den Staat

(vg. artt. 3, 8, 19, 24 enz.). Dat der *algemeene* wordt aanbevolen aan de Algemeene Synodale Commissie, onder oppertoezigt der Synode, en, zoo veel noodig, met verantwoording aan de Hooge Regering, als verpligt, zorg te dragen voor de wettige verdeeling en besteding der gelden, waarop de Kerk aanspraak heeft, voor zoo veel zij uit de Staatskas worden uitbetaald.

» Vermits tot de inkomsten der Algemeene Classikale kas ook de Gemeentequota behooren, en dus bij het algemeen beheer en oppertoezigt ook aan de Kerkvoogdijen eenig deel behoorde toegekend te worden, is deze leemte aangevuld, door in de Algemeene Synodale Commissie één Oud-Kerkvoogd te plaatsen, en de Provinciale Collegien van toezigt twee leden ter Synode te laten afvaardigen. Daartegen zijn aan den Quaestor-Generaal, als bezoldigd en verantwoordelijk ambtenaar der Kerk, die plaats en die rang aangewezen, welke hem, volgens dit systeem, toekomen.

» Boven de Provinciale Collegien van toezigt staat thans alleen het Ministerieel Departement, welks voortduring onzeker is. Wenschelijk is het alzoo, dat hierin analogisch verandering worde gebragt, en eene regeling vastgesteld, welke stand kan houden, hoedanig ook de uitslag moge zijn van de tegenwoordige proefneming der Regering, met opzigt tot de Ministerien van Eeredienst. Deswege wordt voorgesteld, het *algemeene toezigt* op te dragen aan de Algemeene Synodale Commissie, en de beslissing van gewigtige verschilpunten over te laten aan den Koning.

B. Andere verrigtingen [v]an gemengden aard.

» Buiten het vermelde, de Herziening betreffende, zag zich de Commissie, door de Hooge Kerkvergadering, nog eenige werkzaamheden opgedragen, waarvan zij hoopt bij de navolgende verslaggeving te doen blijken, dat zij met alle kracht het haar geschonken vertrouwen heeft zoeken te bevestigen.

1°. Voorziening in de [...]delijke behoefte van [...]e Predikantswoning [...] *Etershem*, en aanbe[...]ling van de belangen [...]er Gemeente aan het [...]nisterieel Departement.

» *Vooreerst*. Aan de Commissie is aanleiding gegeven, om gebruik te maken van de, in de zitting van den 21. Augustus des vorigen jaars, door de Synode (Hand. bladz. 494) op haar verstrekte magtiging, dat zij namelijk, daar de voordragt van de Gemeente *Etershem* tot subsidie voor hare Pastorij werd gehouden in advies, tijdelijk, zoo noodig, in de behoefte zou voorzien. De Predikant bevond zich, volgens zijn schrijven, dd. 17 Februarij ll., geregistreerd sub n°. 805, in verlegenheid. Hij zocht raad en hulp bij de

Commissie, en werd daartoe aanbevolen door het Classikaal Bestuur van *Edam*. De staat der Pastorij was voortdurend onbewoonbaar. Uit de Kerkelijke fondsen kon in de kosten van huishuur niet worden voorzien. Hij zelf was niet bij magte deze uitgaaf voor eigene rekening te nemen. — Ten jare 1848 had hij eene toelage van f 100 uit het Synodale fonds genoten. In 1849 vleide hij zich met gelijke hulp, maar te vergeefs. Hij was nu verpligt geweest de huur van het tijdelijk door hem bewoonde huis tegen den eersten Mei aanstaande op te zeggen, en wist niet waar heen; nog in geen jaar welligt was de Pastorij hersteld.

» Gecommitteerden tot spoed vorderende zaken zagen zich geroepen in dezen oogenblik te handelen; zij hebben hem toegelegd, en het heeft de goedkeuring der Synodale Commissie weggedragen, tot schadeloosstelling voor de huur, die met 30 April aanstaande verschijnen zou, eene som van f 100, en gelijke som voor de huur van een jaar, in te gaan met den eersten Mei daaraanvolgende; de gelden te voldoen door den Quaestor-Generaal, uit het fonds voor Noodlijdende Kerken en Personen; eerstgenoemde onverwijld, laatstgenoemde na het einde van het jaar 1850.

» Hoe wij het ander gedeelte van het mandaat, betreffende *Etershem*, de behartiging van de belangen dezer Gemeente, ten opzigte der te verleenen subsidie, volbragt hebben, deelen wij in een ander Rapport u mede. Alleen zij hier nog vermeld, dat, toen wij door den Minister, bij Missive dd. 16 November ll. n°. 5, geregistreerd sub n°. 758, het berigt ontvingen, dat door de Staten van *Noordholland* aan *Etershem* was toegestaan eene bijdrage van f 900, in de veronderstelling, dat van wege het Rijk en de Synode een gelijk bedrag zou worden verleend; en toen Zijne Excellentie te gelijker tijd te kennen gaf, dat er, van wege noodzakelijke beperking der staatsuitgaven, geene gelegenheid bestond, om te dezen jare aan *Etershem*, en ten volgenden jare aan eenige Gemeente, voor de Kerkelijke gebouwen eene bijdrage uit 's Lands kas te verstrekken; toen daarna de Minister, bij het overleg der Commissie wegens deze informatie persoonlijk tegenwoordig, zich gezind verklaarde, om hare consideratien, indien zij ze zou willen inleveren, in ernstige overweging te nemen, heeft de Synodale Commissie, onder dagteekening van den 27sten November ll., zich met het navolgend schrijven tot Zijne Excellentie gewend:

» Dat de Commissie met leedwezen uit deze kennisgeving heeft ontwaard, dat ook in de Hervormde Kerk, waaruit zoo aanzienlijke geldmiddelen in de Staatskas zijn gevloeid, de eisch van beperking der Staatsuitgaven, tot schade en ongerief van vele Gemeenten, zal werken;

» Dat de Commissie het bijzonder betreurt, dat de Gemeente van *Etershem* in dien maatregel van bezuiniging mede is begrepen;

» Dat deze Gemeente toch niet alleen, tot hoog noodige herstelling der geheel vervallen Pastorij, dringend ondersteuning behoeft, maar dat zij werkelijk reeds te dezen jare door de Synodale Commissie aan de Synode werd voorgedragen, om met f 900 onverwijld te worden geholpen uit het Synodaal Fonds, en voor eene gelijke som te worden aanbevolen bij het Ministerieel Departement, zoo dat deze f 900 mede het bedrag zouden hebben uitgemaakt van de som van f 7,820, die, in overleg met des Ministers voorganger, voor de voordragten tot subsidie uit 's Rijks kas was geregeld, en de Commissie alzoo vertrouwen mag, dat, indien de Synode met de voordragt van *Etershem* zich vereenigd had, ook aan deze Gemeente, zoo wel als aan al de overigen, de voormelde subsidie door den Staat zou zijn toegewezen;

» Dat dit alleen daarom niet is geschied, en een nieuw onderzoek betreffende deze Gemeente aan de Commissie is opgedragen, omdat de Synode, na eerst de voordragt provisioneel te hebben goedgekeurd, door een opgekomen incident in het onzekere werd gebragt, of niet aan de te verleenen subsidie eene gewijzigde strekking zou moeten gegeven worden, en alzoo deze accidentele omstandigheid voor *Etershem* het noodlottig gevolg zou hebben, dat zij, van de Staatshulp beroofd, tot de volstrekt noodzakelijke herstelling, wanneer ook, op vernieuwde voordragt van de Commissie, de Synode hare f 900 aan die Gemeente zal hebben toegewezen, niet zal kunnen overgaan;

» Dat de ongelegenheid voor haar te grooter worden zou, daar, blijkens de door Zijne Excellentie kopijelijk overgelegde kennisgeving van Gedeputeerde Staten van *Noordholland*, de subsidie uit de Provinciale Fondsen is toegewezen in de veronderstelling, dat van wege het Rijk en de Synode eene gelijke bijdrage zal worden toegestaan;

» Dat, om al deze redenen, de Commissie vrijmoedigheid meent te hebben, de belangen van *Etershem* aan de nadere overweging van den Minister aan te bevelen, met beleefd verzoek, dat, wanneer, gelijk te verwachten is, de Synode ten jare 1850 de subsidie van f 900 aan die Gemeente zal hebben toegekend, ook van Staatswege een gelijk bedrag te haren behoeve mag worden verstrekt.

2°. Bevordering van de belangen der Predikantswoning te *Zuilichem*.

» *Ten tweede.* Werd uwe Commissie ten vorigen jare, bij besluit der Hooge Kerkvergadering van den 27sten Julij (Hand. bladz. 388), gemagtigd, de Synodale resolutie van het jaar 1848, met opzigt tot de aan de Gemeente van *Zuilichem* verleende subsidie, te blijven handhaven en dienovereenkomstig te

handelen, zij heeft, betrekkelijk deze aangelegenheid, een voorstel ontvangen, hetwelk haar terstond, als middel tot opheffing der bestaande moeijelijkheden, zeer aannemelijk is voorgekomen.

» De tegenwoordige eigenaar van het huis, tot welks aankoop voor de Kerkgemeente, als Predikantswoning, de subsidien door de Synode en het Rijk oorspronkelijk zijn verleend, de Heer Dr. *C. H. D. Buijs Ballot*, Hoogleeraar te *Utrecht*, geeft in een particulier schrijven aan den Secretaris het navolgende in overweging:

» Dat hij, eigenaar, zich verbinden zal, om het huis, thans reeds door den Predikant, den Heer *J. Carlier*, bewoond, aan hem ter bewoning te blijven afstaan, zoo lang hij (*Carlier*) Predikant bij de Gemeente van *Zuilichem* zijn zal;

» Dat daarvoor aan hem, eigenaar, de renten der f 3000, door de Synode en het Rijk als subsidie voor den aankoop van hetzelve huis toegezegd, jaarlijks zullen worden uitgekeerd;

» Dat de Kerkvoogdij van *Zuilichem* voor rekening van hare administratie nemen zal de betaling jaarlijks van een gedeelte der grondlasten van het bedoelde huis, zooveel namelijk zal kunnen worden goedgemaakt door de jaarlijksche renten van de som, die, uit de opbrengst van de voor afbraak te verkoopen Pastorij voortvloeijende, als kapitaal zal kunnen worden aangelegd, terwijl de oude tuin met de erve, waarop de Pastorij staat, geheel ter beschikking zal blijven van den Predikant.

» Willende zich met het Ministerieel Departement, tot beschikbaarstelling van de Rijkssubsidie en tot beraming van de meest conveniente wijze van uitvoering, vereenigen, heeft de Commissie, deswegens in onderhandeling getreden zijnde, terstond de beste gezindheid tot medewerking bij Zijne Excellentie ontmoet, en heeft de Minister, na gehouden overleg, goedgevonden, het Provinciaal Collegie van toezigt enz. in *Gelderland* uit te noodigen, om het, als subsidie voor gezegde Gemeente van Rijkswege verstrekte, geld op renten uit te zetten, en deze renten aanvankelijk telken jare aan den tegenwoordigen Predikant van *Zuilichem*, onder den titel van bijdrage voor huishuur, uit te keeren. Hiervan onderrigt, heeft de Commissie zich voorgenomen, om, wanneer van het voldoende antwoord van voornoemd Collegie aan den Minister bij de Commissie zou gebleken zijn, desgelijks tot het Collegie zich te wenden met het bescheiden verzoek, dat het Collegie, met de f 1500 uit de Staatskas, tevens de som van gelijk bedrag uit het Synodaal fonds, tot wederopzeggens toe, onder zijne administratie neme, en alzoo de renten van de geheele som van f 3000 jaarlijks aan den tegenwoordigen

Predikant van *Zuilichem* zal uitkeeren, om te dienen tot huur van het door hem bewoonde huis.

» Aan Gecommitteerden tot spoed vorderende zaken werd in de najaarsvergadering de uitvoering dezes in last gegeven, zoodra het berigt van het Departement, aangaande de toewijzing van het voorgestelde, zou ingekomen zijn, en, wanneer alles zou geregeld zijn, zou daarvan aan den Predikant van *Zuilichem* kennis worden gegeven.

» In de voorjaarsvergadering geen berigt nog ingekomen zijnde, is deze lastgeving niet alleen vernieuwd, maar heeft ook uwe Commissie zich veroorloofd, in een beleefd schrijven aan den Minister te kennen te geven, dat zij de bedoelde mededeelingen, van wege het wenschelijke eener spoedige finale regeling dezer zaak, met verlangen te gemoet zag.

3°. Advies omtrent de geprojecteerde aanschrijving aan Kerkeraden betreffende de *kosterijgoederen*.

» *Ten derde.* Ter voldoening aan den ons opgedragen last, ter zake van de *aanschrijving betreffende de kosterijgoederen*, waartoe door de Synode van 1848 besloten was, en welke zaak, ten gevolge der medegedeelde bedenkingen van den Minister tegen het *visum* der aanschrijving, bij besluit van 9 Augustus 1849 (Hand. bladz. 434) van nieuws naar de Synodale Commissie is gerenvoijeerd, om thans te dienen van nader *berigt*, *consideratie* en *advies*, meenen wij te moeten aanvangen met eene beknopte herinnering van hetgeen er tot dusver is verrigt geworden.

» De persoonlijke Commissie, die in de Synodale zitting van 24 Julij 1847 verslag uitbragt van de berigten, ten opzigte van het Godsdienstig onderwijs, bragt ter kennis van de Hooge Kerkvergadering een voorstel van het Classikaal Bestuur van *Zwolle*, strekkende om de Synode te doen gelasten aan de Kerkeraden, om, in overleg met de Kerkvoogden, op te maken eene lijst van goederen, behoorende tot de custorijen der Gemeente, vermits men van deze soort van Kerkelijke goederen meerdere partij meende te kunnen trekken, ter bevordering van het *Godsdienstig onderwijs*. Het voorstel werd aanbevolen aan de oplettendheid der Algemeene Synodale Commissie (1847, bladz. 207 verg. bladz. 60 en 61). Deze Commissie deelde in 1848 hare beschouwingwijze mede. Zij oordeelde het voorstel van gewigt, zoo uithoofde van de aanleiding tot hetzelve, als om de bedoeling, welke men er mede had, en neigde om te adviseren, er dadelijk gevolg aan te geven, wat betrof het opmaken der goederenlijsten, ten einde, na dezen ontvangen te hebben, op de *hoofdzaak*, het *Godsdienstig onderwijs*, terug te komen. De Synode (bl. 230) besloot ook in dien zin, maar ongelukkig verkreeg dit besluit, ten gevolge van het voor-

stel van het Classikaal bestuur van *Zwolle*, dat alleen voor *Overijssel* dienen moest, door te veel sprekens een te algemeenen vorm, en werd later opgevat, als hadde het betrekking op de geheele Nederlandsche Hervormde Kerk. Want toen de aanschrijvingsbrief, ter bekoming van het *visum*, aan den Minister werd aangeboden, maakte Zijne Excellentie zwarigheid, om dit te geven, en deelde aan uwe Commissie zijne bedenkingen mede, gedeeltelijk gegrond op artikelen en Kerkeraadsreglementen, welke hier van geene toepassing konden zijn, gedeeltelijk op anderen, ontleend van Reglementen van administratie, welke wel voor andere Provincien gelden, maar voor *Overijssel* van geene kracht zijn, bedenkingen, welker gewigt geheel en al bepaald wordt door het standpunt, waarop men zich plaatst.

» Beschouwt men den *aanschrijvingsbrief* buiten verband met het *Godsdienstig onderwijs*, en als een algemeene, gerigt aan alle Kerkeraden in het Rijk, dan, wij erkennen het, hebben de bedenkingen des Ministers volle kracht, dan schijnt het, als of de Synode, bij die aanschrijving, aan de Kerkeraden iets wil opdragen, wat niet tot hunnen werkkring behoort, en deswegens aanleiding zou kunnen geven tot zwarigheid en botsing. Uwe Commissie heeft dit reeds erkend in haar antwoord aan den Minister, en de Synode des vorigen jaars heeft hare handeling goedgekeurd.

» Beschouwt men evenwel de zaak in haren zamenhang, dan verschijnt zij in een ander licht. *Godsdienstig onderwijs* staat op den voorgrond, en het onderzoek naar den staat der Kosterijgoederen moet slechts dienen, om later te beoordeelen, of, en in hoe verre, van deze goederen partij getrokken *zou kunnen* worden ter bevordering van dat onderwijs.

» Daarenboven betreft het eene Provincie (1848 bl. 60), waar noch van de zijde der Kerkeraden, noch van die der Kerkvoogden behoorlijk wordt gewaakt, om het Kosterijgoed als Kerkelijk eigendom te *bewaren*, en het *Reglement* op de *administratie* zelfs van geene Kosterijgoederen gewag maakt, welke dus als buiten alle toezigt schijnen te staan, en de aanschrijving heeft blijkbaar niet het doel, om den Kerkeraden op te dragen hetgeen tot den werkkring van Kerkvoogden behoort, maar om door hulp van Kerkvoogden te vernemen, wat men in het belang van het Godsdienstig onderwijs noodig acht en wenschte te weten. Had men kennis gedragen van het Koninklijk besluit van 12 December 1827 n°. 45, voorschrijvende aan de Provinciale Collegien van toezigt het inventariseren ook der *Kosterijgoederen*, men zou welligt tot het besluit zijn gekomen, om van het Provinciaal Collegie van *Overijssel* de verlangde inlichtingen te verzoeken, doch dergelijke besluiten der Regering

worden in den regel aan de Kerkelijke Besturen niet medegedeeld, ofschoon men wil, dat dezen ze zullen naleven.

» Deze consideratien zouden nu kunnen leiden tot het advies, om terug te keeren tot het punt, waar het misverstand een aanvang heeft genomen, en de zaak van daar af op nieuw te beginnen; of

» Om der Synode aan te raden, in het belang der Kerk, voor alle andere Provincien, in de Reglementen op de administratie enz., soortgelijke ampliatien uit te lokken, als *Gelderland* ontvangen heeft, bij Koninklijk besluit van den 12den Maart 1842 n°. 103.

» Na het licht evenwel, dat, door des Ministers bedenkingen, over de zaak zelve verspreid is geworden, en de verzekering, dat er alom goede inventarissen ook van de Kosterijgoederen bestaan bij de Provinciale Collegien van toezigt, kan de aanschrijving eenigzins overbodig worden geacht, en bij den last, aan deze Commissie opgedragen, tot het ontwerpen van een *afzonderlijk Algemeen Reglement op de administratie der Kerkelijke goederen*, kan het uitlokken van ampliatien op de nog vigerende Reglementen ontijdig worden geoordeeld.

» Uwe Commissie is deswegens tot het besluit gekomen, deze Hooge Kerkvergadering te adviseren, de, uit haar verband geraakte en in zekeren zin overbodig geworden, aanschrijving aan Kerkeraden ter zake der Kosterijgoederen voor het tegenwoordige geheel te laten rusten, maar tevens, bij het arresteren van een Algemeen Reglement op het beheer der Kerkelijke goederen, ook speciaal te letten op *Pastorij-Kosterij* en allerlei andere *Geestelijke* goederen van welken naam ook, die geacht kunnen worden tot het eigendom der Kerk te behooren.

4°. Beschouwing van den bijzonderen last, betrekkelijk de uitoefening van de Collatieregten, als, na de intrekking van het Koninklijk besluit van 1 Februarij 1815, grootendeels vervallen.

» *Ten vierde.* Had uwe Commissie in hare najaarsvergadering reeds de noodige maatregelen beraamd, om naar behooren uwen last met betrekking tot de collatie-regten, van den 14den Augustus ll. (Hand. bladz. 446), te voldoen, het strekt haar tot groote blijdschap, het verzoek der Synode tot intrekking van het besluit van den Souvereinen Vorst van 1 Februarij 1815, door de Koninklijke resolutie, waarvan ons kennis werd gegeven, ingewilligd zijnde, dat er geene redenen voor het oogenblik bestaan, om verdere voordragten te regelen, en het doel der verlangde aanschrijvingen aan vacerende Gemeenten, voor het grootste deel althans, beschouwd moet worden als te zijn vervallen.

» *Ten vijfde.* De Hooge Kerkvergadering vond goed, na ons Rapport ten vorigen jare, betrekkelijk het *Beheer der geestelijke goederen*, gehoord te hebben, in hare zitting van 14 Augustus (Hand. bladz. 447), aan de Commissie op te dragen, dat zij hare werkzaamheden zou voortzetten, ten einde verregaande misbruiken in deze te keer te gaan. Met bijzondere belangstelling volgden wij den gang, en zagen wij naar het gevolg uit van het onderzoek, hetwelk wegens de administratie der Pastorijgoederen te *Aengwirden* bij het Provinciaal Collegie van toezigt in *Friesland*, op uitnoodiging van den Minister, aanhangig was. Het Ministerieel Departement heeft ons, bij gunstige dispositie dd. 3 Mei ll. n°. 11, geregistreerd sub n°. 879, in staat gesteld, om met de bijzonderheden dienaangaande volledig bekend te worden, door inzage te verleenen van al de stukken, 76 in getal, die op deze zaak betrekking hebben. Onder meer hebben wij uit deze stukken, als gevolg van het onderzoek, ontwaard, dat het Collegie, bij breed verbaal van 28 September ll., ten slotte heeft geresolveerd te verklaren, dat, volgens het oordeel van dit Collegie, de Heer *D. G. Wijndels*, als administrerend Kerk- en Pastorij-voogd der Hervormde Gemeente te *Aengwirden*, tot den tijd, waarop de laatste rekening gesloten, opgenomen en goedgekeurd is, moet gehouden worden, behoorlijk te zijn verantwoord. 5°. Berigt en voorstel, aangaande de administratie der Pastorijgoederen te *Aengwirden*.

» Wij hopen, dat dit algemeen verslag van het eindelijk gevolg der zaak u genoeg zal zijn. In breeder ontwikkeling of in beoordeeling treden wij niet. Alleen willen wij u hebben aanbevolen te bewerken, dat het beheer der Pastorijgoederen te *Aengwirden* kome onder het geregeld toezigt van het Provinciaal Collegie in *Friesland*.

» *Ten zesde.* Het behaagde de Hooge Kerkvergadering, in de zitting van 14 Augustus des vorigen jaars, de geheele aangelegenheid van een *Kerkelijk Weekblad*, na den ongunstigen uitslag van de bemoeijingen der Commissie in deze, uit het verslag van hare werkzaamheden, gehoord te hebben, op nieuw aan de zorg der Commissie op te dragen. Zij heeft nog eenmaal de gronden getoetst, die zij in gemeld verslag heeft aangevoerd, om u de uitgave van zoodanig een blad te ontraden. Zij blijft de kracht dier redenen erkennen, en persisteert bij haar advies. Meer belang heeft zij er in gevonden, mede gelet hebbende op de klagten, door den Quaestor-Generaal, over het ongeregeld plaatsen der collectelijsten, bij uwe en onze Vergadering meermalen aangeheven, om het eene of het andere der bestaande Kerkelijke tijdschriften of bladen regtstreeks aan de Synode te verbinden. Zij besloot tot dat einde met de uitgevers van de *Boekzaal* in onderhandeling te treden, aan dezen de voorkeur gevende, omdat hun 6°. Voorstel betrekkelijk de invoering van een *Kerkelijk Weekblad*.

20

tijdschrift het oudste is, en omdat zij, ten jare 1847, tot de Synode zich gewend hebben, met het aanbod van eene jaarlijksche gift ten behoeve der Weduwenbeurs, dat, gelijk zij zich verzekerd hielden, het aanbod van de uitgevers der *Hervorming* zou te boven gaan. Met deze onderhandelingen stelde de Synodale Commissie zich ten doel, eene verbindtenis in het voordeel der Algemeene Weduwenbeurs te sluiten, onder voorbehoud van de goedkeuring en sanctie uwer Hooge Kerkvergadering. Zij heeft de navolgende overeenkomst ontworpen en aan gezegde uitgevers, de *Erven Onder de Linden* te *Amsterdam*, voorgelegd.

» Aan de eene zijde zal zich de Synode verbinden:

» 1°. Om alle verordeningen, aanschrijvingen, besluiten enz., welke van haar uitgaan, voor zoo ver zij voor openlijke mededeeling vatbaar zijn, aan gemelde eigenaars voor hun tijdschrift af te staan, als het *eenig officieel orgaan der Kerk*.

» 2°. Zoo veel mogelijk zorg te dragen, door de welwillende medewerking van Zijne Excellentie den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst en van de onderscheidene Kerkelijke Besturen en Kerkeraden in te roepen, dat de gewone Kerkelijke berigten en de mededeelingen van al, wat er belangrijks in de Kerk en de plaatselijke Kerkgemeenten gebeurt, onverwijld aan de gezegde eigenaars worden toegezonden.

» 3°. De Predikanten uit te noodigen, om, in het belang van het Weduwenfonds, aan het tijdschrift mede te werken, door het inzenden van Letterkundige en populaire bijdragen voor het Mengelwerk.

» Aan de andere zijde zullen de eigenaars zich verbinden:

» 1°. Om al wat hun van wege de Synode wordt toegezonden onverwijld te plaatsen.

» 2°. Om, behoudens de voortgaande *maandelijksche* uitgave van het tijdschrift, eene *wekelijksche* aflevering van het Kerknieuws, bij wijze van een Courant of Weekblad, te geven, en daardoor te voldoen aan den eisch en de behoeften des tijds, die eene spoedige verbreiding vorderen van hetgeen er, ook op het Kerkelijk gebied, voorvalt.

» 3°. Om jaarlijks in de Algemeene Weduwenbeurs te storten de som van . . . .

» De Commissie gaf haar verlangen te kennen, dat bij het antwoord definitivelijk de som zou worden uitgedrukt, die de uitgevers bereid zouden zijn af te staan.

» Na lang tijdverloop kwam het antwoord, hetwelk hoofdzakelijk behelsde:

» Dat zij met dankbaarheid aannamen de drie punten, waartoe de Synode zich verbinden wilde;

» Dat zij, wat aanging de verbindtenis aan hunne zijde tot het eerste punt, de *onverwijlde* plaatsing van al wat de Synode hun zenden zou, zich geheel en al bereid verklaarden;

» Dat het tweede echter, de wekelijksche mededeeling van het Kerknieuws, hun te bezwarend voorkwam, maar dat zij die uitgave bezorgen wilden, voor rekening en risico der Hoog Eerwaarde Synode, van wier opbrengst vijf per cent voor bemoeijingen en noodwendig te maken kosten door hen bedongen werden;

» Dat het derde, de verbinding van eene jaarlijksche bepaalde som ten behoeve der Weduwenbeurs, om het wisselend debiet van het maandwerk, hun geheel onaannemelijk was, doch dat zij wilden afstaan de geheele opbrengst van het Letternieuws, die jaarlijks berekend kon worden, het minimum f 175, het maximum f 260 te beloopen.

» Dit antwoord, naar de mededeelingen van Gecommitteerden tot spoed vorderende zaken, die de onderhandelingen hadden aangeknoopt, in de voorjaarsvergadering in overleg genomen zijnde, resolveerde de Commissie aan gezegde uitgevers kenbaar te maken, gelijk geschied is, dat zij de onderhandelingen, na de uitkomst, waartoe zij bleken geleid te hebben, verklaarde te zijn afgebroken; voorts was zij van meening tot geene onderhandelingen met een der overige Kerkelijke bladen, van hare zijde, te moeten overgaan, en voor het oogenblik de zaak te moeten houden in advies.

» Achtereenvolgend adresseerden zich hierop tot de Synode de Heeren *E. Moll*, Predikant te *Goes* en *W. H. van Heijningen*, Boekhandelaar te *Utrecht*, de eene bij missive van den 30sten April ll., geregistreerd sub n°. 868, als redacteur van de Algemeene Courant voor Christendom en Kerk; de andere bij missive van den 4den Mei ll., geregistreerd sub n°. 878, als uitgever van *het Kerkelijk Weekblad*, beiden verzoekende, onder toezegging onbepaald van eene jaarlijksche som aan de Weduwenbeurs, respectivelijk voor hun blad om erkend te worden als officieel orgaan van de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk.

» Beiden werden met de grondslagen der verbindtenis bekend gemaakt, zijnde dezelfde voorstellen, die aan de uitgevers der *Boekzaal* waren voorgelegd, en beiden uitgenoodigd, om bepaalde opgave te doen van de jaarlijks bij te dragen som.

» In de missive van antwoord van *van Heijningen*, dd. 10 Mei ll., geregistreerd sub n°. 884, en van *Moll*, dd. 14 dezer, geregistreerd sub n°. 885, vereenigen zich beiden met de voorgestelde punten van verdrag. In de regeling van de som, ten behoeve der Weduwenbeurs jaarlijks te storten, komen hunne beschouwingen in zooverre overeen, dat zij beiden groote moeijelijkheid vinden in de bepaling van eene vaste som, eensdeels, omdat van het meer of minder ruim debiet van het blad altijd afhangt, tot welk een bedrag de uit te keeren gelden moeten berekend worden, en anderdeels, omdat in het belang van de Weduwenbeurs een prikkel moet bestaan, om het debiet van het blad te bevorderen.

» Uit hoofde van deze consideratie, stelt *van Heijningen* voor, de helft der zuivere opbrengst van het blad uit te keeren, onder behoorlijke contrôle; wil men eene vaste som, dan zou hij voorloopig niet meer dan f 500 durven bepalen.

» *Moll* is ook bereid, als het verlangd wordt, eene vaste som toe te zeggen, ten bedrage van f 500, voor een jaar van proefneming, of de helft der zuivere winst, welke wijze van uitkeeren hem echter voorkomt tot allerhande verwikkelingen te kunnen aanleiding geven. Hij heeft daarom gemeend, liever voor ieder te debiteren exemplaar van het Blad, dat als eenig officieel orgaan der Kerk erkend zal worden, ten behoeve van de Algemeene Weduwenbeurs, eene som van 80 cents te moeten aanbieden, kunnende het debiet op minstens 600 exemplaren worden begroot, en zullende dit getal vermoedelijk tot 1000 stijgen.

» Het verzoek van *van Heijningen* wordt aangedrongen door den vader, den Predikant te *Meppel*.

» *Moll* vermeent als Predikant, en dus als lid van en als voor zijne gade belang hebbende bij de Weduwenbeurs, bij gelijke aanbieding en tegenover zijne concurrenten, op eenige voorkeur te mogen rekenen.

» In de meening, dat geene meerdere inlichtingen zullen noodig zijn, brengt de Commissie de voorslagen van de beide Adressanten bij uwe Vergadering ter tafel, opdat zij tusschen die beiden hare keuze bepale.

7°. Maatregelen tot bevordering van de *Godsdienst op de schepen*.

» *Ten zevende*. Wij zijn uitgenoodigd, om onze consideratien mede te deelen omtrent een voorstel van den Hoogleeraar *Roijaards*, waar-

van eene talrijke personele Commissie, door de Synode benoemd, om haar voor te lichten, heeft verklaard: » dat het voorstel op zich zelf was allezins tijdig, maar dat de zaak velerlei overleg met verscheidene daarin betrokkene personen, en voorzigtige beraming van waarlijk goede maatregelen vereischte." Haar advies was alzoo, om » deze gewigtige zaak aan de Synodale Commissie aan te bevelen, ten einde zij beraadslage, of, en zoo ja, welke geschikte maatregelen door eene volgende Synode zouden kunnen genomen worden. De Synode heeft dien raad opgevolgd, en zoo is die zaak tot ons gekomen.

» Het voorstel van den Hoogleeraar getuigt van zijne Christelijke belangstelling in het geestelijk welzijn onzer zeevarenden, maar is tevens veel omvattende.

» Hij verlangt maatregelen, om op de Nederlandsche oorlogs- en koopvaardijschepen beide — niet slechts geregelde Godsdienstoefeningen te doen plaats hebben — maar ook Godsdienstig onderwijs en Christelijke zorg even verkrijgbaar te stellen als geneeskundige hulp.

» Hoewel wij in zijne wenschen deelen, wij betwijfelen echter of zij immer verwezenlijkt zullen kunnen worden, daar de gevallen niet gelijk staan. Voor het Godsdienstig onderwijs en de Christelijke zorg op onze zeeschepen, zou toch, bij het bestaande verschil in Godsdienstige belijdenis aan boord van elk vaartuig, meer dan één Godsdienstig onderwijzer gevonden moeten worden, en eene dergelijke inrigting zou wederom uitgaven vorderen, tot welke men in dezen tijd van bezuiniging niet ligt zal besluiten.

» Nogtans al achten wij eene *geheele* verwezenlijking der voorgestelde verlangens onverkrijgbaar, bij hetgeen er reeds bestaat en door 's Lands Hooge Regering is vastgesteld, komt het ons mogelijk voor, te dezen verbeteringen aan te brengen, en wij zullen dus, na eene korte opgave van het verordende voor Zijner Majesteits schepen, aan uw beter oordeel onderwerpen, wat naar onze meening reeds terstond gedaan zou *kunnen* worden, om het gewenschte doel nader te komen.

» 1°. Op Zijner Majesteits schepen van oorlog zijn openbare of algemeene Godsdienstoefeningen nimmer geheel verwaarloosd geworden. De Instructien der Commanderende Officieren waren hiervoor ten allen tijde te stellig. In die van 15 Mei 1814 was reeds bij art. 11 bepaald:

» » De Kapitein (of aan wien anders het commando is opgedragen) zal alle weken des Zondags, en, zoo het weder of andere omstandigheden zulks mogten verhinderen, op eenen anderen dag, aan God Almagtig, behoorlijk en met allen

eerbied, een gebed laten doen, en eenige kapittels uit de Heilige Schrift doen voorlezen, ten einde hierdoor de Godsdienstige principes aan de manschappen zoo veel mogelijk in te prenten. De geheele equipage zal hierbij moeten tegenwoordig zijn met alle mogelijke devotie, en niemand zal daarvan mogen absent blijven, dan die genen die door ziekte volstrekt verhinderd worden." "

» En in het jongste Reglement op de inwendige dienst van Zijner Majesteits schepen en vaartuigen van oorlog, goedgekeurd bij Koninklijk besluit van den 28sten December 1847 n°. 55, wordt dit onderwerp nog meer bepaald ontwikkeld in het 1e hoofdstuk, getiteld: *Godsdienst*, waarvan wij u bij dezen den inhoud willen mededeelen.

» » Art. 1.

» » Daar de Godsdienst de grondslag is van waren moed en zedelijke gedragingen, en van oudsher het kenmerk was van den Nederlandschen zeeman, zoo is dan ook de betrachting en handhaving daarvan als eerste pligt den commanderenden en anderen Officieren aanbevolen.

» » Art. 2.

» » De openbare uitoefening daarvan bestaat in het doen van een gebed, en het voorlezen, aan de eguipage, van eene leerrede uit een der Godsdienstige boeken, die tot dat einde aan Zijner Majesteits schepen en vaartuigen zullen worden medegegeven.

» » Art. 3.

» » Al de Officieren en Adelborsten zullen daarbij tegenwoordig zijn, en de geheele equipage, alsmede zoodanige zieken, die naar het oordeel van den Officier van Gezondheid daartoe in staat zijn, zullen de Godsdienstoefening bijwonen, blijvende echter de Officier van de wacht en de schildwachten op hunne posten.

» » Art. 4.

» » Het begin der Godsdienstoefening wordt aangeduid door het zacht luiden van de klok; daarop begeeft men zich naar het halfdek, moetende een ieder aldaar tegenwoordig zijn, vóór en aleer voor de tweede maal geluid is.

» » Daarna ontvangt de Commandant van den Eersten Officier het rapport, dat de equipage boven is, en geeft order tot het derde gelui.

» » Vervolgens leest de Officier van het piket met duidelijke stem de leerrede en het gebed voor.

» » Dit afgeloopen zijnde wordt door den Commandant bevel gegeven, om het volk te doen afgaan.

» » Art. 5.

» » Gedurende de Godsdienstoefening zal een ieder stil en eerbiedig zijn, en tijdens het gebed het hoofd ongedekt houden.

» » Art. 6.

» » De Nederlandsche sein-wimpel wordt met het eerste gelui van den kruistop geheschen, en wederom neergehaald, zoodra de Godsdienstoefening geeindigd is.

» » Art. 7.

» » Tijdens de Godsdienstoefening zullen er geenerlei militaire honneurs bewezen worden." "

» Gij ziet hieruit, dat het vroeger eenvoudig bepaalde lezen van *eenige kapittels der Heilige Schrift* hier veranderd is geworden in » » het voorlezen van *eene leerrede* uit een der Godsdienstige boeken, die tot dat einde aan Zijner Majesteits schepen en vaartuigen zullen worden medegegeven." " Welke zij zijn, kunnen wij u ook gedeeltelijk zeggen, want, blijkens Koninklijk besluit van 17 September 1821 n°. $^{2778}/_{1412}$, is de Heer Minister van Marine *gemagtigd*, om per honderd koppen eener scheeps-equipage, voor het Godsdienstig gebruik te verstrekken een exemplaar van de *Christelijke Zeevaart van Westerman*, en een exemplaar van het *Godsdienstig Handboek voor Zeevarenden* door *Chr. Meeuse*, dat aan Z. M. *Willem I* was opgedragen, terwijl wij niet twijfelen, of iets dergelijks zal bepaald zijn geworden ten aanzien van de *leerredenen voor zeelieden*, door Ds. *van Balen Blanken* uitgegeven en aan Zijne Excellentie den Minister *Rijk* opgedragen.

» Billijkerwijze kan men, onder de tegenwoordige omstandigheden, wel niet meer van de Regering vragen, en het kan dus overbodig geacht worden, om

thans nog met Zijne Excellentie den Minister voor de Zaken der Hervormde Kerk in een nieuw overleg te treden, en maatregelen voor te stellen, van welke men vooraf berekenen kan, dat zij zullen worden afgewezen.

» 2°. Minder gunstig, met betrekking tot de Godsdienst, is het gesteld op de koopvaardijvloot, en bedriegen wij ons niet, dan hangt op deze dit gewigtig belang geheel en al af van de persoonlijke denkwijze en het goeddunken der gezagvoerders. Wenschelijk ware het, dat ook dezen door bepaalde voorschriften meer gebonden mogten worden, en dat de Nederlandsche scheepreeders het bepaalde bij het Reglement op de inwendige dienst van Zijner Majesteits schepen ook voor hunne bodems verbindende wilden maken.

» Het komt ons intusschen voor, dat de Algemeene Synode te dezèn, noch regtstreeks, noch door hare Algemeene Commissie, iets zal kunnen of mogen verrigten. Een aanzoek van hare zijde bij den handelstand onzer voornaamste handelplaatsen zou toch spoedig misduid worden en voorgesteld als eene proselietenjagt. Maar wat de Synode noch *kan*, noch *mag*, dat *kunnen* en *mogen* anderen.

» Wanneer de Predikanten en Kerkeraadsleden, in onze handelsteden, de zaak met ijver ter hand nemen, en door aanwending van alle hun ten dienste staande middelen van overreding op onze handelaren en reeders werken, en van dezen vragen, dat zij zorgen zullen, dat de Godsdienst niet veronachtzaamd worde op de bodems, die voor hunne rekening zee bouwen, zullen zij wel niet overal gesloten ooren vinden, en wanneer de Leeraren der verschillende Protestantsche Kerkgenootschappen zich tot dat doel vereenigen, zal de uitslag te gunstiger kunnen zijn.

» Niet weinig zou alverder bijdragen ter verkrijging van goede uitkomsten, wanneer de afdeelingen van *Bijbel-*, *Zendeling-* en *Tractaatgenootschappen* besluiten konden, te dezen in overeenstemming met de verschillende Kerkgenootschappen te handelen, en de schepen van reeders, die de zaak ter harte wilden nemen, genoegzaam te voorzien van de noodige Bijbels en van geschikte boekwerken, ten gebruike bij de Algemeene Godsdienstoefeningen of ter bijzondere stichting.

» Wij mogen deswegens de Hooge Kerkvergadering adviseren, dat zij een aanvang make met den gewigtigen arbeid te dezen, door:

» 1°. eene ernstige opwekking te doen uitgaan aan de Kerkeraden in onze handelsteden;

» 2°. hiervan kennis te geven aan de bestuurders der andere Protestantsche Kerkgenootschappen, met uitnoodiging, om hunne pogingen met de onzen te vereenigen, en

» 3°. in gelijken zin de medewerking in te roepen van de Hoofdbesturen van *Bijbel-*, *Zendeling-* en *Tractaatgenootschappen.*

» Eindelijk willen wij uw Hoog Eerw. nog in overweging geven, of het niet mogelijk zou zijn, door medewerking zoo wel van de *Commissie* voor de *Indische Kerken*, als van het Zendelinggenootschap, de naar de Kolonien vertrekkende *Predikanten* en *Zendelingen* onder de verpligting te brengen, van gedurende de reize de schepelingen als hunne Gemeente te beschouwen, en bij deze het herders- en leeraarswerk te verrigten, en de *gezagvoerders* der bodems, op welke zij vervoerd worden, om hun daarbij op allerlei wijze behulpzaam te zijn. Het komt ons trouwens voor, dat men, onder den zegen Gods, ook van dezen maatregel iets goeds zou mogen verwachten.

8°. Verzoek tot diligentverklaring in zake de grieven van *A. Scheurkogel.*

» *Ten achtste.* Ten vorigen jare drukte de Commissie hare hoop uit, dat, in de volgende Synodale Vergadering, omtrent de teedere zaak van den voormaligen Proponent van de inlandsche christengemeente te *Batavia*, den Heer *Abraham Scheurkogel*, naar aanleiding der door hem ingediende memorie van grieven, voldoende ophelderingen zouden gegeven zijn (Hand. bladz 135), op grond waarvan het adres werd aangehouden (Hand. bladz. 450). Met leedwezen berigt de Commissie, dat deze hoop niet is verwezenlijkt, en de bescheiden, die, door tusschenkomst der Indische Commissie, van den Kerkeraad te *Batavia* verwacht worden, tot hare hooge bevreemding nog blijven ontbreken, waarom zij verpligt is, diligentverklaring in dezen te verzoeken.

9°. Achtgeving op den loop van het twistgeding, betreffende het *Huiszitten-* en *Minnehuis* te *Leiden.*

» *Ten negende*, heeft de Commissie de eer, te rapporteren, dat zij op hare roeping, volgens Synodaal besluit van 24 Augustus ll., om in zake het geschil tusschen den Kerkeraad en de Stedelijke Regering te *Leiden*, betreffende het *Huiszitten-* en *Minnehuis* aldaar, te doen, zoo veel haar eventueel zou voorkomen, steeds het oog heeft blijven houden, en dat zij, zonder voor zich de mogelijkheid van eenige tusschenkomst met goed gevolg te hebben ingezien, van de bemoeijingen van het hoogste regterlijke collegie in den lande de meest gewenschte beeindiging van het geschil moet verwachten.

10°. Berigt ter zake de wijze van Predikantsberoeping te *Steenwijkerwolde*.

» *Ten tiende.* Gemagtigd door de Hooge Kerkvergadering, in de zitting van den 28sten Julij des vorigen jaars (Hand. bladz. 393 en 394), om in zake het adres van den Kerkeraad te *Steenwijkerwolde*, betreffende de wijze van predikants-beroeping, te doen wat der Synode is, wanneer het Classikaal Bestuur van *Kampen*, waaronder de Gemeente ressorteert, zich te haren behoeve tot dispensatie van de wetsbepaling geadresseerd zou hebben, berigt de Commissie, dat geene aanvrage daartoe strekkende is ingekomen, en oordeelt met dit berigt te hebben gedefungeerd.

11°. Aanhangig houden van de zaak eener *nieuwe Bijbelvertaling*.

» *Ten elfde.* Door de vermelding eindelijk, dat de voorgaande gewone Synodale Vergadering, in de zitting van den 14den Augustus (Hand. bladz. 448), geoordeeld heeft, de behandeling van het onderwerp, betreffende de vervaardiging van eene *nieuwe bijbelvertaling* tot een volgend jaar te moeten verschuiven, voldoet de Commissie aan den haar opgedragen last, om de zaak bij de Synode aanhangig te houden.

C. Verrigtingen ten gevolge lastgevingen van de *Buitengewone Synode*.

» De Synodale Commissie zag de lastgevingen van het vorig jaar met nog andere vermeerderd worden, door een drietal stukken, die bij de buitengewone Synodale Vergadering dezes jaars waren ingekomen, en door haar in de zitting van den 16den April ll. (Hand. bladz. 42, 43) naar de Commissie werden gerenvoijeerd.

1°. Betreffende een adres van het Classikaal Bestuur van *Harlingen*, omtrent de handelwijze, die gevolgd zal moeten worden met eenen Predikant, in langdurigen en niet hopeloozen staat van krankheid verkeerende.

» 1°. Het eerste is een adres van het Classikaal Bestuur van *Harlingen* dd. 27 Maart ll., geregistreerd sub n°. 839, verlangende te worden ingelicht omtrent de handelwijze, die zou moeten gevolgd worden met eenen Predikant in het ressort, langdurig krank, en toch, zoo het voorkwam, niet zonder hope.

» De Commissie, bijzonder ook doelende op de denkbeelden, in het adres aangegeven, heeft als hare meening verklaard, dat in het voorgesteld geval het Reglement op krankzinnige predikanten in geenen deele kon worden toegepast; dat het Reglement op het *Hulppredikerschap* evenwel, naar art. 13, het Provinciaal Kerkbestuur van *Friesland* geheel bij magte laat, om, indien het verzoek hem regtmatig en billijk voorkomt, en hij, naar art. 15, mag kunnen rekenen op het voortdurend bestaan der geldelijke toelagen, welke dan ook de consideratien van den Kerkeraad mogen zijn, de autorisatie tot het verlengen van de dienst des Hulppredikers in zoodanig geval te verleenen.

» 2°. Het tweede is een adres van den Predikant *Mensinga* te *Sijbecarspel*, dd. 2 April ll., geregistreerd sub n°. 844. Adressant geeft te kennen, dat hij heeft ontvangen en aangenomen eene beroeping naar de Remonstrantsch Gereformeerde Gemeente te *Friederich-Stadt* aan de *Eider;* dat het intusschen daarbij de wensch is, zoo wel van de Commissie tot de Zaken der Remonstrantsche Broederschap, als van hem zelven, dat hij het radicaal behoude van Lid en Leeraar van het Gereformeerd Kerkgenootschap, en dus beschouwd worde als, met goedkeuring der Hervormde Kerk, tijdelijk in dienst der Broederschap te staan; dat hij, bij dit zijn adres, de uitdrukkelijke toestemming daartoe verzoekt van de Hooge Kerkvergadering of van hare gemagtigden, en dat hem voorkomt, dat de eenvoudigste en regelmatigste weg, om van zijne tegenwoordige dienst ontslagen te worden, deze is, dat hem het emeritaat salvo honore worde verleend.

2°. Wegens een adres van den Predikant *Mensinga* te *Sijbecarspel*, tot bevordering van zijne persoonlijke belangen.

» Verder verlangt Zijn Wel Eerw., dat de Hooge Kerkvergadering zijne voorspraak zij tot ondersteuning van het verzoek, hetwelk hij doen wil aan Zijne Excellentie den Minister van Justitie, voorloopig belast met het bestuur van het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz., om namelijk emeritus te worden verklaard salvo honore, met behoud van de daaraan gewoonlijk verbondene voorregten, en met verlof, om die als Remonstrantsch Predikant te *Friederich-Stadt* te blijven genieten, en wel bepaaldelijk met behoud van aanspraak op pensioen in evenredigheid van zijne veertienjarige Evangeliedienst bij de Nederlandsche Hervormde Kerk, tegen het geval van onbekwaam worden door ouderdom als anderzins, op kinder- school- en akademie- gelden, alsmede op 's Rijks Weduwenfonds.

» Voorts bevat het adres den wensch, dat hij deelgeregtigd moge blijven aan het Synodale Weduwenfonds, mits hij blijve voortgaan met contribueren, en zich onderwerpe aan alle bepalingen, welke omtrent hetzelve later aan de Hervormde dienstdoende Predikanten mogten worden opgelegd.

» Eindelijk spreekt Ds. *Mensinga* den wensch uit, dat, bijaldien de door hem verlangde vergunning van het Gouvernement niet te verkrijgen ware, de Synode beraadslage, of zij uit de gelden, staande te harer administratie, hem hierin zou willen en mogen te gemoet komen.

» Bij de Commissie heeft het groote bedenking gevonden, om over zoo menigerlei en zoo veel omvattend verzoek, namens de Nederlandsche Hervormde Kerk, toestemmend, of ook afwijzend, te beslissen. Zij heeft dit geoordeeld bij de Hooge Kerkvergadering zelve te behooren, en terwijl zij het alzoo aan uw overleg en beleid overgeeft, waagt zij het alleenlijk van haar gevoelen te doen blijken.

» Wij kunnen niet nalaten ons advies te doen voorafgaan door de opmerking, dat de adressant veiliger zou hebben gehandeld, bijaldien hij de beantwoording van zoodanige vragen, als hij doet aan de Synode, en doen wil aan den Minister, had afgewacht, alvorens hij door de *aanneming* der beroeping als Predikant bij de Remonstrantsch Gereformeerde Gemeente te *Friederich-Stadt* zich zoo naauw had verbonden aan eene Gemeente, die van de Hervormde onderscheiden en buiten de grenzen des Vaderlands gelegen is.

» Wat nu ons gevoelen aangaat over hetgeen door den adressant wordt gevraagd, dan zien wij geene zwarigheid, de Hooge Kerkvergadering te adviseren, aan het *eerst* gedane verzoek van Ds. *Mensinga* te voldoen, en hem op de verklaring, die hij aflegt van zijne voortdurende gehechtheid aan de belijdenis der Hervormden en aan hunne Kerk, en op het berigt, hetwelk hij geeft, dat de Remonstrantsch Gereformeerde Gemeente te *Friederich-Stadt* eenen *Hervormden* en niet eenen Remonstrantschen Predikant in hem te gemoet ziet, hem ook, terwijl hij deze Zusterlijke Gemeente met zijne gaven dient, te blijven erkennen, als Lidmaat en Leeraar van het Hervormde Kerkgenootschap, behoudende alzoo het regt der Prediking en der Bediening van de Heilige plegtigheden, en blijvende beroepelijk bij deszelfs Gemeenten.

» Wat den overigen inhoud van het verzoekschrift aangaat, adviseren wij de Hooge Kerkvergadering, den Heer *Mensinga* te antwoorden, dat, wanneer Zijn Wel Eerw. bij zijne keuze mogt blijven, om, in plaats van zich, als een naar *Friederich-Stadt* beroepen Predikant, van den Kerkeraad van *Sybecarspel* en de Classe van *Hoorn* te laten losmaken, aanzoek te doen bij het Gouvernement, om emeritus te worden verklaard, salvo honore en met behoud der voorregten, aan het emeritaat verbonden, de Synode niet twijfelt, of zoodanig verzoek zal, ook zonder daarbij gevoegde voorspraak van hare zijde, gunstig worden toegestaan; dat zij echter niet durft vertrouwen, dat voor Zijn Wel Eerw., zoo lang hij zich buiten 's lands bevindt, onder die voorregten zal worden gerekend het behouden van aanspraak op pensioen, in evenredigheid van zijne veertienjarige Evangeliedienst bij eene Vaderlandsche Gemeente, ingeval hij door ouderdom of anderzins voor de Evangeliebediening onbekwaam mogt worden, op kinder- school- en akademiegelden, als mede op 's Rijks Weduwenfonds, en dat zij uit dien hoofde zwarigheid maakte, om zoodanig verzoek bij Zijne Excellentie en Zijne Majesteit te ondersteunen; voorts dat art. 1 van het Reglement voor de Algemeene Weduwenbeurs als deelgeregtigden aan dit fonds alleen aanduidt de weduwen, minderjarige ouderlooze kinderen, en zoodanige moeders en zusters als art. 7 nader worden omschreven, van Predikanten, die onder de Hervormde

Synode ressorteren, en alzoo buitensluit de weduwen, niet alleen van Predikanten van andere Protestantsche Kerkgenootschappen, maar ook van Predikanten, welke buiten het Koningrijk dienen. Uwe Commissie heeft zich op dit punt kunnen bedienen van de voorlichting van onzen Quaestor-Generaal dd. 19 April ll., geregistreerd sub n°. 857, welke zij aan zijnen ijver heeft te danken.

» Eindelijk adviseert de Synodale Commissie de Hooge Kerkvergadering, den Heer *Mensinga* te antwoorden, dat zij geenerlei fonds onder hare administratie heeft, uit hetwelk zij hem zoude mogen te gemoet komen, bijaldien de door Zijn Wel Eerw. van het Gouvernement verlangde gelden hem niet mogten worden toegestaan.

» Wij onderwerpen dit advies aan het oordeel en de wijsheid uwer Vergadering.

» Aan den adressant is kennisgeving gedaan van de verwijzing van zijn verzoek naar uwe Vergadering.

3°. Ter zake eener Ministeriele kennisgeving, omtrent de vermindering van te vergoeden reiskosten voor de leden der Synode en der Synodale Commissie.

» 3°. In de buitengewone Vergadering werd door den Secretaris ter tafel gebragt eene, aan de Synodale Commissie gerigte, maar mede voor de Synode bestemde missive van den Minister dd. 23 Maart ll. n°. 1, geregistreerd sub n°. 831, houdende kennisgeving, dat, volgens het Koninklijk besluit van den 15den December ll. (*Staatsblad* n°. 62), als vergoeding wegens reiskosten, voortaan en tot zoo lang dit onderwerp nader in zijn geheel zal geregeld zijn en met de bepalingen van het besluit in overeenstemming gebragt, aan de Kerkelijke Besturen en Commissien geen hooger bedrag kan worden toegelegd dan 75 cents per uur afstands voor de heenreis en even veel voor de terugreis. Deze missive mede aan de Synodale Commissie gerenvoijeerd zijnde, bij wie zij daarenboven een punt van overleg zou hebben uitgemaakt, is de Commissie, na vele beraadslaging, gekomen tot het besluit, om aan den Minister te kennen te geven:

» Dat de schadeloosstelling voor de *verblijfkosten* der leden erkend moet worden te laag berekend te zijn, om alle noodwendige uitgaven daarmede behoorlijk te bestrijden;

» Dat tegen dit te kort, de overvloedige vergoeding van reiskosten geacht mogt worden eenigermate op te wegen;

» Dat, uit aanmerking de geldelijke te gemoetkoming voor reiskosten tot op de helft nu verminderd is, de Synodale Commissie vermeent naar billijkheid te mogen verlangen, en de medewerking van den Minister met vrijmoedigheid

te mogen inroepen, dat de vergoeding voor verblijfkosten voor het vervolg wordt verhoogd:

---

ng voor het- ynodale Com- eeft gedaan, stgeving, ter etrekking tus- en Staat, naar ingen der bui- Synode.

» Gelijk wij ons verantwoord hebben, ten opzigte van hetgeen wij tot volvoering van den last der buitengewone Synode hebben beraamd en uitgevoerd, zoo meenen wij, voor hetgeen wij, buiten eenige lastgeving, ten aanzien van *de betrekking tusschen Kerk en Staat* hebben verrigt en de gevolgen, die het heeft gehad, te mogen verwijzen naar de reeds in druk verschenen Handelingen van de buitengewone Synodale Vergadering, gehouden in April ll., aan wie wij een naauwkeurig verslag betrekkelijk dat onderwerp hebben uitgebragt.

---

sluit.

aardiging van *Wor* tot de

ding als leden missie van de r en Jhr. *van Burgh.*

oeming van de *teenmeijer* en *van Gameren Secretaris*, als teerden tot erende zaken.

» Ten slotte hebben wij nog mede te deelen, dat, overeenkomstig art. 12 van de Instructie der Commissie, door haar tot deze Synodale Vergadering is afgevaardigd de Heer *J. S. Wor*, en als zijn Secundus de Heer Mr. *A. Telting*; dat, volgens art. 13, wegens vervulling van diensttijd, als leden moeten aftreden de Heeren *J. S. Wor* en Jonkheer *J. C. R. van Hoorn van Burgh*, en dat, overeenkomstig art. 16, tot Gecommitteerden tot spoed vorderende zaken, benevens den *Secretaris*, benoemd zijn de Heeren *J. Steenmeijer* en Mr. *J. Rau van Gameren*, aan wie opgedragen is de behandeling van alles, wat tot aan de eerstvolgende najaarsvergadering voorkomen zal, als onverwijlde afdoening te vereischen.

» De Synodale Commissie vertrouwt, het zal uit haar verslag u gebleken zijn, dat zij altijd heeft getracht, aan de lastgeving der Synode gehoorzaam en aan hare roeping getrouw te zijn, maar dat zij ook het denkbeeld van zich heeft afgekeerd, om zich hooger te plaatsen, dan daar zij behoort te staan, en een bewind te voeren, dat alleen in de handen uwer Hooge Kerkvergadering berusten moet. Werden haar de werkzaamheden in getal meer dan verdubbeld, in gewigt meer dan ter helfte verhoogd, de Commissie — het zij

haar nederig gestemde roem, — zij heeft geen tijd te kostelijk, geene rust te dierbaar geacht, geene miskenning heeft zij gevreesd bij al het verschil van meening in de Kerk, om, in haar gemoed ten volle verzekerd, te werken wat uit het geloof in Jezus Christus is, ten zegen zijner Gemeente.

» *De Algemeene Synodale Commissie*,

» P. A. C. HUGENHOLTZ, *President*.

» TIMMERS VERHOEVEN, *Secretaris*."

Met dankbetuiging aangenomen zijnde, wordt het Rapport ter tafel gedeponeerd, en voor de zitting van den 10. dezer aan de orde der discussien gesteld.

Het rapport der Synodale Commissie aan de orde gesteld.

De President gaat over tot het doen van de navolgende benoemingen van Commissien tot eenige voorkomende voorname aangelegenheden, als:

Commissien benoemd tot

1°. Tot het Rapport van den Quaestor-Generaal, in de vorige zitting uitgebragt, ten einde daarvan, alsmede van de daartoe behoorende verificatoire bescheiden, nevens den Quaestor-Generaal, inzage te nemen, en van hunne bevinding in dezen verslag te doen, de Heeren *Hugenholtz*, *Romenij* en *de Willigen*, in wier handen tevens wordt gesteld een adres van den Predikant *Landré* te *Haeften* (zonder dagteekening), geregistreerd sub n°. 955, verzoekende van de betaling der inlage van f 10 in de Weduwenbeurs, bij het aanvaarden van de eerste standplaats, ontslagen te worden, op grond deze aanvaarding, door omstandigheden, van zijnen wil onafhankelijk, voor hem is vertraagd tot na de invoering der Additionele Artikelen van het Reglement, waarin deze inlage wordt bepaald.

1°. Het Rapport van den Quaestor-Generaal, waarbij een adres van den Predikant *Landré* te *Haeften* tot vrijstelling van de inlage in de Weduwenbeurs.

2°. Tot de jaarlijksche verslagen der Provinciale Kerkbesturen wegens de *Kerkvisitatie*, het *Godsdienst-onderwijs* en de *Zomer-catechisatien*, de *Godsdienstoefeningen voor minvermogenden*, de *Kerkelijke overgangen*, de *Examina* en den staat van het *Hulppredikerschap*, waarbij het voorstel van den Secretaris, betreffende de Kerkvisitatie, ingediend in de vorige zitting, de Heeren *Koning*, *de Visser*, *Wor*, *Doorenbos*, *Losgert*, *van Laak* en *Wilmar*.

2°. De verslagen wegens de *Kerkvisitatie*, het *Godsdienst-onderwijs* en de *Zomer-catechisatien*, de *Godsdienstoefeningen voor minvermogenden*, de *Kerkelijke overgangen*, de *Examina*, het *Hulppredikerschap*, alsmede het voorstel van den Secretaris, betreffende de Kerkvisitatie.

2°. Verzoekschriften tot subsidie van Kerkvoogden te *Tubbergen*, de wed. *Zorn*, en den Hulpprediker *Thoden van Velzen*.

2°. Drie verzoekschriften tot subsidie uit de eerste afdeeling van het Synodaal fonds, als: van Kerkvoogden van *Tubbergen*, dd. 18 Maart ll., ingezonden door het Provinciaal Kerkbestuur van *Overijssel*, dd. 26 Mei ll., geregistreerd sub n°. 930; van *A. E. Harington*, weduwe van den voormaligen Predikant *J. S. Zorn*, dd. 28 Februarij ll., ingezonden door het Provinciaal Kerkbestuur van *Zuidholland*, dd. 18 Junij ll., geregistreerd sub n°. 954, 954[a]; van den Hulpprediker *U. W. Thoden van Velzen* te *Bergumerheide*, geregistreerd sub n°. 997.

3o. Adres van de wed. *Patoir* tot het bekomen van pensioen uit het Synodaal Weduwenfonds.

3°. Verzoek van de *Wed. Patoir* geb. *M. E. L. Serrurier*, dd. 5 dezer, geregistreerd sub n°. 1003, om, bij het overlijden van haren echtgenoot, voormalig Predikant bij de Waalsche Gemeente te *'s Gravenhage*, onder het getal der weduwen te worden opgenomen, aan wie het pensioen verleend wordt uit de Synodale Weduwenbeurs.

In handen eener Commissie gesteld:
1°. De uitspraak van het Provinciaal Kerkbestuur van *Gelderland*, ter zake het, in het vorig jaar ingediend, verzoek van den geschorsten Predikant *van Eeden*, tot opheffing van de hem opgelegde Kerkelijke tucht.

Overgaande tot de zaken, betreffende Kerkelijk *Opzigt* en *Tucht*, wordt kennis genomen van de uitspraak van het Provinciaal Kerkbestuur van *Gelderland*, dd. 5 October ll., geregistreerd sub n°. 736, ten gevolge het adres van Ds. *W. A. van Eeden*, ten vorigen jare bij de Synode ingediend, en door haar aan het Kerkbestuur gerenvoijeerd, strekkende, om van de onbepaalde *schorsing*, hem ten jare 1843 opgelegd, *ontheven* te worden, bij welke uitspraak aan het adres, wat gezegde opheffing betreft, geen ander gevolg gegeven wordt, dan tot dusverre geschied is, maar, met toepassing van art. 39 van het Reglement van Kerkelijk Opzigt en Tucht, gemelde Ds. *van Eeden* in zijn regt als lidmaat wordt hersteld en tot de medeviering van het H. Avondmaal toegelaten.

2°. Hernieuwd verzoek van denzelfde met gelijke strekking.

Voorts wordt gelezen een hernieuwd aanzoek van denzelfde dd. 2 dezer, geregistreerd sub n°. 994, om van de tegen hem uitgesproken schorsing ontheven te worden.

Beide deze stukken worden tot consideratie en advies gesteld in handen eener Commissie, waartoe benoemd zijn de Hoogleeraar *van Oordt*, de Heeren *Wor* en *van Rappard*.

Commissoriaal gemaakt:

In handen van in de voorgaande zitting benoemde Commissien worden nog gesteld de navolgende zaken:

1°. De zaken van het *Kerkelijk Weekblad*, met de daartoe betrekkelijke later ingekomene missive van *W. H. van Heijningen*, dd. 1 dezer, geregistreerd sub n°. 996, en van de Ministeriele kennisgeving, omtrent de vermindering van de reiskosten der Leden van de Synode en de Synodale Commissie, in het Rapport der werkzaamheden van de Algemeene Synodale Commissie vermeld, alsmede het voorstel van den Heer *Losgert*, ingediend in de zitting van den 4. dezer, strekkende tot enz. . . . ., in handen der Quaestorale Commissie.

1°. De zaak van het *Kerkelijk Weekblad*, met de daartoe betrekking hebbende missive van *W. H. van Heijningen*, de Ministeriele kennisgeving omtrent de reiskosten, en het voorstel van den Heer *Losgert* tot enz.

2°. Het adres van het Classikaal Bestuur van *'s Hertogenbosch*, van 27 Maart ll., met geleidende missive van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordbrabant*, dd. 1 Mei ll., geregistreerd sub n°. 897, moetende dienen tot enz. . . ., als ook het adres van Leeraar, Lidmaten en Ingezetenen, belijders van de Hervormde Godsdienst te *Haulerwijk*, dd. 13 Junij ll., geregistreerd sub n°. 979, waarin de tusschenkomst der Synode wordt ingeroepen tot verkrijging van eenen *eigen Predikant*, in handen der Commissie tot voorziening in Predikants-tractementen en Emeritaats-pensioenen.

2°. Het adres van het Classikaal Bestuur van *'s Hertogenbosch* tot enz., en adres van ingezetenen van *Haulerwijk*, tot verkrijging van een eigen Leeraar.

3°. Het door het Provinciaal Kerkbestuur van *Zuidholland*, dd. 18 Junij ll., ingezonden adres van den Kerkeraad te *Wassenaar*, dd. 17 Mei ll., geregistreerd sub n°. 953, 953^a, houdende verzoek, dat van wege de Synode eene poging worde aangewend bij Z. M. den Koning, om het *Patronaat-regt* of *Opperkerkmeesterschap* der Ambachts-heeren, even als het Collatie-regt van het jaar 1815, te doen intrekken en vernietigen; alsmede adres van Kerkvoogden der Nederduitsche Hervormde Gemeente te *'s Gravenhage*, dd. 6 dezer, geregistreerd sub n°. 1011, verzoekende, om aan het *reglementeren* van het *Beheer* der stoffelijke belangen geen verder gevolg te geven, in handen der Commissie tot het Concept-Reglement op het Kerkelijk beheer der Kerkelijke goederen.

3°. Adres van den Kerkeraad te *Wassenaar* tegen het *Patronaatschap* der Ambachtsheeren, en adres van Kerkvoogden te *'s Gravenhage*, tegen de reglementering van het beheer der Kerkelijke goederen.

4°. Aan de Commissie tot het Concept-Reglement voor het Bestuur worden in handen gegeven: het adres van den Secretaris van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*, dd. 4 dezer, geregistreerd sub n°. 1000, tot het bekomen van inlichtingen, ter zake de *ongelijkvormigheid*, die bij de jongste *verkiezingen* door de Classikale Vergaderingen, in het ressort heeft plaats gevonden, en het verzoek van den Predikant *A. van der Sloot*, dd. 6 dezer, geregistreerd sub n°. 1010, om in zijne, door de Classikale Verga-

4°. Adressen van den Secretaris van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*, en van den Predikant *van der Sloot* te *Waspik*, beide betreffende gedane verkiezingen door de Classikale Vergaderingen.

dering van *Heusden* geschonden *regten* als *Assessor* van het Classikaal Bestuur gehandhaafd of anders ingelicht te worden.

Rapport der Commissie tot de zaken der *Waldensche* Kerken.

Wordt gelezen het *Rapport* van de *Commissie* tot de *zaken der Evangelische Gemeenten* in de *Valleijen* van *Piemont*, zijnde van den volgenden inhoud:

» RAPPORT van de Commissie voor de Zaken der Evangelische Gemeenten in de valleijen van *Piemont* aan de Hoog Eerwaarde Algemeene Synode der Hervormde Kerk der Nederlanden, vergaderende den 4den Julij en volgende dagen.

» HOOG EERWAARDE HEEREN!

» De Commissie uit de Walsche Kerken voor de zaken der Waldenzen heeft de eer uw Hoog Eerwaarden haar jaarlijks rapport te doen toekomen.

» I. Wij beginnen, als naar gewoonte, met het onderwijs, en wel met den staat

» 1°. *Der lagere scholen, gemeente- en gehuchtscholen* genoemd.

» Het blijkt uit de opgaven van het Hoofdbestuur uit de valleijen, dat die scholen geregeld gehouden zijn; dat de scholieren, naar het getuigenis der Predikanten, die hen ondervraagd hebben, goede vorderingen hebben gemaakt; zoodat men met grond mag verwachten, dat het opkomend geslacht de zorg aan hen besteed zal weten te waarderen en te beloonen. Er is geene verandering in het personeel der onderwijzers. Allen, vijftien in getal, hebben gebruik gemaakt van het onderwijs in de Italiaansche taal en opvoedkunde, dat van den 15den Julij tot den 13den October van het voorgaande jaar te *La Tour* gegeven is, door de vier Leeraren, die den vorigen winter naar *Toscanen* gezonden waren. Het getal der scholieren in alle de Gemeenten was gezamenlijk 4,703, zijnde zulks 289 meer dan voorleden jaar. Deze aanzienlijke vermeerdering, loopende over al de Gemeenten, met uitzondering van

die van *Angrogne* en van *Ville-Sèche*, wordt voornamenlijk toegeschreven aan het naauwkeuriger toezigt van de zijde der Predikanten, die uitgenoodigd waren, om een rapport in te leveren over den staat van elke school afzonderlijk; en ook wel gedeeltelijk daaraan, dat zij hunne opgave genomen hebben, niet tegen het einde, maar in het midden van den schooltijd.

» 2°. *De meisjes scholen*

» van de Gemeenten van *St. Jean*, *La Tour*, *Villar* en *St. Germain*, die onderhouden worden uit toelagen van het Londensche Comité, hebben allezins stof tot tevredenheid gegeven, en ook in andere plaatsen verlangen naar dergelijke inrigtingen opgewekt.

» Er worden insgelijks goede berigten medegedeeld omtrent de school te *Bobi.*

» Die van *Pomaret*, door de zorgen van den Leeraar ontstaan, is in de maand November geopend. Te *Prarustin* is het onderwijs met het nieuwe jaar begonnen.

» De Predikanten hebben eenige medewerking bij de opzieners der Gemeenten gevonden, in eenen geldelijken omslag. De drie laatste scholen bevelen zich echter aan de welwillendheid van ons Comité aan.

» 3°. *Het jonge jufvrouwen kostschool*

» voldoet bij voortduring aan het oogmerk; de beste verstandhouding heerscht tusschen de meesters van het collegie en mevrouw de wed. *Brezzi.* De voorjaars-examens hebben bijzonder voldaan, zoo wat het onderwijs als wat de vrouwelijke handwerken betreft. Op een getal van twaalf is slechts ééne niet gelukkig geslaagd. Ééne zal de school verlaten. Vijf nieuwe zijn toegelaten, zoodat, gedurende dezen zomer, 16 meisjes de lessen zullen waarnemen.

» 4°. *Het Collegie en de Latijnsche scholen.*

» Eene onbekende hand heeft ter beschikking van het Hoofdbestuur gesteld eene som van f 3000, met toezegging, gedurende drie jaren die gift te zullen vernieuwen, en wel bepaald om daaruit twee nieuwe Leeraars te bezoldigen aan het Collegie van *La Tour*, tot opleiding in de natuurkundige wetenschappen en in de wijsbegeerte. Tot vervulling van deze beide plaatsen is een vergelijkend examen bepaald op den 11den September eerstkomende. De onderwijzers gaan inmiddels voort zich met ijver van hunne taak te kwijten.

» In de twee klassen van het *Collegie* waren 16 leerlingen, waarvan alle op één na bevorderd waren, vier buitengewoon. *De Latijnsche school* van *La Tour* telde in vijf klassen 45 leerlingen, 16 nieuwe leerlingen, die er zijn bijgekomen, medegerekend. *Die van Pomaret* had er 10, mede in vijf klassen, met de nieuw aangekomenen, ten getale van 5, zoodat het geheele getal in het Collegie in de beide scholen 71 bedroeg, zijnde dit drie meer dan voorleden jaar. Over de meeste der leerlingen had men op de examina redenen van tevredenheid gehad.

» 5°. *De Academien.*

» Betrekkelijk de Studenten uit de Valleijen, die zich tot de H. Dienst voorbereiden aan de Academien van *Genève*, *Neufchatel* en *Lausanne*, hebben wij het volgende mede te deelen.

» Te *Genève* waren er twee aan de Academie:

» De Cand. *Parise*, die dit jaar zijne studien hoopte te eindigen, en *Amadee Bert*, zoon van den Predikant van *Turin*, die zijne begeerte heeft te kennen gegeven, om zich aan de Kerk der *Waldenzen* te wijden, en zijne studien te *Genève* voort te zetten, hetwelk hem is toegestaan, een derde, de *Jonge Ribet*, heeft dezelve gestaakt en de Academie verlaten.

» Van de *Theologische School* ontvingen wij geene berigten. *Etienne Hallé* had eene beurs gekregen aan de Academie te *Berlijn*, en was derwaarts in het begin van Februarij vertrokken.

» De eenige van onze Studenten, die zich te *Neufchatel* bevond, en die algemeen geacht en bemind was, *Bertalot*, is naar het ouderlijk huis teruggekeerd, waar hij aan eene uitterende ziekte ligt, zonder dat men eenige hoop op zijn herstel heeft.

» Van *Lausanne* vernamen wij, dat de Student *Joseph Monartier* allen lof verdiende; de berigten omtrent *Amidee Monartier*, en den jongen *Guillaume Mallan*, waren niet zoo gunstig, evenwel hoopte men in het vervolg het beste van hen.

» II. Wij gaan ten tweede over tot den staat der armen en der liefdadige gestichten.

» 1°. *Staat der Armen.*

» Het getal der bedeelingen bedroeg 1920, dat der ondersteunde huisgezinnen 804. Het bedrag der uitgekeerde gelden was fr. 5620.29, dus fr. 253.29 minder dan het vorige jaar.

» 2°. *Het Hospitaal*

» gaat voort eene gezegende inrigting te zijn, die men niet genoeg kan waarderen. De *Diakonesse* is, na eene reis in *Zwitserland* gedaan te hebben, tot groote vreugde van het bestuur en van de zieken, in welstand teruggekeerd, en heeft met ijver hare zorgen hervat.

» De geldelijke toestand was als volgt:

» *Inkomsten*		fr.	22,516.58
» *Uitgaven*			13,680.58
	» *Over*	fr.	8,836.00
» *Nog te betalen in* 1849.			0.00
	» *Saldo*	fr.	8,836.00
» *Hiervan op het budget van* 1850.			2,708.22
	» *Blijft in kas voor* 1851 . . .	fr.	6,127.78

» In de beide zalen van *La Tour* en *Pomaret* waren, op den 31. December 1848, in behandeling gebleven 19 zieken. In 1849 waren er 208 bijgekomen en 190 uitgegaan, 24 overleden. Zoodat er, op den 31. December 1849, nog 13 in behandeling bleven.

» 3°. *Pensioenen en Toelagen.*

» Door het afsterven van Mevrouw *Peijzan*, zijn er nu slechts twee weduwen over: Mevrouw *Peijzan* geb. *Jalla* en Mevrouw *Rostaing*. De toelagen zijn dezelfde van het vorige jaar.

» III. Verder maken wij uw Hoog Eerwaarden bekend met den staat der Kerken en der Predikantsplaatsen. Over het algemeen merkte men toeneming op van Godsdienstig leven, en belangstelling in de Eeredienst en in al wat de godsvrucht kan bevorderlijk zijn. In vele Gemeenten heeft men bijzondere bijeenkomsten,

Zondagscholen, Bidstonden en Scholen, die, verre van eene Kerk verwijderd, zijn daargesteld, opdat kinderen, bejaarden en ziekelijken zich ook daar onderling zouden kunnen stichten. De bevolking neemt deel in al wat de verspreiding van kennis en den invloed van het Evangelie bevorderen kan.

» Vacaturen waren er thans niet.

» De Heer *Rostaing* zijne demissie genomen hebbende, uit hoofde van zijne gevorderde jaren, is in zijne plaats beroepen de Heer *Jalla*, Predikant te *Maneille*, zoodat de Gemeente van *Ville-Sèche* weêr voorzien is. De Heer *Pavander*, Predikant van *Praly* is den Heer *Jalla* opgevolgd.

» De Gemeente van *Praly* geen gebruik gemaakt hebbende van haar regt, een ander Predikant te beroepen, is haar, naar rang van ouderdom, toegevoegd de Heer *Muston*.

» De bevestiging van twee Candidaten, met oplegging der handen, namelijk van de Heeren *Charbonnier*, van de Academie van *Lausanne*, en *Sidrac Malan*, van die van *Berlijn*, heeft den 4den December plaats gehad in de Kerk van *St. Jean*.

» IV. Wij willen eindelijk uw Hoog Eerwaarden nog eenige bijzonderheden mededeelen.

» Een lid van het Hoofdbestuur in de Valleijen is benoemd tot Afgevaardigde in het Parlement van *Turin*, namelijk de Heer *Malan*, particulier. Op den 29. Julij van het vorige jaar hebben zich de Protestanten van *Turin*, waarvan de meeste uit de Valleijen afkomstig zijn, geconstitueerd als 16de *Waldensche Gemeente*. Ook wordt de Godsdienstoefening niet meer in het Paleis van het Pruissische Gezantschap gevierd, maar in een afzonderlijk lokaal, door het Hoofdbestuur gehuurd.

» Wat de bijzonderheden van die 16de Gemeente der Waldenzen aangaat, zoude natuurlijk door het Hoofdbestuur mededeeling gedaan worden, gelijk van de 15 anderen, maar zulks is voor ditmaal onmogelijk, wegens de afwezigheid van den Predikant van *Turin*, die, met medeweten en toestemming van het Hoofdbestuur, eene reis van eenige maanden in *Toscanen* doet, om zich in de Italiaansche taal te oefenen. Later zullen wij zeker eenige mededeeling van den Heer *Bert* zelven ontvangen.

» Alleenlijk wordt ons medegedeeld, dat voortaan de giften van *Turin* zullen vereenigd worden met die aan de *Waldenzen* gedaan, als zijnde van nu af eene van hunne Gemeenten.

» Het Hoofdbestuur is verder van voornemen, om giften in te zamelen, ten einde eene Kerk te bouwen in de *Hoofdstad van Piemont*, en alzoo de regten van het Protestantismus in dat land en die plaats te doen gelden, en openlijk en bepaald uit te spreken.

» Reeds heeft dat voornemen weêrklank gevonden in *Amerika*, *Engeland* en *Zwitserland*, gelijk men het van *Holland* verwacht, en zoude het werk met meer kracht zijn doorgezet, ware het niet, dat, door den drang der omstandigheden, alle werkzaamheid zich op *La Tour* moest zamentrekken.

» Gedurende verscheidene jaren had Dr. *Gillij* groote sommen in *Engeland* verzameld, om te *La Tour* eene nieuwe Kerk en Pastorij te bouwen, en het Collegie te vergrooten. De *Generaal Beekwith*, altijd bereid om zich aan het hoofd van dergelijke ondernemingen te stellen, had aangeboden, het ontbrekende aan te vullen, toen zich eene geschikte gelegenheid voordeed, om te *Turin* te bouwen. — Het Hoofdbestuur en de Generaal schreven daarop aan Dr. *Gillij*, met verzoek eene nieuwe inzameling in *Engeland* te doen, ten behoeve van eene Kerk te *Turin*, maar Dr. *Gillij* verklaarde, niets te kunnen doen, vóór dat de gelden, voor *La Tour* gegeven, tot het bestemde doel waren gebruikt. Daarop besloot de Generaal *Beekwith*, de gebouwen te *La Tour* te doen beginnen, en reeds verheffen zich de muren van eene schoone Kerk, van eene Pastorij en van drie huizen van de Leeraars.

» De Generaal is voornemens, nog vier andere huizen te doen bouwen voor de Meesters van het Collegie, zoodat zich dan op ééne rij de Kerk zoude verheffen, en 8 huizen, volkomen aan elkander gelijk.

» Zijne begeerte en die van het Hoofdbestuur is, om in het volgende jaar te *Turin* een begin te maken; de Commissie voor de zaken der Valleijen wordt dringend gevraagd, mede te werken tot de bereiking van een doel, en het ten uitvoer brengen van eene onderneming, van zoo groot een belang voor de Evangelische Kerk in *Piemont* en *Italie*.

» De gebouwen van *Rodoret* zijn door de ontvangen giften geheel betaald. Door eene gift van een vriend uit *Engeland*, aangevuld door de edelmoedigheid van den Generaal *Beekwith*, zal vóór de Herfst de nieuwe Pastorij te *Pralij* voltooid zijn. De Kerk te *Prarustin*, die dreigde in te storten, is hersteld, zoodat die nog lange jaren zal kunnen dienen.

» Ofschoon het werk der Bijbelverspreiding zeer is bemoeijelijkt geworden, worden echter nog vele Bijbels verkocht, vooral te *Turin*, door den ijver van den Heer *Malan*.

» Sedert de maand November wordt er te *Turin* eene dienst in het Italiaansch gehouden, de eerste Zondag van elke maand, welke door de Protestanten zeer wordt gevolgd, en ook door vele Catholijken wordt bijgewoond. Het Hoofdbestuur is voornemens, aan den Heer *Bert* een Hulpprediker toe te voegen, die elken Zondag de dienst in het Italiaansch doen zal.

» Na uw Hoog Eerwaarden alzoo het belangrijkste te hebben medegedeeld van hetgeen uit de Valleijen te onzer kennis is gekomen, voegen wij alleen nog bij ons berigt, dat ons Comité is vergaderd geweest op den 19. Junij ll. te *Amsterdam*, en dat er geene verandering in ons personeel is gekomen.

» Met overlegging van het extract der kwitantien der in het vorige jaar door ons overgemaakte gelden, voegen wij onze gebeden, dat het den Heer behagen moge, uw Hoog Eerwaarden te zegenen in uwe gewigtige betrekkingen en werkzaamheden, en dezelven bevorderlijk te doen zijn aan de komst van zijn Rijk.

» De Commissie voor de zaken der Evangelische Gemeenten in de Valleijen van *Piemont*,

» E. A. ZUBLI,

» Delft, Julij 1850.

» *Lid van genoemde Commissie.*"

» EXTRACT uit de kwitantien der Evangelische Kerken in de valleijen van *Piemont*, wegens de Subsidie, aan dezelven in 1849, door de Commissie der Waalsche Kerken in het Koningrijk der Nederlanden voor de Zaken der Waldenzen, toegezonden.

» *Massel.*	Voor de armen.	*L* 60.00	
	» de groote school	135.00	
	» ondermeesters	25.00	
	» negen kleine scholen.	168.00	
		L	388.00
		Transporteren *L*	388.00

		Per transport *L*	388.00
» *St. Jean.*	Voor de armen.	*L* 150.00	
	» de groote school.	80.00	
	» ondermeesters.	50.00	
	» acht kleine scholen	176.00	
			456.00
» *Angrogne.*	» de armen	*L* 198.00	
	» de groote school	80.00	
	» ondermeesters	40.00	
	« tien kleine scholen	248.00	
			566.00
» *Rora.*	» de armen.	*L* 72.00	
	» de groote school	125.00	
	» ondermeesters	25.00	
	» vier kleine scholen	70.00	
			292 00
» *Praly.*	» de armen	*L* 52.00	
	» de groote school	125.00	
	» ondermeesters.	25.00	
	» twaalf kleine scholen.	209.00	
	» vergoeding der belasting. . . .	32.40	
			443 40
» *Maneille.*	» de armen.	*L* 30.00	
	» de groote school	212.00	
	» vijf kleine scholen	80.00	
	» vergoeding der belasting. . . .	32.40	
	» ondermeesters	15.00	
			369 40
» *Rodoret.*	» de armen.	26.00	
	» de groote school.	200.00	
	» ondermeesters	15.00	
	» vijf kleine scholen.	93.00	
			334.00
		Transportere *L*	2,848.80

Per transport *L* 2,848.80

» *Bobi.*	Voor de armen.	*L* 150.00	
	» de groote school	80.00	
	» ondermeesters	40.00	
	» de meisjes school	50.00	
	» zes kleine scholen	135.00	
			455.00
» *La Tour.*	» de armen.	*L* 144.00	
	» de weduwe *Peijran-Jalla*	100.00	
	» de groote school.	80.00	
	» ondermeesters	40.00	
	» acht kleine scholen	171.00	
			535.00
» *Pomaret.*	» de armen.	*L* 108.00	
	» de weduwe *Peijran*, schoonmoeder.	60.00	
	» » *Lagearde-Olivet* . . .	60.00	
	» mejufvr. *Peijran.*	60.00	
	» de groote school.	125.00	
	» ondermeesters	30.00	
	» de meisjes school	50.00	
	» elf kleine scholen	233.00	
			726.00
» *Villar.*	» de armen.	*L* 162.00	
	» mejufvr. *Gril*	60.00	
	» de groote school	80.00	
	» ondermeesters	40.00	
	» elf kleine scholen	260.00	
			602 [illegible]
» *Prarustin.*	» de armen.	*L* 156 00	
	» de weduwe *Rostaing-Cardon* . . .	60.00	
	» de groote school	100.00	
	» ondermeesters	40.00	
	» de meisjes school	50.00	
	» twaalf kleine scholen	307.00	
			713.[illegible]

Transporteren *L* 5,879 [illegible]

Het Rapport wegens de *Waldenzen* voor kennisgeving aangenomen.

Met dankbaarheid en heilige vreugde wordt het verslag aangenomen, en zegenbede over de Gemeente ontboezemd.

Verzoek aan het Ministerieel Departement, om inzage te bekomen van de stukken, betrekkelijk de Kapittelgoederen te *Haeften*.

Op voorstel van de Commissie, in de vorige zitting benoemd tot de aangelegenheden der *Kapittelgoederen* in de Gemeente van *Haeften*, wordt besloten, het verzoek tot het Ministerieel Departement te rigten, dat al de stukken, die, daartoe betrekkelijk, ter inzage aan de Synodale Commissie gegeven werden, ook op de Synodale tafel mogen worden nedergelegd.

In handen der Commissie tot het voorstel van den Secretaris, betreffende de Kerkvisitatie, de Concepttabel van het jaar 1848.

Aan de Commissie tot het voorstel van den Secretaris, betrekkelijk de verslagen wegens de *Kerkvisitatie*, zal, op haar voorstel, worden overgelegd de *tabel*, die ten jare 1848 als Concept aan de Synode is aangeboden.

Rapport en voordragt van de Algemeene Synodale Commissie wegens de bedeeling van binnenlandsche Noodlijdende Kerken.

Namens de Synodale Commissie, wordt door den Secretaris ingediend het *Rapport* met de *voordragten* tot *bedeeling* uit het *Fonds voor Noodlijdende Kerken en Personen*, zijnde van den volgenden inhoud:

» RAPPORT en voordragt der Algemeene Synodale Commissie wegens de bedeeling der binnenlandsche Noodlijdende Kerken in 1850.

» De Algemeene Synodale Commissie der Nederlandsche Hervormde Kerk ontving wederom van de Hooge Kerkvergadering den last, om haar te dienen van rapport, consideratie en advies ter zake de verzoekschriften van hulpbehoevende Gemeenten, tot bedeeling uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken en Personen, zoo wel die ten vorigen jare, hetzij voor het geheel, hetzij voor het gedeeltelijk bedrag der aangevraagde som in gunstige aanmerking genomen, of om redenen in advies gebleven zijn, als die nieuw waren ingekomen, of later nog inkomen zouden. Wat zij vreezen moest, toen zij tot dit altijd teeder en moeijelijk werk van nieuws geroepen werd, dat vond zij bevestigd, toen zij zich schikte, om er de hand aan te slaan. Den belangrijken steun zag zij nagenoeg wegvallen, dien altijd 's Rijks schatkist mede geboden

had, om Kerkelijke gebouwen te helpen schragen. De Staatsbegrooting, die voor het loopend jaar werd vastgesteld, veroorloofde ons niet, tot voordragt aan 's Lands Regering u te adviseren, dan van eene enkele Gemeente, voor wie wij ten jare 1849 het uitzigt op subsidie hadden gehad, zoo niet als toen de Synode geoordeeld had, het geheele verzoek te moeten houden in advies. Hoogst bezwarend zou de taak der Commissie, allerbedroevendst de toestand van vele Gemeenten zijn geweest, indien niet de middelen in eigen boezem voor het tegenwoordige meerdere ruimte hadden aangeboden. Wat spaarzaamheid aan de eene zijde onthouden moest, heeft milddadigheid aan de andere zijde dubbel geschonken. De Commissie zegent het besluit tot voorziening in buitengewonen nood, dat zij waagde van de Hooge Kerkvergadering uit te lokken, en gij dankt met ons de goedwilligheid van de Geloofsgenooten in den lande, waarmede zij aan het opwekkingswoord, dat van uwentwege tot het houden van eene buitengewone collecte, volgens bijlage A van dit Rapport, gesproken is, hebben ingang gegeven. Door de zorg van den Quaestor-Generaal wederom eene gemotiveerde opgave dd. 18 April ll., geregistreerd sub n°. 859, ontvangende van de som, waarover de Synode zou te beschikken hebben, bleek zij ons, meer dan driemaal het bedrag van het vorige jaar uit te maken. Bij gebrek van al de opgaven, was de som der buitengewone collecte nog niet met volkomene juistheid bekend, maar werd zij door den Quaestor op f 26,600 gesteld; de collecte voor dit jaar op f 25,000 geraamd wordende, gaf dit, na aftrek van f 6,600 voor de kleine toelagen uit de eerste afdeeling, het bedrag van f 45,000. De nog uit te betalen gelden beliepen op den 31sten December ll. f 37,111, en de gelden in beleening, met 12 maanden rente, f 28,900, blijvende alzoo disponibel een zuiver saldo van f 36,789. Met deze aanzienlijke som is de Commissie in staat geweest, zoodanig hare berekeningen te maken, dat, het bedrag der collecte niet meer, gelijk in vroegere jaren, overschreden wordende, de staat van het Fonds geheel wordt vereffend, en niettemin alle Gemeenten, die met goede aanspraak hulp verlangden, geheel, of voor het tegenwoordige althans met een goed deel, hulp erlangen kunnen, gelijk uw Hoog Eerwaarden uit de volgende berigten en voordragten zal mogen blijken.

» GELDERLAND. GELDERLAND.

» *Buurmalsen.* De Kerkvoogdij dezer Gemeente beklaagt zich zeer ernstig over den reddeloozen staat, waarin de Predikants-woning aldaar verkeert. Dat *Buurmalsen.*

beklag, niet eenzijdig voorgedragen, maar bevestigd door Kerkelijke Collegien en bevoegde autoriteiten, is ons voorgekomen allezins regtmatig te zijn. De ingediende stukken: verklaringen, bestekken en bescheiden, dit onderwerp betreffende, laten, in passende volledigheid, orde en duidelijkheid, niets te wenschen over.

» Het voorstel is, dat de oude Pastorij, die geen herstel meer waard is, worde afgebroken, en daarvoor eene nieuwe worde opgebouwd. De hiertoe benoodigde som is geraamd op f 3,600. De Gemeente zelve zal, blijkens verklaring door Kerkvoogden schriftelijk ingediend, in dat geldelijk bezwaar boeten voor f 700. Wij achten deze hare bijdrage niet onbeduidend, in aanmerking nemende den meestal armelijken staat der landbewoners. Het ontbrekende alzoo beloopt f 2,900. *Gelderland* heeft op zijne gewestelijke begrooting geen post voor Noodlijdende Kerken, zoodat van daar geene hulpe komen kan. De Algemeene Synode, aan hare eigene hulpbronnen overgelaten, zou dien ten gevolge worden uitgenoodigd, in dat geheel, door toekenning der som van f 2,900, te voorzien. Wij erkennen, dat zulks veel is gevraagd, nogtans niet te veel, zoo de nood der Gemeente bovenal zijne stem verheft. Het zij ons vergund te adviseren, dat te dezen jare aan de Gemeente *Buurmalsen*, tot gezegd einde, verstrekt worden f 1,450, en dat haar voor de gelijke wederhelft ten volgenden jare een gunstig uitzigt worde geopend.

Hierden.

» *Hierden.* Er is aanvrage door deze Gemeente gedaan, dat zij, om haar Kerkgebouw af te breken en een nieuw daarvoor in de plaats te stellen, gesubsidieerd worde uit het Fonds, ten bate der Noodlijdende Kerken bestemd. De tot gezegd einde, vereischte som bedraagt f 12,000. De Kerkvoogdij is bij magte om te beschikken over f 4,993, en zij geeft daarvoor zekerheid. Van de Synode wordt begeerd, dat deze hare hulp verleene met f 3,500.

» Omtrent die aanvraag verkeert uwe Commissie in kennelijke verlegenheid, geklemd, als zij is, tusschen den wensch van oogenblikkelijk in eene niet twijfelachtige behoefte te helpen voorzien, en tusschen de bezwaren, die aan dat oogenblikkelijk hulpverleen onloochenbaar zijn verbonden. Wij willen *eerst* de goede zijde der vraag in het licht stellen, en *daarna* haren minder gunstigen kant, met gelijke eerlijkheid, openleggen.

» A. In het voordeel der aanvrage staat:

» 1°. Zij is in volkomen wettigen vorm ingediend, ondersteund door vereischte bijlagen: teekening, begrooting, verklaring, aanbeveling en wat dies meer zij. Er bestaat geene reden, waarom niet deze *Gemeente*, even als elke andere, komende om eene gave uit het algemeen hulpfonds der Kerk, althans ten gunstigste gehoore zou worden toegelaten.

» 2°. De behoefte tot een nieuw Kerkgebouw voor deze Gemeente duldt niet den allerminsten twijfel. Eigenlijk heeft *Hierden* geene Kerk. Wat nu dien naam draagt, was oorsponkelijk eene buitenwoning, waaruit men eenige vertrekken heeft uitgebroken, om die, door er banken en een predikstoel in te plaatsen, eenigermate tot een bedehuis in te rigten. Maar het geheel, aan een paardenstal niet ongelijk, is èn te klein èn te laag èn te bouwvallig, en dermate onvatbaar voor gedeeltelijk herstel, of voor vergrooting op kleinere schaal, dat niet één der contribuanten voor de som der vrijwillige giften van f 4,993 zijne belofte zou willen gestand doen, bijaldien er tot reparatie moest besloten worden. Iedere spijker, tot dat einde geslagen in het verrotte lokaal dezer Christelijke zamenkomsten, zou eene doellooze en balddadige verkwisting moeten genaamd worden.

» 3°. Hetgeen door de Gemeente wordt bijgedragen, al komt een deel daarvan niet uit haar zelve, maar van elders, is zeer te waarderen. Het hooge cijfer van f 12,000 wordt alzoo reeds met ongeveer f 5000 ingekort. *Hierden* is niet rijk. Wij houden ons overtuigd, dat de Kerkvoogdij aldaar, met behulp der Gemeenteleden, hare uiterste krachten heeft ingespannen, om over zulk eene suppletie van het benoodigde te kunnen beschikken.

» 4°. Eindelijk, wanneer tot den bouw eener Kerk, die f 12,000 vereischen zal, uit het Synodaal Fonds slechts f 3,500 wordt aangevraagd, zoo gaan voor 't minst die adressanten de perken der bescheidenheid niet te buiten. Kan de Synode, met deze opoffering, uit de haar toevertrouwde gelden een zoo goed en belangrijk werk tot stand gebragt zien, zij geve dan die som van blijder harte en met vrolijke hand, wetende, dat zij voor de geheele Vaderlandsche Hervormde Kerk deugdelijk zal geregtvaardigd zijn.

» Van deze zijde derhalve zou onze taak zeer gemakkelijk zijn, en ons advies zou in overeenstemming wezen met de wenschen van ons hart. Doch de regtvaardigheid eischt, dat wij ook den min gunstigen kant der aanvrage openleggen, en wij hebben onze bedenkingen mede te deelen.

» B. Want,

» 1°. De Gemeente is, tot gezegd einde, met eene Synodale gift van f 3,500 niet geholpen. Om tot de som van f 12,000 te geraken, heeft zij, na aftrek der suppletie van f 4,993, niet f 3,500, maar f 7,000 noodig, en van waar die tweede f 3,500 komen zal, daarvan is geene voldoende aanwijzing gedaan. De Kerkvoogdij zegt, dat zij die som heeft aangevraagd bij de Gedeputeerde Staten van *Gelderland.* Wij konden reeds vermoeden, dat zulks wel vruchteloos zou wezen, gelijk ons ook daarna het afwijzend besluit van dat Collegie is in handen gekomen, terwijl nog ten overvloede de adressanten zelve niet ontveinzen, eene weigering te hebben ondergaan. Zij verklaren voorts, zich in eerbiedig verzoek gewend te hebben tot Zijne Majesteit den Koning, doch de uitkomst dezer bede slaapt nog in diepe duisternis. Worden de Kerkvoogden ook hier te leur gesteld, dan willen zij, gelijk ons uit de gehoudene correspondentie blijkt, eene geldleening openen, om, tegen intrest, de benoodigde somma magtig te worden. Maar voor het welslagen dezer poging hebben wij tot dus verre geene genoegzame zekerheid, weshalve het daarvoor te houden is, dat de aangevraagde Synodale hulp niet toereikt, om tot het gewenschte doeleinde te geraken.

» 2°. Bij deze gesteldheid der zaak achten wij ons niet geroepen, eene Gemeente, die slechts f 3,500 heeft aangevraagd, met eigenwillige voordragt, tot verkrijging van het dubbel dier som aan te bevelen. Behalve toch, dat de hoogte van dit montant, ad f 7,000, ons zou afschrikken, zoo meenen wij eeniglijk referenten en recensenten te zijn der bij u ingediende aanvragen, aan wie het kwalijk past, een bescheiden verzoek tot de onbescheidenheid op te voeren.

» 3°. En evenmin durven wij aanraden, dat al vast in afwachting, dat de Gemeente van *Hierden* genoegzaam van elders in het te kort schietende zal geholpen worden, van uwen kant de begeerde f 3,500 toegezegd en beschikbaar gesteld worde. Onzes inziens behoort allereerst elke onzekerheid te zijn wegge-

genomen, en voorwaardelijke beschikking over zulke beduidende sommen rekenen wij voor 't minst ondoelmatig.

» Daarom stellen wij voor:

» Dat uwe Vergadering goedvinde, uit de hulpmiddelen dezes jaars af te zonderen de helft der begeerde som ad f 1750, en uwe Synodale Commissie te magtigen, bijaldien de bezwaren voorn. volkomenlijk zullen zijn weggeruimd, gezegd bedrag aan de adressanten toe te zeggen, en ten volgenden jare hen wederom bij u aan te bevelen.

» *Hurwenen.* De Predikantswoning aldaar is in den jammerlijksten toestand, en kan niet meer worden hersteld. Eerlang moet zij tot een staat van onbewoonbaarheid zijn vervallen. De klagten, dienaangaande uitgestort, zijn niet overdreven. Het verlangen, om een nieuw huis te kunnen bouwen, mag zeer regtmatig heeten. De kosten, daartoe benoodigd, zijn gesteld op f 4557.70, en zijn ten zuinigste berekend. De Gemeente is in staat bij te dragen f 400, en zij moet onder de hulpbehoevenden geteld worden. De Kerkvoogdij vraagt van uwe milddadigheid eene subsidie van f 4,157.70. Wij wenschen, dat uwe Vergadering bij magte zij, aan deze vraag te voldoen, alzoo, dat aan die Gemeente te dezen jare de helft dier som, tot f 2078.85, verstrekt worde, en zij ten volgenden jare, voor de andere helft, in gunstige aanmerking moge gesteld zijn. *Hurwenen.*

» ZUIDHOLLAND. ZUIDHOLLAND.

» *Gouderak.* Kerkvoogden van de Hervormde Gemeente van *Gouderak*, Provincie *Zuidholland*, hebben zich bij verzoekschrift aan de Synode gewend, tot bekoming van eene subsidie uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken, tot een bedrag van *vijftien honderd gulden*, ten einde met eene dergelijke subsidie uit de Rijks- en Provinciale kas, en met de bijdragen der Gemeente, hun vervallen Kerkgebouw te herstellen, waarvan de gezamenlijke kosten op ongeveer *zes duizend gulden* worden begroot. *Gouderak.*

» Het onderzoek in deze is behandeld overeenkomstig de voorschriften van de Algemeene Synode van den 19den Augustus 1849.

» De raming van kosten is, door een bevoegd zaakkundige in alle bijzonderheden opgenomen, begroot op f 5,705, en door den Ingenieur der eerste klasse van den Waterstaat, krachtens dispositie van Gedeputeerde Staten van *Zuidholland*, nader geraamd op f 5,600, een verschil, dat niet noemenswaardig is, en voor de deugdelijkheid der raming is pleitende.

» Verzwakking in de fundering, uitspatting van het muurwerk, waren de hoofdgebreken van het Kerkgebouw, die bij onderzoek zich zoodanig ongunstig voordeden, dat de toestand voor gevaarlijk moet geacht worden, en reeds eenige tijdelijke voorziening heeft gevorderd.

» Het binnenwerk is, door ouderdom en verval, ook bijna onbruikbaar geworden, terwijl niet minder dan elf glasramen en de geheele bevloering behoorden vernieuwd te worden.

» De bezittingen van de Gemeente bestaan: 1°. Uit eene inschrijving op het 2½ % Grootboek der publieke schuld, tot een nominaal bedrag van f 1,400; en 2°. uit een klein hoekje grond, verhuurd voor f 5.10. Daarenboven is zij nog bezwaard met eene schuld van f 2000, voortgesproten uit opgenomen gelden voor den herbouw van de Pastorij.

» Een jaarlijksche personele omslag van f 400 is er benoodigd, zoo tot verdere aflossing als rentebetaling van opgemelde schuldvordering, alsmede om in het verder tekort komende van de begrooting te voorzien, welke bezwaard is met eene tractements-toelage aan den Predikant van f 300.

» Uit aanmerking van den toestand der Gemeente zijn de lasten reeds zwaar, en zij is gewis niet in staat, de noodzakelijke herstellingen alleen te dragen.

» Het Collegie van toezigt over de Kerkelijke administratie der Hervormden in *Zuidholland* is daarvan allezins overtuigd, en is geneigd, om, uit de Provinciale fondsen van 1850, de aangevraagde subsidie aan de Staten voor te dragen, terwijl, met het oog op het *niet* bekomen van eene toelage uit 's Rijks kas, een hulpbetoon uit het fonds voor Noodlijdende Kerken, tot een bedrag van f 1,500, als niet overdreven wordt beschouwd.

» Het Provinciaal Kerkbestuur maakt evenmin, als het Classikaal Bestuur, eenige bedenkingen op den gevraagden onderstand, en dringt zelfs op eene zeer spoedige voorziening, bescheiden, doch met allen nadruk, aan.

» Het blijkt derhalve, uit al de voorschreven rapporten, dat het Kerk-

gebouw te *Gouderak* in eenen zeer ongunstigen, ja bijna gevaarvollen, toestand verkeert; dat de Gemeente, zwaar belast zijnde, niet in dezen herbouw, zonder hulp, kan voorzien; dat de Kerkvoogden evenwel voor f 1,500 in de algemeene kosten zullen bijdragen, uitkomende op een vierde van de oorspronkelijk geraamde som, die later op f 5,600 is terug gebragt.

» De Synodale Commissie heeft de ingebragte bezwaren met naauwgezetheid onderzocht, en het is ook haar toegeschenen, dat de toestand van het Kerkgebouw hagchelijk kan genoemd worden, en wil men den opbouw van een geheel nieuw Kerkgebouw voorkomen, alsdan is eene spoedige voorziening onvermijdelijk.

» Zij mag inmiddels niet verbergen, dat deze Gemeente reeds, voor herstelling van het Kerkgebouw, in 1829 eene subsidie van f 2500 heeft ontvangen, terwijl in 1844, voor het opbouwen van eene nieuwe Pastorij, f 2000 is verleend geworden, behalve hetgeen uit de Provinciale fondsen is bijgedragen. Indien nu niet zoowel uit de officiele hierboven aangewezen rapporten, even als uit andere ingewonnen berigten, allezins overtuigend was gebleken, dat de Gemeente, door het aanbod eener bijdrage van f 1500, kan geacht worden alles te doen, wat de tegenwoordige geldelijke toestand der ingezetenen maar eenigzins gedoogt, dan zoude zij huiverig zijn eene nieuwe subsidie voor te dragen, maar nu acht zij zich, op grond van het aangevoerde, onbezwaard, het verleenen van den gevraagden onderstand van vijftien honderd gulden gunstig voor te dragen. Die som zal gewis niet te hoog genoemd worden, in de veronderstelling, dat er van Rijkswege niets zal worden uitgekeerd. Immers, na aftrek van de bewuste f 1500, uit het Synodaal Fonds te verstrekken, zal er nog in eene behoefte van f 4100 moeten voorzien worden.

» Het is allezins te wenschen, dat de Provinciale fondsen eene zeer ruime tegemoetkoming zullen gedoogen, alzoo van de som, die daaruit zal worden verstrekt, geheel zal afhangen, of het voorgedragen herstellingwerk zijne volle uitvoering kan erlangen.

» Om nu voor te komen, dat geene gedeeltelijke herstelling worde ondernomen, waardoor het voorgestelde doel niet kan bereikt worden, is het raadzaam, om, bij het verleenen van de toelage uit de Synodale fondsen, als voorwaarde te stellen, dat die niet zal worden uitbetaald, voor en aleer gebleken zij, dat de noodige gelden zijn bijeengebragt, om het geheel der kosten, op f 5600 geraamd, te dekken.

Zwartewaal.

» *Zwartewaal.* Kerkvoogden en Notabelen van de Hervormde Gemeente te *Zwartewaal* hebben zich aan de Algemeene Synode gewend, tot het bekomen van eene toelage uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken, tot een bedrag van f 1800, terwijl eene gelijke som uit de Provinciale fondsen is aangevraagd; zullende verder de Gemeente voor f 1200, hetzij in giften, of wel bij leening, zorgen, uitgaande van de veronderstelling, dat de ontworpene herstellingen f 4800 zullen vorderen.

» De herstellingen zijn tweeledig, als: betreffende het dak en de kap, dat door lekkage in eenen treurigen toestand verkeert, en muurwerk, dat door inwatering ook voorziening vereischt.

» Bovendien wil men de Kerkruimte vergrooten, om zitplaatsen voor de minvermogenden te erlangen.

» De Kerk heeft geene rentegevende bezittingen, dan een tuin en boomgaard, verhuurd voor f 16 en f 20,70 aan jaarlijksche erfpachten, daarentegen f 550 aan onafgedane obligatien van vroegeren tijd, en f 1.20 aan eene jaarlijks te betalen rente.

» De gewone jaarlijksche inkomsten beloopen f 497.85[5], en de uitgaven over 1848 f 564.39[5], waaronder f 100 suppletie tractement van den Predikant, en f 100 aflossing op de oude obligatien.

» Personele omslag heeft er geen plaats; dit noemt men te bezwaarlijk voor de Gemeente. Men wil zelfs negotieren, om in 1851 de resterende obligatoire schuld af te doen, en dus eigenlijk door eene andere schuld te vervangen.

» Het Collegie van toezigt in *Zuidholland* verklaart, dat de Hervormde Gemeente te *Zwartewaal* tot de noodlijdenden behoort, en beveelt dezelve tot subsidiering aan, zoowel bij Gedeputeerde Staten als bij de Synode.

» Bij resolutie van Gedeputeerde Staten van 20 Julij 1849, is voor dat jaar, omdat de Provinciale fondsen waren uitgeput, onderstand geweigerd, doch onverlet gelaten, om zich in het begin van 1850 nader te adresseren.

» Voorts blijkt uit eene verklaring van Kerkvoogden, dat de Gemeenteleden zich voor f 240, als vrijwillige gift, hebben verbonden, en f 1049.06 bij *renteloos* voorschot zullen vinden, af te lossen in tien of twaalf jaarlijksche termijnen.

» Het Provinciaal Kerkbestuur van *Zuidholland* erkent, even als het Classikaal Bestuur van *Brielle*, de behoefte van de Gemeente, en de dreigende noodzakelijkheid van de herstelling, doch vermeent, dat er nog al belang-

rijke bedenkingen op het bestek, of wel op de begrooting der kosten van herstel zijn te maken, hetgeen trouwens overeenstemt met het Rapport van den Heer Hoofd-Ingenieur *Beijerink*, aan wien de ontworpene werken doelmatig voorkomen, doch dat het hem toeschijnt, dat in de raming de prijzen tamelijk hoog zijn gesteld, waarom hij van oordeel was, dat, ingeval van het verleenen van subsidie, zoude moeten bepaald worden, dat die gezamenlijk niet meer zullen moeten bedragen, dan hetgeen de aannemingspenningen boven de bijdragen van de Gemeente zullen loopen.

» Overigens blijkt uit eenen overgelegden staat of eene nota, dat de raming van kosten, door te hoog gestelde posten, op f 4320 zoude kunnen worden teruggebragt, makende een verschil van f 569.

» Voor deugdelijk aannemende de verminderde raming, zoude, na aftrek van de bijdragen der Gemeente, alsnog een tekort van f 3,030.94 overblijven.

» Het heeft overigens bij de Synodale Commissie de aandacht getrokken, dat, voor een plafond, f 580, of, volgens de gereduceerde begrooting, f 513 wordt uitgetrokken, waaronder f 297 aan stukadoorwerk, eene uitgaaf, welke men, vooral wat het stukadoorwerk betreft, meer onder verfraaijing, dan onder hoog noodzakelijke reparatien rangschikt, zoodat de eigenlijke behoefte, voor een Kerkgebouw van eene Noodlijdende Gemeente, minstens met de kosten van het stukadoorwerk kan worden verminderd, waardoor het strikt benoodigde op f 2,733.94 zoude komen te staan.

» Doordrongen van de noodzakelijkheid, om *ten spoedigste* tot het herstellingswerk over te gaan, ten einde verderen achteruitgang te verhoeden, en overtuigd, dat de Gemeente voor geene hoogere bijdrage vatbaar is, zoo zoude uwe Commissie van oordeel zijn, dat eene bijdrage uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken, tot een bedrag van duizend gulden, als voldoende kan worden geacht, waartoe dit haar advies is strekkende.

» NOORDHOLLAND. NOORDHOLLAND.

» *Etershem.* Tot aankoop eener Pastorij voor den Predikant dier Gemeente, in het naburige dorp *Oosthuizen*, was door de Synode in 1849 het voorstel uwer Commissie provisioneel goedgekeurd, om namelijk, wanneer de koop van het bedoelde huis zou zijn tot stand gebragt, aan deze Gemeente toe te staan f 900, uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken en Personen, en om haar aan Zijne Majesteit voor te dragen, tot verkrijging van eene gelijke *Etershem.*

subsidie uit 's Rijks kas, terwijl men vertrouwde, dat de Provinciale Staten van *Noordholland* in staat en geneigd zouden zijn, om deze som met f 900 te vermeerderen, en dat, door deze drie subsidien, de koopprijs voor de bedoelde woning te *Oosthuizen* zou zijn bijeengebragt.

» Doch voor dat de provisionele goedkeuring der gedane voordragt door de Hooge Kerkvergadering in eene finale approbatie werd veranderd, kwam bij haar ter tafel eene missive van Ouderlingen en Diakenen te *Etershem*, klagten behelzende over de handelwijze van den Predikant, als welke bij voortduring weigerde, de Pastorij te betrekken, die zij beweerden, dat ten onregte door hem voor onbewoonbaar werd verklaard.

» Ten gevolge van deze klagt, besloot de Synode, om op de provisioneel goedgekeurde voordragt der Gemeente *Etershem* terug te komen, dezelve nog te houden in advies, en de belangen dier Gemeente op nieuw ter overweging aan de Synodale Commissie aan te bevelen.

» Inmiddels was het plan, om, in de naburige Gemeente *Oosthuizen*, het bedoelde huis aan te koopen, en tot eene Pastorij voor den Predikant van *Etershem* te doen inrigten, ook het Provinciaal Collegie van *Noordholland* aannemelijk voorgekomen, toen bij dat Collegie, van de zijde der Kerkvoogden, luide klagten tegen zoodanig plan werden aangeheven. Naar hunne meening, zou het voortdurend wonen van den Predikant buiten de Kerkelijke Gemeente eenen hoogst nadeeligen invloed oefenen op de belangen der Gemeente.

» Dien ten gevolge heeft het Provinciaal Collegie, in eene te *Etershem* gehoudene bijeenkomst, getracht, de Kerkvoogden tot andere gedachten te brengen, doch zonder gewenscht gevolg. Hierop is men tot het besluit gekomen, om, door den Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat, de kosten te laten opnemen, waarvoor de Pastorij te *Etershem* in eenen bruikbaren staat zou kunnen gebragt worden. Deze kosten zullen dezelfde som van f 2,700 bedragen, die men geraamd had, te zullen noodig hebben tot den aankoop eener Predikantswoning te *Oosthuizen*.

» Het Provinciaal Collegie van toezigt heeft alreeds, tot herstelling der Pastorij te *Etershem*, aan Heeren Gedeputeerde Staten verzocht eene bijdrage van f 900 uit de Provinciale fondsen, en heeft dezelve alreede verkregen uit de begrooting van 1849.

» Tevens bestaat er hoop, dat de Gemeente *Etershem*, tot het zelfde einde, nog uit 's Rijks kas met f 900 zal worden begiftigd, alzoo zij ten vorigen jare allerwaarschijnlijkst door de Synode, voor deze som, aan Zijne Majesteit zou zijn voorgedragen, met onderscheidene andere Gemeenten, en alsdan evenzeer als

deze allen, zou zijn begunstigd geworden, en naardien alleen eene bijkomende omstandigheid de aanvrage heeft vertraagd.

» Uwe Commissie aarzelt derhalve geen oogenblik, om uwer Vergadering te adviseren, om de f 900, die ten vorigen jare aan de Gemeente *Etershem* reeds ten halve was toegedacht tot den aankoop eener Predikantswoning in het naburig *Oosthuizen*, haar nu te verstrekken tot herstelling der Pastorij te *Etershem*, en het toen reeds provisioneel goedgekeurde voorstel uwer Commissie, om eene gelijke som van f 900 voor haar aan te vragen uit 's Rijks Schatkist, alsnu finaal te arresteren. Zij dringt haar voorstel aan door bijvoeging van *deze* bijzonderheid, dat het den Predikant niet dan met veel moeite gelukt is, de woning te *Oosthuizen* nog tot 1 November 1850 in te huren.

» *Ilpendam.* Aan deze Gemeente, die, tot noodzakelijke herstelling van de bouwvallige muren harer Kerk, ten vorigen jare is begunstigd met eene subsidie uit het Fonds voor noodlijdende Kerken en Personen van f 2,100, is alreeds door de Synodale Vergadering van 1849 de toezegging gegeven van eene gelijke somme van f 2,100 uit de collecte van dit loopende jaar. In vertrouwen op die gunstige toezegging, is zij dan ook reeds tot de publieke aanbesteding der herstelling overgegaan. *Ilpendam.*

» *Medemblik.* Kerkvoogden hebben zich, door de aanmerkelijk verhoogde huurwaarde der woningen in hunne stad, genoodzaakt gezien, om de twee Pastorijen, die zij vroeger van het Stedelijk Bestuur pleegden te huren, nu aan te koopen voor de somme van f 1,600, welke zij ook hebben voldaan uit hunne kerkelijke kas. Doch deze beide Pastorijen hebben zoo vele reparatien noodig, dat zij daartoe nogmaals f 1,600 behoeven, met welke zij verzoeken te worden begunstigd uit het Fonds voor noodlijdende Kerken en Personen. Dit verzoek is ten vorigen jare gehouden in advies, uit hoofde toen van de behoeften en de belangen dezer Gemeente nog niets was bekend geworden bij het Provinciaal Collegie van toezigt op de Kerkelijke administratie der Hervormden in *Noordholland*. Thans is uwe Commissie ontwaar geworden, dat het Provinciaal Collegie voornoemd zich bezwaard heeft geacht, om het vereischte declaratoir af te geven, dat de Gemeente *Medemblik* behoort onder de noodlijdenden, en oordeelt, dat zij de vereischte f 1,600 zeer wel uit hare gewone inkomsten en door eene negotiatie zal kunnen vinden. *Medemblik.*

» Op dien grond adviseert de Commissie, om het verzoek der Kerkvoogden van *Medemblik* te wijzen van de hand.

Opperdoes.

» *Opperdoes.* De Synode heeft ten vorigen jare in advies gehouden twee adressen van de Kerkvoogden te *Opperdoes*, dd. 8 Mei en 30 September 1848, houdende verzoek, om subsidie uit het Fonds voor noodlijdende Kerken en Personen, het eerste van f 800, het andere van een derde van f 1000, tot herstelling van het Kerkgebouw. Nog een derde adres der Kerkvoogden van *Opperdoes*, dd. 9 Maart 1850, is nu bij uwe Commissie ingediend, waarin wordt te kennen gegeven, dat, door gunstige voorspraak van het Provinciaal Collegie van toezigt op de Kerkelijke administratie in *Noordholland*, tot het gemelde doel, nog in het vorige jaar door de Staten der Provincie aan hunne Gemeente is toegestaan eene somme van f 700, mits zij hare bijdrage van f 160 nog met f 300 verhoogde; dat de Gemeente aan de gestelde voorwaarde heeft voldaan, door de genoemde somme te negotieren; dat dien ten gevolge het Kerkgebouw alreeds is hersteld, en het verzoek, ten jare 1848 aan de Hooge Kerkvergadering gedaan, derhalve door de adressanten wordt ingetrokken.

» Doch het laatstgenoemde adres behelst mede in zich een nieuw verzoek. De Pastorij van *Opperdoes* is in eenen zeer slechten staat; jaarlijks vordert zij belangrijke reparatien; doch nu heeft er eene verzakking plaats, waardoor de achtergevel, met een gedeelte der zijmuur, dreigt in te storten, en ééne der kamers reeds geheel onbewoonbaar is geworden; herstelling is hier niet alleen dringend noodig, maar ook het uitstel er van gevaarlijk.

» Volgens eene opneming, gedaan door den Stads-architect van *Medemblik* en fungerenden Opzigter van den Waterstaat, zal tot deze reparatie noodig zijn eene somme van f 288. Volgens eene andere, die later is gedaan door den Hoofd-Ingenieur, f 300; doch de Gemeente is niet meer bij magte deze geringe som bijeen te brengen; zij bestaat uit slechts 415 zielen, en zoodanige leden, die, met uitzondering van zeer enkele, niet meer hebben dan het dagelijksch brood. Zij wordt jaarlijks door eenen bezwarenden hoofdelijken omslag gedrukt, en heeft ten vorigen jare vrijwillig bijgedragen f 100 tot reparatie van het orgel, op hetwelk zij, als een geschenk van eenen harer vroegere Leeraars, hoogen prijs stelt; tot herstel der Kerk en tot goedmaking van andere kosten, die hieraan verbonden waren, zoo als de bezoldiging van eenen opzigter en de vernieuwing van het ameublement, is er uit het Kerkelijk fonds verstrekt ruim f 600, waardoor hetzelve met schulden is bezwaard, en des niet te min is zij nog gezind, om tot herstelling der Pastorij bij te dragen f 100, en vraagt zij slechts f 200 uit het Fonds voor noodlijdende Kerken en Personen.

» Deze aanvraag wordt ondersteund door het Classikaal Bestuur van *Hoorn*

en het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*, alsmede door het Provinciaal Collegie van toezigt enz. in *Noordholland*.

» Uwe Commissie aarzelt derhalve geen oogenblik, om voor de noodlijdende Gemeente van *Opperdoes*, die reeds voor hare Kerkelijke belangen zoo veel heeft opgeofferd, eene subsidie van f 200 te vragen uit de collecte van dit jaar, tot herstelling van hare Pastorij.

» *Koedijk*. Onder de Gemeenten, wier verzoek om subsidie ten vorigen jare in advies is gehouden, behoort die van *Koedijk*; de ongunstige toestand van haar Kerkgebouw vereischt, naar het oordeel van den Ingenieur der Provincie, de somme van f 3000. De herstelling betreft het dak van hare groote kerk; des winters dringt er de sneeuw zoo zeer door, dat velen dier Gemeente, die van wege hare hoogschatting der openbare Godsdienst zeer wordt geprezen, zich buiten staat bevinden, om dezelve bij te wonen. Koedijk.

» De Gemeente, die grootendeels uit minvermogenden en slechts uit een klein getal gegoeden bestaat, zal door vrijwillige bijdragen een derde gedeelte der gevorderde f 3000 bijeen brengen. Zij rigtte ten vorigen jare haar verzoek om subsidie, zoo wel tot Zijne Majesteit en de Provinciale Staten, als tot de Algemeene Synode, daar zij zelve niets meer bijdragen kan, en zij hare Kerkelijke fondsen en inkomsten volstrektelijk noodig heeft, om het Kerkgebouw, wanneer het zal zijn hersteld, in goeden staat te houden.

» Het verzoek om Rijks subsidie werd, bij beschikking van 15 November 1849 n°. 2, om den toestand van 's Lands middelen afgewezen, en ook op de Provinciale begrooting voor dat jaar was voor die hulpbehoevende Gemeente geene som meer beschikbaar; thans evenwel heeft het Provinciaal Collegie van toezigt enz. hare belangen bij Heeren Gedeputeerde Staten aanbevolen; het vleit zich, dat over 1850 eene bijdrage van f 1000 aan de Gemeente *Koedijk* uit de Provinciale middelen zal worden toegelegd, en het is door het genoemd Provinciaal Collegie, dat deze Gemeente ook aan de zorg der Algemeene Synode, en wel in de eerste plaats, wordt aanbevolen.

» De Synodale Commissie vindt alzoo vrijheid, om de Gemeente *Koedijk* voor te dragen voor eene subsidie van f 1000 uit het Fonds voor noodlijdende Kerken en Personen, in het vertrouwen, dat haar eene gelijke som door de Provinciale Staten van *Noordholland* zal worden toegelegd.

» *Huisduinen*. Het Kerkgebouw van deze Gemeente bevindt zich in zoodanig eenen bouwvalligen staat, dat hetzelve, na gedaan onderzoek, naar het oordeel Huisduinen.

van eenen deskundige, niet alleen geheel onvatbaar is voor reparatie, maar zelfs, bij stormachtig weder, gevaarlijk voor de Gemeente. *Huisduinen* heeft groote behoefte aan eene nieuwe Kerk, waartoe echter een *houten* gebouw volstaan kan. Ook de Pastorij dier Gemeente heeft herstelling noodig.

» De Heer Hoofd-Ingenieur van *Noordholland* heeft de kosten van het eene en andere geraamd op f 5,590.

» De Gemeente, ofschoon waarlijk eene noodlijdende, zal zelve hiertoe bijdragen, als hiertoe in staat gesteld door eene vrijwillige inteekening, in haar midden en aan *den Helder* gedaan, de belangrijke som van f 1000, en het Burgerlijk Gemeentebestuur heeft haar f 500 toegezegd; meer kan van daar niet worden verwacht; de Kerkelijke rekening over 1848 is gesloten met een nadeelig saldo van f 80.55; de Gemeente wendde zich derhalve, met het verzoek om voorziening in de nog ontbrekende som van f 4000, tot Zijne Majesteit, de Provinciale Staten van *Noordholland* en tot de Synode, en, nadat, om den toestand van 's Lands finantien, haar request aan den Koning is moeten afgewezen worden, hoopt zij uit de Synodale en Provinciale fondsen geheel te zullen worden geholpen.

» Het Provinciaal Collegie van toezigt verklaart de Gemeente van *Huisduinen* voor eene waarlijk hulpbehoevende; het heeft haar met sterken aandrang aanbevolen aan de Heeren Gedeputeerde Staten, en hoopt, dat daarop eene gunstige beschikking zal volgen; met gelijken aandrang beveelt het die Gemeente ook aan bij de Hooge Kerkvergadering; het verzoekt zelfs, dat zij mede door de Synode, in de *eerste* plaats, worde bijgestaan in den nood. Ook het Classikaal Bestuur van *Alkmaar* en het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland* hebben de volledige overtuiging van de noodzakelijkheid der verlangde vernieuwing der Kerk en herstelling der Pastorij, en evenzeer van het onvermogen der Gemeente om dezelve te bekostigen.

» De Commissie vindt alzoo volkomen vrijheid om te adviseren, dat aan de Gemeente *Huisduinen*, uit het Fonds voor noodlijdende Kerken en Personen, worde toegekend eene somme van f 2,000, in de verwachting, dat de aanbeveling van het Provinciaal Collegie van toezigt met gewenscht gevolg zal worden gekroond, en haar eene gelijke subsidie van f 2,000 uit de Provinciale fondsen zal worden verstrekt.

De Zijpe.

» *De Zijpe.* De staat van twee Kerken in deze Gemeente, van die aan de *Schagerd-* en aan de *Burgerbrug*, heeft, reeds sedert geruimen tijd, vergrooting en verbetering gevorderd; bestekken en teekeningen van twee nieuwe Kerken

zijn in der tijd ontworpen, doch ter zijde gelegd, onder anderen van wege de moeijelijkheid, om de belangrijke fondsen bijeen te brengen, welke daartoe van de Gemeente zelve werden gevorderd, al ware het ook, dat haar, uit de Rijks en Provinciale middelen en uit het Fonds voor noodlijdende Kerken, aanzienlijke bijdragen waren verleend geworden.

» Daar evenwel, ook naar de getuigenis van het Provinciaal Collegie van toezigt, de beide Kerkgebouwen eene verbetering en vergrooting dringend vorderen, is men gekomen tot een ander en minder kostbaar plan. Volgens eene begrooting, door personen opgemaakt, wier bevoegdheid daartoe en eerlijkheid door den Heer Burgemeester zijn verzekerd, zal de noodzakelijke herstelling en vergrooting van de beide Kerken eene somme vereischen

van	f 13,254.00	; daarenboven zal er
nog	500.00	noodig zijn, tot den aankoop van een oud aangrenzend schoolgebouw, en
. . . .	300.00	voor kosten van opzigt; zoo bedraagt derhalve de ge-
heele som	f 14,054.00	

» De Gemeente zelve heeft ruimschoots van hare belangstelling in het herstellen en vergrooten van hare Kerken doen blijken, door eene vrijwillige inschrijving te doen van f 7,500; doch hare Kerkelijke kas is zoodanig, dat daaruit niets kan worden bijgedragen; deze behoeft jaarlijks eenen hoofdelijken omslag van f 1,500. Zij verzoekt daarom, voor de overige 6,500 te worden gesubsidieerd uit de Synodale en Provinciale fondsen, hetzij in eens, hetzij in twee, of hoogstens drie jaren.

» Het Provinciaal Collegie van toezigt oordeelt dit verzoek wel als geenszins overdreven; het heeft zelfs geene zwarigheid gemaakt, om de belangen dier Gemeente bij Heeren Gedeputeerde Staten aan te bevelen, en vleit zich, dat daarop eene gunstige beschikking zal worden genomen; evenwel heeft het dit berigt geenszins doen gepaard gaan van de vereischte verklaring, dat de Gemeente onder de hulpbehoevenden behoort; integendeel getuigt het voornoemd Collegie, dat de Gemeente *de Zijpe* is eene welvarende, en dat zij onder hare leden de zoodanigen telt, die bemiddeld mogen worden genoemd.

» Uwe Commissie is daarom van oordeel, dat deze Gemeente wel in staat zal zijn, om de verlangde herstelling en vergrooting van hare Kerken tot stand te brengen, zonder daarin te worden geholpen uit een Fonds, hetwelk alleen

voor noodlijdende Kerken is bestemd, en adviseert alzoo, om het verzoek der Gemeente *de Zijpe* af te wijzen.

Purmerende.

» *Purmerende.* De Kerk dier Gemeente verkeert in eenen zoo slechten toestand, dat zij, op hoog bevel, moet worden afgebroken, en door eene nieuwe dient te worden vervangen.

» Uit eene bijgevoegde begrooting, opgemaakt door bevoegde personen, blijkt, dat men rekent, daartoe noodig te hebben de aanzienlijke som van f 80,000, behalve de f 7,000, die men verwacht, dat de verkooping der oude Kerk voor afbraak zal aanbrengen.

» Tot vinding dier gelden roepen de Kerkvoogden dier Gemeente de ondersteuning en wel de *spoedige* ondersteuning in der Hooge Kerkvergadering, terwijl het Classikaal Bestuur van *Edam* en het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland* het verzoek der Kerkvoogden aandringen, en het Provinciaal Collegie van toezigt verklaart, dat de Hervormde Gemeente van *Purmerende*, hoezeer zij niet gezegd kan worden te behooren onder de noodlijdenden, echter niet wel bij magte is, om uit eigenen boezem bijeen te brengen of op crediet te leenen eene som van f 80,000.

» De Gemeente zelve heeft zich reeds tot eene aanzienlijke bijdrage verbonden, en vrijwillig ingeschreven voor eene gift van f 20,500, in vijf achtereenvolgende jaren te voldoen; doch Kerkvoogden verklaren, dat zij van hun Kerkelijk Fonds, waarvan zij de waarde berekenen op f 13,450, niet aanmerkelijk bijdragen kunnen.

» Van wege de Provincie zal, gedurende de jaren 1851, 1852 en 1853, jaarlijks worden verleend f 1,500, onder voorbehoud echter, wanneer de Staten der Provincie jaarlijks, voor dat middel, eene som van f 6,000 inwilligen, en zulks door Zijne Majesteit wordt toegestaan.

» Van algemeene bekendheid is het, dat de Kerkvoogden voornoemd nog eenen anderen maatregel tot bijeenverzameling der door hen verlangde som hebben aangewend, en zonder de hiertoe vereischte autorisatie te hebben gevraagd en verkregen, door eene Circulaire aan de Kerkeraden en Collegien van Kerkvoogden, alom eene geldelijke ondersteuning hebben gezocht bij de Vaderlandsche Hervormde Gemeenten. Van deze poging is de uitslag nog niet gebleken.

» Wij gevoelen ons verpligt, om uw Hoog Eerwaarden te herinneren, dat de Synode, ten jare 1846 (zie Hand. bladz. 167 en 168), het volgende heeft bepaald: » » Predikanten en Kerkeraden zullen geene bijzondere Collecte voor

hunne Gemeenten mogen houden, tenzij in onvoorziene en geheel buitengewone omstandigheden, daartoe speciaal geautoriseerd door het Provinciaal Kerkbestuur, waaronder zij behooren, voor zooverre eene inzameling in hunne Provincie betreft, en door de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, of, deze niet vergaderd zijnde, door de Synodale Commissie, wanneer zulke collecte zich ook zou uitstrekken tot Gemeenten, in andere gewesten des Vaderlands gelegen, zullende de Gemeenten, bij niet-voldoening aan dit voorschrift, alle aanspraak op hulp uit het Synodale Fonds verliezen.""

» Ofschoon nu de vermelde Circulaire is uitgegaan van het Collegie *van Kerkvoogden van Purmerende*, en het verbod der Synode tot het nemen van zoodanigen maatregel, zonder daartoe verkregene autorisatie, alleen aan *Predikanten en Kerkeraden* is gegeven, zoo oordeelt echter uwe Commissie, dat de gedane bedreiging, van *alle aanspraak te verliezen op hulp uit het Synodale Fonds*, ook hier behoort te worden toegepast, alzoo het Collegie van Kerkvoogden de gemelde Circulaire heeft uitgevaardigd, en, nadat hetzelve op het Synodaal besluit van 1846 was opmerkzaam gemaakt, geweigerd heeft den genomen maatregel in te trekken, zoo al niet met medestemming, althans met medeweten van de Kerkeraadsleden, die in het Collegie zitting hebben, maar ook zonder dat de Predikanten of de Kerkeraad van *Purmerende* getoond hebben, de handelwijze der Kerkvoogden af te keuren, en er zich eenigzins tegen hebben verzet.

» ZEELAND. ZEELAND.

» *Ouwerkerk.* Op het verslag en advies, ten vorigen jare ten aanzien van deze Gemeente uitgebragt, heeft uwe Vergadering, overtuigd van hare behoeftigheid, den 26. Julij 1849 besloten, haar niet alleen dadelijk f 500 toe te leggen, maar bovendien ook voor gelijke som ter aanbeveling te plaatsen op de lijst voor dit jaar. De zaak zelve behoeft geene verdere toelichting. De toestand van het Kerkgebouw vordert dringende voorziening. De beide jaren, welke sedert de indiening van het verzoekschrift reeds zijn verloopen, hebben wel verergering, geene verbetering aangebragt. Uwe Commissie aarzelt alzoo niet, om ten ernstigste te adviseren, dat aan het gunstig besluit des vorigen jaars spoedig en volkomen gevolg worde gegeven. *Ouwerkerk.*

» *'s Heeren-Jansland.* De hulpbehoevende toestand van deze Gemeente is sedert vele jaren aan de Hooge Kerkvergadering bekend. Reeds in 1831 en

in 1832 verkreeg zij, ter herstelling van het Kerkgebouw en vooral van de, zich in deerniswaardigen toestand bevindende, Pastorij, eene subsidie van f 600 (vg. Hand. der Syn. 1831, bladz. 54; 1832, bladz. 82, 131). Thans leggen Kerkvoogden wederom over eenen specifieken staat van inkomsten, en twee dergelijke begrootingen van de voor Kerk en Pastorij noodzakelijke herstellingen. Uit de eerste blijkt, dat de Gemeente geene Kerkelijke goederen bezit, noch eenige inkomsten, behalve de huur der zitplaatsen in de Kerk en de opbrengst der collecten, te zamen f 104 gevende, van welke ongeveer f 90 benoodigd zijn voor belasting, bezoldiging van Kerkelijke bedienden, brandwaarborg en kosten van Eeredienst, zoodat er, voor onderhoud van Kerk en Pastorij beiden, jaarlijks gemiddeld f 14 overschieten. Dien ten gevolge is aan de gebouwen niet kunnen geschieden, wat had moeten gedaan worden, en heeft inzonderheid weêr de Pastorij geleden, zoodat men thans ter noodige herstelling eene som behoeft, welke de krachten der kleine Gemeente te boven gaat. Volgens de *eerste* begrooting toch heeft men noodig f 317.57. Volgens de *tweede*, opgemaakt met raadpleging van deskundigen, nadat eene Commissie uit het Classikaal Bestuur van *Zierikzee* eene inspectie in loco had bewerkstelligd, f 338.60. Aan deze laatste zal men zich dienen te houden. — Gemeld Classikaal Bestuur verklaart verder: »» dat de Gemeente met nadruk onder de behoeftigen is te rangschikken."" Het Provinciaal Collegie van toezigt bevestigt dit, getuigende: »» dat zij werkelijk is hulpbehoevende."" Uit een ander stuk van genoemd Collegie blijkt, dat haar uit het Gewestelijk fonds, van wege deszelfs ongunstigen toestand, geen onderstand kan worden verleend. De kleine en behoeftige Gemeente (wier zielental slechts 275 bedraagt, terwijl de eenige nog eenigzins gegoede huisvader, die er in woont, zich geheel en al aan de Godsdienstoefeningen onttrekt) verklaart zich intusschen bereid tot eene bijdrage van f 50, tot welke, volgens de verzekering van het Classikaal Bestuur, de Predikant wel het meeste zal moeten toebrengen. Spoedige en afdoende hulp is dus hier noodig, en moet als eene weldaad beschouwd worden. Het Provinciaal Kerkbestuur van *Zeeland* beveelt voor zoodanige de noodlijdende Gemeente ten krachtigste aan de welwillendheid van uwe Vergadering. Wij mogen niet nalaten, hetzelfde te doen, en wagen het, voor haar te verzoeken de ronde som van f 300.

Ellewoutsdijk. » *Ellewoutsdijk.* Ook deze Gemeente komt reeds sedert 1831 in de Handelingen der Synode voor, als hulpbehoevende en hulpvragende, ter herstelling harer Pastorij. Zij werd in 1833 der Synode dringend aanbevolen door

Zeelands Provinciaal Collegie van toezigt, en verkreeg dien ten gevolge in 1834, uit 's Rijks kas, eene subsidie van f 600. Thans vraagt zij op nieuw onderstand, ten zelfden einde, en haar aanzoek wordt ondersteund door het Classikaal Bestuur van *Goes* en door het Provinciaal Kerkbestuur van *Zeeland*. De som, benoodigd tot herstel van het oude in verval zijnde gebouw, bedraagt, volgens de raming, f 1,010.74; van deze kan f 700 hoog noodig worden geacht voor onmisbare herstellingen, en het overige, hoewel nog niet even dringende, als hoogst wenschelijk, ter voorkoming van spoedig nieuw verval; vooral, omdat het kapwerk der eeuwen oude Kerk belangrijke herstellingen vordert, welke eenige jaren achtereen genoegzaam alle inkomsten der Gemeente zullen verslinden; zij is trouwens nog niet geheel verstoken van alle middelen, als in het bezit zijnde van ongeveer 24 bunders land, in den calamiteusen polder van *Ellewoutsdijk*, maar is evenwel *niet* bij magte, om meer dan de helft van het thans weêr voor de Pastorij benoodigde bijeen te brengen, zonder een gedeelte van die landerijen te verkoopen, welker opbrengsten nu reeds niet meer voldoen, om op den duur in al het benoodigde te voorzien.

» Uit hoofde van dit een en ander zou dus de Commissie waarschijnlijk niet geaarzeld hebben, om eenstemmig ook deze Gemeente aan uw Hoog Eerwaarden tot subsidie aan te bevelen, voor de helft der benoodigde som of f 500, ware het niet, dat de, bij Synodaal besluit van 19 Augustus 1848 II *c* verlangde verklaring van het Provinciaal Collegie hadde ontbroken. Dit Collegie heeft zwarigheid gemaakt haar af te geven, vermits eene Gemeente, die nog in het bezit is van landerijen, welke verkocht of bezwaard kunnen worden, *niet* kan gerekend worden te zijn » werkelijk hulpbehoevende." Had men, zegt het, genoegen genomen met eene onbepaalde of betrekkelijke verklaring van onvermogen, zij zou, even als vroeger, gegeven zijn geworden.

» Het ontbreken van deze verklaring heeft intusschen de meerderheid uwer Commissie (5 leden) weêrhouden, om thans de Gemeente *Ellewoutsdijk* voor subsidie aan u aan te bevelen.

» De minderheid daarentegen (4 leden) was van oordeel, dat het Provinciaal Collegie van toezigt in *Zeeland* het Synodaal besluit van 19 Augustus 1848 niet goed had opgevat, en beweerde, dat niet alleen *die* Gemeenten beschouwd moesten worden als *werkelijk hulpbehoevende*, die geen stuk grond meer te verkoopen of te bezwaren hadden, maar ook zulke, die op den duur hare onvermijdelijke uitgaven niet uit eigene middelen bestrijden konden, en deswegens, na zekeren termijn, bij alle bezuiniging ondersteuning behoefden, opdat ze niet, als volstrekt noodlijdende, jaarlijks om hulpe moeten smeeken.

Zij meende, dat deze, in 1834 door het Provinciaal Collegie zelf aanbevolene, Gemeente in die klasse moest geplaatst worden, en wenschte haar deswegens aanbevolen te zien voor bovengenoemde som van f 500.

» Daar het hier de interpretatie geldt van een nog jong Synodaal besluit, en gelijksoortige gevallen jaarlijks kunnen voorkomen, acht de Commissie het nuttig, beide opvattingen aan het wikkend oordeel der Synode te onderwerpen.

» UTRECHT.

UTRECHT.

Blaauw-Kapel.

» *Blaauw-Kapel.* In den jare 1848 deed deze Gemeente een beroep op uwe ondersteuning, tot herstel van haar allezins armelijk en vervallen Kerkgebouw. De kosten waren begroot op f 2,579. Gedeputeerde Staten zouden in deze uitgave goed doen voor f 700. Men gaf te gelijk te kennen, dat een verzoek aan de Regering was gedaan om subsidie, waarvan men gunstige verwachting had; later is gebleken, dat deze eene ijdele hope was; hierdoor ontstaat alsnu verlegenheid. De Kerkvoogden, kloek van raad en niet willende misbruik maken van de eenmaal hun gebleken Synodale goedheid, hebben terstond het bestek der reparatie, zoo veel het zulks uiterlijk lijden kon, doen inkorten, en gebragt, in plaats van tot f 2,579, alsnu tot f 2,100. Er is derhalve voorhanden:

« van de Synode	f	650.00
» » Gedeputeerde Staten .		700.00
» » Gemeente		374.50
» Te zamen	f	1,724.50

» Zekerlijk heeft de Kerkvoogdij nu weder nieuwe kosten gehad, die zij schat op f 225. Doch ook in deze kan en wil zij voorzien. De eenige vraag is, dat de Synode, behalve de reeds verstrekte f 650, dat treurig deficit van f 374.50 dekke, en hiertoe adviseren wij met groote vrijmoedigheid.

Tienhoven c. a.

» *Tienhoven c. a.* Ten vorigen jare is aan deze Gemeente, tot instandhouding en herstel van haar Kerkgebouw, op onze gedane voordragt, toegestaan de

som van f 400, met bijgevoegde bepaling, dat zij ook dit jaar voor een gelijk bedrag bij uwe Vergadering zou zijn aanbevolen (Syn. Hand. 1849, bl. 446 en 447, verg. bl. 521). Wij wenschen, dat deze laatste bepaling hare kracht behoude; de behoefte is er, de termen tot billijke aanvrage ontbreken niet, en deze kleine som, alsnog weder over twee jaren te smaldeelen, zoo dit bij uwe Vergadering kon in aanmerking komen, zouden wij moeten ontraden, eensdeels, om de kleinheid van het cijfer, anderdeels, omdat de Gemeente alreede hare hoop heeft gebouwd op uwe gunstige beschikking, waarin zij niet moest worden teleurgesteld.

» Doch, toen nu de Kerkvoogdij dier Gemeente bij uwe Commissie uitlokte eene verklaring, dat zij geene zwarigheid maakte omtrent de oogenblikkelijke aanbesteding en het begin der reparatie van het Kerkgebouw (schrijven, 20 April 1850), toen heeft uwe Commissie gemeend, die verklaring niet zoo onbeperkt te mogen geven, willende aan uwe Vergadering het volle regt doen verblijven van toewijzen en afwijzen, doch zij heeft gerekend, hare bevoegdheid niet te buiten te gaan, met eene verzekering aan die Kerkvoogdij te geven, hoe er zeer groote waarschijnlijkheid bestaat, dat hun verzoek, ook te dezen jare, een gunstig verhoor zal vinden.

» *Benschop.* De Kerkvoogdij dezer Gemeente doet aanvrage om hulp tot herstel en uitbreiding van hare Predikants-woning. Uit de ingediende stukken, die in de volkomenste orde zijn, is gebleken, dat de benoodigde som wordt opgevoerd tot f 2,456.24 In deze behoefte zal de Gemeente voorzien met f 820. Gedeputeerde Staten van *Utrecht* hebben beloofd, bij te dragen mede tot een montant van f 820, blijvende alzoo nog te vinden het laatste ⅓, waarmeê de Kerkvoogdij van *Benschop* uit ernstige ongelegenheid zou geholpen zijn. Het Provinciaal Kerkbestuur van *Utrecht* is zeer ijverende in het belang der Gemeente, en wij moeten den wensch uitspreken, dat, zoo het mogelijk zij, de Synode, nog dit jaar, het vol bedrag van f 820 voor hare rekening neme. Benschop.

» FRIESLAND. FRIESLAND.

» *Bergumerheide.* Ter gewone Synode van 1849 berigtte de Algemeene Synodale Commissie, dat tot den opbouw eener Kerk en Pastorij op de *Bergumerheide*, volgens de, door den Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in *Friesland* Bergumerheide

goedgekeurde bestekken en begrootingen, werd vereischt eene som van f 10,160.37½
dat daartoe bij de Commissie, tot dien opbouw werkzaam, beschikbaar was, zoo aan kasgeld, effecten, als ingeschreven bijdragen . 5,267.47

en alzoo te kort kwam . . f 4,892.90½

» En vermits de Hooge Kerkvergadering, reeds bij vroegere besluiten, het nut en belang van dezen opbouw had erkend en hare hulp toegezegd, adviseerde de Commissie, daartoe uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken in het jaar 1849 beschikbaar te stellen eene som van f 2,000, opdat nog in dat jaar tot de opbouwing der Pastorij, als het meest noodige, zou kunnen worden overgegegaan, ten welken einde zij, als bijdrage uit het Fonds voor 1850, voordroeg eene som van f 2,900.

» De Synode van 1849, zich met dit voorstel vereenigende, stond alzoo dadelijk toe eene bijdrage van f 2,000, en gaf hoop en uitzigt op eene bijdrage van f 2,900, in 1850 te verleenen.

» Ten gevolge van dit gunstig besluit is ten vorigen jare de Pastorij gesticht, en dit jaar de Kerk aanbesteed en thans in aanbouw.

» De Synodale Commissie stelt overzulks aan uw Hoog Eerwaarden voor, om het uitzigt, ten vorigen jare geopend, thans te verwezenlijken, en aan *Bergumerheide* te verleenen, uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken over 1850, de som van f 2,900, ter voltooijing van het begonnen werk.

Heide onder Surhuisterveen.

» *Heide onder Surhuisterveen.* In 1849 gaf de Algemeene Synodale Commissie der Hooge Kerkvergadering verslag van het, bij aanwas van bevolking, steeds meer dringend belang, om te voorzien in de geestelijke behoeften der Heidebewoners onder *Surhuisterveen*, door middel van den opbouw eener Kerk op de Heide aldaar, doch vond zich, ondanks haren wensch, dat, zoo spoedig mogelijk, in deze behoefte mogt worden voorzien, belemmerd door het gemis van behoorlijk bestek en teekening van het op te rigten bedehuis, en bepaalde zich alzoo tot het advies, dat de Synode aan Kerkeraad en Kerkvoogden van *Surhuisterveen* het uitzigt mogt openen, dat in hun belang zal worden te gemoet gekomen, wanneer zij zich met het toen ontbrekende bestek en teekening andermaal zouden aanmelden; dat daarom de stukken, deze zaak betreffende, wederom mogten worden gesteld in handen van de Commissie, met last, om, bij inkomen van het verlangde bestek en teekening, dezen op te zenden aan het Provinciaal Collegie van toezigt, om daarop te dienen van zijn advies, met dat

van den Hoofd-Ingenieur in de Provincie, en dan in het volgende jaar aan de Hooge Kerkvergadering het verleenen van eene bepaalde dan beschikbare bijdrage voor te stellen.

» De Synode van 1849 nam een besluit overeenkomstig dit advies.

» De adressanten, van deze beschikking kennis bekomen hebbende, zonden aan den correspondent der Commissie voor *Friesland* een behoorlijk bestek met teekening en begrooting, volgens welke laatste de daarstelling van dit gebouw eene uitgaaf zou vorderen van f 2,467.

» In gevolge den last der Synode, zijn deze stukken door de Commissie, ten fine van advies, opgezonden aan het Provinciaal Collegie van toezigt. Zij waren echter te laat bij haar ingekomen, om dat advies te mogen inwachten, nog vóór deze Synodale Vergadering.

» De Commissie evenwel van oordeel zijnde, dat hieruit geene zoodanige vertraging in de uitvoering van het werk behoeft noch behoort te ontstaan, dat daaraan niet, dan na de Synodale Vergadering van 1851, de hand zou kunnen worden gelegd, heeft de eer uw Hoog Eerwaarden voor te stellen, reeds nu uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken, op de dienst van 1850, toe te staan eene som van f 1000. Reeds heeft de Sijnode in 1846 eene toelage van f 400 verleend, welke nog in de Quaestorale kas beschikbaar ligt. Met eene in 1851 voor te dragen subsidie, mede van f 1000, en de kleine, uit den boezem der arme Gemeente zelve bijeengebragte, som van f 85, zou dan uiterlijk in 1851, nadat van het advies van het Collegie van toezigt zal zijn kennis genomen, in de behoefte kunnen worden voorzien, en eene bevolking van 600 zielen uit den staat van redeloosheid en dierlijkheid, waarin zij verkeert, allengs worden opgeheven.

» *Birdaard.* Aan de Hooge Kerkvergadering in 1849 berigtte de Synodale Commissie, dat de Kerkeraad en Kerkvoogden van *Birdaard* in Januarij tot noodzakelijken herbouw van de bouwvallige en voor de dienst ongeschikt gewordene Kerk op eerstgemelde plaats, waartoe zoude worden gevorderd eene som van f 5,007.73, eene bijdrage uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken verzochten van f 5000. *Birdaard.*

» Zij gaf daarbij in overweging, hoe het wel uit overgelegde stukken blijken kon, dat de Kerkelijke administratie bij magte was, om in den nood te voorzien, doch hoe het geenszins bleek, dat de Hervormde Floreenpligtigen van *Birdaard*, zijnde in het genot van het beroepen van een Predikant, en uitoefenende het beheer voor de Kerkelijke goederen, mede het hunne wilden toe-

brengen tot het dragen der lasten, aan het genot van die regten verbonden, en adviseerde, dat de Synode het verzoek, zoo het was gedaan, niet zoude inwilligen, doch den adressanten het uitzigt openen op eene toelage uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken, wanneer op eene voldoende wijze zou zijn gebleken, dat de Hervormde Floreenpligtigen, naar hun vermogen, het hunne wilden bijdragen tot herstel der Kerk, als wanneer adressanten zich met eene nadere voordragt, gemunieerd met een behoorlijk bestek en teekening (mede bij de eerste aanvrage ontbrekende), wederom tot de Synode zouden mogen wenden.

» Het besluit der Synode viel in overeenstemming met dit advies der Commissie, en alzoo werd aan de Gemeente van *Birdaard* het uitzigt op ondersteuning geopend.

» Dit besluit aan den Kerkeraad van *Birdaard* in Januarij bekend geworden zijnde, heeft hij, bij nader schrijven van den 28sten Maart 1850, geadresseerd aan den correspondent der Commissie voor *Friesland*, de hulp der Synodale Commissie, en, door deze, van de Hooge Kerkvergadering ingeroepen, met te kennengeving, dat in eene daartoe gehoudene wettig belegde vergadering van Floreenpligtigen en Kerkvoogden, gehouden den 21sten Maart ll., eerstgenoemden de laatsten hebben gemagtigd tot eene door hen gewaarborgde geldleening van f 1000, ten einde te strekken ter gedeeltelijke bestrijding van de kosten van den opbouw eener nieuwe Kerk, volgens teekening mede daarbij ingezonden, welke kosten, volgens begrooting, opgemaakt door den Stadsbouwmeester te *Dokkum*, *R. W. F. Stoett*, zullen beloopen eene som van f 5,458.02, en na aftrek van de geschatte waarde in afbraak van den ouden toren en de Kerk, ter somma van f 400, alzoo eene uitgave zullen vorderen van f 5,058.02, en herhaalt alzoo de Kerkeraad zijne bede om eene subsidie nu van f 4000.

» De Synodale Commissie, overtuigd van de noodzakelijkheid, dat de Kerk van *Birdaard* worde vernieuwd, en tevens van het onvermogen van de Gemeente, om uit eigene fondsen daarin te voorzien, doch tevens daarbij in het oog houdende het hoog belang, dat er in gelegen is, om de Floreenpligtigen in *Friesland* niet ligtvaardig te ontheffen van de op hen rustende verpligting, om te voorzien in de behoeften hunner Kerken, maar hun daarin niet anders, dan in geval van blijkbaren nood, de behulpzame hand te bieden; overwegende daarbij, dat het getal van Floreenpligtigen te *Birdaard* klein is, tellende dat dorp slechts tien Floreenpligtigen, die te zamen 140 florenen schieten, en dat het alzoo onredelijk zoude zijn, in dezen de noodige hulp te weigeren, wanneer de onderhoudspligtigen tot uiterste krachtsinspanning bereid worden bevon-

den, heeft de eer der Hooge Kerkvergadering te adviseren, aan de Gemeente van *Birdaard* toe te staan, uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken, eene som van f 1,500 in dit jaar 1850, en haar het uitzigt te openen op eene gelijke bijdrage van f 1,500, daartoe voor te dragen in 1851, onder voorwaarde, dat de Hervormde Floreenpligtigen van *Birdaard* zullen hebben te zorgen voor het te kort schietende; zijnde inmiddels in afwachting hiervan, ten einde het zeer noodzakelijk herstel van het Kerkgebouw geene vertraging onderga, het ingezonden bestek en teekening gesteld in handen van het Provinciaal Collegie van toezigt in *Friesland*, met verzoek, om daaromtrent te willen dienen van advies, met inwinning tevens van het advies van den Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in dat gewest.

» *Haulerwijk.* Door de Hooge Kerkvergadering van 1849 is kennis genomen van een verzoek van een aantal Hervormde ingezetenen van *Haulerwijk*, onder de Classe van *Heerenveen*, langs den Kerkelijken weg tot haar gekomen, strekkende tot bekoming van eene subsidie, tot het stichten eener Kerk aldaar, ten bedrage van f 3,806.21, welk verzoek, gemunieerd met bestek, teekening en begrooting van het te stichten gebouw, zoo door het Classikaal Bestuur, als door het Provinciaal Kerkbestuur van *Friesland* is ondersteund geworden. *Haulerwijk.*

» De Algemeene Synodale Commissie, in wier handen deze stukken, door de Synode van 1849, zijn gesteld geworden, heeft de eer daaromtrent aan uw Hoog Eerwaarden te berigten, dat het bestek, teekening en begrooting door haar zijn gesteld in handen van het Collegie van toezigt over de Kerkelijke Administratie in *Friesland*, met verzoek, om daaromtrent te willen dienen van zijn advies, en dat van den Heer Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in die Provincie; dat echter deze stukken, met de verlangde adviezen, nog niet van daar zijn terug ontvangen; dat zulks evenwel, naar het oordeel der Commissie, uw Hoog Eerwaarden niet behoeft te verhinderen, omtrent dit verzoek eenige beschikking te nemen.

» De zaak zelve, het bouwen eener Kerk voor *Haulerwijk*, komt uwe Commissie aanbevelenswaardig voor.

» Tot het stichten eener Pastorij, voor den daar gevestigden Hulpprediker, in de Gecombineerde Gemeenten van *Donkerbroek* en *Haule*, heeft de Synode vroeger reeds de behulpzame hand geboden, ten gevolge waarvan in die behoefte is kunnen voorzien worden.

» Ook voor eene verlangde scheiding van *Haulerwijk* van de Gemeente

van *Donkerbroek* en *Haule*, en de vestiging eener zelfstandige Gemeente, met eigen Predikant aan eerstgenoemde plaats, heeft zich de Commissie ten vorigen jare, bij een gemotiveerd advies aan den Minister van Eeredienst (te vinden in de Synodale Handelingen van 1849, bladz. 56 volgg., waarheen zij de vrijheid neemt uw Hoog Eerwaarden thans te verwijzen), gunstig uitgesproken.

» In hoeverre aan dat, toen gunstig aangeprezen, verlangen van de bewoners van *Haulerwijk* door de Hooge Regering zal worden voldaan, is, wel is waar, moeijelijk vooraf te bepalen; echter schijnt de vrees voor eene tot het uiterste te drijven inkrimping der middelen, van Rijkswege verstrekt, om in de eerste en heiligste behoeften van een Godsdienstig volk te voorzien, niet zoo zwaar te mogen wegen, dat uw Hoog Eerwaarden, op grond daarvan, eene bijdrage zouden weigeren tot de stichting eener Kerk te *Haulerwijk*.

» Immers is, *vooreerst*, naar den, bij het Ministerieel Departement, vroeger althans gevolgden regel, op het verlangen van *Haulerwijk* naar een eigen Predikant, geene gunstige beschikking te wachten, zoolang niet die Gemeente, buiten 's Rijks kosten, in het bezit zal zijn gesteld van eene Kerk.

» En, *ten andere*, bestaat er voor eene bevolking van ruim elf honderd zielen, op eenen afstand van meer dan een half uur van de Kerk van *Haule*, en van meer dan twee uren van die van *Donkerbroek*, en welke zich nu met haren Hulpprediker kommerlijk moet behelpen in eene gewone dorpsschool, eene wezenlijke behoefte aan een ruim Kerkgebouw, ook bij mogelijke voortduring van den toestand, waarin zij thans verkeert, en al mogt het haar niet gelukken, in haar midden eene zelfstandige Gemeente met een eigen Predikant gevestigd te zien.

» 't Is dan op deze gronden, dat de Algemeene Synodale Commissie vermeent, uw Hoog Eerwaarden te moeten adviseren tot eene gunstige beschikking op het adres, en wel, om, in afwachting van het advies van het Provinciaal Collegie van toezigt op het bestek en begrooting, aan die van *Haulerwijk* te accorderen, uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken, voor 's hands in 1850 f 1000, met het uitzigt, om daaraan in 1851 en 1852 de nog ontbrekende f 2,800 te zien toegevoegd.

Dragtster-Compagnie.

» *Dragtster-Compagnie.* Twee adressen zijn der Hooge Kerkvergadering ingediend door de Commissie van Beheer en Uitvoering voor de stichting der Hervormde Gemeente te *Dragtster-Compagnie*, het eerste gedagteekend 8 Mei 1849, het tweede 26 Maart 1850.

» Het is der Synodale Commissie ten pligt gesteld, omtrent deze stukken uw Hoog Eerwaarden te berigten met haar advies.

» De Kerk en Pastorij van *Dragtster-Compagnie* zijn voltooid, en ten bestemden gebruike gewijd. De stichting heeft eene uitgaaf gevorderd van f 11,179, waarvan de aanbestedingssom der gebouwen bedraagt f 8,940.

» Om in de bestaande behoeften te voorzien, was door de Synode uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken verstrekt eene som van f 6000. Bij inteekening was nog daarenboven toegezegd eene som van f 3,641.85; wanneer deze laatste gelden allen zonder nonvaleurs waren ingekomen, zou er een te kort bij de administratie bestaan van ruim f 1,500. Nu echter is, door vele teleurstelling, bij de inning dier ingeteekende gelden, ondervonden, dat het tekort nog wel f 200 hooger is.

» De Commissie van administratie wendt zich in hare verlegenheid tot uw Hoog Eerwaarden en verzoekt, dat de Synode aan hare vroegere mede-bijdrage nog gelieve toe te voegen eene som van f 1000, hopende de Commissie het meerdere tekort in den boezem der welvarende *Dragtster* Gemeente bijeen te verzamelen.

» De Algemeene Synodale Commissie is van oordeel, dat, na de ruime bijdrage, uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken der *Dragtster-Compagnie* toegevloeid, de regtvaardigheid in de verdeeling van de gaven der Kerk voorschrijft, om in het hulpbetoon aan ééne Gemeente niet buiten de maat te gaan, en stelt uw Hoog Eerwaarden voor, om uit dien hoofde het tegenwoordig verzoek van verdere ondersteuning ('t geen ook noch door het Classikaal Bestuur van *Heerenveen*, noch door het Provinciaal Kerkbestuur van *Friesland*, schijnt te worden ondersteund) te wijzen van de hand.

» OVERIJSSEL.

» *Lutten*. De Algemeene Synode des vorigen jaars heeft, op het prae-advies harer Commissie, besloten, dat ter bevordering van de oprigting eener zelfstandige Gemeente onder *Heemse*, aan de *Dedemsche* vaart, in de nabijheid der Buurtschap *Lutten*, in dit jaar, uit de collecte voor het Fonds voor Noodlijdende Kerken en Personen, nogmaals zou worden verstrekt de som van f 2000. Zie Synod. Handel. 1849, bladz. 147, 521. *Lutten.*

» Indien het ten verleden jare niet had ontbroken aan de middelen, zou deze subsidie toen reeds zijn toegestaan. *Lutten* wordt daarom thans door uwe

Commissie voorgedragen, om uit het Synodaal fonds in dit jaar te worden begunstigd met de subsidie van f 2000.

» Zoo zal er dan beschikbaar zijn, tot den bouw van Kerk en Pastorij, de som van f 7,300. Deze spruit voort uit de f 6000, voorloopig door de Synode toegestaan in 1846, 1848 en 1850, uit f 500, toegezegd uit de Provinciale fondsen, en uit f 800, bijgedragen door de belanghebbenden; de benoodigde som is volgens opgave f 12,214; er ontbreekt derhalve nog de som van f 4,914.

» In een adres dd. 14 Maart ll. heeft de Commissie voor de zaken der nieuw op te rigten Gemeente te *Lutten* zich gewend tot uwe Gecommitteerden, in hetwelk zij, bij hartelijke dankbetuiging voor de goedgunstige Synodale beschikking, den wensch doet hooren, dat het der Synode moge behagen, om nog eenmaal de milde hand te openen, en, is het dan niet uit de collecte van 1850, uit die van 1851 te mogen worden begunstigd met eene toelage uit de Synodale fondsen.

» Te vergeefs zich hebbende gewend tot de Gedeputeerde Staten van *Overijssel*, en ook al het mogelijke beproefd, om van andere zijden bijdragen te erlangen, doch zonder gevolg, is de hoop alleenlijk gevestigd op de krachtdadige ondersteuning der Synode, zal eene bevolking van 1400 zielen niet nog lang verstoken blijven van een voorregt, zoo vuriglijk begeerd, maar tot verkrijging van hetwelk *Luttens* arme Hervormde ingezetenen niet van eenig belang kunnen bijdragen.

» Er is nog meer in dit adres.

» De Commissie ter zake van *Lutten* geeft nog te kennen, dat zij gaarne wenscht, tot de aanbesteding van Kerk en Pastorij in dit jaar over te gaan. Zij meent, dat dit zeer goed zou kunnen geschieden, wanneer de laatste helft of termijn van betaling gesteld wordt op 1 November 1851, terwijl dit, en het op interest te nemen, kapitaal alsdan gelijkelijk tot voldoening van de benoodigde som kan worden aangewend. Bij dit adres is nog overgelegd eene nieuwe teekening van het Kerkgebouw, met een bestek, van welk plan men verklaart, dat het meer doelmatig is, terwijl, naar de nieuwe teekening, de som, welke benoodigd is, met f 500 zou worden verminderd en gebragt op f 11,714.

» Wat nu betreft het uitgedrukt verlangen, om nog in dit jaar, of in het volgende, te mogen worden ondersteund uit het Synodale Fonds, daaromtrent wenscht uwe Commissie gunstig aan deze Hooge Kerkvergadering te adviseren, opdat de Synode haar eens begonnen werk, met ernst voortgezet, zoo spoedig mogelijk voldoende ten einde brenge. De Synode deed voor-

kapitaal vooraf duidelijk en behoorlijk zal moeten blijken, wat daarvan geworden is;

» 3°. dat de nieuwe teekening en begrooting, met de daarop zich grondende vermindering van f 500 in de benoodigde gelden, aan uwe Commissie toegezonden, niet kan in aanmerking komen, omdat zij slechts door éénen deskundige blijkt te zijn vervaardigd, en ook niet is goedgekeurd door het Provinciaal Collegie van toezigt op de Kerkelijke Administratie der Hervormden in *Overijssel*.

GRONINGEN.

» GRONINGEN.

Wehe.

» *Wehe.* De belangen der Gemeente *Wehe* zijn meermalen bij de Algemeene Synode ter sprake geweest (zie Hand. 1846 bl. 64, 1848 bl. 115, 1849 bl. 146). Maar onderscheidene ook waren de verzoekschriften en voordragten, van wege de Gemeente ingeleverd.

» In 1846 vroeg zij eene subsidie van f 1,506.70. Bij een adres van Kerkvoogden, dd. 22 Mei 1847, werd de, ter herstelling van Kerk etc., benoodigde som geraamd op f 3,085.00; bij een later, dd. 9 Mei 1849, die voor de herstelling der Kerk op . . . . f 855.00

Pastorij 2,175.00

Kosterij. 102.00

» Zamen. . . f 3,132.00

maar werd tevens ten opzigte van het Pastorij-gebouw overgelegd eene andere begrooting ad f 1,366.05, volgens welke dus de geheele som met f 809.95 verminderd, en tot 2,323.95 gebragt zou hebben kunnen worden.

» Eindelijk, bij onderscheidene latere adressen is aangedrongen op de behoefte aan de geheele som van f 3,132, en, daar Gedeputeerde Staten van *Groningen*, bij resolutie van 28 Maart 1848, aan de Gemeente *Wehe* hadden toegelegd f 1,000, op eene subsidie uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken van f 2,132.

» De Algemeene Synodale Commissie, door de redenen, in laatstgenoemde adressen bijgebragt, overtuigd, heeft aan de Synode des vorigen jaars voorgesteld, uit de beschikbare gelden van dat jaar, aan *Wehe* toe te leggen f 1,066, en haar voor gelijk bedrag, wegens gebrek aan dadelijk fonds, te plaatsen op de tweede lijst, en de Synode van 1849 heeft overeenkomstig deze voordragt besloten,

echter *niet*, zonder dat tegen dit besluit ernstige bedenkingen zijn ingebragt (zie Hand. 1849 bl. 379), bedenkingen, die wel inzonderheid golden de aanmerkelijke som van f 2,175 ter *herstelling* alleen van eene Pastorij, aan welke, door de Gemeente en drie Predikanten zelve, reeds vroeger belangrijke kosten besteed waren.

» De Algemeene Synodale Commissie kan thans echter geenszins op het besluit der Synode van 1849 terugkomen. Zij neemt aan, dat al de herstellingen, aan Kerk, Pastorij en Kosterij verlangd, werkelijk noodzakelijk waren, en ook dat de Gemeente zelve daartoe niets kon bijdragen. Maar voor en aleer eene bepaalde voordragt te doen, en de nog benoodigde som toe te staan, heeft de Commissie toch gemeend een nog nader onderzoek te doen, en het is haar gebleken, dat Kerkvoogden, op den 8sten Februarij ll., zijn overgegaan tot de openbare aanbesteding van het doen van vernieuwingen en herstellingen aan de *Kerk*, *Pastorij* en *Kosterij*, alles volgens het, in 1847 door den Heer Hoofd-Ingenieur ingezonden, en mede aan de Algemeene Synode overgelegd, bestek en voorwaarden, welk werk is aanbesteed voor eene somma van f 2,745. Thans vermeenen echter Kerkvoogden, nog f 914.04 noodig te hebben, behalve nog f 100 voor het orgel, maar schrijven later bescheidenlijk aan het Classikaal Bestuur van *Middelstum*: »» wij schromen nogtans, de aanvrage van f 2,132, waarvan f 1,066 beschikbaar is gesteld, te boven te gaan" ", het hiermede aan de beoordeeling van Uw Hoog Eerwaarden overlatende, of deze Gemeente, in de gegevene omstandigheden, op een grooter montant dan het bepaalde eenige de minste aanspraak kan maken.

» Het Classikaal Bestuur van *Middelstum* schijnt begrepen te hebben, niets meer voor de Gemeente *Wehe* te *kunnen of mogen* vragen, en wij billijken niet alleen deze bescheidenheid, maar meenen nog iets verder te moeten gaan.

» Door de Synode van 1849 is begrepen, dat alle verlangde herstellingen aan Kerk, Pastorij en Kosterij konden worden toegestaan, en is daarvoor aanstonds beschikbaar gesteld, de helft der aangevraagde som van f 2,132, ad f 1,066, maar daarin ligt onzes inziens geenszins opgesloten, dat gelijke som dit jaar *mede* wordt toegestaan, ook dan, wanneer bleek, dat deze voor het bedoelde einde niet zou noodig zijn. Al die herstellingen zijn aanbesteed voor eene som van f 2,745, daarvoor is reeds beschikbaar f 2066, en er ontbreekt dus nog slechts f 679. Wij stellen voor, deze som van *zes honderd en negen en zeventig gulden*, *zonder iets meer*, voor de Gemeente *Wehe* uit het Fonds, voor dit jaar, beschikbaar te stellen.

» *Zoltkamp*. Deze Gemeente, wier leden meestal in bekrompene omstandig- *Zoltkamp.*

heden verkeeren, die geene Kerkelijke bezittingen heeft en een gemiddeld inkomen van slechts f 25, is in groote verlegenheid, die dringend spoedige hulp en voorziening vordert. Wegens eene schuld van f 500 is zij geregtelijk aangesproken, en bij vonnis van de regtbank van *Appingadam* veroordeeld, welk vonnis reeds in het begin van 1849 (ingevolge deurwaarders exploit van 24 Februarij 1849) ten uitvoer kon gelegd worden, door middel van in beslagneming van haar onroerend goed, verder door verkoop van haar Kerkgebouw, dat in zulk geval vermoedelijk in handen zal geraken van de Christelijke Afgescheidenen aldaar, tot welke Gemeente dan ook velen, die nu nog tot de Hervormde Kerk behooren, welligt zullen overgaan.

» Tot delging van deze schuld, afbetaling van achterstallige renten, enkele andere kleine schulden en noodzakelijke reparatien, rekende men noodig te hebben plus minus f 900, en hebben Gedeputeerde Staten van *Groningen*, kennende en getuigende den nood dezer behoeftige Gemeente, bij resolutie dd. 8 Mei 1849, aan dezelve toegestaan de som van f 450 onder bepaling, dat de Gemeente zal moeten aantoonen, dat zij de weêrhelft, ad f 450, van elders ontvangt. Te dien einde is de Gemeente, met verklaring van hare *werkelijke hulpbehoeftigheid*, der Synode ook door het Provinciaal Collegie van toezigt alreede aanbevolen, dd. 29 Mei 1849, welke aanbeveling en verklaring gehecht is aan het verzoekschrift van Kerkvoogden en Notabelen om de alzoo nog ontbrekende som van f 450, ingediend aan de Synode des vorigen jaars.

» Het is te betreuren, dat door gemelde Kerkvergadering niet dadelijk is kunnen beschikt worden op dit verzoekschrift, omdat het niet was ingediend langs den voorgeschreven weg, met aanbevelingen van het Classikaal en Provinciaal Kerkbestuur. Dit laatste is gebleken gevolg geweest te zijn alleen van misverstand, of liever van overhaasting, die bij de verzending deze verklaringen heeft doen vergeten. Thans zijn zulke verklaringen ingeleverd, van het Classikaal Bestuur van *Middelstum* dd. 30 Januarij 1850, van het Provinciaal Kerkbestuur van *Groningen* dd. 31 Januarij daaraanvolgende, beide getuigende den nood der Gemeente en de deugdelijkheid der gedane aanvrage, en die daarom ten sterkste aanbevelende.

» De Algemeene Synodale Commissie heeft alle vrijmoedigheid, der Synode voor te dragen, aan de Gemeente *Zoltkamp*, uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken, toe te leggen niet alleen de gevraagde f 450, maar zelfs deze te brengen op f 500, omdat de verschuldigde renten zeer zeker vermeerderd zijn, en de latere verzending van het verzoekschrift is geheel buiten schuld of toedoen der Gemeente.

» *Uitwijk* en *Waardhuizen.* Kerkvoogden dezer Gemeente klagen over het verval der Predikantswoning, welke, door in zes jaren onbewoond te zijn geweest, en bij de laatste overstrooming tot schuilplaats voor noodlijdenden te hebben gediend, zich op dit oogenblik in eenen treurigen en waarlijk onbewoonbaren staat bevindt.

» Het overgelegd bestek der voorgestelde herstellingen en verbeteringen levert daarvan een doorslaand bewijs op, en zonder deze herstellingen zal de Pastorij werkelijk onbewoonbaar zijn.

» Uit den overgelegden staat der goederen, inkomsten en jaarlijksche uitgaven der voormelde Gemeente is het blijkbaar, dat deze volstrekt onvermogend is gelijk door eene missive van het Provinciaal Collegie van toezigt in *Noord-brabant* wordt bevestigd, om de, in het request geraamde, kosten tot herstelling der Pastorij ad f 1,200, doch bij het bestek op f 1,046.20 gesteld, te dragen. Als een loffelijk bewijs van medewerking moge strekken, dat door de zeer weinig bemiddelde leden dezer Gemeente, blijkens een berigt van Kerkvoogden en Notabelen, eene som van f 100 zal worden verstrekt.

» Het verschil tusschen de door Kerkvoogden opgegeven som van f 1,200, en de bij het bestek berekende som van f 1,046.20, is toe te schrijven aan de omstandigheid, dat het laatstgemelde *vóór* den afgeloopen winter is opgemaakt, en de Pastorij daarna door de huisvesting van noodlijdenden aanmerkelijk is gedeterioreerd geworden, met dit gevolg, dat de vroeger aangevraagde som van f 900 niet meer toereikende zou zijn. Bovendien zijn, bij de raming van kosten, niet opgenomen die van aanbesteding en opzigt.

» De berigten van het Provinciaal Collegie van toezigt, van het Provinciaal Kerkbestuur, en van het Classikaal Bestuur, zijn alle strekkende, om het verzoek tot herstelling der Predikantswoning te ondersteunen en dringend aan te bevelen.

» Wij achten ons verpligt, naar aanleiding van het bovenstaande, te adviseren, dat aan de Hervormde Gemeente van *Uitwijk c. a.* eene som van f 1000 uit het Synodale Fonds worde verstrekt.

Woudrichem.

» *Woudrichem.* Het adres van Kerkvoogden en Notabelen der Hervormde Gemeente van *Woudrichem* is, met eenige onvolledige bijlagen, bij missive van den 25sten Januarij 1850, aan voormeld Collegie teruggezonden met eene omstandige opgave der stukken, welke, volgens Synodale resolutie van 1 Augustus 1848, gevorderd worden, om op eene te gemoetkoming uit het Synodale Fonds aanspraak te kunnen maken. Aan deze teregtwijzing is tot heden

niet voldaan, zoodat omtrent het adres van het Collegie van Kerkvoogden en Notabelen der Gemeente *Woudrichem* geene voordragt kan worden gedaan.

» DRENTHE. DRENTHE.

» *Hooger Smilde.* De toenmalige Predikant dezer Gemeente heeft zich, in een adres dd. 27 Maart 1848, gewend aan de Synode, hetwelk inhoudt een dringend verzoek om vergrooting der Pastorij, begroot op de som van f 345.85. Hij verzoekt eene subsidie van f 350. De Synode van het vorige jaar heeft dit verzoek gehouden in advies, op grond, het wel door den Predikant, maar volstrekt niet door de Kerkvoogden, is gedaan. De Commissie had reeds den adressant daarop opmerkzaam gemaakt, en hem de noodige inlichtingen medegedeeld, maar, ofschoon daarop hoop hebbende gegeven, heeft de adressant niets meer doen hooren omtrent het door hem verlangde. De zaak is nog in denzelfden toestand. Er is bij uwe Commissie niets ingekomen van Kerkvoogden in die Gemeente. Welligt houdt de behoefte aan ruimer woning op, nu de adressant naar elders is vertrokken, en zijne plaats vervuld door een ander Predikant, die geen ruimer woning begeert voor het tegenwoordige. *Hooger Smilde.*

» Op grond van een en ander adviseert uwe Commissie, om deze zaak niet verder aan te houden, maar te beschouwen als afgedaan.

» *Boven Smilde.* In deze streek, behoorende tot de *Smilde*, woont een aantal van arbeiders, van het Kerkgebouw een uur en verder verwijderd. Dat aantal neemt jaarlijks toe, door de exploitatie der veenen. Men heeft daar, in het jaar 1839, uit gevoel van behoefte, een kapel gesticht, door weldenkenden geholpen, waarin de Predikant op den Zondag des namiddags of des avonds de openbare Godsdienstoefening houdt. Evenwel ziet men daardoor de behoefte aan onderwijs en herderlijke zorg niet vervuld. Men had daar gaarne een eigen Herder en Leeraar. Allereerst is daartoe noodig eene woning voor dezen. Men heeft daartoe, na vrijwilligen afstand van den grond, f 400 bijgedragen. Men heeft zich vergeefs gewend tot de Staten van *Drenthe*, om ondersteuning uit een fonds, genaamd de kas ad pios usus, thans onder het Provinciaal Bestuur van *Drenthe*. Men heeft daar nog andere pogingen aangewend bij Zijne Majesteit den Koning, die tot geen gewenscht einde hebben geleid. Eindelijk hebben drie ingezetenen van de *Boven Smilde* zich gewend tot de Algemeene Synode, in een adres, dd. 10 Junij 1848, verzoekende, dat de *Boven Smilde.*

Hooge Kerkvergadering den ingezetenen van de *Boven Smilde* moge behulpzaam zijn, ter verkrijging eener Pastorij en van een tweeden Predikant.

» Uwe Commissie, oordeelende, dat allereerst voor eene Pastorij behoorde te worden gezorgd, zou er aan een tweeden Predikant kunnen gedacht worden, en overwegende, dat tot dat einde aan de Synode een meer bepaald verzoek om hulp behoorde te worden gerigt met de behoorlijke bescheiden, heeft in het vorige jaar, lang nog vóór de bijeenkomst der Synode, daarover eene correspondentie geopend met de adressanten en hun de noodige inlichtingen gegeven. Intusschen heeft die correspondentie niet dat gevolg gehad, hetwelk werd vereischt tot een bepaald advies aan de Synode des vorigen jaars. Het was daarom, dat de Commissie, in de verwachting, dat later de verlangde bescheiden nog zouden inkomen, aan de Synode adviseerde, om de zaak der *Boven Smilde* te houden in advies tot hare volgende vergadering.

» Thans is de stand der zake nog dezelfde. Uwe Commissie heeft nog niets ontvangen, waardoor zij in staat kan worden gesteld, om over de belangen der *Boven Smilde* uwe Hooge Vergadering te dienen van advies. Het is daarom, dat de Commissie in overweging geeft, om dit verzoek der ingezetenen van de *Boven Smilde* aan te houden, tot dat het door hen zal zijn herhaald, in dien bepaalden vorm en met die noodige bescheiden, als hun is aangewezen.

Sleen. » *Sleen.* Het verzoek van Kerkvoogden van de Gemeente *Sleen*, om uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken te mogen worden ondersteund, tot het bouwen van eene nieuwe Pastorij, waartoe nog een tekort bestaat van f 2000, is door de Algemeene Synode des vorigen jaars gehouden in advies. Zij deed zulks ten gevolge van het ontbreken der noodigste bescheiden bij dit adres, daarop opmerkzaam gemaakt door uwe Commissie in het begin des vorigen jaars, en kennis hebbende ontvangen, dat voor alle dingen eene behoorlijk opgemaakte en geteekende begrooting aan de Synode behoorde te worden gezonden, zou op hun verzoek regard kunnen worden geslagen, hadden Kerkvoogden voor de Vergadering uwer Commissie aan deze aanschrijving geen gevolg gegeven. Alzoo besloot de Synode, om dit adres nog aan te houden tot de vergadering in dit jaar. Te verwachten was het, dat door Kerkvoogden van *Sleen*, ook bekend gemaakt met de Synodale verordeningen in het jaar 1848 omtrent de verzoekschriften om geldelijke ondersteuning, nu tijdiglijk alles in behoorlijken vorm zou zijn gebragt, ter ondersteuning van hun verzoek. Uwe Commissie heeft echter niet ontvangen wat vereischt wordt, om de belangen dezer

Gemeente aan de Hooge Kerkvergadering regt te doen kennen niet alleen, maar ook ernstig aan te bevelen.

» Wel ontving de Commissie voor eenigen tijd, door toezending van het Provinciaal Kerkbestuur van *Drenthe*, bij aanbevelende missive dd. 2 Mei ll., eene herhaling van het verzoek om subsidie in een adres van Kerkvoogden der Gemeente *Sleen* dd. 6 April ll. aan het Provinciaal Kerkbestuur voornoemd, ingezonden en onderteekend door het Classikaal Bestuur van *Coevorden* in eene geleidende missive dd. 10 April ll., maar niet eene specifieke behoorlijk opgemaakte begrooting van de kosten voor het bouwen eener Pastorij. Welke daarvan de reden zij, ligt in het duister, daar Kerkvoogden voornoemd door uwe Commissie op dat ontbrekende bepaaldelijk in der tijd zijn opmerkzaam gemaakt.

» Intusschen kan uwe Commissie omtrent dit verzoek van Kerkvoogden te *Sleen* niet adviseren om hetzelve ter zijde te leggen. Het verzoek schijnt te regtmatig en de behoefte te dringend, om het nog niet in advies te houden tot de volgende Synodale vergadering. Wij geven in overweging en zouden raden, om aan Kerkvoogden van *Sleen* te berigten, dat door hen, bij het indienen van hun verzoek, niet is opgevolgd het daaromtrent verordende, met name, dat eene behoorlijk opgemaakte begrooting der kosten ontbreekt, terwijl zij dat gemis zullen behooren te herstellen, zal de Synode op hun verzoek regard kunnen slaan.

» *Gasselte.* De Kerkeraad en Notabelen der Hervormde Gemeente *Gasselte* hebben zich tot de Algemeene Synode des vorigen jaars gewend, in een adres dd. 1 Maart 1849, waarin zij verzoeken subsidie, uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken, van f 1,823, om te voorzien in de reparatie van het Kerkgebouw. Gasselte.

» Zij geven in dit adres te kennen, dat het Kerkgebouw en de daarop staande kleine houten toren zich in een zeer bouwvalligen staat bevinden, en dringend groote reparatien vereischen, zoo wel tot herstelling van dat gedeelte, wat door hoogen ouderdom versleten is, als tot wegneming van het gevaar, dat de Kerk zou kunnen doen instorten. Zij verzekeren, op aangevoerde aanduiding, dat, behalve eenige reparatien aan het muurwerk in het Kerkgebouw, nieuwe lichtramen dienen gemaakt te worden, een nieuwe kap op dezelve en een gewulf in de Kerk behooren te worden aangebragt. Zij verwijzen naar eene gespecificeerde opgave der vermoedelijke kosten van deze reparatien, gemaakt door den Heer Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in de Provincie *Drenthe* en bij hun adres overgelegd, volgens welke opgave, het voorgenomen werk zal moeten bedragen de som van f 2,323.

» De Gemeente is, volgens de verzekering van adressanten, slechts 550 zielen sterk, en kan onmogelijk de bovengenoemde som uit eigenen boezem bijeen brengen, ja zelfs daartoe eenige noemenswaardige bijdragen leveren, omdat onder dat zielental meer dan 5/6 veenarbeiders zijn, die niets kunnen geven, terwijl het overige 1/6 reeds zware lasten te dragen heeft, en onder dat zesde gedeelte slechts 8 à 9 ingezetenen gevonden worden, die hunne eigene boerenplaatsen bewonen. Zeer zwaar zijn de Kerkelijke lasten, volgens opgave in dit adres. De Gemeente toch wordt nog gedrukt, ter zake van den bouw der nieuwe Pastorij, door een restant-schuld van f 1,600, behalve eene oudere schuld te haren laste van f 725, te zamen f 2,350, waarvan zij de renten ad 4 per cent voldoet, met eene jaarlijksche aflossing van f 100 op het kapitaal. Bovendien moet de Gemeente nog de renten dragen van de geldleening, ten laste der Pastorij, voor het kapitaal, voor de vernieuwing geeischt, hebbende de kosten daarvan bedragen f 5,250, waarop jaarlijks, in hoofdsom, f 375 moet worden afgelost, uit Pastorij-middelen, doch door de Kerk aan te vullen, wanneer die aflossing niet uit Pastorij-middelen mogt kunnen gevonden worden, terwijl de Gemeente, hangende die aflossingstermijnen, de renten draagt.

» Na deze opgave van zulk een verbazend bezwaar voor zoo eene kleine Gemeente, verklaart men, dat dit bezwaar met den dag toeneemt, naardien vele inkomsten der Pastorij, en met name de roggepachten, ten bedrage van ruim 50 mudden jaarlijks, en de keuterguldens, ten bedrage van ruim f 50, door de schuldigen worden ontkend, en aangaande welke inkomsten er vrees bestaat, dat zij geheel zullen te loor gaan.

» Hierbij komt, dat de Kerkelijke Gemeente *Gasselte* geene andere bezittingen heeft, dan de opbrengst van 20½ mudden roggepacht, berekend gemiddeld 's jaars op f 102.50, doch waarvan over den jare 1848, uit hoofde der algemeene weigering om die pachten te voldoen, *niets* is ontvangen.

» Op al dit aangevoerde verklaart men de Gemeente *Gasselte* inderdaad *hulpbehoevende*. Evenwel heeft zij bewijzen gegeven van haren goeden wil, ongeacht de opgesomde schulden en bezwaren. Blijkens een bij het adres gevoegd schriftelijk bewijs van verbindtenis, geteekend door Kerkvoogden en Notabelen, wil zij, tot de voorgestelde vertimmering der Kerk, uit eigenen boezem bijdragen de som van f 500. Adressanten geven daarna de verklaring, dat dit alles is, wat de Gemeente vermag, die dan ook hoopt, uit het Synodale fonds het te kort, ter somma van f 1,823, te zullen erlangen, te meer daar zij zich niet kan wenden aan het Gewestelijk Bestuur, hetwelk geene subsidien verleent aan hulpbehoevende Gemeenten.

» Bij dit adres is nog gevoegd:

» *a.* eene specifieke opgave der Kerkelijke bezittingen en schulden, ontvangsten en uitgaven, opgemaakt door Kerkvoogden en Notabelen der Gemeente *Gasselte*, den 1sten Maart 1849;

» *b.* een afschrift van de opgave van de noodige reparatien aan het Kerkgebouw der meer genoemde Gemeente, zoo tot instandhouding van het geheel, als tot voorkoming van ongelukken, met de approximative berekening, ter somme van f 2,323, door den Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat opgemaakt dd. 12 Februarij 1849, welk afschrift is gegeven door den Secretaris van het Provinciaal Collegie van toezigt op de Kerkelijke Administratie der Hervormden in *Drenthe*;

» *c.* eene verklaring van het zoo even genoemde Collegie van toezigt, dd. 5 Maart 1849, betrekkelijk het verzoek van Kerkvoogden en Notabelen der Gemeente *Gasselte* aan de Algemeene Synode, om onderstand tot herstel van Kerk en Toren;

» *d.* eene soortgelijke van het Classikaal Bestuur van *Assen*, dd. 28 Maart 1849; en eindelijk

» *e.* eene van het Provinciaal Kerkbestuur van *Drenthe*, dd. 25 April 1849.

» Het is aan uwe Commissie, na inzage en overweging van deze stukken, gebleken:

» 1°. dat het Kerkgebouw te *Gasselte* dringende behoefte heeft aan herstelling, zal de Gemeente weldra niet verstoken zijn van eene geschikte plaats voor de openbare Godsdienst;

» 2°. dat van die Gemeente naar waarheid gezegd wordt, dat zij reeds al te zeer wordt gedrukt door schulden, nog te voldoen, terwijl zij door eenen hoofdelijken omslag, van f 400 à f 500, bezwaard is;

» 3°. dat de Gemeente, in deze omstandigheden, en naar evenredigheid van haar vermogen, ondubbelzinnige proeven geeft van haren goeden wil, door de verbindtenis van te zullen bijdragen f 500;

» 4°. dat zij geene hoop ontvangen heeft van het Gewestelijk Bestuur, op eenige subsidie uit de Provinciale kas, vermits, blijkens de verklaring van het Provinciaal Collegie van toezigt enz. in *Drenthe*, op de Provinciale begrooting geene fondsen tot herstel van Kerken zijn aangewezen;

» 5°. dat èn het Provinciaal Collegie van toezigt, èn het Classikaal Bestuur van *Assen*, èn het Provinciaal Kerkbestuur van *Drenthe*, verklaren, dat de Gemeente van *Gasselte hulpbehoevend* is, en mitsdien allezins verdient te worden geholpen uit het Synodaal Fonds;

» 6°. dat te regt door het Provinciaal Collegie van toezigt wordt opgemerkt, dat in de verstrekte begrooting van kosten een post voorkomt van f 350, voor vertimmering van den toren, welke niet geacht kan worden te behooren bij de herstelling der Kerk, immers niet noodzakelijk te zijn, zoodat die begrooting tot eene som van f 1,973 behoort te worden gereduceerd, eene opmerking, welke ook gedeeld wordt door het Classikaal Bestuur van *Assen* en het Provinciaal Kerkbestuur van *Drenthe*;

» 7°. dat het Provinciaal Collegie van toezigt de som van f 1,973, als approximatief gesteld, welligt nog voor vermindering vatbaar acht, en daarom de te verstrekken subsidie uit het Synodaal Fonds bepalen wil op f 1000, en dus f 473 minder, dan gevraagd wordt; doch dat beide bovengenoemde Besturen zich niet vereenigen met dit gevoelen, daar zij de Gemeente *Gasselte*, na gedaan onderzoek, blijven aanbevelen voor f 1,473.

» Uwe Commissie adviseert, dat uwe Vergadering geene zwarigheid vinde in het toestaan van de verlangde subsidie, na aftrek van hetgeen is uitgetrokken tot vertimmering van den toren, ter somme van f 350. Uit het Synodaal Fonds voor dit jaar ontvange dus de Gemeente te *Gasselte* de som van f 1,473, tot herstel van haar Kerkgebouw.

Hollandsche veld.

» *Hollandsche veld.* De stem, van daar opgegaan om hulp en ondersteuning, tot het vestigen van eene zelfstandige Gemeente in het *Hollandsche veld*, met 1500 zielen bevolkt, is met deelneming gehoord.

» Tot de daarstelling van een Kerkgebouw en eene Predikants-woning, wordt de som vereischt van f 13,000. Uwe Vergadering bleef niet achter bij de aanvrage, om, tot verkrijging dier som, bij te dragen uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken. In de jaren 1848 en 1849 werd toegestaan

le som van f 4000. Uit de fondsen van de Provincie *Drenthe* is beschik-
baar gesteld eene subsidie van f 2000. Door Zijne Majesteit, wijlen Koning
Willem II, is toegezegd eene bijdrage van f 500. De Collecten in de Provincie
Drenthe en het *Hollandsche veld* hebben opgebragt f 961.27[5]. Eindelijk leverden
de bijdragen, door particulieren toegezegd of verstrekt, de som van f 3,008.27.
Er is dus in het geheel beschikbaar de som van f 10,469.54[5], en het tekort,
dat nog bestaat, is ruim f 2,500.

» In een adres, aan de Algemeene Synode, van de Commissie, belast met de
regeling van de finantiele en materiele aangelegenheden, voor de stichting
van eene Hervormde Gemeente in het *Hollandsche veld*, dd. 7 Februarij 1850,
welk adres is toegezonden aan uwe Commissie door het Provinciaal Collegie
van toezigt op de Kerkelijke Administratie der Hervormde Gemeenten in *Drenthe*,
bij geleidende missive dd. 12 Februarij ll., geregistreerd sub n°. 800; — in dit
adres geeft voorn. Commissie te kennen, dat de bevolking van het *Hollandsche
veld* niet in staat is eenige geldelijke bijdrage te leveren, om in het nog
bestaande tekort te voorzien, en alzoo de daarstelling van Kerkgebouw en
Pastorij te doen plaats hebben, en daardoor een einde te maken aan de nog
onvervulde en toch zoo dringende behoefte dier bewoners aan Godsdienstig
onderrigt, en het bijwonen van Openbare Godsdienstoefeningen.

» Zij heeft zich daarom nogmaals gewend tot uwe Hooge Vergadering, met
het eerbiedig verzoek, dat zij eene gelijke subsidie uit het Fonds voor
noodlijdende Kerken in 1850 moge verleenen, als in de beide vorige jaren
is verstrekt, en zulks tot gedeeltelijke vinding van hetgeen er nog tot opbou-
wing van eene Kerk en Predikants-woning te kort komt. Dit verzoek, allezins
aangedrongen door het Collegie van toezigt voornoemd, brengt uwe Com-
missie ter kennis van uw Hoog Eerwaarden, in de overtuiging, dat het
verdient te worden ingewilligd. Te dringende zijn de bekende en erkende
godsdienstige behoeften der bewoners van het *Hollandsche veld;* te veel is er
reeds gedaan, ook van wege deze Hooge Kerkvergadering; te nabij zijn de
adressanten aan hun waardig doel; te klein is, naar evenredigheid, de
somme, die voor het laatst wordt gevraagd; te zeer dringt de tijd, dan dat
de Synode de laatste hand niet zou leggen, zoo spoedig mogelijk, aan de
voltooijing van een zoo belangrijk werk, als de stichting eener Gemeente in
het *Hollandsche veld* is, terwijl door de Regering reeds aan een Predikant, bij
eventuele beroeping, een tractement is toegelegd.

» Het is daarom dat uwe Commissie voorstelt, om uit de Collecte van dit
jaar, of uit de buitengewone van het verloopen jaar, de gevraagde som

van f 2,000 voorloopig toe te staan, en aan de Commissie ad hoc daarvan kennis te geven, met berigt, dat de geheele som van f 6,000 zal worden verstrekt, zoodra het blijken zal, dat de overige som van pl. m. f 500 zal zijn gevonden.

LIMBURG.

» LIMBURG.

Urmond en Grevenbicht.

» *Urmond* en *Grevenbicht*. De Protestantsche Gemeente te *Urmond* en *Grevenbicht* heeft behoefte aan een betamelijk bedehuis, dat de plaats van een vertrek in eene boerenwoning vervangen moet. Met eene som van f 3,850 uit het Synodaal Fonds en 's Rijks Schatkist zou zij geholpen zijn. De Commissie was van meening, haar die hulp in de jaren 1848 en 1849 te verschaffen. Voor het eerstgemeld jaar werd zij, op voordragt der Commissie, door de Synode ondersteund met f 1,000, voor het andere jaar met f 925. In de beide jaren werd gelijke som bij 's Lands Regering aangevraagd, en zóó, dacht de Commissie, was, met de Gemeentelijke en Provinciale bijdragen, de som voltallig, en kon het Kerkgebouw worden gesticht. In dat denkbeeld verkeerende, ging de Gemeente met dankbare blijdschap tot de aanbesteding over, maar toen zij de goedkeuring van het Collegie van toezigt verwachtte, ontving zij de wetenschap, dat door de Regering, ten jare 1848, geene subsidie te haren behoeve was verleend. Deze tijding sloeg haar neder. De lang gekoesterde wensch blijft wederom onvervuld. In hare verlegenheid wendt zij zich, bij missive dd. 29 April ll., geregistreerd sub n°. 876, tot de Synodale Commissie, om raad of voorspraak of hulp. De Commissie ziet geen redding, dan met de middelen, die ter beschikking der Synode zijn. Voor twee jaren was zeker de hoop meer gegrond dan nu, dat de aanvrage om eene gelijke subsidie, als uit Kerkelijk fonds werd verleend, uit 's Rijks kas niet zonder gevolg zou blijven. Met meer vertrouwen rigt de Commissie tot uwe Vergadering het verzoek, daar de middelen te dezen jare het gelukkiglijk gedogen, dat aan de Gemeente van *Urmond* en *Grevenbicht* nog f 1,000 uit het Fonds worden toegeschikt. Met de in verslagenheid verkeerende Gemeente bewogen, hebben wij haar hope in het hart gegeven, door haar onze voorspraak bij u toe te zeggen. Aan het Collegie van toezigt hebben wij het oordeel durven laten, of het in onze aanbeveling bij u geen grond zou vinden, om het aanbestede werk te doen voortgaan. Het hangt aan uw besluit, dat het vertrouwen, hetwelk van ons uitgaat en tot ons wederkeere, niet zal worden beschaamd, en de blijdschap der Gemeente zal worden vervuld.

»RECAPITULATIE.

Recapitulatie.

» Trekken wij de bovenstaande voordragten in het kort te zamen, zoo adviseren wij uwe Vergadering:

» 1°. Te dezen jare uit het Fonds te subsidieren:

» *Buurmalsen*,	met	f 1,450.00
» *Hierden* (voorwaardelijk),	met	1,750.00
» *Hurwenen*,	met	2,078.85
» *Gouderak*,	»	1,500.00
» *Zwartewaal*,	»	1,000.00
» *Etershem*,	»	900.00
» *Ilpendam*,	»	2,100.00
» *Opperdoes*,	»	200.00
» *Koedijk*,	»	1,000.00
» *Huisduinen*,	»	2,000.00
» *Ouwerkerk*,	»	500.00
» *'s Heeren-Jansland*,	»	300.00
» *Blaauw-Kapel*,	»	374.50
» *Tienhoven*,	»	400.00
» *Benschop*,	»	820.00
» *Bergumerheide*,	»	2,900.00
» *Heide onder Surhuisterveen*,	met	1,000.00
» *Birdaard*,	met	1,500.00
» *Haulerwijk*,	»	1,000.00
» *Lutten*,	»	2,000.00
» *Wehe*,	»	679.00
» *Zoltkamp*,	»	500.00
» *Nieuw Vossemeer*,	»	1,000.00
» *Terheijde*,	»	552.50
» *Uitwijk*,	»	1,000.00
» *Gasselte*,	»	1,473.00
» *Hollandsche Veld*,	»	2,000.00
» *Urmond en Grevenbicht*,	met	1,000.00
	Te zamen	f 32,977.85

» 2°. Voor te dragen tot subsidie uit 's Rijks kas:

» *Etershem*, voor . . . . f 900.00

» 3°. In gunstige opmerking te nemen, tot subsidie, mede voor het volgend jaar:

» *Buurmalsen*, voor	f 1,450.00
» *Hierden*, »	1,750.00
» *Hurwenen*, »	2,078.85
» *Heide onder Surhuisterveen*, voor	1,000.00
» *Birdaard*, »	1,500.00
» *Haulerwijk*, »	1,400.00
» *Lutten*, »	2,000.00
Te zamen	f 11,178.8

» 4°. Aan te houden de adressen van:

» *Woudrichem*,
» *Boven Smilde*,
» *Sleen*.

» 5°. Voor vervallen te verklaren het verzoek van:

» *Hooge Smilde*.

» 6°. Afwijzend te beschikken op de aanvrage van:

» *Medemblik*,
» *de Zijpe*,
» *Purmerende*,
» *Ellewoutsdijk*,
» *Dragtster-Compagnie*.

» Het voorgaande verslag sloot de Commissie met het voorstel, dat voortaan alleen de strekking der voordragt voor elke Gemeente en wat overigens voor de belanghebbende te weten dienstig is, alzoo niet langer het geheele Rapport in de gedrukte Handelingen zou worden opgenomen, hetwelk door de Hooge Kerkvergadering, in hare zitting van den 17den Augustus ll., in besluit veranderd werd. De Commissie had hiermede voornamelijk ten doel, het boekdeel der Synodale Handelingen niet noodeloos te bezwaren, en niet ten onnutte de kosten der uitgave te vermeerderen, meenende, dat de weglating van zoo vele bijzonderheden van geheel particulieren aard, voor de Kerk algemeen van geen belang, geen inbreuk zou mogen heeten op het beginsel der openbaarheid.

Voorstel tot het weder opnemen van het geheele Rapport in de gedrukte Handelingen.

» Het besluit is echter aan velen in de Vaderlandsche Kerk bedenkelijk voorgekomen. Luide zelfs zijn de wenschen aangeheven, dat het geheele Rapport weder onder de oogen van het publiek mogt worden gebragt. Men meende, het kwam met de eer en waardigheid der Synode meer overeen, dat zij toonde, de openlijke verantwoording van de regeling der gelden, uit den boezem der Gemeenten opgebragt, niet te schromen. Het zou meer vertrouwen winnen, tot handhaving der collecten, als men kennis bleef dragen, in de Gemeenten, van het beleid, dat immer de voordragten bepaalde. Onbillijke klagten over partijdigheid of willekeur zullen dan niet zoo ligt worden aangeheven, en vele aanzoeken zullen worden teruggehouden, als algemeen meer van de redenen blijken zal, waarom anderen bevonden werden, voor geene gunstige beschikking vatbaar te zijn. Gaarne erkent de Synodale Commissie, dat zij, bij nader inzigt, niet geheel vreemd is aan deze bezwaren. Zij is van gevoelen, in de teedere zaak van geldelijke administratie vooral, dat de Synode het haren pligt achten moet, zoo daar slechts eenige bedenkelijkheid schijnt gevonden te worden, hieraan te gemoet te komen, waarom zij uwe Vergadering adviseert, het besluit des voorgaanden jaars weder in te trekken, en de plaatsing van de geheele voordragten der Gemeenten in het gedrukt Rapport van nieuws te bevelen.

» De Commissie heeft, aan het slot van het Rapport, uw Hoog Eerwaarden nog het volgende te berigten. Bij missive van den 30. April ll. n°. 11, geregistreerd sub n°. 874, heeft Zijne Excellentie de Minister van Justitie, voorloopig belast met het bestuur van het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz., aan haar een afschrift toegezonden van de Circulaire van den Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 18. bevorens n°. 144, afd. 7, aan de Collegien der Gedeputeerde Staten, moetende dienen,

Berigt van de Ministeriele kennisgeving wegens de vergunning van het Plaatselijk Bestuur, vereischt tot de collecte aan de huizen, ook die alleen bij Gemeente-leden geschiedt.

om dezen te informeren, dat tot elke Collecte aan de huizen, ook wanneer zij alleen tot de leden eener bijzondere Kerkgemeente beperkt wordt, de vergunning wordt vereischt, bedoeld bij het Koninklijk besluit van den 22. April 1823 (*Staatsblad* n°. 41). Volgens den inhoud van de voormelde Ministeriele missive, is deze aanschrijving voortgevloeid uit een beklag van eene Stedelijke Regering over eene, door den Kerkeraad der Hervormde Gemeente onder haar ressort, gehoudene Collecte aan de huizen, ten behoeve van het Fonds voor Noodlijdende Kerken, zonder vergunning daartoe te hebben willen vragen, welke anders, gelijk de Minister verklaart hem gebleken te zijn, geene bedenking zou hebben gevonden. Het afschrift van de Circulaire heeft Zijne Excellentie aan de Commissie doen toekomen, ten einde, bij volgende Synodale aanschrijvingen, betrekkelijk de Collecte ten behoeve van gezegd Fonds, daarop zou kunnen worden acht geslagen.

» De Synodale Commissie vertrouwt, dat alle Kerkelijke Besturen zich bereidwillig zullen voegen naar de bekende instellingen der Maatschappelijke orde. Op welke wijze de inzamelingen op den Vaderlandschen akker hier en daar moge geschieden, eere altijd aan God, gezegend onze arbeid, der gemeenschappelijke Kerk heil, wanneer maar altijd de oogst overvloedig zal zijn in den Heer!

» *De Algemeene Synodale Commissie*,

» P. A. C. HUGENHOLTZ, *President*.

» TIMMERS VERHOEVEN, *Secretaris*."

Bijlage A.

» *'s Gravenhage, den 17den Augustus* 1849.

» *De Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk*

» *aan*

» *al de Christelijke Hervormde Gemeenten in Nederland.*

» GELIEFDE BROEDERS EN ZUSTERS IN ONZEN HEER JEZUS CHRISTUS!

» Het is u bekend, dat bij de Vaderlandsche Hervormde Kerk een fonds aanwezig is, in aard en strekking kenbaar uit den titel, dien het voert: *het Fonds*

voor *Noodlijdende Kerken en Personen.* Het mag haar kleinood heeten, en heeft een goed getuigenis beide van Godsdienst- en Broederzin. Erfgoed ten deele van eerwaardige Vaderen, is het door de Christelijke Nakomelingschap in stand gehouden, en heeft het tot zegenrijke vruchten gewerkt, om de zuivere Godsvereering onder ons te bewaren, en het leven van het onverbasterd Christendom te doen bloeijen op onzen bodem, met al de kracht, die immer het uitwendige op het innerlijke oefent.

» Er zijn Gemeenten, bij wie Kerkgebouw of Pastorijhuis tot zulk een verval is gekomen, dat het voor herstelling òf niet meer vatbaar is, òf aanzienlijke sommen vereischt, die hetgeen de eigene huishouding vermag verre te boven gaan. Er zijn gronden, waar de bevolking in den loop der jaren eene uitbreiding heeft verkregen, dat het bezit van Kerk en Leeraarswoning eene onmisbare behoefte is geworden. Er is menig Kerkelijk beheer, dat, nog gebogen onder de zwaarte van den druk van vroegere dagen, niet eenmaal bij magte is, in de weinige behoeften der Eeredienst, zonder hulp van buiten, te voorzien. Er zijn weduwen en vaderlooze kinderen, verlaten huisgezinnen zijn er, die, met den dood van man en vader, met het verlies van de kleine Predikantsjaarwedde, schier den bedelkap moeten dragen.

» Ongelukkig waren die broodeloozen, als zij aan zich zelven of aan de onzekere kansen van de hulp der bijzondere liefdadigheid alleen moesten zijn overgelaten; diep te beklagen waren die Gemeenten, van eigene middelen ontbloot, indien het als beginsel en regel ten onzent was aangenomen: dat elke voor het hare zorge! Wars van dat stelsel der liefdeloosheid, brengen de Gemeenten eenparig en vrijwillig te zamen op, wat het te kort bij sommige Gemeenten moet dekken; zij zijn als de zusters, die de handen ineenslaan, om aan de huishouding van ééne uit haar, waar het noodige ontbreekt, te gemoet te komen, als die oordeelen, dat de schande op haar zelven zou nederdalen, als de Zuster haren stand niet bewaren kon, of bij anderen haar brood moest gaan vragen.

» Bij de vestiging der nieuwe Kerkeorde voor drie en dertig jaren, werden de middelen, die hier en ginds in onze Kerk ten dienste van hulpbehoevende broeders aanwezig waren, vergaderd, om de meerdere kracht te kunnen oefenen, die uit de eenheid ontstaat; en zoo werd het Fonds opgerigt, waarover het beheer aan de Hooge Kerkvergadering werd toevertrouwd.

» Alras werden de inkomsten van dit Fonds, voor de menigvuldige behoeften, die zich van jaar tot jaar al meer deden kennen, ontoereikend bevonden, waarom de goede zorg der Synode, het geheele verval der onwaardeerbare

Inrigting willende voorkomen, op een middel tot stijving bedacht, eene jaarlijksche Collecte in alle Gemeenten verordende. Ruim twintig jaren achtereenvolgend is deze Collecte geschied, en schoon de oogst al aanstonds verblijdend, en de opbrengst op den duur vrij aanzienlijk was, schoon de uiterste behoedzaamheid in het hulpverleenen werd in acht genomen, nog schoot men te kort, om in allen nood naar wensch te voorzien, en elk jaar moesten dringende aanvragen onbeantwoord blijven. De ongelegenheid, die uit deze opeenhooping van uitgestelde verlangens van Gemeenten noodwendig ontstaan is, verwekt bij de Algemeene Synode te dezen jare groote bekommering.

» De geldsommen, die er noodig zijn, staan in zeer ongunstige evenredigheid tot de gelden, waarover beschikt kan worden. Tegenover de Gemeenten, die wij helpen konden, staan velen, die wij op de toekomst verwijzen moesten; van 's Lands Regering is, bij den tegenwoordigen toestand van 's Rijks Schatkist, wel zeker geen ruimere ondersteuning te verwachten, dan die vroeger werd genoten. Als wij geene maatregelen van voorziening beraamden, dan wisten wij, dat ten volgenden jare de staat van het Fonds verminderd, of aan meer dan ééne Gemeente eene droevige teleurstelling bereid zou moeten worden.

» Wij hebben geoordeeld, voor *ditmaal*, geheel bij wege van uitzondering, op uwe liefdadigheid een tweede beroep te mogen en moeten wagen, of het ons gelukken mogt, de last van steeds hangende aanvragen eenmaal afgeworpen zijnde, den staat der geldmiddelen in verhouding tot de behoeften meer te vereffenen, en de hulpzoekende Gemeenten voortaan zonder vertraging krachtdadiger bij te staan.

» Wij noodigen u dan uit, Broeders en Zusters! om aan eene tweede inzameling, die in het loopende jaar, ten behoeve van het Fonds voor Noodlijdende Kerken en Personen, op tijd en wijze, bij den Eerwaarden Kerkeraad het meest verkieslijk geacht, in uwe Gemeente zal plaats hebben, uit een volvaardig gemoed en met milde hand uw deel te nemen.

» Hadden wij te vreezen gehad, dat, na de handreiking, die Gij reeds in den loop van dit jaar hebt gedaan, ons tweede aanzoek, dat Gij niet verwachten kondt, welligt als onbescheiden aangemerkt, een geest van ontevredenheid bij u verwekken mogt, wij zouden U en ons zelven daarvoor zeker hebben bewaard. Maar wij meenen uwen zin te kennen, in buitengewone toestanden tot buitengewone liefdadigheid immer vaardig.

» Onder u, wij bekennen het met heilige vreugde, is de geest der liefde en weldadigheid niet geweken. Gij zijt nog onlangs toegeschoten, met hulpvaardigen ijver, tot redding der noodlijdenden, wier kreet uit de watervloeden tot

geregistreerd sub nº. 750; van Kerkvoogden te *Tienhoven*, dd. 29 Junij ll., geregistreerd sub nº. 989.

In handen der Algemeene Synodale Commissie de verzoekschriften tot subsidie van *Vleuten*, *Lettelbert*, *St. Kruis*, *Vierlingsbeek*, *Driehuizen*, *Bathmen*, *Bakkeveen*, *Holijsloot* en *Meerssen*.

Voorts wordt kennis genomen van de nieuw ingekomen *adressen* tot het bekomen van *subsidie*, die alle in handen worden gesteld van de Algemeene Synodale Commissie, ten einde op dezen en op alle anderen, die nog tijdig genoeg zullen inkomen, ten volgenden jare te dienen van berigt, consideratie en advies.

De adressen zijn van de Kerkvoogdijen der na te melden Gemeenten:

Vleuten, dd. 16 Mei ll., geregistreerd sub nº. 888; *Lettelbert*, dd. 30 Maart ll., toegezonden door het Provinciaal Kerkbestuur van *Groningen*, geregistreerd sub nº. 889, 889ª; *St. Kruis*, dd. 25 Februarij ll., toegezonden door het Provinciaal Kerkbestuur van *Zeeland*, geregistreerd sub nº. 890; *Vierlingsbeek*, dd. 30 November ll., met geleidende missive van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordbrabant*, geregistreerd sub nº. 894; *Driehuizen*, dd. 17 Mei ll., toegezonden door het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*, geregistreerd sub nº. 896, 896ª; *Bathmen*, dd. 16 Mei ll., met geleidende missive van het Provinciaal Kerkbestuur van *Overijssel*, geregistreerd sub nº. 931, 931ª; *Bakkeveen*, dd. 7 Januarij ll., met conductoire van het Provinciaal Kerkbestuur van *Friesland*, geregistreerd sub nº. 966, 966ª; *Holijsloot*, dd. 28 Junij ll., toegezonden door het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*, geregistreerd sub nº. 980, 980ª, en *Meerssen*, dd. 27 Junij ll., geregistreerd sub nº. 988.

Ingekomen Rapport van het Provinciaal Kerkbestuur van *Friesland*, wegens de belemmeringen der *Kerkelijke Huwelijksinzegening*.

Volgende in de orde der Agenda, wordt gelezen het verslag van het Provinciaal Kerkbestuur van *Friesland*, dd. 20 Junij ll., geregistreerd sub nº. 971, tot voldoening aan de Synodale aanschrijving van 19 September 1848, betrekkelijk de plaatselijke belemmeringen der Kerkelijke *Huwelijksinzegening*.

De consideratie en het advies van het Provinciaal Kerkbestuur van *Zuidholland*, wegens het adres van *W. Scholten*, Predikant bij de Gasthuiskerk te *Delft*, tot opheffing van den abnormalen toestand zijner bediening, aan de orde gesteld.

Gelezen en ter tafel gedeponeerd, om in eene volgende zitting aan de orde te worden gesteld, de missive van het Provinciaal Kerkbestuur van *Zuidholland*, dd. 4 October ll., geregistreerd sub nº. 741, behelzende, tot voldoening aan het Synodaal besluit van den 19. Julij 1849, consideratien en advies wegens het adres van *W. Scholten*, Predikant bij de Gasthuiskerk te *Delft*, strekkende voornamelijk, om den abnormalen toestand, waarin zijne Predikantsbediening verkeert, geheel te doen ophouden.

opmerkzaam te maken op artikel 59 van het Reglement van Kerkelijk Opzigt en Tucht, welks toepassing, indien het Bestuur daartoe termen in dezen zou mogen vinden, en echter bezwaar blijven zien, om de hem opgelegde schorsing op te heffen, de gelegenheid openen zou, om aan den wensch van den adressant betreffende het Avondmaal te voldoen.

» Dat ten gevolge hiervan, door het Provinciaal Kerkbestuur van *Gelderland* het navolgend besluit is genomen:

» 1°. Aan het adres tot opheffing der schorsing van de Predikdienst geen ander gevolg te geven, dan tot dus verre geschied is, alzoo het Emeritaat aan *Ds. van Eeden* niet is toegekend, en niet heeft kunnen toegekend worden *salvo honore;* blijvende het alzoo ongeraden, en lijnregt strijdig met het, vroeger door gezegd Kerkbestuur uitgesproken, vonnis eener geheele afzetting, dat de adressant zou worden bevoegd verklaard, als Prediker op te treden.

» 2°. Aan de toepassing van art. 59 voorz. het begeerde gevolg te geven, en alzoo *Ds. W. A. van Eeden* in zijn regt tot de medeviering van het Heilig Avondmaal te herstellen, immers, bijaldien, op gedane aanvrage van wege het Provinciaal Kerkbestuur, blijken mogt, dat omtrent dezen maatregel geene bedenking zij, noch bij het Classikaal Bestuur van *Bommel*, noch bij den Kerkeraad van *Herwijnen.*

» Het Provinciaal Kerkbestuur van *Gelderland*, inmiddels ontvangen hebbende:

» 1°. Nader adres van *Ds. van Eeden*, dd. 22 September 1849, verzoekende, door genoemd Kerkbestuur ontheven te worden van de hem opgelegde schorsing in zake van Predikdienst;

» 2°. Voldoend berigt, dat noch het Classikaal Bestuur van *Bommel*, noch de Kerkeraad van *Herwijnen*, zwarigheid maakt in de toelating van *Ds. van Eeden* tot het gebruik des Heiligen Avondmaals;

» Heeft, in zijne zitting van 3 October 1849, besloten:

» 1°. Op voornoemd nader adres van *Ds. van Eeden*, even als te voren, te antwoorden in afwijzenden zin.

» 2°. *Ds. van Eeden* bevoegd te verklaren tot de viering van het Heilig Avondmaal.

» Dat, van dit besluit mede kennis gegeven zijnde aan den requestrant, deze alsnu van uw Hoog Eerw. verzoekt de opheffing van de tegen hem uitgesprokene schorsing.

» Na deze korte uiteenzetting der daadzaken, nemen wij de vrijheid uw Hoog Eerw. daarop opmerkzaam te maken, dat door de vernietiging van het, door het Provinciaal Kerkbestuur van *Gelderland* gewezen, vonnis, en door de opgevolgde uitspraak van de Synode ten principale, het even genoemd Bestuur, volgens het eenparig gevoelen van uwe Commissie, ten eenen male van deze zaak is ontheven; dat als van zelf de uitvoering van de, in hooger beroep genomene, beschikking, en bepaaldelijk ook de opheffing van de uitgesprokene schorsing uitsluitend behoort tot de bevoegdheid van het Collegie, bij hetwelk de einduitspraak is gevallen. Het kan trouwens van eenen Regter niet gevergd worden, uitvoering te geven aan een vonnis, hetwelk tevens vernietiging bevat van eene door hem gedane uitspraak, en zou een tegenovergesteld gevoelen tot de ongerijmde gevolgtrekking leiden, dat, wanneer bijv. door een Provinciaal Kerkbestuur eene schorsing voor den tijd van één jaar was uitgesproken, en dit door de Algemeene Synode in eenen onbepaalden tijd was veranderd, het Provinciaal Kerkbestuur de beschikking van het hooger Collegie illusoir zou kunnen maken door de onbepaalde schorsing, na verloop van een jaar, op te heffen.

» Behoort alzoo de opheffing van de uitgesprokene schorsing tot de bevoegdheid van de Synode, dan spreekt het wel van zelf, dat tot die opheffing niet kan worden besloten, zoo lang de Synode niet behoorlijk is onderrigt, of er werkelijk gronden bestaan, om de schorsing op te heffen, of liever of er, na verloop van zeven jaren, die reeds sedert de uitgesprokene schorsing zijn voorbijgegaan, nog redenen bestaan, om die nog langer te doen voortduren.

» Het is te dezen aanzien, dat het besluit van het Provinciaal Kerkbestuur geene genoegzame inlichtingen bevat; immers, dat het Emeritaat niet salvo honore is verleend, kan geene reden opleveren tot niet opheffing van de schorsing, omdat juist in die schorsing de grond is gelegen, waarom het Emeritaat niet salvo honore heeft kunnen verleend worden; kunnende evenmin als grond tot niet opheffing van de schorsing gelden, dat het Provinciaal Kerkbestuur vroeger eene geheele afzetting heeft uitgesproken, omdat dit vonnis door het besluit der Synode is vernietigd, en alzoo als niet bestaande moet worden

aangemerkt. Naar het gevoelen van uwe Commissie is dan ook de Synode op dezen oogenblik niet in staat, met volkomene kennis van zaken, in dezen te beslissen, en neemt zij alzoo de vrijheid, aan uw Hoog Eerw. in bedenking te geven, om, alvorens op het verzoekschrift van Ds. *W. A. van Eeden* te beschikken, het Provinciaal Kerkbestuur van *Gelderland* uit te noodigen, om, na gehoord te hebben het Classikaal Bestuur, en onder overlegging van deszelfs Rapport, aan de Algemeene Synode te berigten, of, en zoo ja, welke gronden er bestaan, om de onbepaalde schorsing, tegen Ds. *van Eeden* uitgesproken, alsnog te doen voortduren.

»Aldus gerapporteerd ter Vergadering van den 9. Julij 1850.

»'s Gravenhage,
den 9. Julij 1850.

J. F. VAN OORDT, Jwz.
J. S. WOR.
W. L. F. C. VAN RAPPARD."

Besluit conform het advies van het Rapport met verwerping van een additament van den Secretaris.

Het Rapport met dankzegging aangenomen, en onverwijld in discussie gebragt zijnde, wordt in overeenstemming met het advies besloten.

Afwijzend wordt na deliberatie geresolveerd op een additament van den Secretaris, zijnde eene wijziging van het voorstel van den Heer *Serrurier*, en daartoe strekkende, dat de Vergadering al aanstonds beslissen zal, of, indien in het te provoceren Rapport van het Provinciaal Kerkbestuur van *Gelderland* geene termen zullen worden opgegeven, om de schorsing te doen voortduren, alsdan de suspensie moet worden opgeheven, en dat zij, eene bevestigende uitspraak hierop gegeven hebbende, de Algemeene Synodale Commissie gelasten zal, om dit besluit ten uitvoer te leggen, wanneer bij haar een berigt van gemeld Kerkbestuur van zoodanigen inhoud zal ingekomen zijn.

Verzoek aan het Ministerieel Departement tot aanvulling van het Alphabetisch overzigt van aanvragen tot verhoogd Predikants-tractement of tot bekoming van een eigen Predikant.

Op voorstel van den Hoogleeraar *Vinke*, namens de Commissie tot de zaak der *voorziening* in de benoodigde *Predikants-tractementen*, benoemd in de Zitting van den 5. dezer, wordt goed gevonden, een schriftelijk verzoek te rigten aan het Ministerieel Departement, dat het *Alphabetisch overzigt* van *aanvragen* van Hervormde Gemeenten, om vermeerdering van Predikants-tractementen of het bezit van een eigen Predikant, zoo als het aan de Synodale Commissie bij een der stukken werd overgelegd, opgemaakt tot 1 Junij 1849, tot het tegenwoordig tijdstip moge worden aangevuld.

De Commissie, die den 5. dezer is benoemd tot het voorstel, betreffende de *Akademiebeurzen*, in de Zitting van den 4. dezer vermeld, rapporteert deswegens bij monde van den Hoogleeraar *Muurling*.

Rapport der Commissie tot het voorstel wegens de Akademie-beurzen.

De dank aan de Commissie gebragt zijnde, worden de discussien over het Rapport terstond geopend, welke in de volgende Zitting zullen worden voortgezet.

Discussien wegens het Rapport aangevangen.

De Vergadering wordt dankend gesloten, en geadjourneerd tot den volgenden dag, met alteratie van art. 24 van het Reglement van Orde, des voormiddags te tien uren.

Vergadering, gehouden den 10den Julij 1850.

Alle Leden tegenwoordig.

Na het openen van de Vergadering met het gebed, worden de Notulen der vorige gelezen en goedgekeurd.

De Commissie, die, volgens het besluit van gisteren, tot Z. M. den Koning wordt afgevaardigd, zal bestaan uit den *President*, *den Vice-President*, den Hoogleeraar *Vinke*, de Heeren *de Visser*, *Romenij* en *van Rappard*.

Zamenstelling der Commissie, af te vaardigen tot den Koning.

Met voortzetting van de discussien van de voorgaande Zitting, wegens het in deze ingediend Rapport ter zake de *Akademiebeurzen*, naar het voorstel van den Hoogleeraar *Muurling*, wordt allereerst alsnu bepaaldelijk beslist, dat het geraden mag worden geoordeeld, om te handelen naar het advies der Rapporterende Commissie, en, bij adres van de Synode aan den Koning, het verzoek tot Z. M. te rigten, dat aan het besluit van 15 Februarij 1843 n°. 49 gevolg worde gegeven.

Besluit conform het Rapport ter zake de *Akademiebeurzen*.

Het *Concept-adres*, dat de Commissie heeft aangeboden, wordt haar tot hernieuwde overweging wederom in handen gegeven, en worden de leden der Vergadering uitgenoodigd, de bedenkingen, die bij hen tegen den inhoud van het Concept mogen gerezen zijn, in den loop van den volgenden dag, aan de Commissie kenbaar te maken.

Het Concept-adres ter zelfde zake aan den Koning op nieuw in handen der rapporterende Commissie.

Onderzoek opgedragen aan de Synodale Commissie omtrent de geestelijke goederen, in verband tot de Theologische studien.

Voorts wordt aan de Synodale Commissie opgedragen, om onderzoek te doen naar de *Vicarijen* en andere *Geestelijke goederen*, hetzij die door den Staat zijn gesaecularîseerd, of die door particulieren worden geadministreerd, met opzigt tot de bestemming, die oorspronkelijk in het belang der Theologische Studien daaraan mag gegeven zijn.

Ter inzage nedergelegd een adres van *P. Lebert*, strekkende om weder tot het Lidmaatschap der Gemeente, waaraan hij zich onttrokken heeft, te worden toegelaten.

Is ingekomen en wordt, na vermelding voor de Agenda, ter inzage nedergelegd een adres van *P. Lebert*, dd. 4 dezer, geregistreerd sub n°. 1018, houdende verzoek, dat hij door de Synode mag worden uitgenoodigd, om tot het Lidmaatschap der Gemeente, waaraan hij zich (om redenen) onttrokken heeft, terug te keeren; waarbij gevoegd eene uitvoerige voordragt van onbestemde beschouwingen.

Aanbeveling door het Ministerieel Departement van eene onderlinge Brandverzekering Maatschappij, opgerigt door den Heer van *Pappelendam*.

Wordt gelezen, en nota genomen, zoo veel deze Kerkvergadering kan aangaan, van eene Ministeriele missive, dd. 5 dezer n°. 5, geregistreerd sub n°. 1013, waarbij de aandacht wordt gevestigd op eene, door den Heer *C. G. van Pappelendam* te *Amsterdam* op te rigten, onderlinge *Brandverzekering-Maatschappij*, voor gebouwen, welke niet in particulier gebruik zijn, zoo als Kerken, Pastorijen enz., waarvan het Reglement aan den Minister is medegedeeld.

Ingekomen en ter tafel gelegd:

Worden gelezen en ter tafel gedeponeerd, om, in de Zitting van den 12. dezer, aan de orde der discussien te worden gesteld, de navolgende adressen:

1°. Voorstel van het Provinciaal Kerkbestuur van *Friesland* tot eene nieuwe Ringsverdeeling in de Classe van *Dokkum*.

1°. Van het Provinciaal Kerkbestuur van *Friesland*, dd. 23 Mei ll., geregistreerd sub n°. 907, met ondersteuning, behoudens eene enkele wijziging, voordragende een, door het Classikaal Bestuur van *Dokkum*, aan zijne beoordeeling onderworpen verzoek van 23 Predikanten, Leden der Classe van *Dokkum*, met opgave van redenen, om eene nieuwe *Ringsverdeeling* in de *Classe* te maken en de bestaande *drie* Ringen voortaan tot *vier* te brengen.

2o. Adres van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordbrabant*, tot wering van misbruiken bij de Diakonie administratie.

2°. Van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordbrabant*, dd. 1 Mei ll, geregistreerd sub n°. 898, aan de overweging der Synode aanbevelende het groot belang, dat, tot wering van misbruiken bij de *Diakonie administratie*, gelegen is in het vaststellen van zoodanige Kerkelijke verordening, waardoor een meer volledig en naauwkeurig *toezigt* op haar door *Classikale Besturen* kan gehouden worden.

3°. Van Leden van den Ring *Spanbroek*, Classe *Hoorn*, (zonder dagteekening) ingezonden, zonder advies van aanneming of verwerping, door het Pro-inciaal Kerkbestuur van *Noordholland*, dd. 3 Mei ll., geregistreerd sub n°. 870, 870a, oudende voorstel tot herziening en uitbreiding van *Artikel* 22 van *het Reglement op de Vacaturen*, met het bepaalde doel, om hetgene ten aanzien van de lienst van de Leden van den Ring ten behoeve van kinderen beneden de 20 aren, nagelaten door een Predikant, weduwenaar zijnde, is voorgeschreven, ot kinderen van beneden de 30 jaren uit te strekken.

3°. Adres van den Ring *Spanbroek* tot ampliatie van art. 22 van het Reglement op de Vacaturen.

4°. Van de *Commissie* van *toezigt* op den druk en de uitgave der *Evangelische Gezangen*, dd. 22 Junij ll., geregistreerd sub n° 987, bij de kennisgeving van het overlijden van den Heer *A. Luberti Augustini*, Lid der Commissie, het verzoek bevattende, dat de Synode de daardoor ontstane vacature door eene nieuwe benoeming moge vervullen.

4°. Verzoek van de Commissie tot de Evangelische gezangen, tot vervulling der vacature, ontstaan door den dood van Ds. *A. Luberti Augustini*.

5°. Van de *Commissie* van *Onderwijs* voor de Provincie *Groningen*, dd. 19 Junij ll., geregistreerd sub n° 999, de Synode verzoekende, zoodanige maatregelen te nemen, dat aan hem, die, bij het vaceren van de plaats van Koster, Voorlezer en Voorzanger, en Organist, dezen post waarneemt, gelijke voorregten uitdrukkelijk worden toegekend, als de Leden van den Ring in de Vacature van de Predikantsplaats eener Gemeente genieten.

5°. Verzoek van de Provinciale Commissie van Onderwijs in *Groningen*, in het belang van koster, voorlezer enz., bij het vaceren van de plaats.

Eene missive van den Kerkeraad te *Stevenswaard*, met bijlagen, dd. 2 Junij ll., ingezonden door het Kerkbestuur van *Limburg*, dd. 18 daaraanvolgend, geregistreerd sub n°. 962, 962a, waarin het verzoek, om een bijgevoegd adres aan den Koning, betrekking hebbende tot den *Tuin* der *Predikants-woning*, in verband met verpachte *Domeingoederen* aldaar, met aanbeveling aan Z. M. over te leggen, wordt tot consideratien en advies gesteld in handen der Commissie, die, in de Zitting van den 5. dezer, tot de aangelegenheden van het beheer der Geestelijke goederen en de Kapittelgoederen te *Haeften* is benoemd.

Mede commissoriaal gemaakt eene missive van den Kerkeraad te *Stevenswaard*, betreffende den tuin der Predikants-woning.

Ter tafel wordt gebragt een adres, dd. 22 Mei ll., geregistreerd sub n° 914, geteekend, « namens de *Geldersche Predikanten Vereeniging* », door *R. C. H. Römer*, Scriba, houdende een voorstel tot verbetering van het *Kerkgezang*. Gedélibereerd zijnde wordt het ter zijde gelegd, uit aanmerking, dat het door één der Leden, namens de overigen, is geteekend, en een stuk, uitgaande van een

Adres van de Geldersche Predikanten Vereeniging, houdende voorstel tot verbetering van het *Kerkgezang*, wegens gebrek in den vorm, ter zijde gelegd.

Collegie, dat, hoewel uit enkel Kerkelijke personen als zoodanig zamengesteld, bij de hooge Kerkvergadering echter niet wettiglijk bekend is, de onderteekening van al de adressanten hoofdelijk had behooren te dragen.

Rapport ter zake het verzoek van den Predikant *Landré* te *Haeften*, omtrent de inlage in de Algemeene Weduwenbeurs.

De *Quaestorale Commissie*, in de Zitting van den 5. dezer geroepen, om, ter zake het verzoek van den Predikant *Landré* te *Haeften*, de Vergadering te dienen van consideratien en advies, rapporteert deswegens, bij monde van den Heer *Romenij*, als volgt:

» HOOG EERWAARDE HEEREN!

» In de Synodale Vergadering van den 5. dezer is in onze handen gesteld, ten einde daarop te dienen van advies, een adres van *Ds. J. E. G. Landré*, thans Predikant te *Haeften*, Provincie *Gelderland*, zonder dagteekening, geregistreerd sub n° 955, waarin Z. W. Ew. met de meeste bescheidenheid aan de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk verzoekt, dat art. 1 der Additionele artikelen van het Reglement voor de Algemeene Weduwen-beurs goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 23 Julij 1848 n°. 58, waarin wordt bepaald: »» Een Predikant, in dienst tredende, betaalt f 10 ten behoeve der Algemeene Weduwenbeurs, »» als niet van toepassing worde verklaard op den adressant, naardien hij, reeds vóór de vaststelling der genoemde Additionele artikelen, tot Predikant te *Haeften* is beroepen, en zijne bevestiging is vertraagd geworden buiten zijn toedoen.

» Uwe Commissie erkent, dat de vertraagde indiensttreding van den Heer *Landré* er de oorzaak van is, dat Z. W. Eerw. eene uitgave van f 10 aan de Synodale Weduwenbeurs is opgelegd, van welke hij ware verschoond gebleven, ingeval hij vóór 1 Januarij 1849 had kunnen worden bevestigd; zij kan evenwel daarbij de opmerking niet terughouden, dat, in hetzelfde geval, van den Heer *Landré*, als Predikant van *Haeften*, reeds twee- of driemaal de jaarlijksche bijdrage van f 10 zou zijn gevorderd, welke hij *nu niet* heeft behoeven te voldoen.

Besluit conform de conclusie van het Rapport, wegens het verzoek van den Predikant *Landré*.

In discussie genomen hebbende het Rapport, dat ter zake het adres van den Predikant *Landré* te *Haeften* op gisteren is uitgebragt, oordeelt de Vergadering, daarlatende de consideratien, zich vereenigende met de conclusien van het Rapport, dat er geene reden in de vertraagde indiensttreding van den adressant kan gevonden worden, waarom hij van de verpligting tot het betalen van de f 10, die, volgens art. 1 der Additionele artikelen van het Reglement op de Weduwenbeurs, bij de indiensttreding van den Predikant gevorderd worden, zou zijn ontslagen; van welk besluit den adressant zal worden kennis gegeven.

De missive van den Kerkeraad te *Amsterdam*, wegens gebrek in den vorm van inzending, buiten deliberatie.

Men komt terug op de, in de laatst gehoudene Zitting ingediende, missive van den Kerkeraad der Nederduitsche Hervormde Gemeente te *Amsterdam*, en oordeelt, het daarin vervat verzoek te moeten houden buiten deliberatie, als zijnde bij de inzending de voorschriften niet inachtgenomen, die daartoe bij Synodaal besluit van den 7. Julij 1818 zijn vastgesteld.

Rapport in de zaak van het *Kerkelijk Weekblad*.

De *Quaestorale Commissie* brengt omtrent de zaak van het *Kerkelijk Weekblad*, vervat in het Rapport der werkzaamheden van de Algemeene Synodale Commissie, en in de Zitting van den 8. dezer haar in handen gegeven, bij monde van den Heer *Hugenholtz* het navolgend verslag uit:

» 's Gravenhage, den 11. Julij 1850.

» HOOG EERWAARDE HEEREN!

» Aan de Ondergeteekenden zijn door uw H. Ew. in handen gesteld de missiven van de Heeren *E. Moll*, Predikant te *Goes* en *W. H. van Heijningen*, Boekhandelaar te *Utrecht*, waarin zij verzoeken, dat hunne thans bestaande Kerkelijke Couranten door de Synode mogen begunstigd worden met de mededeeling van officiele stukken, Kerkelijke berigten enz., tegen eene op onderscheidene wijze voorgestelde Recognitie, ten behoeve van het Algemeen Weduwenfonds.

» Wij nemen de vrijheid, te herinneren hetgeen omtrent geheel deze zaak voorkomt in het Verslag der Algemeene Synodale Commissie, en merken daarbij alleen nog op, dat, sedert de laatste Vergadering der Commissie, ook de Heer *van Heijningen* zich bereid verklaard heeft (bij missive dd. 1 Julij), om

uit te keeren 80 cents per exemplaar, op dezelfde wijze, als dit door den Heer *Moll* is voorgesteld.

» De aanbiedingen der beide concurrenten zijn dus geheel gelijk, en uwe Vergadering zal derhalve thans in de eerste plaats moeten beslissen, of met een van beiden, en zoo ja, met wien tot het sluiten van een bepaald contract zal worden overgegaan.

» Hieromtrent door uwe Vergadering beslist zijnde, stellen wij verder voor, dat die zich verklare, welke wijze van uitkeering aan de Algemeene Weduwenbeurs zij verkieslijk acht, het zij eene vaste som van f 500 's jaars, het zij een bepaald gedeelte, en wel $^1/_2$ der zuivere opbrengst van het Kerkelijk Weekblad, het zij de uitkeering van 80 cents voor ieder Nummer, hetwelk zal verkocht worden.

» Hieromtrent eene keuze gedaan zijnde, zou, onzes inziens, een contract op de reeds door de Synodale Commissie aangegevene voorwaarde (met enkele wijzigingen) opgemaakt, en met den Uitgever nog gedurende deze Synode gesloten kunnen worden, ten welken einde hij waarschijnlijk wel in persoon te *'s Gravenhage* zou willen komen.

» Wij willen alleen hier nog in bedenking geven, of ook in dusdanig contract zou moeten worden opgenomen de bepaling, dat de Uitgever zich in het niet officieel gedeelte van zijn Blad zal onthouden van al wat naar oppositie zweemt (aldus drukt de Heer *E. Moll* zich uit), en stellen tevens voor, casu quo, het contract te sluiten, slechts voor een jaar, beginnende 1. Januarij 1851.

P. A. C. HUGENHOLTZ.
H. J. ROMENIJ.
F. DE WILLIGEN.»

Dank gezegd zijnde wordt het Rapport voor de Zitting van den 13. dezer aan de orde gesteld, en ter inzage van de Leden op de tafel nedergelegd.

Wordt kennis genomen van eene nadere missive van de *Wed. Patoir*, geb. *M. E. L. Serrurier*, dd. 11 dezer, geregistreerd sub n° 1021, waarin het verlangen wordt uitgedrukt, aan haar verzoek, ingekomen in de Zitting van den 8. dezer, strekkende, om als Predikants-Weduwe in het genot van pensioen uit het Synodaal Weduwenfonds te worden gesteld, voor alsnog geen gevolg te

Intrekking door de Wed. *Patoir* van haar verzoek.

willen geven. Mitsdien wordt de, in gemelde Zitting op de Quaestoriale Commissie verstrekte, last ingetrokken, en het verzoekschrift, uit hare handen terug ontvangen zijnde, in het Archief gedeponeerd

Voor kennisgeving aangenomen twee missiven, als:

Voor notificatie worden na lecture aangenomen de twee volgende ingekomen missiven:

1°. Van Kerkvoogden te *Ilpendam* betrekkelijk hun adres tot subsidie.

1°. Van Kerkvoogden te *Ilpendam*, dd. 10 dezer, geregistreerd sub n°. 1019, dat zij van den uitslag der overweging van hun vroeger ingediend adres, tot *subsidie* uit het Synodaal Fonds, mogen verwittigd worden.

2°. Van den Kerkeraad te *Alkmaar*, mededeeling doende van zijn adres aan den Koning, betreffende de Kerkelijke liefdadigheid, in verhouding tot het Algemeen Armbestuur.

2°. Van den Breeden Kerkeraad der Hervormde Gemeente te *Alkmaar*, dd. 3 dezer, geregistreerd sub n°. 2020, mededeeling bevattende van een, aan Z. M. den Koning opgezonden, adres, betreffende de verhouding der *Kerkelijke liefdadigheid* tot het *Algemeene Armbestuur.*

Adres van den Predikant *Schilt* te *Bodegraven*, betreffende handelingen van een naburig Predikant, in handen eener Commissie.

Gelezen een adres van den Predikant *A. J. Schilt*, te *Bodegraven*, dd. 8 dezer, geregistreerd sub n°. 1015, ten doel hebbende, om het goedachten der Vergadering te vernemen omtrent eenige door hem voorgestelde punten, betreffende de *handelingen van een naburigen Predikant*, en, des noods door eenige daar te stellen reglementaire bepaling, hem en misschien andere medebroeders in de Heilige bediening, in dusdanige gevallen, te helpen handhaven. De missive wordt gesteld in handen van den *Vice-President* en den Hoogleeraar *Van Oordt*, ten einde hierop te dienen van consideratien en advies.

De stukken van *Lebert* gedeponeerd.

Nader gelet zijnde op den inhoud der stukken van *P. Lebert*, die in de Zitting van den 10. dezer ter inzage zijn nedergelegd, wordt deze geoordeeld van zoodanigen aard te zijn, dat op het verzoek geen acht kan geslagen worden.

Ingekomen Boekgeschenken:

Door den *Secretaris* worden ter tafel gebragt de navolgende, aan de Hooge Kerkvergadering aangeboden, *Boekgeschenken*:

1°. Mr. *J. W. Tromp*, regtvaardiging van den Heer *Wijndels*.

1°. « *Regtvaardiging* van den Heer *D. G. Wijndels*, door Mr. *J. W. Tromp*, Advokaat, geregistreerd sub n°. 754.

2°. Mr. *W. W. Buma*, het regt der Hervormde Floreen pligtigen in *Fries-*

2°. « Het regt der Hervormde *Floreenpligtigen* ten platten lande in *Friesland* op *de Verkiezing van Predikanten* en op het *Beheer* der *Kerkegoederen*, toegelicht

en verdedigd door de Hervormde Kerkvoogden van den Dorpe *Weidum*, in Maart 1849, uitgegeven door Mr. *W. W. Buma*, Raadsheer in het Provinciaal Geregtshof van *Friesland*, geregistreerd sub n°. 778.

3°. *Naamregister* der Hervormde Predikanten, door *J. F. C. Leers*, met geleidende missive van den Schrijver, dd. 14 Junij, geregistreerd sub n° 933.

3°. *J. F. C. Leers*, Naamregister der Predikanten.

4°. « Een woord en bede omtrent de *Formulieren van Eenigheid* der Hervormde Kerk, uitgegeven te *Amsterdam*, bij *H. W. Mooij*, 1849, geregistreerd sub n° 1009.

4°. Een woord en bede omtrent de Formulieren van Eenigheid.

5°. *Overzigt* wegens de *Handelingen* der *Evangelisch-Luthersche Synode*, 1844 — 1848, met Register der zaken, vervat in het Overzigt enz. 1819 — 1843, toegezonden en, namens gemelde Synode, aangeboden door den Secretaris *J. C. Loman*, met conductoire dd. 8 dezer, geregistreerd sub n°. 1016, 1016ª.

5°. Overzigt wegens de Handelingen der Evangelisch-Luthersche Synode 1844—1848, met zaakregister.

Al deze boekwerken worden door de Vergadering, als bewijzen van hoogachting, met genoegen aangenomen.

Twee voorstellen van Leden, ingediend in de Zitting van den 4. dezer, het eene van den Quaestor-Generaal, tot *verbeterde regeling van de Collecten* voor het Fonds voor Noodlijdende Kerken en Personen, het andere van den Heer *Losgert*, betreffende enz., worden gesteld in handen, het eerstgenoemde van de *Quaestorale Commissie*, het andere van de Commissie, in de Zitting van den 5. dezer benoemd, tot de *Predikantstractementen en Emeritaten*.

De voorstellen van den Quaestor-Generaal en den Heer *Losgert* commissoriaal gemaakt.

Gelezen, om bij de deliberatien wegens het Rapport der werkzaamheden van de Algemeene Synodale Commissie, bij de vermelding van bedoeld onderwerp, in behandeling te worden genomen, een adres van den Predikant *J. Buddingh* te *St. Oedenrode*, dd. 18 Junij, geregistreerd sub n°. 975, moetende dienen, om de combinatie van *Schijndel* met *St. Michiels-gestel* te doen ontbinden, en eerstgemelde te doen combineren met eene Gemeente binnen het Classikaal ressort van *Eindhoven*

Adres van den Predikant *Buddingh* te *St. Oedenrode*, over de combinatie van *Schijndel*, aan de orde.

De Vergadering gaat over, om, krachtens art. 20 van het Algemeen Reglement op het bestuur der Hervormde Kerk, en overeenkomstig art. 15 van de artikelen tot het in werking brengen van de wijzigingen enz., den *Secretaris*

Benoeming van den Heer Dr. *Timmers Verhoeven*, tot Secretaris der Synode, en den Heer Dr. *Jas*, tot zijn Secundus, als-

mede van den Heer *Ameshoff*, tot Quaestor-Generaal, en den Heer *Schouwenburg*, tot zijn Secundus.

en den *Quaestor-Generaal*, met hunne *Secundi*, tot in diensttreding met 1 Januarij 1851, op de wijze, in Art. 11 van gezegd Algemeen Reglement voorgeschreven, te benoemen.

Bij onderscheidene stemmingen worden achtereenvolgend verkozen:

Tot *Secretaris*, de Heer Dr. *Henricus Petrus Timmers Verhoeven*, Predikant te *'s Gravenhage;* tot *Secundus* van den *Secretaris*, de Heer Dr. *Petrus Jas*, Predikant te *'s Gravenhage;* tot *Quaestor-Generaal*, de Heer *Petrus Johannes Ameshoff*, Oud-Ouderling te *Amsterdam;* tot *Secundus* van den *Quaestor-Generaal*, de Heer *Lucas Maximiliaan Schouwenburg*, Ouderling te *Amsterdam*.

De benoemde *Secretaris* en *Quaestor-Generaal*, ter Vergadering tegenwoordig, verklaren beiden, met dankbaarheid voor het hun bewezen vertrouwen, den respectivelijk hun aangeboden post te aanvaarden.

Aan de beide overigen zal van hunne verkiezing worden kennis gegeven, met uitnoodiging, om spoedig te dienen van antwoord.

Aan den Minister zal van al de thans gedane benoemingen berigtgeving geschieden.

De Vergadering wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

Vergadering, gehouden den 12den Julij 1850.

Alle Leden tegenwoordig.

Na het gebed, waarmede de Vergadering geopend wordt, heeft de resumtie en arrestering der Notulen plaats

Voorstel van den Hoogleeraar *Muurling*, tot wering van het misbruik in het afschrijven en het in druk uitgeven van *Leerredenen*, zonder toestemming van den spreker, commissoriaal.

De Hoogleeraar *Muurling*, het woord op zijn verzoek bekomen hebbende, dient een schriftelijk voorstel in, gerigt tegen het *afschrijven van leerredenen* onder het uitspreken, en het *drukken* en *uitgeven* van dezen zonder voorkennis en goedkeuring van den Auteur, aanleiding daartoe nemende uit de in de vorige Zitting, wegens gebrek in den vorm van inzending, ter zijde gelegde missive van den Kerkeraad der Nederduitsche Hervormde Gemeente te *Am-*

III. Ring *Kollum.*

1. *Kollum.*
2. *Buitenpost.*
3. *Oudwoude.*
4. *Burum.*
5. *Augsbuur* (*Lutjewoude.*)
6. *Gerkesklooster.*
7. *Augustinusga.*
8. *Surhuisterveen.*
9. *Drogeham.*
10. *Twijzel.*

IV. Ring *Metslawier.*

1. *Metslawier.*
2. *Nijkerk.*
3. *Nes.*
4. *Paesens.*
5. *Anjum.*
6. *Morrha.*
7. *Oostrum.*
8. *Ee.*
9. *Engwierum.*
10. *Schiermonnikoog.*

Op deze verandering in de bestaande verdeeling zal, overeenkomstig art. 54 van het Algemeen Reglement voor het bestuur enz, de toestemming worden gevraagd van het Ministerieel Departement.

...et niet geven ...ding aan de ...gen, rakende ... van de Classi... ...ren op de Dia... ...ministratie.

2°. Het voorstel van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordbrabant*, tot het maken van verordeningen in het belang van het *toezigt*, door de *Classikale Besturen* op de *Diakonie-administratie te houden*. Na deliberatie wordt besloten, aan gezegd Kerkbestuur ter kennisse te brengen, dat de Synode oordeelt, aan het Synodaal besluit van 10 Julij 1838 geene uitbreiding te moeten geven, op grond, dat uit de strekking van deze resolutie en van art. 60 van het Algemeen Reglement op het bestuur enz, zoowel als uit den inhoud van art. 42 van hetzelfde Reglement, natuurlijk volgt, dat van de zijde der Classikale Besturen al zulke voorschriften kunnen gegeven, en van de zijde des Provincialen Kerkbestuurs al zulke Reglementen, gegrond op de Algemeene verordeningen, kunnen ontworpen worden, als noodig worden geacht, om behoorlijk het toezigt te houden, waartoe Classikale Besturen, bij gezegd Synodaal besluit, bevoegd en zelfs verpligt zijn verklaard.

3°. Tot het commissoriaal maken van de voorgestelde ampliatie van art. 22 van het Reglement op de vacaturen.

3°. Het voorstel der Leden van den Ring *Spanbroek* tot herziening en uitbreiding van art. 22 van het *Reglement op de Vacaturen.* Wordt besloten, het te stellen in handen eener Commissie, die, zoo spoedig mogelijk, rapport zal uitbrengen, om te dienen van advies, wat de Vergadering in deze heeft te doen, wordende hiertoe benoemd de Hoogleeraar *Muurling*, de *Quaestor-Generaal* en de Heer *Doorenbos.*

art. 11 van het Algemeen Reglement op het bestuur enz., verkozen: in de pl[redacted] van de Heeren *Wor*, en zijn Secundus *Romenij*, voor den eerste de Heer [redacted] *Nicolaas Stoffel Hoek*, Predikant te *Kampen*, voor den tweede de Heer Dr. *Hen*[redacted] *drik Jan Spijker*, Scriba van het Classikaal Bestuur van, en Predikant te *Am*[redacted]*sterdam*; tot vervanging van de Heeren *Jhr. van Hoorn van Burgh*, en zijn [redacted] Secundus Mr. *Ras*, voor den eerste de Heer Mr. *Hendrik Nienhuis*, Ouderlin[redacted] bij het Classikaal Bestuur van, en wonende te *Groningen*, voor den tweed[redacted] de Heer *Baron van Idtersum*, Ouderling bij het Provinciaal Kerkbestuur van [redacted], en wonende te *Utrecht*.

Bij de kennisgeving aan de benoemden zullen zij worden verzocht, o[redacted]m zich spoedig omtrent de aanvaarding aan de Vergadering te verklaren.

Met dankzegging wordt de Vergadering gesloten, geadjourneerd zijnde t[redacted]ot den volgenden dag.

Vergadering, gehouden den 13*den Julij* 1850.

Al de Leden tegenwoordig.

De Vergadering geopend met het gebed. Na de resumtie de Notulen ge[redacted]ar-resteerd.

Bepaling omtrent Leden van Kerkelijke Besturen, benoemd wordende tot Secundi van Leden der Algemeene Synodale Commissie.

Naar aanleiding van de benoemingen tot Leden en Secundi der Algemee[redacted]ne Synodale Commissie, die in de Zitting van den vorigen dag hebben plaa[redacted]ts gehad, verklaart de Synode, met betrekking tot de toepassing van art. 3[redacted]2 van het Algemeen Reglement, dat hij, die Lid is van eenig Kerkelijk Bestu[redacted]ur boven den Kerkeraad, en benoemd wordt tot Secundus bij een ander, b[redacted]ij de aanvaarding van deze laatstgenoemde betrekking, gerekend wordt zic[redacted]h bereid te verklaren, om, als hij geroepen wordt, bij aftreding tusschentij[redacted]s van den Primus, de plaats van dezen te vervullen, van de andere betrekki[redacted]g afstand te doen.

Met inroeping van het regt, bij art. 20 van het Reglement van Orde verleend, doet de Heer *Hugenholtz* aanteekening geschieden, dat hij zich met deze verklaring niet heeft vereenigd.

geregistreerd sub n°. 1026, strekkende ten geleide van de stukken betrekkelijk *de Kapittelgoederen* te *Haeften*, tot wier aanvrage in de Zitting van den 6. dezer is besloten.

Ter zake eene missive van den Predikant *Boon* te *Medemblik*, besloten:

Ter tafel wordt gebragt eene missive van Dr. *C. Boon*, Predikant te *Medemblik*, dd. 11. dezer, geregistreerd sub n°. 1025, behelzende, na mededeeling van het voorgevallene ter Vergadering van de Classe van *Hoorn*, onlangs gehouden, het verlangen, *eerstelijk*, dat de Synode moge goedvinden, de Classe van *Hoorn* bij hare regten te handhaven, en, ter meer gemakkelijke afdoening der zaak, degenen, die ter Classikale Vergadering laatstelijk tegenwoordig waren, uit te noodigen, voor ditmaal te berusten in de, met krenking harer regten, door het Moderamen gemaakte beschikking; *ten andere*, dat de Synode moge besluiten, door een Additioneel artikel van het Algemeen Reglement te bepalen, dat, bij voorkomenden twijfel over de bedoeling van de Hooge Kerkvergadering met een of ander artikel van gezegd Reglement, aan de Classikale Vergadering wordt overgelaten, den zin er van te bepalen.

1°. Het voorstel tot een Additioneel artikel van het Algemeen Reglement te geven ter overweging van de Commissie tot de Herziening.

Gedelibereerd hebbende, besluit de Vergadering *ten eerste*, van laatstgenoemd voorstel nota te nemen, en het tot overweging te geven in handen der Commissie, die, in de Zitting van den 5. dezer, is benoemd tot het Concept-Reglement voor het bestuur enz.;

2°. De klagten over de handelingen van het Moderamen der Classikale Vergadering van *Hoorn* te verwijzen naar het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*.

Ten andere, voor het overige gedeelte van het adres, behelzende klagten over handelingen van het Moderamen van het Classikaal Bestuur, het te renvoijeren aan den adressant, met verwijzing naar het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*, waaronder de Classe ressorteert, onder referte aan art. 77 van het Reglement op de uitoefening van Kerkelijk opzigt en tucht enz.

Rapport wegens het adres van den Predikant *van der Sloot*.

Wegens het adres van den Predikant *van der Sloot*, tot handhaving van zijne, naar hij meent, door de Classikale Vergadering van *Heusden*, als *Assessor* van het Classikaal Bestuur, geschonden regten, wordt door de Commissie in wier handen het werd gesteld, in de Zitting van den 8. dezer, bij monde van den Heer *Diemont*, gerapporteerd, als volgt:

Rapport wegens het adres van den Secretaris van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*.

Door dezelfde Commissie wordt, bij monde van hetzelfde Lid, wegens een, in dezelfde Zitting, aan haar ter overweging gegeven, adres van den Secretaris van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*, inlichting verlangende, ter zake menige *ongelijkvormigheid*, die in de verkiezingen, door de Classikale Vergaderingen in het ressort, heeft plaats gevonden, ingediend een Rapport, hetwelk luidt als volgt:

« Hoog Eerwaarde Heeren!

» In handen van uwe Commissie is, bij dispositie uwer Hooge Kerkvergadering, in dato 8 Julij, gesteld een adres van den Secretaris van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*, in dato 4 Julij 1850 n°. 28, geregistreerd sub n°. 1000, van den navolgenden inhoud:

» » Amsterdam, 4 Julij 1850.

» » De Secretaris van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland* neemt de vrijheid, uw H. Ew. oplettend te maken op de ongelijkvormigheid, die er bij de jongste verkiezingen tot Leden en Secundi der Kerkbesturen in de Classikale Vergaderingen van *Noordholland* heeft plaats gehad.

» » Terwijl de Classen van *Amsterdam* en *Edam* geoordeeld hebben, dat, daar het bijvoegsel van art. 55, vergeleken met art. 55 van het gewijzigd Algemeen Reglement, het benoemen van Secundi voor *elk der Leden* voorschreef, daaronder ook de Praeses en Assessor van het Classikaal Bestuur begrepen was, en er dus ook voor hen Secundi moesten gekozen worden, hebben de drie overige Classen, die van *Alkmaar*, *Haarlem* en *Hoorn* dat alzoo niet begrepen, maar schijnen van oordeel geweest te zijn, dat de Assessor de natuurlijke Secundus van den Praeses is, en, gelijk tot hiertoe, voor den Praeses, zoo min als voor den Assessor een Secundus behoefde verkozen te worden. De Classe van *Haarlem* heeft zelfs geen Secundus benoemd voor het Lid van het Provinciaal Kerkbestuur, waarschijnlijk afgaande op het tot hiertoe vigerend gebruik, dat de Praeses van het Classikaal Bestuur de natuurlijke Secundus is van het Lid des Provincialen Kerkbestuurs.

» » Hij meent derhalve te mogen vragen:

« « *Vooreerst*, of de benoeming van Secundi voor Praeses en Assessor der Classikale Besturen, zooals die te *Amsterdam* en *Edam* geschied is, conform de bedoeling der gewijzigde Artikelen is, dan of zij overbodig is.

» » *Ten andere*, zoo die benoeming gevorderd wordt, hoe dan te voorzien in de niet vervulde betrekkingen van Secundi bij de drie Classen van *Haarlem*, *Alkmaar* en *Hoorn*, en in het tegenovergesteld geval, of dan de benoemingen voor die betrekkingen door de twee andere Classen, *Amsterdam* en *Edam*, moeten worden ingetrokken en buiten effect gesteld.

» » *Ten derde*, wie, bij gemis eener benoeming tot Secundus van het Lid des Provincialen Kerkbestuurs door de Classe van *Haarlem*, bij onverhoopte ontstentenis van gemeld Lid, in zijne plaats zou moeten optreden, of geacht kan worden wettig benoemd te zijn.

De Secretaris voornoemd,
(*get.*) J. Prins." "

» » Aan de Algemeene Synode der
Hervormde Kerk te *'s Gravenhage*." "

» Het is, Hoog Eerw. H. H., niet alleen in het ressort van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*, dat onregelmatigheid in de keuzen of benoemingen van Leden en Secundi in de Classikale Besturen heeft plaats gehad. Ook andere adressen, aan uwe Vergadering ingediend, 't zij tot explicatie van verschillende artikelen der wijzigingen, 't zij tot personeel beklag over verkeerde toepassing derzelven, dragen het kenmerk, dat de Classikale Vergaderingen in Junij ll., bij de toepassing der gewijzigde artikelen 55 en 56 van het Reglement, aan deze eene verschillende uitlegging hebben toegekend. Van waar dit verschil?

» Uwe Commissie vermeent, dat het voornamelijk daaruit geboren is, dat men, bij de toepassing der wijzigingen, nog in het oog heeft gehouden art. 56 (oud) van het Algemeen Reglement, waar bepaald wordt: « elk Lid van het Provinciaal Kerkbestuur fungeert als Praeses bij de Moderatoren van zijn Classikaal ressort, en zijn Secundus als Assessor. » » Welk artikel bij de wijzigingen aldus is veranderd. De Praeses, Assessor, Scriba en verdere Leden van

dit Bestuur, benevens hunne Secundi, worden benoemd door de Classikale Vergaderingen, bij vrije keuze en voor drie jaren." "

» En, Hoog Eerw. H. H., indien men nu met dit geheele gewijzigde art. 56 vergelijkt de invoeging van art. 55, dus luidende: » » aan elk der Leden van dit Bestuur wordt een Secundus toegevoegd, die hem bij ontstentenis vervangt, en in zijne plaats, bij aftreding tusschentijds, tot aan de vervulling van zijne dienstjaren, *als Lid* fungeert, wordende in de eerstvolgende Classikale Vergadering een ander als Secundus benoemd," " dan volgt daaruit als vanzelve, dat ook voor den Praeses en Assessor van het Classikaal Bestuur, even als voor elk der Leden, een Secundus gekozen moet worden, om hem, bij ontstentenis, *als Lid* der Vergadering te vervangen.

» Hieraan nu is door de Classikale Vergaderingen van *Amsterdam* en *Edam* ten volle voldaan, maar die van *Haarlem*, *Alkmaar* en *Hoorn* zijn van oordeel geweest, dat, met het oog op art. 56 (oud), de Assessor de natuurlijke Secundus van den Praeses is, en, gelijk vroeger, voor den Praeses geen Secundus behoefde gekozen te worden.

» De Classikale Vergadering van *Haarlem* is nog eene schrede verder gegaan, en heeft zelfs, in strijd met art. 34 van het Algemeen Reglement, geen Secundus voor het Lid van het Provinciaal Kerkbestuur benoemd, zoodat, bij ontstentenis van den Primus, de Classe van *Haarlem* niet wettig in de zittingen van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland* zal kunnen vertegenwoordigd worden.

» Uwe Commissie zoude dus van oordeel zijn, dat de eerste vraag, in het adres voorgesteld, affirmatief behoort te worden beantwoord, en vermeent, dat de benoeming van Secundi voor den Praeses en Assessor van het Classikaal Bestuur, zooals te *Amsterdam* en *Edam*, wettig is geschied.

» Dat op het eerste gedeelte der tweede vraag: » » hoe dan voorzien moet worden in de niet vervulde betrekkingen van Secundi bij de drie Classen," " aan het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland* zal worden ter kennisse gebragt, dat, aangezien de respective Classikale Vergaderingen alleen en uitsluitend bevoegd zijn, hierin te voorzien, aan dat Kerkbestuur de vrijheid wordt gelaten, deswegens zoodanige voorstellen aan de Classikale Besturen van *Haarlem*, *Alkmaar* en *Hoorn* te doen, als het noodzakelijk zal achten, om alsnog de vereischte benoemingen te doen plaats hebben.

» En op de derde vraag, dat bij niet benoeming van eenen Secundus, geen derde wettig in deszelfs plaats kan of vermag op te treden, en mitsdien bij

registreerd sub n°. 1015, houdende verzoek om inlichtingen aangaande hetgeen hij te doen heeft, tegenover verkeerde practijken van een naburig Predikant, betreffende het Godsdienstig Onderwijs en het aannemen van Lidmaten, in andere Gemeenten woonachtig, en de vraag, of daartegen ook door reglementaire bepalingen kan worden voorzien.

» Met diep leedwezen hebben wij uit dit adres ontwaard, dat de Predikant van *Waarder*, Classe *Gouda*, tegen den geest en de bedoeling van art. 62 van het Reglement op het Godsdienstig Onderwijs, uit de naburige Gemeente *Bodegraven*, Classe *Leiden*, leerlingen op zijne Catechisatien toelaat, en na onderwijs tot Lidmaten aanneemt, zonder toestemming van den Kerkeraad, ja tegen den wil van den Predikant dier Gemeente, ter ontduiking van de letter van dit artikel gebruik makende van zekere bepalingen omtrent het burgerlijk domicilie, waardoor de heilzame bedoeling van de Kerkelijke Verordening geheel illusoir wordt gemaakt.

» Wij meenen, dat de Synode zulk eene onvoegzaamheid, waardoor de orde der Kerk verstoord wordt, en, in het gegeven geval, in de Gemeente van *Bodegraven* kwaad zaad wordt gestrooid of aangekweekt, en de heilzame dienst van haren Leeraar belemmerd, niet dulden maar daartegen waken en gepaste maatregelen nemen moet. Gelijk wij intusschen in het algemeen van oordeel zijn, dat het maken van reglementaire bepalingen, naar aanleiding van of tegenover eenig speciaal geval, niet ligt, en met omzigtigheid, moet geschieden, wegens het gevaar van eene niet bedoelde en niet voorziene toepassing, zoo kunnen wij daartoe uw H. Eerw. althans niet raden in eene zaak, die wij hopen en vertrouwen, dat in de Nederlandsche Hervormde Kerk niet dan hoogst zeldzaam zal voorkomen. Wij zijn evenwel, tot ons leedwezen, overtuigd, dat eene broederlijke teregtwijzing en vermaning van den Predikant, over wiens handelingen geklaagd wordt, door middel van het Classikaal Bestuur, waaronder hij ressorteert, waartoe wij als het gereedst en eenvoudigst anders neigen zouden, in dit geval weinig of geen vrucht zal opleveren.

» Het is daarom, dat wij der Synode adviseren, om, door middel van het Provinciaal Kerkbestuur van *Zuidholland*, het Classikaal Bestuur van *Gouda* op deze, bij haar aangebragte, en, zoo zij waarheid bevonden werd, zeer verkeerde handelwijze van een Predikant onder zijn ressort opmerkzaam te maken, ten einde daarnaar onderzoek te doen, met magtiging en uitnoodiging, om den Kerkeraad van *Waarder* op art. 62 van het Reglement op het Godsdienstig Onderwijs te wijzen, met uitdrukkelijke verklaring, dat de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, waarbij het nemen of verleggen van domicilie voor korten

hand te nemen, acht geslagen, met daarop gevolgde uitspraak van goedkeuring, op hetgeen de Commissie, ter zake de verminderde vergoeding der *Reiskosten* van hare Leden en die der Synode, heeft geoordeeld te moeten verrigten. Voorts in overleg getreden zijnde, of de Synode hierbij zal moeten subsisteren, dan of zij mede zich verklaren moet, wordt geresolveerd, aan Zijne Excellentie den Minister van Justitie, voorloopig belast met het Bestuur van het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, een adres te rigten, inhoudende, dat de Synode kennis heeft genomen van den verlaagden stand der gelden, die voortaan als Reiskosten zullen worden uitbetaald; dat zij, de vertoögen, die de Synodale Commissie dienaangaande bij Zijne Excellentie heeft ingediend, volkomen goedkeurende, aan de zorg van Zijne Excellentie met nadruk aanbeveelt, dat zij ten gevolge daarvan erlangen moge wat regtvaardigheid en billijkheid gebieden; voegende de Synode daarbij het beleefd verzoek, dat de Minister nog staande deze Vergadering haar moge dienen van antwoord.

Besluit overeenkomstig et Rapport, betreffende et adres van den Prediant *van der Sloot*.

Aan de orde is het Rapport, in de Zitting van den 13. dezer uitgebragt, wegens het adres van den Predikant *van der Sloot*, en wordt na discussie conform het advies besloten.

Overzigt van den staat es Kerkgenootschaps in mvrage gebragt.

In omvrage wordt gebragt, of een der Leden van de Vergadering, naar aanleiding van het, in de Zitting van den 4. dezer ingeleverd, *Overzigt* van den *staat* des *Kerkgenootschaps*, een voorstel heeft te doen, of inlichting te vragen, en blijkt het, dat niemand iets dienaangaande heeft in het midden te brengen.

Besluiten naar aanleiing van het Rapport der lgemeene Synodale Comnissie wegens hare *werkaamheden*.

Het *Rapport* der Algemeene Synodale Commissie wegens hare *Werkzaamheden* wordt thans aan de orde der discussien gesteld.

Van de *Ministeriele kennisgevingen nota* genomen zijnde, wordt, overeenkomstig het voorstel der Commissie, goedgekeurd, de aangeduide sub 2. te laten buiten de gedrukte Handelingen.

Goedkeuring van de an den Minister uitgeragte adviezen, behalve vat de Gemeente *de Kage* etreft, hetwelk wordt angehouden.

Overgaande tot de beoordeeling der, op requisitie van den Minister, gegevene consideratien en adviezen, wordt het verhandelde wegens *de Kage* gehouden in overweging.

Kennisneming van de ngezonden Ministeriele ispositie conform het dvies der Commissie, ot afwijzing van het erzoek van den Kerke-

Bij de vermelding van het gevoelen, dat de Commissie heeft geopenbaard omtrent het al of niet voldoen aan het verzoek van den Kerkeraad te *Oldebroek*, wordt kennis genomen van de dispositie des Ministers, dd. 31 Mei

II. n° 14, geregistreerd sub n°. 910, strekkende tot afwijzing van het verzoek, in overeenstemming met de meening der Commissie, hetgeen wordt aangenomen voor notificatie. raad te *Oldebrock*, tot dispensatie van art. 55 van het Reglement op de Vacaturen.

Over de adviezen alle, die wegens de zeven eerst vermelde zaken zijn gegeven, wordt, met uitzondering van de aangelegenheden der Gemeente bovenvermeld, die nog aanhangig blijven, de goedkeuring der Vergadering uitgesproken.

De tijd verstreken zijnde, zal morgen met de consideratien onder *ten achtste* worden voortgegaan, en wordt alzoo de Zitting dankzeggend gesloten, geadjourneerd zijnde tot den volgenden dag.

Vergadering, gehouden den 16*den Julij* 1850.

Al de Leden tegenwoordig.

Na de opening met het gebed, worden de Notulen gelezen en goedgekeurd.

De Commissie, die, in de Zitting van den 5. dezer, werd belast met de aangelegenheden der *Kapittelgoederen* te *Haeften*, brengt deswegens, bij monde van den Heer *van Rappard*, het navolgende Rapport uit: Rapport wegens de *Kapittelgoederen te Haeften.*

» Bij besluit van uw Hoog Eerw. van den 7. Julij, werd in handen van eene Commissie gesteld eene missive van het Provinciaal Kerkbestuur van *Gelderland*, van den 2. Mei jl., daarbij, onder ernstige aanbeveling, inzendende een protest van het Classikaal Bestuur van *Bommel* tegen de *Overeenkomst, tusschen den Staat en den Heer van Haeften, over de Kapittelgoederen* gesloten.

» Alleen de vermelding van het onderwerp van dit protest zal buiten twijfel genoeg zijn, om uwe belangstelling op te wekken, ten aanzien van eene zaak, die, in gedrukte geschriften behandeld, in de Wetgevende Vergadering ter sprake gebragt, zooveel aanleiding tot verschillende beschouwingen heeft gegeven.

Uwe Commissie heeft zich dan ook gedrongen gevoeld, met de meeste naauwgezetheid, al de tot deze zaak betrekkelijke stukken, die aan haar, met de meeste welwillendheid, door het Departement voor de Hervormde Eeredienst zijn medegedeeld, te onderzoeken, en wanneer zij thans welligt met eene te groote uitvoerigheid den uitslag van dit onderzoek aan uw Hoog Eerw. wenscht mede te deelen, vleit zij zich, in het hooge belang der zaak eenige verschooning voor die uitvoerigheid te vinden.

» Allereerst meent uwe Commissie, aan uw Hoog Eerw. den geschiedkundigen loop der zaak te moeten mededeelen, om dan in de tweede plaats over te gaan tot de beantwoording der vraag, of er voor de Synode gronden bestaan, om in het belang der Hervormde Kerk eenige maatregelen te nemen.

» I. De eerste oorkonde, in welke van Canonisijen, Vicarijen, en andere Gasthuisgoederen, ook onder *Haeften*, wordt melding gemaakt, is eene Landschapsresolutie van 19 December 1609, waarbij, op Remonstrantie van Heere *Brederode*, verzoekende het bewind van die Canonisijen, is verstaan, dat het geheele inkomen van de voorschreven Canonisijen en Pastorijen behoort aangelegd en beheerd te worden tot onderholt van de Kerke-dienst en wat er van dependeert, vooreerst ter plaatse van fundatie, is watter mogt overschieten, dat men het alzoo behoort te employeren ter naaster plaatse, waar het gebrek is, vermits die Vicarygoederen niet ten deele, dan in het geheel gemortificeerd zijn, en daarom tot de dienst Gods behooren geapprobieert te blijven, wordende hierbij gevoegd, rakende die Vicaryen, dat derzelver goederen in het openbaar, ten overstaan van Patronen et Beneficiarici, bij den Rentmeester zullen worden verpacht, waarvan die twee deelen zullen komen tot profijt van de beneficiari, en het derde deel in betrof van de Kerkedienst, gelijk dienvolgens den voorm. Heere *van Brederode*, in die voorzeide qualiteit, toegestaan wordt, in de aangetogene Vicarijen, 't regt van presentatie van eenen jonger gesel, om, na voorgaande brieven van institutie van den Hove, die twee deelen van suivere inkomsten van zyne studien te genieten, en zulks uit handen van voorsz. Rentmeester. (*a*)

» Daarna komt voor een Signaat van Schepenen van *Tuijl*, dd. 12 Mei 1612, waarbij Jufw. *Th. van Haeften*, vrouwe en weduwe te *Clouthinge*, cum tutore, haar Edel sterk makende voor den Heer *van Brederode*, belooft te onderhouden Kerk- en Schooldienaren op *Hellouw*, *Haeften* en *Herwijnen*, dezelve voorziende met behoorlijke tractementen, mits hebbende de goederen, daartoe specterende, zulks, dat van de voorschreven goederen vooreerst afgaan zal de uitgang van dien, dijken, renten, en wat van inkomen denzelven goederen dermate

tier voorsz. onderhouden, en den voorsz. Rentmeester, van 't geene hy by slodt van Rekening deuchdelyk ten achteren is, nae behoeven gecontenteert worden. Insgelycken dattet overschott van de Canonisijen en de Pastorijen voorsz. bekeert werden tott onderholt van studenten in de theologie. Ende dit alles sonder getrocken te worden in consequentie, ende blijvende hiermede der Landtschap gemeine resolutie voer deesen genaemen ongederogiert." "

» Na den jare 1613 schijnt de Heerlijkheid *Haeften* bij koop of erfstelling van de fam. *van Cloetingen* in eene andere te zijn overgegaan, en heeft er eene afscheiding plaats gehad tusschen *Haeften* en *Herwijnen*, tusschen de familien *van der Pijl* en *Verplugh*. (*b*).

» Onder de stukken wordt nu gevonden eene boedelscheiding, in dato 31 December 1711, onderteekend *C. v. Rijnberk*, *P. Beelaerts Junior*, *B. van der Pijll* en *D. van der Pijll*, betrekkelijk de nalatenschap van *Nicolaas van der Pijll*, zijnde bij die scheiding aan *Cornelis van Rijnberk*, als in huwelijk hebbende *Beatrix van der Pijll*, ten deele gevallen het eerste lid, bestaande uit *Haeften met de jurisdictie*, met ap- en dependentien van dien, al de domeinen en leengoederen, den uitterwaard, de krap en de dijken gelegen onder *Haeften*, zoo binnen- als buitendijks, gelijk die met *Goverd Verploeg* zijn gedijlt, en verder met alle de onderleenen, en die tot dato nog te verheffen staan, komen bij dit lot met den Heer geraaden alle schijnsen, de dijken en de Capittelgoederen op *Haeften*, *Hellouw*, *Tuijl*, *Ophemert*, *Waardenburg* en *Rumpt*, of waar die gelegen mogten zijn, om den Predicant en Schoolmeester uit te betalen.

» *Cornelis van Rijnberk* en deszelfs vrouw, naauwelijks eigenaren geworden zijnde van de Heerlijkheid *Haeften*, verkochten die, op den eersten Februarij 1712, aan *Benjamin Dutrij*, Bewindhebber van de geoctroijeerde Oostindische Compagnie, wonende binnen de stad *Amsterdam*, en zulks bij de navolgende acte:

» » De ondergeschreven Heer *Cornelis van Rijnberk*, *Scholtus* etc., tot Sermont, ende Juffrouw *Beatrix van der Pijll*, Egte man ende vrouw. altans woonende tot *Herwynen*, synde den voorn. Heer *Cornelis van Rijnberk*, nomine uxoris, altans Heere van *Haeften*, met desselffs ap- en dependentien van dien, syne voorn. Huysvrouw aangekoomen als een mede Testamentaire geïnstitueerde Erffgenaam, nevens hare zuster Juffrouw *Dorothea van der Pijll*, van haren Broeder, den Heer *Nicolaas van der Pijll*, gewesene laatste Heere van *Haeften*, zal, volgens syn Testament, gepasseert ende verleden voor Schepenen en Leenmannen van den

Huyse van *Oppeyne*, van dato 29 October 1709, en de daarop gevolgde schiftinge en schijdinge van de Nalatenschap van den voorn. Heer *Nicolaas van der Pijll* zal^r^., tusschen de voorn. Juffrouwen *Beatrix* ende *Dorothea van der Pijll* daarvan gemaakt in dato den 31. December 1711, daarvan zynde respectivelyk vertoont, in die qualiteit ten eenre, en den mede ondergeschrevenen Heer, *Christiaan Fremont*, in qualiteit als Last en procuratie hebbende van den Heer *Benjamin Dutry*, Bewinthebber van de Geoctroijeerde Oost-Indische Compagnie, woonende binnen de stad *Amsterdam*, synde de voorn. procuratie gepasseert ende verleden voor den Notaris *Johan Volkenburg*, en sekere getuygen binnen *Amsterdam*, van dato den 28. January 1712, aan de eerste ondergeschrevenen vertoont ende gebleken, ter andere syde.

» » Ende verklaarden de ondergeschrevenen met den anderen yder in hare voorschr. qualiteyten overeengekomen, verdragen, ende geaccordeert te syn, over ende ter sake den aankoop van de voorschr. Heerlykhyt *Haafften*, geleegen omtrent een half uyr beneden de Stad *Salt-Bommel*, synde Leenroerig aan het Vorstendom *Gelre*, in deeser voegen namentlyk:

» » Dat de eerste ondergeschr. te samen aan den voorn. Heer *Fremont* in syne voorn. qualiteit, offte wel aan den welgemelden Heer *Benjamin Dutry*, synen principaal wettigh te hebben vercofft, ende dienvolgende sullen transporteeren, op ende overdragen, de voorn. Heerlykhyt *Haafften*, met alle syne annexe Allodiale Landerijen, Leenen, Capittelsgoederen, Tienden, Uytterweerden, Steenhoven, Huysen, Berg, renten die bestaande is in een Capitaal van Ses Duysent Car. Guldens, tot lasten van den Dorpe van *Haafften* voors. en voorts met de verdere ap- en dependentien, mitsgaders prerogativen en geregtigheden, met den gevolgen en aankleven van dien, niets daarvan ook uytgesondert, met de lasten van alle dyken, die tot de Domynen en Capittelsgoederen, waar die gelegen en die daaraan gehoorende syn, soodanig en in dier voegen als die nu laast by den voorn. Heer *Nicolaas van der Pyll* zal. beseten ende gepossideert syn geworden; synde deselve alle vrije en onbelaste goederen; waarvoor den voorn. Heer, *Christiaan Fremont* in syne voorn. qualiteyt, verklaarde ende bekende aan de eerste ondergeschr. te sullen opleggen, ende betalen eens, een somme van Elff Duysent Caroly Guldens vry gelt, dat voldaan ende betaalt sal worden precies bij het doen ende passeren der Transporte van de voorschr. Heerlykhyt *Haafften*, en verdere annexe goederen, Landen, renten, etc., zoodanig als die hiervorens breder geëxpresseert en uitgedrukt staan, sullende den Heere *Cooper* gehouden weesen, den Predicant en Schoolmeester, staande tot *Haafften*, jaarlyx te betalen uyt de goederen, die van outs daartoe specterende syn, dat

syn ingank sal nemen met primo January deses jaars 1712, tot welken tyt de twee eerste ondergeschr. dat bevryden en betalen moeten, gelyk dan ook mede de twee eerste ondergeschr. gehouden sullen wesen alle de Landeryen, gene ook uytgesondert, gehorende tot de voorn. Heerlykhyt *Haafften* te bevryden van alle Ampts- en Dorpslasten tot den jare 1711 in cluys, mitsgaders van de ordinaire verpondinge van het jaar 1710, en een halve extra ordinaire verpondinge van den jare 1711, sonder in eenige andere Lasten, die namaals op de voorsz. landen omgeslagen mogen werden, gehouden te zijn, werdende den voorn. Heer *Fremont* in syne qualiteyt door de eerst ondergeschr. in de possessie van de voorn. Heerlykhyt *Haafften* en Landen respective al gestelt met den beginnen van den jare 1712, van welken tyd ook de Huyre van de verpachte Landen ten voordeele van den voorn. Heer kooper sullen koomen te loopen, met alle de revenue die tot de voorn. Heerlykhyt *Haafften* syn specteerende. Dog den Transporte en verheffinge der Leenen van de Heerlykhyt *Haafften*, ter plaatse daar het sal behooren, sal niet eerder dan binnen den tyt van drie maanden, na dato deses door de eerste ondergeschr., gelijk mede de bedonge Cooppenn. ter somme van Elff Duysent Guldens door den voorn. Heer *Fremont* in syne qualityt als dan precies te gelyk gedaan, ende betaalt sullen moeten werden, boven dat den voorn. Heer *Fremont* in syne qualityt gehouden ende verpligt sal wesen alleen te betalen alle de oncosten van het doen der Transporten, verheffinge der Leenen, het betalen der 40 penn., en andere Leenregten, mitsgaders het schryven van de Veyl-Conditien deser vercopinge, 't schryve deses, en andere Costen, die er alrede deswegens syn gevallen, ende nog daarover sullen komen te vallen, niets mede daarvan uytgesondert, sonder deswegens eenige de minste kortinge aan de suyvere bedonge Cooppenn. van Elff Duysent. Car. Guldens te mogen doen, gelyk mede de eerste ondergeschr. sig verders komen te verbinden, dat deselve by het doen der Transporte aanstonds aan den voorn. Heer *Fremont* in syne qualiteyt, sullen komen over te geven, alle de Documenten, Charters en papieren, Pagtboeken, offte Copie authenticq van dien, de conditien van de verpagte Landen, mitsgaders de drie distincte obligatien van Ses Duysent Gulden Capitaal hiervorens genoemt dewelke te samen aan de Heerlykhyt *Haafften* gehooren, en tot den Dorpe en Landen respective van dien specteerende syn.

» » Hieronder ende tot naarkominge deses verbinden de twee ondergeschr. ende den voorn. Heer *Fremont* syn principaal ieder hare persoone en goederen, geene uytgesondert, deselve subject makende ten bedwang van alle Hee-

Bruggink, Weduwe en boedelhouderesse van wijlen den Heer en Mr. *Elias Du...*,
...an *Haeften*, wonende te *Haeften*, Canton *Geldermalsen* voornoemd, ter eenre,
...n *Hendrik van Heuckelum*, *Peter de Jong*, *Klaas van Willigen Hz.*, *Hugo Rink*,
...en *Mannus van Bokkelen*, alle Landlieden, wonende te *Haeften* voornoemd, en
speciaal gemagtigden van de Hervormde Gemeente te *Haeften*, bij volmagt on-
derteekend door *Govert Suvaton*, *Arie Peppel Az.*, *Leendert van Willigen Jz.*,
Cornelis van Lapik, *Stees van Honsel*, *Jan Steven van Schijndel*, *Bastiaan van
Lapik*, *Hendrik van Rijswijk*, *Frans Hijmans*, *Gompert de Jong*, *Jacob van Willi-
gen*, *Remmert Peppel*, *Jan Cornelisse Mijdam*, *Willem Peppel*, *Willem van den
Bergh*, *Arie de Heer*, *Willem Klop*, *Gijsbert van Weelden Bz.*, *Aaldert de Groot*,
Klaas van Bokkelen, *Frans Hol*, *Jan van Driel*, *Tomas Appelteren*, *Willem Sterk*,
Aart van Doeland, *Gijsbert van Weelden Oz.*, *Baltus van Weelden*, *Cornelis van
Willigen*, *Christiaan van Weelden*, *Jacob de Wit*, *Jan van Peuten*, *Gijs A. Peppel*,
Krijn Schook, *IJmert Rink*, *Aaldert Scheffers*, *Pieter de Groot*, *Klaas van Wil-
ligen Jr.*, *Gerrit van Eck*, *Jan van den Bergh Wz.*, *Melchior de Jongh* en *Mat-
thijs van Heukelom*, Leden der Hervormde Gemeente te *Haeften*, en wonende
aldaar, den twintigsten September achttienhonderd twaalf, en op Comparanten
ter andere zijde verleend zijnde gem. Procuratie, op heden te *Tiel* geregis-
treerd en aan deze Minute geannexeerd, na gedane voorlezing derzelve te ken-
nen gevende:

» » Dat sedert verscheidene jaren tusschen wijlen Mr. *Elias Dutry van Haeften*,
Eheman der Comparante ter eenre, en tusschen de Hervormde Gemeente van
Haeften of derzelver gemachtigden geschillen zijn ontstaan, en procedures
zijn gevoerd over eenige zoogenaamde Capittelgoederen, zonder dat de zaak
echter tot dusverre nog in staat van wijzen is gebragt.

» » Dat in dezen staat van zaken partijen, begeerende een einde te maken aan
die voorgemelde geschillen en procedures, met malkanderen overeengekomen
zijn, en dien ten gevolge aangegaan hebben het navolgend minnelijk vergelijk:

» » Artikel een.

» » De voornoemde Vrouwe Comparante ter eenre verpligt en verbindt zich
om de procedures, ter zake voorschreven, door wijlen haren Eheman Mr. *Eli...*
Dutry van Haeften ondernomen en gevoerd, buiten vervolg te laten, en o...
wegens de plaats gehad hebbende geschillen over de zoogenaamde Capit...
goederen, gelijk mede wegens de gehoudene administratie van gezegde goe...
ren, de Hervormde Gemeente van *Haeften*, of derzelver gemachtigden nim...

te zullen bemoeijelijken of lastig vallen, hetzij in regten of daarbuiten.

» » Artikel twee.

» » De Comparanten ter andere zijde verbinden zich, voor en in naam van hunne lastgevers, de Hervormde Gemeente van *Haeften*, om af te zien van alle gevoerde Sustenuen en vorderingen op de bovengemelde zoogenaamde Kapittels goederen.

» » Artikel drie.

» » De Comparanten ter andere zijde, zoo voor zich zelven als in naam van hunne lastgevers, de Hervormde Gemeente van *Haeften*, verpligten zich, om aan de Comparante ter eenre de meergemelde zoogenaamde Capittels goederen terug te geven, op denzelfden voet, als waarop de laatst overleden Heer en Mr. *Elias Dutry van Haeften* dezelve bezeten heeft, en zulks met alle de inkomsten derzelven van over dezen jare een duizend acht honderd en twaalf af, en vervolgens, mits de Comparante ter eenre te haren laste neme en voldoe alle de verschotten en Ambtslasten van gemelde goederen, van over den jare een duizend acht honderd en elf af, en vervolgens; terwijl de voldoening van alle de overige lasten en uitgaven, tot over dezen jare een duizend acht honderd en twaalf in cluis, zal blijven ten laste van de genoemde Gemeente van *Haeften*.

» » Artikel vier.

» » De Comparanten ter andere zijde verbinden zich, zoo voor zich als in naam van hunne lastgevers, de Hervormde Gemeente van *Haeften*, om, uit de voorhanden zijnde vruchten en inkomsten der zoogenaamde Capittels goederen van vroegere jaren, aan de Comparante ter eenre af te staan en over te geven eene somma van tien duizend Guldens, of een en twintig duizend francs, te voldoen ten deele met de, uit gemelde vruchten en inkomsten voortgesproten, gevestigde Capitalen, ten deele met een Recepisse van twee duizend Guldens, of vier duizend twee honderd francs, en een Nationale Schuldbrief van vier honderd Guldens of acht honderd en veertig francs, beide Hollandsche schuld, berekend tegen prijscourant, en ten deele met goede onderhandsche obligatien, zullende de af- en overgifte van het een en ander geschieden

en plaats hebben, zoodra deze Transactie notarieel zal zijn verleden en gepasseerd.

„ „ Artikel vijf.

„ „ Uithoofde dezer Overeenkomst en Transactie worden alle de verschillen, ter zake van de zoogenaamde Capittels goederen, door beide de partijen, zoo voor zich zelven als qualitate qua, gehouden voor volkomen afgedaan en vereffend, en alle hangende procedures voor vervallen en vernietigd, zonder eenige reserve, noch van de eene, noch van de andere zijde.

„ „ Op deze wijze is alles overeengekomen en bepaald tusschen partijen, die om deze tegenwoordige ter executie te leggen, domicilie verkiezen op hunne bovengemelde en hier voor uitgedrukte woonplaatsen, op welke plaatsen etc., niettegenstaande etc., belovende etc., afstand doende etc.

„ „ Gedaan en gepasseerd te *Haeften*, ten huize van Mevrouw Weduwe Mr. *Elias Dutry van Haeften*, op heden den zes en twintigsten September een duizend acht honderd en twaalf des nademiddags, in tegenwoordigheid van de bovengenoemde Notarissen, en hebben de Comparanten, na gedane voorlezing dezer Minute en der Procuratie, aan deze gehecht, de tegenwoordige Minute onderteekend, benevens dezelve Notarissen, zijnde gemelde Minute gebleven in het bezit en de bewaring van den Notaris *Hendrik Jan van der Dussen*.

Was geteekend:

S. BRUGGINK, Wed. DUTRY VAN HAEFTEN, H. V. HEUCKELUM, P. DE JONGH, K. H. VAN WILLIGEN, H. RINK, D. RINK, M. VAN BOKKELEN, H. C. BEIJERMAN, Not^{s}. H. J. VAN DER DUSSEN, Not^{s}. Enreg^{r}. à *Thiel*, le six Octobre 1812, f°. 99 V^{o}. Cases 8 en 9 R. deux cent dix francs pour l'obligation plus la Sub^{n}.

Transaction . .	210.00
Subr.	54.60
	264.60

Signé D'EPENOIS." "

» De eigenaar van de Heerlijkheid verkoos niet zich aan dit besluit te onderwerpen, en vermits hij gelijktijdig bleef weigeren, het tractement van den Schoolonderwijzer uit te betalen, gaf dit aanleiding tot eene briefwisseling tusschen de Departementen van de Hervormde Eeredienst, Justitie en Binnenlandsche Zaken, en later tot het inwinnen van het advies van 's Lands Advocaat. Geheele overeenstemming bestond er daarin, dat alleen door middelen regtens de eigenaar van de Heerlijkheid *Haeften* tot voldoening van een verhoogd Predikants-tractement, en tot betaling van de bezoldiging van den Schoolonderwijzer kon worden genoodzaakt, en dat de daartoe strekkende actie uitsluitend door den Staat kon worden ingesteld. Dan bij de onzekerheid van den uitslag van een te voeren twistgeding, en vooral omdat met hetzelve een geruime tijd zou kunnen verloopen, en de Gemeente *Haeften* alzoo nog langer van het bezit van eenen eigen leeraar zou kunnen verstoken blijven, werd door den Minister voor de zaken der Hervormde Eeredienst, bij missive van den 27. Julij 1849, bepaaldelijk aan de Synode de vraag gerigt, of het aanhangig maken dier zaak voor den Regter de bepaalde wensch is der Hooge Kerkvergadering, ook wanneer zij, na van het ingewonnen advies van 's Lands Advocaat kennis te hebben genomen, bepaaldelijk zal hebben nagedacht over de vraag, welken loop zoodanig proces kan nemen, en tot welk resultaat het leiden kan?... De Synode besloot hierop, op voorstel van eene uit haar midden benoemde Commissie, die mede op den voorgrond plaatste, dat in ieder geval de regtsvordering van wege den Staat moest worden ingesteld, aan den Minister den wensch uit te drukken, dat de stand der zaken te *Haeften* tot een bepaald einde gebragt worde, 'des noodig door procedures, en dat inmiddels, door het toestaan van eenen hulpprediker op een voegzaam tractement, in de tegenwoordige behoefte tijdelijk worde voorzien.

» Intusschen schijnt het, dat de eigenaar van de Heerlijkheid, die tot nu toe volstandig geweigerd had tot eene minnelijke schikking toe te treden, hiertoe meer geneigd is geworden. Immers werd door hem kort daarna een voorstel gedaan tot het aangaan van eene Overeenkomst, die later ook werkelijk, op den 25. October 1849, tusschen den Staat der Nederlanden, vertegenwoordigd door den Minister van Binnenlandsche Zaken en voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, en Mr. *Cornelis Benjamin Dutry van Haeften* is gesloten, luidende als volgt:

gulden ; 2°. op den 31. December 1850, twintig ...
van 5 °/° renten van deze sommen, sedert den 1. January ...
betaling van elk der voornoemde sommen.

» » Welke som van vijf en twintig duizend gulden door den Contractant ter eenre zal moeten belegd worden, op de wijze in het volgend artikel vermeld, ten einde daardoor voor het vervolg de tractementen van den Predikant en van den Schoolonderwijzer te *Haeften* te verzekeren, zonder evenwel dat de Contractant ter andere zijde, door dit geding, wil hebben toegestemd, dat hij of zijne voorgangers verpligt zouden zijn geweest, uit de opbrengst der voormelde goederen het tractement van den Schoolonderwijzer te betalen.

» » Art. 2.

» » Van de voormelde som van f 25,000 zal worden besteed:

» » 1°. f 20,000, om aan te koopen eene inschrijving in een der Grootboeken van de Nationale Schuld, en welke inschrijving zal gesteld worden ten name van de Hervormde Gemeente te *Haeften*; met bijvoeging, dat de renten van dat kapitaal steeds door den tijdelijken Predikant dier Gemeente, als tractement, zullen worden genoten.

» » 2°. f 5000, om daarvoor aan te koopen eene inschrijving op een der gemelde Grootboeken, welke inschrijving zal moeten worden gesteld ten name van de Burgerlijke Gemeente van *Haeften*; met bijvoeging, dat de renten van dat kapitaal steeds door den tijdelijken Schoolonderwijzer te *Haeften*, als tractement, zullen worden genoten.

» » Art. 3.

» » Tegen de werkelijke praestatie van de bij art. 1 bepaalde uitkeering, wordt de Contractant ter andere zijde, voor hem en zijne opvolgers, in het bezit der Kapittelsgoederen te *Haeften*, gelegen binnen de Gemeenten *Haeften*, *Waardenburg* en *Ophemert*, voor het vervolg geheel ontheven van alle uitkeeringen en praestatien, in de Landschapsresolutie van 29 Mei 1613 vermeld, en erkend vrij en onbezwaard eigenaar van die goederen te zijn.

» » De kosten van zegels en registratie, alsmede die van overschrijving bij

den Hypotheekbewaarder, indien de Contractant ter andere zijde dit noodig acht, worden door den Contractant ter andere zijde gedragen.

» » Aldus overeengekomen, dubbel gemaakt en wederzijds geteekend, binnen *'s Gravenhage*, den 25. October 1849.

(*Get.*) C. B. DUTRY VAN HAEFTEN.

» » *De Minister van Binnenlandsche Zaken*,

(*Get.*) J. M. DE KEMPENAER.

De Minister voor de Zaken der Hervormde en andere Eeredienstcn,

(*Get.*) S. VAN HEEMSTRA.

Voor Overeenkomstig Afschrift,

De Secretaris-Generaal en Adviseur bij het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, enz.

(*Get.*) J. J. ROOZEBOOM." "

» Alvorens intusschen tot het sluiten der Overeenkomst over te gaan, werden door den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst de navolgende vragen, ter beantwoording, aan 's Lands Advocaat onderworpen.

» 1°. Of het raadzaam kan geacht worden, zoodanige schikking aan te gaan als waarvan hier de rede is.

» 2°. Of de beschikking en het, daartoe door den Heer *van Haeften* gedaan, aanbod kan geacht worden, genoegzame voordeelen op te leveren, en in het belang van den Staat aannemelijk geacht kan worden.

» 3°. In welken vorm, en onder welke bepalingen, ter verzekering van hare rigtige uitvoering voor de toekomst, zoodanige overeenkomst zou kunnen aangegaan worden.

» Bij een zeer uitgewerkt advies van 's Lands Advocaat, werden de beide

eerste vragen bevestigend beantwoord, en werd, ten aanzien van de derde, in bedenking gegeven, de voorgenomen schikking bij eene eenvoudige overeenkomst tusschen de Ministers van Binnenlandsche Zaken en van de Hervormde Eeredienst, daartoe bij Koninklijk besluit gemagtigd, tot stand te brengen.

» Naauwelijks was intusschen deze Overeenkomst bekend geworden, of van alle kanten verhieven zich luide stemmen, die in dezelve eene eigendomsschennis, en eene krenking van de heiligste regten der Kerk meenden aan te treffen.

» Na deze mededeeling van den geschiedkundigen loop der zaak, wenscht uwe Commissie thans over te gaan tot de beantwoording der vraag, of er voor de Synode gronden bestaan, om, in het belang der Hervormde Kerk, eenige maatregelen in deze te nemen, waaromtrent zij allereerst hare aandacht meent te moeten vestigen op de bijzondere belangen van de Gemeente van *Haeften*.

» Het is boven allen twijfel verheven, dat die evengenoemde Kapittelsgoederen te *Haeften*, in den beginne van de zeventiende eeuw, niet waren het eigendom van den Heer der Heerlijkheid *Haeften;* dat dezelve alleen aan denzelve in administratie zijn gegeven; dat, terwijl, bij het Landschapsreces van 19 December 1609, in het algemeen is voorgeschreven, dat het geheele inkomen van de Canonisijen en Pastoryen behoort aangelegd en beheerd te worden tot onderhoud der Kerkedienst, en wat er van dependeert, en voorts van de Vicarijen mede een derde ten behoeve van de Kerkedienst, en twee derden tot profijt van de Benificiarici, bij het Landschapsreces van 29 Mei 1613, meer bepaaldelijk de Canonisijen onder *Haeften* en de Pastoryen onder *Herwijnen* zijn gegeven onder administratie van den Heer, onder deze voorwaarden:

» 1°. Dat de Heer aan den Rentmeester der geestelijke goederen jaarlijks f 800 zal betalen, tot onderhoud van de Predicanten tot *Haeften* en *Herwijnen*, en bij zoo verre het gebeuren mogt, dat hiernamaals die gagien of tractementen van de Predicanten ten platten lande, bij *gemeene* resolutie van de Landschap of des Quartiers van *Nijmegen*, vermeerderd worden, dat die voorschreven tractementen, naar advenant, verhoogd zullen worden.

» 2°. Dat voorziening zal genomen worden, dat de Schoolmeesters van *Haeften* en *Herwijnen*, buiten kosten van de Landschap of het Quartier, worden onderhouden.

» 3°. Dat het overschot van de Canonisijen en Pastorijen worde besteed tot onderhoud van de Studenten in de Theologie.

» Door den toenmaligen Souverein is alzoo eene bepaalde bestemming aan de inkomsten der Canonisijen van *Haeften* gegeven, en kan, ook dan wanneer aan het Landschapsreces van 29 Mei 1613 alsnog volledige kracht wordt toegekend, de Hervormde Gemeente te *Haeften* geene andere of meerdere aanspraak maken, dan op een Predikantstractement uit de Vicarijen van f 400 of verhooging naar advenant; trouwens de bezoldiging van den Schoolmeester ligt buiten de verpligtingen van de Hervormde Gemeente te *Haeften*, en wat het onderhoud van de Studenten in de Theologie betreft, zoo moge dit in het algemeen belang zijn van de Hervormde Kerk, dit kan te minder een onderwerp van vordering voor de Hervormde Gemeente te *Haeften* uitmaken, omdat de begeving van de Vicarijen stond aan 's Lands Regering, uitgeoefend door den Hove Provinciaal op presentatie van den Heer (zie het Landschapsreces van 19. December 1609).

» Aangenomen dan ook voor een oogenblik, dat de Canonisijen van *Haeften* in den jare 1609 en 1613 waren het bijzonder eigendom van de Gemeente van *Haeften*, en dat bij eene regtsvordering die Gemeente in het bezit van den eigendom van de daartoe behoorende goederen werd hersteld, dan nog zou die Gemeente dezelfde goederen niet anders kunnen bezitten, dan onder de lasten, door den toenmaligen Souverein op die goederen gelegd. Geen enkele cent uit de inkomsten zou door de Gemeente kunnen worden genoten, maar zou het overschot moeten besteed worden tot onderhoud voor Studenten in de Theologie.

» Het voeren van een regtsgeding zou mitsdien voor de Hervormde Gemeente tot geen ander resultaat leiden, dan dat de eigenaar van de Heerlijkheid werd veroordeeld, om jaarlijks te betalen f 400 voor tractement van den Predikant, of verhooging naar advenant; ten aanzien nu van de laatste bepaling, zoo werd eene verhooging naar advenant afhankelijk gemaakt daarvan, dat later de gagien of tractementen van de Predikanten ten platten lande bij gemeene resolutie van de Landschap of het Quartier van *Nijmegen* vermeerderd worden. Nu zal het wel geen twijfel lijden, dat hieronder mede moet verstaan worden iedere resolutie van een Bestuur, hetwelk het vroegere Bestuur van de vroegere Landschap of het Quartier is opgevolgd, doch zou altijd nog door den eigenaar der Heerlijkheid, alvorens eenig meerder tractement uit te betalen, kunnen gevorderd worden het bewijs, dat werkelijk er eene tractementsverhooging bij *algemeene* resolutie heeft plaats gehad, hoedanig bewijs moeijelijk zou zijn te leveren.

» Wanneer men nu in aanmerking neemt, dat, bij de aangegane overeenkomst, voor de Hervormde Gemeente een kapitaal van f 20,000 is bedongen, waardoor, naar den tegenwoordigen stand der Staatsfondsen, een jaarlijksch tractement van ruim f 900 is verzekerd, en dus meer dan het dubbel van het vorige toegezegde, dan meent uwe Commissie, dat de Predikant van *Haeften*, en hierdoor de Hervormde Gemeente aldaar, ten gevolge van de aangegane overeenkomst, is gekomen in eene oneindig betere stelling, dan welke zij, door het, met den besten uitslag, voeren van een twistgeding zou kunnen verkrijgen; hierbij dient niet uit het oog verloren te worden, dat de wenschen van de Hervormde Gemeente te *Haeften*, en het voorstel van het Classikaal Bestuur van *Zalt-Bommel* zich nimmer verder hebben uitgestrekt, dan tot eene verhooging van f 800, en dat de, op den 26. September 1812, namens de Hervormde Gemeente van *Haeften*, met de eigenaresse der Heerlijkheid geslotene overeenkomst aan den tegenwoordigen eigenaar der Heerlijkheid een krachtig wapen in de hand zou geven tegen iedere vordering van dezelfde Gemeente, hebbende uwe Commissie moeijelijk het latere, door eenige Leden van de Hervormde Kerk, aan de Staten-Generaal ingediend verzoekschrift met de Overeenkomst van 1812 kunnen overeenbrengen, ofschoon onder beide stukken gelijke namen voorkomen.

» Wel verre dus dat het uwe Commissie, in het belang der Hervormde Gemeente te *Haeften*, wenschelijk voorkomt, dat het bezit van den eigendom van de Kapittelsgoederen te *Haeften* worde gerevendiceerd, of dat er eene regtsvordering worde ingesteld tot strikte opvolging van het Landschapsreces van den 29. Mei 1613, is uwe Commissie van oordeel, dat èn het een èn het ander niet dan hoogst nadeelige uitkomsten voor de evengenoemde Gemeente zoude hebben.

» Uw Hoog Eerw. zullen uwe Commissie wel toestaan, de tweede voorwaarde, het onderhoud van den Schoolmeester, met stilzwijgen voorbij te gaan, daar het hier niet geldt de belangen van de Kerk, maar uitsluitend die van de Burgerlijke Gemeente of van het Rijk. Zij merkt alleen op, dat in het meermalen aangehaalde Landschapsreces niet van *Koster*, maar uitsluitend van *Schoolmeester* wordt gesproken, en dat in ieder geval ook aan dezen thans eene jaarwedde van ruim f 225 is verzekerd.

» Van meer, ja van groot belang is aan uwe Commissie voorgekomen de derde bepaling, in het reces voorkomende, dat het overschot van de Canonisijen en Pastorijen moest worden besteed tot onderhoud van de Studenten in de Theologie.

» Ofschoon toch ook de Regering zich de toekenning van de beneficien moge hebben voorbehouden, is het voor de Hervormde Kerk van het uiterste belang,

benden tegenover de Staten van *Gelderland*, of van de regthebbenden van dien, dat is, in den tegenwoordigen stand, de Staat der Nederlanden. Tusschen geen ander dan tusschen den eigenaar der Heerlijkheid en den Staat der Nederlanden kan er op dezen oogenblik geacht worden een vinculum juris te bestaan.

» Eens vaststaande, dat alleen door den Staat eene regtsvordering kan ingesteld worden, zou, daargelaten de vraag, of hier de tusschenkomst van de Wetgevende Magt had behooren ingeroepen te worden, welligt niet zonder grond kunnen betwijfeld worden, of, nadat werkelijk, op den 25. October 1849, tusschen den Staat, vertegenwoordigd door de Ministers van Binnenlandsche Zaken en Eeredienst, en den eigenaar der Heerlijkheid eene Overeenkomst wegens de Kapittelsgoederen is gesloten (*f*), alsnog met vrucht door deze Hooge Kerkvergadering wel iets zoude kunnen in het werk gesteld worden, om het genot te verkrijgen van het overschot der opkomsten van de Canonisijen, tot onderhoud voor Studenten in de Theologie; dan uwe Commissie heeft gemeend, zich hierdoor niet te moeten doen terug houden, om de zaak zelve nader te onderzoeken en te overwegen, en dan is het haar voorgekomen, dat, ofschoon de Heeren van *Haeften* buiten twijfel, *krachtens* de Landschapsresolutie van 1613, verpligt waren, het overschot van de Canonisijen ten bedoelden einde af te staan, dit niet met vrucht in regten van den tegenwoordigen eigenaar van de Heerlijkheid kan gevorderd worden. Het verdient toch opmerking, dat in de boedelscheiding van den jare 1711, bij de toedeeling van de Kapittelsgoederen, wel van de verpligting tot betaling van Predikant en Schoolmeester wordt melding gemaakt, niet van de verpligting tot uitkeering van het overschot der opkomsten ad studia; dat evenmin, bij de koopacte van den eersten Februarij 1712, waarbij aan een der voorouders van den tegenwoordigen eigenaar der Heerlijkheid de eigendom ook van de Kapittelsgoederen is overgedragen, hiervan is melding gemaakt; dat integendeel bij die acte aan den kooper de verpligting is opgelegd, om van af 1 Januarij 1712 den Predikant en Schoolmeester uit te betalen; dat, bij diezelfde acte, de Heer *Benjamin Dutry* is gesteld in de possessie van genoemde Heerlijkheid *Haeften* en landen respective, met den beginne van den jare 1712, van welken tijd ook de huur van de verpachte landen ten voordeele van den voorn. Heer kooper zal komen te loopen, zonder eenige reserve van bestemming van het overschot der Kapittelgoederen voor het onderhoud van Studenten in de Theologie; dat er geen schijn of schaduw van bewijs is, dat ooit van af 1612 tot 1795 door den eigenaar der Heerlijkheid het overschot van de revenuen is aangewend tot onderhoud van Studenten in de Theologie, of dat eenige presentatie van beneficiarici aan den Hove Provinciaal is gedaan, of

eenige brieven van institutie door den Hove, overeenkomstig het reces van 9 December 1609, is verleend (*g*); dat, toen zelfs in 1796 de Hervormde Gemeente zich in het bezit dier goederen heeft gesteld, deze niet alleen aan de verpligting, om het overschot van de opkomsten te doen strekken tot onderhoud van Studenten in de Theologie niet heeft voldaan, maar dat overschot grootendeels heeft gebezigd tot betaling van schoolgelden, tot voldoening van de kosten van het bestuur der Burgerlijke Gemeente, en tot ondersteuning van behoeftigen, en dat later, bij de overeenkomst van September 1812, zelfs namens de Hervormde Gemeente, uit de vruchten en inkomsten der evengenoemde Kapittels goederen, aan de eigenaresse is afgestaan eene som van f 10,000.

» Indien het nu reeds waarheid is, dat, volgens het Romeinsche, Oud-Geldersche en Hedendaagsche regt, zij, aan wie bewaarders en andere bezitters der bede het goed hebben overgedragen, bij eenen titel tot overgang van eigendom geschikt, dit goed door verjaring kunnen verkrijgen, dat de goede trouw van den bezitter steeds wordt voorondersteld, en dat hij, die kwade trouw beweert, dezelve moet bewijzen (*h*); dat de tegenwoordige eigenaar of deszelfs voorzaten van 1712 tot 1795 en later, verder van 1812 tot 1850, zijn in het ongestoord bezit van de zoogenaamde Kapittelsgoederen, zonder ooit het overschot tot onderhoud van Studenten in de Theologie te hebben uitgereikt; dat de koopacte van 2 Februarij 1712 is voorafgegaan door eene boedelscheiding, die niet alleen in de koopacte is aangehaald, maar blijkens dezelve aan den kooper vertoond; dat, gelijk reeds gezegd, èn in de deelingsacte èn in de acte van verkoop wel is melding gemaakt van de verpligting tot betaling van het tractement van den Predikant en Schoolmeester, niet om het overschot der inkomsten ad studia uit te keeren, en dat dus laatstvermelde verpligting aan den kooper in 1712 zeer wel kan onbekend geweest zijn, en zeer zeker niet is opgelegd, terwijl het in ieder geval hoogst moeijelijk zoude zijn, het bewijs te leveren, dat er eenige bekendheid bestond, dan meent uwe Commissie tot het besluit te moeten komen, dat het hoogst gevaarlijk zoude zijn, eenen regtsstrijd tot verkrijging hiervan te ondernemen, en hierdoor mede in de waagschaal te stellen de voordeelen, die onmiskenbaar aan de Hervormde Gemeente door de aangegane overeenkomst zijn verzekerd.

» Men heeft wel trachten te beweren, dat, bij de koopacte van 1712, niet de eigendom, maar de administratie der Kapittelsgoederen zoude zijn overgedragen, en, ten betooge daarvan, die acte in onmiddellijk verband gebragt met de Landschapsresolutie van 1613, voorts gewezen op den volzin, betreffende de betaling van Predikant en Schoolmeester, en op de bijzondere vermelding van de Ka-

pittelsgoederen (*i*), dan men heeft geen acht daarop geslagen, dat, reeds bij eene voorgaande acte, de Kapittelsgoederen in eigendom aan den verkooper waren toegedeeld, en dat zoo weinig aan de overdragt van de administratie is te denken, dat zelfs in de koopacte van 1712 het tijdstip wordt vermeld, waarop voor den kooper de verpligting tot betaling van het tractement van Predikant en Schoolmeester begint te loopen. En wat de afzonderlijke vermelding van Kapittelsgoederen betreft (*k*), zoo zou op denzelfden grond kunnen beweerd worden, dat de eigendom van de Uitterwaarden niet was overgedragen, naardien deze toch zijn begrepen onder de allodiale landerijen of leenen, zoodat de afzonderlijke vermelding eerder schijnt toe te schrijven aan eene, in oude acten veeltijds voorkomende, overbodige uitvoerigheid (*l*). Dan hoe het hiermede moge gelegen zijn, staat het aan den eenen kant vast, dat de vruchten van de Kapittelsgoederen van *Haeften* werkelijk voor een groot gedeelte ten nadeele van de Hervormde Kerk zijn verduisterd, niet minder zeker is het, dat, in de acte van aankoop van den voorganger van den tegenwoordigen eigenaar, geene melding wordt gemaakt van de verpligting, om het overschot van de opkomsten te doen strekken tot onderhoud van Studenten in de Theologie, en dat hieraan dus ook sedert een en een halve eeuw niet is voldaan, zoodat die verduistering dan ook reeds in de zeventiende eeuw, niet door een der voorouders van den tegenwoordigen eigenaar der Heerlijkheid, maar door vorige bezitters, moet hebben plaats gehad (*m*), en strekt deze zaak dan ook ten bewijze, dat niet alleen in deze, maar ook zelfs in de vorige eeuwen, door gemis aan behoorlijk toezigt, de Hervormde Kerk van aanzienlijke inkomsten is beroofd, het zijn de wrange vruchten van dit gebrek aan toezigt, die ook in deze worden geplukt. Hoe gaarne intusschen uwe Commissie gewenscht had, eenig middel te vinden, om de Hervormde Kerk weder in het genot te brengen van de voordeelen, aan haar bij de Landschapsresolutie van 1613 toegekend, moet zij haars ondanks verklaren, dat zij hierin niet is geslaagd, en dat zij alzoo uw Hoog Eerw., ook overeenkomstig het advies van de Synodale Commissie van den 27. November 1849, meent te moeten in bedenking geven, om het protest van het Classikaal Bestuur van *Bommel* buiten gevolg te laten.

» Aldus onder gewone submissie geadviseerd den 16. Julij 1850.

H. E. Vinke.
B. Te Gempt.
W. L. F. C. van Rappard."

ook tot *Herwijnen*, *Hellouw* en *Engelenburg* behoorende; dat de eigenaar *alle* lasten moest voldoen, kribben onderhouden, zoodat het zuiver overschot zeer gering was.

Op den 29. Januarij 1700 zijn de Heerlijkheden *Haeften*, *Hellouw*, *Herwijnen* en *Engelenburg*, met appendenten door *Amilia* Gravinne *Douairière* en *Edel Vrouwe van der Lippe*, geboren *Burggravin* en *Gravin* van *Dona Souveraine* van *Vianen* en *Amijde* verkocht aan *Adrian Bout.*

Bij transport van 2 Julij 1709, voor schepenen van *Tuijl* gepasseerd, is de Heerlijkheid *Haeften*, ten gevolge van verkoop door *Adrian Bout*, aan *Nicolaas van der Pijll* getransporteerd.

Bij testament, gepasseerd en verleden voor Schepenen en Leenmannen van den Huijze van *Opijnen*, van dato 29 October 1709, zijn door *Nicolaas van der Pijll* tot erfgenamen ingesteld zijne beide zusters *Beatrix* en *Dorothea van der Pijll.*

Dit testament door *Willem van der Pijll* bestreden zijnde, zoo is er in 1710 eene procedure gevoerd tusschen *Beatrix* en *Dorothea van der Pijlt* en haren broeder *Willem van der Pijll;* de zaak voor den Hove van *Gelderland* gebragt, zoo is dezelve beeindigd met een compromis van den 31. Mei 1716, waarbij aan de beide eersten is opgelegd, voor de Heerlijkheid *Haeften*, eene uitkeering aan laatstgenoemde te doen.

In eene specificatie nu, door de Jufvrouwen *Beatrix* en *Dorothea van der Pijll* aan 't Hof van *Gelderland* overgegeven, komt voor:

» *Dat het huis te Haeften is afgebroken, vervallen en van geen de minste waarde;*

» *Dat tegen de estimatie moeten in consideratie komen de bezwaren van deze Heerlijkheid, namelijk: de dijken, pak- en cribwerken, die reeds bij estimatie, tot aftrek in den veertigsten penning, zijn geschat op een bezwaar van* 5095 *gulden.*

» *Item*, » zoo vervolgt de Specificatie," *moet daartegen nog in consideratie komen, dat de Heer van Haeften voor hem aangenomen heeft de Vicarij- of Capittelgoederen, om den Predicant, Coster en Schoolmeester daaruit te betalen, welke tractementen nu uit die goederen, vermits de zware ongelden en kleijne revenuen, niet kunnen gevonden worden, maar uit den Heer zijn zak daarbij moeten worden gelegd, jaarlijks ongeveer* (de som is onleesbaar), *gelijk uit de verpachtboeken en rekening van ongelden kan worden gebalanceerd.*"

(c) Aanvankelijk was *Cornelis van Rijnberk* voornemens, de Heerlijkheid *Haeften* in het openbaar te verkoopen; immers treft men in de 's Gravenhaagsche Vrijdagsche Courant van 15 Januarij 1712 de navolgende annonce aan:

» Te koop de van ouds vermaarde Heerlijkheid van *Haeften*, een half uur beneden de stad *Zalt-Bommel*, zijnde dezelve leenroerig aan het Vorstendom *Gelre*, heffende het regt van aanstellen van Predicant, Schooldienaar en daaronder gehooren 60 leenen, eene jaarlijksche rente van f 360, f 310, f 6 à 7. 10 st., en in de 40 morgen uitterwaarden met opstaande steenovens en arbeidshuizen en berg van ouds de Krop genaamd, item 22 morgen elzen willigenbosch en eene bouwing tot *Opijnen*, 25 morgen de tiend op est en andere zai- en weilanden, zamen ongeveerlijk 275 morgen, nevens prikvank en visscherij.

» Iemand genegen zijnde tot den inkoop, kunnen zich adresseren aan *Cornelis van Rijnberk*, tot *Herwijnen*, of aan *Anthony Degenaer*, Secretaris der stad *Zalt-Bommel*, of anders op den 2. Februarij 1712 binnen *Bommel* ten huize van den Heer *Cornelis van Tuijl*, des nanoens ten 2 ure, daar de verkoop zal geschieden. "

Opmerking verdient het, dat alle de goederen, tot de Heerlijkheid *Haeften* behoorende, met *inbegrip* van de Kapittelgoederen, juist 275 morgen groot waren, en dat overzulks de Kapittelgoederen werkelijk zijn begrepen geweest onder die, welke in de voorschr. annonce ten openbaren verkoop worden aangeboden.

In de conditien en voorwaarden van den openbaren verkoop komt eene specificatie voor van *alle de goederen*, bepaaldelijk ook van de Kapittelgoederen, en wordt na die specificatie gezegd: *alle welke parcelen van landen en dijken van ouds hebben behoord tot de Heerlijkheid Haeften.*

Bij transport op den 17. April 1712, gepasseerd voor het Hooge Gerigt van *Tuijl*, zijn alle de voorzegde goederen, zonder eenige onderscheiding of uitzondering, door *Cornelis van Rijnberk* en deszelfs Huisvrouw *Beatrix van der Pijll* overgedragen en getransporteerd aan *Benjamin Dutry*, OM DIE IN EENEN EIGENDOM ERFELIJK TE HEBBEN EN TE BEZITTEN.

(*d*) Op den 24. Maart 1796 stelde zich de Commissie in het bezit dier goederen, waartegen reeds op den 8. April 1796 door den Heer werd geprotesteerd en eene procedure aangevangen.

(*e*) Het verzoek steunde niet op het beweren, dat de Kapittelgoederen eigendom van de Gemeente zouden zijn; alvorens op hetzelve te beschikken, werd de eigenaar van de Heerlijkheid *Haeften* in zijn belang gehoord; in geen van de stukken komt een enkel woord voor van de verpligting, om het overschot van de inkomsten ad studia te besteden.

(*f*) Het is eene dwaling, dat bij de in 1849 geslotene overeenkomst, de Staat over het regt van eigendom van de Kapittelgoederen zoude hebben beschikt of die goederen verkocht; er is alleen eene transactie gesloten; de overeenkomst bevat geen eigendomsovergang, alleen eene verklaring, dat de Heer *C. B. Dutry van Haeften*, ten gevolge van de in die acte voorkomende ontheffing van vroegere lasten, *nu is vrij en onbezwaard* eigenaar; hij heeft eenige, op zijnen eigendom drukkende, lasten afgekocht. Indien al de Staat onbevoegd was, om ten aanzien van het Predikantstractement eene overeenkomst te sluiten (die bevoegdheid schijnt met grond te worden betwist), dan nog zou dit voor de Hervormde Gemeente te *Haeften*, die werkelijk door de schikking is gebaat, geene reden opleveren, om een proces te voeren, waarbij zij zeker, bij den besten uitslag, minder zou bekomen, dan zij thans heeft verkregen.

(*g*) Uit de rekening van de Geestelijke goederen in *Tiel* en *Bommelerwaard*, dd. 1640 en 1650, blijkt, dat, hoezeer de Geestelijke goederen van de andere Dorpen in *Tiel* en *Bommelerwaard* onder eenen Generalen Rentmeester in dat tijdvak geweest zijn, de Kapittels en Vicarijgoederen in *Haeften* niettemin, volgens de rekening van den jare 1640 en eenige volgende, uit den naam van Zijne Gev. *van Brederode* werden geadministreerd, en volgens de rekening van den jare 1675 en eenige voorgaande, dat dezelve goederen uit naam van den Wel Edelen Heer van *Haeften* werden geadministreerd, *en het opkomen daarvan tot onderhoud van den Predicant geemploijeerd*, zonder dat eenige melding wordt gemaakt, dat het overschot ad studia werd gebezigd.

(*h*) Zie de l. 3 en 4 c. de praescriptione 30 nl. annorum. Noville 13 Cap. 6.

Merlin, Repertoire in voce *Prescription*, Sect. I, § 5, art. 4 II.

Voet, ad Pandectas ad Tit. *de diversis temporalibus* (L. 43 Tit. 3) n°. 9.

Uti autem jure civili ad longissimi temporis triginta vel quadraginta annorum praescriptionem neque justus titulus concurrere debuit, neque bona fides, sed solius temporis praestituti lapsus sufficit, ita quoque ad statutariam longissimi temporis aut trientis saeculi praescriptionem inplendam, nec titulum, nec bonam fidem requiri verius est, magisque id unum spectari an quis tanto temporis spatio in quieta fuerit ac continuata possessione vel quasi atque adeo ad

acquirendum corporalium rerum dominium nullum toto illo tempore, quo alienas possidit animo sibi habendi passus sit a domino vero turbationem, nec cum illo facto agnoverit ut dominium. "

In het Landregt van *Tiel* en *Bommelerwaard* komt Cap. 38, art. 1 voor:

» In 't gemeen worden alle actien in regten geprescribeerd door verloop van een derde deel van honderd jaren, dat is 33 jaren en vier maanden, zonder onderscheid of den Prescribent eenigen titel van zijne possessie heeft gehad of niet, en mede zonder aanzien of hij doorgaans daarin ter goeder trouw is geweest of niet.

» Art. 13. In zaken daar anderzins de praescriptie van een derde deel van honderd jaren plaats heeft, zal tegen Kerken, Pastorijen en andere Godshuizen geene praescriptie gelden, dan na veertig jaren.

» Zie *Schrassut*, Consult. deel 4, c. 15, n°. 12, 13, 14. *Hasselt*, Consult. P. 97.

» *Van Leeuwen*, Censura forensis, P. 2, L. 1, Cap. 33, n°. 1. *Goris adress.* Tract. III, Pan. 1, Cap. 9.

» Zijnde bij sententie van den Hove van *Gelderland*, van den 2. November 1632, tusschen den Predicant *van Oosterbeek* en *Dirk van Randwijk* verstaan, dat de praescriptie ook plaats heeft ten aanzien van Geestelijke goederen. Zie *Schrassut*, Codex Gelro Zutphanicus, in voce *Vicarius*.

» Art. 2262, Code Napoleon, bepaalt:

» Toutes les actions tant réelles que personnelles sont préscrites par trente ans, sans que celui qui allégue cette prescription soit obligé d'en rapporter un titre, ou qu'on puisse lui opposer l'exception déduite de la mauvaise foi. "

Hiermede stemt overeen art. 2004 van het Nederlandsche Burgerlijke Wetboek, hetwelk in art. 1998 duidelijk voorschrijft, dat *zij aan wie de huurders, bewaarders* of *bezitters ter leen het goed hebben overgedragen, bij eenen titel tot overgang van eigendom geschikt dat goed door verjaring kunnen verkrijgen.*

Het is waar, dat men zelf zijn regtstitel niet kan veranderen, en dat zij, die voor een ander bezitten, mitsgaders hunne erfgenamen, nimmer iets door

verjaring kunnen verkrijgen, door welk tijdsverloop zulks ook zoude mogen wezen, en dat de Heer *van Brederode*, als de Kapittelgoederen niet als eigenaar, maar als administrateur bezittende, of zijne erfgenamen nimmer den eigendom van de Kapittelgoederen door verjaring hebben kunnen verkrijgen, doch het is tevens onwederlegbaar bewezen, dat die goederen herhaaldelijk zijn verkocht, en dat bepaaldelijk *Benjamin Dutry van Haeften*, door koop en door geregtelijk transport, daarvan is eigenaar geworden.

(*i*) Dat, bij de acte van 2 Februarij 1712, de Kapittelgoederen in eigendom zijn verkocht, kan, wanneer men op de woorden let, wel geenen redelijken twijfel lijden; uitdrukkelijk komt in die acte voor, dat wettig wordt verkocht en diensvolgens zal worden getransporteerd en overgedragen (hebbende dit transport ook werkelijk plaats gehad) *de Heerlijkheid Haeften, met alle zijne Allodiale Landerijen, Leenen, Kapittelgoederen, Tienden, Uitterwaarden, Huizen, Berg* enz.

Koop en verkoop nu is eene overeenkomst, waarbij de een zich verbindt, om eene zaak te leveren, en de andere, om daarvoor den bedongen prijs te betalen, terwijl de eigendom door levering of transport, ten gevolge van regtstitel van eigendomsovergang, van den verkooper op den kooper overgaat.

Werden de *Tienden*, *Steenhoven*, *Huizen*, *Berg* enz. geacht, door die acte in eigendom verkocht te zijn (en dit zal wel niemand betwisten), dan voorzeker ook de Kapittelgoederen, die gelijkelijk worden genoemd.

Verkoop van de administratie van goederen is niet denkbaar; verkoop brengt van zelf eigendomsovergang mede.

De woorden: *zoodanig en in dier voege, als die nu laatst bij den voorn. Heer Nicolaas van der Pijll zaliger bezeten en gepossideert zijn geworden*, bewijzen niets voor een tegengesteld gevoelen; dit was een gewoon formulier, in het begin van de achttiende eeuw; de transporten waren gewoonlijk van den volgenden inhoud (getuigenis van den rijkdom van woorden, die men bezigde):

En bekende en verklaarde N. N., in eenen steden vasten afkoop, erfelyk en eeuwiglyk gedurende verkoft, overgegeven en opgedragen te hebben, droegen op en vertoogen van der hand, als erfkoopsregt aan N. N. en zyne erven, zeker stuk lands met boschgrond, regten en geregtigheden, die dezelve tegenwoordig en tot hiertoe hebben bezeten, en haarlieden door N. N. is opgedragen, zijnde vrij allodiaal goed, niet bezwaard, dan met 's Heeren verponding.

administratie heeft gekregen, doch zich die dadelijk heeft toegeeigend, en dat de opvolgende Heeren van *Haeften* zich steeds als eigenaren hebben gedragen, doch onder verpligting, om den Predikant te voldoen, zonder meer.

Het Rapport aan de orde gesteld.

Na dankbetuiging, wordt het Rapport ter tafel gedeponeerd, en zal het in eene volgende Zitting in discussie worden gebragt.

Adres van de *Geldersche Predikanten-Vereeniging*, ter zake de Kapittelgoederen te *Haeften*, wegens gebrek in den vorm, ter zijde gelegd.

Een adres van de *Geldersche Predikanten vereeniging*, te dezer zake, dat te gelijkertijd in handen van dezelfde Commissie was gesteld, wordt, op haar voorstel, even als met een ander adres van gezegde *Vereeniging*, in de Zitting van den 10. dezer, heeft plaats gevonden, en om dezelfde reden, ter zijde gelegd.

Berigt van den Kerkeraad op *Curaçao*, in antwoord op de ontvangen kennisgeving van verleende subsidie voor het Kerkgebouw.

Is ingekomen, en wordt ter tafel gebragt eene missive van den Kerkeraad der vereenigde Protestantsche Gemeente op *Curaçao*, dd. 22 Mei ll., geregistreerd sub n°. 1027, ten gevolge de ontvangen kennisgeving van het Synodaal besluit van 24 Augustus 1849, genomen overeenkomstig de voordragt der Algemeene Synodale Commissie, tot het verleenen van subsidie voor de in het kerkgebouw aan te brengen galerij, onder voorwaarde, dat van het voorhanden zijn der resterende, voor dat werk benoodigde, gelden, uiterlijk in de Voorjaarsvergadering van de Synodale Commissie, ten jare 1851, zou blijken, berigtende, dat de bedoelde galerij is aangebragt, en, met het bedrag der toegezegde subsidie, de vereischte som, door aanvulling uit den boezem der Gemeente, geheel zal gevonden zijn.

Besluit tot uitbetaling aan genoemden Kerkeraad van het bedrag der subsidie.

Op grond van deze mededeeling besluit de Synode, onder kennisgeving aan de Synodale Commissie, den Quaestor-Generaal te magtigen tot de uitbetaling van de toegewezen subsidie van f 650.00, uit het Fonds voor noodlijdende Kerken en Personen.

Verdere besluiten op het Rapport der Algemeene Synodale Commissie, wegens hare werkzaamheden:

Het Rapport van de Werkzaamheden der Synodale Commissie wederom ter hand genomen zijnde, is het eerst aan de orde het, in de vorige Zitting aan-

hangig gehouden, advies, uitgebragt wegens de vervulling van de plaats van den naar elders vertrokken Adjunct-Predikant aan *de Kage*. Na toelichting van de zijde der Synodale Commissie gedelibereerd zijnde, wordt de goedkeuring van het gegeven advies door de Synode uitgesproken.

1°. Goedkeuring van het aanhangig gehouden advies wegens *de Kage*.

Deze uitslag der discussien bekend geworden zijnde, verklaart de Heer *Diemont*, dat verkeerd verstand van het voorstel, dat aan de stemming onderworpen werd, hem zijn votum voor zoodanig besluit heeft doen uitbrengen; verlangende hij, dat de Vergadering, mede door plaatsing in de Handelingen, hiervan nota zal nemen. De President en de Hoogleeraren *van Oordt*, *Vinke* en *Muurling* verzoeken aanteekening, eerstgenoemde, volgens art. 20 van het Reglement van orde, dat hij zich daarmede niet heeft geconformeerd, de drie laatstgenoemden, volgens art. 21 van gezegd Reglement, dat zij daartoe niet hebben geadviseerd.

Voortgaande met de deliberatien over het Rapport, is men gekomen tot de consideratien en het advies, in de *achtste* plaats vermeld, die de Commissie wegens de Beneficiale goederen te *Bolsward* heeft uitgebragt, en wordt besloten te verklaren, dat de Synode, hulde doende aan den hoogst belangrijken inhoud van het Rapport, en aan de moeite, door de Synodale Commissie in deze zaak besteed, het voor alsnog niet geraden acht, haar oordeel over het advies en het beginsel, daarbij ten grondslag gelegd, beslissend uit te spreken, tot tijd en wijle, dat de zaak der Geestelijke goederen in het algemeen nader zal zijn onderzocht.

2°. Opschorting van het oordeel over het beginsel, waarop het advies ter zake de *Beneficiale* goederen te *Bolsward* is gegrond.

Aan alles wat verder, naar het overige in dit gedeelte van het Rapport, in zaken, door het Ministerieel Departement aan de beoordeeling der Commissie onderworpen, door haar is verrigt, verleent de Synode hare goedkeuring.

3°. Instemming met al de overige, aan het Ministerieel Departement uitgebragte, adviesen.

De Vergadering heeft zich niet vereenigd met een voorstel van den Hoogleeraar *van Oordt*, gedaan naar aanleiding van hetgeen *ten elfde* aangaande een geschil in de Classe van *Middelburg* is medegedeeld, en strekkende, om aan de Synodale Commissie op te dragen het onderzoek, of het regtmatig en billijk is, dat de Synodale verordeningen van den 22. Julij 1819 (Hand. bl. 126—128), die, betreffende de Classikale gelden, ten voordeele der Classikale Weduwenbeurzen zijn gemaakt, voortdurend nog in werking blijven.

Voorstel van den Hoogleeraar *van Oordt*, om een onderzoek wegens de voortdurende kracht der Synodale verordeningen van het jaar 1819, ten voordeele der Classikale Weduwenbeurzen, aan de Algemeene Synodale Commissie op te dragen, niet aangenomen.

De Vergadering wordt met dankgebed gesloten, geadjourneerd zijnde tot den volgenden dag, met alteratie van art. 24 van het Reglement van Orde, des namiddags ten één uur.

Vergadering, gehouden den 17den Julij 1850.

Alle Leden tegenwoordig, met uitzondering van den Quaestor-Generaal.

De Vergadering wordt geopend met het gebed. Na resumtie worden de Notulen gearresteerd.

Verslag van de Commissie, die bij den Koning ten gehoore is ontvangen.

De Commissie, wie in de Zitting van den 10. dezer werd opgedragen, bij de toelating *ten gehoore* door *Z. M. den Koning*, de Synode te vertegenwoordigen, vermeldt, dat zij heden haren last volbragt, en de hulde der verknochtheid, met inroeping van de Koninklijke bescherming van de regten en belangen der Kerk, aangeboden, en van Z. M. de verzekering van blijvende belangstelling ontvangen heeft; wordende een en ander door de Vergadering met genoegen en dankerkentenis vernomen.

Nader Rapport wegens de *Akademiebeurzen*.

Een nader verslag wegens het Koninklijk besluit tot vervanging der *Akademiebeurzen*, naar het voorstel van den 4. dezer, van den Hoogleeraar *Muurling*, wordt door hem, ten gevolge van de Synodale resolutie van den 10. dezer, na hernieuwde overweging en met gebruikmaking van al de opmerkingen, die van de zijde van Leden der Synode, ingevolge de daartoe gedane uitnoodiging, waren ingeleverd, namens de Commissie voorgedragen, als volgt:

» 's Gravenhage, Julij 1850.

» HOOG EERWAARDIGE HEEREN EN BROEDERS!

» In de Zitting van den 5. dezer is in onze handen gesteld een voorstel door een der Leden dezer Vergadering ter tafel gebragt, betreffende het aangelegene onderwerp der *Academische beurzen* in het belang der studie in de

Godgeleerdheid, welk onderwerp vroeger, vooral in de jaren 1817, 1819, 1820, 1821 en 1822, bij herhaling de ernstige overweging en bemoeijing dezer Hooge Kerkvergadering heeft uitgelokt, meer dan eens met gunstig gevolg bij de Hooge Regering des Lands.

» Dit voorstel was met redenen bekleed, van den volgenden inhoud:

» » Groningen, 4. Julij 1850.

» » In het Koninklijk besluit van 15 Februarij 1843 n° 49, waarbij de Academische beurzen zijn ingetrokken, is bepaald, dat de inkomsten van Vicarijen en Beneficien ad studia, die ter begeving des Konings staan, zullen worden aangewend, om de ingetrokkene beurzen gedeeltelijk te vervangen.

» » Daar dit nu evenwel tot dusverre nog niet is geschied, en menig jong mensch van goeden aanleg, maar van behoeftige omstandigheden, te vergeefs naar de noodige ondersteuning in zijne studien uitziet, waardoor ook de Nederlandsche Hervormde Kerk ligt van meer dan één geschikten of uitmuntenden Evangeliedienaar kan verstoken blijven, meent de ondergeteekende te moeten voorstellen, dat:

» » » De Synode zich bij adres tot Z. M. den Koning wende, met eerbiedig verzoek, dat aan den inhoud van bovengenoemd Koninklijk besluit, zooveel de bepaling, betreffende de vervanging der Academische beurzen, aangaat, gevolg en uitvoering worde gegeven." " "

(*Get.*) W. Muurling." "

» Uwe Commissie acht deze zaak van groot gewigt, zoowel voor de beoefening der wetenschappen aan onze Hoogescholen in het algemeen, waaromtrent deze Hooge Kerkvergadering niet onverschillig kan zijn, als ook in het bijzonder voor de beoefening der Godgeleerdheid, die op het welzijn der Hervormde Kerk, voor wier belangen de zorge aan de Algemeene Synode in het hoogste ressort is toevertrouwd, een onmiskenbaren invloed uitoefent.

» Uwe Commissie aarzelt daarom ook geen oogenblik uw Hoog Eerw. te adviseren, aan dit voorstel gevolg te geven, en neemt de vrijheid, uw Hoog Eerw. een ontwerp van adres aan Z. M. onzen geëerbiedigden Koning aan te bieden, waarin zij de zaak zelve, wat betreft hare geschiedenis en haar belang voor de Nederlandsche Hervormde Kerk, breeder heeft opengelegd.

» Dit adres is van den volgenden inhoud:

» » SIRE!

» » De Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk neemt de vrijheid, de aandacht van Uwe Majesteit te vestigen op eene aangelegenheid, waarin het belang der Nederlandsche Hervormde Kerk naauw is betrokken.

» » Het betreft de *Academische beurzen*, vroeger bij Koninklijk besluit van 2 Augustus 1815 n° 15, ten getale van zeventig, aan de drie Vaderlandsche Hoogescholen gezamenlijk van Landswege toegestaan, naderhand, bij Koninklijk besluit van 13 October 1836 n° 89, tot het getal van vijftig verminderd, en eindelijk bij Koninklijk besluit van 15 Februarij 1843 n° 49, te gelijk met andere instellingen ter aanmoediging van studie, tot leedwezen van velen, geheel opgeheven.

» » Bij die opheffing, Sire! leed de Theologische Faculteit, en met haar de Hervormde Kerk, voor hare kweekelingen de meeste schade; want eerst bij gunstige dispositie des Konings, naderhand door de zorge van Curatoren der Hoogescholen, werd over een grooter deel dier beurzen ter ondersteuning van de studien in de Godgeleerdheid, dan in eenige andere wetenschap, beschikt.

» » De Koning zelf heeft de nadeelige gevolgen voorzien, die deze opheffing voor de beoefening der wetenschappen, en dus ook voor de belangen der Kerk, zou hebben, maar heeft ook dat nadeel dadelijk weêr, zoo veel mogelijk was, zoeken te voorkomen; want in datzelfde besluit van opheffing wordt bij art. 4 woordelijk aldus bepaald:

» » » Ter gedeeltelijke vervanging dier beurzen, zullen aan de Hoogescholen, ieder voor een gedeelte en op zoodanige voet en wijze als nader zal worden bepaald, worden toegevoegd en verbonden de inkomsten der Vicarijen en Beneficien ad studia, welke te onzer begeving staan." " "

» » Alle, die met leedwezen deze opheffing der Academische beurzen vernamen, verblijdden zich over de zorge en belofte des Konings, in dit artikel uitgedrukt, en hebben op derzelver vervulling gehoopt. Maar het is ons niet bekend, Sire! dat tot dusverre aan den inhoud van dit artikel gevolg is gegeven. Want moge het al zijn, dat deze of gene jongeling, bij gunstige dispositie van den Minister van Binnenlandsche zaken, met het genot van eenige Vicarij of Beneficie begiftigd is, hoewel ook dit nog, zooveel wij er kennis van dragen, hoogst zeldzaam gebeurt; het artikel belooft gedeeltelijke *vervanging* der Landsbeurzen, en zegt uitdrukkelijk, niet dat aan dezen of genen student,

maar dat *aan de Hoogescholen, ieder voor een gedeelte*, zullen worden toegevoegd de inkomsten der Vicarijen enz. Uit al welke uitdrukkelijke bepalingen wij afleiden, dat het de intentie van wijlen Z. M. Koning Willem II geweest is, het genot van de Landsbeurzen, in dier voege als die vroeger bestonden en begeven werden, althans voor een gedeelte te herstellen.

» » Deze aangelegenheid is het, Sire! die wij ons verpligt achten, voor de aandacht van Uwe Majesteit te brengen. Menig jong mensch van goeden aanleg, die der Kerke, en in haar ook het Vaderland, van groote dienst kan zijn, heeft behoefte aan ondersteuning, om zich aan de studie te wijden, of zijne studie lang genoeg en onbekrompen voort te zetten. Gelijk vroeger door het genot van beurzen vele groote mannen aan de Wetenschap en de Kerk tot sieraad en tot zegen zijn geworden, zoo zijn er ook nog, die hunne eervolle plaats in Kerk en Staat aan dat genot dank weten. En moge ook al, bij andere oorzaken, het groote getal van Candidaten tot de H. dienst in der tijd mede aanleiding gegeven hebben, om in 1836 tot vermindering, in 1843 tot de geheele opheffing van 's Landsbeurzen te besluiten, het is bekend, Sire! dat die overvloed van Candidaten thans niet meer bestaat, ook almede ten gevolge van bovengenoemden maatregel, terwijl nog daarenboven de onkosten der studie in de Godgeleerdheid, gedurende de laatste jaren, zoowel door opheffing van den vrydom van collegiegelden als door invoering van verhoogde inschrijvings- en recensie-gelden en van examen-regten, niet weinig verzwaard zijn geworden.

» » Om al deze redenen is het, dat wij tot den Troon van Uwe Majesteit brengen het eerbiedig verzoek:

» » » Dat het Uwer Majesteit behagen moge, te gelasten, dat aan art. 4 van het Koninklijk besluit van 15 Februarij 1843 n°. 49, gevolg en uitvoering worde gegeven, in voege als bij dat artikel is bepaald." " "

» » De Algemeene Sijnode voegt bij dit verzoek aan Uwe Majesteit de bede tot God, dat de Troon van Nederlands Koning in regtvaardigheid en trouw moge vaststaan, en immer meer steun moge vinden in den verlichten en godsdienstigen zin der natie, en in de liefde en de dankbaarheid des volks. » »

» En hiermede geeft de Commissie dit ontwerp aan de goedkeuring der Hooge Kerkvergadering over, en wenscht, dat hare beraadslagingen en maatregelen, ook omtrent deze zaak, met gunstig gevolg voor het heil der Kerke bekroond mogen worden.

W. MUURLING.
B. TE GEMPT.
H. J. ROMENIJ."

luit, overeenkomst Rapport.

Met dankzegging aangenomen en onverwijld in discussie gebragt zijnde, wordt overeenkomstig het Rapport besloten.

port ter zake het van den Ring van roek.

In de Zitting van den 12. dezer, het adres van den Ring van *Spanbroek*, tot uitbreiding van art. 22 van het Reglement op de Vacaturen, in handen eener Commissie gesteld zijnde, om de Vergadering voor te lichten, wat zij in deze heeft te doen, wordt door haar, bij monde van den Hoogleeraar *Muurling*, gerapporteerd als volgt:

» 's Gravenhage, Julij 1850.

» HOOG EERWAARDE HEEREN EN BROEDERS!

» In onze handen is gesteld een adres van de Predikanten van den Ring van *Spanbroek*, zonder dagteekening, geregistreerd sub n°. 870ª, met begeleidende missive van het Prov. Kerkbestuur van *Noordholland*, gedagt. 3 Mei 1850, geregistreerd sub n°. 870, behelzende in substantie het verzoek, dat in art. 22 van het Reglement op de Vacaturen zoodanige verandering moge worden gemaakt, als in het belang van Predikantskinderen, die ouderloos worden, wanneer zij reeds boven de 20 jaren oud, en nog onverzorgd zijn, als wenschelijk en noodzakelijk wordt voorgesteld.

» Er is namelijk bij dat artikel, even als voor de Predikantsweduwe, wel gezorgd voor Predikantskinderen, die bij het overlijden van hunnen vader nog beneden de 20 jaar oud zijn, daar het voorschrijft, dat voor dezen, ook wanneer de moeder reeds vroeger mogt gestorven zijn, een vol jaar van gratie, na het sterfkwartaal, door de Ringpredikanten zal worden waargenomen; doch voor kinderen, die, boven de 20 jaren oud, weezen worden, en desniettemin nog onverzorgd zijn, zal, volgens dat artikel, de dienst niet langer worden waarge-

het annus gratiae geniet; zelfs geeft zij in bedenking, of het nu niet te beklagen zoude zijn , dat zoodanige gevallen plaats vonden, zonder dat in dezelve van wege de Synode ware voorzien geworden, nadat deze Hooge Kerkvergadering er bepaaldelijk opmerkzaam is op gemaakt geworden. Het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland* heeft, in zijne begeleidende missive, dan ook geenerlei bedenkingen tegen het verzoek van adressanten bij de Synode ingebragt; het vraagt alleen, of, ingeval de Synode er gevolg aan geeft, het getal van jaren wel hooger dan op 25 moet worden gebragt, en het wenscht, dat, zoo er gevolg aan wordt gegeven, de bepaling er worde bijgevoegd, dat in dergelijk geval de Kerkeraad inmiddels met het werk der beroeping voortga.

» Om al deze redenen acht de Commissie zich verpligt, uw Hoog Eerw. ten gunste van dit verzoek te adviseren, *wat deszelfs geest en strekking aangaat;* zij houdt het voor wenschelijk, dat door de Hooge Kerkvergadering bij tijds een maatregel worde beraamd, waardoor in voorkomende gevallen, als de adressanten op het oog hebben, behoorlijk worde voorzien.

» Maar welke maatregel? Alteratie van art. 22, naar het voorstel der adressanten, achten wij niet aannemelijk; evenmin de bijvoeging van een nieuw artikel. Eene eenvoudige ampliatie, door toevoeging van eene nieuwe alinea, zou voldoende zijn. Besluit de Synode daartoe, dan geeft de Commissie haar in bedenking, art. 22 met deze alinea te vermeerderen.

» » Kinderen van Predikanten, die, bij het overlijden van hunnen vader, boven de 20, doch beneden de 25 jaren oud, en nog niet tot gevestigden stand gekomen zijn, zullen, gedurende een *half* jaar na het sterfkwartaal, deze voordeelen genieten; eveneens zal voor zoodanige kinderen van de Predikantsweduwe, die gedurende het annus gratiae komt te overlijden, nog een *half* jaar na dit overlijden, door de Ringpredikanten de dienst worden waargenomen, echter in geen geval langer, dan tot dat het annus gratiae der overledene weduwe zal vervuld zijn. De Kerkeraad zal inmiddels met het werk der beroeping voortgaan." "

» Zoodanige ampliatie, meenen wij, beveelt zich door eenvoudigheid van vorm, door gemakkelijkheid van uitvoering, en zal, daar het voor Predikantsweezen zorgt, op dezelfde wijze als in het artikel zelf is voorgeschreven, zeer weinig ten nadeele der Gemeenten verstrekken, dewijl de gevallen zeldzaam voorkomen, en het werk der beroeping er niet door vertraagd, alleen, in sommig geval, de vacature er een weinig door gerekt wordt.

» Er is ons evenwel nog eene andere wijze van voorziening in het onderhavige geval voorgekomen, die wij in de tweede plaats voor de aandacht van uw Hoog

Vergadering, gehouden den 18den Julij 1850.

Al de Leden tegenwoordig.

De Vergadering wordt geopend met het gebed.
De Notulen worden na resumtie gearresteerd.

Missive van den Predikant *Landré* te *Haeften*, klagten behelzende over het niet ontvangen van zijn tractement.

Op de Agenda wordt gebragt, en onmiddellijk ter tafel, eene ingekomen missive van den Predikant *J. E. G. Landré* te *Haeften*, dd. 16 dezer, geregistreerd sub n°. 1028, te kennen gevende, dat, ingevolge de tusschen den Heer *Dutry* en den Staat gesloten overeenkomst, het eerste en het tweede kwartaal van het Predikantstractement, uit de interesten van het ingeschreven bedrag, door eerstgenoemde aan den Minister van Binnenlandsche Zaken gezonden zijn, en dat noch aan hem Predikant, noch aan de Leden van den Ring, zoo min als aan den Schoolmeester iets is uitgekeerd; dat zijn beklag deswegens bij het Ministerieel Departement voor de Hervormde Eeredienst is gebleven onbeantwoord, en hij nu meent, met vertrouwen te mogen verwachten, dat de Synode zorg dragen, en geene poging onbeproefd laten zal, om in dezen bijzonderen toestand te voorzien.

Gesteld in handen der Commissie tot de zaak der Kapittelgoederen te *Haeften*.

Men besluit, deze missive aan de Commissie tot de *Kapittelgoederen* te *Haeften*, die den 16. dezer haar verslag gaf, in handen te stellen, met verzoek, om zich gereed te maken, dat zij, zoodra het oordeel over de gesloten overeenkomst door de Synode zal zijn uitgesproken, de Vergadering te deze diene van advies, wat de Synode zal hebben te doen; voorts het Rapport wegens *Haeften* zoo spoedig mogelijk ter hand te nemen, en het daarvoor op Dingsdag den 20. dezer aan de orde der discussien te stellen.

Verdere besluiten naar het Rapport der Synodale Commissie wegens hare werkzaamheden:

De beraadslagingen omtrent het tweede deel van het *Rapport* der *werkzaamheden* van de Synodale Commissie, de verrigtingen der Commissie ten aanzien van adressen van Kerkelijke Collegien en personen behelzende, worden aangevangen.

1°. Eene mededeeling van den Quaestor-Generaal omtrent de in het Rapport vermelde tijdelijke gift voor het Fonds voor noodlijdende Kerken en Personen, voor kennisgeving aan te nemen.

Van het eerste nota genomen zijnde, wordt na goedkeuring van het tweede, door den Quaestor-Generaal medegedeeld, dat de tijdelijk bezwaarde gift voor het Fonds voor noodlijdende Kerken en personen, terwijl van alles, wat de Synodale Commissie had doen opmerken, voldoende was gebleken, in ont-

vang genomen, en op het Grootboek ingeschreven was, waarna de acte op zegel, door hem Quaestor-Generaal, als ook, voor *mij bekend*, door den Secretaris der Synode geteekend was.

Met adhaesie van het gevoelen, dat sub 3°. is geuit, en met voorbijgang van de opmerkingen sub 4°., wier toelichting door de Quaestorale Commissie men verwachten mag, komt men tot het verrigte sub 5°., den Predikant en de Kerkvoogden van *Noordwolde* betreffende, hetwelk den bijval der Kerkvergadering verwerft. Voorts wordt gelezen eene later ingekomen missive van Kerkvoogden van gezegde Gemeente, dd. 21 Junij ll., geregistreerd sub n°. 972, waarin voornamenlijk berigt wordt gegeven, dat hun, op daartoe gedane aanvrage, door het Provinciaal Collegie van toezigt in *Groningen* autorisatie is verleend, om het tractement van den nieuw beroepen Predikant van f 500 te brengen op f 300, zullende alzoo aan de vereischte suppletie van het te verwachten Rijkspensioen, met f 470 uit de Kerkekas, ten behoeve van Ds. *Noorda* worden goedgedaan, en tot het opmaken van de acte van overeenkomst, tusschen Predikant en Kerkvoogden, met den meesten spoed worden overgegaan.

2°. Ontvangen zijnde het berigt van de aan Kerkvoogden van *Noordwolde* verleende autorisatie tot inkorting van het Predikants-tractement, ter suppletie van het Emeritaats-pensioen van Ds. *Noorda*.

Tot verhoeding van dezen maatregel, die door de Synode zoowel, als door de Synodale Commissie, als een schadelijk misbruik wordt aangemerkt, resolveert de Vergadering tot het doen van eene aanschrijving aan het Provinciaal Kerkbestuur van *Groningen*, moetende dienen, om, door het intermediair van het Classikaal Bestuur, waaronder de Gemeente ressorteert, zorg te dragen, dat het eventueel alzoo uit te brengen beroep niet worde geapprobeerd, als niet geschied op het gewoon, aan de standplaats verbonden, tractement.

Dezen maatregel te verhoeden door eene aanschrijving aan het Provinciaal Kerkbestuur van *Groningen*.

Het gememoreerde ten *zesde* en ten *achtste* wordt goedgekeurd. De beeindiging van het geschil te *Dieden*, sub n°. 7., wordt, met dankerkentenis voor de zorgen van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordbrabant*, vernomen.

De aangelegenheid van *Haeften*, sub 9°., bij de Vergadering aanhangig blijvende, bepaalt zij zich nu alleenlijk bij het te kennen geven van haar genoegen over de wijze, waarop de Commissie de zaak tot de Synode heeft gebragt.

Genaderd tot hetgeen ten *tiende* wordt voorgesteld, hetwelk, volgens besluit van den 5. dezer, in bijzondere behandeling is genomen, doch bepaaldelijk gelet op de missive eerstgemeld, die de Commissie in het belang van de Gemeente

3°. Overigens de verrigtingen der Commissie ten aanzien der adressen van Kerkelijke Collegien en Personen algemeen goed te keuren, en met bijzondere clausule, zoo veel het verhandelde omtrent *Dieden* en *Nieuwbuinen* betreft.

Nieuwbuinen heeft uitgevaardigd, wordt gedelibereerd, of het eene eenvoudige, of gemotiveerde goedkeuring zal zijn, die door de Synode wordt uitgesproken, en besloten zijnde tot het laatste, huldigt de Synode de waardigheid en kracht, waarmede de Synodale Commissie de regten der Vaderlandsche Kerk tracht te handhaven.

Met inroeping van art. 20 van het Reglement van Orde, doen de *Vice-President* en de Heer *Hugenholtz* aanteekening geschieden, dat zij zich met dit besluit niet vereenigd hebben.

Het tweede deel van het Rapport tot het einde behandeld zijnde, blijkt het, dat al de verrigtingen der Commissie, die daarin overigens voorkomen, de goedkeuring der Synode verworven hebben.

4°. Geen gevolg te geven aan het nader verzoek van den Predikant *Buddingh*, omtrent de combinatie van *Schijndel*.

Bij de overweging van hetgeen de Commissie, sub 12°., ter zake de combinatie van *Schijndel* en *St. Michiels Gestel* heeft gedaan, wordt mede bijzonder acht geslagen op den inhoud der missive van den Predikant *Buddingh* te *St. Oedenrode*, die in de Zitting van den 11. dezer ter tafel is gelegd, en wordt besloten, den adressant te kennen te geven, dat de Synode, met het oordeel der Synodale Commissie, ook na de overweging van hetgeen in zijn adres is vervat, zich vereenigende, geen gevolg kan geven aan zijn verzoek, om tegen gezegde Combinatie, die krachtens Koninklijk besluit van 15 December 1823 is daargesteld, en volgens de Ministeriele dispositie van den 25. Februarij ll. blijft voortduren, te komen in verzet.

5°. Nota door de onderscheidene Afgevaardigden der Provinciale Kerkbesturen ter Vergadering te doen nemen van de mededeelingen, door den Heer *Hugenholtz*, betreffende de misbruiken in zake de *praestanda*, gedaan.

Ter gelegenheid van hetgeen, sub 19°., aangaande het verhandelde met den Predikant van *Tubbergen* is vermeld, doet de Heer *Hugenholtz* mededeeling van maatregelen, die hij vruchteloos bij de Synodale Commissie heeft trachten te provoceren, waardoor misbruiken ten aanzien van de *praestanda* mogten worden voorgekomen, en geheel deze zaak, zoo mogelijk, te doen geregeld worden op vasten voet. Volgens zijn verlangen, wordt hiervan door de Afgevaardigden der Provinciale Kerkbesturen ter Vergadering nota genomen.

Rapport wegens het voorstel betreffende de *Emeritaten*.

Bij monde van den Hoogleeraar *Vinke*, wordt door de Commissie, die in de Zitting van den 5. dezer werd benoemd tot het voorstel, betreffende de *Emeritaten*, gerapporteerd als volgt:

» De Commissie, in wier handen uwe Vergadering, in hare Zitting van 5 Julij, heeft gesteld het voorstel van den Hoogleeraar *Muurling*: » » dat de Synode

Eeredienst enz., is voor de jaren 1848 en 1849 voor pensioenen toegestaan ruim f 182,000, en over het loopende jaar 1850 ruim f 16,900 meer, te weten ruim f 198,900.

» » » Niettegenstaande deze belangrijke verhooging, was, bij het ingaan van het loopende jaar, de pensioenpost niet toereikend, naardien er door versterf niet zoo veel was vrij gevallen, als waarop men vermeend had te kunnen rekenen. Vóór de herziening der Grondwet in 1848, kon in zoodanig geval genoegzaam worden voorzien, door overschrijving uit andere posten, doch zulks is thans niet meer het geval, en mitsdien moest het verleenen van nieuwe pensioenen in dadelijk verband worden gebragt met het vrijvallende door versterf. Zulks heeft te weeg gebragt, dat eerst onlangs aan eenige der meest dringende verzoeken om Emeritaat met pensioen heeft kunnen worden voldaan, terwijl andere nog aanhangig zijn.

» » » Het laat zich intusschen aanzien, dat ook van deze, voor zooveel er termen zijn tot eene gunstige beschikking, nog in den loop des jaars zullen kunnen worden toegestaan.

» » » 's Gravenhage, den 12. Julij 1850.

» » » *De Minister van Justitie, voorloopig belast met het bestuur van het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz.*

(*Get.*) NEDERMEIJER VAN ROSENTHAL." " "

» Uit deze nota van inlichting zien uw Hoog Eerw. *vooreerst*, dat onlangs aan eenige der meest dringende verzoeken om Emeritaat met pensioen is voldaan geworden; *ten tweede*, dat de reden, waarom andere aanvragen om Emeritaat met pensioen aanhangig zijn gebleven, niet in de zucht tot bezuiniging is gelegen, maar in gebrek aan geld, veroorzaakt, deels daardoor, dat er niet zooveel is vrijgevallen, als waarop men vermeend had te kunnen rekenen, deels door de herziening der Grondwet in 1848, volgens welke thans niet meer, gelijk vroeger, uit andere posten mag worden overgeschreven, om onvoorziene behoeften te vervullen; en *ten derde*, dat er hoop bestaat, dat ook van de aanhangig geblevene verzoeken om Emeritaat met pensioen, nog in den loop van dit jaar, zullen kunnen worden toegestaan.

» Uwe Commissie adviseert derhalve uwe Vergadering, dat zij in de gegevene

den Ring van *Vere* met den Quaestor der Classe van *Middelburg*; 2° van de Predikanten *Hasebroek* en *Kuijper* met de Classe van *Middelburg*.

Synodale Commissie, wordt kennis genomen van twee Ministeriele dispositien, overeenstemmende met adviesen, in het eerste deel vermeld; de eene, dd. 18 Junij ll. n°. 2, geregistreerd sub n°. 963, in zake het geschil tusschen de Predikanten, uitmakende den Ring van *Vere* en den Quaestor der Classe van *Middelburg*; de andere, van dezelfde dagteekening n°. 3, geregistreerd sub n°. 964, in zake de weigering van de Predikanten *Hasebroek* en *Kuijper*, om de gelden *pro introitu* en *pro exitu* in de Classikale Weduwenbeurs van *Middelburg* te storten. Beide deze dispositien worden aangenomen voor notificatie.

Verdere besluiten naar het Rapport van de Algemeene Synodale Commissie wegens hare werkzaamheden:

Thans is aan de orde der discussien het derde Deel van genoemd Rapport, waarin vervat hetgeen de Synodale Commissie, volgens bekomen lastgeving, heeft verrigt.

1°. Dank te zeggen voor de ontworpen *Artikelen van Overgang*.

Het eerste, het ontwerpen van de *Artikelen van Overgang*, met dankzegging vernemende, gaat men al, wat tot het werk der *Herziening* van het Algemeen Reglement verder betrekking heeft, voorbij, als zullende, bij de behandeling der ingediende Concepten, in aanmerking moeten komen.

1°. Goed te keuren het verrigte ten aanzien der Pastorij te *Etershem*.

2°. Goedkeurende de handelingen, met opzigt tot de aangelegenheid der Pastorij van *Zuilichem*, op deze zaak, naar aanleiding van later ingekomen berigten, weder terug te komen.

Nadat vervolgens een goedkeurend votum is uitgebragt op de handelingen der Commissie ten opzigte der Pastorijen van *Etershem* en *Zuilichem*, worden, betrekkelijk de laatste aangelegenheid, twee missiven ter tafel gebragt, die later zijn ingekomen. De eerste is van het Provinciaal Collegie van toezigt in *Gelderland*, dd. 22 Junij ll., geregistreerd sub n°. 973, inhoudende het berigt, dat zij, na alle aangewende pogingen, er nog niet in zijn geslaagd, om het Collegie van Kerkvoogden en Notabelen te *Zuilichem* te brengen tot het aannemen der voorstellen, die, betrekkelijk de beeindiging der aldaar gerezene moeijelijkheden, door de Synodale Commissie, in hare Zitting van den 26. November ll., aan het Ministerieel Departement zijn ingezonden, vleijende zich echter het Collegie, dat de nadere voorwaarden, die aan Kerkvoogden zijn medegedeeld, en waarvan afschrift wordt toegezonden, het gewenschte doel zullen bereiken. Dit berigt mede aan den Minister van Justitie, voorloopig belast met het Bestuur van het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz. gezonden zijnde, wordt het door Zijne Excellentie, met verzoek van retour, ter inzage gegeven, bij missive van den 3. dezer n°. 2, geregistreerd sub n°. 1006.

Ten gevolge van deze kennisgeving wordt besloten, in de volgende Zitting op de geheele zaak terug te komen.

Ten derde, vereenigt zich de Vergadering met het advies der Commissie, om de, ten jare 1848, gedecerneerde *aanschrijving*, betreffende de *Kosterijgoederen*, voor het tegenwoordige geheel te laten rusten, en, bij het behandelen van een Algemeen Reglement op het Kerkelijk beheer der Kerkelijke goederen, op bovengemelden en alle soortgelijken ook speciaal te letten. 3°. Zich te vereenigen met het advies, betreffende de aanschrijving van het jaar 1848 omtrent de *Kosterijgoederen*.

Ten vierde, ontvangt de Synode met blijdschap het berigt van de meer Kerkelijke regeling der Collatieregten, door de intrekking van het besluit van den Souvereinen Vorst, van 1 Februarij 1815. 4°. Het berigt wegens de intrekking van het besluit van het jaar 1815, met blijdschap voor kennisgeving aan te nemen.

Ten vijfde, wordt aan de Synodale Commissie zelve opgedragen, om te bewerken, wat zij, omtrent de *Pastorijgoederen* te *Aengwirde*, heeft geadviseerd, dat het beheer daarvan mogt komen onder het geregeld toezigt van het Provinciaal Collegie in *Friesland*. 5°. De regeling van het toezigt op het beheer der Pastorijgoederen te *Aengwirde* aan de Algemeene Synodale Commissie op te dragen.

Omtrent hetgeen, *ten zesde*, betrekking heeft tot de zaak van het *Kerkelijk Weekblad*, reeds in de Zitting van den 13. dezer tot besluit gekomen zijnde, worden, na dankzegging voor de bestede zorg, de voorstellen in overweging genomen, die, *ten zevende*, betreffende de belangen der *Godsdienst* op de *Schepen*, door de Commissie worden aangeboden. 6°. De Commissie dank te zeggen voor de zorg, aan de zaak van het *Kerkelijk Weekblad* besteed.

Instemmende met het gevoelen der Commissie, voor zoo veel Zijner Majesteits schepen aangaat, neemt de Vergadering, overeenkomstig de voordragt der Commissie, betrekkelijk de Koopvaardijschepen in overweging: 7°. Betrekkelijk de belangen der *Godsdienst* op de *Koopvaardijschepen*:

1°. Of eene opwekking van de Synode aan de Kerkeraden in onze Handelplaatsen, en of zij regtstreeks aan dezen, zal uitgaan, wordende hiertoe geresolveerd. *a*. Eene opwekking te rigten aan de Kerkeraden in de Handelplaatsen.

2°. Of de medewerking der andere Protestantsche Kerkgenootschappen zal worden ingeroepen, hetwelk door de Vergadering wordt goedgevonden. *b*. De medewerking der andere Protestantsche Kerkgenootschappen in te roepen.

3°. Of men zich deswegens ook wenden zal tot de Hoofdbesturen van Bijbel- Zendeling- en Traktaat-Genootschappen, waarop, naar het amendement van den Hoogleeraar *Muurling*, besloten wordt, dat men hun zal mededeelen, wat c. Mededeeling van deze maatregelen te doen aan Bijbel- Zendeling- en Traktaat-genootschappen.

de Synode in deze heeft gedaan, en uitdrukken het vertrouwen op hunne medewerking, door voortzetting van hetgeen reeds door hen werd verrigt.

d. In deze pogingen voorloopig te subsisteren.

Oordeelende eindelijk, dat, hetgeen door de Commissie omtrent de verpligting, door de Indische Commissie en het Zendeling-Genootschap aan Predikanten en Zendelingen, als zoodanig naar de Indien vertrekkende, op te leggen, wordt in overweging gegeven, niet uitvoerlijk is, acht de Vergadering het voldoende, dat de Afgevaardigde van de Indische Commissie van het gememoreerde nota heeft genomen.

e. De uitvoering der besluiten op te dragen aan de Algemeene Synodale Commissie.

Voorts wordt de uitvoering der besluiten in deze opgedragen aan de Synodale Commissie.

8°. De memorie der grieven van den voormaligen Indischen Proponent *A. Scheurkogel* te stellen in handen van eene daartoe benoemde Commissie.

Gehoord, *ten achtste*, het verzoek der Commissie om diligent-verklaring in zake den voormaligen Indischen Proponent *A. Scheurkogel*, op grond van het voortdurend achterwege blijven van de aangevraagde stukken uit Indie, wordt, ongepraejudicieerd de voldoening al dan niet aan het verzoek, goedgevonden, een hernieuwd onderzoek in te stellen van de *memorie van grieven*, door hem, ten jare 1848, bij de Synode ingeleverd, en daartoe eene Commissie te benoemen, uit den Hoogleeraar *Vinke*, de Heeren *van Rappard* en *de Willigen* bestaande.

9°. De zaak van het *Huiszitten-* en *Minnehuis* te *Leiden* blijvend aan de aandacht der Synodale Commissie te bevelen.

Ten negende, de zaak des geschils betreffende het Huiszitten- en Minnehuis te *Leiden* blijvend aan de aandacht der Synodale Commissie aanbevolen.

10°. De Commissie te beschouwen, ten aanzien van het adres van den Kerkeraad te *Steenwijkerwold*, te hebben gedefungeerd.

Instemmende met het oordeel der Commissie, *ten tiende*, verklaart haar de Synode omtrent het adres van den Kerkeraad van *Steenwijkerwold* te hebben gedefungeerd.

11°. De Synodale Commissie te magtigen tot het voorbereiden van het werk eener *nieuwe Bijbelvertaling*.

De Commissie, dank gezegd zijnde voor de voldoening aan haren last, om de vervaardiging van eene *nieuwe Bijbelvertaling* bij de Synode aanhangig te houden, wordt thans gemagtigd om te doen, wat zij tot voorbereiding van dit werk zal mogen dienstig rekenen.

12°. Goed te keuren het antwoord der Commissie op het adres van het Classikaal Bestuur van *Harlingen*.

13°. De door de Commissie ter tafel gebragte

Voorts wordt gelet op de verrigtingen der Commissie, ingevolge lastgeving van de Buitengewone Synode, buiten de reeds behandelde zaak van vergoeding van *reiskosten*, en wordt, na goedkeuring van het antwoord aan het Classikaal Bestuur van *Harlingen*, lecture gehouden van de, door de Commissie met advies

Koninklijk besluit van den 12. dezer n°. 50, over het loopende jaar 1850, aan eene Gemeente en twee Predikanten toegelegde subsidien, wordende zulks aangenomen voor notificatie.

Besluiten, naar het Rapport wegens de missive van den Secretaris van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*, conform de adviesen betreffende de beantwoording der twee eerste vragen.

In discussie komt het Rapport, dat, den 13. dezer, wegens de missive van den Secretaris van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*, ter zake de *ongelijkvormigheden*, die bij de jongste *verkiezingen* in het ressort hebben plaats gevonden, is uitgebragt.

De voorstellen van antwoord op de drie onderscheidene vragen in de missive afzonderlijk in overweging genomen zijnde, wordt besloten:

1°. Te verstaan te geven, dat de benoeming van eenen Secundus èn voor den Praeses èn voor den Assessor van het Classikaal Bestuur, waar zij is geschied, als wettig moet worden erkend.

2°. Tot voorziening daar, waar zij niet is geschied, aan het Kerkbestuur aan te schrijven, gelijk de voordragt luidt in het Rapport, hebbende de Secretaris als amendement voorgesteld te antwoorden, dat het Kerkbestuur, in de gegeven omstandigheden, uit aanmerking van de zwarigheden, aan het oproepen der Classikale Vergadering verbonden, de zaak mogt doen blijven in statu quo, tot dat eventueel, door de aftreding van den eenen of den anderen Primus, tusschentijds de voorziening volstrekt noodzakelijk zou zijn geworden.

Het advies op de derde vraag aan de nadere overweging der Commissie.

Wat betreft de derde vraag, waarvan de ware meening door de Commissie niet was ingezien, zal de voordragt van antwoord door haar gewijzigd worden.

Besluit, om de werkzaamheden van den 26. Julij tot den 13. Augustus te zullen schorsen.

Overeenkomstig het voorstel van den President, besluit de Vergadering, dat hare werkzaamheden op den 26. dezer geschorst, en op den 13. Augustus hervat zullen worden.

Met inroeping van art. 20 van het Reglement van Orde, doet de Heer *Serrurier* aanteekening geschieden, dat hij zich met dit besluit niet vereenigd heeft.

Rapport wegens de adressen van de Classikale Vergadering van *Dordrecht* en van den Predikant *Römer*.

De Commissie, in wier handen den 5. dezer zijn gesteld de twee adressen, die tot art. 65 van het Algemeen Reglement betrekking hebben, als, van de Classikale Vergadering van *Dordrecht* en van den Predikant *Römer*, brengt deswegens, bij monde van den Heer *Serrurier*, het volgend Rapport uit:

» Aan de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, vergaderd te *'s Gravenhage*, den 3. Julij 1850 en volgende dagen.

» HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

» Uwe Commissie heeft kennis genomen van twee adressen, die haar door uwe Vergadering, in de Zitting van den 5. Julij ll., tot consideratien en advies in handen zijn gesteld. Wij voegen deze beide stukken, daar zij van gelijksoortigen inhoud zijn, bij elkander, en hebben de eer, daarover het navolgende te rapporteren, en uw Hoog Eerw. in overweging te geven.

» Het eene, dd. 28 Junij 1850, gereg. sub n°. 990ª, en der Synode door het Provinciaal Kerkbestuur van *Zuidholland*, met begeleidende missive van dat Bestuur, dd. 29 Junij 1850, geregistreerd sub n°. 990, van wege de Algemeene Vergadering der Classe van *Dordrecht*, toegezonden, » » brengt de vraag ter beslissing van uwe Vergadering, of, ingevolge art. 65 van de wijzigingen in het Algemeen Reglement voor het bestuur der Hervormde Kerk, *meerdere* Kerkeraden, waaruit eene *gecombineerde* Gemeente bestaat, het regt hebben, *elk* eenen Ouderling tot de Classikale Vergadering af te vaardigen, of dat die Kerkeraden *gezamenlijk* eenen Ouderling tot dat oogmerk benoemen, ten einde, volgens verdere bepaling in dat bovengemeld artikel, het getal der Ouderlingen nimmer grooter zij, dan dat der Predikanten in de Gemeente. ""

» Deze vraag acht uwe Commissie gemakkelijk te kunnen beantwoorden. Zij is eenparig van oordeel, dat de reden, die voor het gevoelen wordt aangevoerd, dat de Kerkeraden van eene gecombineerde Gemeente gezamenlijk slechts éénen Ouderling tot de genoemde Vergadering mogen afvaardigen, volkomen juist is, daar het wel geen betoog zal behoeven, dat, wanneer elke Kerkeraad van eene gecombineerde Gemeente eenen Ouderling tot de Classikale Vergadering mogt afvaardigen, de handhaving van de verdere bepaling, in art. 65 voorkomende, dat *nimmer een grooter getal* Ouderlingen *dan dat der Predikanten in de Gemeente* mag worden afgevaardigd, onmogelijk, en het artikel met zich zelf in strijd zou zijn.

» Het andere stuk, dd. 2 Julij 1850, geregistreerd sub n°. 998, der Hoog Eerwaardige Synode door *R. C. H. Römer*, Predikant bij de Hervormde Gemeente te *Deil* en *Enspijk*, toegezonden, is van gelijke strekking; wordende daarbij verlangd, » » dat het uw Hoog Eerw. mogt kunnen behagen, door ver-

klaring of ampliatie van het bewuste artikel, de bestaande onzekerheid weg te nemen.""

» Het is uwe Commissie voorgekomen, dat, aangezien de bedoeling van het artikel haar gansch duidelijk toeschijnt, er geene termen bestaan, om er eenige ampliatie aan toe te voegen. Evenmin kan zij toegeven, dat, gelijk in het adres van den Predikant *Römer* beweerd wordt, » » de afvaardiging van éénen Ouderling door de twee of drie gecombineerde Gemeenten bezwaren zou hebben, daar de verkiezing van zulk eenen Afgevaardigde, in eene gecombineerde Vergadering der beide of der drie Kerkeraden, niet van onbillijkheid zou vrij te pleiten zijn, waar het getal der Kerkeraadsleden niet even groot is, en dat, bij eene afvaardiging bij beurte, die dan toch nog altijd door het Reglement zou moeten voorgeschreven worden, het beginsel van vertegenwoordiging der Gemeenten niet zuiver zou bewaard blijven."" Immers, wanneer men, bij beurtwisseling, aan iederen Kerkeraad het regt van afvaardiging toekent, wordt hiermede het Collegie, als zoodanig, in dat regt ten volle gehandhaafd, onverschillig of er een meerder of minder getal leden toe behoort, waardoor het bezwaar vervalt, hetwelk de overstemming door het grootere personeel zou opleveren; terwijl men evenzeer zal moeten toestemmen, dat, op die wijze, het beginsel van vertegenwoordiging in geenen deele verkort wordt, nademaal aan de Kerkeraden der gecombineerde Gemeenten niet minder door het Algemeen Reglement verleend en verzekerd is, dan hetgeen voor de Synode benevens de Provinciale Besturen is vastgesteld. Ook daarom oordeelt uwe Commissie, dat de afvaardiging bij beurte door het Reglement niet behoeft voorgeschreven te worden, naardien zij uit de bestaande bepalingen van zelve voortvloeit, en geheel binnen den kring van huishoudelijke verordeningen gelegen is.

» Zoo meent dan daarom uwe Commissie, de Synode te moeten adviseren, dat zij aan de Classikale Vergadering van *Dordrecht*, door het Provinciaal Kerkbestuur van *Zuidholland*, alsmede aan den Predikant *Römer*, naar aanleiding der aangevoerde gronden, in antwoord geve, dat het de duidelijke bedoeling is van art. 65 van de wijzigingen in het Algemeen Reglement voor het bestuur der Hervormde Kerk, om aan de gezamenlijke Kerkeraden van eene gecombineerde Gemeente het regt te verleenen tot de afvaardiging van slechts éénen Ouderling, met bijgevoegde mededeeling aan genoemden Predikant, dat de Synode, om die reden, van oordeel is, dat er geene termen bestaan, om aan evenvermeld artikel eenige ampliatie te geven, terwijl wij uw Hoog Eerw. in bedenking geven, om uwe beslissing in deze zaak voor eenen wenk te doen

gelden aan de Kerkeraden der gecombineerde Gemeenten, dat zij zich onderling verstaan, in welke orde ieder, bij beurtwisseling, eenen Ouderling ter Classikale Vergadering zal afvaardigen.

» Hiermede acht uwe Commissie, het haar opgedragen werk te hebben volbragt. Moge het uwe goedkeuring wegdragen, en de wensch vervuld worden, dat, door uwe medewerking, orde en regelmatigheid in de Kerk niet ontbreken.

De Commissie ad hoc,

J. F. VAN OORDT, JZ.
D. SERRURIER.
W. L. DIEMONT VAN LANGERAK.
BOELES.
J. S. WOR."

» 's Gravenhage,
16 Julij 1850.

Met dankzegging aangenomen, en onmidddellijk in discussie gebragt zijnde, wordt conform het geadviseerde besloten. Besluit conform het Rapport.

Aanteekening wordt verlangd door den Heer *Hugenholtz*, naar het regt, toegekend bij art. 20 van het Reglement van Orde, dat hij tot deze resolutie niet heeft geconcurreerd.

Op voorstel van den Secretaris zal eene aanschrijving door de Synode worden gedaan aan de Classikale Besturen, in de onderscheidene ressorten, bevattende, ten einde de ongelijkvormigheid en onregelmatigheid in de toepassing te voorkomen, eene ontwikkeling en verklaring van al zulke verordeningen in de gewijzigde artikelen van het Algemeen Reglement, of in de artikelen voor het in werking brengen van dezen, als gedacht kunnen worden of gebleken zijn, aan misverstand bloot te staan of verschillende opvattingen te gedoogen. Bovenbedoelde Commissie wordt verzocht, om een ontwerp daarvan aan de Vergadering aan te bieden, wier Leden worden uitgenoodigd, om aan de Commissie opgave te doen van al wat hun voorkomen mag, als in die aanschrijving te moeten worden opgenomen. Aan dezelfde Commissie opgedragen het ontwerpen van eene aanschrijving aan de Classikale Besturen, tot ontwikkeling van sommige bepalingen in de gewijzigde Artikelen en de Artikelen van Overgang.

In deliberatie wordt gebragt het, in de Zitting van den 6. dezer ingediend, advies van het Provinciaal Kerkbestuur van *Zuidholland*, wegens het adres van *W. Scholten*, Predikant bij de Gasthuiskerk te *Delft*, tot opheffing van Besluit, om op het adres van den Predikant *Scholten* te *Delft*, tot opheffing van den abnormalen toestand zijner bediening, alsnog niette beschikken.

den abnormalen toestand, waarin zijne Predikants bediening verkeert. In overeenstemming met het voorstel van het Kerkbestuur wordt besloten, dat voor alsnog op het verzoek geene beschikking wordt genomen.

Met dankgebed wordt de Vergadering gesloten, geadjourneerd zijnde tot Maandag den 22. dezer, des voormiddags, met alteratie van art. 24 van het Reglement van Orde, te elf uren.

Vergadering, gehouden den 22sten Julij 1850.

Al de Leden tegenwoordig.

De Vergadering met het gebed geopend, en de resumtie gehouden zijnde, worden de Notulen gearresteerd, nadat, ten gevolge van gemaakte bedenkingen, gediscussieerd zijnde over de vermelding van het *amendement* van den *Secretaris*, ter zake het Rapport van de Commissie tot de ongelijkvormigheden in *Noordholland*, besloten is, dat het zijne plaatsing in de Handelingen behouden zal.

De Hoogleeraar van *Oordt*, en de Heeren van *Rappard* en *Diemont* verzoeken aanteekening, eerstgenoemde, overeenkomstig art. 21 van het Reglement van Orde, dat hij daartoe niet heeft geadviseerd, de beide anderen, volgens art. 20 van het Reglement van Orde, dat zij met die resolutie zich niet vereenigd hebben.

Vóór de arrestering der Notulen maakt de Heer *Hugenholtz* nog gebruik van het regt, bij art. 20 van het Reglement van Orde verleend, om aanteekening te doen geschieden, dat hij met het besluit tot de bepaling van het *Recesses*, in de vorige Zitting, zich niet heeft geconformeerd.

Berigt van den Predikant *Hoek*, wegens de aanneming van zijn lidmaatschap der Algemeene Synodale Commissie.

De Secretaris deelt het berigt mede, en de Vergadering verneemt met genoegen, dat de Heer *Hoek*, door de benoeming, als Lid der Algemeene Synodale Commissie, zich vereerd gevoelende, deze betrekking aanvaardt.

Besluiten wegens de aanvragen van Gemeente tot subsidie uit het Fonds voor Noodlijdende Kerken enz., overeenkomstig de voordragten der Synodale Commissie.

De Vergadering gaat over tot de beoordeeling van de verslagen en voordragten, betrekkelijk de *aanvragen* van *Gemeenten* tot *subsidie* uit *het Fonds voor noodlijdende Kerken en personen*, vervat in het *Rapport* der Synodale Commissie, dat in de Zitting van den 6. dezer ter visie is gelegd.

Successivelijk voortgaande, naar de orde in het Rapport, worden de besluiten alle overeenkomstig de adviesen genomen.

Alleen die de Gemeente van de *Zijpe* en *Ellewoutsdijk* betreffen worden, om redenen, bij de behandeling voorbijgegaan tot eene volgende Zitting, en bij de behandeling van die tot het ressort van *Drenthe* behooren, blijft men, wegens den verstreken tijd, subsisteren.

De Vergadering wordt met dankzegging gesloten, geadjourneerd zijnde tot den volgenden dag.

Vergadering, gehouden den 23sten Julij 1850.

Al de Leden tegenwoordig.

Nadat de Vergadering met het gebed geopend is, worden de Notulen geresumeerd en gearresteerd.

Voortzettende de overweging van de voordragten in het Rapport tot de *aanvragen van subsidie* uit het Fonds voor *noodlijdende Kerken en personen*, besluit de Vergadering: Opvolgende besluiten, wegens de bedeeling van Gemeenten:

1°. Zich te conformeren met het advies tot hulpverleening aan de Gemeente van *Grevenbicht*. 1°. Conform het advies de gevraagde subsidie te verleenen aan *Grevenbicht*.

2°. Het verzoek van de *Zijpe*, tot nader onderzoek, aan de Synodale Commissie te renvoijeren. 2°. Het verzoek van *de Zijpe* op nieuw aan de Synodale Commissie te renvoyeren.

3°. Aannemende het gevoelen van de minderheid in de Synodale Commissie, aan de Gemeente *Ellewoutsdijk* toe te wijzen de subsidie van f 500. 3°. Naar het gevoelen van de minderheid der Commissie, aan *Ellewoutsdijk* de subsidie toe te wijzen.

Aan de orde zijn de deliberatien wegens het Rapport, dat in de Zitting van den 16. dezer, ter zake de *Kapittelgoederen* te *Haeften*, is uitgebragt.

Naar de leiding, door den Voorzitter aan de behandeling dezer zaak gegeven, ten einde zij met eene aan haar gewigt passende zorg geschiede, wordt allereerst aan de Leden der Vergadering de gelegenheid geopend, om, naar Aangevangen discussien wegens het Rapport ter zake de *Kapittelgoederen* te *Haeften*.

aanleiding van het Rapport, al zulke vragen voor te stellen, als zij meenen zullen, dat tot juiste beschouwing en regt verstand kunnen dienstig zijn, en wordt de rapporterende Commissie uitgenoodigd, de vereischte inlichting te geven.

Met bereidvaardigheid worden alzoo door haar, allermeest bij monde van den Rapporteur, de vragen beantwoord, die door onderscheidene Leden tot haar worden gerigt, en die eerst het geschiedkundig gedeelte van het Rapport en vervolgens de consideratien en adviesen betreffen, welke daaruit worden afgeleid.

De tijd verstreken zijnde, zullen in de volgende Zitting de beraadslagingen gehouden worden, die leiden moeten tot het in deze te nemen besluit.

De Vergadering wordt met dankzegging gesloten, geadjourneerd zijnde tot den volgenden dag.

Vergadering, gehouden den 24sten Julij 1850.

Al de Leden tegenwoordig.

De Vergadering met het gebed geopend zijnde, worden de Notulen der vorige gelezen en goedgekeurd.

Besluit, conform het Rapport, om aan het protest van het Classikaal Bestuur van *Bommel*, tegen de gesloten overeenkomst betrekkelijk de *Kapittelgoederen* te *Haeften*, geen gevolg te geven.

Aan de orde zijnde de voortzetting der discussien wegens het Rapport betrekkelijk de *Kapittelgoederen* te *Haeften*, worden de consideratien van Leden der Vergadering gehoord, en wordt, na naauwgezet onderzoek en rijpe deliberatie, besloten, geheel in overeenstemming met de conclusie van het Rapport, dat de Synode, haars ondanks, verklare, aan het ingediend protest van het Classikaal Bestuur van *Bommel* geen gevolg te kunnen geven, zullende van deze resolutie aan het Bestuur kennis worden gegeven.

Rapport wegens het adres van den Predikant *Landré* te *Haeften*, ter zake de niet-uitbetaling van zijn tractement.

Wegens de missive van den Predikant *Landré* te *Haeften*, betreffende de uitbetaling van zijn tractement, rapporteert de Commissie, die daartoe, in de Zitting van den 18. dezer, werd verzocht, bij monde van den Heer *van Rappard*, als volgt:

» In handen van uwe Commissie, belast met het onderzoek van de zaak,

betrekkelijk de Kapittelgoederen te *Haeften*, is gesteld een brief, door Ds. *Landré*, op den 16. Julij 1850, aan de Synode gerigt, daarbij zich beklagende, dat aan hem tot nu toe het hem toekomend tractement niet is uitgekeerd.

» Nadat op heden door uw Hoog Eerw. het besluit is genomen, om geen gevolg te geven aan het protest van het Classikaal Bestuur van *Zalt-Bommel*, neemt uwe Commissie de vrijheid, alsnu aan uw Hoog Eerw. voor te stellen, om zich bij missive te vervoegen tot den Heer Minister voor de Zaken van de Hervormde Eeredienst, met het verzoek, dat door Zijne Excellentie de noodige bevelen worden gegeven, dat aan den Predikant van *Haeften* het tractement worde uitbetaald.

» Gerapporteerd te *'s Hage*, den 24. Julij 1850.

H. E. VINKE.
B. TE GEMPT.
W. L. F. C. VAN RAPPARD. "

Met dankzegging aangenomen en ter tafel gedeponeerd zijnde, wordt het Rapport voor de Zitting van den volgenden dag aan de orde gesteld. Het Rapport aan de orde gesteld.

De Commissie, die, in de Zitting van den 12. dezer, verzocht werd, de Vergadering voor te lichten aangaande het voorstel van den Hoogleeraar *Muurling*, tot wering van het misbruik in het *afschrijven* en eigendunkelijk *uitgeven* van uitgesproken *Leerredenen* bestaande, brengt, bij monde van den Hoogleeraar *van Oordt*, het navolgend Rapport uit: Rapport betreffende het *afschrijven* en *uitgeven* van *Leerredenen*.

» HOOG EERWAARDE HEEREN!

» Het heeft uw Hoog Eerw. behaagd, in de Zitting van 12 dezer, in onze handen te stellen een voorstel van den Hoogleeraar *Muurling*, denzelfden dag, naar aanleiding van eene vroegere kennisneming, gedaan, ten einde onderzocht zoude worden, of, en hoe de Synode iets zou kunnen doen tegen het afschrijven van Leerredenen, gedurende dat zij worden uitgesproken, en het drukken en uitgeven van dezelven, zonder voorkennis en goedkeuring van den Auteur, zooals dat openbaar aangekondigd en reeds hier en daar beproefd is.

» Wij zijn eenparig van oordeel, dat zulk een bedrijf niet alleen regtstreeks strijdig is met het uitsluitend regt van den Prediker op de vruchten zijns

geestes, maar ook met den aard en het doel van reden, bepaaldelijk tot de Gemeente gehouden, dat het niet anders zijn kan dan belemmerend voor den spreker, zoowel in 't geen hij, naar zijne roeping, der Gemeente verkondigen, als in de wijze, waarop hij haar toespreken wil, en dat daarvan niet dan schade voor de Gemeente te wachten is, gelijk daarenboven het onvoegzame der zaak, en het afleidende en hinderlijke daarvan, voor de aandacht der tot stichting zaamgekomene schare, van zelf in het oog springt.

» Wij meenen tevens eenparig, dat dit eene zaak is, der aandacht van de Hooge Kerkvergadering der Nederlandsche Hervormde Kerk in allen opzigte waardig, en dat de Synode iets kan en moet doen, om deze onvoegzaamheid te verhinderen, en daaraan, waar zij werd beproefd, een einde te maken. Zij kan, naar ons inzien, van de Hooge Regering eene wettelijke bepaling uitlokken, die het regt des sprekers ook in de Gemeente, tegen den inbreuk, dien men daarop tracht te maken, waarborgt en handhaaft. Wij raden daarom der Vergadering, zich met een eerbiedig adres tot Zijne Majesteit den Koning te wenden, inhoudende: dat het Z. M. behage, bij wettelijke verordening te bepalen, dat niemand zal vermogen de rede eens sprekers, tegen zijnen wil of zonder zijne toestemming, te drukken of te doen drukken, en voor het publiek uitgeven, behoudens de uitzonderingen, door de openbaarheid in het Staatkundige gevorderd, en de vrijheid, om van 't geen men gehoord heeft verslag te geven.

» Wij achten zoodanige bepaling wenschelijk en noodig, ten einde het onvervreemdbaar regt des Predikers te waarborgen. Zij is echter niet onontbeerlijk om de onvoegzaamheid van het afschrijven der Leerredenen in de Kerk, ten einde die te doen drukken en uitgeven, te beletten of te doen ophouden. Daartoe oordeelen wij, dat de Kerk de magt heeft in zich zelve. Er is onzes inziens niets anders noodig, dan dat de Kerkeraad verklare, dat hij het schrijven in de Kerk, onder de prediking des woords, met het doel om de Predicatie uit te geven, zonder voorkennis en goedkeuring van den Auteur, houdt voor eene storenis der openbare Godsdienstoefening, om het, met overleg van Kerkvoogden, door de Kerkelijke beambten en dienaren te doen verbieden en beletten, welke niet alleen daardoor niets doen in strijd met de verordeningen der policie, maar ook het regt hebben, den bijstand van deze in te roepen, indien hun verbod niet gehoorzaamd werd, of men zich tegen het beletten van het onvoegzaam bedrijf wilde verzetten. Het is daarom, dat wij ten tweede der Synode adviseren tot eene aanschrijving aan de Provinciale Kerkbesturen, om haar met deze zienswijze der Hooge Kerkvergadering bekend te maken en uit te noodigen, om, door middel van de Classikale Besturen, die Kerkeraden, bij welke zij oordeelen, dat daaraan

» 1°. Om, onder goedkeuring van het Ontwerp, den Voorzitter en Secretaris dezer Vergadering te magtigen , de Overeenkomst te sluiten.

» 2°. Om onmiddellijk daarna de uitnoodigingen te doen plaats hebben, waarvan sub litt. *b.* wordt gesproken, waarbij in bedenking zou kunnen worden gegeven, of niet in iedere Classe zich een Correspondent zou kunnen belasten met het mededeelen der Kerkelijke berigten.

» 3°. Om in de Kerkelijke Courant openlijk van wege de Synode mededeeling te doen, dat deze Courant is het eenig Officieel Orgaan van de Synode, en dat een gedeelte van de opbrengst strekt tot stijving van de Synodale Weduwenbeurs.

» 's Gravenhage, den 24. Julij 1850.

H. E. VINKE.
W. L. F. C. VAN RAPPARD.
W. L. DIEMONT VAN LANGERAK."

» » CONCEPT-CONTRACT.

» » Tusschen *Abraham Verweij* en *Henricus Petrus Timmers Verhoeven*, respectivelijk President en Secretaris van de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, daartoe bijzonder gemagtigd bij besluit van dezelfde Synode van den Julij 1850 ter eenre, en *Willem Hendrik van Heijningen*, Boekhandelaar te *Utrecht*, ter andere zijde, is op heden, den Julij 1850, de navolgende overeenkomst getroffen :

» » De Contractanten ter eenre verbinden zich, namens de Synode,

» » *a.* Om alle verordeningen, aanschrijvingen, besluiten enz, die van haar, of de Synodale Commissie uitgaan, voor zoo verre zij die voor openlijke mededeeling vatbaar acht, aan den Contractant ter andere zijde, als Uitgever van de *Kerkelijke Courant* af te staan, welke Courant als het eenig Officieel Orgaan der Kerk zal worden aangemerkt.

» » *b.* Om Zijne Excellentie den Heer Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst beleefdelijk te verzoeken, en de onderscheidene Kerkelijke Besturen

trouw te zijn in de, sub n°. 2, 3 en 4 gevorderde, opgaven, of ook nalatig in de voldoening van het door hem verschuldigde, dadelijk deze Overeenkomst te doen ophouden, onderwerpende zich de Contractant ter andere zijde, ingeval van verschil over de uitlegging of uitvoering van deze Overeenkomst, onvoorwaardelijk aan de beslissing van de Algemeene Synodale Commissie.

» » Tot zekerheid van de nakoming van de verpligtingen, die de Contractant ter andere zijde bij deze actie op zich neemt, worden door hem als borg gesteld de Wel Eerwaarde Zeer Geleerde Heer *Hendrik van Heijningen*, Predikant te *Meppel*, en *Willem Christiaan Jacob Bollaan*, Boekdrukker te *Utrecht*, die bij onderteekening verklaren, van den inhoud dezes kennis genomen te hebben, en zich als solidaire borgen, ten aanzien van de Nederlandsche Hervormde Kerk, te verbinden tot de rigtige nakoming van alle die verpligtingen van den Contractant ter andere zijde, ten wiens laste komen alle de kosten dezer acte.

» » In dubbel gedaan en geteekend Julij 1850." "

H. E. Vinke.
W. L. F. C. van Rappard.
W. L. Diemont van Langerak."

Het Rapport aan de orde gesteld.

Met dankbaarheid wordt het Rapport ter tafel gelegd, om morgen aan de orde te zijn.

Ministeriele kennisgeving, wegens de intrekking, op verzoek, van de benoeming van den Predikant *Uden Masman*, voor de dienst in *Nederlandsch Indië*.

Ter tafel wordt gebragt, en voor notificatie aangenomen, eene Ministeriele kennisgeving, dd. 19 dezer n°. 8, geregistreerd sub n°. 1033, wegens de intrekking, bij Koninklijk besluit van den 5. dezer n°. 71, op het daartoe door den Heer *H. Uden Masman*, Predikant te *Vollenhoven*, gedaan verzoek, van zijne benoeming tot Predikant voor de Protestantsche Gemeenten in Nederlandsch Indië.

Voorstel van den Heer *Hugenholtz*, betrekkelijk de uitbetaling van, als subsidien aan hulpbehoevende Gemeenten verleende, gelden, in handen der Algemeene Synodale Commissie.

Wederom ter hand genomen zijnde het Rapport, betreffende de subsidien uit het Fonds voor *noodlijdende Kerken en personen*, wordt door den Heer *Hugenholtz* voorgesteld, als algemeenen maatregel voortaan aan te nemen, dat, wanneer het werk, waarvoor de subsidie wordt verstrekt, voltooid zal zijn, door Kerkvoogden legale opgave zal worden gedaan van het geheele bedrag der kostende som, en de Quaestor-Generaal gemagtigd zal worden, om de toegezegde subsidie slechts tot zoodanig montant uit te betalen, als hem, na kennisneming van het bedrag der kosten, in vergelijking met de overigens bij

... verleenen

» 1°. Te ...

met

» Buurmalsen,

» Hierden (voorwaardelijk), met

» Hurwenen, met

» Gouderak, »

» Zwartewaal, »

» Etershem, »

» Ilpendam, »

» Opperdoes, »

» Koedijk, »

» Huisduinen, »

» Ouwerkerk, »

» 's Heeren-Jansland, »

» Ellewoutsdijk, »

» Blaauw-Kapel, »

» Tienhoven, »

» Benschop, »

» Bergumerheide, »

» Heide onder Surhuisterveen, met

» Birdaard, met

» Haulerwijk, »

» Lutten, »

» Wehe, »

» Zoltkamp, »

» Nieuw Vossemeer, »

» Terheijde, »

» Uitwijk, »

» Gasselte, »

» Hollandsche Veld, »

» Urmond en Grevenbicht, met

1,000.00
900.00
2,100.00
200.00
1,000.00
2,000.00
500.00
300.00
500.00
374.50
400.00
820.00
2,900.00
1,000.00
1,500.00
1,000.00
2,000.00
679.00
500.00
1,000.00
552.00
1,000.00
1,473.00
2,000.00
1,000.00

Te zamen f 33,477.85

2°. Tot voordragt ter ondersteuning uit 's Rijks kas.

2°. Voor te dragen tot subsidie uit 's Rijks kas: f 900.00

Etershem, voor

» L...

» Lutt...

3°. In gunstige opmerking te nemen, tot subsidie mede voor het volgend jaar:

3°. Tot het nemen in gunstige opmerking voor het volgend jaar.

» *Buurmalsen*,	voor . . . . f	1,450.00
» *Hierden*,	»	1,750.00
» *Hurwenen*,	»	2,078.85
» *Heide onder Surhuisterveen*,	»	1,000.00
» *Birdaard*,	»	1,500.00
» *Haulerwijk*,	»	1,400.00
» *Lutten*,	»	2,000.00
	Te zamen f	11,178.85

4°. Aan te houden de adressen van

4°. Tot het houden in advies.

De Zijpe.
Woudrichem.
Boven Smilde.
Sleen.

5°. Voor vervallen te verklaren het verzoek van:

5°. Tot verklaring van te zijn vervallen.

Hooge Smilde.

6°. Afwijzend te beschikken op de aanvragen van:

6°. Tot afwijzing.

Medemblik.
Purmerende.
Drachtster Compagnie.

Voorts wordt besloten:

Verdere besluiten, naar aanleiding van het Rapport.

1°. Zich te vereenigen met het voorstel der Synodale Commissie, tot het wederom *opnemen* jaarlijks van het geheele *Rapport*, betreffende de bedeeling uit het Fonds voor noodlijdende Kerken en Personen in de *gedrukte* Handelingen.

1°. Het geheele Verslag wederom in de gedrukte Handelingen op te nemen.

2°. Het Ministerieel berigt omtrent de Collecten aan de huizen te stellen in handen eener Commissie.

2°. Het Ministerieel berigt, rakende het doen van *Collecten aan de huizen* te stellen in handen van den Vice-President, de Heeren *van Rappard* en *Diemont*, die deswegens zullen dienen van consideratie en advies.

Besluiten, naar het Rapport, betreffende de Overeenkomst met den Heer *van Heijningen*.

In discussie wordt gebragt het, in de Zitting van den 24. dezer ingediend, Rapport van de Commissie tot de Overeenkomst tusschen den Boekhandelaar *van Heijningen* en de Synode, ter zake het Kerkelijk Weekblad. De Vergadering, het ontwerp goedgekeurd en aangenomen hebbende, resolveert, overeenkomstig de adviesen der Commissie:

1°. Den President en Secretaris te magtigen tot het sluiten van het ontworpen Contract.

1°. De magtiging tot het sluiten der Overeenkomst op den Voorzitter en Secretaris te verstrekken.

2°. Onmiddellijk na die sluiting, de in het Contract vermelde uitnoodiging en aanschrijvingen te doen.

2°. Onmiddellijk daarna, de uitnoodiging aan den Minister te rigten en de aanschrijvingen te doen, die in het Contract, sub. litt. *b*, worden vermeld; de laatsten aan de Kerkelijke Besturen (Provinciale en Classikale), alsmede aan de Kerkeraden, met verzoek, om ieder in den zijne, zulke maatregelen te verordenen, als best zullen dienen, om tot het doel, dat de Synode zich voorstelt, krachtdadig mede te werken; zullende Zijne Excellentie de Minister worden verzocht, deze aanschrijvingen, in genoegzamen getale, ook ten dienste van elk der Predikanten, te doen drukken en verzenden.

3°. De aankondiging van de sluiting in het Blad te plaatsen, naar het voorstel in het Rapport.

3°. De mededeeling van wege de Synode in het Blad te doen plaats hebben, gelijk is voorgesteld in het Rapport.

Rapport in zake de grieven van *A. Scheurkogel.*

De Commissie, die in de Zitting van den 19. dezer, naar aanleiding van het berigt, in zake de belangen van *A. Scheurkogel,* tot hernieuwd onderzoek van zijne Memorie van grieven werd geroepen, brengt, bij monde van den Heer *van Rappard*, deswegens het volgend Verslag uit:

» Een, vroeger door *Abraham Scheurkogel* aan de Synode ingediend, verzoekschrift, mede behandeld zijnde in het Verslag van de Algemeene Synodale Commissie, zoo behaagde het uw Hoog Eerw., aan ons de taak op te dragen, om te onderzoeken, of deze zaak niet voor onmiddellijke afdoening vatbaar zoude zijn.

» Ten einde hieraan te voldoen, nemen wij de vrijheid, kortelijk aan uw Hoog Eerw. mede te deelen:

» Aan Adressant te berigten, dat de Synode zijn bezwaar aan een naauwlettend en gestreng onderzoek heeft onderworpen.

» Bij besluit van den 19. Augustus 1848, conformeerde zich de Synode met het voorstel, voor zoo verre, dat de stukken, tot consideratie en advies, zullen gegeven worden aan de Synodale Commissie, met bijvoeging nogtans, dat die, tot behoorlijke instruering der zaak, zich zal hebben in verband te stellen met de Commissie tot de Protestantsche Kerken in *Nederlands Oost- en West-Indien.*

» Ter vorige Vergadering van de Synode werd door de Synodale Commissie berigt, dat, zij zich in verband gesteld hebbende met de Commissie tot de zaken der Protestantsche Kerken in *Nederlands Oost-* en *West-Indien*, deze den Kerkeraad der Hervormde Gemeente te *Batavia* had verzocht, om zooveel zulks noodig en mogelijk zij, den gang, die deze zaak, in den jare 1822, gehouden heeft, open te leggen, en de redenen in het licht te stellen, die alstoen tot de verwijdering van *A. Scheurkogel* uit de dienst hebben geleid. Hierop tot heden geen antwoord ingekomen zijnde, zoo is, in het vorig en in dit jaar, door de Synodale Commissie voorgesteld, de zaak aan te houden.

» Buiten twijfel moeten de onvermoeide pogingen van den verzoeker, om in zijne eer hersteld te worden, te zijnen aanzien eenen gunstigen indruk daarstellen, en pleit ook te zijnen voordeele de, door de Regering aan hem verleende, verhooging van pensioen. Uwe Commissie zou het, om die reden wenschelijk achten, dat, indien een naauwgezet onderzoek, ten aanzien van de redenen van ontzetting in 1822, de onschuld van den verzoeker aan het licht mogt brengen, die ontzetting, met al de gevolgen van dien, kon worden vernietigd; dan uwe Commissie heeft zich nader de vraag voorgesteld, kan er *door de Synode in deze met vrucht iets worden gedaan?* en dan heeft zij die ontkennend beantwoord; trouwens het geldt hier een ontslag uit de dienst, niet door eene Kerkelijke Vergadering, maar door den Gouverneur-Generaal van *Nederlands Indien* uitgesproken; het blijkt niet eens, dat dit ontslag is gegeven op voordragt of aandrang van den Kerkeraad te *Batavia;* het zou dus hoogstens kunnen zijn, dat de Synode, na het bekomen van gunstige berigten, de belangen van den verzoeker aan de Hooge Regering aanbeval, dan deze is oneindig beter bij magte, zich de noodige inlichtingen, ten aanzien van de oorzaken van het verleend ontslag, te verschaffen, dan wel de *Synode.* Immers de laatste kan zeker niet verder gaan, dan, door de Commissie tot de Indische Zaken, berigten in te winnen bij den Kerkeraad te *Batavia*, terwijl de eerste, uit de Archieven van het Indische Gouvernement, de aanlei-

ring zijne voorspraak te zijn, tot het verkrijgen van het Emeritaat, als om hem uitzigt te geven op de gunstige toewijzing van het eventueel door hem daartoe in te dienen verzoek, als zijnde het karakter, gelijktijdig van emeritus en dienstdoend Predikant, niet bestaanbaar.

Dat, naar de meening der Synode, de thans verloopen veertien jaren zijner Evangeliebediening hem zullen komen ter goede rekening, wanneer hij naderhand, bij eene Vaderlandsche Gemeente, wederom in dienst getreden, om wettige redenen zijn Emeritaat zal willen vragen.

Dat overigens de Synode, ofschoon anders zijne verdiensten erkennende, door bestaande wettelijke bepalingen zich belemmerd ziet, zoowel, om tot verwerving van het behoud van Kinder-School- en Akademiegelden buiten 's Lands mede te werken, als om hem, zoolang hij buiten het ressort der Synode dienen zal, als deelgeregtigde van de Algemeene Weduwenbeurs te erkennen; terwijl zij eindelijk geenerlei fondsen onder hare administratie heeft, waaruit zij hem, in zijn finantieel belang, te gemoet zou kunnen komen.

De Vergadering wordt met dankzegging gesloten, geadjourneerd zijnde tot den volgenden dag.

Vergadering, gehouden den 26sten Julij 1850.

Alle Leden tegenwoordig, met uitzondering van de Heeren *van Rappard* en *Romenij*.

De Vergadering met het gebed geopend zijnde, worden de Notulen der vorige gelezen en goedgekeurd.

Uitgebragte Rapporten wegens de jaarlijksche Verslagen der Provinciale Kerkbesturen, betrekkelijk:

Door de Commissie, in wier handen den 5. dezer zijn gesteld de jaarlijksche Rapporten der Provinciale Kerkbesturen met nog andere stukken, worden uitgebragt, en door de Vergadering worden met dankzegging ontvangen de volgende, tot na te melden onderwerpen betrekking hebbende, Verslagen:

a. Den staat van het *Godsdienstonderwijs.*

Bij monde van den Heer *van Laak* wordt, wegens den staat van het *Godsdienst-Onderwijs*, in dezer voege gerapporteerd:

IJhorst aan de Dedemsvaart, te *Diepenheim*, te *Haaksbergen*, te *Holten*, en in *den Ham*, is een zeer geschikt persoon, die, met toestemming des Kerkeraads, op voegzame tijden, oefeningen houdt.

» In de Provincie *Friesland* bevinden zich 6 Godsdienst-Onderwijzers.

» Te *Franeker* geven twee, daar wonende Candidaten, op verzoek des Kerkeraads, Godsdienstig onderrigt, en te *Sneek* is een Lid der Gemeente, met radicaal van Catechiseermeester bezittende, die Bijbellezingen houdt voor de jeugd.

» In de stad *Groningen* zijn 8 Godsdienst-Onderwijzers, en te *Hoogezand* arbeidt de Candidaat *R. Middendorp*, met veel ijver, aan deze nuttige taak; weshalve de Kerkeraad verklaarde, hem allen lof te moeten toekennen voor dit werk, ook bij de laatste vacature.

» Te *Gieten* in *Drenthe* geschiedt zulks insgelijks door den Candidaat H. *Heerspink*. Bij geene der Gemeenten in dit Kerkelijk Ressort wordt echter van een bepaalden Catechiseermeester gewaagd.

» 2°. *Godsdienst-Onderwijs.*

» Wat nu den staat van het Godsdienst-Onderwijs zelf aangaat, dit kan, over geheel *Nederland* beschouwd, vooruitgaande genoemd worden. Sinds de R. C. Kerk alle Christelijk, zelfs Godsdienstig onderwijs van de scholen heeft doen buitensluiten, zijn in alle Gewesten onzes Rijks maatregelen getroffen, om in deze behoefte voor de vorming der Protestantsche jeugd te voorzien.

» In de Steden zoowel als op de Dorpen van *Gelderland*, *Noord- en Zuidholland*, niet minder dan van de andere Provincien, wordt, op afzonderlijke uren buiten den schooltijd, de Bijbel gelezen, de Bijbelgeschiedenis, zelfs 't Kerkgezang beoefend.

» Overeenkomstig artt. 47 tot 50 van 't Reglement, wordt uit ééne Provincie (*Zuidholland*) gemeld, wat met eenige wijziging ook op de andere van toepassing is (daar 't met deze en dergelijke woorden van alle zijden wordt opgegeven), hoe in of buiten de schooluren, in Kerk- of Schoollocaal, door Onderwijzers of Catechiseermeesters, en, waar deze laatsten niet zijn, door den Predikant of de Predikanten, veelsoortige opleiding en onderrigt aan de Schooljeugd wordt medegedeeld. Voor hen, die de school verlaten hebben, wordt evenzoo de gelegenheid algemeen op verschillende wijzen gegeven, om in de kennis van Bijbelsche en Kerkelijke geschiedenis, van Geloofs- en Zedeleer onderrigt te worden.

Behalve de gewone Catechisatien in de week en somwijlen ook des Zondags, e middagdienst, worden nog vermeld Zondagscholen, die, in onderscheidene eenten, aan de vorming van ouden en jongen worden dienstbaar gesteld. is reeds te *Zwolle*, vóór de herziening van het Reglement op het Godsstig onderwijs, aan de talrijke leerlingen der Stads-Armenschool en Armenting, door eenige der Predikanten, Godsdienstige opleiding gegeven.

Dit berigt wordt, in de andere verslagen, met vele bijzonderheden herl, welke door uwe Commissie niet kunnen worden gememoreerd, als in ınd staande met *de Godsdienstoefeningen voor minvermogenden*, en in een r Rapport vermeld; veelmeer is het hare roeping, om, lettende op het hetisch onderrigt, hiervan naauwkeurig opgave te doen.

» 3°. *Getal Catechisanten en Lidmaten*, sedert het vorig jaar, of sinds de laatste Kerkvisitatie, aangenomen.

Luiden de berigten gunstig omtrent de Onderwijzers, ook het getal van die onderwezen worden, is steeds toenemend.

n *Zuidholland* heeft men 36,652 leerlingen zaamgeteld, behalve de ontende opgave uit eenige Gemeenten ten platten lande, benevens die van *den* en *Vlaardingen*.

Iet getal, die belijdenis des Geloofs deden, was aldaar 4592, waaraan vele ontbreken uit de Classe van *Dordrecht*.

Jit *Noordholland* heeft men opgave gedaan van 5038 nieuwe Lidmaten, aan die uit de Classe van *Haarlem* ontbreken. In dit Provinciaal ressort nen, behalve *Amsterdam*, 15,773 Catechisanten. Deszelfs Secretaris kon voor ınsche Classe van *Amsterdam* slechts 6682 leerlingen zamentellen, omdat, ılk eene milde inrigting van Catechiseermeesters en meesteressen, gelijk s is berigt, men in onze volkrijke Hoofdstad de gewoonte niet heeft, dat jks bij den Kerkeraad specifique lijsten moeten worden ingediend van het ıg der leerlingen op de Zondagscholen, in de Wijk- en andere Catechisatien, aderscheidene Godsdienst-Onderwijzers en Onderwijzeressen, welke, in die breide Gemeente, in de verschillende Stadswijken bestaan.

» Uit *Gelderland* zijn opgegeven in de zes Classen:

Sedert de laatste Kerkvisitatie

Aangenomen.		*Catechisanten.*	
Arnhem . . .	2125	*Arnhem* . . .	5445
Nijmegen . . .	320	*Nijmegen* . . .	1900
Zutphen . . .	1122	*Zutphen* . . .	10796
Tiel	228	*Tiel*	3549
Bommel . . .	272	*Bommel* . . .	3740
Harderwijk . .	555	*Harderwijk* . .	8118
	4622		33548

»LIJST VAN LIDMATEN EN CATECHISANTEN.

» In NOORDHOLLAND.

» Onder de Classe

» Van *Amsterdam*.	2915	6682
» *Haarlem* . . .	niet opgegeven. . .	5129
» *Alkmaar*	983	5859
» *Hoorn*	848	2891
» *Edam*	292	1694
	5038	22255

» In ZUIDHOLLAND.

Classe

» Van *'s Gravenhage*	1063	6102
» *Rotterdam*	1188	11222
» *Leiden*	927	5714
» *Dordrecht*	327	2827
» *Gouda*	605	6688
» *Brielle*	482	4099
	4592	36652

» In ZEELAND.

Classe		
» Van *Middelburg*	581	3960
» *Zierikzee*	389	3642
» *Goes*	295	2257
» *IJzendijke*	490	2552
	1755	12411

» In UTRECHT.

Classe		
» Van *Utrecht*	771	6095
» *Amersfoort*.	377	3689
» *Wijk*	146	3053
	1294	12837

» In FRIESLAND.

Classe		
» Van *Leeuwarden*	452	7292
» *Harlingen*	459	4835
« *Sneek*	333	4847
» *Dokkum*	160	3906
» *Heerenveen*.	489	6918
	1893	27798

» In OVERIJSSEL.

Classe		
» Van *Zwolle*	383	3118
» *Deventer*	1158	7851
» *Kampen*	467	4032
	2008	15001

» In GRONINGEN.

Classe		
» Van *Groningen*	594	5785
» *Winschoten*	474	6191
» *Appingadam*	142	2783
» *Middelstum.*	109	1750
	1319	16509

» In NOORDBRABANT.

Classe		
» Van *'s Hertogenbosch.*	118	634
» *Breda*	315	2390
» *Heusden*	351	2315
» *Eindhoven*	33	307
	817	5646

» In DRENTHE.

Classe		
» Van *Assen.*	399	4745
» *Meppel*	285	3134
» *Coevorden*	547	2028
	1231	9907

» WAALSCHE KERKEN	242	681
» In LIMBURG	83	370

» In 't geheel zijn dus, sedert de laatste opgaven, tot Lidmaten aangenomen, in de Nederlandsche Hervormde Kerk, 24894, en is 't getal Catechisanten 193815.

wijs ziet in Verbeter- of Gevangenhuizen, wordt te *Leeuwarden*, *Zwolle*, *Leiden*, *Woerden*, *'s Hage* en elders daaraan voldaan; te *Rotterdam* strekt zich dat onderrigt uit tot in de bewaarplaats van jeugdige gevangenen, waar behoorlijk Godsdienstig Onderwijs gegeven wordt, en Christelijke toespraak gehouden, door daartoe bevoegde personen,

» Wordt te *Brouwershaven*, in *Zeeland*, nog altijd Godsdienstig onderrigt medegedeeld aan de matrozen der aldaar gestationeerde kanoneerbooten, zoo is in de Engelsche Hervormde Gemeente te *Amsterdam* eene inrigting, welke zorg draagt, dat de bemanning der Engelsche schepen voorzien wordt van Bijbels en Tractaatjes, des Zondags ter Kerke komt, en daarenboven Godsdienstige opleiding erlangt.

» Ook uit *Noordbrabant* en *Limburg* luiden de berigten gunstig omtrent de zorg, aan het Godsdienstig Onderwijs besteed.

» In de Garnizoenssteden worden de Vaderlandsche krijgslieden ijverig tot de aflegging der Geloofsbelijdenis gebragt.

» Te *'s Hertogenbosch* werden, in den afgeloopen winter, in de Catechiseerkamer Bijbellezingen, en te *Tilburg* mede, eenmaal 's weeks, eene oefening gehouden, waarin populair onderwijs met graagte ontvangen werd.

» Te *Maastricht* telt de Godsdienstige Avondschool, door de Vereeniging » Christelijk Hulpbetoon" in het Weeshuis opgerigt, reeds 40 kinderen, en draagt goede vruchten; gelijk de Gemeente te *Roermonde* nu ook in het bezit is eener eigene school, uit welke men schrijft, de Evangelisatie binnen de Gemeente te willen bevorderen.

» Na zooveel goeds van onderscheidene zijden te hebben gehoord, wordt door het Classikaal Bestuur van *Gouda* een treurig tafereel geschetst uit de Gemeente van *Ouderkerk* en *Krimpen aan den IJssel*, hetgeen uwe Commissie zich verpligt gevoelt, onder de aandacht dezer Hooge Vergadering te brengen.

» In die Gemeente van 3200 zielen, is de Predikant niet bij magte, alle deelen zijner Evangeliebediening naar eisch waar te nemen, weshalve de *Stormpolder*, een uur van *Ouderkerk* verwijderd, en 1300 zielen tellende, de grootste behoefte heeft aan een eigen Leeraar. Zeker uit gebrek aan genoegzame Godsdienstige opleiding, onderscheidt zich aldaar een niet klein getal door sterke overhelling tot het Separatisme. Hoedanig het te midden dier bevolking met zedelijkheid is gesteld, kan voldoende blijken uit het berigt, dat aldaar eene steenplaats bestaat, waar de meester zijn honderdtal arbeiders noodzaakt, om elken Zondag bestendig te werken, waarom die Steenbakkerij in de wandeling *Klein Turkije* geheeten wordt.

b. De Godsdienstoefeningen voor minvermogenden.

Het Rapport wegens de *Godsdienstoefeningen voor minvermogenden*, bij monde van den Heer *Doorenbos* uitgebragt, is van dezen inhoud:

» HOOG EERWAARDE HEEREN!

» Onder de stukken, in onze handen gesteld, om daaromtrent te rapporteren, behooren ook de berigten der Provinciale Kerkbesturen aangaande *de Godsdienstoefeningen voor minvermogenden*. Wij hebben de eer, hoofdzakelijk den inhoud dezer berigten door deze te uwer kennis te brengen.

» Wij vangen ons Rapport aan, met te kennen te geven, dat uit de Provincie *Gelderland*, betrekkelijk deze aangelegenheid, geene berigten zijn ingekomen.

» In die van *Zuidholland* wordt gemeld:

» Dat te *'s Gravenhage*, *Delft*, *Scheveningen*, *Rotterdam*, *Schiedam* en *Gouda*, sedert langeren of korteren tijd, iederen Zondag, eene Godsdienstoefening, uitsluitend of voornamelijk, voor de armen wordt gehouden.

» Dat te *Rotterdam* bovendien, gedurende de wintermaanden, tweemaal in de week, telkens in twee lokalen, des avonds Bijbellezingen voor eenvoudigen plaats hebben, waartoe de Predikanten van onderscheidene Protestantsche Genootschappen hunne dienst bewijzen, en welke door eene talrijke schare worden bijgewoond.

» Dat te *Katwijk aan Zee* de Catechiseermeester tot eene zoodanige Godsdienstoefening in het Wees- en Gasthuis voorgaat.

» En dat, in de overige Gemeenten der Provincie, aan de minvermogenden gelegenheid wordt gegeven, tot het bijwonen der onderlinge bijeenkomsten.

» Naar de ingekomene berigten uit *Noordholland*, worden in die Provincie hier en daar doelmatige middelen aangewend ter bevordering van Godsdienstige kennis en Godsdienstig leven bij minvermogenden.

» Onder de Classe van *Amsterdam*, worden in de Nederduitsche Hervormde Gemeente te *Amsterdam*, het geheele jaar door, des Zondags namiddags Bijbeloefeningen gehouden, over de geschiedkundige boeken des N. V., en des winters Dingsdags avonds, over die des O. V., bepaaldelijk voor minvermogenden, welke laatste vooral zeer talrijk bezocht worden. — Te *Huizen*, *Nederhorst*, (*den Berg*) en *Thamen aan den Amstel*, zijn vrije zitplaatsen voor behoeftigen afgezonderd. Te *Sloterdijk* voorziet men de armen van kleederen, opdat zij

ter Kerk zouden kunnen komen, en te *Ouderkerk aan den Amstel* wordt den armen de bedeeling onthouden, wanneer zij niet in de Kerk verschijnen.

» Uit de Classen van *Haarlem* en *Alkmaar*, zijn geene berigten te onzer kennis gekomen, terwijl uit de Classe van *Hoorn* wordt gemeld, dat te *Hoorn* des Zondags Godsdienstoefeningen voor de armen worden gehouden; en uit de Classe van *Edam*, dat alles te dezen aanzien is, als in het vorige jaar.

» De Classikale Besturen merken voorts in het algemeen aan, dat deze bijzonderheid ten platten lande minder in aanmerking komt, vooral daar niet, waar de Gemeente, voor het grootste gedeelte, uit minvermogenden bestaat, en het Godsdienstonderwijs voor allen toegankelijk is.

» Uit de Provincie *Zeeland*, hebben wij, aangaande dit onderwerp, geene berigten gevonden.

» Het Provinciaal Kerkbestuur van *Utrecht* geeft te kennen, dat de bijwoning der Openbare Godsdienstoefeningen door armen en minvermogenden in alle Gemeenten, onder de Classe van *Utrecht* behoorende, wordt bevorderd door het verleenen van vrije zitplaatsen zoo wel, als door opwekking en toezigt. Bijzonder blijven in de Gemeente *Utrecht* voortdurend dezelfde gelegenheden en inrigtingen voor de minvermogenden en armen bestaan, als in het vorige jaar vermeld zijn. Door de Kerkeraden in de Classe van *Amersfoort* wordt in het algemeen de verzekering gegeven van de zorg voor behoorlijke en kostelooze plaatsing der behoeftigen. Er zijn echter voor hen geene afzonderlijke inrigtingen, behalve in de Gemeente *Amersfoort*, waar de vroegpredikatien, bij geheel vrije plaatsen, naar de vatbaarheid der mindere klasse ingerigt, door een groot aantal, zelfs van elders, bezocht worden; terwijl daarenboven op Zon- en Feestdagen eene afzonderlijke Godsdienstoefening voor armen wordt gehouden.

»Uit de Classe van *Wijk*, is aangaande dit onderwerp niets gemeld.

» Het Provinciaal Kerkbestuur van *Friesland* noemt alleen de Classikale Besturen van *Sneek* en *Dokkum*, als die berigten hebben ingezonden, aangaande het houden van Godsdienstoefeningen voor minvermogenden. Het eerste meldt, dat zoodanige Godsdienstoefeningen, in dat ressort, alleen te *Sneek* worden gehouden; het laatste, dat, schoon men hier en daar in dat ressort, zoo door aanwijzing van zitplaatsen in de Kerk, en uitreiking van kleedingstukken, als door daartoe dienende opwekkingen, het bijwonen der Openbare Godsdienst door minvermogenden en armen zoekt te bevorderen, echter in geene Gemeente van die Classen opzettelijke Godsdienstoefeningen voor de zoodanigen gehouden worden.

» Van *Leeuwarden* wordt evenwel in het bijzonder gemeld, dat, in plaats van

het vroeger aldaar afgestane, doch thans gesloopte gebouw, uit vrijwillige bijdragen der Gemeente, een nieuw gebouw gesticht wordt, waarin, hoogst waarschijnlijk dit najaar reeds, de wekelijksche Bijbellezingen voor armen hervat zullen worden.

» Het verslag van het Provinciaal Kerkbestuur van *Overijssel* bevat de volgende hoofdbijzonderheden:

» Door het Classikaal Bestuur van *Zwolle* wordt berigt, dat in de Gemeente te *Zwolle* wekelijks eene Godsdienstoefening wordt gehouden, bijzonder voor de armen, door drie Predikanten, en dat in de Bethlehemsche Kerk bijna alle zitplaatsen vrij zijn. In de overige Gemeenten, onder voornoemd Classikaal ressort, bestaat geene gelegenheid voor minvermogenden, om in de Kerk, gansch kosteloos, geschikte plaatsen te bekomen.

» Onder het Classikaal ressort van *Deventer*, worden alleen in de Gemeenten *Deventer* en *Almelo* afzonderlijke Godsdienstoefeningen voor minvermogenden gehouden. Te *Deventer* twee, ééne des Zondags en éène in de week, waartoe het koor der Groote Kerk, grootendeels door vrijwillige bijdragen der Gemeente, is ingerigt, waarin, gedurenden den afgeloopen winter, des Vrijdags avonds Bijbeloefeningen zijn gehouden, die door velen, bijzonder uit den minvermogenden stand, niet zonder vrucht werden bijgewoond. Te *Almelo* in het Gasthuis door een Catechiseermeester. Voorts draagt men daar zorg voor zitplaatsen, ten behoeve der armen, bij de gewone Godsdienstoefeningen, terwijl de Diakenen toezien, dat deze geregeld door bedeelden worden bijgewoond.

» Volgens opgaaf van het Classikaal Bestuur van *Kampen*, zijn er geene bijzonderheden medegedeeld, die niet reeds in het Rapport des vorigen jaars zijn vermeld, uithoofde dat voor zoodanige Godsdienstoefeningen, in de meeste Gemeenten onder voornoemd ressort, minder behoefte bestaat.

» Te *Vollenhoven* wordt de Winteravond-Godsdienstoefening voor minvermogenden bij voortduring gezet bijgewoond.

» Te *Steenwijk* wordt in de buitenwijken aan eenvoudigen onderwijs gegeven; te *Kampen* voldoet aan de verwachting de Bijbellezing voor den ambachtsman en de afzonderlijke Godsdienstoefening voor de armen.

» Betreffende de Provincie *Groningen* wordt gemeld: uit de Classe van *Middelstum*, dat in het ressort geene bijzonderheden zijn te vermelden aangaande de wijze, waarop men de Godsdienstoefeningen voor minvermogenden of armen tracht te bevorderen. Uit de Classe van *Groningen*, dat de minvermogenden ten platten lande veelal gebruik maken van de gewone, bijzonder de namiddag Godsdienstoefeningen, en worden inzonderheid de, door de Diakonie, bedeelden

hier en daar tot derzelver bijwoning aangespoord; bijzonder, dat, binnen de Gemeente *Groningen*, geregeld Godsdienstoefeningen voor minvermogenden en armen worden gehouden, des zomers in de vroegpreek, terwijl des winters de armenpreek in het Pelster-Gasthuis daartoe is bestemd, alsmede de Kluft-Bijbellezingen, insgelijks in den wintertijd. Uit de Classe van *Winschoten* wordt gemeld, dat te *Nieuw Beerta* eene wekelijksche Catechisatie, in den vorm eener Godsdienstoefening, wordt gehouden, en te *Scheemda* eene Bijbellezing voor de lidmaten; terwijl te *Veendam* de armen vrije zitplaatsen in de Kerk hebben, en te *Woldendorp*, gedurende de wintermaanden, vooral voor eenvoudigen en armen, Zondags avonds Bijbeloefeningen worden gehouden.

» Door het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordbrabant* wordt te kennen gegeven, dat, ten aanzien der Godsdienstoefeningen voor minvermogenden, van *Eindhoven* geen berigt is ingekomen; dat van *'s Hertogenbosch* wordt gemeld, dat aldaar eene Bijbellezing, en te *Tilburg* eene oefening voor eenvoudigen wordt gehouden, welke zamenkomsten gezet en met belangstelling worden bijgewoond; dat van *Breda* geene bijzonderheden ter mededeeling zijn voorgekomen, en dat in die Classe vele Gemeenten zoo klein zijn, dat die instelling daar min gepast is te achten, terwijl ook de grootere Gemeenten niet zoo groot zijn, dat er bezwaar of moeijelijkheid zou bestaan, dat men, bij de gewone Godsdienstoefeningen, aan de armen geene geschikte en kostelooze zitplaatsen zoude geven; hiervoor wordt dan ook overal behoorlijk zorg gedragen.

» Evenzoo wordt van *Heusden* berigt, dat er in het geheel Classikaal ressort geene bijzondere Godsdienstoefeningen worden gehouden voor minvermogenden en armen, naardien zij genoegzame gelegenheid hebben, om de gewone Godsdienstoefeningen bij te wonen.

» Uit de Provincie *Drenthe* wordt gemeld, betrekkelijk de Classe *Assen*, dat in alle Gemeenten de armen ruime gelegenheid hebben, om de Godsdienstoefeningen bij te wonen; aangaande de Classe *Meppel*, dat aan een ieder, die er prijs op stelt, ook aan minvermogenden en armen Godsdienst-Onderwijs wordt verleend, zijnde er uit de Classe van *Coevorden* geen berigt dienaangaande ingekomen.

» Evenzoo ontbreken de berigten hieromtrent van de Waalsche Commissie, alsmede die van het Kerkbestuur van *Limburg*.

» Het moge zoo zijn, dat de zoo evengenoemde, en van eenige andere, berigten ontbreken, de inhoud van het bovenstaand Rapport levert evenwel een voldingend en alzoo aangenaam bewijs op, dat de belangen ook van minver-

mogenden en armen, in de Gemeenten van onze Hervormde Kerk, met ijver en belangstelling worden behartigd.

R. J. KONING.
J. S. WOR.
C. DE VISSER.
A. LOSGERT.
J. A. WILMAR.
W. F. C. VAN LAAK.
» Julij 1850. H. DOORENBOS."

De Vergadering drukt den wensch uit, dat, in de vermelde aangelegenheid, het doel der Synode meer en meer zal worden bereikt, door de medewerking der onderscheidene Gemeenten.

De Kerkvisitatie.

Wegens de *Kerkvisitatie* wordt, bij monde van den heer *Koning*, het volgend verslag ingediend:

» HOOG EERWAARDE HEEREN!

» Uwe Commissie, in wier handen den 5. ll. zijn gesteld de *Verslagen*, betreffende de *Kerkvisitatie*, heeft de eer het navolgende te rapporteren.

» Alle Kerkbesturen hebben de vereischte tabellen, ingevuld en geteekend, den Secretaris der Synode toegezonden, en zij hebben daarbij gevoegd Memorien van toelichting, uitgenomen de *Waalsche Commissie*, die bij de geleidende missive berigt, geene nadere bijzonderheden ter opgave te hebben, en het *Kerkbestuur* van *Limburg*, wiens tabel, zij het, naar art. 3 van het Reglement, ook overbodig, ook door den *Praeses* geverifieerd is.

» Uit dezelve blijkt, dat de Kerkvisitatie in dit jaar *persoonlijk* geschied is in *al* de *Gemeenten* onder het Provinciaal Ressort van *Gelderland*. Wel bevreemdde zulks uwer Commissie, toen zij in de Handelingen der Algemeene Synode van 1849 vermeld zag, dat zij in laatstgenoemd jaar in dat Ressort ook persoonlijk geschiedde, doch zij vertrouwt, dat zulks toen of onnaauwkeurig berigt of abusivelijk gedrukt is.

» Onder dat van *Zuidholland* geschiedde zij in de Classe van *'s Gravenhage*, deels

persoonlijk deels *schriftelijk;* in die van *Rotterdam*, *schriftelijk;* in die van *Leiden*, *persoonlijk;* in die van *Dordrecht*, gedeeltelijk *persoonlijk*, gedeeltelijk *schriftelijk*, en in die van *Gouda* en *Brielle*, *persoonlijk.*

» Onder dat van *Noordholland*, in de Classe van *Amsterdam* en *Edam*, *schriftelijk*, en *persoonlijk* in die van *Haarlem*, *Alkmaar* en *Hoorn.*

» Onder dat van *Zeeland*, in al de Classen, *persoonlijk*, uitgenomen in die van *Goes*, waar zij *schriftelijk* geschiedde.

» Onder dat van *Utrecht*, in de Classe van *dien naam*, *schriftelijk* in 18 Gemeenten, en *persoonlijk* in 8 Gemeenten, gelijk ook in de Classen van *Amersfoort* en *Wijk.*

» Onder dat van *Friesland*, in de Classen van *Leeuwarden* en *Heerenveen*, naar gewoonte, voor 1/3 *persoonlijk*, en voor 2/3 *schriftelijk*, en *persoonlijk* in die van *Harlingen*, *Sneek* en *Dokkum.*

» Onder dat van *Overijssel*, in al de Classen *persoonlijk.*

» Onder dat van *Groningen*, in de Classe van *dien naam*, *persoonlijk* in de Ringen *Groningen* en *Hoogezand*, en *schriftelijk* in die van *Zuidhorn* en *Grootegast;* in de Classe van *Winschoten*, *persoonlijk* in den Ring *Bellingwolde*, *schriftelijk* in die van *Winschoten* en *Midwolde*, en *persoonlijk* in de Classen van *Appingadam* en *Middelstum.*

» Onder het Ressort van *Noordbrabant*, in de Classe van *'s Hertogenbosch*, *persoonlijk* in de Ringen *'s Bosch* en *Oss*, *schriftelijk* in die van *Oosterwijk* en *Grave;* in die van *Breda*, *persoonlijk* in de Ringen *Geertruidenberg* en *Willemstad*, *schriftelijk* in die van *Breda* en *Bergen op Zoom;* in die van *Heusden*, *persoonlijk*, en in die van *Eindhoven*, in den Ring van *Helmond*, *persoonlijk*, en *schriftelijk* in die van *Eindhoven* en *Heeze.*

» Onder dat van *Drenthe*, in de Classen *Assen* en *Coevorden*, *persoonlijk*, als ook in 4 Gemeenten dier van *Meppel*, in wier overige standplaatsen zij *schriftelijk* geschiedde.

» In de *Waalsche Gemeenten*, *schriftelijk*, en door *Limburg's* Kerkbestuur, *persoonlijk* in den Ring *Heerlen*, en in die van *Maastricht* en *Venlo schriftelijk.*

» In Alphabetische orde werden de Gemeenten op de tabellen geplaatst, doch er was *geen* verslag ingekomen uit die van *Wissekerke*, naar wier nalatigheid het Classikaal Bestuur van *Goes* onderzoek doet.

» De afkondiging der Kerkvisitatie geschiedde overal naar art. 5 van het Reglement, uitgenomen te *Wieringerwaard*, waar de aanschrijving niet ontvangen was, en de vragen later *schriftelijk* zijn beantwoord; als ook te *Hauwert*, te *Spanbroek* en te *Noordwolde.* Te *Heusden* was zij ééne week vroeger afgekondigd.

» *Afwezend* waren, behalve de jongste Predikant te *Elburg*, al de Kerkeraads leden te *Velp*, uitgenomen de Predikant, en, in strijd met art. 6 van het Reglement, schijnt men daar in het denkbeeld te verkeeren, dat de tegenwoordigheid van hen alleen dan vereischt wordt, wanneer men eenige klagte heeft in te brengen. In de *Rijp* waren slechts *drie* Kerkeraadsleden opgekomen, en te *Sijbecarspel* geene, als ook niet te *Urk*, waar zij in zéé waren. Te *Hauwert* was de Predikant afwezig, te *Veenendaal* de Predikant, *Ten Bokkel Huinink*. In eene Gemeente der Classe van *Dokkum* konde de Kerkvisitatie geenen voortgang hebben, omdat één Ouderling en één Diaken door ziekte verhinderd werden, en de overige Kerkeraads leden niet waren opgekomen. Hier en daar in de Provincie *Friesland* zijn meer leden niet verschenen, meestal echter om voldoende redenen, behalve in eene Gemeente in de Classe van *Harlingen*, waar er *vijf* gemist werden. Het Classikaal Bestuur zal de reden daarvan onderzoeken. Te *Tinallinge* was niemand, uitgenomen de Predikant, tegenwoordig. Te *Heusden* waren de beide Predikanten afwezig, alsmede twéé Ouderlingen en één Diaken. Volgens later ingewonnen berigt, was de afwezigheid van eerstgenoemden toe te schrijven aan tijdelijke verwijdering van hunne standplaats, zoowel onverwacht als noodzakelijk, — en onder het Ressort van *Drenthe* was hier en daar een Ouderling of Diaken absent, meestal om voldoende redenen, als ook de Predikant te *Anlo* wegens ziekte.

» Over het algemeen zijn de vragen, die, naar art. 12 van het Reglement, de Predikanten betreffen, voldoende beantwoord. Gering kunnen de uitzonderingen worden genoemd, die ons worden medegedeeld. Zoo was er te *Elburg* een Ouderling, die zich met de *leer* van den jongsten Predikant niet kon vereenigen, doch uwe Commissie, onbekend als zij is met de oorzaak van 's mans onvereenigbaarheid met de prediking diens ambtgenoots, staat in het vertrouwen, dat hij CHRISTUS predikt, en dien geheel en dien alléén; — zoo waren de antwoorden omtrent den Predikant te *Zwammerdam*, ten gevolge eener groote oneenigheid tusschen den Leeraar en de overige Kerkeraadsleden, onvoldoende, doch uwe Commissie verheugt zich in het ontvangen berigt, dat het Classikaal Bestuur van *Leiden* uitzigt heeft op de vereffening der geschillen, door minnelijke schikking; zoo was in ééne Gemeente der Classe van *Leeuwarden* een min gunstig getuigenis aangaande den wandel van den Predikant afgelegd, doch uwe Commissie hoopt, dat het afzonderlijk Rapport, hetwelk den Committenten is toegezegd, bevredigend zal zijn; zoo is van de Ouderlingen van *Zwolle* eene klagte uitgegaan, wegens de langdurige afwezigheid van éénen der Predikanten, en de

tusschenwijlige absentie van twéé andere, ter Vergadering der Synode en tot die harer Algemeene Commissie afgevaardigd, en van Diakenen eene mindere tevredenheid over het, door hen minder gezet waargenomen, herderlijk bezoek, met uitzondering nogtans van éénen der Leeraars aldaar, doch uwe Commissie verblijdt zich, dat de onbezweken ijver, door allen aan den dag gelegd gedurende de Cholera-épidemie, aan die beschuldiging alle klem ontneemt, en vertrouwt, met het Classikaal Bestuur van *Zwolle*, dat zij geen onderwerp van verdere behandeling zal zijn. Te *Vierhuizen* en te *Warfhuizen*, onder de Classe van *Middelstum*, ontbrak het *ja* op de vraag wegens onberispelijkheid in leer en wandel van de Predikanten aldaar, en uwe Commissie ontwaarde, dat het Classikaal Bestuur waakt en onderzoekt, en vleit zich, dat het dáár, door gepaste vermaning, gunstig werken zal, gelijk Kerkvisitatoren te *Siddeburen* deden, nadat men op de trouw in het herderlijk bezoek en dat der kranken een ontkennend antwoord ontving. Tegen deze weinige min voldoende berigten, klein in getal, niet hoogst ongunstig in aard, staan over, behalve de loffelijke getuigenis, gegeven aan den Candidaat *P. Wijnsouw*, de dienst te *Kage* waarnemende, de overal gegeven goede getuigenissen, wegens meer dan 1400 Medebroeders, die getrouw zijn bevonden in de vervulling hunner pligten, en dankbaar mogen wij ons verblijden, dat zij eene eere van CHRISTUS pogen te zijn.

» Het onderzoek naar der Ouderlingen belijdenis en wandel, opzigt over de Gemeente en geregelde aftreding, heeft het navolgend resultaat opgeleverd. In kleine Gemeenten in *Gelderland*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Friesland*, *Overijssel*, *Noordbrabant* en *Limburg* is de aftreding niet regelmatig, wegens gebrek aan geschikt personeel, doch het aantal dier Gemeenten, die genoemd zijn, is niet meer dan 20. Te *Leiden* geschiedde geene aftreding, met goedkeuring van het Classikaal Bestuur, en de reden daarvan is niet verholen. Te *Oegstgeest* en te *Katwijk aan Zee* niet wegens vacaturen. Te *Kudelstaart* heeft zij plaats, om de 4 jaren, en te *Blaricum* doet het Classikaal Bestuur van *Amsterdam* wat des Kerkeraads is. Te *Tinallinge* zijn geene Ouderlingen, doch het Classikaal Bestuur van *Middelstum* zal die benoemen, met overleg van den Predikant, en den Godsdienstigen toestand aldaar trachten te verbeteren. Meer wordt ons van de Ouderlingen niet gemeld, en mag uwe Commissie de naauwgezetheid der opgave, wegens belijdenis en wandel, en hunne hulpvaardigheid in het houden van opzigt over de Gemeenten niet betwijfelen, dan zijn zij, uitgenomen te *Zwammerdam*, waar de vragen meerendeels ongunstig zijn beantwoord, dubbele eere waardig, en in geheel ons Vaderland goede voorbeelden.

» Betrekkelijk de geregelde aftreding der Diakenen zijn de verslagen bijna eensluidend met die der Ouderlingen, en, uit gebrek aan geschikte personen, hetwelk in de Classe van *Dokkum*, op eene Combinatie-plaats, zelfs een Diaken doet ontbreken, is zij niet geregeld in kleine Gemeenten. Te *Leiden* had zij wederom geene plaats, om de bekende reden, ook te *Oegstgeest* en te *Katwijk aan Zee*. Te *Kudelstaart* zijn er geene, en de administratie geschiedt daar door den Predikant en den Ouderling, onder toezigt van het Classikaal Bestuur. Te *Boskoop*, *Oude Wetering* en *Woubrugge*, waar geene Diakonie is, zijn alleen Burgerlijke Armverzorgers. Te *Nieuwerkerk* is slechts één Diaken, die met den Predikant en 4 Ouderlingen den Kerkeraad uitmaakt, strijdig, naar het oordeel des Classikalen Bestuurs van *Gouda*, met het huishoudelijk Reglement op de Kerkeraden, naar den wensch uwer Commissie, door zijnen invloed niet langdurig daarmede meer in strijd. Te *Noordwijk aan Zee* is een Diaken ten derdenmale verkozen, met goedkeuring van het Classikaal Bestuur, overbodig, als uwe Commissie meent, omdat het genoemde Reglement eene tweemalige *herkiezing*, in art. 9 sub 2°., toelaat. Gecombineerde armbesturen vindt men in *Zeeland*, te *Bruinisse*, *Burght*, *Nieuwerkerk*, *Noordgouwe*, *Ouwerkerk* en *Serooskerke*, dat behoorlijk rekening doet, in tegenwoordigheid der Diakenen. Te *Stavenisse* bleef de staat van zaken wel op denzelfden voet, als vroeger, maar het Plaatselijk Bestuur aldaar deed toch eene schrede voorwaarts, toen het den Kerkeraad afschrift gaf van het contract, waarop de combinatie van Diakonie en Armbestuur gegrond is, en van de goederen, in die combinatie gebragt. Te *Oudwoude* geschiedt de armbedeeling door burgerlijke armvoogden. En wat de administratie betreft, zoowel in het beheer der fondsen, als in het rekening doen, zooals dat jaarlijks behoort, deswegens staan er in de verslagen berigten, die ons met blijdschap vervullen, als zij uit alle Gewesten mededeelen, dat de Diakonien met een batig saldo sloten, maar ook enkele minder aangename, die stoffe tot droefheid geven, zooals uit *Leiden*, waar de Diakenen doen, wat zij vermogen, maar, buiten hunne schuld, om bekende oorzaak, niet kunnen, wat zij willen en moeten, al blijven zij getrouw op hunnen post; zooals uit *Zwolle*, waar Predikanten en Ouderlingen de 12de. en 13de. vraag van het Reglement ontkennend moesten beantwoorden, omdat zij eigendunkelijk, zonder goedkeuring des Kerkeraads, over de fondsen hadden beschikt, zoodat sedert 1848 de rekening niet goedgekeurd was geworden, en de Diakonie met een groot nadeel bedreigd werd. Eene Commissie uit het Classikaal Bestuur doet intusschen onderzoek naar die zaak. Zoo was er in de Gemeenten *Andel*, *Sleeuwijk* en *Werkendam* door Diakenen over 1849 nog geene rekening gedaan, terwijl te *Almkerk* de laatst gedane rekening liep over

het jaar 1847, en beklaagt uwe Commissie die onwettige traagheid, zij kan u, al geeft het haar geene stof tot roem, omdat het ook niet naar de wet is, gelijktijdig berigten, dat te *Amstelveen* de ijver groot is, blijkbaar uit het *maandelijks* rekening doen aldaar. Omtrent der Diakenen belijdenis en wandel zijn slechts een twéétal mededeelingen. Te *Tinallinge* zijn zij geene Lidmaten, en te *Loon op Zand* was het gedrag van één Diaken niet onberispelijk, doch Kerkvisitatoren berispten den man, met hoop op goed gevolg. Uwe Commissie verheugt zich over het vele goede en weinig kwade, dat zij betrekkelijk de Diakenen moest berigten, en hoopt, dat nooit één hunner een antwoord zal behoeven schuldig te blijven op de vraag: » » geef ook gij rekenschap van uw rentmeesterschap?""

» De Kerkelijke boeken en de portefeuilles zijn in orde bevonden in *Gelderland*, uitgenomen te *Oosterbeek*, waar geene contraboeken ter tafel waren, omdat de ontslagen Koster *Markensteijn* ze geweigerd had over te geven, en over de al of niet naauwkeurigheid der aanteekening van de Kerkeraadsacten aldaar was niet te oordeelen, vermits de Predikant zich niet verpligt achtte, daarvan inzage te verleenen, geheel in strijd met art. 14 van het Reglement. Te *Ophemert* waren de contraboeken niet bijgehouden, en de portefeuilles, ter bewaring van Kerkelijke stukken, zijn over 't algemeen zeer slecht voorzien. In *Zuidholland* ontbrak hier en daar een of ander, dat echter van nu af zal worden aangevuld. In *Noordholland* waren te *Hauwert* de boeken niet ter tafel, te *Midwoud* gedeeltelijk slechts in orde, en te *Watergang* de portefeuille niet, zooals zij behoorde. In *Zeeland* is het antwoord op de 13de vraag der tabel » ja". In *Utrecht* bleef zij te *Zegveld* onbeantwoord. Dubbele boeken zullen worden aangelegd te *Lopik* en te *Renswoude*, als ook te *Veenendaal*, waar geen trouwboek bestaat, omdat de huwelijks inzegening er zelden geschiedt. Te *Elst* gaf de Predikant kennis, dat in de portefeuille de stukken van 22 April 1841 tot op zijne komst ontbreken. In *Friesland* bestaan hier en daar gebreken, vooral ten opzigte van de volledigheid der portefeuilles, doch meestal wordt in dit gebrek voorzien door het Handboek van wijlen Ds. *van der Tuuk*. In *Overijssel* is alles in orde bevonden, behalve in ééne Gemeente, onder het Classikaal Ressort van *Deventer*, waar geen acten-boek bestaat. In *Groningen* ontving men voldoende berigten. In *Noordbrabant* was de portefeuille onvolledig te *Almkerk* en te *Doeveren*; te *Heusden* was het duplicaat-boek niet ingevuld, omdat dit om de 3 maanden wordt ingeschreven, het trouwboek niet aanwezig, wegens de onverwachte absentie der Predikanten, en eenige stukken van 1843—1850 in de portefeuille niet voorhanden, volgens later ontvangen berigt, uitgeleend aan een der

Diakenen, en van *'s Greveldum Capelle* geschiedde geene opgave. In *Drenthe*, bij de Waalsche Gemeenten, en in *Limburg*, was het antwoord op de 13de vraag toestemmend.

» Wat den Index en het Archief betreft, deswegens vonden wij geene berigten in de verslagen van *Gelderland*, *Zuidholland*, *Zeeland*, *Groningen*, *Drenthe*, *Waalsche Kerken* en *Limburg*. In de *Rijp* zal het Archief in orde worden gebragt. De ontbrekende Index zal worden gemaakt te *Polsbroek*, *Renswoude*, *Venendaal*, en in enkele Gemeenten der Classe van *Amersfoort*. In de Classe van *Dokkum* is niet bij alle Kerkeraden een Index aanwezig, maar nergens ontbreekt de zorg voor de goede bewaring der daartoe behoorende stukken, en alles verkeert in eenen staat van ongeschondenheid. In *Overijssel* zijn Index en Archief in goede orde bevonden, uitgenomen te *Wijhe*, waar de eerste niet volledig was, en te *Winderheim*, waar hij geheel ontbreekt. Onder het Classikaal Ressort van *Deventer* ontbreekt de Index in 7 Gemeenten. In dat van *Kampen* was hij niet overal zoo, als men wenschte. Overal geschiedde er aanmaning tot het dragen van zorg voor herstelling. In *Noordbrabant* waren zij te *Heusden* niet aanwezig, om meergenoemde reden, en te *Almkerk* en *Uijtwijk* was geen Index, en te *Aalburg*, *Babilonienbroek*, *Doeveren*, *Eethen*, *Giessen*, *Sleeuwijk*, *Woudrichem* en *Wijk* geen Archief. De berigten desaangaande besluit uwe Commissie met den wensch, » » dat overal alle dingen met orde mogen geschieden." "

» Betreffende de gebouwen der gesubsidieerde Gemeenten luiden de verslagen over het algemeen niet ongunstig. In *Zuidholland* verschoonde zich de Kerkeraad te *Oud-Alblas* van eene bepaalde verklaring, omdat hij voortdurend van de administratie der uitwendige belangen onkundig werd gehouden, en die van *Brandwijk* betreurde het, dat de Kerkelijke fondsen, bij een goed beheer, niet toereikend waren ter instandhouding van Kerk en Pastorij. Uit *Utrecht* wordt medegedeeld, dat te *Lopiker-Kapel*, uitgenomen eenige lekkagie aan de Pastorij, voor het tegenwoordige alles in voldoenden staat was, en dat te *Werkhoven* de goten langs de Kerk slecht zijn, en Kerk en Pastorij te *Overlangbroek*, in ongunstigen toestand verkeerende, herstelling wachten, vooral door vernieuwde Provinciale subsidie. Uit *Overijssel* meldt men, dat het Kerkgebouw te *Dedemsvaart* noodzakelijk herstelling behoeft. Uit *Noordbrabant* wordt berigt, dat te *Baartwijk* eene noodige reparatie wordt gevorderd aan de zitplaatsen in de Kerk en de trappen van den Predikstoel, door zwam aangezet, ten gevolge van het verzuim des aannemers, die geene ribben onder de banken gelegd heeft, ofschoon zulks in het contract was voorgeschreven. Het Classikaal Bestuur van *Heusden* wendt zich deswegens tot het Provinciaal Collegie van toezigt. Te *Bezoijen* is de herstelling

van den toren, die der Kerk nadeel toebrengt, hoogst noodig, en kennis daarvan is gegeven aan genoemd Collegie, opdat het Gemeentebestuur daarin voorzie. Te *Dussen* is de kamer, waarvoor in 1845 subsidie verleend werd, onbewoonbaar, daar de zwam den vloer en de lambrizering geheel verteert, te meer te betreuren, daar de fondsen thans toereikende zijn, en het Collegie van toezigt, waarbij het Classikaal Bestuur tot herstel zijne pogingen aanwendt, reeds een jaar lang den toestand van het vertrek kent. Te *Eethen* is het dak der Kerk zeer slecht, doch er is daar geen toereikend fonds tot herstel. Te *Sleeuwijk* zijn de Bijbels in de Kerk haveloos en niet volledig, de Pastorij is geheel verweloos en vol lekken, en het Kerkefonds zeer gedrukt, daar al de gegoeden der Gemeente, door separatisme van haar uitgegaan, niets tot zijne stijving bijdragen.

» Te *Uitwijk* is de Pastorij verweloos en het dak- hout- en muurwerk zeer slecht, zoodat deze Gemeente, benevens die van *Sleeuwijk*, dringende behoefte gevoelt aan eenige subsidie. In *Drenthe* zijn geene klagten, en worden de Kerkgebouwen wel onderhouden. Uit *Gelderland*, *Noordholland*, *Zeeland*, *Groningen* en *Limburg*, wordt ons *niets* berigt, wegens de Kerken en Pastorijen der Gemeenten, en uit *Friesland* wordt gewag gemaakt van een afzonderlijk Rapport te dezer zake, opgezonden door het Classikaal Bestuur van *Dokkum*, dat niet gekomen is in handen uwer Commissie.

» Bij de persoonlijke Kerkvisitatie zijn alleen te *Egmond op den Hoef*, te *Schoorl* c.a., te *Groede* en te *Hoofdplaat*, Leden der Gemeente opgekomen, op de eerstgenoemde plaats met bezwaren, uit misverstand geboren, gering van belang en reeds bevredigend wederlegd; op de tweede bragten Notabelen bezwaren in tegen de Kerkvoogden aldaar, die zijn opgezonden naar het Collegie van toezigt; op de derde beklaagde zich een Lid der Gemeente over de weigering van den Predikant, om zijnen zoon tot Lidmaat aan te nemen, doch de reden dier weigering wordt niet berigt, en op de laatstgenoemde verschenen drie vrouwen, klagende, dat zij geen onderstand uit de kas der Diakonie ontvingen, toe te schrijven, zoo het schijnt, aan een geschil ten aanzien van subsidie uit de kas van het Gemeentebestuur, tot welks vereffening het Classikaal Bestuur van *IJzendijke* werkzaam is.

» De getuigenissen, gegeven betrekkelijk den Godsdienstigen toestand der Gemeenten, zijn over het geheel gunstig, vooral uit *Drenthe*, bij name te *Assen* en te *Gieterveen*, waar in het Kerkelijk leven vooruitgang is op te merken, die hoop geeft op Christelijke vruchtbaarheid, en uit *Overijssel*, vanwaar berigt wordt, dat de geest van afscheiding nergens toeneemt, de Godsdienstoefeningen, vooral des morgens, in enkele Gemeenten zelfs 's namiddags, druk bezocht wor-

den, en groote onzedelijkheid nergens de overhand neemt, en uit *Groningen*, vanwaar de mare verblijdend is, omdat overal, waar eenige klagte voorkwam, ernstige en liefderijke vermaning een geopend oor vond.

» Uit *Gelderland* wordt, betrekkelijk het *Asyl* op *Steenbeek* te *Zetten* ons medegedeeld, dat den gecommitteerden, wie, op aanschrijving van het Provinciaal Kerkbestuur, door het Classikaal Bestuur van *Nijmegen* was in last gegeven, te onderzoeken, zoo te *Hemmen* als te *Petten*, in welke betrekking dat Gesticht staat tot de Hervormde Gemeente, door Ds. *O. G. Heldring* verklaard was: 1°. dat hij, quâ Predikant van *Hemmen*, of ook zijn Kerkeraad, in geene de minste betrekking stond tot het *Asyl*, en 2°. dat de Directrice zelve geheel verantwoordelijk was, ofschoon hij Mededirecteur was, met 9 andere Leden, en te *Zetten* was medegedeeld, op vraag E van art. 66 van het Reglement op het Godsdienstig Onderwijs, » » dat van wege den Kerkeraad *niets* ten aanzien van het *Asyl* was geschied, als daartoe geheel buiten de gelegenheid gesteld."" Het Classikaal Bestuur vertrouwt, dat het Provinciaal Kerkbestuur zoo voegzaam aan de Synode zal antwoorden, dat het den Predikant en Kerkeraad te *Setten* voorlichten kan, opdat in die Gemeente alle dingen eerlijk geschieden; doch in dat vertrouwen is het Classikaal Bestuur teleurgesteld, daar het Provinciaal Kerkbestuur bij bovenstaand berigt geen advies voor deze Hooge Kerkvergadering heeft gevoegd. In *Zuidholland* schijnt de zucht tot afscheiding te verminderen, behalve te *Oud-Alblas*, waar die vermeerdert, en te *Ouderkerk* en te *Krimpen aan den IJssel*, met eene bevolking van 3200 zielen, op zeer verren afstand van elkander wonende, is de Godsdienstige gesteldheid, voor een aanmerkelijk deel, hetwelk door overhelling tot het Separatisme of door wereldzin beheerscht wordt, allertreurigst.

» De Kerk, die slechts 700 hoorders kan bevatten, is daar te bekrompen. Wel doet te *Krimpen aan den IJssel* een geschikt Onderwijzer des Zondags avonds nog, wat hij kan, ter opleiding van de bewoners dier streek, maar er is vrees, dat die man, bij geringe bezoldiging, niet in staat, den huur zijner woning te betalen, zijnen post zal moeten verlaten. In dezen toestand ontboezemt men den wensch, dat *Krimpen aan den IJssel* en de zoogenaamde *Stormpolder*, 1300 zielen tellende, en één uur van *Ouderkerk* verwijderd, eene eigene Kerk met Predikant verkrijge. Uit *Utrecht* meldt men, dat er te *Breukelen* zijn, die het bedehuis niet bezoeken, maar naar de zamenkomst der afgescheidenen te *Kockengen* opgaan. Uit *Friesland* wordt medegedeeld, dat te *Haulerwijk* meer dan honderd kinderen zijn, die den H. Doop niet ontvangen hebben, veroorzaakt door de blijvende vereeniging met *Donkerbroek* en

Haule, en het niet geregtigd zijn van den Hulpprediker tot het verrigten van al de deelen der Evangeliebediening, en dat de nu reeds vele jaren vacante Gemeente *Garijp* en *Suameer*, nog altijd met *Eernewoude* over de Pastorygoederen in geschil, uitzondering maakt op den gunstigen toestand van den Godsdienstigen staat der Gemeenten in dat Gewest. Uit *Noordbrabant* komt het berigt, dat de ongunstige werking der afgescheidene Gemeenten op velen, die zich nog niet hebben afgescheiden, te *Willemstad*, te *Klundert* en te *Zevenbergen* zigtbaar is, in het bijwonen der afzonderlijke Godsdienstoefeningen op de laatstgenoemde plaatsen, waar Kerkgebouwen zijn gesticht, en een zoogenaamde Predikant werkzaam is; en van de Waalsche Commissie, dat te *Dordrecht* ook in de Kerkelijke geschiedenis Catechetisch onderwijs wordt gegeven, te *'s Hertogenbosch* de nabetrachting terstond na de bediening des H. Avondmaals plaats heeft, en in *enkele* Gemeenten de Catechismus niet gepredikt wordt, omdat bij haar slechts éénmaal des Zondags Godsdienstoefening is.

» Uwe Commissie eindigt, met het medegedeelde, hare taak, en wenscht, dat de beraadslagingen en besluiten dezer Vergadering tot heil der Hervormde Kerk mogen strekken, en Gods goedkeuring wegdragen.

R. J. Koning.
J. S. Wor.
C. de Visser.
A. Losgert.
H. Doorenbos.
W. F. C. van Laak."

» 's Gravenhage,
den 26. Julij 1850.

De Vergadering stelt zich voor, in eene volgende Zitting, na het reces, op dit Rapport terug te komen, om dan in overweging te nemen, wat tot regeling van de Verslagen uit de Provinciale Ressorten zal behooren, en tot het weglaten uit de gedrukte Handelingen zal betrekking hebben.

Van de gehouden *Examina* wordt, bij monde van den Heer *de Visser*, het navolgend Verslag gegeven: d. De Examina.

» HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

» De Commissie, in wier handen op den 5. Julij ll. gesteld zijn de berigten van de Provinciale Kerkbesturen, betreffende de *Examina*, heeft de eer, ter kennis van uwe Vergadering te brengen:

» Dat in het voorgaande jaar, door verschillende Kerkbesturen, zijn geëxamineerd, en tot de H. dienst in de Nederlandsche Hervormde Kerk toegelaten 21 Candidaten, als:

» Door	het	Provinciaal	Kerkbestuur	van	*Gelderland*	5	Candidaten.
»	»	»	»	»	*Zuidholland*	5	»
»	»	»	»	»	*Noordholland*	2	»
»	»	»	»	»	*Utrecht*	2	»
»	»	»	»	»	*Overijssel*	1	Candidaat.
»	»	»	»	»	*Groningen*	1	»
»	»	»	»	»	*Drenthe*	5	Candidaten.

» In de berigten, door deze Kerkbesturen, voor de hooge Kerkvergadering ingezonden, is doorgaans naauwgezet acht gegeven op hetgeen in dezelven behoort voor te komen, ten einde de Synode in staat te stellen, om te oordeelen, of er is voldaan aan al de eischen der wet. Zoo vermelden zij allen, welke *Hoofdstukken* uit de Heilige Schrift voor het uitlegkundig examen zijn gebruikt, in welke *vakken*, door welke personen, en gedurende hoe langen tijd, er is geëxamineerd; alsmede, met een paar uitzonderingen, dat de geexamineerden, overeenkomstig artt. 37 en 38 van het *Reglement op het Examen*, den *eed* hebben gedaan, en de *verklaring* en *belofte* hebben afgelegd, en met hunne onderteekening hebben bekrachtigd; dit laatste, namelijk, ontbreekt *wederom* in het berigt uit *Drenthe*, en in dat, hetwelk aangaande een examen, in de maand Mei jl. gehouden, door het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland* is ingezonden.

» Door hetzelfde Kerkbestuur evenwel is ook ingezonden een berigt van een examen, vroeger, namelijk in October jl., gehouden, hetwelk in naauwkeurigheid uitmunt, komende in hetzelve zelfs de vermelding voor, dat de *Examinandus* f 25 voor de Weduwenbeurs heeft betaald. Hetzelfde wordt ook gevonden in het berigt van het Provinciaal Kerkbestuur van *Groningen*, terwijl overigens de berigten, met enkele uitzonderingen slechts, melding maken van

verschillenden graad van bekwaamheid der geëxamineerden, van hunne predikgaven, en van de plaatsen, die zij als hun voorloopig domicilie hebben opgegeven.

» Het berigt, dat door de Waalsche Commissie aan de Synode is toegezonden, maakt melding van *drie* geëxamineerden, sedert de laatst gehoudene Synodale Vergadering. *Twee* van hen waren buitenlanders, voor wier toelating tot het examen de Koninklijke agreatie is verzocht en verkregen. Het berigt noemt hen bedienaars des Goddelijken Woords, den eerste te *Neufchatel*, den laatste in het *Waadland* in *Zwitserland*. De derde Examinandus was Candidaat in de Godgeleerdheid te *Leijden*. Bij het examen van allen is inachtgenomen, wat in art. 36 van het *Reglement* is voorgeschreven, doch het berigt spreekt niet van den *eed* of de *verklaring* en *belofte*, in artt. 37 en 38 vermeld; het zegt alleen, dat allen tot de predikdienst in het Koningrijk der Nederlanden zijn toegelaten.

» De Commissie eindigt hiermede haar Verslag, en wenscht over uwe personen en werkzaamheden, in de overige Zittingen der Synode, Gods dierbaarsten zegen.

R. J. Koning.
C. de Visser.
J. S. Wor.
A. Losgert.
H. Doorenbos.
W. F. C. van Laak.
J. A. Wilmar."

Bij uitzondering van art. 12 van het Reglement van Orde, wordt, wegens de schorsing der Zittingen gedurende eenigen tijd, de resumtie van de Notulen dezer Zitting aan het einde daarvan gehouden.

De Vergadering wordt met dankgebed gesloten, geadjourneerd zijnde tot Dingsdag den 13. Augustus aanstaande, des voormiddags, met alteratie van art. 24 van het Reglement van Orde, te elf uren. Schorsing van de Zittingen der Synode, voor een bepaalden tijd.

Vergadering, gehouden den 13den Augustus 1850.

Hervatting der Werkzaamheden.

Krachtens besluit der Synodale Vergadering van den 20. Julij ll., de tijd, voor de schorsing der Zittingen bepaald, verstreken zijnde, komen de Leden op nieuw in hun lokaal bijeen en worden zij, gereed, om hunne werkzaamheden te hervatten, nadat dezen met het dankgebed zijn ingeleid, met den geluk- en zegenwensch van den Voorzitter begroet.

Optreding van den Heer *Vrijthoff*, in de plaats van den Heer *Wilmar*, als Afgevaardigde van *Limburg*.

In overeenstemming met het berigt, dat deswegens door den Secretaris van het Kerkbestuur van *Limburg*, dd. 10 dezer, bij den Secretaris der Synode werd ingezonden, is in de plaats van den Heer *Wilmar*, wegens zijne ambtsbezigheden, als Afgevaardigde van gezegd Kerkbestuur, zijn Secundus Jhr. *Leonard Bernard Adriaan Vrijthoff*, Oud-Ouderling te *Maastricht* en Lid van het Kerkbestuur, opgetreden. Bij zijn zitting nemen zoowel, als bij de woorden van afscheid, die door eerstgenoemde schriftelijk aan de Vergadering zijn gebragt, houdt de President eene gepaste korte toespraak.

Berigten van de Heeren *Jas*, *Schouwenburg*, *Nienhuis* en *van Idtersum*, wegens het aannemen van de respectivelijk op hen uitgebragte benoeming.

Met genoegen ontvangt de Vergadering de kennisgevingen van de Heeren *Jas*, *Schouwenburg*, *Nienhuis* en *van Idtersum*, dat de benoeming respectivelijk, die in de Zitting van den 11. of 12. Julij ll. op hen is uitgebragt, volvaardig wordt aangenomen.

Missive van den Heer *Dibbits*, ten gevolge waarvan de plaats van Secundus van den Heer *Steenmeijer*, bij de Algemeene Synodale Commissie, verklaard wordt te vaceren.

In eene missive dd. 26 Julij ll., geregistreerd sub n°. 1035, geeft de Heer *L. Dibbits* op de uitnoodiging, om, als Secundus van den Heer *Steenmeijer*, in diens plaats bij de Algemeene Synodale Commissie op te treden, te kennen, dat, naar zijn oordeel, hetwelk hij voor de Synode ontwikkelt, die optreding kan geschieden, zonder dat hij daarom afstand behoeft te doen van zijne betrekking tot het Classikaal Bestuur, in welk geval hij zich bereid verklaart, om eerstgenoemde betrekking te aanvaarden, doch, indien deze beschouwing bij de Synode geen ingang kan vinden, dat hij dan van zijne betrekking tot de Synodale Commissie wenscht af te zien. Dientengevolge gedelibereerd zijnde, wordt geoordeeld de plaats van dezen Secundus te vaceren, zoodat tot de benoeming van eenen andere zal moeten worden overgegaan, die het overige van den diensttijd van den Heer *Steenmeijer* bij gezegde Commissie vervulle.

Ontvangen van het Ministerieel Departement, op verzoek, het Overzigt

Met dankbaarheid wordt ontvangen, en in handen gesteld van de Commissie tot voorziening in de benoodigde Predikantstractementen, benoemd in de Zit-

ting van den 5. Julij ll., het sedert 1 Julij 1849 aangevuld Alphabetisch Overzigt van verzoeken, om vermeerdering van Hervormde Predikantsplaatsen enz., hetwelk, den 9. daaraanvolgende gevraagd, door den Minister, bij missive van den 29. dier maand n°. 11, geregistreerd sub n°. 1038, gezonden is.

van aanvragen tot vermeerdering van Predikantsplaatsen.

Gelezen en voor notificatie aangenomen de Ministeriele kennisgeving, dd. 5 dezer n°. 8, geregistreerd sub n°. 1044, van het Koninklijk besluit van den 28. Julij ll. n°. 53., waarbij, op verzoek, wordt vergund het bestaan van eene Christelijke Afgescheidene Gemeente te *Beekbergen.*

Ministeriele kennisgeving van de vestiging van eene Christelijke Afgescheidene Gemeente te *Beekbergen.*

Ontvangen zijnde, bij Ministeriele missive, dd. 9 dezer n°. 3, geregistreerd sub. n°. 1049, het berigt, dat Zijne Majesteit, bij besluit van den 29. December ll. n°. 55, op de uitvoering waarvan, om redenen, eerst thans orde heeft kunnen worden gesteld, aan de Gemeente te *Etershem* heeft verleend eene subsidie uit 's Lands kas van f 900, wordt besloten, aan de resolutie van den 25. Julij ll., tot de voordragt van genoemde Gemeente bij de Hooge Regering, geen gevolg te geven.

Berigt van eene verleende subsidie uit 's Rijks schatkist, ten behoeve van de Gemeente van *Etershem.*

Bij missive van den 8. dezer n°. 9, geregistreerd sub n°. 1045, geeft de Minister te kennen, op de daartoe door de Synode gedane aanvrage van den 12. Julij ll., dat hij tot de voorgestelde nieuwe Ringsverdeeling in de Classe van *Dokkum* gereedelijk zijne toestemming verleent, mits zij niet leide tot vermeerdering van geldelijk bezwaar, zullende Zijne Excellentie, indien de Synode een voorstel zal willen indienen omtrent het, voor elk der vier Ringen, uit de thans betaald wordende gelden, vast te stellen bedrag, zoodanige voordragt gaarne te gemoet zien.

Goedkeuring door den Minister van de nieuwe Ringsverdeeling in de Classe van *Dokkum*, buiten bezwaar van de Classikale kas.

Oordeelende, zich naar deze informatie te moeten gedragen, en het vereischte onderzoek, dat de Minister verlangt, willende instellen, wordt goed gevonden, het Provinciaal Kerkbestuur van *Friesland* uit te noodigen, om eene billijke regeling der gelden te ontwerpen, en aan de Synodale Commissie, zoo mogelijk, in hare eerstvolgende Voorjaarsvergadering in te dienen; voorts deze Commissie te magtigen, om, aldus voorgelicht, naar eigen oordeel, de voordragt van den Minister op te maken en in te zenden. Van dezen maatregel zal door de Vergadering aan Zijne Excellentie worden berigt.

Op uitnoodiging des Ministers, de voordragt van eene billijke geldsverdeeling tusschen de Ringen der Classe van *Dokkum*, na ingewonnen advies van het Provinciaal Kerkbestuur van *Friesland*, door de Algemeene Synodale Commissie aan den Minister te doen.

Ten fine van consideratien en advies is door den Minister overgelegd een

Een, door den Minister tot consideratien en advies

toegezonden verzoek van de Leden der Weduwenbeurs van de oude Classe van *Hoorn*, tot verdeeling van het Fonds, gesteld in handen der Algemeene Synodale Commissie.

adres van den Quaestor, de Commissarissen en al de Leden van de Weduwenbeurs der Aloude Classe van *Hoorn*, strekkende, om eene verklaring te erlangen, dat deze beurs als eene geheel particuliere instelling wordt beschouwd, waarmede de deelhebbende Leden naar welgevallen kunnen handelen, en alzoo vrijmagt te ontvangen ter bevordering van het plan der deelhebbers, om dit Fonds onder al de participanten te verdeelen, bij welk adres later is gevoegd eene Memorie van Toelichting aangaande de beurs, zijnde deze beide stukken, met de daartoe behoorende bescheiden, toegezonden bij marginale dispositien, de eene dd. 25 Julij ll. n°. 8, geregistreerd sub n°. 1037, de andere dd. 26 daaraanvolgende n°. 7, geregistreerd sub n°. 1040. Na deliberatie wordt besloten, onder kennisgeving aan den Minister, de stukken ter overweging te geven aan de Synodale Commissie, met last, om de Synode ten volgenden jare deswegens voor te lichten, opdat deze alsdan aan de requisitie des Ministers moge voldoen.

Commissoriaal gemaakt de, tot consideratien en advies, door den Minister toegezonden aanvrage van den Predikant *Noorda* te *Noordwolde*, tot bekoming van zijn Emeritaat met pensioen.

Ter tafel wordt gebragt eene Ministeriele missive, dd. 30 Julij ll. n°. 1, geregistreerd sub n°. 1039, houdende het verlangen, om te dienen van consideratien en advies, wegens den inhoud van overgelegde stukken, betrekkelijk de aanvrage van *G. Noorda*, Predikant te *Noordwolde*, om zijn Emeritaat met pensioen, en zekere overeenkomst met Kerkvoogden en Notabelen zijner Gemeente. Het prae-advies eener Commissie verlangd wordende, zijn de *Vice-President*, de Hoogleeraar *Muurling* en de Heer *Hugenholtz* geroepen, om in eene volgende Zitting te rapporteren.

Missive van de Indische Commissie tegen de benoemingen der Bestuurders van het Nederlandsche Zendelinggenootschap, ten aanzien van eene nieuwe regeling der Herderlijke dienst op *Amboina*, in handen eener Commissie.

Is ingekomen, en wordt na kennisneming ten fine van consideratien en advies gesteld in handen van den *Secretaris*, den Hoogleeraar *van Oordt* en den Heer *Wor*, eene missive van de Commissie tot de zaken der Protestantsche Kerken in Neerlands Oost- en West-Indien, dd. 29 Julij ll., geregistreerd sub n°. 1043, mededeeling doende, en, zoo mogelijk, medewerking inroepende, tot voorkoming van hetgeen Bestuurders van het Nederlandsch Zendeling-Genootschap, door indiening van een adres aan de Hooge Regering, waarvan de Commissie door de Bestuurders kennis kreeg, hebben trachten te verwerven, om namelijk tot eene andere regeling van de dienst en herderlijke zorg der Inlandsche Gemeenten op *Amboina* en omliggende landen te geraken, volgens welke drie Predikantsplaatsen aldaar zouden worden ingetrokken, en het montant der tractementen, reisgelden enz. gestort in de kas van het Genootschap,

ten einde daaruit in een grooter getal Zendelingen ten behoeve dier Gemeenten te voorzien.

Eene tabèl tot aanbeveling van de kinderen van den nu onlangs overleden Predikant *Vervoorn*, ten einde zij nog dit jaar eene toelage uit het Fonds voor noodlijdende Kerken en Personen mogen ontvangen, toegezonden door het Provinciaal Kerkbestuur van *Zeeland*, bij geleidende van den 9. dezer, geregistreerd sub n°. 1047, wordt gesteld in handen der Quaestorale Commissie.

Aan de Quaestorale Commissie overgegeven een verzoek tot ondersteuning van de kinderen van den overleden Predikant *Vervoorn*, ingezonden door het Provinciaal Kerkbestuur van *Zeeland*.

Door hetzelfde Kerkbestuur is, bij conductoire van dezelfde dagteekening, geregistreerd sub n°. 1048, toegezonden een adres van den Ring van *Goes*, dd. 30 Julij ll., van gelijke strekking, als het adres, dat in de Zitting van den 20. Julij ll., als toen niet ingezonden naar den Kerkelijken regel, werd gehouden buiten deliberatie, moetende namelijk dienen, om de tusschenkomst der Synode in te roepen, ter zake een geschil over de uitbetaling van vacatuurpenningen met de Kerkvoogden van de Gemeente te *Goes*. Het adres wordt gegeven in handen der Synodale Commissie, om hierin te handelen, zooals zij bevinden zal te behooren.

Aan de Synodale Commissie ter behandeling opgedragen een adres van den Ring van *Goes*, ingezonden tot vervanging van een vroeger buiten deliberatie gehouden adres, ter zake een geschil met Kerkvoogden te *Goes*, over de uitbetaling van vacatuurpenningen.

De Commissie, die in de Zitting van den 5. Julij ll. werd benoemd tot de jaarlijksche Verslagen van de Provinciale Kerkbesturen wegens de *geloofsveranderingen*, brengt, bij monde van den Heer *Losgert*, het Rapport, hetwelk met dankzegging wordt aangenomen, in dezer voege uit:

Rapport wegens de *Geloofsveranderingen*.

» HOOG EERWAARDE HEEREN!

» Uw Hoog Eerw. hebben in onze handen gesteld de Rapporten, die van de verschillende Provinciale Kerkbesturen, de Waalsche Commissie en het Kerkbestuur van *Limburg*, wegens de *Overgangen* tot de Roomsche Kerk, in 1849 zijn ingekomen, en omgekeerd. Wij geven ons de eer, uw Hoog Eerw. daarvan het volgende verslag aan te bieden.

» Alle Kerkbesturen hebben getrouwelijk opgave gedaan van *winst* en *verlies* in hun ressort. Sommigen zelfs hebben meer gedaan dan verlangd wordt, daar zij ook in hun verslag vermelden, wie, in deze of gene Gemeente, bijv. tot de *afgescheidenen* zijn overgegaan, wie *Remonstrantsch* zijn geworden, wie van de *Doopsgezinden* tot ons kwamen, of, het *Jodendom* verlatende, het *Christendom* hebben aangenomen. Wij meenden, dat wij berigten, als deze zijn,

veilig konden overslaan, omdat, volgens Synodale resolutie van Julij 1842, naar geene *Geloofsveranderingen* van Protestanten onderling, of van Israëliten, die de leer van JEZUS omhelzen, gevraagd wordt, maar wel naar hen, die onze Kerk verlaten, om tot die der Roomschen over te gaan, of uit deze Kerk tot ons overkomen.

» Bij het lezen der ingekomen berigten, klopte ons hart *eensdeels* van innige dankbaarheid, dat de Heer der Gemeente velen liefderijk voor afval bewaard, en velen zelfs tot onze gemeenschap heeft toegebragt, maar ook *anderdeels* gevoelden wij diepe droefheid bij het aanschouwen van hen, die, door verschillende beweegredenen geleid, zich in de armen der *propaganda* wierpen, en de leer der Roomsche Kerk boven die van het Evangelie van onzen Heer JEZUS CHRISTUS gekozen hebben.

» Ons verslag behelst treurige voorvallen en verblijdende gebeurtenissen.

» Tot de eersten behoort, dat tot de Roomsch-Catholieke Godsdienst zijn overgegaan, in:

Gelderland . .	12	personen	
Zuidholland . .	7	»	
Zeeland . . .	5	»	
Utrecht . . .	5	»	
Friesland . .	5	»	
Overijssel . .	12	»	
Groningen . .	2	»	
Noordbrabant .	31	»	
Drenthe . . .	1	»	en het Hertogdom
Limburg . . .	4	»	
Totaal . .	84	personen.	

» Wat wij dus verloren hebben, zou een totaal van 84 personen bedragen. Dit is een betrekkelijk zeer gering getal; in het Rapport van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*, even als in dat van de *Waalsche Commissie*, wordt van verlies en overgang tot de Roomsche Kerk geen gewag gemaakt. Maar zou daarom, bijv. in *Noordholland*, voornamelijk in de groote steden van dat Gewest, niemand van de listen en lagen van eene, immer om zich grijpende, Ultramontaansche Priesterschap bezweken zijn? Zouden er niet meerderen, vooral in plaatsen, waar de proselietenjagt der Roomschen het sterkste is,

boven het opgegeven getal, tot hen zijn overgehaald? Wij weten te zeer bij ondervinding, hoe bedekt vaak de overgangen tot de Roomschen plaats hebben; zij geschieden in stilte, blijven dikwijls jaren verborgen, en eerst lang daarna wordt het openbaar, dat zij, die wij nog in onze bedehuizen zagen verschijnen, reeds in die dagen tot de Roomsche Kerk behoorden. Veilig kunnen wij aannemen, dat het getal der verlorenen veel grooter is, dan tot onze kennis gekomen is.

» Omtrent de tweede kunnen wij mededeelen, dat uit de Roomsche Kerk tot ons zijn overgekomen, in:

Gelderland	18
Zuidholland	98
Noordholland	52
Zeeland	6
Utrecht	17
Friesland	3
Overijssel	14
Groningen	9
Noordbrabant	6
Drenthe	2
Het ressort van de	
Waalsche Commissie . .	6
en *Limburg*	6
Totaal	237

» Onder dit getal zijn ook de kinderen begrepen, die gelijkelijk met de ouders, bij hunnen overgang, tot de Hervormde Kerk zijn toegebragt, benevens twee *Oud Roomschen*, die de *Oud-Bisschoppelijke Klerezij* verlaten hebben, en in den schoot der Hervormde Kerk, de eene te *Amsterdam*, de andere te *Utrecht*, werden opgenomen. Indien wij eene aanwinst van 237 personen bekomen hebben, waartegen slechts 84 onze Kerk zouden uitgegaan zijn, dan houden wij, tegen het verlies, eene winst over van 153 personen. Gewis moet het allen verblijden, die belang stellen in den bloei der Hervormde Kerk, te vernemen, dat wij, bij een gering verlies, veel gewonnen hebben, en nog dagelijks, hoewel met langzamen tred, vooruitgaan. Hoe treurig zag het te deze nog vóór een tiental of meer jaren uit, toen het verlies grooter dan onze

winst gerekend werd, en wij zoo velen, vooral onder de geringere Klasse, in steden en plaatsen van gemengde, of eene overgroote Roomsche bevolking, onder den aanval en de slagen van Rome zagen vallen. Dank zij den Heer der Gemeente, die met zijnen geest ons bestraald en tot waakzaamheid heeft opgewekt. Door meerderen ijver en trouw, die Leeraren en Gemeenteleden in de Commissien van toezigt aan den dag leggen, worden dezulken in het geloof der waarheid opgebouwd en voor afval behoed, die anders ligtelijk, door armoede en broodsgebrek gedreven, zich aan de *propaganda* zouden overgeven. Het zielental, dat wij gewonnen hebben, kan nog vermeerderd worden met niet minder dan 46 kinderen beneden de 12 jaren, die te *Amsterdam* van de Roomsche op onze doopboeken zijn overgeschreven; voorzeker met het oogmerk, om ze in de Godsdienst der Hervormde Kerk op te voeden. Wordt het aantal der overgangen tot ons met deze kinderen vermeerderd, dan heeft de Hervormde Kerk 283 personen gewonnen, tegen een *bekend* verlies van 84, die Roomsch geworden zijn. «

» Op de *bijzonderheden* lettende, die de overgangen tot de Roomsche Kerk hebben gekenmerkt, is ons gebleken, dat schier allen in verband staan met gemengd huwelijk, omgang van jongelieden met die der Roomsche Godsdienst, en de voorgespiegelde uitzigten, om, door Roomschen voortgeholpen, meer gemakkelijk zijn brood te hebben. Wanneer wij de mededeelingen uit de verschillende Rapporten nagaan, dan valt het in het oog, dat, bij gewijzigde omstandigheden, de *oorzaken*, uit welke de overgangen zijn ontsproten, de *middelen*, van welke men zich bediend heeft, om zijn doel te bereiken, en de *wijze*, waarop de geloofsveranderingen hebben plaats gehad, dezelfde zijn, als in de Rapporten van vroegere jaren wordt aangewezen; waarom wij het onnoodig achten, die op nieuw in het breede te vermelden.

» Van meer belang achten wij, bij deze gelegenheid, de aandacht van uw Hoog Eerw. te vestigen op eene Roomsche Vereeniging, welke in ons Vaderland zoo langer zoo meer veld wint, en het getal van hare Leden, zoowel als haren werkkring allerwege uitbreidt. Onder den glimp, van bloot menschlievende bedoelingen te koesteren, en zich het lot der armen, zelfs zonder aanzien van geloofsbelijdenis, aan te trekken en in hunnen nood te voorzien, minder door aalmoezen uit te reiken en bedeelingen te doen van kleederen en levensmiddelen, dan door het verzamelen van gebrekkig huisraad en halfsletene kleedij, en deze dan voor loon te laten herstellen, en aan zulken uit te reiken, die daaraan behoefte hebben; zoo mede door een naauwlettend toezigt te houden op de huisgezinnen, en bij dezen met nadruk aan te dringen op orde,

kelbaren leeftijd, veeltijds werkeloos door. Zij knoopen, inzonderheid in *Noord-brabant* en *Limburg*, verbindtenissen aan met Roomsche meisjes uit den laagsten stand, die vaak van de treurigste gevolgen zijn; na eenige jaren gediend te hebben, huwen zij de moeder hunner in onecht verwekte kinderen. Door valsche schaamte gedreven, durven zij niet terugkeeren naar het Gewest, van waar zij zijn uitgegaan; zij kennen geen ambacht, dat hen voeden zal; zij blijven achter in de woonplaats van hunne vrouw, en gaan tot de Roomsche Godsdienst te gereeder over, omdat dit de eenige weg is, om hunne armoedige huisgezinnen te onderhouden. Moge nu de overgang van vele gewezen militairen op zichzelven al geen groot verlies voor onze Kerk te achten zijn, wegens de afstammelingen uit hen geboren, is hun uitgang uit de Hervormde Kerk echter een wezenlijk verlies, omdat zij met hunne kinderen het zielental der Roomschen vermeerderen, en de magt van *Rome* aanzienlijk versterken. Volgens het berigt, door het Kerkbestuur van *Limburg* gegeven, kent men in *Maastricht* meer dan 80 gewezen krijgslieden, die op zoodanige wijze het geloof hunner vaderen verlaten hebben. Maar van hoe vele andere garnizoensplaatsen zoude hetzelfde gezegd kunnen worden?"

» Wij kunnen overgaan tot een ander deel van ons Rapport, en zullen de overgangen beschouwen van de Roomsche tot de Hervormde Kerk. Hier zien wij minder dezulken, die aan den arbeid ontwend zijn, minder armoedigen, die om den broode van hun geloof hebben afstand gedaan, neen, al kan ook hier soms veel onkruid onder de tarwe gezaaid zijn, al is de overgang om gemengd huwelijk of tijdelijk belang geschied, wie tot ons kwamen, deden het vrijwillig, na het ontvangen van volledig onderwijs en van vele opwekkingen tot ernstige zelfbeproeving; zij traden als Leden van onze Kerk op, soms met opoffering van de belangrijkste tijdelijke voordeelen.

» Willen uw Hoog Eerw. voorbeelden? Wij noemen u een Roomsch-Catholieken man van aanzienlijke afkomst, beneden zijnen stand getrouwd met eene Roomsche vrouw; door tegenspoed beproefd en geleerd, ging hij met haar, na behoorlijk onderwijs, dat beiden lang en ernstig begeerden, met volle overtuiging, tot ons over. Opmerkelijk is vooral de overgang van 56 personen in eene aanzienlijke stad, die uit de Roomsche Kerk tot ons zijn toegetreden, en op belijdenis des geloofs werden aangenomen, welke overgang, zoo ver zulks was na te gaan, ongezocht en zonder bijoogmerken is geschied. Op eene andere plaats verliet eene vrouw de Kerk van *Rome*, omdat de Geestelijkheid, onder toezegging eener goede bedeeling, hare Protestantsche kinderen wilde noodza-

ken, tot de Roomsche Godsdienst over te gaan. In eene groote Handelsstad kwamen velen tot nadenken, door het lezen der Heilige Schrift, en traden tot onze gemeenschap toe, omdat zij in den Bijbel zoo weinig konden vinden, van hetgeen de Roomsche Kerk leert; zij verlieten eene Kerk, die soms verbiedt verdraagzaam te handelen, en de liefde jegens andersdenkenden te beoefenen. Anderen verkozen de Hervormde belijdenis, boven die der Kerk, waarin zij waren opgevoed, omdat zij den huisselijken vrede niet wilden ten offer brengen aan de stoute eischen van den Roomschen Priester. Te . . . . . werd een Roomsche door eene ernstige ziekte in kennis gebragt met een Leeraar van het Hervormd Kerkgenootschap, die veel met hem sprak; de man leefde in gemengd huwelijk, en was vroeger Protestantsch geweest; hij openbaarde het verlangen, om weder tot ons te komen; zijne vernieuwde belijdenis was meer dan gewoon, en zijn wandel is voorbeeldig. Eene andere, van het vrouwelijk geslacht, kon geenen vrede in haar gemoed vinden bij een Kerkgenootschap, waar geleerd wordt, dat de menschen de zonden kunnen vergeven, en waar, naar haar getuigenis, veelal de eeredienst bestaat in het verrigten van ziellooze plegtigheden. Op gelijke wijze luiden de berigten uit *Utrecht*, *Friesland*, *Overijssel*, *Groningen*, *Noordbrabant*, *Drenthe*, de *Waalsche Commissie* en het Hertogdom *Limburg*.

» Wij zouden van uwe aandacht te veel vergen, indien wij alles wilden mededeelen, wat wij vonden aangeteekend wegens hen, die verlangden, in onze bedehuizen, God in geest en waarheid te aanbidden, en met ons vereenigd aan te zitten aan den maaltijd des Heeren, om Zijnen dood te verkondigen, dien Hij voor de Zijnen gestorven is, om hen tot God te brengen. Wij willen slechts nog één voorbeeld uit het verslag van *Noordbrabant* vermelden, hetwelk wij vermeenen, de aandacht van Uw Hoog Eerw. wel waardig te zijn.

» Het voorval had te . . . . plaats, waar zeker aanzienlijk persoon, met eene Roomsche vrouw gehuwd, in Garnizoen lag. Bij overeenkomst zouden de kinderen in de Geloofsbelijdenis des vaders worden opgevoed. De beschaafde vrouw bleef niettemin aan hare Kerk gehecht; zij sloot in hare denkbeelden geen andersdenkenden van de zaligheid uit. Zij had het ongeluk, in den zomer van 1848 haren braven echtgenoot te verliezen, die zijne weduwe met één zoontje, dat in de Hervormde Kerk gedoopt was, achterliet. Onmiddellijk verzocht zij den Predikant, voor de Godsdienstige vorming van haar kind te waken, en vroeg hem raad, op welke wijze zij zelve daartoe werkzaam kon wezen. In het binnenste van hare ziel rijpte dagelijks een beter gevoel, maar het denkbeeld van overgang bleef haar vreemd; zij ging zelfs met haar kind bij hare Roomsche

ouders inwonen. Zij herinnerde zich vaak, dat haar overleden echtgenoot dikwijls gezegd had, geen feest der Roomsche Kerk aandoenlijker voor het hart te vinden, dan *Allerzielendag*. Zij wenschte dien dag op zijn graf te bidden. Om zich daartoe voor te bereiden, begaf zij zich ter biecht, maar hier werd zij op ruwen toon ontvangen, en kon, gelijk dat genoemd wordt, *niet geholpen worden*, tenzij zij haar eenig kind in de leer der Roomsche Kerk deed opvoeden.

» Dien last volbragt zij niet, en hoorende, dat haar overledene, dien zij als onkrenkbaar braaf en regtvaardig gekend had, als een ketter reeds bij *verdoemden* leed, werd zij niet alleen diep getroffen en in de ziel geschokt, maar ook bitter wondde het haar vrouwelijk en moederlijk gevoel, de eer van haren man in het graf geschonden te zien. Van de biechtstoel begaf zij zich naar het graf; daar knielde zij neder en bad, niet, gelijk vroeger haar voornemen was, voor de ziel van den afgestorvene, maar dat de Vader van weduwen en weezen, barmhartiger dan zijn priester, haar mogt leiden en troosten. Zij besloot, na ernstig nadenken, eene Kerk te verlaten, die aanspoorde, om de heiligste beloften te schenden, en met haar zoo uiterst wreedaardig handelde. Toen begaf zij zich naar den Predikant, om hem bepaaldelijk te kennen te geven, dat zij tot het Kerkgenootschap der Hervormden zou overgaan. Wij prijzen de bezadigdheid en liefderijke handelwijze van den Predikant, die vermeende hare bede, in het opgekropt gevoel van verontwaardiging, niet te mogen inwilligen; doch wat in haar harte was, bragt zij standvastig en met Christelijken moed ten uitvoer; zij heeft in onze Kerk hare Geloofsbelijdenis afgelegd, en is een sieraad der Christelijke Gemeente, tot welke zij is toegetreden, zoowel als zij een sieraad van haar geslacht en een waardig voorbeeld van Christelijke deugd en Godsvrucht is.

» Ziet daar, Hoog Eerwaarde Heeren, een overzigt van alles, wat betrekking heeft op de overgangen in 1849. Wij hebben u het voornaamste, en, zoo wij vertrouwen, het belangrijkste medegedeeld. Wij zien, hoezeer de berigten, gelijk het Kerkbestuur van *Zuidholland* schrijft, niet volledig zijn, dat ons verlies, althans zoo verre het tot onze kennis gekomen is, luttel is in vergelijking dergenen, die tot ons kwamen. Groot was de oogst der arbeiders, die de proselieten van de Hervormde Kerk onderwezen, en in onze Kerk hebben ingeleid. Gezegend zijn de vruchten, die waarheid, waarheidsliefde, waakzaamheid en trouw hebben opgeleverd. *De Commissien van toezigt* hebben zich loffelijk van de taak gekweten, die zij, voor het rijk van Licht en Godzaligheid, vrijwillig op zich namen. Zij drongen zich nergens in. Zij waakten op haren post, en hebben, door raadgeving en vermaning, vele wankelmoedigen gesterkt, en be-

houden, die, zonder hare Christelijke bemoeijingen, weggevoerd en voor altijd voor onze Kerk verloren zouden zijn. De Bijbel, een reine wandel, Christelijke liefde, in woord en daden zigtbaar, een ernstig gesprek over het wezen der Godsdienst, en een gebed, uit het hart gevloeid, uitgestort aan het ziekbed van kranken en stervenden, waren de eenige middelen, om Roomschen voor ons te winnen. De arbeid der Leeraars en Opzieners der Gemeenten was niet ijdel in den Heer. Heilzaam en vruchtbaar zijn alomme de verrigtingen der *Commissien van toezigt*, zooals zij te *'s Gravenhage*, *Delft*, *Rotterdam*, *Middelburg*, *Zwolle*, *Groningen*, *Maastricht*, *'s Hertogenbosch*, *Grave*, *Tilburg*, *Breda*, *Heusden*, *Eindhoven*, en op vele plaatsen bestaan. Van welke laatste de Provinciale rapporten, tot ons leedwezen, dit jaar zoo weinig gemeld hebben, doch waaromtrent, om derzelver heilzame inrigting en werkzaamheden te kennen, wij gerust verwijzen kunnen naar de Synodale Handelingen van vroegere jaren.

» Wij zouden ons verslag kunnen eindigen, ware het niet, dat wij ten slotte de aandacht van Uw Hoog Eerw. vestigen wilden op *het Patronaat der armen te 's Hertogenbosch* opgerigt, als een behoedmiddel tegen de proselietenmakerij der Roomschen onder onze behoeftige geloofsgenooten. Wij meenen echter, dat het ook elders bestaat, ofschoon wij te vergeefs naar bijzondere mededeelingen daarvan, in de ontvangen berigten, gezocht hebben. Behalve de *Commissie van toezigt* op de Overgangen, welke in genoemde plaats reeds sedert jaren, met bijzondere waakzaamheid en gewenschte gevolgen, hare taak vervult, is men te rade geworden, om, onverminderd de reeds gebezigde middelen, nog een nieuw te beproeven. Aan eene daartoe uit den Kerkeraad benoemde Commissie is namelijk opgedragen het onderzoek omtrent het wenschelijke, uitvoerbare en nuttige van een *Patronaat* over de behoeftige geloofsgenooten daar ter stede, hetwelk, van den Kerkeraad uitgegaan, in dezen deszelfs steunpunt vinden, en, onder een geregeld bestuur behoorlijk ingerigt, in den geest des Heeren, deszelfs werkzaamheid vinden zal, indien bij eindonderzoek zal gebleken zijn, dat de proefneming voor raadzaam te houden zij. Indien wij deze nieuwe inrigting wel kennen, dan bestaat zij in het verschaffen van arbeid aan de behoeftigen, en opleiding tot orde, zedelijkheid en Godsdienst in het verplegen van hunne kranken, met één woord, in het lot der armen zich aan te trekken, hen te beschermen, opzigt over hen te houden, en te doen omtrent hen, wat de Heer ons bevolen heeft.

» Mogt het *Patronaat* der armen alomme navolging vinden, wij bevelen het met ernstigen aandrang aan, overtuigd, dat het gezegende vruchten dragen zal. Laat ons voorts vast staan en onbewegelijk zijn in het werk des Heeren. Getrouw

aan onze roeping, en vol van heiligen ijver voor het Rijk van waarheid, licht en deugd, zoo als het door CHRISTUS op aarde gekomen is, zullen wij dat der duisternis, des bijgeloofs en der Priesterheerschappij beschamen. Hoe bewegelijk ook de tijden zijn, die wij beleven, wat woelingen der Ultramontanen wij om ons bespeuren, hoezeer ook de Roomschen soms vele, zelfs de laagste middelen aanwenden, om zielen voor goud te koopen, en de heerschappij hunner Kerk op den Vaderlandschen bodem uit te breiden, onze Kerk zal staande blijven, onwankelbaar wezen, en in den luister van alle Christelijke deugden uitblinken, zoo wij ijveren met gematigdheid en verstand, en uit onzen wandel toonen, dat wij het licht liever hebben dan de duisternis. Mogt de genade Gods, die in CHRISTUS is, ons daartoe geschonken worden! Zoo Hij voor ons is, wie zal dan tegen ons zijn? Hij gebiede over onze *Hervormde Kerk* Zijnen zegen in de ruimste mate!

R. J. KONING.
J. S. WOR.
C. DE VISSER.
A. LOSGERT.
H. DOORENBOS.
W. F. C. VAN LAAK.
J. A. WILMAR."

» 's Gravenhage,
den 18. Julij 1850.

Met dankgebed wordt de Vergadering gesloten, met alteratie van art. 24 van het Reglement van Orde, geadjourneerd zijnde tot den volgenden dag, des voormiddags te elf uren.

Vergadering, gehouden den 14den Augustus 1850.

Al de Leden tegenwoordig.

De Vergadering wordt met het gebed geopend. De Notulen na resumtie gearresteerd.

Toegestaan het verzoek van den Candidaat *H. W. A. Verhoeff*, om, bij de

Is ingekomen een adres van *H. W. A. Verhoeff*, Candidaat tot de H. Dienst bij het Provinciaal Kerkbestuur van *Overijssel*, dd. 13 dezer, geregistreerd sub

n°. 1053, houdende de uitdrukking van den wensch, dat hij, terwijl hij gereed staat, op daartoe bekomen beroep, waarvan hij copij overlegt, de Herderlijke dienst bij de Christelijke Evangelische Gemeente te *Vilvorden* in *Zuidbrabant* te aanvaarden, zijne betrekking tot de Nederlandsche Hervormde Kerk, met instemming, gelijk hij verklaart, van de roepende Gemeente, mag blijven behouden, wordt, na deliberatie besloten, den adressant te kennen te geven, dat de Synode hem beschouwen wil, als tijdelijk in dienst te staan bij gezegde Christelijke Evangelische Gemeente buiten 's Lands, en zijne betrekking tot de Nederlandsche Hervormde Kerk blijvend erkent.

aanvaarding van de Evangeliebediening bij de Gemeente te *Vilvorden*, in zijne betrekking tot de Nederlandsche Hervormde Kerk blijvend erkend te worden.

De Commissie, die daartoe in de Zitting van den 5. Julij werd benoemd, brengt, bij monde van den Heer *Hugenholtz*, wegens de Quaestorale rekening, en al de in hare handen gestelde stukken, haar Rapport in dezer voege uit:

Rapport der Commissie tot de Quaestorale rekening en al de in hare handen gestelde stukken.

» HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

» Volgens op ons verstrekten last, hebben wij de rekeningen van den Quaestor-Generaal, zoo naauwkeurig als ons mogelijk was, onderzocht, en met de meeste vrijmoedigheid kunnen wij uw Hoog Eerw. voorstellen, daaromtrent gelijk besluit als in het vorige jaar te nemen.

» Uit de rekening van het Algemeen Synodaal Weduwenfonds hebben uw Hoog Eerw. gezien, hoe reeds aanvankelijk gunstig werken de, in 1848 en 1849, vastgestelde Additionele artikelen bij het Reglement van genoemd Fonds. Intusschen ook, na het in werking brengen dier artikelen, moet art. 24 van het Reglement, onzes inziens, aldus verstaan worden, dat de gewone inkomsten van het Fonds en de contributien jaarlijks onder de deelgeregtigden zullen worden verdeeld, *zoo na mogelijk en tot zulk een bedrag, als door de Synode zelve telken jare zal kunnen worden bepaald.* Indien uw Hoog Eerw. dit artikel aldus verstaan, stellen wij voor, de uitdeeling voor het loopend jaar te stellen op f 90.

» Behalve de gewone Tabellen ter aanbeveling van Gemeenten en personen, die eenigen onderstand verlangen uit het Fonds voor noodlijdende Kerken enz., zijn door uw Hoog Eerw. in onze handen gesteld de stukken, voorkomende op de Agenda sub n°. 930, 930^a, 954, 954^a, 997, gelijk ook enkele bijzondere missiven aan den Quaestor-Generaal, allen op de bedeeling uit het Fonds betrekking hebbende.

» Wij meenen, den reeds meermalen uitgedrukten wensch te moeten her-

halen, dat de aanbevelingen geschieden *alleen* door de Classikale en Provinciale Kerkbesturen, en door dezen, *in den voorgeschreven vorm*, d. i. bij de gewone Tabellen, maar dezen dan ook ingevuld met de meest mogelijke naauwkeurigheid en volledigheid, en vermelding van het eigen oordeel vooral der Classikale Besturen, omtrent de werkelijke hulpbehoeftigheid dergenen, die zij aanbevelen. Wij erkennen, zulk een oordeel is voor de Besturen dikwijls hoogst moeijelijk, en van daar zeker, dat zij soms niets meer zeggen, dan: »»men verlangt nog eenigen onderstand"" — »»men *verklaart* hulpbehoeftig te zijn"" — e. z. m. Maar genoemde Besturen zijn dan toch altijd in de gelegenheid tot een nader doeltreffend onderzoek, en zullen wel willen bedenken, dat de Synode onmogelijk aan alle behoeftige Personen en Gemeenten, maar slechts aan de meest hulpbehoeftigen eene ondersteuning kan uitreiken, die te kleiner wordt, naar mate ze onder meerderen moet verdeeld worden. En hierbij, Hoog Eerw. Heeren, moeten wij nog het volgende opmerken. Op de Tabellen ter aanbeveling van noodlijdende Personen, hebben wij den naam van meer dan ééne Weduwe aangetroffen, die jaarlijks geniet f 200 uit het Fonds van *Stein* te *Haarlem*. Wij konden of durfden haar daarom van onze voordragt niet uitsluiten, want, ook bij het genot van zulke toelage, kan de nood dringend en groot zijn. Maar wij zouden toch wel wenschen, dat uw Hoog Eerw. het duidelijk en bepaald uitspraken, dat, terwijl *alle* inkomsten, uit welke fondsen ook, steeds naauwkeurig behooren opgegeven te worden, zulke weduwen, die te deze boven anderen bevoorregt zijn, en bijv. meer dan f 400 's jaars genieten, hier ter bedeeling niet meer in aanmerking komen zullen, *ten ware door de Classikale Besturen daarvoor bijzondere redenen worden opgegeven.*

» Bij de voordragt, die wij de eer hebben uw Hoog Eerw. bij deze aan te bieden, hebben wij ten grondslag gelegd die des vorigen jaars. Eene enkele op laatstgenoemde voorkomende en thans weder aanbevolene is op deze onze voordragt niet geplaatst, ten gevolge van de stellige verklaring van den Quaestor-Generaal, dat Z. Hoog Eerw. gereed is duidelijk aan te toonen, dat *elke* bedeeling *hier* ongepast en ondoelmatig wezen zou. *Wij* moeten alleen nog het volgende zeggen. 1°. Door het Classikaal Bestuur van *IJzendijke* wordt voor de Gemeente *St. Kruis* verzocht eene toelage van f 200, ter herstelling van de Pastorij. Wij zijn niet in staat of bevoegd, hieromtrent eenige voordragt te doen, maar stellen voor, dit verzoek, met de daarbij behoorende stukken, te stellen in handen der Algemeene Synodale Commissie. 2°. Eene reeds vroeger bedeelde Weduwe wordt op eene der Tabellen vermeld, als hebbende *geene* kinderen. Ware dit werkelijk zoo, dan zouden wij haar niet anders, dan voor mer-

kelijk verminderde toelage hebben kunnen voordragen. De Quaestor-Generaal verzekert echter, dat de genoemde persoon nog *verscheidene kinderen* te haren laste heeft, en na zulke stellige verzekering hebben wij het gewaagd, haar, voor bijna gelijke toelage als ten vorigen jare, aan te bevelen, maar ons tevens verpligt geacht, hierop de bijzondere aandacht van uw Hoog Eerw. te vestigen. 3°. Moeten wij nog vermelden de voorbeeldige handelwijze der Gemeente *Kruisland*, die, in vorige jaren ondersteund, maar thans in eenigzins betere finantiele omstandigheden gekomen, voor de bedeeling dit jaar bedankt heeft.

» Bereid, om, bij het noemen der onderscheidene Personen en Gemeenten, de redenen op te geven, waarom wij vrijheid gevonden hebben, enkelen voor eenigzins verhoogde toelagen aan te bevelen, laten wij thans volgen de door ons ontworpene verdeeling der door uw Hoog Eerw. voorloopig beschikbaar gestelde som van f 7100.

» A. *Aan Noodlijdende Gemeenten.*

» GELDERLAND .	» Beuningen.	f 25.00	
	» Winssen	30.00	
	» Wehl	45.00	
	» Loevestein	30.00	
			f 130.00
» ZUIDHOLLAND .	» Ter Heide.	f 40.00	
	» De Kaag	50.00	
	» Noordwijk aan Zee	65.00	
	» Spijk	25.00	
			f 180.00
» NOORDHOLLAND .	» Ankeveen	f 40.00	
	» Kudelstaart	50.00	
	» Wijk aan Zee en Duin . . .	45.00	
	» Huisduinen	40.00	
	» Kalandsoog	30.00	
	» Kolhorn	25.00	
	» Petten	25 00	
			f 255.00
		Transporteren	f 565.00

	Per transport		f 565.00
	» Holijsloot	50.00	
	» Volendam	30.00	
	» Uitdam	25.00	
			f 105.0
» ZEELAND	» Philippine	f 70.00	
			f 70.0
» UTRECHT	» Waverveen	f 45.00	
	» Overlangbroek	40.00	
	» Schalkwijk	55.00	
			f 140.0
» FRIESLAND	» Bergumerheide	f 75.00	
	» Eenrewoude	50.00	
	» Nes op Ameland	30.00	
	» Schiermonnikoog	40.00	
	» Zwaag Westeinde	30.00	
			f 225.0
» OVERIJSSEL	» Tubbergen	f 60.00	
			f 60.0
» GRONINGEN	» Opwierda	f 30.00	
	» Oosternieland	30.00	
	» Stitswerd	30.00	
			f 90
» NOORDBRABANT	» Gastel	f 25.00	
	» Stand daar buiten	25.00	
	» Zundert	25.00	
	» Asten	40.00	
	» Bergeik	35.00	
	» Budel	40.00	
	» Eersel	25.00	
	Hoogeloon	25.00	
			f
	Transporteren		f

» ZUIDHOLLAND.

Per transport	f 615.00
» De weduwe van Ds. J. A. van Waenen	45.00
» » » » » C. Wagener	40.00
» » dochter » » H. W. Benier	30.00
» » » » » J. de Milde, weduwe H. Bouwmeester	35.00
» » weduwe » » J. B. van den Berg	35.00
» » twee dochters van Ds. B. Eikma	70.00
» Het huisgezin van den voormaligen Predikant D. Moreau	60.00
» De weduwe van Ds. F. Boon	40.00
» » » » » C. Le Clercq	25.00
» » » » » J. P. Jongeneel	40.00
» » twee kinderen van Ds. G. Romijn	30.00
» » weduwe van Ds. A. G. Brinkhoff Beuzekamp	45.00
» » » » » P. G. Mari	35.00
» » » » » C. A. van Schagen	35.00
» » dochter » » J. van Diepen, weduwe van Burgen	25.00
» » weduwe » » J. Tiebout	45.00
» Het huisgezin van wijlen den voormaligen Predikant J. S. Zorn	65.00
» De weduwe van Ds. P. J. Vaillant	40.00
» » dochter » » F. Everaers, weduwe J. J. ter Maat	30.00

» NOORDHOLLAND.

» De weduwe van Ds. W. C. van Campen	40.00
» » » » » J. P. Hulsteyn	30.00
» » » » » H. Schreij	60.00
» » » » » J. Langenberg	35.00
» » dochter » » J. van Otterlo, weduwe van Uijen	35.00
» » zoon » » J. Roghair	40.00
Transporteren	f 1625.00

» UTRECHT.

Per transport	f 2585.00
» De weduwe van Ds. W. H. Muller	25.00
» » » » » A. Nagel	40.00
» » » » » J. P. Nonhebel	35.00
» » » » » A. Pieterse	25.00
» » » » » S. H. Sypkens	35.00
» » » » » J. Versprille	30.00
» » » » » H. Eik van der Vijgh	30.00
» » zoon van Ds. C. van Engelen.	40.00

» FRIESLAND.

» De dochter van Ds. J. C. ten Ham, weduwe van A. Marsman.	35.00
» » » » » Denzelfde, genaamd C. B. P. ten Ham .	35.00
» » » » » Willem den Broeder, genaamd C. S. T. den Broeder (eerste maal).	30.00
» De weduwe van Ds. F. Hellendoorn Cramer.	35.00
» » » » » J. H. Dijkhuizen	35.00
» » » » » J. J. Menkema.	65.00
» » » » » A. Smit	35.00
» » dochter » » E. Meurs	30.00
» Het huisgezin van den voormaligen Predikant M. Miedema.	35.00
» De dochter van Ds. S. J. Attama	25.00
» » » » » P. M. Kesler	35.00
» » » » » R. Rodenburg.	55.00
» » weduwe » » W. S. Buma Florison	25.00
» » » » » J. Mangel	40.00
» » dochter » » F. Bavius	25.00
» » twee dochters van Ds. J. C. Venema	50.00
» » zoon van Ds. J. Los.	40.00
» » vrouw van den Emeritus Predikant L. van Loon . . .	60.00
Transporteren	f 3895.00

Per transport f 3895.00

» » weduwe van Ds. N. Bakker	35.00
» » » » » J. Nikkel	35.00
» » dochter » » E. Munting, weduwe S. M. de Ruiter (eerste maal)	30.00
» De twee dochters van Ds. E. Munting, genaamd Aleida en A....	40.00
» » dochter van Ds. R. Nicolai	25.00

» Overijssel

» De weduwe van Ds. A. Booiman	35.00
» » » » » J. H. de Roode	35.00
» » dochter » » B. Martinus	55.00
» » » » » J. Hemsing	40.00
» » » » » N. Swierink, weduwe E. Botschoever.	45.00

» Groningen.

» De weduwe van Ds. Jan Bremer, geb. Maria Blok (eerste maal).	40.00
» » » » C. C. G. Offerhaus	55.00
» » » » J. L. Oosterhuis	40.00
» » » » E. F. Rost	45.00
» » » » J. O. Woldring.	25.00
» » vier dochters van Ds. G. Reinkingh	50.00
» » zes kinderen van den voormaligen Predikant J. Meijer Lich (eerste maal)	70.00
» De vijf kinderen van Ds. J. van den Broek.	70.00
» » weduwe van Ds. A. Bekenkamp.	30.00
» » » » J. Lamberts	40.00
» » twee dochters van J. Jansonius	35.00
» » dochter van Ds. A. J. H. Abbring, genaamd Martha Johanna (eerste maal).	45.00

Transporteren f 4815.00

Per transport f 4815.00

» NOORDBRABANT.

» De weduwe van den voormaligen Predikant M. Altheer. .	55.00
» » dochter van Ds. J. Beausar	40.00
» » » » » A. van Bemmelen	40.00
» » drie dochters van Ds. A. J. van den Burg	45.00
» » kleindochter » » H. Crooswijk, gen[d]. Klasina Bosschart	40.00
» » » » » J. E. Molt, genaamd Adriana Jacoba Treijchel	45.00
» De drie kinderen van Ds. E. A. Boerman	40.00
» » dochter van Ds. F. H. Claessen.	35.00
» » » » » J. H. Kuhnen	60.00
» » » » » C. A. Matile	30.00
» » » » » A. H. Ross	40.00
» » » » » J. Spaan.	45.00
» » twee dochters van Ds. W. Meenderink	55.00
» » kleindochter » » P. C. Wisschenbach, geb. Elisabeth Helena Hassleij, wed. Rovers	55.00

» DRENTHE.

» De weduwe van Ds. C. van Rintelen	45.00
» » zoon » » H. F. Gosselaar	40.00
» » dochter » » J. C. Brill, genaamd Johanna Hendrika Brill (eerste maal)	50.00

» LIMBURG.

» De weduwe van Ds. A. A. Wierts Coehoorn	45.00
» » verlaten vrouw van Ds. G. M. Stockfeld.	50.00

» WAALSCHE KERKEN.

» De dochter van Ds. F. G. Noël de Villepoix, genaamd Jeannette Angelique Elisabeth (eerste maal)	40.00

Te zamen . . . f 5350.00

» RECAPITULATIE.

» A.	Noodlijdende Gemeenten	f	1750.00
» B.	» Personen		5350.00
		f	7100.00
»	De drie dochters van Ds. W. Vervoorn, overleden 31 Julij ll. voor dit jaar		100.00
»	Te zamen alzoo uitmakende eene som van	f	7200.00

» Ter zake van de collecten voor de noodlijdende Kerken en Personen, is door den Quaestor-Generaal een voorstel gedaan, in hoofdzaak strekkende, dat die collecten jaarlijks moeten geschieden vóór het einde van de maand Julij, en het bedrag daarvan moet worden opgegeven vóór den 15. Augustus daaraanvolgende. Uw Hoog Eerw. hebben dit voorstel in onze handen gesteld, om daarop te dienen van consideratien en advies, en wij kunnen niet anders dan ook hier weder hulde doen aan den ijver van den Quaestor-Generaal, om eene goede regelmatige administratie te bevorderen. Wij zouden uw Hoog Eerw. dus wel kunnen aanraden, om, geheel overeenkomstig het voorstel, te besluiten, maar mogen toch ook niet nalaten, het volgende op te merken. In 1846 vond de Synode, om gewigtige redenen, goed (Z. Hand. van dat jaar, pag. 166), vrijheid te laten, de collecte op den, voor elke Gemeente geschiktsten, en, in het belang der inzameling, meest voordeeligen, tijd te mogen houden. In 1848 is deze vrijheid weder eenigzins beperkt, en een besluit genomen, hoedanig de Quaestor-Generaal thans vernieuwd en geamplicerd wenscht te zien. In den tegenwoordigen stand van zaken vooral schijnt eenige meerdere vrijheid in deze, zooal eenige, echter geene zoo groote bezwaren, als vroeger, te zullen opleveren, en misschien ware het voldoende, bij de eerste uitschrijving der collecte, de Kerkeraden uit te noodigen, het bedrag daarvan zoo spoedig mogelijk aan den Quaestor-Generaal op te geven en over te maken, door tusschenkomst der onderscheidene Classikale Quaestoren.

» Van meer gewigt is de, mede in onze handen gestelde, opmerking der Algemeene Synodale Commissie, omtrent de verificatie der Classikale kas, voorkomende in het Algemeen Verslag dier Commissie.

„ Wij erkennen geheel de juistheid der opmerking van de Algemeene Synodale Commissie, maar gevoelen tevens, dat *afsluiting der Boeken van den Quaestor-Generaal*, telken reize wanneer de onderpanden der beleeningen, ook (zoo als wel zal behooren) onverwacht of na kort voorafgaande waarschuwing, worden opgenomen, groote zwarigheden hebben, zoo niet geheel onuitvoerlijk wezen zal, daar toch de Quaestor-Generaal openstaande rekeningen heeft met niet minder dan Provinciale en Classikale Quaestoren, en alle deze rekeningen dan te gelijker tijd zouden moeten worden afgesloten. Wij geven daarom in bedenking, of het niet voldoende zijn zou, bij eene eventuele Instructie voor den Quaestor-Generaal, te bepalen, dat deze telken jare, wanneer alle rekeningen door hem zullen afgesloten zijn, kennis geve aan de speciale Commissie tot verificatie zijner kas, opdat deze alsJan die kas nogmaals met de meeste naauwkeurigheid opneme. Intusschen meenen wij, dat het voor het tegenwoordige genoeg zal zijn, deze zaak der aandacht van de Algemeene Synodale Commissie aan te bevelen, wanneer die komen zal tot het ontwerpen eener Instructie voor den Quaestor-Generaal, en wij nemen de vrijheid, dit aan uw Hoog Eerw. voor te stellen.

» Eindelijk zijn in onze handen gesteld twee dispositien van Zijne Excellentie den Minister van Justitie, voorloopig belast met het bestuur van het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz.; de eerste dd. 26 Maart ll. n°. 6, houdende kennisgeving van Zijner Majesteits besluit de dato 21 Maart ll. n°. 54, waarbij, ten gevolge des Ministers voordragt, eenige toelagen worden verleend aan daarbij vermelde Gemeenten en Predikanten; de tweede dd. 11 Junij ll. n°. 1, houdende kennisgeving van 's Konings besluit van den 5. te voren n°. 44, waarbij, op gelijke voordragt van Zijne Excellentie, aan onderscheidene Predikanten toelagen worden verleend, uit aanmerking, dat in 's Lands omstandigheden, bij de bestaande behoefte aan beperking der Staatsuitgaven, geen gunstig gevolg kan worden gegeven aan een groot aantal verzoeken om verhooging van Predikantstractementen als alterum tantum etc. Bij de inzage dezer stukken is er, wat smartelijk aandoet, maar ook, wat stoffe geeft van blijdschap en hoop. *Smarte* doet, hier wederom te zien de proeve van zoo veel en zoovelerlei nood en hulpbehoeftigheid van Gemeenten en ook van Bedienaars des Evangeliums, met hunne soms talrijke huisgezinnen. Mogen wij al niet kunnen of willen wenschen, dat overal aan de bediening des Evangeliums een ruim en rijk tijdelijk inkomen verbonden zij, mannen toch, die dikwijls veel hebben opgeofferd te hunner voorbereiding in de Heilige Bediening, moesten, eenmaal daarin geplaatst, met ter zijde stelling van drukkende

mogelijk, door tusschenkomst der onderscheidene Classikale Quaestoren, aan den Quaestor-Generaal op te geven en over te maken.

7°. Bepalingen door de Synodale Commissie te doen ontwerpen, omtrent de verificatie van de Quaestorale kas.

Ten zevende, aan de aandacht der Algemeene Synodale Commissie, in verband met hetgeen door haar in het Rapport der werkzaamheden, sub II. 4, is opgemerkt, voor de eventuele Instructie voor den Quaestor-Generaal, de bepaling aan te bevelen, dat deze, telken jare, wanneer alle rekeningen door hem zullen afgesloten zijn, daarvan kennis geve aan de gecommitteerden tot de verificatie van zijne kas, opdat dezen haar nogmaals met de vereischte naauwkeurigheid opnemen.

8°. De Ministeriele kennisgevingen, wegens verleende toelagen, aan te nemen voor notificatie.

Ten achtste, de in het Rapport vermelde Ministeriele kennisgevingen, wegens, aan Predikanten en Gemeenten, verleende toelagen, eenvoudig aan te nemen voor informatie.

9°. Aan de meerderjarige dochters van den overleden Predikant *Vervoorn* eene subsidie te verleenen.

Ten negende, aan de drie meerderjarige dochters van den overleden Predikant *W. Vervoorn*, wegens buitengewone behoeften voor dit jaar, uit de eerste Afdeeling van het Fonds toe te leggen eene som van f 100.

10°. De Synodale Commissie te magtigen, om immer in den nood van meerderjarige moederlooze kinderen van een Predikant, bij het overlijden van den vader, door geldelijke bijdrage te voorzien.

Ten tiende, de Algemeene Synodale Commissie te magtigen, om in al zulke gevallen, waarin meerderjarige moederlooze kinderen van een Predikant, door den dood van den vader, in oogenblikkelijke ongelegenheid geraken, te voorzien, door eene subsidie uit de eerste Afdeeling van het Fonds, van ten hoogste f 100, te verleenen, mits altijd op aanvrage en aanbeveling van een Classikaal Bestuur.

De Vergadering wordt met dankzegging gesloten, geadjourneerd zijnde tot den volgenden dag.

---

de bijzondere artikelen zijn voorgesteld, ten einde der Vergadering over een en ander onze consideratien, waar wij ze noodig oordeelden, mede te deelen, en daarop ons advies ter al of niet voorloopige arrestering van het Reglement, en, in het eerste geval, die veranderingen of amendementen voor te dragen, welke ons noodig mogten voorkomen; het laatste evenwel spaarzaam, onder de gedachte, dat niet alleen het Reglement bij de Vergadering in discussie komt, maar ook vóór zijne finale arrestering aan de Provinciale Kerkbesturen ter beoordeeling wordt toegezonden.

» De Synodale Commissie heeft ons dit omslagtig werk, wat de hoofdzaken aangaat, gemakkelijk gemaakt, niet alleen door de bijvoeging van eene Memorie van toelichting, waarin de gronden van de meest belangrijke bepalingen en wijzigingen worden opgegeven, maar vooral door het naauwkeurig verslag, dat zij in het Rapport omtrent hare werkzaamheden gegeven heeft van de wijze, waarop zij, bij het ontwerpen van het Reglement, is te werk gegaan. Wij kunnen niet anders aanvangen, dan met dankzegging voor deze volledige en hoogstbelangrijke mededeeling, welke de Vergadering in hare Zitting van den 5. Julij ll. gehoord heeft, maar waarvan wij gebruik maken, en dus een en ander herinneren.

» De voornoemde Commissie begon met het vaststellen van drie hoofdregels, namelijk dat zij in de vervaardiging van het Concept niet geheel vrij, maar verbonden was aan de wijzigingen, die de Synode provisioneel had gearresteerd, dat het vigerend Algemeen Reglement bij deze Herziening zou worden ten grondslage gelegd, en dat daarin evenwel niet alleen alteratien en ampliatien, maar ook transpositien kunnen gemaakt worden. Is er bij één onzer bedenking geweest, of de ontwerpers zich, door den eersten grondregel, niet misschien, meer dan noodig was, in hunne vrijheid beperkt hadden, wij zijn gezamenlijk van oordeel, dat, na de finale invoering en in werking brenging van de bedoelde wijzigingen, eene andere beschouwing in de toepassing onvoegzaam en ongeraden zijn zou, en dat te gelijk dit de Synode niet behoeft te belemmeren, om in den geest der wijzigingen zelve nog, 't zij in eenige bijzonderheid, hetzij in de woorden der artikels, zoodanige verandering voor te stellen, als reeds nu de ervaring, o. a. door meer dan één ter Synodale tafel aanwezig stuk, als raadzaam heeft doen kennen. Omtrent den tweeden regel meenen wij eenpariglijk, dat hij niet anders is, dan de uitdrukking van den last, door de Synode van 1849 aan de Synodale Commissie gegeven, en dat er te minder zwarigheid in zijne aanneming is, daar door den derden regel alle belemmering, die daaruit zou kunnen geboren worden, is voorgekomen, zoodat wij zelfs in het Concept eene

eenkomstig mogten erkennen. Eindelijk 5°. dat gelijktijdige zitting in Collegien van Kerkelijk Bestuur, hooger dan de Kerkeraden, is uitgesloten. Dit is in de gewijzigde artikelen uitgesproken, en ons in den regel zoo wenschelijk voorgekomen, dat wij ongaarne tot eenige afwijking daarvan zouden raden. Wij mogen het echter niet verzwijgen, dat wij, uithoofde der moeijelijkheden, die zich kunnen opdoen, en gedeeltelijk reeds opgedaan hebben, ons de vraag hebben voorgesteld, of niet de Synodale Commissie daarin eene uitzondering zou behooren te maken, eene uitzondering, waardoor men strikt genomen van het aangenomen beginsel niet zou afwijken, daar deze Commissie eigenlijk geen besturend, maar een adviserend en uitvoerend ligchaam is, gelijk zij dan ook in art. 6 niet onder het bestuur wordt opgenoemd, dat daarenboven steeds hare besluiten aan de goedkeuring der Synodale Vergadering onderwerpt. Het zou te minder zwarigheid in hebben, indien, gelijk het schijnt uit art. 70, ook het beginsel van opklimming, bij het tweede punt uitgedrukt, en in art. 7 van het Concept opgenomen, mede op die Commissie niet van toepassing is, en zij zich reeds daardoor in eenen exceptionelen toestand bevindt. Wij meenen tot deze uitzondering te moeten raden, vooral om te voorkomen, dat niet soms de meest geschikte personen zich aan deze zoo belangrijke, maar altijd slechts tijdelijke, Commissie, bij welke geene herkiesbaarheid plaats heeft, onttrekken, om hunne andere betrekkingen in het Kerkelijk Bestuur te behouden. De beide andere grondbeginselen, welke de Commissie heeft aangenomen, dat namelijk de Kerk verlangt in betrekking te blijven met de Hooge Regering, en dat zij de voorlichting der Wetenschap blijft waarderen, kunnen zoo algemeen, als zij daar zijn uitgedrukt, wel aan geene redelijke bedenking onderhevig zijn. De toepassing van het laatste bestaat in dit Reglement alleen daarin, dat het aanwezig zijn van Hoogleeraren in de Vergadering der Synode, en van één hunner bij de Synodale Commissie, als prae-adviserende Leden, zooals dat tot hiertoe plaats had, bestendigd wordt; op het andere zullen wij van zelve bij het verder beschouwen van de aanwijzingen, ons door de Synodale Commissie aangaande haar gegeven terug komen.

» Zij merkt dan eerst op, wat, haars inziens, bij de nu door de Kerk aan genomen wijzigingen reeds bepaald is, en geeft daarna de besluiten op, die ten opzigte van de *verdere* herziening genomen heeft. Het eerste is, dat zij, de algemeene bepalingen, van de Kerkeraden zoude beginnen, en alzoo, bij o klimming, van de Kerkelijke Besturen handelen. Hierover hebben wij or goedkeuring reeds uitgesproken, en de vergelijking van het Concept met vigerend Reglement heeft ons overtuigd, dat ook de orde bij deze wijze

behandeling niet weinig heeft gewonnen. Het tweede, dat de Kerk, zoowel in hare stoffelijke als in hare geestelijke belangen, bestuurd wordt, naar wetten en verordeningen, die zij zichzelve geeft. Deze hoofdbepaling, met welke zich twee Leden der Synodale Commissie niet hebben vereenigd, en waarmede zoowel sommige artikels in dit Reglement in verband staan, als het geheele werk der Synodale Commissie, ten aanzien van het beheer der Synodale goederen, staat of valt, komt ons voor zoo algemeen, als zij daar staat, en hoe verschillend men ook over den tijd en de wijze harer toepassing zou kunnen oordeelen, naauwelijks op nieuw in discussie zou kunnen gebragt worden, tenzij men, hetgeen door de Synode van 1849 gedaan is, zou willen nietig verklaren.

» Immers door het in last geven aan de Synodale Commissie van het ontwerpen van een Algemeen Reglement voor het *Kerkelijk* beheer der Kerkelijke goederen, in hare Zitting van den 24. Augustus, moet die Vergadering geacht worden, dit punt te hebben beslist. En waarlijk het zou, onzes oordeels, der Synode, zoo zij zich al door dat besluit der vorige niet gebonden rekende, weinig voegen, op deze beslissing terug te komen, niet alleen omdat zij zich daardoor buiten de mogelijkheid stellen zou, om kennis te nemen van, en te oordeelen over hetgeen de Algemeene Synodale Commissie, volgens uitdrukkelijken last der Synode, verrigt heeft, eene lastgeving, welke eene volgende Synode niet geroepen is te beoordeelen, maar ook omdat het als een algemeen beginsel moet beschouwd worden, dat een iegelijk, die mondig is, het beheer over zijne eigene goederen heeft, en dat dus eene bepaling der Kerk, in eenen tegenovergestelden zin, in de daad niet anders zijn zou, dan eene eigene verklaring van hare onmondigheid. Waarbij wij nog kunnen voegen, dat het niet zelden, dat het bijzonder ook staande deze Synodale Vergadering, gebleken is, hoe noodig het moet beschouwd worden, dat het Kerkelijk Bestuur gezag hebbe bij de administratie van Kerkelijke goederen, ja ook dat daarin zoo spoedig mogelijk voorzien, en aan den tegenwoordigen, dikwijls zoo belemmerenden staat van zaken een einde gemaakt worde. De Commissie geeft 3°. te kennen, dat, ten gevolge dezer verklaring, de Koninklijke sanctie der Reglementen en Besluiten, zoowel als het visum des Ministers, bij de uitvaardiging van verordeningen, vervalt; en in de daad, daar het regt van placet is vervallen verklaard, zou het ongerijmd zijn, dat het, ten aanzien der Hervormde Kerk, bleef bestaan; omtrent het visum is het meer bedenkelijk, of het ook nog in aanmerking kon komen, wegens het drukken van algemeene verordeningen. Daarentegen wil zij 4°., in verband met het tweede hoofdbeginsel, dat de Kerk verlangt in betrekking te blijven tot de Hooge Regering, de toegang tot de

Algemeene Kerkvergaderingen aan eenen, door het Staatsbestuur aan te wijzen, Commissaris verzekerd zij. Dat hierin geen noodzakelijk gevolg is van de toepassing des beginsels, is onzes inziens duidelijk; daar het echter het eenige is, waaruit dit verlangen der Kerk in het Algemeen Reglement kan blijken, en een eenvoudig en gereed middel oplevert, om regtstreeksche betrekking te onderhouden, daar wij voorts aan de eene zijde het er voor houden, dat de Hervormde Kerk tegenover den Staat niets heeft dat verborgen moet worden, en aan den anderen kant vertrouwen, dat de Leden der Hoogste Kerkvergaderingen zich door zulk eene tegenwoordigheid, in het openbaren van hetgeen zij voor waarheid en regt houden, niet zullen laten belemmeren, meenen wij met de zaak in 't algemeen te kunnen instemmen, doch tevens de hoogste omzigtigheid in de uitdrukking er van te moeten aanraden. Het bijna onveranderd overnemen, bij art. 63, van de bepaling in het Reglement van 1816 schijnt ons daarom zeer bedenkelijk.

» Eindelijk wijst de Commissie 5°. op de hoofdpunten van herziening, die in haar Concept voorkomen. Zij stelt die voor, naar de orde, die in het nog vigerend Reglement gevonden wordt, en volgens de Afdeelingen, die daarin voorkomen, zoodat wij daarin de zaken hebben, waarop de Synode, om het voorgedragene als herziening te beoordeelen en voorloopig te arresteren, bijzonder te letten heeft. De laatste Afdeeling, de Kerkeraden betreffende, geeft daartoe, als zijnde daarin door de vorige Synode nog in geen punt voorzien, de meeste stof aan de hand. In de eerste Afdeeling, waarin algemeene bepalingen voorkomen, lette zij bijzonder daarop, wie als Leden der Hervormde Kerk moeten beschouwd worden, en wel in verband zoo tot de voorregten daaraan verbonden, als ook op de gehoudenheid aan verpligtingen, die er uit voortvloeijen; voorts stelde zij daarbij als ampliatie een beroep in cassatie, hetwelk tot hiertoe in onze Kerkelijke verordeningen gemist werd, en welk gemis bij meer dan ééne gelegenheid reeds werd gevoeld; het opdragen daarvan aan de Synodale Commissie, bij art. 16, komt ons regt geschikt voor, mits, ten einde deze Commissie binnen de grenzen blijve, haar als niet besturend ligchaam aangewezen, bepaaldelijk worde aangenomen, dat zij, ingeval van cassatie, alleen naar een ander Bestuur verwijzen en niet op nieuw regt doen kan. In de tweede Afdeeling der Synode zijn de hoofdzaken, de bepaling, dat Algemeene Reglementen niet dan van haar uitgaan kunnen, en ook bijzondere, met uitzondering van louter huishoudelijke, niet kunnen geldig zijn, zonder hare approbatie, en dat de Algemeene Synodale Commissie in het Algemeen Reglement worde opgenomen en omschreven. In de zamenstelling en wijze van benoeming

volgde zij de gearresteerde bepalingen, waarvan zij zich echter, ten aanzien van de benoembare personen, alsmede van 't getal van Ouderlingen eenige wijziging veroorloofde, gelijk zij in de bepaling van het getal afgevaardigden, voor enkele ressorten, van het vigerend Reglement afweek, waarover echter het best bij de beschouwing van het daartoe betrekkelijk art. 62 van het Concept zal kunnen worden geoordeeld. Bij de Provinciale Kerkbesturen behield zij dezen, als vroeger, als de Collegien, waardoor de examina ter admissie voor de Predikdienst worden afgenomen, zonder dat daarvoor één of meer andere Collegien worden opgegeven, iets waarmede wij ons wel konden vereenigen, daar wij het niet noodig oordeelen, te dien aanzien in het bestaande, dat tot hiertoe niet ongunstig gewerkt heeft, verandering te maken. Hoogst te prijzen is het, onzes inziens, dat men, wat Afdeeling IV aangaat, den kring der werkzaamheden van de Classikale Vergaderingen minder eng dan tot bloote benoemingen beperkte, en echter vermeed, ze tot besturende ligchamen te verheffen. De bepalingen in art. 44 van het Concept komen ons daartoe zeer gepast voor. Dat iets soortgelijks omtrent de Ringen beproefd is, en dat dezen in nader verband tot de Kerkelijke Besturen geplaatst worden, zonder inbreuk op hun oorspronkelijk karakter, gelijk artt. 30—36 geschiedt, kunnen wij mede niet anders dan goedkeuren, en als eene wezenlijke verbetering beschouwen van hetgeen in Afdeeling VI van het vigerend Reglement wordt gevonden.

» In de laatste Afdeeling van het vigerend Reglement, in dit Concept, als handelende van het Bestuur in afzonderlijke Gemeenten, terstond op de algemeene bepalingen volgende, is, overeenkomstig het Concept van 1848, zoowel de algemeene omschrijving van hetgeen tot Predikanten, Ouderlingen en Diakenen, volgens hunne onderscheidene bedieningen, behoort, als hetgeen in de wijze van verkiezing van Predikanten, Ouderlingen en Diakenen, als algemeene bepaling zal gelden, in het Reglement opgenomen. Wij oordeelen eenpariglijk, dat dit alzoo behoort. In het vigerend Reglement, waar men van het hoogste Kerkbestuur aanving, en van daar tot de minderen afdaalde, mogt het kunnen gemist worden, in dit Concept, waar de grondslag van alle Kerkbesturen in de Gemeente zelve gezocht wordt, en met de Kerkeraden, als Besturen over afzonderlijke Gemeenten, wordt begonnen, en alzoo van het mindere tot het hoogere opklimt, kan het niet worden gemist, ten zij er dadelijk eene leemte zij in datgeen, waarop al het verdere wordt opgetrokken. Overeenkomstig het uitgesprokene bij het derde onderdeel van het grondbeginsel, dat de Kerk bestuurd wordt door mannen, die zij zelve verkiest, heeft het Concept aan de Gemeenten eenigen meerderen invloed op die keuzen trachten te geven.

De wijze, waarop dit intusschen, bij art. 25, geschiedt, door, aan de benoeming van Ouderlingen en Diakenen, Kerkvoogden, en, aan de beroeping van Predikanten, Kerkvoogden en Notabelen deel te geven, is ons te beperkt voorgekomen, vooral daar de goedkeuring der Gemeente, in art 26, zich bepaalt tot het maken van bedenkingen, welker beoordeeling, volgens art. 27, staat aan het Classikaal Bestuur. De vrijlating, in de tweede alinea van art. 26, aan de vereenigde Collegien komt ons voor, tot moeijelijkheden tusschen dezen en de Gemeenten te kunnen aanleiding geven; ook was het ons bedenkelijk, eene hoofdzaak als deze zoo te stellen, dat zij van het al of niet gelijktijdig aannemen van het Reglement op het Beheer geheel afhankelijk is. Na herhaalde wisseling van gedachten en ernstige overweging, zijn wij eenparig tot het besluit gekomen, de Vergadering te adviseren, om, in plaats van juiste bepalingen omtrent de benoeming van Ouderlingen en Diakenen en de beroeping van Predikanten, in dit Reglement alleen het beginsel uit te spreken, dat de Gemeenten haar regt tot eigene keuze van Predikanten, Ouderlingen en Diakenen zullen kunnen uitoefenen. Een enkele onzer wenschte, in plaats daarvan, de verpligting der Gemeenteleden, om hunne vertegenwoordigers zelve te kiezen, uitgesproken te zien, hetgeen den overigen en onnoodig en bezwaarlijk en hoogst bedenkelijk voorkwam. De wijze, waarop dit zoude geregeld worden, wenschten wij aan de Speciale Reglementen, tot deze onderwerpen betrekkelijk, overgelaten te zien. Wij meenden, eerst alzoo eenen waren grondslag van vertegenwoordiging en eigen bestuur der Kerk te zullen bezitten, waarop het overige rusten kan. Alleen het beginsel uit te spreken, achten wij met den aard van een Algemeen Reglement overeenkomstig, en met de regeling er van aan Speciale Reglementen over te laten, doen wij niet anders, dan hetgeen in dit Concept herhaaldelijk geschiedt, en als het laatste punt door de Synodale Commissie in haar Rapport wordt opgegeven, namelijk dat dit Reglement alleen hoofdtrekken voor elk Collegie en elke Vergadering bevat, en de nadere uitwerking aan Speciale Reglementen moet worden overgelaten, met welke zienswijze wij ons volkomen vereenigen. Bij de beschouwing van de daartoe betrekkelijke artikelen, zullen wij de formule, die wij, overeenkomstig onze beschouwing, voor het Concept wenschen in de plaats gesteld te zien, opgeven.

» Het belangrijke Rapport, dat wij tot hiertoe volgden, handelt voorts uitvoerig over de vermeerdering van het getal Classen in *Zuidholland* met ééne, namelijk die van *Gorinchem*, en het stellen van *Franeker*, in plaats van *Harlingen*, tot Hoofdplaats van eene der Classen in het Provinciaal ressort van *Friesland*, alsmede het voortaan benoemen van de Classe *Middelstum*, in *Groningen*, met den

en daar nog aanmerkingen op bijzondere deelen en artikelen, tot welker vermelding nog geene gelegenheid was, en die wij echter noodig rekenen.

» En zoo komen wij tot de beschouwing van het Concept zelve, in zijne bijzondere deelen en artikelen, om die veranderingen voor te stellen, welke wij, na ernstig overleg, nuttig of noodzakelijk oordeelen. Wij moeten nog een paar opmerkingen laten vooraf gaan. *Vooreerst*, dat wij niet willen gehouden zijn, al de artikelen, waarop wij geene aanmerking maken, zoo wat hunnen inhoud als hunne redactie aangaat, volkomen goed en als de beste te keuren. Wij zijn getrouw geweest aan ons voornemen, om, gedachtig aan hetgeen nog gebeuren moet, eer het Reglement finaal gearresteerd zij, met onze amendementen spaarzaam te wezen. *Ten tweede*, dat wij gemeend hebben, ons niet te kunnen uitlaten over die artikelen, welke afhankelijk zijn van de aanneming van het, mede ter beoordeeling der Vergadering voorgestelde, Reglement op het Beheer, en daarom moeten gerekend worden, die zonder voorstel en overgelaten te hebben, zooals zij zijn. *Ten derde*, dat wij verschil van gevoelen, dat niet vereffend kon worden, hebben opgeteekend, waar het gevraagd of noodig geoordeeld werd, zonder daarom te willen gerekend worden, in alle dingen, ook van ondergeschikt belang, overigens volkomen eenstemmig te zijn geweest. Wij meenden, dat het beter ware, onze individuele vrijheid, bij het stemmen in de Vergadering, te bewaren, dan altijd te beproeven, verschillende gevoelens tot één te brengen, waardoor zoo ligt onbepaaldheid van uitdrukking geboren wordt.

» Alzoo dan overgaande tot de bijzondere artikelen, meenen wij, dat de redactie van art. 4 min juist is, daar *belangen* eigenlijk noch bestuurd noch beheerd worden, en slaan daarom voor te lezen: »» De Nederlandsche Hervormde Kerk wordt bestuurd, en hare goederen worden beheerd door mannen enz."" In art. 7 zoude, volgens het door ons, bij de beoordeeling der beginselen, aangevoerde, in de vierde alinea, en tevens, van de Synodale Commissie, vijfde alinea, de woorden: »» en een Lid van een Classikaal Bestuur of Provinciaal Kerkbestuur, geroepen wordende tot de Algemeene Synodale Commissie"" moeten wegvallen. In art. 10 wenschten wij, ter voorkoming van verschillende opvatting, in de tweede alinea, in plaats van tusschen hen, die de meeste stemmen op zich vereenigd hadden, te lezen: »» tusschen de twee"". Bij de hoogst zeldzame gevallen, dat, na de tweede vrije stemming, drie personen gelijke stemmen hadden, of na dengene, die de meeste stemmen had, twee volgden, met gelijke stemmen, moet worden uitgemaakt, wie zoude afvallen. Aan het slot der tweede alinea van art. 16, zou, tot meerdere zekerheid der bewaring van den aard der Synodale Commissie, als niet besturend ligchaam, misschien kunnen gevoegd worden: »» die de zaak aan

eenig ander Kerkbestuur verzenden, maar nooit zelve regt doen kan. Art. 17 heeft, in de eerste alinea, eene kleine verandering van redactie noodig, men leze: » » In een Hooger Collegie van Bestuur zal niets behandeld worden, dan wat uitsluitend tot zijnen werkkring behoort." " Zoo als het nu staat, schijnt het ons het tegendeel uit te drukken van hetgeen bedoeld wordt.

» Overgaande tot het tweede Hoofddeel, wenschen wij, aan het slot van art. 20 bijgevoegd te zien: » » behoudens de bepalingen op het Hulppredikerschap." " Voorts mogen wij de opmerking niet terughouden, dat de tweede alinea van art. 21 eene zeer groote verbetering van het thans bestaande bevat, vooral wegens de twee Gemeenteleden, die mede behooren tot het Collegie, dat den Kerkeraad vervangt. Ten einde echter het beginsel, dat de Gemeenten, zooveel mogelijk, zich zelve besturen, in alle ruimte worde toegepast, zou er welligt kunnen worden bijgevoegd: » » of, zoo daartoe stof is, drie Leden." " In de noot, achter art. 23, moet, voor: *het* Algemeen Reglement, gelezen worden: *een.* In art. 25 is alles afhankelijk van het aannemen van het Reglement op het Beheer. Opmerken moeten wij intusschen, dat, in de tweede alinea, twee onzer wenschten, achter Kerkeraad, of in Gemeenten van twee Predikanten, aan den Breeden Kerkeraad enz. enz. de Kerkvoogden, bij de regeling van Godsdienstige zamenkomsten op gezette tijden, alleen dan wilden admitteren, wanneer daarmede kosten verbonden zijn. Wat overigens den inhoud van dit artikel aangaat, zou het, volgens onze eenparige verklaring, bij de beschouwing van de punten der herziening, aldus moeten gelezen worden:

» » Het regt tot benoeming van Ouderlingen en Diakenen, en beroeping van Predikanten, berust bij de verschillende Gemeenten. Zij zullen dit of zelve kunnen uitoefenen, of door hen, die zij daartoe magtigen, uit haren naam, doen uitoefenen.

» » De regeling daarvan wordt, behoudens verkregen regten van derden, aan de Speciale Reglementen op de Kerkeraden en de Predikantsberoepingen overgelaten.

» » Tot dat daarin door dezen zal zijn voorzien, blijven de daaromtrent bestaande bepalingen van kracht en toepassing." "

» Drie Leden van de Commissie betrekken onder het laatste ook *de handopening bij het Departement voor de Hervormde Eeredienst*, twee daarentegen wenschen reeds nu deze vervallen, of althans door eene andere uitdrukking vervangen te zien, in welk laatste vooral de overigen groote zwarigheid vinden.

» Indien de Vergadering zich met het gevoelen der Commissie vereenigt, zijn daardoor de artt. 26 en 27 van zelve vervallen.

» Art. 28 wenscht de meerderheid der Commissie onveranderd te behouden; één Lid meent, dat het geheel moet worden weggelaten, een ander, dat er worde

bijgevoegd: »„ Geen Kerkeraad noch Gemeente kan het regt van vrije beroeping immer aan iemand overdragen.""

» Wij meenen voorts eenparig, dat achter art. 33, bij eene nieuwe alinea, zou moeten gevoegd worden de bepaling van art. 75 van het vigerend Reglement: »» de Waalsche Predikanten blijven Leden der Ringsvergaderingen." "Wij zijn van oordeel, dat deze bepaling, elders dan in de beschrijving der Ringen opgenomen, der aandacht van de Synodale Commissie ontsnapt is.

» In het tweede Hoofdstuk moet de eerste alinea van art. 38 omgezet worden, ten einde met den verderen inhoud overeen te komen. Wat den inhoud aangaat, meenen wij het vroeger bestaande, wat de Classen betreft, waaromtrent noch in 1847, noch in 1848, aanmerking schijnt gemaakt te zijn, stilzwijgend te kunnen voorbijgaan. Op de veranderingen, die worden voorgesteld hebben wij geene bedenkingen. De redenen voor eene nieuwe Classe in *Zuidholland*, alsmede voor de verandering der Hoofdplaats van eene der Classen in *Friesland* en *Groningen*, in het Rapport der Synodale Commissie aangevoerd, zijn overtuigend. Wat de vereeniging van *Limburg* met *Noordbrabant* aangaat, moeten wij opmerken, dat dit reeds in het Concept van 1847 is voorgesteld, en schoon het in het Concept van 1848 niet met zoo vele woorden wordt gelezen, geschiedt het echter, waar het op het Algemeen Bestuur der Kerk aankomt, in de daad bij art. 54, waartegen, in de consideratien, slechts één Kerkelijk Bestuur, dat van *Limburg* zelf, is opgekomen. Bij art. 41 wenschte de meerderheid der Commissie gevoegd te zien: » » op zulk eene wijze, dat, zooveel mogelijk, elke Ring in het Classikaal Bestuur worde vertegenwoordigd. ""

» Aangaande art. 45, waartegen de Commissie in het algemeen geene bedenking heeft, verzocht één onzer aanteekening, dat hij een getal van Ouderlingen, liever nog algemeen van Kerkeraadsleden, zoodat ook de Diakenen daaronder begrepen zijn, in elk Kerkelijk Bestuur, verlangt, gelijk staande met dat der Predikanten, en dat hij Oud-Ouderlingen daartoe niet bevoegd keurt. Eene aanteekening, die hier voor éénmaal is opgenomen, en voorts overal geldt, waar de zamenstelling van de verschillende Kerkbesturen wordt omschreven. De beschrijving van hetgeen aan de Classikale Besturen is opgedragen houden wij voor juist en volledig.

» In art. 53 oordeelen wij, dat de, in de daad overtollige, woorden: *met vrije keus*, behooren weg te vallen, wegens de vrees, dat men daarin iets bijzonders, misschien wel eene uitzondering van de Algemeene bepalingen van art. 7, zou kunnen zien. Voorts zijn daar in art. 54 zeer veel bedenkingen bij ons gerezen, omtrent de keuze van eenen Secretaris voor het Provinciaal Kerkbestuur, welke

stuur bepaald is tot hen, welke de Classikale Vergaderingen zelve tot Leden van het Provinciaal Kerkbestuur verkozen, en alzoo tevens als eventuele Leden der Synode aangewezen hebben. Zeer ernstig heeft ons voorts de vraag bezig gehouden, of niet ook de Leden der Synode regtstreeks door de Classikale Vergaderingen zouden behooren benoemd te worden, zooals dit in het Concept van 1848 is voorgeslagen. In den eersten opslag scheen ons daar niet weinig voor te pleiten, hetgeen echter bij nadere overweging ons gaandeweg ontviel. Wij zijn volkomen overtuigd geworden, dat het regt der Classikale Vergaderingen, dat in het hoogste Kerkbestuur niemand zitting hebbe, dan die zij zelve daartoe bevoegd verklaard, ja geroepen hebben, door de, in het Concept voorgeslagen, wijze van benoeming volkomen wordt gehandhaafd. Wij zijn op goede gronden van oordeel, dat de Synode, de hoogste Kerkvergadering, die maar eenmaal des jaars bijeenkomt, en toch over alles in het hoogste ressort beslist, althans voor het grooter deel, bestaan moet uit zulken, die *werkelijk* zitting hebben in eenig Kerkelijk Bestuur, waarvan, bij eene vrije en regtstreeksche keuze der Classikale Vergaderingen, ligtelijk het tegendeel zou kunnen plaats hebben. Wij beschouwen, in overeenstemming met den geschiedkundigen grond, waarop wij de inrigting der Nederlandsche Hervormde Kerk voortdurend wenschen gebouwd te zien, de Algemeene Synode gaarne als eene Vergadering van gedelegeerden uit de Kerkelijke Besturen, tot behartiging van algemeene belangen zamen geroepen. Wij hebben daarenboven in de wijze, waarop de keuze van Synodale Leden door de Classikale Vergaderingen zou moeten geschieden, zooveel omslagtigheid en moeijelijkheid aangetroffen, waarvan zelfs het Concept van 1848 de proeven oplevert, dat zij ons doen terug deinzen. En echter mogen wij niet onopgemerkt laten, hoe daarbij tevens een veel grooter getal van Leden ter Synode, en wel naar het aantal van Classen, werd voorgedragen; daarmede staat die regtstreeksche keuze in naauw verband, zoodat de bezwaren er tegen toenemen, waar die voordragt niet wordt aangenomen. Zal men toch de benoeming van een Lid ter Synode, door al de Classikale Vergaderingen onder één ressort, gezamenlijk doen geschieden, hoe zal het mogelijk zijn daarin tot eenheid te komen? Zal men die, bij beurten, door de Classikale Vergaderingen doen plaats hebben, dan zullen zeker die Vergaderingen in een ressort, waarin slechts drie Classen zijn, om het derde jaar zulk eene benoeming doen, terwijl anderen alleen om het vierde of vijfde, ja, als de uitzondering, bij het vervolg van het artikel gemaakt, niet wordt aangenomen, zelfs eerst om het zesde of zevende jaar, daartoe zullen worden geroepen, iets, waarvan de onbillijkheid van zelf in het oog springt. Maar wij gaan verder; de Synode

zal altoo geene vertegenwoordiging van de Hervormde Kerk meer zijn, maar alleen van die Classen, door welke de Leden ter Vergadering zullen zijn afgevaardigd. Eene benoeming, regtstreeks door de Classikale Vergaderingen, zal alleen dan eene ware en volledige vertegenwoordiging der Kerk kunnen opleveren, indien men besluiten mogt, de Synode uit zooveel Predikanten, althans uit zooveel Leden te doen bestaan, als er Classen zijn in onze Vaderlandsche Kerk, eene uitbreiding, die, zoo wij vertrouwen, niemand wenschelijk zal voorkomen; en waartoe wij althans de Synode niet zouden durven adviseren. Het is om deze redenen, dat wij vermeenden, dat de benoeming van Synodale Leden, overeenkomstig het Concept, door de Provinciale Kerkbesturen behoort te geschieden. Alleen heeft de Afgevaardigde van de Waalsche Commissie, die zich niet geheel met onze zienswijze kan vereenigen, gevraagd of de benoeming uit dat ressort, waar die zwarigheden niet, althans niet in die mate, bestaan, niet, bij uitzondering, aan de Reunie kon worden overgelaten.

Omtrent hetgeen volgt hebben wij daarentegen zeer ernstige bedenkingen. Er is tweeërlei meening omtrent de vertegenwoordiging der Kerk in de Synode; de eerste, dat zij alleen zijn moet volgens de verschillende Provinciale ressorten, de andere, dat zij eenigzins evenredig moet zijn aan het getal van Classen, van Predikantsplaatsen, en van de zielen in de verschillende ressorten. Het Concept neemt in den regel het eerste aan, maar komt nu aan de tweede, voor een klein deel, te gemoet, door aan de ressorten van meer dan vier Classen, met meer dan twee honderd Predikantsplaatsen, wanneer het zielental het cijfer van meer dan twee honderd duizend te boven gaat, jaarlijks twee Predikanten te doen afvaardigen. Wij zouden gaarne eene meer geevenredigde vertegenwoordiging zien, waarbij alleen het zielental in aanmerking werd genomen. Maar indien dit niet als algemeene regel kan worden aangenomen, meenen wij, dat uitzonderingen, zooals zij hier worden voorgesteld, onbillijk zijn. *Friesland* bijv., met iets boven de 200,000 zielen, vaardigt dan twee Predikanten af, gelijk met *Zuidholland*, waar het zielental ruim 392,000, en dus niet ver van het dubbele, bedraagt, en het dubbel van *Groningen*, waar het zielental nog geen 50,000 minder is, terwijl het laatste ressort, met omtrent 154,000 zielen, gelijk staat, om van het Waalsche ressort, dat wij als exceptioneel beschouwen, niet te spreken, met *Drenthe*, dat maar ruim 70,000 zielen, en met *Noordbrabant*, dat nog geen 50,000 zielen bevat. Kan dus de Vergadering niet komen tot eenig plan van evenredige vertegenwoordiging naar het zielental, waarvan het amendement op dit artikel, achter het Concept gevoegd, schoon in andere opzigten minder aan te bevelen, eene proeve oplevert, dan behoort

zij, onzes inziens, bij de oude vertegenwoordiging, volgens Provinciale ressorten, te blijven.

» Wat de tweede alinea, de Ouderlingen en hunne afvaardiging, aangaat, deze hangt weer zoo geheel zamen met het Reglement op het Beheer, dat zij niet wel, dan na de aanneming daarvan, kan beoordeeld worden; dat er intusschen *vier* Ouderlingen ter Synodale Vergadering zijn, en dat die, wanneer ook de Kerkvoogdij onder het Bestuur der Synodale Vergadering geplaatst is, voor een deel door de Collegien van toezigt benoemd worden, komt ons wenschelijk en billijk voor.

» Dat voorts een Lid van de Algemeene Synodale Commissie zitting hebbe in de Synode, komt eenparig voor van groot belang te zijn. De groote meerderheid oordeelt evenwel, dat dit belang voornamelijk is, om de inlichtingen die zoodanig een afgevaardigde geven kan, zoo aan de Synode, als terugkomen aan de Commissie. Dat het Lid eener Commissie, door de Synode benoemd, van haar het radikaal ontleenende, haar, bij niet vergaderd zijnde eenigzins vervangende, en dus op de Synode niet anders van de Kerk vertegenwoordigende, dan, zoo men wil, de Synode zelve, die daarenboven, in hare verrigtingen, aan het oordeel der Synode onderworpen is, daarmede zijne stem ter conclusie zou uitbrengen, komt aan die meerderheid noch regelmatig noch zelfs voegzaam voor; zij oordeelt daarom, dat aan hem geene concluderende stem behoort te worden gegeven. Evenzeer meent zij, dat, zoolang de Commissie voor de zaken der Oost- en West-Indische Kerken niet kan gezegd worden, die Kerken, en aldus een deel der Nederlandsche Hervormde Kerk, te vertegenwoordigen, hem geene concluderende stem kan worden toegekend, dan, bij uitzondering, in zaken, waarin het belang dier Kerken of uitsluitend of mede betrokken is. Dezelfde drie Leden, welke meenden, aan den Secretaris van de Provinciale Kerkbesturen rang en stem als Lid te moeten ontzeggen, willen ook aan den Secretaris der Synode alleen eene adviserende stem hebben toegekend, en dit kan wel niet anders, daar dezelfde grond voorhanden is, en de Secretaris der Synode evenzeer door deze Vergadering, buiten hare Leden, als Afgevaardigde gekozen wordt, als die van de Provinciale Kerkbesturen door deze Collegien.

» Eindelijk is door één onzer aanmerking gemaakt op het aanwezig zijn van drie Hoogleeraren met prae-adviserende stem. Hij meende, dat, zoolang de Kerk geenerlei invloed op de benoeming dezer Hoogleeraren, ja zelfs geenerlei waarborg had, dat steeds allen uitsluitend tot de Hervormde Kerk zouden behooren, daartegen gegronde bedenkingen konden gemaakt worden.

regelmatigheid en den duur der Vergaderingen niet gunstig wo dien deze bedenking bij de Leden dezer Vergadering zwaar genoeg wege mogt, om eene andere wijze van verkiezing te verlangen, zijn wij bereid daarover een nader voorstel in te dienen.

„Wat de bepalingen wegens de Algemeene Synodale Commissie aangaat, hebben wij weinig of niets aan te merken. Art. 72 zou misschien, overeenkomstig het voorgestelde, beter aldus gelezen worden: „„De Vergaderingen dezer Commissie kunnen, gelijk die der Synode, door het Hoofd van het Ministerieel Departement en den Secretaris-Generaal, beiden van Protestantsche belijdenis worden bijgewoond. Bij art. 73, 3°. zouden wij, ten einde het aangenome niet besturend karakter dezer Commissie te bewaren en te doen uitkomen, wi len bijgevoegd zien: „„*als speciaal mandaat, haar door de Synode gegeven.*"" Misschien is dat te meer noodig, omdat de uitspraken, door de Commissie gens beroep in cassatie gedaan, bepaaldelijk en te regt in art. 77 worden u gezonderd van alles, waarover de Commissie ter eerste gewone Synodale Vergadering verantwoording schuldig is. Eindelijk zouden wij achter art. 76 we schen gevoegd te zien: „„behoudens het bepaalde bij art. 18,"" en achter art. 77: „„waarbij geen der Synodale Leden, die tevens Lid is van de Algemeene Synodale Commissie, eene concluderende stem heeft.""

„Voor de bijvoeging van bepalingen, aangaande de Commissie voor de Indische Kerken, is de Synode niet alleen aan de vervaardigers van het Concept dank schuldig, maar vooral aan die Commissie zelve, welke alzoo getoond heeft te begeeren, in nader verband met de Synode te willen komen, en haar eenen uitgebreiden invloed op hare zamenstelling toe te kennen. Hetgeen daarin wordt gevonden, achten wij zooveel, als in gegeven omstandigheden maar eenigzins zou kunnen begeerd worden. Het is ons zelf wel meer of min bedenkelijk voorgekomen, of het goed zij, dat, gelijk nu geschiedt, behalve de Secretaris van de Synode der Luthersche Kerk, alle Leden van andere Protestantsche Kerkgenootschappen dan dat der Hervormden voortaan van deze Commissie zullen zijn uitgesloten, doch welligt staat het niet aan ons, om een voorregt, misschien *onvermijdelijk*, indien de Indische Commissie waarlijk in betrekking tot het Hervormde Kerkbestuur zal gebragt worden, van ons af te wijzen. In art. 79 zouden wij de tweede redactie boven de eerste verkiezen, om zich niet gebonden te zien, wanneer, zooals ligt gebeuren kan, iemand van ervaring in Indische zaken, die alzoo voor de Commissie boven anderen wenschelijk moet geoordeeld worden, de betrekking van Ouderling niet bekleed had; Ouderlingen en Oud-Ouderlingen worden door die redactie natuurlijk niet uit-

et Rapport aan de e gesteld.

Met dankzegging aangenomen wordt het ter tafel nedergelegd, om in eene volgende Zitting in discussie te worden gebragt.

apport wegens het *ppredikerschap.*

Met dankzegging ontvangt de Vergadering van de Commissie, van den 4. Julij ll., tot de Provinciale jaarlijksche Verslagen, het Rapport wegens het *Hulppredikerschap*, hetwelk door den Heer *Wor* wordt uitgebragt, zijnde van den volgenden inhoud:

» Hoog Eerwaarde Heeren!

» Uwe Commissie, in wier handen door uwe Vergadering gesteld zijn de Rapporten omtrent het *Hulppredikerschap*, ten fine van berigt, heeft de eer het navolgende uw Hoog Eerw. ter kennis te brengen.

» Van al de Kerkbesturen, behalve van dat van *Drenthe*, zijn berigten omtrent het Hulppredikerschap aan de Algemeene Synode ingezonden, en wel in afzonderlijke verslagen, het Provinciaal Kerkbestuur van *Friesland* uitgezonderd, hetwelk zijn berigt heeft gevoegd in het Rapport wegens de Kerkvisitatie.

» In de ressorten van *Gelderland*, *Utrecht*, *Noordbrabant*, de Waalsche Commissie en van *Limburg*, bevinden zich geene Hulppredikers.

» In het ressort van *Zuidholland*, Classe van *Leiden*, bevindt zich een Hulpprediker te *Kage*, de Heer *P. Wijnsouw*, omtrent wien alle blijken van tevredenheid door den Kerkeraad dier Gemeente gegeven worden. Ook berigt het Classikaal Bestuur van *Leiden*, dat hetzelve op 17 November des vorigen jaars, in plaats van den Hulpprediker te *Katwijk aan Zee C. J. Badon van den Berg*, beroepen tot Herder en Leeraar te *Hoogmade*, uit een drietal, door Zijne Excellentie den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst ingezonden, heeft benoemd den Candidaat bij het Provinciaal Kerkbestuur van *Zeeland*, *P. Kiel*, doch wiens diensttijd onlangs is geexpireerd, bij de vervulling der vacante Leeraarsplaats aldaar.

» In het ressort van *Noordholland* is, als vaste Hulpprediker, te *Bussem* werkzaam de Candidaat *P. A. M. Faassen de Heer*, aan wien de Kerkeraad van *Blaricum*, *Laren* en *Bussem* de vereischte goede getuigenis geeft van onberispelijkheid in leer en wandel en van getrouwe dienstvervulling. De Candidaat *J. P. Schilt*, tijdelijke Hulpprediker te *Kolhorn*, heeft aldaar zijne betrekking behoorlijk waar-

genomen, doch heeft opgehouden als zoodanig te fungeren, door het hervatten van het dienstwerk door den Predikant.

» In het ressort van *Zeeland* is, sedert 1 December ll., tot den laatsten van April ll., bij de Gemeente te *Middelburg* als Hulpprediker werkzaam geweest de Heer *L. de Visser*, Candidaat bij het Provinciaal Kerkbestuur van *Overijssel*, daartoe, na approbatie van het Classikaal Bestuur van *Middelburg*, aangesteld door den Heer *J. R. de Bruine*, die door langdurige ongesteldheid verhinderd werd zijn dienstwerk te verrigten, en eindelijk op den 27. April ll., na een lijden van 17 maanden, overleden is.

» In het ressort van *Friesland* zijn vier Hulppredikers werkzaam in de Classe van *Leeuwarden*, de Heeren *B. B. van der Veen* te *Eenrewoude*, *V. W. Thoden van Velzen* te *Bergumerheide*, *W. Driesman* te *Dragter-Compagnie* en *B. J. Broese* te *Oenkerk*, en één in de Classe van *Heerenveen*, de Heer *A. van Allen* te *Haulerwijk*, terwijl er later nog één is geplaatst te *Bakkeveen* in dezelfde Classe. Aangaande hen allen worden door de respective Kerkeraden de loffelijkste getuigenissen gegeven. Bij gelegenheid, dat het Classikaal Bestuur van *Heerenveen* zoodanig getuigenis geeft aangaande den Hulpprediker te *Haulerwijk*, geeft het tevens te kennen, met verzoek, dat dit wel ter kennis der Synode gebragt worde, dat men het zeer betreurt, dat het uitzigt op de dringend noodzakelijke afscheiding der Gemeente van *Haulerwijk* van die van *Donkerbroek* en *Haule*, en hare vorming tot eene afzonderlijke Gemeente, al wederom was verwijderd, als ook dat, zoolang die vereeniging voortduurt, de Hulpprediker niet het radikaal bezit, om alle functien der Evangeliebediening te verrigten, waardoor die Gemeente zeer veel schade lijdt in de verzorging harer geestelijke behoeften, zoo zelfs, dat thans meer dan honderd kinderen zijn, die den Heiligen Doop niet hebben ontvangen.

» In het ressort van *Overijssel* bevindt zich slechts één Hulpprediker in de buurschap *Lutten c. a.*, de Heer *E. C. van der Zaag*, omtrent wiens werk en wandel zeer gunstig wordt getuigd.

» In het ressort van *Groningen* is, ingevolge Ministeriele dispositie dd. 13 Maart ll. n°. 11, de Heer *J. Janssonius Kijlstra*, Candidaat bij het Provinciaal Kerkbestuur van *Friesland*, benoemd tot Hulpprediker in de Gemeente *Nuis en Niebert*, voor den tijd van een halfjaar, ingaande 17 Maart ll., en heeft, op den bestemden tijd, het dienstwerk aanvaard.

» Eindelijk berigt nog het Provinciaal Bestuur van *Utrecht*, dat te *Amersfoort* de vaste Hulpprediker, abusivelijk door hetzelve Adjunct-Predikant genaamd, *H. C. N. van Amerom*, wegens beroeping naar de Gemeente van *Her-*

wijnen, op 1 Junij 1849 vertrokken zijnde, diens plaats vervuld geworden door Ds. *Jh. van Rossem*, gepensioneerd Predikant van *Soerabaija*.

» Uwe Commissie meent hiermede aan haren last te hebben voldaan.

J. S. WOR.
R. J. KONING.
C. DE VISSER.
A. LOSGERT.
H. DOORENBOS.
W. F. C. VAN LAAK."

Rapport der Commissie tot de belangen van den Pastorijtuin te *Stevenswaard*.

De Commissie, in wier handen, in de Zitting van den 10. Julij, zijn gesteld de stukken van den Kerkeraad van *Stevenswaard*, over de belangen van den Pastorijtuin, brengt, bij monde van den Heer *te Gempt*, haar Rapport uit.

Het Rapport aan de orde gesteld.

Dank gezegd zijnde, wordt het voor eene der volgende Zittingen aan de orde gesteld, en inmiddels ter visie gedeponeerd.

Rapport der Commissie tot het *beheer der Geestelijke goederen*.

Evenzoo geschiedt met het Rapport derzelfde Commissie, dat, bij monde van denzelfde, wordt uitgebragt wegens de ingekomen stukken, betrekkelijk *het beheer der Geestelijke goederen*, die, in de Zitting van den 5. Julij ll, in hare handen zijn gesteld.

Het Rapport aan de orde gesteld.

Het Rapport luidt alzoo:

» Uwe Commissie heeft ontvangen een tweetal stukken, waarvan het eene is ingezonden door het Provinciaal Kerkbestuur van *Friesland*, dd. 20 Junij jl., en geregistreerd sub. n°. 970, en het andere door het Provinciaal Kerkbestuur van *Gelderland*, dd..... Junij jl., en geregistreerd sub n°. 938.

» De Commissie, in genoemde stukken, nademaal zij slechts eenige nadere opgaven behelzen, nopens Kerkelijke en Geestelijke goederen in gezegde Provincien, niets gevonden hebbende, hetgeen een punt van beraadslaging voor de tegenwoordige Zitting zou kunnen opleveren, heeft geoordeeld, uw Hoog Eerw. te adviseren, om dezelven in handen te stellen der Synodale Commissie,

ten einde daarvan, overeenkomstig het mandaat, ten vorigen jare gegeven, zoodanig gebruik te maken, als zij zal vermeenen te behooren.

De Commissie voornoemd,

H. E. VINKE.
B. TE GEMPT.
W. L. F. C. VAN RAPPARD."

De Vergadering wordt dankend gesloten, en geadjourneerd tot den volgenden dag.

Vergadering, gehouden den 16den Augustus 1850.

Al de Leden tegenwoordig.

Met het gebed de Vergadering geopend zijnde, worden de Notulen geresumeerd en gearresteerd.

De Commissie, in de Zitting van den 5. Julij, benoemd tot het, door de Algemeene Synodale Commissie, ingediend Concept Algemeen Reglement voor het beheer der Kerkelijke goederen, brengt deswegens, bij monde van den Hoogleeraar *Muurling*, haar Rapport op volgende wijze uit: Rapport der Commissie tot het *Concept Algemeen Reglement voor het beheer der Kerkelijke goederen.*

» 's Gravenhage, Augustus 1850.

» HOOG EERWAARDE HEEREN EN BROEDERS!

» In onze handen is gesteld een *Concept Reglement voor het beheer der Fondsen en goederen van de Nederlandsche Hervormde Kerk.* Dit Concept is ontworpen door de Algemeene Synodale Commissie, volgens den last, haar door de Synode opgedragen, bij besluit van den 24. Augustus 1849.

» Naar het ons voorkomt, heeft de Synodale Commissie dezen last op eene wijze uitgevoerd, die op nieuw ten proeve strekt van den ijver, waarmede

zij werkzaam is op de belangrijke plaats, die zij in het organisme der Nederlandsche Hervormde Kerk inneemt.

» Dit Concept staat evenwel niet alleen en op zichzelve. Het is naauw, ja onafscheidelijk verbonden met een Concept Reglement *voor het bestuur der Nederlandsche Hervormde Kerk*, door diezelfde Commissie, wel niet, gelijk dit, van nieuw ontworpen, maar herzien en nader geredigeerd, zoodat deze twee, wèl beschouwd, één geheel uitmaken, als twee takken van denzelfden stam, berustende op hetzelfde eenvoudige beginsel van *autonomie* der Kerk, ten aanzien van al hare belangen, *stoffelijke* zoowel als *geestelijke*. Daarom is dan ook niet alleen het Reglement voor het *beheer* ons ter hand gesteld, maar tevens daarbij overgelegd dat van het *bestuur*. Daarenboven is bij beiden te zamen een *Memorie* gevoegd, die *ter toelichting* moet dienen van den inhoud en de strekking van beide Reglementen, vereenigd en afzonderlijk.

» Moeijelijk is het, deze Hooge Kerkvergadering te dienen van consideratie en advies, omtrent eene zaak, zoo teeder van aard en gewigtig van inhoud, als waarop dit *Reglement voor het beheer* betrekking heeft, zoo toch dit advies zal moeten medewerken, om aan eene lang gewenschte wijziging in de administratie der Kerkelijke goederen onverhinderden ingang te verschaffen, en daardoor aan den abnormalen en ongelijken staat van zaken zoodanig een einde te maken, als dit voor de Kerk, en tevens voor den Staat, in het belang der Hervormde Kerk, wenschelijk mag worden geacht.

» De moeijelijkheid van dit werk werd vermeerderd door den inhoud van een adres, bij de Algemeene Synode ingediend door het *Collegie van Kerkvoogden in 's Gravenhage*, dd. 6 Julij 1850, geregistreerd sub n°. 1011, waarbij copijelijk wordt overgelegd een rescript van hetzelfde Collegie aan den Heer Gouverneur van *Zuidholland*, President van het Provinciaal Collegie van toezigt over de Kerkelijke administratie in *Zuidholland*, dd. 24 Februarij 1849; welk een en ander is strekkende, om aan de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk de bevoegdheid te betwisten, dat zij een Reglement voor het beheer der Kerkelijke goederen ontwerpe en vaststelle, en eindigt in het dringende verzoek, *om geen gevolg te geven aan het Reglement voor het beheer der stoffelijke belangen.*

» Uwe Commissie heeft op den inhoud van dit adres al hare aandacht gevestigd. Zij heeft gemeend, zich door den hoogen en stelligen toon, die er in gevoerd wordt, niet te moeten laten ontstemmen, maar veel meer de zaak, waartegen de adressanten in verzet komen, en de gronden, die zij aanvoeren,

die de Predikdienst in eene vacature waarnemen, bij Kerkelijke verordening, ad f 1200 is bepaald." "

» Misbruik en knibbelarij van Kerkvoogden in onderscheidene Gemeenten dier Provincie noopten de Commissie tot het doen van dit verzoek, niet zoo zeer in het belang van de Kosters, maar van de Onderwijzers, wier inkomsten in vele Gemeenten, gelijk Adressanten zeggen, bijna geheel uit Kerkelijke Fondsen worden betaald. Alwederom een blijk van onregelmatigheid en wanorde in het beheer der stoffelijke belangen, ten nadeele van de geestelijke belangen der Gemeente, en noodig is het, dat ook daarin spoedig worde voorzien. Maar daar de Synode zelve niet bij magte is, maatregelen te dien opzigte voor te schrijven, en het ontijdig zijn zou, een besluit van Z. M. den Koning daaromtrent te provoceren, oordeelt uwe Commissie, dat deze Hooge Kerkvergadering aan het billijk verlangen der Adressanten, voor alsnog, niet anders kan voldoen, dan door de voltooijing van hetgeen zij alreede heeft ter hand genomen, het ontwerpen van zoodanige wettige bepalingen omtrent het beheer van de Kerkelijke goederen (waartoe niet alleen de Pastorij-, maar ook de Kosterij- en andere goederen behooren), als in staat zullen zijn, om dergelijk misbruik weg te nemen, en aan billijke klagten daarover een einde te maken. Ook dit adres zal dus, meenen wij, vooreerst bij de Synode moeten worden aangehouden.

» En zoo komen wij terug tot de hoofdzaak van ons Rapport, het *Concept Algemeen Reglement voor het beheer der Fondsen en goederen van de Nederlandsche Hervormde Kerk*.

» Het komt ons voor, dat wij het meest geregeld te werk zullen gaan, zoo wij bij volgorde onze gedachten mededeelen, *eerst* over de beginselen, waarop dit Reglement rust; *daarna* over het naauwe verband van dit Reglement met het Reglement voor het bestuur; *vervolgens* over den inhoud van hetzelve, en *eindelijk* over de wijze, hoe verder met dit Concept zal moeten gehandeld worden, om het den gewenschten ingang te verschaffen.

» Wij meenden, dat wij geene van de hier genoemde punten buiten beschouwing *mogten* laten, omdat zij allen onderwerp van discussie bij deze Hooge Kerkvergadering moeten uitmaken. Zooveel het gewigt der zaak het toelaat, zullen wij ons op kortheid bevlijtigen; voor eenige meerdere uitvoerigheid, op enkele punten van meer belang, is het onnoodig verschooning te vragen.

I.

» Allereerst bepalen wij ons bij *de beginselen*, waarop dit Reglement rust. De beginselen zijn twee, het eene uit het Kerkregt, het andere uit het Staats-Kerkregt ontleend. Het eerste is dat van *autonomie* der Kerk, met opzigt tot hare stoffelijke belangen, waarin dat van *autocratie* begrepen is. Het tweede is het beginsel van *Staatstoezigt op het beheer van Kerkelijke goederen.* Beiden moet uwe Commissie goedkeuren.

» De *autonomie* der Kerk, hier erkend en toegepast, beantwoordt aan den geest, waarin de Synode des vorigen jaars haren last aan de Synodale Commissie heeft verstrekt, en een Reglement, in dien geest en op dien grondslag, met behoedzaamheid omtrent de regten van derden, ontworpen, komt overeen met het verlangen der Kerk niet alleen, maar ook met het verlangen der Hooge Regering, die, naar des Ministers eigene uitdrukkelijke verklaring, wenscht, »»dat voortaan alle Kerkelijke aangelegenheden aan den invloed van den Staat onttrokken worden, welke niet volstrektelijk tot diens bemoeijing moeten behooren. (*Hand. van de buitengewone Synode*, 1850, bl. 6).”” Niet minder komt deze autonomie der Kerke overeen met het natuurlijke regt der Kerke, dat zij, meerderjarig geworden en mondig verklaard, hare eigene goederen zelve beheert, en hare stoffelijke belangen wete dienstbaar te maken aan de geestelijke; een regt, dat de Nederlandsche Hervormde Kerk wel nooit vrij en onverlet heeft uitgeoefend, ten gevolge van de naauwe en afhankelijke betrekking, waarin zij, sedert de Reformatie, stond tot den Staat, maar dat aan de Roomsch Catholicke Kerk, en ook aan andere Protestantsche Kerkgenootschappen in Nederland, nooit is betwist geworden, en daarom, bij de juiste afscheiding van Kerk en Staat, welke thans plaats heeft, ook aan de Hervormde Kerk moet worden toegekend en teruggegeven; gelijk dan ook aan geen zedelijk ligchaam dat regt betwist, maar, in Nederland althans, bij het Burgerlijk Wetboek, aan elk zedelijk ligchaam toegekend wordt.

» Dit met opzigt tot het eerstgenoemde beginsel, dat van *autonomie* der Kerk, ook wat aangaat hare *stoffelijke* belangen. Het andere, dat rust op de natuurlijke betrekking tusschen Kerk en Staat, en eene geheele scheiding van Kerk en Staat voorkomt, moet eveneens door ons worden goedgekeurd. Het is het beginsel van *Staatstoezigt op het beheer der Kerkelijke goederen*, overeenkomstig de wetten van den Staat. *Geheele* afscheiding van Kerk en Staat ligt trouwens noch in het verlangen der laatstvoorgaande Synode, noch in de bedoeling van de Hooge Regering zelve, evenmin als het waar belang van Kerk of Staat in zulk eene geheele afscheiding

begrepen zoude zijn. Daarom heeft uwe Commissie met genoegen opgemerkt, wat van dat beginsel bij dit Concept Reglement mede ten grondslag ligt, want wordt ook al van de ééne zijde het beheer der Kerkelijke goederen, en het toezigt over dat beheer aan de Kerk zelve gegeven, van de andere zijde worden hier ook de regten erkend, die de Staat heeft en uitoefent op alle goederen in de doode hand, en op alle door den Staat gesubsidieerde fondsen, zooals bepaaldelijk blijkt uit art. 19, waar van verkoop en belasting van Kerkelijke eigendommen gesproken wordt, en art. 73 4°. *Reglement voor het bestuur*, waar het beheer van de Classikale kas met verantwoording aan de Hooge Regering is verbonden. De billijkheid en ook het wenschelijke van zulk een Staatstoezigt wordt door uwe Commissie, zonder eenig voorbehoud, erkend.

» Uit het beginsel van autonomie (met inbegrip van de autocratie) der Kerke vloeit van zelve voort *haar regt van reglementering.* En hierbij nemen wij *het adres van Kerkvoogden van 's Gravenhage op*, waarin dat regt (niet aan de *Kerk*, wij moeten het wèl onderscheiden maar) aan de Synode betwist wordt. Hebben Kerkvoogden met opzet van dit regt der *Kerk* gezwegen, en door stilzwijgen dit regt erkend, maar alleen dat regt *aan de Synode* betwist, dan hebben zij juist onderscheiden. Mag toch de Kerk zelve zich hare wetten geven (*autonomie*), en al hare belangen zelve besturen en beheeren (*autocratie*), onder zoodanig toezigt van den Staat, als in het grondbeginsel *ne quid detrimenti capiat respublica* ligt opgesloten, dan heeft zij ook het regt, zichzelve hare Reglementen te ontwerpen, zoowel voor het beheer van hare stoffelijke, als voor het bestuur van hare geestelijke belangen. Wierd haar dit regt van reglementering onthouden of ontnomen, dan zou het bovengenoemde beginsel van autonomie geheel verlamd, of wel inderdaad (facto) vernietigd worden.

» De Hooge Regering zelve erkent dit, als zij zegt, dat zij eene herziening der bestaande Reglementen wil, *die uit den boezem der Kerkgenootschappen zelve uitgaat* (*Hand. der buitengewone Synode*, 1850, bl. 12); een regt, dat niemand, naar 't ons voorkomt, der Kerke ooit kan betwisten.

» Men versta ons hier nogtans wèl. Wij spreken van het regt der *Kerk*, dat niet hetzelfde is met het regt der *Synode;* want de Synode is niet de Kerk, maar het hoogste Collegie van Kerkbestuur. Zij mag doen, wat haar bij de Kerkelijke wet is opgedragen; onderneemt zij meer dan dit, dan gaat zij de grenzen van hare bevoegdheid te buiten, en wij stemmen het den Kerkvoogden van *'s Gravenhage* volmondig toe, wanneer zij nadrukkelijk te kennen geven, dat de Synode zich boven alle dingen hebbe te wachten voor *zoodanig* misbruik maken van magt en gezag. Nu was haar en is haar evenwel, bij artt. 15 en 23 van *het Algemeen Reglement*, het ontwerpen en veranderen

van algemeene Kerkelijke reglementen en verordeningen opgedragen, en het invoeren van dezelven, onder de bekende bepalingen, en hieruit zou, naar de letter, het regt der Synode, om ook de *stoffelijke* belangen der Kerk te reglementeren, duidelijk kunnen blijken en genoegzaam worden verdedigd. Doch hoe algemeen die lastgeving in woorden moge luiden, zij heeft zich met ter daad nooit verder dan tot het bestuur der Kerke, en het beheer der *Diakoniegoederen* uitgestrekt; het Reglement op *de administratie der Kerkelijke goederen* is, sedert 1819, van den Koning uitgegaan, en, even als in de Gemeente van *'s Gravenhage*, zoo ook in andere Gemeenten, niet, dan onder zekere voorwaarden, ja tot dusverre, nog niet eens in alle Gemeenten, aangenomen. Hierin kunnen de Adressanten dus bevestiging van hunne meening vinden, *dat het niet tot de bevoegdheid der Synode behoort, reglementen op het beheer der stoffelijke belangen* VAST TE STELLEN. Want neemt men, zoo als Adressanten doen, *vaststellen* in den zin van *invoeren*, na de Provinciale Kerkbesturen gehoord en de bekrachtiging des Konings verkregen te hebben, dan mag de Synode, in het onderhavige geval, ook, naar het ons voorkomt, dit niet.

» Maar wat mag zij dan? Mag zij ook geen Reglement op het beheer *ontwerpen*, gelijk de Adressanten eveneens ontkennen? Dat is, met andere woorden: mag zij der Kerke niet te gemoet komen, door voor haar een Reglement voor het rigtige beheer van hare goederen zorgvuldig zamen te stellen, en haar alzoo te helpen, dat zij èn in het bezit van haar regt worde gesteld, èn van dat regt een verstandig gebruik make? Dit te betwijfelen, zou uit onkunde en verwarring van begrippen, of uit onwil voortkomen. Trouwens de Synode heeft daartoe niet alleen *het regt*, maar zij is er zedelijk en wettelijk toe *verpligt*, wanneer dit in het belang der Kerk nuttig en noodig geacht wordt, als zijnde zij, volgens art. 21 van het Algemeen Reglement, *belast met de zorgen voor de* ALGEMEENE *belangen der Hervormde Kerk*. De Adressanten beklagen zich, dat zij te vergeefs naar de gronden hebben gezocht, waarop de lastgeving der Synode aan de Synodale Commissie, en haar regt van reglementering, steunt, hoewel die gronden anders in den aard der zaak en ook in de Kerkelijke wetgeving wel te vinden waren; maar wij geven ons gaarne de moeite, die gronden hier open te leggen, opdat er voortaan verdenking noch sprake zijn moge van *aanmatiging* of *willekeur* der Hooge Kerkvergadering. Wij herhalen het: eenvoudig *vaststellen* en *invoeren* vermag de Synode in dezen niet; *ontwerpen* mag zij; de iniativen nemen; voorts provisioneel *arresteren*; daarna wijzigen naar de gemaakte bedenkingen; eindelijk ook *finaal* arresteren en aan de bekrachtiging des Konings onderwerpen; en zij *mag* dit niet alleen, maar

moet dit zelfs doen, wanneer het belang der Kerke zulks vordert; wil ch niet aan pligtverzuim schuldig maken. Maar wat boven en buitendien ordt vereischt, om het werk der Synode te voltooijen, en een Reglement voor et beheer der Kerkelijke goederen, door haar ontworpen, *in werking te bren*[redacted] *gen*, dat is *de vrije toetreding der Gemeenten*. Hierop komen wij tegen het eind[redacted]e van ons Rapport terug. Maar het is om al deze redenen, waarbij wij nogmaals[redacted]s opzettelijk opmerkzaam maken op den wensch der Hooge Regering, „„ om d[redacted]e banden, waardoor de onderscheidene Kerkgenootschappen, op den voet de[redacted]er bestaande Reglementen, aan den Staat gehecht zijn, door eene geregelde, [redacted]en *uit den boezem der Kerkgenootschappen zelve uitgaande, herziening dier Reglemente*[redacted]*n*, langzamerhand los te maken, en hen alzoo tot zelfstandigheid op te voer[redacted]en (woorden uit het antwoord des Ministers op een adres van de Synodale Co[redacted]m-missie aan Z. M. den Koning; zie *Hand. der buitengewone Synode*, 1850, [redacted]*fol.* 12)""; om al deze redenen is het, dat uwe Commissie meent, uw Hoog Ee[redacted]rw. te moeten adviseren, dat het verzoek van de Kerkvoogden der Hervorm[redacted]de Gemeente te *'s Gravenhage*, *om aan het* (voorgenomen) *reglementeren van het beheer der stoffelijke belangen* (der Kerk) *geen gevolg te geven*, dat dit ver[redacted]oek eenvoudig worde gewezen van de hand.

II.

„ Wij letten in de tweede plaats op *het naauwe verband tusschen dit Regle-ment voor het beheer en dat voor het bestuur der Kerk.*

„ Hoedanig is dat verband, en hoe daarover te oordeelen?

„ Dit verband is zoo naauw, dat deze beide Reglementen te zamen éé geheel uitmaken, zoodat het eene zonder het andere niet wordt begrepen, het eene de verklaring is van het andere. In art. 4 van het Reglement v het bestuur ligt die eenheid ten grondslag. Zij treedt in onderscheidene kelen van beide Reglementen zoo sterk te voorschijn, dat men hier en zelfs geneigd zoude zijn, een en ander artikel geheel of gedeeltelijk ui eene naar het andere te transporteren. De Memorie van toelichting wil h dan ook beschouwd hebben, als *twee deelen van één enkel alles omvattend meen Reglement.*

„ Hoe daarover te oordeelen? Uwe Commissie vond die naauwe v ging allezins eigenaardig, en overeenkomende, wij zeggen niet, met d lijkheid, maar met de waarheid, en daarom te prijzen. Ligchaam en g

gegeven, tot dat ook het Reglement voor het beheer finaal zal herzien en gearresteerd zijn.

III.

» Wij komen zoo van zelve tot de nadere beschouwing van den *inhoud* van dit Reglement, waarmede wij ons, in de derde plaats, eerst in het algemeen, dan in het bijzonder, willen bezig houden.

» In het algemeen is de inhoud goed te keuren. Het sluit zich zoo naauw mogelijk aan het bestaande, laat blijven wat goed is en blijven kan, zoo wel in benaming als in wezen der zaak, houdt zich aan algemeene bepalingen, die, met geringe uitzondering, ontleend zijn uit de vigerende Provinciale Reglementen op de administratie, krenkt niemands regten, en ontvreemdt ze veel minder, gelijk Kerkvoogden van *'s Hage* vreezen, dat geschieden zou. Ook daardoor meenen wij, zal het zich bij velen aanbevelen, boven het Concept van 1848, en in de aangebragte wijzigingen is het, bij vergelijking, duidelijk te zien, dat de bedenkingen, door Provinciale Collegien van toezigt en Kerkvoogdijen, tegen het Concept van 1848 ingebragt, door de Synodale Commissie zoodanig zijn in acht genomen, dat zij geoordeeld mag worden, den last, haar door de Synode te dezen aanzien verstrekt (zie *Hand.* 1849 bl. 520), getrouw te hebben volbragt. *Notabelen* blijven, *Kerkvoogden* blijven, met hunnen ontvanger en *den administrerenden Kerkvoogd*, even als ook in de wijze van hunne verkiezing, bij de meeste Provinciale Reglementen vastgesteld, geene verandering wordt gemaakt; ook blijft de exceptie voor *Friesland;* zoo blijft ook het *Provinciaal Collegie van toezigt;* en, met den naam, blijven ook hunne attributen hoofdzakelijk dezelfde, zoo dat in den gang der administratie geene de minste storenis zal worden gebragt.

» Zoo heeft dit Reglement wat goed en bruikbaar was behouden en het bestaande geëerbiedigd. Maar wat te verbeteren was, tracht het te verbeteren. En daaronder moet allereerst genoemd worden, dat het, overeenkomstig het groote en ware beginsel van autonomie (met inbegrip van autocratie) der Kerk, *het beheer der Kerkelijke goederen en het toezigt daarover* brengt op *Kerkelijk gebied.* Ook dit hebbe men echter wèl te verstaan, en niet op den klank der woorden af te verwarren. Het beteekent niet, dat alleen *Kerkelijken*, in de gewone beteekenis van het woord, voortaan het beheer der Kerkelijke goederen alleen of voornamelijk in handen zullen hebben Predikanten, Kosters enz.; daartegen zou uwe Commissie in de eerste plaats ernstig protesteren, omdat

ken aan den abnormalen toestand, die, sedert de organisatie van 1816, in de Hervormde Kerk bestond, maar in de Roomsche Kerk hier te Lande, noch vóór, noch zelfs na 1795 en 1815, ooit gevonden werd. En als dus de Kerkvoogden van *'s Gravenhage* in hun adres zeggen, dat hunne *regten als Kerkvoogden onwederlegbaar gegrond zijn op derzelver aard, oorsprong en regtstoestand, en dat zij door verjaring geheiligd en door de Grondwet gewaarborgd zijn*, dan is daarop voorzeker wel iets af te dingen, maar wij meenen, die bedenking geheel en al te gemoet te komen, door eenvoudig te antwoorden, dat de regten van derden bij dit Reglement volkomen worden geëerbiedigd en in geenerlei opzigt worden gekrenkt.

» Wij komen tot de *bijzonderheden* in den inhoud van het Reglement.

» De volgorde komt ons geleidelijk en waar voor. Het klimt op van de Gemeente en hare fondsen en goederen, door het beheer, tot het toezigt en hoogste toezigt op hetzelve.

» Sommige artikelen meenen wij evenwel, dat in dit Reglement geheel of gedeeltelijk althans minder voegen, 't zij omdat ze van vreemdsoortigen inhoud zijn, bijv. art 20, 't zij omdat ze van gemengden inhoud zijn, en evenzeer in het Reglement voor het bestuur t'huis behooren, bijv. artt. 11, 12 en 13.

» Verschillende artikelen meenden wij dat gewijzigd moesten worden, zoowel wat den inhoud als de redactie aangaat.

» Een en ander artikel ontbrak, naar ons oordeel, waarbij gezorgd wordt voor de goederen der Gemeenten, die ophouden afzonderlijk te bestaan, en die, uit gebrek aan genoegzaam getal leden, geene Collegien van Notabelen en Kerkvoogden kunnen zamenstellen. Zoo ook wenschten wij bepaald te zien, door wie de stoffelijke belangen der Gemeenten en der *Kerk in regten* zullen vertegenwoordigd worden,

» Al deze bijvoegselen en *veranderingen*, die wij de vrijheid nemen aan uw Hoog Eerw. voor te stellen, hebben wij aangebragt in een gedrukt exemplaar van het onderhavige Reglement, hetwelk wij bij ons Rapport als bijlage overleggen. Zoo meenden wij op de eenvoudigste en duidelijkste wijze te werk te gaan. Tot regt verstand van deze amendementen, moet evenwel worden opgemerkt, dat wij daarbij de tijdelijke *scheiding* der beide Reglementen hebben in het oog gehouden. Mogt de Synode vereenigd willen houden, wat thans in het Concept vereenigd is, en in het bestuur der Gemeente niet gescheiden moest wezen, dan zal de Commissie hare amendementen gaarne, zoo veel noodig is, wijzigen.

heer van hare goederen wil overlaten, dat nu ook alle Collegien de poging der Synode, in overleg met de Hooge Regering, bij dezen in het werk gesteld, niet tegen werken, maar door medewerking mogen ondersteunen. Van zulk eene begeleidende missive, in waardigen toon en met vriendelijken drang gesteld, verwacht uwe Commissie goede uitwerking.

» Voorts zullen deze verlangde consideratien, uiterlijk in de maand Februarij des volgenden jaars, kunnen worden ingezonden bij den Secretaris der Synode, en zal, in de maand Maart van datzelfde jaar, de Synode van 1850 andermaal kunnen worden zamengeroepen, opdat die, naar de ontvangene consideratien, het Reglement of de Reglementen, overeenkomstig de vastgestelde beginsels, revidere, arrestere, en aan Z. M. ter bekrachtiging aanbiede.

» Uwe Commissie meent, dat op deze wijze die voortgang in de ondernomene herziening gehouden wordt, die het gewigt der zaak en het belang der Gemeenten vordert. Nogtans ontveinst zij niet, dat vertraging met opzigt tot het *Reglement voor het bestuur* nog meer moet voorgekomen en vermeden worden, dan wat *het Reglement voor het beheer* aangaat. Konden beide Reglementen, als op denzelfden grondslag opgetrokken, en één geheel uitmakende, te gelijk worden ingevoerd, zij zou der Kerke geluk wenschen met de rust en de vastigheid, die zij daardoor in dezen veel bewogen tijd zoude erlangen.

» Wordt dit evenwel voor onmogelijk gehouden, of bij proefneming onmogelijk gemaakt, dat wij evenwel nog betwijfelen, dan zou het te betreuren zijn, dat het *Reglement voor het bestuur* om het *Reglement voor het beheer* nog al langer achterwege bleef. En om dit voor te komen, achten wij ons verpligt, de aandacht der Synode nogmaals op de scheiding der beide deelen te vestigen, in voege als wij die hierboven hebben voorgesteld, zonder evenwel bepaaldelijk hiertoe te adviseren.

V.

« Het zoo gerevideerd, gearresteerd en gesanctioneerd *Algemeen Reglement voor het beheer der Fondsen en goederen van de Nederlandsche Hervormde Kerk* zal dan eindelijk aan de Gemeenten moeten worden gezonden, met verzoek, om hetzelve aan te nemen, en zich overeenkomstig hetzelve te gedragen. En zoo het dan nog in deze of gene Gemeente geenen dadelijken bijval moge vinden, uwe Commissie heeft goed vertrouwen, dat het zich op den duur door zijne billijkheid en waarheid zal aanbevelen, en zoo allengs het beheer der Kerkelijke goederen op vasten en Kerkelijken voet zal brengen, tot heil der Gemeente.

» Wij eindigen alzoo ons Rapport, met der Hooge Kerkvergadering te adviseren, dat zij dit Concept Reglement, na de noodige wijzigingen daarin te hebben aangebragt, *provisioneel arrestere*, en verder te doen wat noodig is, om het, langs den aangewezen weg, zoo spoedig mogelijk in werking te doen treden.

» De Heer der Kerke, die wil, dat alle dingen in zijne Gemeente eerlijk en met orde geschieden, en dat alle stoffelijke belangen zullen worden dienstbaar gemaakt aan het geestelijk welzijn, heilige en zegene de beraadslagingen en het werk dezer Hooge Kerkvergadering.

W. Muurling.
Timmers Verhoeven.
H. J. van Hoorn.
H. Doorenbos."

Dank gezegd zijnde, wordt het Rapport ter visie gelegd en aan de orde gesteld, voor eene der volgende Zittingen. Het Rapport a orde gesteld.

Wegens het voorstel van den Secretaris, tot het invoeren van eene beter geregelde, en meer volledige Tabel voor de Kerkvisitatie, geeft de Commissie, aan wie het tot prae-advies, in de Zitting van den 5. Julij ll., werd overgegeven, te dier zake, bij monde van den Heer *Koning*, haar Verslag als volgt: Rapport der Co sie tot de voorg nieuwe *tabellen* v *Kerkvisitatie*.

» In handen uwer Commissie is gesteld een voorstel van den Secretaris onzer Vergadering, om daarop te dienen van consideratien en advies. Het geldt, zoo als het op den 4. Julij ll. schriftelijk werd ingediend en werd voorgelezen, eene nieuwe inrigting van Tabellen voor de Kerkvisitatie. Wij hebben daarbij ontvangen twee Concepten, voor wier zamenstelling wij den geachten inzender welmeenend dankbetuigen. Ter naauwernood gevoelt uwe Commissie zich gedrongen, het *tijdige* en het *gepaste* van dit voorstel te staven. Er bestaat reeds lang groote behoefte aan eene herziening der voornoemde Tabellen. Gij kent haar, Hoog Eerw. Heeren! bij ervaring. De Synodale verordeningen, die bij de Kerkvisitatie zijn in acht te nemen, van latere dagteekening dan de invoering der Tabellen, die gebruikt worden, baren ongerief aan de Classikale en Provinciale Kerkbesturen, berokkenen de onregelmatigheid, die in de Rapporten aanwezig is, veroorzaken de dooreenmenging van berigten, verschillend in aard, en geven aan de personele Commissie, die alles ordenen moet, een omslagtig werk, dor en vermoeijend, vervelend en tijdroovend. Reeds twéé jaren

geleden, bragt de toenmalige Commissie een Tabel bij haar Rapport wegens de Kerkvisitatie ter tafel, geconcipieerd door eenen nu reeds overleden Medebroeder, en van haar is door den voorsteller een wijs gebruik gemaakt. De vraag, waar alles op aankomt, is slechts deze: » » zijn de nu aangebodene Concepten genoegzaam en voldoende?" " en uwe Commissie, wetende, dat elke aanmerking, zoo zij ter volmaking der goede zaak dient, die met wettigheid orde beoogt, den voorsteller zelve aangenaam moet zijn, neemt uit dien hoofde, met bescheidenheid, de vrijheid, om met hare inzigten u bekend te maken.

» 1°. Wat de Tabel betreft voor het *verslag* van een *Kerkeraad*, daarop zou uwe Commissie de *navolgende vragen*, buiten de daarop vermelde, niet onnoodig achten. Zij nommert die met het kruisteeken achter het nommer, waar elk harer gevoegd dient te worden, opdat de volgorde der nommers, bij aanneming of afwijzing, dan later gemakkelijk in haar geheel kan worden gewijzigd.

» Zij stelt ter bijvoeging voor deze:

» *a*. 1°. + Zijn al de Kerkeraadsleden tegenwoordig? Zoo niet, is er dan ook voldoende reden voor hunne afwezigheid?

» Deze vraag is niet ongepast, blijkens art. 6 van het Reglement op de Kerkvisitatie, en het onlangs voorgelezene Rapport:

» *b*. 12°. + Zijn er ook effecten of onroerende goederen bij de Diakonie uwer Gemeente verkocht of bezwaard? (Zie Synod. besluit van 17 Aug. 1848). Is er bij haar een batig of schadelijk saldo? (Zie Synod. besluit van 10 Julij 1838.)

» Deze vragen rusten op Synodale besluiten; de laatste is, zoo niet in de letter dan in den geest, en als er eens een Collegie van Diakenen werd gevonden, dat niet gaarne haar wilde beantwoorden, dan zoude dat der Predikanten en Ouderlingen kunnen, bekend als het, volgens het Reglement op de Kerkeraden, moet zijn met de rekening, die er heeft plaats gegrepen.

» *c*. 13°. + Welk is het getal Godsdienstonderwijzers in uwe Gemeente

behalve de Predikanten? (Zie Reglement op het Godsd. Onderwijs art. 66 A.)

» *d.* 16°. + Wat geschiedt er tot Godsdienstig onderwijs van hen, die leven in de Gestichten, in de Kolonien, en op de schepen, artt. 33 en 40 gemeld? (Zie Reglement voorn. art. 66 E.)

» *e.* 16 + ÷ Wat geschiedt er door *den Kerkeraad*, om het *regelmatig* Catechiseren te verbeteren, waar zulks noodig is? (Zie Reglement voorn. art. 66 F.)

» *f.* 20. + Zijn uwe Kerken en Pastorijen verwaarborgd? (Zie Synodaal besluit van 7 Julij 1840.)

» *g.* 20°. + + Worden de Kerkelijke gebouwen, zoo uwe Gemeente gesubsidieerd is geweest, in goeden staat gehouden? (Zie Synodaal besluit van 24 October 1842.)

» De *twéé eerste* der vijf vragen, het laatst door ons ter bijvoeging geproponeerd, gelden wel de talrijkste, maar daarom ook, voor de kennisnemingen van den Godsdienstigen geest, de meest belangrijke Gemeenten onzer Kerk, en de *derde*, allen geldende, is, gelijk die *twéé*, wettig voorgeschreven. De *twee laatste* dier vijf vragen zijn gegrond op Synodale besluiten.

» Uwe Commissie zou bij dit *zevental* bijgevoegde vragen nog gaarne een *twéétal*, op de Tabel I voorkomende, *gewijzigd* willen zien en wel:

» 1°. N°. 14, waar zij, in plaats der woorden: » » sedert de laatste Kerkvisitatie " " wenscht te lezen deze: » » *in het afgeloopen burgerlijk jaar?* " " De reden van dezen wensch ligt in onze ervaring, daar wij, op deze vraag, het getal der aangenomenen over de 3 jaren, sints welke de *persoonlijke* Kerkvisitatie geschiedde, dikwijls tot antwoord ontvangen, en, bij de *schriftelijke* Kerkvisitatie, meermalen deswegens geen berigt uit sommige Gemeenten, en

» 2°. N°. 16, waar zij naar de letter der wet liefst de vraag dus zag ingerigt: » » Wat wordt er verrigt ten gevolge van het herziene Reglement op het Godsdienstig onderwijs, tot de Godsdienstige opleiding der Hervormde jeugd en jongelingschap in de onderscheidene scholen. " " (artt. 33—48).

» Het is niet kwaad, dat alzoo gelijktijdig het Reglement onzen Medebroeders eens herinnerd worde.

» 2°. Bij de Tabel, inhoudende het *verslag* van een Classikaal Bestuur, behoeven wij niet lang stil te staan. De eerste kolom voegt daar en behoort ongenommerd te blijven, en de overigen moeten naar de *bijvoegingen* en *wijzigingen*, die wij voorstelden, zoo zij de goedkeuring uwer Vergadering mogen wegdragen, worden *ingerigt*. En wanneer die *bijvoegingen* en *wijzigingen* worden aangenomen, dan hebben wij op de *eerste* Tabel 28 kolommen, op de *tweede* 29, liefst ter ruimte zoo te verdeelen, dat zij *vier* bladzijden bedragen in de plaats van *drie*, daar de *ruimte* der kolommen de *duidelijkheid* der opgaven bevordert, en een *tweëtal* bladzijden voldoende mag worden geacht voor de *bijzonderheden*, die den Godsdienstigen staat der Gemeenten betreffen.

» Uwe Commissie zou nog een drietal vragen hebben voorgesteld, om op de Tabellen te brengen, en wel *ééne* betrekkelijk het getal *zielen*, *ééne* betreffende dat der *Leden*, en *ééne* belangende *de Hulppredikers*. Doch, hoe nuttig en belangrijk ook de twéé eerste mogen geacht worden, hare beantwoording zou in groote Gemeenten slechts bij gissing geschieden, en die der laatsten bij zeer weinige Gemeenten *kunnen* plaats grijpen. Uit dien hoofde heeft zij daarvan afgezien, te meer, daar, om de 10 jaren, het getal zielen en Leden toch bekend wordt, en het bijzonder verslag wegens het Hulppredikerschap, afzonderlijk in te zenden, geringe moeite veroorzaakt.

» Doch, Hoog Eerw. Heeren! er ontbreekt ter volmaking der zaak nog eene *derde* Tabel, en wel die voor het verslag der Provinciale Kerkbesturen en der Waalsche Commissie aan de Synode. Deze moet worden ingerigt naar de twee vorige, doch de vragen op haar geplaatst niet van de linker naar de regterzijde, maar van boven naar onderen, om de Classen afzonderlijk te vermelden, gelijk ook plaats grijpt op de nu gebruikt wordende Tabel, en vóór de vragen, in de twéé beschouwde Tabellen voorhanden, geplaatst dit twéétal:

» 1°. Is de Kerkvisitatie dit jaar *persoonlijk* of *schriftelijk geschied?*

» 2°. Zijn *alle* Gemeenten, en wel in alphabetische orde, op de Tabellen opgegeven?

» Wij adviseren uw Hoog Eerw. tot het zoo spoedig mogelijk in werking

nend te moeten beantwoorden, en aan Heeren Gedeputeerde Staten der onderscheidene Provincien en van het Hertogdom *Limburg*, bij brief van den 18. April 1850, heeft te kennen gegeven, dat voor alle Collecten de vergunning, bedoeld bij art. 2 l[r]. d van het zoo even aangehaald besluit, wordt vereischt.

» Des Ministers gevoelen steunt daarop, dat de Collecte ten behoeve van het Fonds voor noodlijdende Kerken niet behoort tot degenen, die het 1[e] artikel van het aangehaalde besluit omschrijft, daar zij vóór 1849 niet aan de huizen is gedaan, en dus niet kan geacht worden begrepen te zijn onder de inzamelingen, bij dit 1[e] artikel vermeld, die ingevolge de thans (in 1823) bestaande plaatselijke reglementen of gebruiken geschieden; dat het van belang is, dat de hand worde gehouden aan eenen noodzakelijken en zeer heilzamen maatregel van openbare orde, die vordert, dat er geene openbare Collecten aan de huizen der ingezetenen worden gedaan, zonder voorkennis en toelating van het Gemeentebestuur; dat er geene voldoende redenen zijn, om daarvan af te wijken, ingeval eene Collecte wordt gezegd zich te beperken tot de huizen der Leden eener Kerkelijke Gemeente, ook omdat het bij zulk eene vermenging van inwoners tot verschillende Godsdienstige Gezindten behoorende, als in dit Rijk bestaat, niet wel mogelijk is die beperking juist in acht te nemen, veel minder tegen hare overdrijving te waken; dat voorts de toestemming van het Burgerlijk gezag ook daarom noodig is, dewijl zij de ingezetenen waarborgt, dat de Collecte werkelijk geschiedt met het doel, door hen, die collecteren, opgegeven.

» Het is uwe Commissie voorgekomen, dat het hier geldt een onderwerp van groot belang voor de Hervormde Kerk; indien toch het zoo even vermeld gevoelen van den Minister van Binnenlandsche Zaken gegrond is, dan zal het voortaan ongeoorloofd zijn, om, zonder vergunning van het Burgerlijk gezag, aan de huizen van Geloofsgenooten gelden in te zamelen, voor herstel van het Kerkgebouw, het daarstellen van een Orgel, of tot bestrijding van andere Kerkelijke uitgaven, voor Bijbelverspreiding, Zendelinggenootschap enz.; dan kan het veelal gebeuren, dat het al of niet doen van zulke inzamelingen afhankelijk is van de vergunning van iemand, die tot een ander Kerkgenootschap behoort; dan zal de Hervormde Kerk voortaan verstoken zijn van een regt, hetwelk èn zij èn de andere Godsdienstige Gezindheden steeds, zonder eenige beperking, hebben uitgeoefend.

» De overweging hiervan heeft uwe Commissie genoopt, deze zaak naauwgezet te onderzoeken, en bepaaldelijk na te gaan, of werkelijk het zonder vergunning doen van Collecten aan de huizen der Geloofsgenooten, ten behoeve van

het Fonds voor noodlijdende Kerken, moet geacht worden in strijd te zijn met het meergemeld besluit van 22 September 1823.

„En geest en strekking, en de woorden van dit besluit hebben uwe Commissie geleid tot eene ontkennende beantwoording dezer vraag.

„Trouwens, blijkens de eigene woorden van het besluit, is hetzelve daargesteld, *om te voorzien tegen het misbruik, dat door velen, die op de openbare weldadigheid geen aanspraak hebben, wordt gemaakt van den tot liefdadigheid geneigden geest der ingezetenen, door deze, onder het voorwendsel van rampen of werkelijke ongelukken, tot het doen van liefdegiften te bewegen.*

„Bij art. 3 wordt aan de Besturen aanbevolen, *geene autorisatie tot het ophalen van aalmoezen te verleenen, dan nadat zij zich van de waarheid der opgegevene daadzaken zullen hebben verzekerd, alsmede naar de personen en hunne zedelijkheid genoegzaam onderzoek zullen hebben gedaan.*

„Het bedoelde misbruik kan zeker niet aanwezig zijn, dit gevorderd onderzoek kan gewis niet te pas komen, wanneer, van wege een erkend Kerkgenootschap, door personen, in Kerkelijke betrekking geplaatst, penningen tot een liefdadig einde uitsluitend aan de huizen der Geloofsgenooten worden ingezameld.

„Van hier dan ook, dat wel uitdrukkelijk bij art. 1 van hetzelfde besluit wordt bepaald, *dat met de inzamelingen van penningen, of wanneer die door erkende Godsdienstige of liefdadige instellingen, in de Kerken of aan de huizen, hetzij op gezette tijden of in geval van buitengewone rampen of omstandigheden, ingevolge de thans bestaande plaatselijke reglementen of gebruiken, geschieden, op den bestaanden voet zal kunnen worden voortgegaan.* Nu is het boven allen twijfel verheven, dat het in ons Vaderland steeds, en bepaaldelijk ook in 1823, in gebruik was, voor buitengewone behoeften van Kerk of armen, aan de huizen der Geloofsgenooten penningen in te zamelen, en zal het wel geen betoog behoeven, dat het Fonds voor noodlijdende Kerken juist bestemd is tot bestrijding van zulke buitengewone behoeften; wel is waar, kan het niet betwist worden, dat in den jare 1823 geene Collecte voor het Fonds der noodlijdende Kerken, aan de huizen der Geloofsgenooten plaats had; dan dit kan, naar het gevoelen van uwe Commissie, de toepasselijkheid van art. 1 van het besluit van 1823 niet uitsluiten, daar op denzelfden grond zou kunnen worden beweerd, dat bij het, door brand, instorting enz., ontstaan van de noodzakelijkheid tot herstel van een Kerkgebouw, binnen de Gemeente, geene inzameling van penningen aan de huizen der Geloofsgenooten zoude mogen plaats hebben, omdat die in 1823, toen er nog geene behoefte bestond, niet aan de huizen is gedaan.

» Bedriegt zich uwe Commissie niet, dan is het de duidelijke bedoeling van art. 1 in het besluit geweest, om de erkende Godsdienstige Gezindheden in het genot te laten van het regt, om penningen in te zamelen, voor zoover zij dit regt door Reglementen of gebruiken mogten hebben verkregen, en hangt de toepasselijkheid van hetzelfde besluit uitsluitend af van de beantwoording der vraag, of het bij de Hervormde Kerk in gebruik was, om, bij buitengewone behoefte, aan de huizen der Geloofsgenooten te collecteren.

» Zijne Excellentie de Minister van Binnenlandsche Zaken meent, dat de toestemming van het Burgerlijk gezag ook daarom noodig konde zijn, omdat zij de ingezetenen waarborgt, dat de Collecte werkelijk geschiedt met het doel, door hen, die collecteren, opgegeven; dan het is uwe Commissie voorgekomen, dat die beweeggrond te veel bewijst, als leidende tot geheele omverstooting van art. 1 van het besluit van 1823, terwijl daarenboven juist de omstandigheid, dat de Collecte wordt gedaan door Kerkelijke personen, na voorafgaande bekendmaking in de Kerken van het doel der Collecte, de noodige waarborgen aan de ingezetenen verschaft, en wat betreft de moeijelijkheid, om, bij zulk eene vermenging van inwoners, tot verschillende Godsdienstige Gezindten behoorende, als in dit Rijk bestaat, de beperking aan de huizen der Leden van eene Kerkelijke Gemeente juist in acht te nemen, zoo zal diezelfde moeijelijkheid steeds blijven bestaan, onverschillig of tot het doen van de Collecte al of niet vergunning door het Burgerlijk gezag is gegeven.

» Het zijn deze gronden, die uwe Commissie tot de overtuiging hebben geleid, dat de meervermelde aanschrijving van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken aan de Hervormde Kerk eene vrijheid beneemt, in welker genot zij steeds geweest is. Uwe Commissie oordeelt dan ook, dat het tot de dure verpligtingen dezer Hooge Kerkvergadering, aan welke de zorg voor de algemeene belangen der Hervormde Kerk is opgedragen, behoort, alle hare pogingen aan te wenden, ten einde ook in dezen in hare regten te worden hersteld, en neemt zij alzoo de vrijheid, aan uw Hoog Eerw. voor te stellen, om met gepasten eerbied, doch ook met nadruk, de tusschenkomst van Zijne Excellentie den Minister van Justitie, belast met het bestuur van het Departement voor de Hervormde Eeredienst, in te roepen, ten einde de meervermelde Circulaire van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken worde ingetrokken.

» Te eerder meent zij dit voorstel aan uw Hoog Eerw. te mogen doen, omdat, wanneer de Kerkeraad van de Hervormde Gemeente te *Brielle* de Collecte heeft doen plaats hebben aan de huizen der Gemeenteleden, hierdoor getrouwelijk is

opgevolgd de aanschrijving, voorkomende in de Circulaire van de Synodale Commissie, van den 1. Januarij 1839, die niet is afgegaan, dan nadat dezelve, zonder eenig voorbehoud, van het visum van den Minister van Staat, belast met de Zaken van de Hervormde Eeredienst, was voorzien, waaruit genoegzaam blijkt, dat die toenmalige Hooge Staatsdienaar mede van gevoelen was, dat art. 2. van 's Konings besluit van 22 September 1823 niet op de Collecten voor de noodlijdende Kerken toepasselijk is.

„Aldus gerapporteerd den 16. Augustus 1850.

P. BOELES.
W. L. F. C. VAN RAPPARD.
W. L. DIEMONT VAN LANGERAK."

Besluit overeenkomstig het advies der Commissie.

Na dankzegging wordt het Rapport in deliberatie genomen, en wordt, overeenkomstig het advies, besloten, de tusschenkomst des Ministers in dezen in te roepen.

Concept-Adres, aan den Minister in te dienen naar het advies.

De Commissie uitgenoodigd zijnde, om het daartoe in te dienen adres te ontwerpen, wordt zoodanig Concept al aanstonds door den Heer *van Rappard* aangeboden, en besluit de Vergadering, het alzoo aan Zijne Excellentie op te zenden, zijnde van dezen inhoud:

„De Algemeene Synodale Commissie heeft aan ons ingezonden Uwer Excellentie's missive van den 30. April jl., ten geleide van eene Circulaire, door Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken, afgezonden aan Heeren Gedeputeerde Staten der onderscheidene Provincien en van het Hertogdom *Limburg*, waarbij aan hun Ed. Groot Achtb. wordt te kennen gegeven, dat de Collecte ten behoeve van het Fonds voor noodlijdende Kerken aan de huizen der Geloofsgenooten niet vermag plaats te hebben, zonder de, bij art. 2. l. d van het Koninklijk besluit van 22 September 1823, Staatsblad n°. 41, vereischte vergunning van het Burgerlijk gezag.

„Deze zaak aan ons zijnde voorgekomen van hoog belang voor de Hervormde Gemeenten te zijn, zoo heeft dezelve een opzettelijk onderwerp van onderzoek en overweging uitgemaakt, en heeft dit tot het besluit geleid, met gepasten eerbied doch ook ernstig, de tusschenkomst van Uwe Excellentie in te roepen, ten einde de zoo even vermelde Circulaire worde ingetrokken.

de meest krachtige pogingen in het werk te stellen, ten einde onze wenschen in dezen worden vervuld.

» 's Gravenhage, den Augustus 1850.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Justitie, voorloopig belast met het Bestuur van het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, enz."

In eene Avondzitting worden de werkzaamheden hervat.

Benoeming, in de plaats van de Heeren *Steenmeijer* en *Dibbits*, als Lid en Secundus van de Algemeene Synodale Commissie, voor den eerste, van den Heer *Hooijer*, Predikant te *Zalt-Bommel*, voor den laatstgenoemde, van den Heer *Brave*, Predikant te *Amsterdam*.

Overgaande tot de benoeming van een Lid en Secundus voor de Algemeene Synodale Commissie, die door de aftreding van den Heer *Steenmeijer* en het bedanken van den Heer *Dibbits* is noodig geworden, worden, bij onderscheidene stemmingen, met besloten billetten, achtereenvolgend gekozen, ten einde den nog overigen diensttijd van bovengenoemden, zijnde een jaar, te vervullen, als Lid de Heer *Cornelis Hooijer*, Praeses van het Classikaal Bestuur van, en Predikant te *Zalt-Bommel*, en als diens Secundus de Heer *Jan Brave*, Predikant te *Amsterdam*. Aan de benoemden zal onverwijld kennis worden gegeven, met uitnoodiging, om ten spoedigste te dienen van berigt.

Besluit conform het advies, wegens de belangen van den Pastorijtuin te *Stevenswaard*.

In discussie gebragt zijnde het, in de Zitting van den 15. dezer ingediend, Rapport, wegens het adres van den Kerkeraad te *Stevenswaard*, wordt conform het advies besloten, en goedgevonden het Rapport in de gedrukte Handelingen niet te plaatsen.

Besluit, in overeenstemming met het voorstel der Commissie tot *het beheer der Geestelijke goederen*.

Daarna wordt ter hand genomen het Rapport, in dezelfde Zitting uitgebragt, in zake het beheer der Geestelijke goederen, en verklaart de Vergadering zich met het geadviseerde te vereenigen.

De Vergadering wordt met dankgebed gesloten, en geadjourneerd tot den volgenden dag.

---

te trekken; voorts aan den tegenwoordigen Predikant *J. Carlier*, zoolang hij, in *deze* betrekking, het bedoelde huis bewonen zal, jaarlijks, uit de eerste Afdeeling van het Fonds voor noodlijdende Kerken en personen, uit te keeren eene som van zeventig gulden als huishuur; eindelijk met bescheiden adres aan den Minister, Zijne Excellentie voor te stellen, om zoodanige beschikking te nemen, dat de renten der, oorspronkelijk voor de Kerkvoogdij bestemde, doch, ter oorzake van hare weigering, niet uitbetaalde, gelden van 's Rijks schatkist, op denzelfden voet, als door de Synode, aan gezegden Predikant worden toegewezen.

Van dit besluit zal kennisgeving geschieden aan het Provinciaal Collegie van toezigt op de administratie der Hervormden in *Gelderland*, aan de Kerkvoogdij te *Zuilichem*, en aan *J. Carlier*, Predikant aldaar.

De Vergadering wordt dankend gesloten en geadjourneerd, met alteratie van art. 24 van het Reglement van Orde, tot Maandag den 19. dezer, des voormiddags te elf uren.

Vergadering, gehouden den 19*den Augustus* 1850.

Alle Leden tegenwoordig.

De Vergadering met het gebed geopend zijnde, worden de Notulen geresumeerd en gearresteerd.

Voorstel van den Hoogleeraar *Muurling*, tot wijziging van de eerste vraag op de nieuwe tabel voor de Kerkvisitatie.

Terugkomende op het besluit der voorgaande Zitting, tot goedkeuring van het geheele Rapport der Commissie, omtrent de, door den Secretaris ingediende, Tabel voor de Kerkvisitatie, verlangt de Hoogleeraar *Muurling*, ten einde de bedoeling van de rapporterende Commissie met de eerste vraag duidelijker worde uitgedrukt, en de nadeelen en moeijelijkheden, aan die vraag in groote Gemeenten, met behoud van het voordeel daaraan, vooral ten platten lande, verbonden, vermeden worden, dat uit dien hoofde deze vraag in dier voege zal gewijzigd worden: » of onder de redenen, waarom Leden des Kerkeraads afwezig zijn, ook de zoodanigen gevonden worden, die ter kennisse van het Classikaal Bestuur moeten worden gebragt."

Staking der stemmen wegens het voorstel.

Gediscussieerd zijnde, of dit voorstel geoordeeld moet worden, na de genomen resolutie, nog voor overweging vatbaar te zijn, staken deswegens de

stemmen, en zal alzoo, volgens art. 9 van het Reglement van Orde, in eene der volgende Zittingen eene herstemming worden beproefd.

Bij monde van den Heer *van Hoorn*, wordt door de Commissie, in de Zitting van den 5. Julij ll., benoemd, tot de zaak betreffende de voorziening in de benoodigde *Predikantstractementen*, het Rapport in dezer voege uitgebragt: Rapport der Commissie tot voorziening in benoodigde *Predikantstractementen*.

» HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

» Uwe Commissie, benoemd in uwe Vergadering van 5 Julij ll., vangt hare taak aan, met de herinnering van het Rapport der Algemeene Synodale Commissie van 6 Mei 1850, hetwelk in uwe Vergadering van 4 Julij is ter tafel gebragt, en in onze handen is gesteld, ten fine van consideratien en advies. Dat Rapport bevat een wigtig woord, over een zwaarwigtig belang der Hervormde Kerk in Nederland. Het spreekt over de stijgende behoefte, in onderscheidene gedeelten dier Kerk, aan de dienst van Herders en Leeraars, en alzoo van eene der eerste bronnen van haar leven en bloei. Die behoefte aan meerdere standplaatsen van Predikanten kon ons wel niet bevreemden, daar zij voortvloeit uit den sterken aanwas van 's Lands bewoners, en uit de bevolking van streken, die voorheen schaarsch of in het geheel niet bewoond waren. Er is zelfs in die klimmende behoeften wat ons verblijdt. In haar ligt het bewijs, dat, van de vermeerderde bevolking, geen gering deel tot de Hervormde Kerk behoort, en dat de Evangelieverkondiging binnen de Vaderlandsche grenzen nog hoog staat aangeschreven. Er is echter ook in haar, waarom wij treuren; het is, dat de behoefte veel grooter is, dan de middelen zijn te harer vervulling, met andere woorden, dat de vereischte Predikants bezoldigingen ontbreken.

» Een alles afdoend bewijs van hetgeen wij vermeld hebben ligt hier voor ons. Op aanvrage uwer Commissie, is van wege het Ministerieel Departement voor de Hervormde Eeredienst ter Synode welwillend ingezonden, en aan ons op den 13. dezer ter hand gesteld, een *Alphabetisch Overzigt der, door Hervormde Gemeenten gedane, verzoeken om vermeerdering van Predikantsplaatsen, en tot vestiging van nieuwe Gemeenten met eigene Predikanten*, opgemaakt 1 Junij 1849, en aangevuld tot 29 Julij 1850. In dat Overzigt worden *vier en dertig* Gemeenten genoemd, onder welke *ééne* herhaaldelijk verzocht heeft, dat het getal harer Leeraars met nog twee vermeerderd worde; *twaalf* Gemeenten verlangen, aan de Leeraarsdienst in haar midden nog eenen Predikant toegevoegd te zien,

terwijl voor niet minder dan *twee en twintig* combinatien en buurschappen een zelfstandig bestaan en een eigen Leeraar dringend gevraagd worden, aan drie van welke een Leeraarstractement is toegezegd, terwijl aan een negental een Hulpprediker is verleend, en de overigen zijn afgewezen of hangende gebleven. En dezen hebben den mond geopend en hun verlangen geopenbaard. Doch hoe velen, die in denzelfden toestand zich bevinden, zwijgen nog; Gemeenten van drie en vier duizend zielen, toevertrouwd aan slechts éénen Herder, maar door dien éénen Herder onmogelijk te leiden en te bewaken. Beklaagt gij te regt de kudde, die het oog van den Herder schaarsch ontmoeten mag, gij beklaagt gewis niet minder den Herder, die nooit volbrengen kan, wat zijn hart wenscht en de kudde vereischt.

» De eenige reden, waarom in die altijd klimmende behoefte niet voorzien wordt, is u bekend. Zij wordt door de Hooge Regering duidelijk aangewezen, en ligt in het stelsel van bezuiniging, hetwelk, helaas, ook op Godsdienstig gebied wordt toegepast, en tegen bijna alle aanvragen om eene Predikantsbezoldiging zich verzet met het kille woord: » » 's Lands schatkist gedoogt die uitgaaf niet." ".

» De ontzenuwde kracht van dat woord behoeft geene beschrijving. Gij gevoelt haar diep, en gij beklaagt mede het Vaderland, waar de nood gebiedt, om niet alleen de weelderige takken en de waterloten van den boom des Staats weg te snoeijen, maar zelfs, om hem die verzorging en voeding te onthouden, waaruit alleen hij groei en bloei trekken moet, en kracht, om onder de stormen, die hem overvallen, de fiere kruin omhoog te houden.

» Nogtans die staat van zaken moge ons drukken, ons geheel nederslaan mag zij niet. In de Kerk blijft geloof, hoop en liefde, deze drie; en als de Synode door haar vervuld is, zal zij voor het heil der Kerk waken, en door geloof werken, wat de liefde vordert in de hoop op Gods zegen.

» Wij zijn der Algemeene Synodale Commissie dank schuldig, die niet slechts op het bestaande onheil gewezen heeft, maar aan de sombere teekening ook heeft toegevoegd raadgeving, en aanwijzing van middelen tot redding. De aanleiding tot een en ander was ongezocht. Bij haar waren ingekomen vier adressen van gelijke strekking, houdende verzoek om voorspraak bij den Koning, ter verkrijging van eenen van den Lande bezoldigden Leeraar.

» Het *eerste* was ingezonden door Leden van den Kerkeraad, en door Kerkvoogden der Hervormde Gemeente te *Apeldoorn*, Provincie *Gelderland*, ged. 2 Februarij 1850, en geregistreerd sub n°. 792, verlangende een tweeden Pre-

dikant en f 500 Landstractement. Het *tweede* was van eene vereeniging van inschrijvers voor het stichten eener nieuwe Hervormde Gemeente te *Grollo*, Gemeente *Rolde*, Prov. *Drenthe*, ged. Februarij 1850, en geregistreerd onder n°. 794, verzoekende een afzonderlijk bestaan en een eigen Leeraar, door den Lande bezoldigd. Het *derde* was afkomstig van eene Commissie voor de stichting eener Hervormde Kerk en Pastorij te *Nieuwbuinen* c. a., Gemeente *Borger*, Prov. *Drenthe*, ged. Maart 1850, en geregistreerd onder n°. 830, vragende niet slechts een Predikantstractement uit 's Lands schatkist, maar ook eene som van f 9000, welke nog ontbreken aan de f 12,000, die voor het stichten van een Kerkgebouw en eene Predikantswoning noodig zijn. Het *vierde* en laatste adres was ingezonden door eene Commissie ter vestiging van eene Kerkelijke Gemeente te *Daarle*, Gemeente *Hellendoorn*, Prov. *Overijssel*, gedateerd 6 April 1850, en geregistreerd op n°. 851, begeerende een zelfstandig bestaan en eenen Leraar, van den Lande bezoldigd.

» De Algemeene Synodale Commissie besloot, deze adressen ter Synodale tafel te brengen, en ze met drie voorstellen te vergezellen.

» In de *eerste* plaats stelt zij voor, dat bij Z. M. den Koning, van wege deze Algemeene Synode, bescheiden, eerbiedig en met waardigheid, gevraagd worde de toestemming tot het verzoek van ééne of twee dezer Gemeenten.

» Ten *tweede* geeft zij in bedenking, of het van eenige bate kan zijn, dat, van wege deze Vergadering, een nederig adres ter zake van de Predikantsbezoldigingen worde gerigt, hetzij tot Z. M. den Koning, hetzij tot Zijne Excellentie den Heere Minister van Justitie, voorloopig belast met de Zaken der Hervormde Eeredienst, hetzij ook tot de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

» Ten *derde* brengt zij in overweging, of de mogelijkheid besta, dat de Algemeene Synode der Hervormde Kerk trachte te scheppen, te vergaderen en te regelen een *Hulpfonds*, uitsluitend bestemd, om, hetzij geheel buiten den Staat, hetzij met den Staat, Predikantstractementen vast te stellen, en uit te betalen in Gemeenten, die volstrekt noodig hebben een zelfstandig aanwezen en eenen eigenen Leeraar.

» Het zijn deze drie zaken, waarover uwe Commissie moet dienen van consideratien en advies.

» I. Wat betreft het *eerste punt*, het vragen van de toestemming des Ko-

nings tot het verzoek van één of twee der genoemde Gemeenten. Uwe Commissie stemt gaarne met dat voorstel in en looft de Algemeene Synodale Commissie, omdat zij aan uwe Vergadering de gelegenheid heeft bereid, om bij den Troon voor hulpbehoevenden tusschen te treden. En waar nu die gelegenheid gegeven is, daar betaamt het der Synode, een nieuw bewijs te geven, dat zij hare roeping gevoelt, om niet slechts door wet en regel de Kerk te ordenen, maar ook en vooral om de hooge en teederste belangen der Kerk met moederlijke zorge en verstandige liefde te behartigen. Daarbij, er zijn onder de Adressanten, die uw medegevoel verdienen, en waardig zijn, dat gij dit openlijk uitspreket. Eindelijk uwe Commissie houdt het daarvoor, dat de Hooge Regering een tijdig en bedachtzaam tusschentreden op prijs stelt, en wat hoogstdezelve om der Adressanten wille zou wenschen te doen, ook om der Synode wille zal trachten te doen.

» Kan uwe Vergadering deze meening deelen, dan rijst de vraag, aan welke van de vier Adressanten, die uwe voorspraak verlangen, de voorrang toekomt. De Algemeene Synodale Commissie zegt, dat zij van de Synode die ondersteuning voor den Troon durft vragen, met minder vrijmoedigheid voor de bewoners van *Nieuwbuinen*, met meerder vrijmoedigheid voor die van *Apeldoorn*, met de meeste vrijmoedigheid voor de mannen van *Daarle* en van *Grollo* en *Schoonlo*.

» Uwe Commissie kan zich met dat oordeel grootendeels vereenigen, en wil daarom uwe Vergadering adviseren, om de wenschen van de Commissien voor *Daarle* in *Overijssel* en voor *Grollo* in *Drenthe*, ter verkrijging van een zelfstandig bestaan en eenen Leeraar, door den Lande bezoldigd, bij Z. M. den Koning te ondersteunen. Doch met gelijke vrijmoedigheid durft uwe Commissie ook het verlangen van die van *Apeldoorn* aan uwe voorspraak voor den Troon aanbevelen. Zij meent zelfs, dat de aanbeveling van de 4500 Hervormden aldaar, met bijzonder uitzigt op verhooring, geschieden kan, deels om de groote oppervlakte, waarover die menschen verspreid zijn, deels om de betrekking van het Koninklijk Huis te *Apeldoorn*, deels om eene toelage van f 200, tot het tractement voor eenen tweeden Predikant, uit 's Konings eigen middelen, toegezegd, deels omdat de aanvraag beperkt is tot f 500, en dus tot slechts de helft der bezoldiging.

» Maar wat *Nieuwbuinen* aangaat, uwe Commissie oordeelt, dat het verzoek der Adressanten, zoo als het is liggende, door de Synode niet voor den Troon kan gebragt worden. Immers, nadat aan hen, bij Koninklijk besluit van 5 Nov. 1848 n°. 75, is vergund geworden, zich tot eene afzonderlijke Gemeente te ver-

voor Predikantsbezoldigingen in de Hervormde Kerk, wierd gerigt, hetzij tot Z. M. den Koning en Zijne Excellentie den Heere Minister van Justitie, belast met de zaken van het Departement voor de Hervormde Eeredienst, 't zij ook tot de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

» Het schijnt uwer Commissie toe, dat zij, tot aanbeveling van dit voorstel slechts weinige woorden zal noodig hebben. Een toestand van zoo treurige en ver uitziende gevolgen, als waarin de Hervormde Kerk in *Nederland* zich thans bevindt, roept voorwaar de Synode niet tot lijdzaamheid, maar tot waken en te spreken, daar, en tot die allen, waar en door wie verbetering in dien toestand kan worden aangebragt. De Synode is door hare hooge betrekking daartoe niet alleen bevoegd, maar ook verpligt. De Nederlandsche Hervormde Kerk wacht en eischt van haar, dat zij hare teederste belangen zal bevorderen, met al de middelen, haar gegeven, en langs al de wettige wegen, die haar open staan, en niet alleen de gewigtige betrekking der Synode tot de Nederlandsche Hervormde Kerk, maar ook hare betrekking tot de Burgermaatschappij en den Nederlandschen Staat eischt, dat wij spreken en werken voor het Godsdienstig leven van ons dierbaar volk, want alle eeuwen hebben bewezen, dat geregtigheid alleen een volk verhoogt. De Synode is het ook aan haar zelve verpligt, want, indien de bewustheid van gesproken te hebben, haar goed zou wezen, wanneer ook haar woord geene vruchten dragen mogt, wat wij ons van wege de gezindheid der Hooge Regering jegens de Kerk kwalijk denken kunnen, hoeveel meer zal zij zich verblijden kunnen, indien zij door tijdig spreken verbetering mogt hebben te weeg gebragt. En de hoop op die verbetering kan uwe Commissie niet wegwerpen. Een bescheiden woord, in naam van meer dan anderhalf millioen inwoners, gesproken, kan niet anders, dan eene goede plaats vinden bij eene Regering, die de regten en de welvaart van Neerlands burgers, volgens hare overtuiging, met alle kracht poogt te bevorderen.

» Om deze redenen adviseert uwe Commissie *eerstens*, dat de Synode een adres over de genoemde zaakaan Z. M. den Koning rigte, en van genoemd adres afschrift zende aan Zijne Excellentie den Heere Minister van Justitie, voorloopig belast met de zaken van het Departement voor de Hervormde Eeredienst, met nederig verzoek aan Zijne Excellentie, om dit dringend belang der Kerk bij Z. M. den Koning te bevorderen. *Tweedens*, dat, ingevalle de Synode hiertoe kan overgaan, en tevens besluiten mogt, om een woord van voorspraak voor de Gemeenten van *Apeldoorn*, *Daarle* en *Grollo* bij Z. M. in te dienen, waartoe, bij de behandeling van het *eerste* voorstel is geadviseerd, dan beide belangen in één adres op te nemen. *Derdens*, om de

indien het *wenschelijke* van een Hulpfonds van die strekking hier breed wierd uiteengezet. Één oog, geslagen in het bovengenoemd *Overzigt van hulpvragende Gemeenten*, één oor, geopend voor de stem der behoeften, die uit vele oorden der Kerk opgaat, doet ieder, wien een gevoelig hart in den boezem klopt, de oprigting van een zoodanig Fonds *noodzakelijk* noemen, en het voorstel tot zijne oprigting *tijdig* achten. Of zou iemand hier op de *verpligting* van den Staat ter voorziening in deze behoeften zwaar willen drukken, hij vergunne ons op te merken, dat hier geene sprake is van Predikantstractementen in bestaande Gemeenten, maar van Leeraarsbezoldigingen in Gemeenten, die nog naar een zelfstandig aanwezen en een eigen Leeraar uitzien, en welker uitzigt dagelijks verduisterd wordt, naarmate het getal van hulpvragende Gemeenten toeneemt, en de wet der bezuiniging in de huishouding van den Staat blijft heerschen. Uwe Commissie wil daarmede echter niet beweren, dat de Staat van alle bijdragen, tot Predikantsbezoldigingen voor nieuw op te rigten Gemeenten in ons Kerkgenootschap, zich ontslagen kan achten; zij heeft daarom de strophe in het voorstel. » »'*t zij geheel buiten den Staat*" " in hare overweging niet opgenomen, en straks de Synode geadviseerd tot een adres aan den Koning tot verhooging van het cijfer voor Predikantsbezoldigingen. Doch waar de Hooge Regering niet alleenlijk thans, maar reeds jaren lang, haar onvermogen, om in de door haar erkende behoefte aan meerdere Leeraarsbezoldigingen te voorzien, heeft beleden, en nogtans van hare goede gezindheid, hier en daar door daden, heeft doen blijken, daar voegt het der Kerke, die in den Staat leeft, die goede gezindheid der Hooge Regering te gemoet te komen, en die te versterken, door zelve tot die bezoldigingen bij te dragen. Zoo wordt liefde liefdes wetsteen. Zoo wordt veler nood, die anders duurzaam dreigt te zijn, door eendragtige zamenwerking weggenomen, zoo zal de Kerk bloeijen, en de vriendschapsband tusschen Kerk en Staat naauwer worden toegehaald.

» Op de vraag, of het *mogelijk* zij, dat de Synode een zoodanig Hulpfonds vergadere, antwoordt uwe Commissie toestemmend. De Synode heeft het voorregt, zich te kunnen wenden tot eene Kerk, die, » » waardiglijk aangesproken en krachtiglijk aangespoord, gezind is hare gaven uit te reiken tot nuttige inrigtingen. » » De jaarlijks ingezamelde giften voor noodlijdende Kerken zijn ten bewijze. En waar het blijkt mogelijk te zijn, dat jaarlijks groote sommen worden ingezameld, voor het herstellen en stichten van Kerkgebouwen en Predikantswoningen, zou het daar onmogelijk zijn, om langzaam te vegaderen en allengs uit te breiden een Hulpfonds, uitsluitend bestemd ter verzekerin van

de Evangelieverkondiging en de Herderlijke zorg, zonder welke noch Kerkgebouw, noch Predikantswoning eenige waarde hebben? Doch waartoe die vraag? In de Kerk van CHRISTUS, waarin CHRISTUS heerscht, en de geest van CHRISTUS leeft, kunnen giften voor de verkondiging van CHRISTUS niet vergeefs gevraagd worden.

» Uwe Commissie durft daarom met alle vrijmoedigheid adviseren, dat de Synode tot de oprigting van een zoodanig Hulpfonds voor het genoemde oogmerk besluite, en een adres tot dat einde aan de Leden der Hervormde Kerk doe uitgaan, 't zij gedurende de Zitting der Sijnode, 't zij later door tusschenkomst der Algemeene Synodale Commissie.

» Hier zou uwe Commissie haar Rapport kunnen sluiten, ware niet in hare handen gesteld een adres van den Leeraar (vaste Hulpprediker), ledematen en ingezetenen, belijders der Hervormde Godsdienst te *Haulerwijk*, Provincie *Friesland*, Classe *Heerenveen*, gedateerd 13 Junij 1850, en geregistreerd onder n°. 979, verzoekende: » » dat de Synode moge in het midden treden en bewerken, dat zij, kan het zijn, na weinige weken, eene, van *Donkerbroek* en *Haule* finaal gescheidene, Gemeente uitmaken, hunnen Hulpprediker *H. van Allen* tot Predikant bekomen, en Z. Eerw. uit 's Rijks kas eene bezoldiging ontvange, eenigermate geëvenredigd aan de behoeften van Leeraar en Gemeente. " "

» Uwe Commissie heeft zich, bij de overweging van dit adres, herinnerd het uitvoerig advies, door de Algemeene Synodale Commissie aan Zijne Excellentie den Heere Minister gegeven, over de belangen van *Haulerwijk*, te vinden in de Synodale Handelingen van 1849, bladz. 56—58, hetwelk dus eindigde: » » dat de Hooge Regering den Adressanten een gunstig uitzigt mogt openen op de vervulling van hun verlangen, zoodra door de Gemeente zelve, uit eigene bijdragen en met hulp van waar die te bekomen zal zijn, een behoorlijk Kerkgebouw zal zijn gesticht. " "

» Ter stichting van een zoodanig Kerkgebouw heeft uwe Vergadering aan *Haulerwijk*, voor dit jaar, toegestaan eene som van f 1000.00, en, voor de twee naastvolgende jaren, de gezamenlijke som van f 1800. Door dien maatregel, meent uwe Commissie, is de Synode met der daad tusschengetreden, en heeft

zij de mannen van *Haulerwijk* krachtig in staat gesteld, om aan de voorwaarden te voldoen, zonder welke geen eigen Leeraar, van den Lande bezoldigd, door de Hooge Regering wordt toegestaan.

» Op dezen grond meent uwe Commissie te mogen adviseren, dat de Synode aan de Adressanten niet alleen haar gunstig besluit tot stichting van het vereischte Kerkgebouw mededeele, maar tevens hen, ten opzigte der finale scheiding van *Donkerbroek* en *Haule*, tot geduld opwekke, en, met het oog op den verderen inhoud van het adres, hen vermane, om van de gelegenheid ter bediening van den H. Doop, door den Predikant van *Donkerbroek* zoo voorkomend gegeven getrouw gebruik te maken, alles onder verzekering van de bereidvaardigheid der Synode, om, ten geschiktsten tijde, de verkrijging van eenen eigenen Predikant voor *Haulerwijk* te bevorderen.

» En hiermede hoopt uwe Commissie aan hare roeping eenigzins te hebben beantwoord, en eindigt met de bede, dat al uwe werkzaamheden door den geest van CHRISTUS bestuurd worden, tot heil der Hervormde Kerk in Nederland.

De Commissie,

H. E. VINKE.
H. J. VAN HOORN.
R. J. KONING."

Het Rapport aan de orde gesteld.

Met dankbetuiging wordt het Rapport ontvangen, en ter visie gelegd zijnde, wordt het voor eene volgende Zitting aan de orde der discussien gesteld.

Besluit ter zake het voorstel van den Heer *Losgert*, strekkende enz.

Ter zake het voorstel, hetwelk de Heer *Losgert*, den 4. Julij ll. enz.

Rapport der Commissie tot het adres en de aanschrijving, betrekkelijk het *afschrijven en doen drukken van uitgesproken Leerredenen.*

Namens de, daartoe in de Zitting van den 24. Julij ll. geroepen, Commissie, worden door den Heer *van Rappard* voorgedragen de Concepten van adres aan den Koning en van aanschrijving aan de Provinciale Kerkbesturen, ter zake het afschrijven en drukken van uitgesproken Leerredenen, luidende dezen als volgt:

Hoogstdeszelfs regering, veroorloven wij ons tevens, Uwe Majesteit de hulde te brengen van onzen diepen eerbied en onze innige verknochtheid.

» *De Algemeene Synode enz.*"

» 's Gravenhage,
den .... Augustus 1850.

» Aan de Provinciale Kerkbesturen!

» Ter kennis van ons is gekomen, dat men, door middel der stenographie, eene, door eenen Predikant uitgesproken, Leerrede in schrift heeft gebragt, en, buiten zijne toestemming, in druk heeft uitgegeven; hoogst wenschelijk beschouwen wij het, dat, terwijl de bestaande wetgeving hiertegen niet genoegzaam schijnt te voorzien, eerlang die wetgeving worde aangevuld; dan wij hebben ons de vraag voorgesteld, of er, zoolang hieromtrent geene wettelijke bepalingen zijn daargesteld, geen middel zoude zijn, dit in schrift brengen van Leerredenen, met het oogmerk, om dezelven door den druk gemeen te maken, te keer te gaan. Na rijpe overweging hebben wij die vraag toestemmend beantwoord. Immers er is veel, dat op andere openbare plaatsen kan en moet worden toegelaten, doch hetgeen in de Kerken (onder de Godsdienstoefeningen) niet mag worden gedoogd, omdat het strekt of strekken kan tot storenis van de openbare Godsdienstoefening; het is aan het Kerkelijk bestuur opgedragen, om al datgene te weren, wat tot zulk eene storenis aanleiding kan geven, en om des noodig de hulp der politie in te roepen, indien iemand, niettegenstaande het gedaan verbod, mogt voortgaan, zich zoodanige daden te veroorloven. Wij hebben dan ook gemeend, uw Hoog Eerw. met deze onze zienswijze te moeten bekend maken, onder uitnoodiging, om, door middel van de Classikale Besturen, die Kerkeraden, bij welke zij oordeelen, dat daaraan behoefte zijn kan, opmerkzaam te maken op de bevoegdheid, om het, door middel der stenographie, afschrijven van Leerredenen, als de Godsdienstoefening storende, in de Kerkgebouwen te verbieden, en om, tot handhaving van dit verbod, zelf de hulp der politie in te roepen, vleijende wij ons, dat het openlijk verbieden het gewenschte gevolg zal hebben, zonder dat het noodig zal zijn, de toevlugt tot maatregelen te nemen, die, gedurende de Godsdienstoefening, zooveel mogelijk moeten worden vermeden.

» *De Algemeene Synode, enz.*"

» 's Gravenhage,
den .... Augustus 1850.

Met dankzegging ontvangen, worden de beide Concepten conform gearresteerd.

De Concepten aangenomen.

De Quaestor-Generaal doet mededeeling van eenen, door hem persoonlijk te nemen, maatregel, tot stijving van de Algemeene Weduwenbeurs, in hope, dat deze de goedkeuring der Synode zal wegdragen, waarop de Vergadering genoegen en dank betuigt.

Mededeeling van den Quaestor-Generaal, omtrent eenen voorgenomen maatregel, ten behoeve der *Weduwenbeurs*, met genoegen ontvangen.

Met dankzegging wordt de Vergadering gesloten, en geadjourneerd tot den volgenden dag.

Vergadering, gehouden den 22sten Augustus 1850.

Al de Leden tegenwoordig.

De Vergadering met het gebed geopend. De Notulen na resumtie gearresteerd.

Zijn ingekomen twee missiven, de eene van *C. Hooijer*, Predikant te *Zalt-Bommel*, dd. 19 dezer, geregistreerd sub n°. 1055, de andere van *J. Brave*, Predikant te *Amsterdam*, van dezelfde dagteekening, geregistreerd sub n°. 1056, berigtdoende, dat zij de benoeming respectivelijk, die, op den 16. dezer, voor de Algemeene Synodale Commissie, als Lid en als Secundus, op hen is uitgebragt, zich laten welgevallen. Met genoegen wordt zulks voor kennisgeving aangenomen, en zal van de gezamenlijke benoemingen dergenen, die, volgens kennisgeving, alsnu gebleken zijn, als Lid of als Secundus bij de Commissie te zullen optreden, aan het Ministerieel Departement berigt worden ingezonden.

De betrekkingen van Lid en van Secundus bij de Algemeene Synodale Commissie door de Heeren *Hooijer* en *Brave* volgens kennisgeving aanvaard.

Wegens de beide voorstellen van den Hoogleeraar *Muurling*, in de vorige Zitting, waarover de stemmen staakten, het eene betrekkelijk de Tabèl der Kerkvisitatie, het andere de bijzondere lastgeving betreffende, op de Synodale Commissie te verstrekken, ter zake enz. worden, krachtens art. 9 van het Reglement van Orde, de herstemmingen beproefd, en hebben dezen alsnu tot uitkomst, dat het eerste voorstel niet tot deliberatie wordt toegelaten, en het andere niet aannemelijk wordt verklaard.

De beide voorstellen van den Hoogleeraar *Muurling*, betreffende de *tabel* voor de *Kerkvisitatie* enz., bij herstemming verworpen.

Aanvang der deliberatien wegens de Herziening.

Met gepaste toespraak leidt de President de belangrijke werkzaamheden in, waartoe de Synode overgaat, zijnde de deliberatien wegens de Conceptreglementen voor het bestuur en voor het beheer der Kerk.

Het Concept Algemeen Reglement voor het Bestuur in discussie.

Met eerstgenoemd een aanvang makende, stelt de Commissie, op verlangen der Vergadering, het Concept zelf, en niet het Rapport der Commissie, dat deswegens is uitgebragt, aan de orde.

Besluiten op artt. 1—4 van het Concept.

De benaming en hoofdverdeeling worden goedgekeurd, als in het Concept. Art. 1 wordt aangenomen, met wijziging van » uit Gemeenten," naar het amendement van den Secretaris, wordende daarvoor in de plaats gesteld: » uit *allen, die behooren tot de Hervormde Gemeenten.* " Op art. 2 worden voorgesteld de navolgende amendementen:

Door den Heer *Te Gempt*, dat bepaaldelijk zal worden uitgedrukt, dat zij, die door het Lidmaatschap of door den Doop tot de Kerk behooren zullen, in de Ledematen- of Doopboeken moeten zijn ingeschreven.

Door den Hoogleeraar *Muurling*, dat voor » of met hunne ouders — overgegaan » gelezen worde: » of gerekend kunnen worden hare kweekelingen te zijn."

Door den Heer *van Hoorn*, dat achter » gedoopt zijn" worde ingevoegd: » die uit Hervormde ouders geboren zijn, zoolang zij nog minderjarig zijn."

De twee eerste worden verworpen, het laatste wordt aangenomen; voor het overige het artikel goedgekeurd, naar het Concept, alleen, tot verbeterde redactie, aan de overweging van de Commissie tot het Concept aanbevolen.

Art. 3 wordt aangenomen, met twee amendementen van den Hoogleeraar *van Oordt*, zijnde, naar het eene, de invoeging achter » zoolang zij niet " van » door woord of daad," naar het andere, de verandering van » het Lidmaatschap" in » hunne betrekking tot de Kerk."

Op art. 4 wordt het voorstel van den Heer *van Rappard*, om de vermelding van het beheer der stoffelijke belangen uit het artikel geheel en al weg te laten, niet aangenomen.

Men vereenigt zich met de redactie van het artikel, die is voorgedragen in het Rapport, zijnde: » de Nederlandsche Hervormde Kerk wordt bestuurd, en hare goederen worden beheerd door mannen, die zij zelve hiertoe roept, en volgens enz.", nadat de Hoogleeraar *Vinke* hierop deze wijziging had voorgesteld: » De Nederlandsche Hervormde Kerk wordt bestuurd, èn met opzigt tot hare geestelijke èn met opzigt tot hare stoffelijke belangen, door mannen enz."

Missive van den Mini ter van Binnenlandsch Zaken, betrekkelijk *Akademiebeurzen*, ter v sie gelegd.

In eene Avondzitting de werkzaamheden voortgezet wordende, komt ter tafel eene missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken, dd. 17 dezer, n°. 133, 5° Afdeeling, geregistreerd sub n°. 1058, in antwoord op het adres der Synode aan den Koning, wegens de Akademiebeurzen, gearresteerd den 17. Julij ll., berigtende, dat het geven van uitvoering aan het Koninklijk besluit van 15 Februarij 1843, sints geruimen tijd, een punt van ernstig onderzoek uitmaakt, doch nog steeds aan bezwaren onderhevig is; dat overigens het voornemen bestaat, bij de te verwachten wettelijke regeling van het Hooger Onderwijs, het verleenen van beurzen of onderstanden aan studerenden in overweging te nemen.

Tot eene volgende Zitting wordt de missive aanhangig gehouden.

Voortzetting der dis cussien wegens *de Her ziening* tot aan art. van het Concept.

Terugkeerende tot het werk der Herziening, worden, op voorstel van den Heer *van Rappard*, de twee volgende bijvoegselen tot art. 4 gearresteerd:

Vooreerst achter » beheerd" — » behoudens de regten van derden."

Ten tweede aan het slot » en met inachtneming van de wetten van den Staat.

Op de vraag van denzelfde, of, terwijl in dit en het volgende artikel de vermelding van de Reglementen en verordeningen wegens het *bestuur* en *beheer* beide vervat is, art. 68 ook beschouwd moet worden voor beiden van kracht te zijn, wordt door de Vergadering geantwoord, dat uit art. 5 duidelijk blijken kan, dat al wat in het Concept, omtrent reglementen en verordeningen, verder voorkomt, en alzoo ook het genoemd artikel, alleen op het bestuur van toepassing kan zijn.

» Bij de behandeling van art. 5 worden voorgesteld de navolgende amendementen:

Van den *Vice-President*, om het geheele artikel weg te laten.

Van den Heer *Hugenholtz*, om te doen wegvallen de alinea van het artikel.

Van den Heer *van Rappard*, om het artikel in dezer voege te stellen: » Behalve de Reglementen op het beheer der goederen, wordt het bestuur der Kerk bij dit Reglement vastgesteld."

Van denzelfde, om voor » Algemeene Reglementen" in de alinea te lezen » een Algemeen en Bijzondere Reglementen."

Van den Secretaris, om » zal worden " in de alinea te veranderen in » wordt. "

De drie eerste amendementen worden verworpen, de twee laatste worden aangenomen.

Een voorstel van den Hoogleeraar *Muurling*, om de alinea met kleine letters als eene noot te drukken, wordt niet goedgekeurd.

Alleen wordt nog, op voorstel van den *President*, besloten, de eerste woorden » de zorg — of" te doen wegvallen, en voor het overige het artikel aangenomen als in het Concept.

Op art. 6 wordt door den *Secretaris* als amendement voorgesteld, om het aldus te lezen: » Het Kerkbestuur der Nederlandsche Hervormde Kerk wordt Gemeentelijk, Classikaal, Provinciaal en Synodaal uitgeoefend." Dit voorstel verworpen zijnde, wordt door de Heeren *Koning* en *Serrurier* aanteekening verzocht, met beroep op artikel 20 van het Reglement van Orde, dat zij met dit besluit zich niet vereenigd hebben.

De Vergadering wordt dankend gesloten, en geadjourneerd tot den volgenden dag.

Vergadering, gehouden den 21sten Augustus 1850.

Alle Leden tegenwoordig.

De Vergadering geopend met het gebed. De Notulen na resumtie gearresteerd.

van *die* Provinciale Kerkbesturen, welke, buiten den Secretaris en den Ouderling, uit niet meer dan drie Leden bestaan, wordt mede een tertius benoemd, ten einde, bij ontstentenis of aftreding tusschentijds van den Secundus, dezen te vervangen."

In art. 9 wordt alleen »Kerkbesturen" met »Kerkelijke besturen" verwisseld, en het overige goedgekeurd naar het Concept.

Artt. 10 en 11 conform het Concept, het eerste, met verandering van »tusschen hen" in »tusschen de twee" in de eerste alinea, het laatste, met verwerping van het amendement van den Heer *van Hoorn*, om voor »twee derden" in de plaats te stellen »meer dan de helft".

Art. 12 aangenomen als in het Concept, met toevoeging aan de alinea, naar het amendement van den Heer *van Rappard*, van de woorden: »ten zij de Vergadering hem, om redenen, van die verpligting ontslaat."

Gekomen tot art. 13, stelt de Hoogleeraar *Muurling* voor, dat dit artikel geheel en al zal worden weggelaten, en wordt dit voorstel verworpen.

Met inroeping van art. 20 van het Reglement van Orde, wordt aanteekening verzocht door den *Vice-President*, den *Secretaris*, de Heeren *te Gempt*, *Koning*, *Doorenbos* en *Serrurier*, dat zij zich met deze resolutie niet vereenigd hebben.

Hierna wordt besloten, te dezer plaatse, art. 9 van het nog vigerend Reglement, gelijk het daar bestaat, onveranderd te behouden.

»Kerkbesturen" in art. 14 wederom, gelijk in art. 9, in »Kerkelijke besturen" veranderd zijnde, wordt het artikel aangenomen, zooals in het Concept, met weglating van de noot, naar het voorstel van den Heer *van Rappard*.

Naar de opmerking van den Heer *Serrurier*, wordt aan de Commissie tot het Concept opgedragen te onderzoeken, of, in verband met de overige artikelen, waarin van de Provinciale Kerkbesturen sprake is, de Waalsche Commissie in het eerste lid van art. 15 met name behoort vermeld te worden.

Overigens wordt dit gedeelte, met de twee volgende alinea's, aangenomen naar het Concept.

Tot wijziging van de derde alinea worden twee amendementen voorgesteld.

Naar het eene, van den Heer *van Rappard*, wordt zij aldus gelezen: »Dispensatie kan alleen gegeven worden van die bepalingen, welke uitdrukkelijk bij

strekkende, om de woorden » en voorlichting te vragen " weg te laten, en in de alinea alsdan noodige verandering te maken; het andere van den Heer *Losgert*, om voor « in opklimmenden rang naastvolgende" in de plaats te stellen » de hoogere. "

De tweede alinea wordt, voor den inhoud, goedgekeurd, en, voor de redactie, aanbevolen aan de Commissie tot het Concept.

Art. 18 aangenomen naar het Concept, met de navolgende amendementen :

Van den Hoogleeraar *van Oordt*, om in den laatsten regel voor » *hare* " te lezen : » *de* Algemeene Synodale Commissie. "

Van den *Vice-President*, om bij den aanvang voor » een lager Kerkbestuur" alleen te stellen : » een Kerkelijk bestuur."

Van den *Secretaris*, om in de zinsnede aan het slot de woorden : » In *dit* " te doen vervangen door » In dit laatste. "

Alsnu aan de orde zijnde art. 16, wordt, nadat de Vergadering de vraag zich heeft voorgesteld, of de hierin voorkomende onderwerpen in het Algemeen Reglement behooren opgenomen te worden, en haar oordeel bevestigend heeft uitgesproken, door den Heer *van Rappard* het navolgend amendement op het geheele artikel gegeven :

» Iedere beslissing van een Kerkelijk Collegie is vatbaar voor hooger beroep, bij het in opklimmenden rang volgend.

» Van de beslissingen, in hooger beroep gevallen, wordt geen nieuw appèl toegelaten, doch kan alleen vernietiging worden gevraagd, wegens verzuim van voorgeschrevene vormen, of wegens schennis of verkeerde toepassing der reglementen.

» Het verzoek tot vernietiging van uitspraken van Classikale en Provinciale besturen wordt gedaan bij de Algemeene Synodale Commissie, die in dezen beslist.

» Ingeval van vernietiging, wordt de zaak, tot nadere afdoening, verzonden aan een ander Collegie van gelijken rang, als dat de vernietigde uitspraak heeft gewezen. Indien ook dit Collegie gelijke uitspraak doet, als het eerste, wordt de zaak, bij vernieuwd verzoek tot cassatie, definitivelijk door de Synode zelve afgedaan.

len, wordende deze alsnu bij het eerste lid van het artikel aangevoegd; het andere van den Heer *Serrurier*, om enz.

Art. 21 wordt aangenomen naar het Concept, met de wijziging alleen, di- door de rapporterende Commissie is voorgesteld, zijnde de invoeging in he slot der alinea, achter de woorden » om met hem en twee " van » of, waar d stof daartoe voorhanden is, drie."

Vervallen is, door deze aanneming, het amendement van den Heer *van Ra pard*, tot invoeging vóór de woorden » twee Leden" van » zoo mogelijk."

Verworpen worden de amendementen van den *Secretaris*, om op de woord- en » onder het toezigt" te doen volgen: » van het Classikaal Bestuur, hetwelk d en Predikant twee ambtgenooten uit den Ring toevoegt", en van den Heer *van Hoorn*, om voor » zijn geplaatst" te lezen » worden door het Classikaal Bestuur geplaatst."

Komende tot art. 22, wordt door den *Secretaris* voorgesteld een amendement op de alinea, om deze aldus te lezen: » In Gemeenten met drie of meer Predikanten, wordt de Kerkeraad onderscheiden in Gewonen en Breeden Kerkeraad. De eerste is zamengesteld uit de Predikanten en Ouderlingen; dezen, met de Diakenen vereenigd, vormen den laatstgenoemde."

Besloten zijnde, naar aanleiding van dit amendement, aan te nemen, dat in de gezegde Gemeenten de beide Kerkeraden, met een onderscheiden toevoegsel tot den naam van Kerkeraad, zullen worden aangeduid, worden de daaraan te geven namen gehouden in advies.

Voorstel van den Heer *Hugenholtz*, om artt. 23—29 door een nieuw artikel, waarin al de daarin voorkomende bepalingen naar speciale Reglementen verwezen worden, te doen vervangen, aan de orde gesteld.

Bij art. 23 wordt door den Heer *Hugenholtz* het navolgend artikel voorgesteld, om daarmede artt. 23 tot en met 29 te doen vervangen:

» Al wat betreft de zamenstelling en benoeming van Kerkeraden, de werkzaamheden en pligten dier besturen in het algemeen, en die van derzelver onderscheiden Leden, mitsgaders al wat betrekking heeft op de benoeming en beroeping van Predikanten, zal nader bij bijzondere reglementen worden geregeld.

De tijd verstreken zijnde, zal tot de behandeling van dit voorstel in de volgende Zitting worden overgegaan.

1e alinea, en te stellen vóór « de bevordering van," en den aanvang der alinea in dezer voege te wijzigen: « Aan den Predikant (of de Predikanten), in vereeniging met de Ouderlingen, is" enz.

Aan het slot van het artikel wordt door den *Secretaris* voorgesteld, dat aldus zal gelezen worden: » Het vaststellen van Collecten, de zorg voor de Diakoniegoederen, zoo veel niet kan gerekend worden in het beheer te zijn begrepen alsmede voor de geestelijke behoeften der armen is" enz., het overige naar het Concept.

Bij de stemming wordt het amendement gesplitst, en wordt geresolveerd » Het vaststellen van Collecten en de zorg voor de Diakoniegoederen" op te nemen, maar het toevoegsel » zooveel niet" enz. weg te laten.

In de noot van het artikel wordt, naar het voorstel der Commissie, » het" veranderd in » een."

Overeenkomstig het amendement van den Hoogleeraar *van Oordt*, wordt art. 24 aldus gesteld: » De censuur over de Leden der Gemeente, met uitzondering van de Predikanten, zoowel Emeriti als dienstdoende, de Ouderlingen, de Diakenen, de Candidaten tot de Heilige dienst, de Kerkvoogden en de Notabelen " enz., gelijk verder voorkomt in het Concept.

Naar aanleiding van eene vraag van den *Vice-President*, wordt door de Vergadering verklaard, dat in dit geval Floreenpligtigen met Notabelen niet behooren gelijk gesteld te worden.

Aan de orde zijnde de beraadslagingen wegens art. 25, worden daarbij in overweging gegeven de navolgende amendementen:

Van de Commissie: » Het regt tot benoeming van Ouderlingen en Diakenen en tot beroeping van Predikanten berust bij de verschillende Gemeenten. Dezen zullen dit, òf zelven kunnen uitoefenen, òf door hen, die zij daartoe magtigen, uit haren naam doen uitoefenen.

» De regeling daarvan wordt, behoudens de regten van derden, aan de speciale Reglementen op de Kerkeraden en de Predikantsberoeping overgelaten.

Tot dat daarin door dezen zal zijn voorzien, blijven de nu daaromtrent bestaande bepalingen van kracht en toepassing."

Van den Hoogleeraar *Muurling*: » Het regt tot benoeming van Ouderlingen en Diakenen en tot het beroepen van Predikanten, berust bij de Gemeente.

uitoefening van dit regt gepaard gaan, of daarbij plaats kunnen hebben, zullen door de Kerk de noodige maatregelen worden genomen of uitgelokt."

Gedelibereerd zijnde, blijkt, dat de Synode, ofschoon van oordeel zijnde dat eene verklaring van de beschouwing der Kerk omtrent de Collatieregten als niet strookende met hare beginselen, in het Reglement niet te huis behoort, en het artikel, zooals het daar in het Concept geschreven staat, niet mag worden aangenomen, doch tevens erkennende, dat eenige uitspraak door de Kerk, te dezer plaatse, ter zake voormeld, gedaan moet worden, nadat het amendement van den Heer *Diemont* is verworpen, met het voorgestelde door den Hoogleeraar *Muurling*, als ook met de uitbreiding, daaraan door den *Vice-President* gegeven, en met het additament van de rapporterende Commissie aan het slot, zich vereenigt.

Art. 29 aangenomen zijnde geheel naar het Concept, wordt door den Hoogleeraar *Vinke* de vraag voorgesteld, of niet aan het slot dezer Afdeeling een artikel moet worden opgenomen, van strekking en inhoud, als art. 16 van het Concept-Reglement op de zamenstelling en werkzaamheden der Kerkeraden, door de Synode ten jare 1824 aan Zijne Majesteit den Koning ter sanctie aangeboden, luidende als volgt: »De Kerkeraad oefent toezigt en medebestuur uit over de Gemeentefondsen en eigendommen, alsmede over de finantiele belangen der Gemeente, voor zoover zulks, naar bestaande Reglementen, aan denzelve toekomt" (of gelijk eerst gesteld was: »als bij de bestaande Reglementen te dien opzigte is bepaald geworden.")

De Hoogleeraar *Muurling* stelt voor, dat artikel, zooals het in het Concept-Reglement voornoemd wordt gelezen, in het Algemeen Reglement in te lijven, met vervanging van »naar bestaande Reglementen" door »volgens nog te maken Reglementen."

Door den *Vice-President* wordt het volgende gegeven als amendement: »De Kerkeraad der Gemeente zal klagten kunnen inbrengen aan het Classikaal Bestuur, waaronder zij ressorteert, wegens vermeende of bestaande misbruiken en gebreken in de administratie of den toestand der Kerkelijke goederen en gebouwen.

»Het Classikaal Bestuur zal, daartoe termen vindende, de klagten brengen bij de bevoegde autoriteit."

Als subamendement stelt de Heer *Serrurier* hierop voor, in de plaats van »zal klagten *kunnen* inbrengen" te lezen: »zal zijne klagten behooren in te brengen."

De geheele zaak, waartoe de vraag en de voorstellen betrekking hebben, wordt ter overweging aanbevolen aan de rapporterende Commissie.

Artt. 30—36 worden goedgekeurd als in het Concept, met bijvoeging alleen bij art. 33, naar het voorstel der Commissie, van: „De Waalsche Predikanten zijn Leden der Ringsvergadering," en met weglating uit art. 35, naar het amendement van den *Secretaris*, van „overeenkomstig de bepalingen bij art. 17."

Ter tafel wordt gebragt en, na kennisneming, in handen gesteld van de Commissie tot het Concept-Reglement voor het bestuur, eene missive van den President van het Provinciaal Kerkbestuur van *Gelderland*, *R. Macalester Loup*, dd. 23 dezer, geregistreerd sub n°. 1060, inlichtingen verzoekende, omtrent de vervulling van het Praesidium van het Classikaal Bestuur van *Bommel* met 1 Januarij 1851.

Missive van den President van het Provinciaal Kerkbestuur van *Gelderland*, houdende verzoek om inlichting omtrent de vervulling van het Praesidium van het Classikaal Bestuur van *Bommel*, commissoriaal gemaakt.

De tijd tot voortzetting van de beraadslagingen verstreken zijnde, brengt de Heer *van Rappard*, die zegt, vermoedelijk verhinderd te zullen worden, aan de verdere werkzaamheden deel te nemen, zijne afscheidsgroete, en ontvangt, bij monde van den Voorzitter, de wedergroet der Vergadering. Aan den Secundus is aanschrijving gedaan, om, in de plaats van genoemd Lid, bij de Zittingen der Synode op te treden.

De Vergadering wordt dankend gesloten, en geadjourneerd tot Maandag den 26. dezer, met alteratie van art. 24 van het Reglement van Orde, des voormiddags te elf uren.

Vergadering, gehouden den 26*sten Augustus* 1850.

Al de Leden, uitgezonderd de Heer *van Rappard*, tegenwoordig.

De Vergadering geopend met het gebed. De Notulen na resumtie gearresteerd.

De President doet mededeeling van het, bij hem ingekomen, berigt, dat de opgeroepen Secundus van den Heer *van Rappard*, zijnde de Heer *J. H. van Lennep* te *Arnhem*, door ambtsbezigheden verhinderd wordt, ter Vergadering op te komen.

Missive van dankzegging van Kerkvoogden te *Gouderak* voor genoten subsidie.

De Secretaris brengt ter tafel eene missive van dankzegging voor gunstig toegelegde subsidie, ingezonden door Kerkvoogden te *Gouderak*, dd. 24 dezer, geregistreerd sub n°. 1061, wordende deze missive aangenomen voor notificatie.

Voortgezette Herziening. Artt. 37, 38a.

Hervattende de beraadslagingen wegens het Concept van Algemeen Reglement, wordt art. 37, nadat een voorstel van den Quaestor-Generaal, om de Afdeelingen van de Gemeenten in Provinciale ressorten hier en overal in het Concept weg te doen vallen, verworpen is, conform het Concept goedgekeurd, alleen voor opmerkingen, betrekkelijk stijl of taal, nedergelegd bij de Commissie van het Rapport.

Art. 38 wordt aan de orde gesteld, terwijl de Vergadering verklaart, met de motie van den Heer *Hugenholtz*, om de discussiën wegens dit artikel te verdagen, tot dat men aan de zamenstelling der Synode, naar art. 62, zal gekomen zijn, zich niet te kunnen vereenigen.

Naar het amendement in het Rapport der Commissie, wordt de aanvang van het artikel aldus gesteld: » Er zijn de volgende Provinciale ressorten met hunne Classen."

Voorts worden de onderscheidene voorkomende ressorten, met de daarbij vermelde Classen, in overweging genomen, en wordt op dat van » *Noordbraband* en *Limburg*" als amendement, door den Heer *van Laak*, voorgesteld, om de laatstgenoemde woorden » en *Limburg*", alsmede, bij de Classen, » en *Maastricht*" weg te nemen; het getal van 5 te veranderen in 4, en vóór *Eindhoven* het koppelwoord » en" in te voegen; vervolgens aan het slot van het artikel het volgende te plaatsen: » Het Kerkbestuur van *Limburg* blijft, in eene exceptionele inrigting, als zoodanig bestaan."

Na ernstige beraadslaging, oordeelt de Vergadering, conform dit voorstel te moeten besluiten.

Overigens zijn al de indeelingen der Classen, in de verschillende ressorten, goedgekeurd naar het Concept, tot aan de laatste alinea, betreffende de Waalsche Gemeenten, waarvan de behandeling, wegens den verstreken tijd, wordt verdaagd tot de eerstkomende Zitting.

De Vergadering wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

Vergadering, gehouden den 27sten Augustus 1850.

Al de Leden, met uitzondering van den Heer *van Rappard*, tegenwoordig.

De Vergadering geopend met het gebed. De Notulen na resumtie gearresteerd.

Wederom ter hand genomen zijnde het Concept van het Algemeen Reglement op het bestuur, waarin men is gevorderd tot de laatste alinea van art. 38, betreffende de Waalsche Gemeenten, wordt te dezer zake, alsmede ter zake het ressort van *Limburg*, terugkomende op het besluit, hetwelk, omtrent het laatstgenoemd, in de vorige Zitting is gevallen, op de laatste alinea van dat artikel (38), en eenige volgende artikelen, die hiermede in verband worden gebragt, door den Heer *Hugenholtz* voorgesteld het navolgend amendement. Arrestering van art. 38b—41.

Art. 38, aan het slot, aldus te lezen: » De Waalsche Gemeenten en die van het Hertogdom *Limburg* maken afzonderlijke Kerkressorten uit. "

Art. 40, achter » Provinciale Kerkbesturen" een sluitteeken te plaatsen, en bij te voegen in *eene alinea*: » De belangen van de Waalsche Gemeenten en van die in *Limburg* zijn toevertrouwd aan afzonderlijke Commissien van bestuur.

Art. 41. De Leden der Classikale en Provinciale Besturen worden benoemd door de Classikale Vergadering, jaarlijks op den laatsten Woensdag in de maand Junij te houden in de Hoofdplaats der Classe.

» De Leden der Commissie voor de Waalsche Gemeenten worden benoemd door eene Waalsche Vereeniging of Reunie, welke jaarlijks gehouden wordt op zoodanige plaats, als door de Reunie des vorigen jaars zal bepaald zijn.

De Leden der Commissie van bestuur in *Limburg* worden benoemd door eene gelijke Vergadering, jaarlijks op den laatsten Woensdag in de maand Junij te houden te *Maastricht*.

Art. 42. De, in de vorige artikelen genoemde, Vergaderingen bestaan uit" enz., het overige naar het slot van het eerste lid des artikels in het Concept."

Door den voorsteller van deze amendementen in overweging gegeven zijnde, om ze aan het oordeel der Commissie tot het Concept te onderwerpen, en daarop later terug te komen, wordt besloten, dat zij onmiddellijk in behan-

deling zullen genomen worden, zoo als zij zullen voorkomen naar de volgorde in het Concept.

Alzoo wordt eerst gehandeld over het laatste gedeelte van art. 38, en wordt besloten, met wegneming van hetgeen in de vorige Zitting, omtrent het Kerkbestuur van *Limburg*, werd gesteld, en van hetgeen, de Waalsche Gemeenten betreffende, voorkomt in het Concept, het slot van het artikel te redigeren naar het amendement van den Heer *Hugenholtz*; voorts de noot te doen wegvallen, en naar elders in het Reglement over te brengen.

Op art. 39 wordt door den Heer *van Hoorn* voorgesteld als amendement, om de woorden: » op voorstel van de Provinciale Kerkbesturen," te veranderen in: » op voorstel van de Classikale Besturen, na gehoord te hebben de Provinciale Kerkbesturen." Het amendement, gewijzigd door het subamendement van den *Secretaris*, zijnde de bijvoeging, achter » de Classikale Besturen," van » die er in betrokken zijn", wordt aangenomen, en het artikel alzoo gearresteerd.

Het eerste gedeelte van art. 40, loopende tot » Provinciale Kerkbesturen", wordt aangenomen naar het amendement van den *Secretaris*, tot invoeging achter » toevertrouwd aan", van » Classikale Vergaderingen", met het subamendement van den *Vice-President*, om op deze woorden in parenthesi te laten volgen: » (Overeenkomstig de bepalingen van artt. 41 tot 44.)" Daarna wordt goedgekeurd het vroeger vermelde amendement van den Heer *Hugenholtz*, met het subamendement van den *Secretaris*, strekkende, om, in de plaats van de woorden » aan afzonderlijke Commissien van bestuur", het volgende te lezen: » Eerstgenoemden aan de Waalsche Reunie en de Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken, laatstgenoemde aan de jaarlijksche Kerkelijke Vergadering en het Kerkbestuur van *Limburg*. "

Met inroeping van art. 20 van het Reglement van Orde, doet de Heer *Hugenholtz* aanteekening geschieden, dat hij zich met de invoeging van de Classikale Vergadering, de Waalsche Reunie en de jaarlijksche Kerkelijke Vergadering in *Limburg* niet vereenigd heeft.

Op art. 41 wordt aangenomen het voorgestelde amendement van den Heer *Hugenholtz*, met de navolgende wijzigingen:

Aan het eerste lid, naar het amendement van de rapporterende Commissie, toegevoegd: » Deze benoeming geschiedt op zulk eene wijze, dat, zooveel mogelijk, elke Ring in het Classikaal Bestuur vertegenwoordigd worde."

In de alinea, naar de amendementen van den Heer *Serrurier*, » Commissie voor de Waalsche Gemeenten" veranderd in » Commissie tot de Zaken der

Waalsche Kerken," en bijgevoegd achter » welke", zooveel zulks mag te pas komen, de Classikale Vergadering vervangende."

In de tweede alinea, volgens amendement van den Heer *van Laak*, » der Commissie van bestuur in," veranderd in » van het Kerkbestuur van" en » eene gelijke Vergadering" in » de jaarlijksche Kerkelijke Vergadering."

Verworpen is het amendement van den Heer *de Willigen*, om voor de woorden » op den laatsten Woensdag van de maand Junij" te lezen: » in de laatste helft der maand Junij", en na » Hoofdplaats der Classe" te doen volgen: » op zulk eenen dag, als door elke Classe in huishoudelijk Reglement zal worden vastgesteld."

Op art. 42 wordt door den Heer *Hugenholtz*, met uitbreiding van zijn vroeger ingediend amendement, alsnu voorgesteld, om het artikel aldus te lezen: » De in de vorige artikelen genoemde Vergaderingen bestaan uit Afgevaardigden der Kerkeraden, behoorende onder het ressort."

Uit Gemeenten van ééne Predikantsplaats vaardigt de Kerkeraad ter Vergadering af, hetzij den Predikant hetzij eenen Ouderling, benevens eenen Secundus, die optreedt, wanneer de eerstgenoemde verhinderd wordt ter Vergadering op te komen.

Uit de overige Gemeenten benoemt de Kerkeraad zoovele Afgevaardigden, als er Predikantsplaatsen in zijne Gemeente zijn, benevens gelijk getal Secundi. Met dien verstande, dat altijd de helft, of grootste helft, der Afgevaardigden behoort te bestaan uit Predikanten."

Het amendement verworpen zijnde, wordt, op voorstel van den *Vice-President*, besloten, om de vermelding van Kerkvoogden, hier en overal in het Concept, buiten behandeling te houden, tot dat het Concept van Algemeen Reglement voor het beheer zal zijn gearresteerd.

Door den Hoogleeraar *van Oordt* wordt in overweging gegeven, het eerste gedeelte van het artikel, zijnde het eerste lid, met de alinea, en de tweede helft van de tweede alinea, aldus te amenderen: » De Classikale Vergadering bestaat uit wettige vertegenwoordigers der Kerkeraden, zijnde al de dienstdoende Predikanten, benevens zoovele dienstdoende Ouderlingen, als door den Kerkeraad van elke Gemeente in het ressort zullen worden afgevaardigd, mits het getal der Predikanten niet te boven gaande."

Dit amendement wordt aangenomen, met de volgende wijzigingen, overeenkomstig de daartoe voorgestelde amendementen:

Naar dat van den *Vice-President*, ingevoegd achter « Gemeente in het ressort", de woorden « voor hare rekening."

Naar dat van den Heer *Diemont*, in eene alinea bijgevoegd: « In gecombineerde Gemeenten, met meer Kerkeraden, zal de afvaardiging van de Ouderlingen door hen bij toerbeurten geschieden.

Door den Heer *Serrurier* de bepaling voorgesteld zijnde: «Bij ontstentenis van Ouderlingen, zijn de Kerkeraden bevoegd, om in dezer plaats dienstdoende Diakenen af te vaardigen," wordt dit amendement verworpen.

Voorts worden de eerste helft van de tweede alinea: « Het regt — vacant is," alsmede de laatste alinea, goedgekeurd naar het Concept.

In den Avond worden de werkzaamheden voortgezet.

Art. 43 wordt, nadat eene motie van den *Secretaris*, om « *Assessor*" met « *Vice-Praeses*" te verwisselen, verworpen is, aangenomen, zoo als het voorts door den *Secretaris* is voorgesteld: » Praeses, Assessor en Scriba van deze Vergadering zijn dezelfden, die als zoodanig bij het Classikaal Bestuur fungeren."

In art. 44 worden de eerste deelen, sub 1° en 2°, aangenomen naar het Concept, met weglating, overeenkomstig het voorstel van den Heer *Hugenholtz*, van « bij verschillende Reglementen."

Het sub 3°. gestelde verlangt de Heer *te Gempt* aldus te zien gewijzigd: » De rekeningen der Classikale Fondsen, inzonderheid die der Weduwenbeurs, op te nemen en af te sluiten, Quaestors te benoemen, en al datgene te doen, wat, volgens de bestaande Huishoudelijke Reglementen op het beheer dier Fondsen, met inachtneming der verkregene regten van derden, geoordeeld wordt te behooren."

De *President* stelt de alinea dus voor: » het opnemen en afsluiten der Classikale rekeningen, alsmede het benoemen van een Quaestor" enz., het overige naar het Concept.

Eerstgenoemd amendement verworpen zijnde, besluit de Vergadering, zich met het tweede te vereenigen.

Verworpen wordt het amendement van den *Vice-President*, om bij te voegen: » Bij die gelegenheid wordt ook de administratie der Weduwenbeurzen door de Leden van dezelven opgenomen, aan hen verantwoord, en daaromtrent besloten, zoo als, volgens de Huishoudelijke Reglementen op het beheer dier Beurzen, met inachtneming van de verkregene regten van derden, geoordeeld wordt te behooren."

De *Secretaris* stelt voor, sub 3°, voorafgaande aan hetgeen nu sub 3°. is gesteld, het volgende te plaatsen:

stuur altijd zal moeten bestaan, voor de helft of grootste helft, uit Predikanten, en dat altijd ten minste één Ouderling daarin zitting zal moeten hebben."

Door den Heer *Koning*, om, voor » van 36 tot 50 *vier*, en die meer dan 50 hebben vijf" tot het slot, te lezen: » van 36 en daarboven *vier*".

Door den Heer *van Hoorn*, om te bepalen: » die Ouderlingen zijn alleen benoembaar, die niet langer dan zes jaren buiten Kerkedienst geweest zijn."

Door den Hoogleeraar *Muurling*, om op « dienstdoende Predikanten" te laten volgen: » behoorende tot het ressort."

Door den Heer *Serrurier*, om in het Classikaal en in de Hoogere Besturen een getal van Ouderlingen op te nemen, gelijk staande met dat van Predikanten.

Door denzelfde, om de Oud-Ouderlingen van al de Besturen uit te sluiten.

Door den Heer *te Gempt*, om, in de plaats van » en twee, drie, vier of vijf Leden", te lezen: » en twee Leden of meer."

Door den *President*, om de alinea aldus te stellen: » ressorten, met 25 en minder Predikantsplaatsen, zullen *twee*, die van 26 tot 40 *drie*, en die meer dan 40 hebben, *vier* Predikanten benoemen.

In stemming gebragt zijnde, worden de amendementen van den Hoogleeraar *Muurling* en van de Heeren *Koning* en *te Gempt* aangenomen, zijnde al de overige verworpen.

Art. 46 wordt gearresteerd met de wijziging, door den Hoogleeraar *Muurling* voorgesteld, om de woorden » zooveel mogelijk" met » bij voorkeur" te verwisselen, en zijn de amendementen der rapporterende Commissie, alsmede van den Heer *Koning*, verworpen, strekkende het eene, om uit het eerste lid de woorden » bij vrije keuze," het andere, om de eerste alinea te doen wegvallen.

Art. 47 wordt aangenomen naar het Concept, met uitzondering van hetgeen sub 5° is gesteld, waarvan de woorden » en het acht geven," enz. zijn gehouden in advies, terwijl, tot verbeterde redactie, sub 3° aldus zal gelezen

worden: » het afnemen van examen van degenen, die tot den post van Catechiseermeester of Catechiseermeesteresse verlangen te worden toegelaten enz."

Op de daartoe strekkende vraag van den *President* wordt beslist, dat de vermelding van Kerkvoogden en Notabelen, sub 1°. even als sub 2°., moet behouden worden.

Door den Hoogleeraar *Muurling* voorgesteld zijnde, sub 7°. bij te voegen: » Het Classikaal Bestuur doet jaarlijks aan de Classikale Vergadering mededeeling van het belangrijkste zijner werkzaamheden, die het daartoe geschikt acht", wordt dit door de Vergadering verworpen, en doen de *Secretaris*, de Heeren *Koning* en *Serrurier*, met beroep op art. 20 van het Reglement van Orde, aanteekening geschieden, dat zij met dit besluit zich niet vereenigd hebben.

Verworpen wordt desgelijks het amendement van den Heer *te Gempt*, tot toevoeging van het volgende sub 7°.: » Aan de Classikale Besturen wordt opgedragen, te waken voor de regten der Classen op en in het belang der Classikale Weduwenbeurzen."

Op art. 48 worden voorgesteld de volgende amendementen:

Door den Heer *Hugenholtz*, dat, sub 2°., de woorden » doch om de drie jaren, zullen vervangen worden door: » en waar het in eene Gemeente mag worden noodig geoordeeld."

Door den *Vice-President*, voor dezelfde woorden te lezen: » doch om de drie jaren in den regel, en overigens zoo dikwijls het in eene Gemeente mag worden noodig geoordeeld."

Het laatste besluit de Vergadering aan te nemen, en het eerste te verwerpen.

Op voorstel van den *Vice-President* wordt besloten, al wat, sub 2°., in het Concept op het woord » Kerkeraden" volgt, weg te nemen, en daarvoor alleen in de plaats te stellen: » volgens de daarop bestaande verordeningen."

Overigens wordt het artikel, voor verbeterde redactie, aanbevolen aan de Commissie.

Artt. 49, 50 aangenomen conform het Concept.

Op voorstel van den *Secretaris*, wordt, in het begin van art. 51, » tijdelijk" veranderd in » onvoorziene".

Voorts wordt door denzelfde een amendement gegeven, strekkende, om, als tweede alinea, bij het artikel te voegen:

» Ingeval van ontstentenis of bij aftreding tusschentijds, als de Praeses door den Assessor wordt vervangen, treedt, in de plaats van deze, de Secundus van den Praeses op, en als, in het bedoeld geval, voor den Assessor de plaats moet worden vervuld, wordt daarvoor zijn Secundus geroepen."

Het amendement verworpen zijnde, wordt voor het overige het artikel goedgekeurd als in het Concept.

De Vergadering wordt met dankgebed gesloten, geadjourneerd zijnde tot den volgenden dag, met alteratie van art. 24 van het Reglement van Orde, des voormiddags te tien uren.

Vergadering, gehouden den 29sten Augustus 1850.

Alle Leden, met uitzondering van den Heer *van Rappard*, tegenwoordig.

De Vergadering geopend met het gebed. De Notulen na resumtie gearresteerd.

De Heer *Losgert* maakt, alvorens de arrestering heeft plaats gevonden, nog gebruik van het regt, dat hem bij art. 20 van het Reglement van Orde is toegekend, om aanteekening te doen geschieden, dat hij met het besluit, in de vorige Zitting, om het voorstel van den Heer *te Gempt*, betreffende de Weduwenbeurzen te verwerpen, zich niet vereenigd heeft.

Artt. 52—61 gearresteerd. Beginselen omtrent de afvaardiging der Synode, vastgesteld naar art. 19.

In het Conceptreglement voor het bestuur genaderd tot de derde Afdeeling van het tweede Hoofdstuk, handelende over het *Provinciaal Kerkbestuur*, wordt art. 52 aangenomen conform het Concept, met bijvoeging, als alinea, aan het slot, naar het amendement van den Heer *Hugenholtz*, van de woorden: » Het Kerkbestuur van *Limburg* is zamengesteld uit drie Predikanten en twee Ouderlingen." Tot deze bijvoeging werd besloten, nadat de motie van den Heer *van Laak*, om, met behoud van het bestaande, het getal der Leden te stellen op vier Predikanten en drie Ouderlingen, was verworpen, terwijl, door het besluit, een amendement van den Heer *Wor*, om het Kerkbestuur te doen bestaan uit vier Predikanten en één Ouderling, is komen te vervallen.

Ter zake de uitzondering van de Secretarissen der Kerkbesturen, wordt door

den Hoogleeraar *Muurling* voorgesteld, het artikel aldus te lezen: »De Leden dezer Kerkbesturen, benevens hunne Secundi, worden benoemd door de Classikale Vergaderingen, bij vrije keuze.

» De Secretaris en zijn Secundus, bij voorkeur uit de Predikanten der Hoofdstad of der omliggende plaatsen.

» Eveneens wordt, met vrije keuze, de Commissie voor de zaken der Waalsche Kerken benoemd door de Reunie."

Voor dit amendement worden voorgesteld de volgende bijvoegsels:

Door den Hoogleeraar *van Oordt*, aan het slot: » en het Kerkbestuur van *Limburg*, op gelijke wijze, door de Jaarlijksche Kerkelijke Vergadering."

Door den *Secretaris*, achter »omliggende plaatsen", de woorden » door de gezamenlijke Classikale Vergaderingen van het ressort."

Nadat eerst tot de beide bijvoegingen aan het amendement besloten is, wordt het, aldus gewijzigd, verworpen.

Tot wegneming vooral van de uitzondering der Secretarissen, geeft de *Secretaris* alsnu in amendement, om art. 52, in de eerste alinea, aldus te lezen: » Elk Provinciaal Kerkbestuur bestaat uit een getal van Predikanten, hetwelk het getal der Classen in het ressort met één te boven gaat, benevens één Ouderling of Oud-Ouderling voor elk tweetal Predikanten, door de Classikale Vergaderingen, bij beurtwisseling, af te vaardigen."

Voorts bij art. 54 in het eerste lid, voor » en Vice-President," te lezen: » Vice-President en Secretaris."

De Vergadering besluit tot de aanneming van dit amendement.

De *Vice-President*, de Heeren *Hugenholtz*, *Romenij*, *Losgert*, *Wor*, *te Gempt* en *Diemont* doen, met beroep op art. 29 van het Reglement van Orde, aanteekening geschieden, dat zij zich met dit besluit niet hebben geconformeerd.

Ten gevolge van het genomen besluit, is een ander amendement vervallen, hetwelk, na het laatstgenoemd, nog was voorgesteld door den Heer *de Willigen*, en luidende als volgt, om in art. 53 te worden ingevoegd: » De Secretaris wordt benoemd door de gezamenlijke Classikale Vergaderingen in het ressort, uit een tweetal, door het Provinciaal Kerkbestuur daartoe voor te dragen."

Ten laatste wordt geoordeeld, dat, na het gevallen besluit, van wege hetgeen reeds in art. 41 is vastgesteld, art. 53 moet worden weggelaten.

60

Art. 60 aangenomen conform het Concept.

In de Avondzitting gekomen tot het derde Hoofdstuk, eerste Afdeeling, handelende over de Synode, worden op art. 61 voorgesteld de volgende amendementen:

Door den Hoogleeraar *Muurling*, om te lezen: » De belangen van al de Gemeenten, behoorende tot de Nederlandsche Hervormde Kerk, zijn toevertrouwd aan de Algemeene Synode, die haar vertegenwoordigt, en het hoogste Kerkelijk bestuur uitoefent.

Door den *Secretaris*, om het artikel aldus te stellen: » Al de Gemeenten, behoorende tot de Nederlandsche Hervormde Kerk, worden vertegenwoordigd door de Algemeene Synode, aan wie hare belangen zijn toevertrouwd, als het hoogste Kerkelijk bestuur."

Besloten zijnde het eerste aan te nemen, is het tweede amendement vervallen.

Overeenkomstig een subamendement van den Heer *Diemont*, wordt nog tot de bijvoeging geresolveerd van: » en voor haar in regten optreedt."

Gekomen tot art. 62, wordt allereerst in overweging genomen, of het beginsel zal behouden blijven, hetwelk is aangenomen in het Concept, dat de keuze der Leden van de Synode zal verblijven aan de Provinciale Kerkbesturen, en wordt hiertoe door de Vergadering besloten, nadat verworpen is het amendement van den *Secretaris*, om deze keuze op te dragen aan de Classikale Vergaderingen.

Met inroeping van art. 20 van het Reglement van Orde, is door de Heeren *Serrurier* en *Koning* aanteekening geschieden, dat zij tot die verwerping niet hebben geconcurreerd.

Voorts wordt besloten, dat de keuze door de Provinciale Kerkbesturen zal geschieden uit hun midden, en, naar het voorstel van de rapporterende Commissie, dat, voor het woord » benoemen" in het Concept, » afvaardigen" zal worden gebezigd.

Daarna geeft de Heer *Hugenholtz* als amendement, om het artikel aldus te stellen: » Elk der Provinciale Kerkbesturen, benevens de Commissie voor de Zaken der Waalsche Kerken en het Kerkbestuur van *Limburg*, vaardigen jaarlijks tot de Algemeene Synode af, uit de Predikanten of Ouderlingen, daarin zitting hebbende:

» *Gelderland* één Lid, en, om het derde jaar, (in beurtwisseling met *Zeeland* en *Noordbrabant*) twee Leden.

» *Zuidholland* twee Leden.

» *Noordholland* twee Leden.

» *Zeeland* één Lid, en, om het derde jaar, (in beurtwisseling met *Gelderland* en *Noordbrabant*) twee Leden.

» *Utrecht* één Lid.

» *Friesland* één Lid, en, om het derde jaar, (in beurtwisseling met *Overijssel* en *Groningen*) twee Leden.

» *Overijssel* één Lid, en, om het derde jaar, (in beurtwisseling met *Friesland* en *Groningen*) twee Leden.

» *Groningen* één Lid, en, om het derde jaar, (in beurtwisseling met *Friesland* en *Overijssel*) twee Leden.

» *Noordbrabant* één Lid, en, om het derde jaar, (in beurtwisseling met *Gelderland* en *Zeeland*) twee Leden.

» *Drenthe* één Lid.

» De Commissie voor de Waalsche Kerken één Lid.

» Het Kerkbestuur van *Limburg* één Lid.

» Alles met dien verstande, dat, wanneer eenige Vergadering twee Afgevaardigden ter Synode benoemt, dezen altijd zullen moeten zijn een Predikant en een Ouderling.

» Voor al deze Afgevaardigden worden tevens benoemd Secundi, optredende, wanneer het benoemde Lid, door onvoorziene verhindering, belet wordt zich naar de Synode te begeven.

» Deze allen hebben concluderende stem. Voorts hebben ter Synodale Vergadering" enz., gelijk in het Concept.

» Door *Zuidholland*, in het eene jaar twee Predikanten, en in het ander jaar een Predikant en Ouderling of Oud-Ouderling.

» Door *Noordholland*, insgelijks, met dien verstande evenwel, dat de Ouderlingen of Oud-Ouderlingen van *Zuid-* en *Noordholland* nimmer in hetzelfde jaar ter Synode worden afgevaardigd.

» Door *Zeeland*, telken jare een Predikant, en, om het derde jaar, een Ouderling of Oud-Ouderling (de laatste in beurtwisseling met *Overijssel* en *Groningen*).

» Door *Utrecht*, telken jare een Predikant, en, om het derde jaar, een Ouderling of Oud-Ouderling (de laatste in beurtwisseling met *Noordbrabant* en *Drenthe*).

» Door *Friesland*, telken jare een Predikant, en, om het ander jaar, een Ouderling of Oud-Ouderling (de laatste in beurtwisseling met *Gelderland*).

» Door *Overijssel*, telken jare een Predikant, en, om het derde jaar, een Ouderling of Oud-Ouderling (de laatste in beurtwisseling met *Zeeland* en *Groningen*).

» Door *Groningen*, telken jare een Predikant, en, om het derde jaar, een Ouderling of Oud-Ouderling (de laatste in beurtwisseling met *Zeeland* en *Overijssel*).

» Door *Noordbrabant*, telken jare een Predikant, en, om het derde jaar, een Ouderling of Oud-Ouderling (de laatste in beurtwisseling met *Utrecht* en *Drenthe*).

» Door *Drenthe*, telken jare een Predikant, en, om het derde jaar, een Ouderling of Oud-Ouderling (de laatste in beurtwisseling met *Utrecht* en *Noordbrabant*).

» De Commissie voor de Waalsche Kerken, telken jare een Predikant of een Ouderling of Oud-Ouderling.

» Het *Kerkbestuur van Limburg*, telken jare een Predikant of een Ouderling of Oud-Ouderling.

» Door de Commissie voor de Indische Kerken, telken jare een Predikant.

Van den Heer *van Oordt*:

» Elk der, in art. 38 genoemde, Provinciale Kerkbesturen, benevens de Commissie voor de Zaken der Waalsche Kerken, en het Kerkbestuur van *Limburg*, vaardigen jaarlijks, uit hun midden, Leden, benevens hunne Secundi of Plaatsvervangers, die echter niet optreden, ter bijwoning van de Synodale Vergadering af, en wel in dezer voege:

» *Gelderland*, het eene jaar twee Predikanten, het andere een Predikant en een Ouderling, in beurtwisseling met *Friesland*.

» *Zuidholland*, jaarlijks twee Predikanten, en, om het andere jaar, een Ouderling, het laatste in beurtwisseling met *Noordholland*, en met de Commissie voor de Waalsche Kerken.

» *Noordholland*, jaarlijks twee Predikanten, en, om het derde jaar, daarenboven een Ouderling, in beurtwisseling met *Zuidholland*, en met de Commissie voor de Waalsche Kerken.

» *Zeeland*, het eerste jaar twee Predikanten, het tweede jaar een Predikant, het derde jaar een Predikant en een Ouderling, in beurtwisseling met *Overijssel* en *Groningen*.

» *Utrecht*, jaarlijks een Predikant, en, om de drie jaren, daarenboven een Ouderling, in beurtwisseling met *Noordbrabant* en *Drenthe*.

» *Friesland*, het eene jaar twee Predikanten, het andere jaar een Predikant en een Ouderling, in beurtwisseling met *Gelderland*.

» *Overijssel*, het eerste jaar een Predikant, het tweede jaar een Predikant en een Ouderling, het derde jaar twee Predikanten, in beurtwisseling met *Zeeland* en *Groningen*.

» *Groningen*, het eerste jaar een Predikant en een Ouderling, het tweede jaar twee Predikanten, het derde jaar een Predikant, in beurtwisseling met *Zeeland* en *Overijssel*.

» *Noordbrabant*, jaarlijks een Predikant, en, om de drie jaren, daarenboven een Ouderling, in beurtwisseling met *Utrecht* en *Drenthe*.

» *Drenthe*, jaarlijks een Predikant, en, om de drie jaren, daarenboven een Ouderling, in beurtwisseling met *Utrecht* en *Noordbrabant*.

» *Commissie voor de Waalsche Kerken*, jaarlijks een Predikant, en daarenboven, om de zes jaren, een Ouderling, het laatste in beurtwisseling met *Zuid-* en *Noordholland*.

» *Kerkbestuur van Limburg*, twee jaren een Predikant, en het derde jaar een Ouderling.

» Deze allen hebben concluderende stem.

» Voorts hebben ter Synodale Vergadering zitting, één Lid van de Commissie voor de Oost- en West-Indische Kerken, en de Secretaris der Synode, met regt van adviseren; alleen wordt aan den eerste eene concluderende stem toegekend, in zaken, waarin de Oost- en West-Indische Kerken kunnen gerekend worden betrokken te zijn.

» Het overige volgens het Concept."

Van den Heer *Hugenholtz*:

» Ad Art. 62.

» Ter Synode hebben zitting, benevens de afgevaardigde Predikanten, namelijk één uit ieder Provinciaal Kerkbestuur, de Commissie voor de Waalsche Kerken en het Kerkbestuur van *Limburg*,

» *Vier Ouderlingen:*

» Één — jaarlijks te benoemen door het Provinciaal Kerkbestuur van *Zuidholland*.

» Één — jaarlijks te benoemen door het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*.

» **Één** — jaarlijks bij beurtwisseling te benoemen, door de Provinciale Kerkbesturen van *Gelderland*, *Friesland*, *Utrecht* en *Drenthe*, in de volgende orde: 1. *Gelderland.* 2. *Friesland.* 3. *Utrecht.* 4. *Gelderland.* 5. *Friesland.* 6. *Drenthe.* 7. *Gelderland.*

» **Één** — jaarlijks te benoemen, als voren, door de Provinciale Kerkbesturen van *Zeeland*, *Overijssel*, *Groningen*, *Noordbrabant*, de Waalsche Commissie en het Kerkbestuur van *Limburg*, in de volgende orde: 1. *Zeeland.* 2. *Overijssel.* 3. *Groningen.* 4. *Noordbrabant.* 5. *Waalsche Commissie.* 6. *Zeeland.* 7. *Overijssel.* 8. *Groningen.* 9. *Noordbrabant.* 10. *Limburg.* 11. *Zeeland.*"

Van den Heer *van Hoorn:*

» In regel 8 schrappen: » *twee Predikanten*" tot » *uit hun midden te benoemen*", en invullen: » nog eenen Ouderling afvaardigen. De overige Provinciale Kerkbesturen zenden bij toerbeurt jaarlijks éénen Ouderling. De Commissie voor de Waalsche Kerken en het Kerkbestuur van *Limburg* committeren, elk eenen Predikant, naar de Synode.

» Deze allen hebben concluderende stem.

» Voorts hebben ter Synodale Vergadering zitting: één Lid van de Algemeene Synodale Commissie, één Lid van de Commissie voor de Zaken der Oost- en West-Indische Kerken, de Secretaris der Synode, met. . . . ."

Van den Heer *te Gempt:*

» Uit elk der Provinciale Kerkbesturen wordt jaarlijks een Predikant ter Synode afgevaardigd.

» Bovendien nog vier Ouderlingen; in dier voege, dat de afvaardiging geschiede, door de Provincien *Gelderland* en *Zuidholland*, om het ander jaar, en evenzoo door de Provincien *Noordholland* en *Friesland;* wijders uit de Provinciale Kerkbesturen van *Zeeland*, *Overijssel* en *Groningen*, om het derde jaar, een Ouderling, en, op diezelfde wijze, uit de Provinciale Kerkbesturen van *Utrecht*, *Noordbrabant* en *Drenthe.*

» Waalsche Commissie en *Limburg* nader te bepalen."

Al deze amendementen worden tot de Avondzitting gehouden in advies, met

uitnoodiging aan de respective voorstellers, om, na het opheffen der Ochtendzitting, met elkander in onderling overleg te treden, wegens de onderscheidene ontwerpen, en alsdan de Vergadering nader in te lichten.

Voorts wordt achtereenvolgend besloten:

1°. De zitting van een Lid der Algemeene Synodale Commissie in de Synode uit het Concept te ligten.

2°. De zitting van een Lid der Indische Commissie te houden in advies, tot aan de behandeling van de derde Afdeeling van het Hoofdstuk.

3°. Den Secretaris der Synode, conform het Concept, alleenlijk eene adviserende stem toe te kennen.

4°. De zitting der Hoogleeraren van de drie Hoogescholen, gelijk in het Concept, te behouden.

5°. De zitting van den Quaestor-Generaal in de Synode aldus te regelen:

Dat hij niet onder de verpligting zal worden gebragt, om de Synodale Vergadering bestendig bij te wonen, doch alleen bij de Zittingen zal tegenwoordig zijn, die, achtereenvolgend te houden, aan de finantiele aangelegenheden gewijd zullen zijn, tot zoolang zijne rekeningen zullen opgenomen, en hem volkomene decharge verleend zal zijn; zullende voorts de inlichtingen, die men in zijne afwezigheid zal noodig achten, op schriftelijke aanvrage, schriftelijk door hem gegeven worden.

ngekomen Ministerieel cript op het adres der itengewone Synode, n de orde gesteld.

Ter tafel worden gebragt twee Ministeriele stukken; het eene is eene missive, dd. 27 dezer n°. 9, geregistreerd sub n°. 1062, met eenige bijlagen, in antwoord op het adres, dat door de Synode, in de maand April ll. buitengewoon vergaderd, aan den Koning is aangeboden, inhoudende:

Dat, zooveel betreft het eerste gedeelte, handelende over *de betrekking tusschen Staat en Kerk*, de Regering volkomen vrij wenscht te blijven in de daarstelling, wijziging, of verandering der maatregelen, die zij noodig mogt oordeelen, om, met het oog op de bepalingen der Grondwet, aan hare verpligtingen jegens de onderscheidene Kerkgenootschappen te kunnen voldoen, doch overigens aan

de Synode de geruststellende verzekering kan geven, dat door geen der te nemen maatregelen eenige inbreuk op de vrijheid en zelfstandigheid der Hervormde Kerk zal worden gemaakt, maar hare regten, even als die van alle andere Kerkgenootschappen, te allen tijde zullen worden beschermd.

Dat omtrent de verlangde wijziging in de instelling van de *Indische Commissie*, waaromtrent, blijkens bijgevoegd afschrift, de Minister van Kolonien zijne gedachten heeft medegedeeld, eene nadere verklaring van de Synode, en een nader overleg tusschen haar en het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst wordt noodig geoordeeld.

Dat de beide andere onderwerpen, de *Diakonien* en de *Godgeleerde Faculteiten* aan de Hoogescholen, waarmede het Departement van Binnenlandsche Zaken is gemoeid, gelijk ook het daarover met het Hoofd van dit Departement gewisselde, bij afschrift, aan de Synode is overgelegd, dat deze onderwerpen in verband staan met voor te dragen nieuwe wetten op het Armwezen en het Onderwijs, waarvan de behandeling wordt te gemoet gezien.

De missive, met dankbaarheid voor de gegevene inlichtingen, aangenomen zijnde, wordt ter tafel gelegd, om nader aan de orde te zijn.

Ministeriele dispositie tot regeling der *reis- en verblijfkosten* van de Leden der Synode en der Synodale Commissie.

Het ander Ministerieel stuk, hetwelk wordt aangenomen voor notificatie, is eene dispositie, dd. 28 dezer n°. 8, geregistreerd sub n°. 1063, strekkende, om, tot tegemoetkoming in de, door de Synode en de Synodale Commissie, ingebragte bezwaren tegen de Ministeriele dispositie van den 23. Maart ll. n°. 1, waarbij de vergoeding van reiskosten voor de helft was verminderd, ingevolge Koninklijk besluit van den 15. December 1849 (Staatsblad n°. 62), alsnu, bij toepassing van het tarief voor de tweede Classe, bepaald bij art. 2 van gezegd besluit, ten behoeve der Synode en der Synodale Commissie, voortaan de vergoeding der reiskosten te doen plaats hebben tegen 60 cents per uur afstands, en van de verblijfkosten met f 6 daags; terwijl de verblijfkosten van het Moderamen voorloopig kunnen bepaald blijven op f 8 daags.

Besluit op de zamenstelling der Synode.

In de Avondzitting, waarin de werkzaamheden worden voortgezet, dient de Commissie, in de Ochtendzitting benoemd, ten einde in overleg te treden ter zake de amendementen op de zamenstelling der Synode, bij monde van den Hoogleeraar *van Oordt*, het volgende voorstel in:

aanteekening te doen geschieden, dat zij zich niet vereenigd hebben, wat den eerste betreft, met het besluit, in de vorige Zitting, om aan den Secretaris der Synode slechts eene adviserende, geene concluderende stem, toe te wijzen; voor zooveel den tweede aangaat, met de verwerping van het amendement van den *Secretaris* op art. 63, om » Hervormde" in » Protestantsche" te doen veranderd worden.

Artt. 67—77. Voortgaande in het Concept, wordt art. 67 goedgekeurd, naar het Concept.

Op voorstel van den *President*, wordt art. 68, bij het begin, dus gewijzigd: » Zij ontwerpt en arresteert;" het overige wordt aangenomen naar het Concept, behoudens de verbeterde redactie in het eerste lid, bepaaldelijk ten aanzien der woorden: » alsmede de veranderingen enz.", door de Commissie van het Rapport voor te stellen.

Naar aanleiding van eene vraag van den *Secretaris*, wordt door de Vergadering uitgesproken, dat de Synode, op grond van dit artikel, bij magte zal zijn, na eene bepaalde wijziging op deze of gene zaak te hebben voorgesteld, bij de finale arrestering, te dier zelfde zake, elke zoodanige wijziging aan te brengen, als zij bevinden zal, met den geest en de hoofdstrekking van de voorgestelde overeenkomstig te zijn, zonder daarom verpligt te zijn, indien alzoo de ontworpen en provisioneel gearresteerde verandering wederom door haar gewijzigd wordt, de Kerkbesturen daarover op nieuw te hooren.

Overgaande tot de tweede Afdeeling, wordt het opschrift gehouden in advies, en art. 69 aangenomen volgens het Concept, met verandering alleen, naar het amendement van den *Secretaris*, van de eerste woorden: » Er zal een Collegie zijn " in » Er is een Collegie. "

Evenzoo wordt, in het begin van art. 70, voor » Deze Commissie zal bestaan", gelezen: » Deze Commissie bestaat." Naar het amendement van denzelfde wordt » Provinciale ressorten " door » Kerkressorten " vervangen, en bij het eerste lid aangevoegd: » Deze allen hebben concluderende stem. "

De laatste alinea wordt, overeenkomstig het voorstel van den Heer *Hugenholtz*, weggelaten.

Art. 71 wordt aangenomen naar het Concept, zijnde alleen de woorden, in de eerste alinea, » prae-adviserend Lid," naar het voorstel van den *Vice-President*, uitgevallen.

Art. 72 wordt gelezen, gelijk het door de Commissie in het Rapport is geamendeerd, luidende als volgt: » De vergaderingen dezer Commissie kunnen, gelijk die der Synode, door het Hoofd van het Ministerieel Departement en den Secretaris-Generaal, beiden van Protestantsche belijdenis, worden bijgewoond."

In art. 73 wordt het sub 1°. gestelde goedgekeurd als in het Concept.

Sub 2°. wordt, op voorstel van den *Secretaris*, vóór » besluiten" ingevoegd » Synodale."

Sub 3°. wordt de, door de Commissie van het Rapport voorgestelde, toevoeging van » als speciaal mandaat, haar door de Synode gegeven" verworpen.

Sub 4°. wordt aan het begin, op voorstel van den *President*, gelezen: » het toezigt op het beheer enz.," zijnde hiermede twee andere amendementen vervallen, het eene van den Heer *Hugenholtz*, om voor deze en de volgende woorden te lezen: » het toezigt op de Classikale kas en Algemeene Kerkelijke Fondsen;" het andere van den Heer *te Gempt:* » het waken voor het rigtig beheer."

De redactie overigens wordt aanbevolen aan de zorg van de Commissie tot het Concept.

Aan de beoordeeling van de Commissie wordt het sub 5°. gestelde, in verband met de overige, te dezer zake, in het Concept voorkomende bepalingen, opgedragen.

Wat eindelijk sub 6°. en 7°. voorkomt, wordt aangenomen naar het Concept. Bij eerstgenoemd wordt de verklaring gegeven, uitgelokt door eene vraag van den *Vice-President*, dat de zaken van Kerkelijk opzigt en tucht daarvan zijn uitgezonderd, als die tot de competentie der Synodale Commissie niet behooren.

Artt. 74 en 75 aangenomen naar het Concept, zijnde alleen, door het besluit, in de vorige Zitting, op art. 62 genomen, de alinea van laatstgenoemd vervallen.

In art. 76 worden de eerste woorden : » Alle Collegien van Kerkelijk bestuur en beheer, " naar het amendement van den Hoogleeraar *van Oordt*, veranderd in : » Alle Kerkelijke Collegien", en wordt aan het slot bijgevoegd, wat in het Rapport der Commissie wordt voorgesteld : » behoudens het bepaalde bij art. 18."

Evenzoo wordt, op aanwijzing van dezelve Commissie, in art. 77, achter » Synodale Vergadering", ingevoegd: » waarbij geen der Synodale Leden, die tevens Lid is van de Algemeene Synodale Commissie, eene concluderende stem heeft."

Voorts worden, overeenkomstig het amendement van den Hoogleeraar *Muurling*, de volgende woorden : » met uitzondering alleen van enz." tot aan het einde, weggelaten, en wordt eene alinea aangevoegd, luidende als volgt: » van uitspraken, door haar gedaan, ten gevolge van beroep in cassatie, geeft zij aan de Synode alleen verslag."

Voorstel van den President tot een additioneel artikel bij het Algemeen Reglement, aan de orde gesteld.

Alvorens door de Vergadering wordt overgegaan tot de behandeling der derde Afdeeling, stelt de *President* voor, om, als additioneel artikel, bij het Reglement het volgende te voegen :

» Omtrent de administratie der Kerk-, Pastorij-, Custorij- en andere Gemeentefondsen, hoe ook genaamd, zal door de Synode, in overleg met de verschillende Collegien van beheer der Kerkelijke goederen, alsmede met het Ministerieel Departement, een afzonderlijk Reglement worden ontworpen en gearresteerd, en aan den Koning tot bekrachtiging worden aangeboden."

Het voorstel wordt ter tafel nedergelegd, om aan het slot van het Reglement in behandeling te komen.

Besluiten op de wijze van behandeling der artikelen betreffende de *Indische Commissie*.

Te zake de regeling van de Indische Commissie, doet de *Secretaris* een voorstel, dat de Synode het ontworpene door de Synodale Commissie, op de voordragt der eerstgenoemde, als haar Concept zal overnemen, en aan het Ministerieel Departement, tot het houden van het noodig overleg, zal aanbieden, met uitnoodiging, om de consideratien deswegens mede te deelen aan de Algemeene Synodale Commissie, die, zoo noodig, het overleg verder zal voortzetten, en voorstellen doen, met verslag ten volgenden jare aan de Synode, die daarvan, bij de finale arrestering van het Reglement, het noodige gebruik make.

Als subamendement geeft de Hoogleeraar *van Oordt* in overweging, dat de ontworpen artikelen, betreffende de Indische Commissie, door de Vergadering zullen worden ter hand genomen, en, na provisioneel gearresteerd te zijn, aan het Ministerieel Departement ter beoordeeling zullen worden aangeboden, met uitnoodiging, om de consideratien deswegens aan de Algemeene Synodale Commissie kenbaar te maken; voorts dat deze Commissie zal worden gemagtigd, om de artikelen, indien het haar zal gebleken zijn, dat zich daartegen bij de Regering geene bezwaren opdoen, namens de Synode, aan de consideratien der Provinciale Kerkbesturen over te geven.

Het laatste wordt door de Vergadering aangenomen, weshalve het eerste is komen te vervallen; dien ten gevolge zal, in de eerste Zitting, die gehouden staat te worden, de afdeeling over de Indische Commissie onmiddellijk aan de orde zijn, om in behandeling te komen.

De Vergadering wordt met dankgebed gesloten, geadjourneerd zijnde tot Maandag den 2. September e. k., met alteratie van art. 24 van het Reglement van Orde, des voormiddags te elf uren.

Vergadering, gehouden den 2den September 1850.

Al de Leden, met uitzondering van den Heer *van Rappard*, tegenwoordig.

De Vergadering geopend met het gebed. De Notulen na resumtie gearresteerd.

Bij de resumtie wordt nog door den Heer *Hugenholtz* ingeroepen art. 20 van het Reglement van Orde, om aanteekening te doen geschieden, dat hij met het besluit in de voorgaande Zitting, om art. 73, 4°. te lezen: „Het toezigt op het beheer" enz., zich niet vereenigd heeft.

Het voorstel van den Heer *Hugenholtz*, ter zake de regeling der *Indische Commissie*, verworpen.

Genaderd tot de derde Afdeeling, handelende over *de Commissie voor de Indische Kerken*, wordt gedelibereerd wegens het amendement van den Heer *Hugenholtz*, in de Zitting van den 30. Augustus ll., door hem ingediend, en wordt tot de verwerping van de voordragt in haar geheel besloten.

Discussien wegens de regeling der Commissie.

De artikelen alzoo van het Concept, naar volgorde, in behandeling nemende, wordt art. 78 aangenomen conform het Concept.

Op art. 79 wordt voorgesteld het navolgende amendement van den Heer *Hugenholtz:*

» Zij is zamengesteld uit tien Leden. Zes Leden, door de Synode der Hervormde Kerk, twee, door de Synode der Luthersche Kerk, één, door de Societeit der Remonstrantsche Broederschap, en één, door de Doopsgezinde Societeit te benoemen."

Dit amendement verworpen zijnde, wordt, op het eerste lid, voorgesteld en aangenomen een amendement van den Hoogleeraar *van Oordt*, om het aldus te lezen: » Behalve de Secretarissen van de Synode der Hervormde en der Evangelisch Luthersche Kerk, die beide vaste Leden zijn, is de Commissie zamengesteld uit drie Predikanten enz."

Naar het amendement van den Hoogleeraar *Vinke*, hetwelk is komen te vervallen, zou het eerste gedeelte van het artikel aldus zijn gesteld geweest: » Tot deze Commissie worden door de Synode benoemd, behalve haar Secretaris, drie Predikanten enz."

Op het tweede lid vereenigt zich de Vergadering met het voorstel der rapporterende Commissie, om de eerst voorgedragen redactie, die, in overeenstemming met het Concept der Indische Commissie, door de helft der Synodale werd goedgekeurd, aan te nemen, met een additament, en alzoo op » Predikanten en " te laten volgen: » twee invloedrijke Gemeenteleden, bij voorkeur Ouderlingen of Oud-Ouderlingen."

Aan de redactie der Commissie tot het Concept wordt aanbevolen, de uitdrukking » met hunne Secundi " te plaatsen, en art. 80, hetwelk overigens wordt goedgekeurd, aan het voorgaande artikel te annexeren, zoo als zij meenen zal, te moeten voordragen.

Art. 81 aangenomen naar het Concept.

Art. 82 wordt, zooveel den inhoud van sub 1°, 2°, 3° en 4° aangaat, goedgekeurd naar het Concept, met invoeging, naar het voorstel van den *Vice-President*, achter het woord » Synode ", sub 1°., van: » of door de Hoofdbesturen van andere Protestantsche Kerkgenootschappen", en, sub 2°., van: » of aan de Hoofdbesturen van andere Protestantsche Kerkgenootschappen."

Sub 5°. worden, naar het voorstel van den *Secretaris*, de laatste woorden: » Zendelingen en Godsdienstonderwijzers " aldus omgezet: » daarvoor bestemde Godsdienstonderwijzers en Zendelingen."

Hetgeen vervat is sub 6°, 7° en 8°, wordt aangenomen als in het Concept, met weglating alleen, naar het voorstel van den *Secretaris*, in het laatste, van de woorden: » met de Kerkbesturen hier te lande."

Op art. 83 door den Hoogleeraar *van Oordt* voorgesteld zijnde, om, in de plaats der woorden: » voor al hare verrigtingen" te lezen: » voor hare verrigtingen, zoo vele zij de Hervormde Kerk betreffen," wordt een subamendement gegeven door den Heer *Wor*, waarmede de Vergadering zich conformeert, luidende, voor het geheele artikel, als volgt: » de Commissie geeft, aan elke gewone Synodale Vergadering, geregeld verslag van al hare verrigtingen, en is aan haar verantwoordelijk, voor al de zulken, die bijzonder de Hervormde Kerk betreffen."

In discussie genomen zijnde art. 84, wordt eerstelijk als beginsel aangenomen, dat een Lid der Commissie zitting zal hebben in de Vergadering der Synode, overeenkomstig de voordragt van de Synodale, in overeenstemming met de Indische Commissie; wordt ten andere, mede in overeenstemming met beide de Commissien, verklaard, dat de Afgevaardigde altijd zal moeten zijn een Predikant, of Ouderling of Oud-Ouderling, van de Hervormde belijdenis; wordt ten derde, afwijkende van de voordragt, zoowel van de Indische als van de Synodale Commissie, doch zich conformerende met het voorstel der rapporterende Commissie, besloten, dat deze Afgevaardigde niet zal hebben onbepaald eene concluderende stem, doch alleen in zaken, die regstreeks de Indische Kerken betreffen, en in al het overige slechts eene adviserende stem.

De *President*, de *Secretaris* en de Heeren *Serrurier* en *de Willigen*, zich beroepende op art. 20 van het Reglement van Orde, doen aanteekening geschieden, dat zij met laatstgenoemd besluit, omtrent de stem, aan den Afgevaardigde der Commissie toe te kennen, zich niet vereenigd hebben.

Ten gevolge der genomen resolutien, zijn de artikelen, die *de Commissie tot de Zaken der Indische Kerken* betreffen, door de Synode geconcipieerd als volgt: De artikelen betreffende de *Indische Commissie* provisioneel gearresteerd.

In te voegen in het Ontworpen Algemeen Reglement voor het Bestuur der Kerk:

Hoofdst. III, Afd. 2. *B*. Commissie voor de Indische Kerken.

» Art. 77.

» Aan eene Commissie voor de Zaken der Protestantsche Kerken in *Neerlandsch Oost- en West-Indie* is de behartiging van al hare belangen in het Moederland aanbevolen.

» Art. 78.

» Behalve de beide Secretarissen van de Synode der Hervormde en der Evangelisch Luthersche Kerk, die vaste Leden der Commissie zijn, bestaat zij uit drie Predikanten, en twee invloedrijke Gemeenteleden, bij voorkeur Ouderlingen of Oud-Ouderlingen der Hervormde Kerk. Deze worden, te gelijk met een Secundus voor elken hunner, benoemd door de Synode, voor den tijd van drie jaren, en zijn, bij aftreding, terstond herkiesbaar.

» Art. 79.

» De Commissie benoemt zelve zich, uit haar midden, den President, Vice-President en Secretaris.

» Art. 80.

» Aan de Commissie is opgedragen:

» 1°. De behandeling van alle zaken, die, ten fine van rapport, consideratien en advies, door de Landsregering, of door de Synode, of door de Hoofdbesturen van andere Protestantsche Kerkgenootschappen, bij haar worden ingezonden.

» 2°. De voordragt van Predikanten, voor de dienst der Indische Kerken,

aan de Hooge Regering, en het doen van al zulke voorstellen aan Haar of de Synode, of aan de Hoofdbesturen van andere Protestantsche Kerkgenootschappen, als zij voor die Kerken belangrijk zal oordeelen.

» 3°. De inzegening der, voor de Indische Kerken aangestelde, Predikanten.

» 4°. Het kosteloos afnemen der examina, en het inzegenen van, naar de *Indie* bestemde, Candidaten, Zendelingen en alle Godsdienstonderwijzers.

» 5°. Het toezigt, te houden op de Studenten aan de Hoogescholen en Athenaea, die zich aan de dienst der Indische Kerken bijzonder wijden, alsmede op de vorming en opleiding van, daarvoor bestemde, Godsdienstonderwijzers en Zendelingen.

» 6°. Daartoe verzocht zijnde, Candidaten te examineren, en ook Predikanten in te zegenen, die tot buitenlandsche Evangeliedienst, hoewel niet voor de Nederlandsche Kolonien, bestemd zijn.

» 7°. Met Kerkbesturen, Predikanten en Gemeenten in *Indie*, zoo veel noodig zijn zal, te corresponderen.

» 8°. Tot bevordering der belangen van de Godsdienst in de *Indien*, zich in verbinding te stellen met de Theologische Faculteiten en Hoogleeraren in de Godgeleerdheid aan de onderscheidene Hoogescholen, Athenaea en Seminarien, alsmede met de Bijbel- en Zendelinggenootschappen.

» Art. 81.

» De Commissie geeft, aan elke gewone Synodale Vergadering, geregeld verslag van al hare verrigtingen, en is aan haar verantwoordelijk voor al dezulken, die bijzonder de Hervormde Kerk betreffen.

» Art. 82.

» Een der Leden, zijnde Predikant of Ouderling of Oud-Ouderling van de Hervormde belijdenis, wordt door haar jaarlijks ter Synode afgevaardigd, om

daar zitting te nemen, met adviserende stem, tenzij het zaken geldt, die regtstreeks de Indische Kerken betreffen, waarin alleen eene concluderende stem hem wordt toegekend."

Uitnoodiging der Leden, op voorstel van den Hoogleeraar *Muurling*, tot het indienen van hunne amendementen op het Conceptreglement voor het *beheer der Kerkelijke goederen*, aan de daartoe benoemde Commissie.

Te dezer plaatse subsisterende in het Conceptreglement voor het bestuur enz., wordt door den Hoogleeraar *Muurling*, met het oog op de behandeling van het, door de Synodale Commissie ingeleverd, Conceptreglement voor het *beheer der Kerkelijke goederen*, voorgesteld, en wordt zulks door de Vergadering goedgekeurd, dat elk der Leden, op daartoe thans ontvangen uitnoodiging, aan de Commissie tot laatstgenoemd Conceptreglement, zullen opgave doen, binnen den kortst mogelijken tijd, van al zulke amendementen, als zij wenschen zullen, dat op het Concept in zijn geheel, of op de artikelen in het bijzonder, worden in het midden gebragt, ten einde de Commissie daarvan het gebruik make, dat zij zal meenen noodig te zijn, om de Vergadering naar behooren voor te lichten, en eene spoedige behandeling te bevorderen.

Verklaring, naar aanleiding van eene daartoe strekkende missive van Predikanten in *Limburg*, dat de bepaling van het Koninklijk besluit van 1843, rakende de zamenstelling van het Kerkbestuur van *Limburg*, beschouwd moet worden te zijn opgeheven.

Wordt gelezen eene missive van Predikanten in *Limburg*, dd. 1 Julij ll., geregistreerd sub n°. 1064, houdende verzoek, om inlichtingen te ontvangen, of door art. 32, alinea *a*, van het thans vigerend Algemeen Reglement, waarin aan de Classikale Vergaderingen de benoeming van de Provinciale Kerkbesturen, met *vrije keuze*, wordt toegekend, de bepaling, in het Koninklijk besluit van 24 Junij 1843 n°. 76, dat het Kerkbestuur van *Limburg* moet bestaan uit Leden, te benoemen, voor een zeker deel, uit *Maastricht*, en, voor een ander deel, uit de Buitengemeenten, naar het oordeel der Synode, geacht moet worden te zijn opgeheven.

De discussien wegens deze missive verdaagd wordende tot de Avondzitting, geeft de Heer *Vrijthoff* te kennen, dat familleaangelegenheden hem verpligten, aan de nog overig zijnde werkzaamheden zich te onttrekken, en ontvangt hij, op zijn broederlijk vaarwel, de zegengroete der Vergadering.

In de Avondzitting gediscussieerd zijnde over de voorgestelde vraag van Predikanten in *Limburg*, besluit de Synode, haar toestemmend te beantwoorden.

Besluiten tot voorziening in benoodigde *Predikantstractementen*.

Aan de orde der deliberatien wordt gesteld het Rapport, dat, in de Zitting van den 19. der vorige maand, is uitgebragt, ter zake de voorziening in de benoodigde Predikantstractementen.

Overeenkomstig de voorstellen der Commissie, wordt provisioneel geresolveerd:

Vergadering, gehouden den 3den September 1850.

Alle Leden, met uitzondering van de Heeren *van Rappard* en *Vrijthoff*, tegenwoordig.

De Vergadering geopend met het gebed. De Notulen na resumtie gearresteerd.

4°. De oprigting van een *Hulpfonds* tot vaststelling van Predikantstractementen, als hoogst wenschelijk te verklaren, en aan het overleg der Synodale Commissie te bevelen.

Worden voortgezet de beraadslagingen over het Rapport, ter zake de voorziening in de benoodigde Predikantstractementen, dat in de vorige Zitting werd genomen in behandeling, en is thans daarin aan de orde het, in overeenstemming met het voorstel van de Algemeene Synodale Commissie, gegeven advies, dat de Synode besluiten zal tot de oprigting van een *Hulpfonds*, uitsluitend bestemd, om, hetzij geheel buiten den Staat, hetzij met den Staat, Predikantstractementen vast te stellen, en uit te betalen in Gemeenten, die volstrekt noodig hebben een zelfstandig bestaan, en eenen eigen Leeraar, tot welk einde de rapporterende Commissie verlangt, dat, van wege de Synode, een adres aan de Leden der Hervormde Kerk zal uitgaan.

Gebleken zijnde na discussie, dat de Vergadering niet kan deelen in het gevoelen, door den Heer *Hugenholtz* voorgedragen, om de zaak alsnu aanhangig te houden, en bij de volgende Synode te brengen, wordt een ander voorstel overwogen en aangenomen, hetwelk door den Heer *Wor* is ter tafel gebragt, daartoe leidende, dat de Synode verklaart, zij de oprigting van het bedoelde Hulpfonds hoogst wenschelijk acht, en daarom deze aangelegenheid opdraagt aan het overleg der Synodale Commissie, ten einde ten volgenden jare de Hooge Kerkvergadering daaromtrent voor te lichten.

Besluit tot het ontwerpen van eene aanschrijving aan de bewoners van *Haulerwijk*, ter zake hun adres tot scheiding van *Donkerbroek* en *Haule*.

Ten laatste in overweging genomen de voordragt in het Rapport, betreffende het adres uit *Haulerwijk*, wordt geresolveerd, aan Adressanten eene missive uit te vaardigen van strekking en inhoud, als door de Commissie is voorgesteld, wordende zij uitgenoodigd, het Concept daartoe in eene volgende Zitting in te dienen.

Adres aan den Koning tot voorziening in de benoodigde Predikantstractementen gearresteerd.

Met dankzegging wordt ontvangen, en met goedkeuring overgenomen, het ontwerp van dezelve Commissie, bij voordragt van den Heer *van Hoorn*, voor zulk adres aan den Koning, *tot voorziening in de benoodigde Predikantstractementen* in het algemeen, en van drie genoemde Gemeenten in het bijzonder, als

in Nederland gevestigd is, en aan de Godsdienst des harten, en de zedelijke grootheid der Landzaten, een nieuw tijdvak heeft geopend. Hoedanig zou het lot zijn van het dierbare Vaderland, indien de onwetendheid van de zuivere Godskennis moest toenemen, en de ware verlichting terugdrijven. Wat zou er worden van de echte vrijheid, die in 't bijzonder door de Hervormde Kerk wordt gekweekt, en aan Overheid en burger gewaarborgd. De geschiedenis van *Europa*, in den jongsten tijd, heeft bewezen, dat men alleen dáár in de ware vrijheid staan kan, waar men den eenigen grond van al, wat is en wordt, in God vindt, en voor het geweten geen ander gezag erkent, dan van den eenigen Heer der Kerk, wiens geest bekwaamt, om den Koning te geven, wat des Konings is, en Gode, wat Godes is.

» Sire! de Synode weet, dat de Hooge Regering mede onderworpen is aan het magtwoord van den tijd: *Bezuiniging.* Zij weet, dat de toestand van 's Lands finantien dringend geboden heeft, de huishouding van den Staat op lager voet en eenvoudiger wijze in te rigten, maar de Synode mag tevens verwachten, dat de geestelijke belangen der natie niet onder denzelfden maatstaf zullen gebragt worden, als de stoffelijke, en het gebod der bezuiniging van de uitgaven voor de Godsdienst zal geweerd worden.

» Weinige duizende gulden zijn genoegzaam, om, in den eersten tijd, in de meest dringende behoeften van eenige duizende Landgenooten te voorzien. De Synode waagt het, die betrekkelijk geringe som voor Predikantsbezoldigingen te vragen, ten behoeve van eene Kerk, tot welke meer dan de helft van 's Lands ingezetenen behoort, die meer dan de helft van 's Lands inkomsten opbrengen.

» Sire! de Synode stelt nog altijd vast, dat de doorluchte naneef van den hoog vereerden *Willem van Oranje*, die in benarden tijd zijn volk tot den vollen zegen der Evangelische Godsdienst gebragt heeft, niet zal toelaten, dat de Hervormde Kerk in *Nederland* aan het noodige gebrek lijde.

» Sire! met dat vertrouwen vervuld, heeft de Synode vrijmoedigheid, aan hare bede toe te voegen een woord ter ondersteuning, bij Uwe Majesteit, van het nederig verzoek van drie Gemeenten, die de voorspraak der Synode hebben ingeroepen, van welke twee een zelfstandig bestaan verlangen, die allen eenen eigen Leeraar behoeven, en waardig zijn, dat de Koning haar dit doe.

» Tot haar behooren, in de eerste plaats, de Hervormden te *Grollo* en *Schoonlo*, Provincie *Drenthe*, op eenen afstand van één en twee uren van het Kerkgebouw te *Rolde* verwijderd. Door inspanning van alle krachten hebben zij *acht duizend* gulden zaam gebragt, genoegzaam voor Kerkgebouw en Pastorij, en daarbij aan de Kerk verzekerd een stuk gronds van vijf bunders. Reeds in 1847 hebben

groote weldaad bewezen aan de talrijke bevolking van *Apeldoorn*, en beantwoord aan het edel doel van de edelmoedigheid des Konings.

» Sire! De Synode heeft, met vrijmoedigheid en rustig vertrouwen, tot den Koning gesproken van hetgeen haar leed doet en bekommering wekt. Zij had haar verzoek om een hooger cijfer voor Predikantsbezoldigingen uit 's Rijks schatkist kunnen aandringen, met een donker tafereel van den zedelijken toestand in vele plaatsen en buurschappen, waar honderd en duizend en meer Hervormden, als zonder Herder en Evangelieprediking, aan het geweld der hartstogten ten prooi zijn, maar aangenamer taak achtte zij, gehoor te geven aan het verzoek der drie genoemde Gemeenten, om hare voorspraak te zijn bij den troon, omdat die Gemeenten ten proeve verstrekken van hetgeen ook de Hervormden voor de Godsdienst willen offeren, indien slechts de Hooge Regering, met eene matige Leeraarsbezoldiging, aan de wezenlijke behoefte wil te gemoet komen.

» Sire! De Almagtige behoede Uwe Majesteit op den troon van Nederland, en onder de titels, die Willem III vereeren, hebbe eene eerste plaats die van beschermer der Godsdienst.

» Sire!

» Wij zijn" enz.

» 's Gravenhage, den

Voorstel van den Secretaris, om zich, in het belang der Gemeente van *de Kage*, tot aanstelling van een Adjunct-Predikant aldaar, tot den Minister te wenden, aangenomen.

De Secretaris, het woord daartoe bekomen hebbende, brengt het volgende voorstel ter tafel:

» De Synode rigte een bescheiden adres aan den Minister van Justitie, voorloopig belast met het Bestuur van het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, waarin zij,

» Overwegende, dat het uitzigt voor de Gemeente van *de Kage* op het bezit van een eigen Leeraar, ofschoon zij daaraan grootelijks behoefte heeft, nog niet schijnt verwezenlijkt te kunnen worden;

» Dat, zoolang zulks geen plaats hebben zal, het voor haar, allezins wenschelijk moet worden geacht, dat voor hare Godsdienstige belangen, op eene andere wijze, worde gezorgd, dan door de dienst van een Hulpprediker, waar-

Vergadering, gehouden den 4den September 1850.

Al de Leden, uitgenomen de Heeren *van Rappard* en *Vrijthoff*, tegenwoordig.

De Vergadering geopend met het gebed. De Notulen na resumtie gearresteerd.

Rapport van de Commissie tot het Emeritaat van den Predikant *Noorda* te *Noordwolde*.

De Commissie, in wier handen zijn gesteld, in de Zitting van den 13. der vorige maand, de, bij geleidende Ministeriele missive, toegezonden stukken, betreffende het Emeritaat van den Predikant *G. Noorda* te *Noordwolde*, brengt, bij monde van den *Vice-President*, haar Rapport in dezer voege uit:

„ HOOG EERWAARDE HEEREN!

„ Het heeft uwer Vergadering behaagd, ten einde te dienen van consideratien en advies, in onze handen te stellen de, bij geleidende missive van den 30. Julij 1850 n°. 1, door Zijne Excellentie den Heere Minister van Justitie, voorloopig belast met het Bestuur van het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz., aan de Synodale Commissie der Nederlandsche Hervormde Kerk gezonden stukken, betreffende de Gemeente *Noordwolde*, Prov. *Groningen*, en haren Predikant *G. Noorda*, ten einde Zijne Excellentie te dienen van consideratien en advies.

„ De bedoelde stukken zijn:

„ 1°. Afschrift van extract uit het Register van het verhandelde bij het Collegie van toezigt op de Kerkelijke administratie der Hervormde Gemeenten in de Provincie *Groningen*, den 12. Junij 1850, waarbij, op kennisgeving van Kerkvoogden en Notabelen van *Noordwolde*, dat hun Predikant *G. Noorda* zich verbonden had, „ „ zijn Emeritaat te zullen aanvragen, onder voorwaarde, dat hem jaarlijks een pensioen van ten minste f 950, gelijkstaande met zijn tractement, werde verzekerd, en wel met voorbehoud van al wat daarbij voor hem en zijn huisgezin bepaald is;"" dat het pensioen van Ds. *Noorda* van Rijkswege niet meer dan f 480 zal kunnen bedragen, en dus nog volstrekt f 470 van Kerkvoogden gevorderd wordt, en dat zij, Kerkvoogden en Notabelen, alzoo besloten hebben, om, onder nadere goedkeuring zich te

verbinden, om de gevorderde som van f 470 uit de Kerkegoederen beschikbaar te stellen, mits de eventueel te beroepen Leeraar f 300, in plaats van f 500, uit de Kerkegoederen aan tractement zal genieten, waarop de goedkeuring van het Collegie wordt gevraagd, door gemeld Collegie te kennen gegeven wordt, dat het zich met de genoemde voordragt, wegens de wijze van uitbetaling dier geeischte f 470, zeer wel kan vereenigen enz.

» 2°. Een contract tusschen Kerkvoogden en Notabelen van *Noordwolde* ter eene, en Ds. *G. Noorda* ter andere zijde, van den 3. Julij 1850, waarbij de contractanten ter eene zijde zich verbinden, om aan den contractant ter andere zijde, zoodra hij zijn Emeritaat of ontslag als Predikant der Gemeente *Noordwolde* zal bekomen hebben, jaarlijks, gedurende zijn leven, uit te betalen de som van f 470, en wel ten bedrage van f 270 uit de Kerkekas, en de resterende f 200 uit dat gedeelte van het tractement van den tijdelijken Predikant, hetwelk hij uit de Kerkelijke fondsen ontvangt, en wederom aan zijn tractement zal worden toegevoegd, bij het overlijden van den Predikant *G. Noorda*, terwijl de contractant ter andere zijde zich hierbij verbindt, om zijn Emeritaat alsnu dadelijk aan te vragen.

» Hierop wordt

» 3°. De goedkeuring van Z. M. den Koning, door Kerkvoogden en Notabelen, bij nevensgaand request, gevraagd, terwijl aan den anderen kant

» 4°. Door *D. W. van Olst*, Ouderling te *Noordwolde*, en twee andere inwoners dier Gemeente, bij request van den 8. Julij ll., Z. M. wordt verzocht, hun hunnen geliefden Leeraar en voorganger op den waren weg van Godsdienst en leven niet te ontnemen, » » daar hij" ", gelijk zij zeggen, » » geenszins verdiende genoodzaakt te zijn, tot dank voor zijne bewezene weldaden, door de partijdige en eigenbelangzuchtige handelingen van eenige vijanden, zijn Emeritaat te *moeten* aanvragen;" " zoekende zij wijders, het een en ander, tot wederlegging van het door Kerkvoogden beweerde, aan te voeren, met verzoek ten slotte, » » dat het Zijner Majesteit moge behagen, een onderzoek naar hunne te dezen beweerde daadzaken wel in het werk te willen stellen, voor en aleer Z. M. bepaaldelijk over het adres van de Kerkvoogden dezer Gemeente zal beslist hebben." "

» 5°. De Predikant *G. Noorda* heeft eindelijk, bij adres aan Z. M. den Ko-

ning, dat insgelijks in onze handen is gesteld, te kennen gegeven, dat hij, volgens overeenkomst met zijne Kerkvoogden, zich gedrongen ziet, om, salvo honore et stipendio, naar den tijd zijner dienstjaren, zijn Emeritaat te verzoeken, gelijk hij dan ook doet, met bijvoeging echter, » » dat hij hoopt en vurig wenscht, dat nimmer gebeure"", dat namelijk Z. M. er toe kunne komen » » hieraan gevolg te geven.""

» Zóó is thans de toestand van zaken te *Noordwolde*, die, reeds sedert langen tijd, verschillende Collegien bezig gehouden, en ook meer dan eens het onderwerp der beraadslagingen dezer Hooge Kerkvergadering uitgemaakt heeft. Ook door de pogingen der Synode mogt men de hoop op eene vreedzame ontbinding van den band, die Predikant en Gemeente knellend vereenigde, koesteren, daar eene minnelijke schikking door beide partijen gewenscht werd.

» De *wijze* echter, op welke men die schikking thans wenscht uitgevoerd te zien, staat de beeindiging der zaak zelve tegen. De Predikant, die vroeger verklaard had, zijn Emeritaat te zullen vragen, wanneer aan de door hem gestelde voorwaarden voldaan werd, doet zulks nu ook wel, maar geeft er uitdrukkelijk tevens bij te kennen, dat hij veel liever zijn verzoek niet ziet toegestaan, en de Kerkvoogden, die vroeger onderhandelden op den grondslag, dat door hen, *uit de fondsen der Kerk*, het ontbrekende aan het Rijkspensioen van den Predikant zoude betaald worden, willen nu hunne verbindtenis gestand doen, door eene som van twee honderd gulden van het Predikantstractement af te nemen, en daarmede de som verminderen, die geheel door hunne administratie moest gedragen worden.

» Over dezen maatregel behoeven wij ons echter thans niet breedvoerig uit te laten, daar deze Hooge Kerkvergadering reeds, bij besluit van den 18. Julij ll., heeft verstaan, dat geene Kerkelijke goedkeuring, onder de bestaande omstandigheden, op een te *Noordwolde* uit te brengen beroep van een opvolger van Ds. *Noorda* zal worden verleend, met last aan de betrokkene Kerkelijke Besturen, om overeenkomstig dat besluit te handelen.

» Dat het echter voor het welzijn *en* van de Gemeente *Noordwolde*, *en* voor dat van den Predikant *Noorda* van belang is, dat de laatstgemelde zijn Emeritaat erlange, met een pensioen, gelijkstaande met het gemiddeld bedrag van zijn tractement, hetwelk in de bijgaande stukken op f 950 berekend wordt, en de Kerkvoogden der Gemeente daartoe het ontbrekende uit de Kerk- (niet uit de Pastorij-) fondsen aanvullen, dat zal wel bij niemand, die billijk denkt, en met de onderhavige zaak bekend is, aan redelijken twijfel onderhevig geacht worden.

» Maar het goede oogmerk moet door geene middelen, dan door die, welke

den toets der regtvaardigheid kunnen doorstaan, bevorderd worden, en het is op dien grond, dat uwe Commissie de vrijheid vindt, om te adviseren:

» Dat door deze Hooge Kerkvergadering aan Zijne Excellentie den Heer Minister worde te kennen gegeven, dat zij van gevoelen is, dat het bedoelde contract tusschen Kerkvoogden van *Noordwolde* ter eene, en Ds. *G. Noorda* ter andere zijde, gesloten, door de Hooge Regering zou kunnen worden goedgekeurd, indien hetzelve in dier voege vooraf gewijzigd werd, dat de bovengenoemde twee honderd (f 200) gulden *niet* uit het tractement van den toekomstigen Predikant, maar alléén *uit de Kerkefondsen* der Gemeente, gevonden zou worden, en

» Dat alsdan het verzocht Emeritaat aan den Predikant *G. Noorda*, in voege als door hem is verzocht, zou kunnen worden verleend.

» Het adres toch van *van Olst c. s.* heeft ons geen grond opgeleverd, om in anderen zin te adviseren.

» Met den wensch, dat de in deze zaak te nemen beschikkingen mogen bijdragen tot bevordering van den bloei der Gemeente van onzen Heer, onderwerpt uwe Commissie haren arbeid aan het verlicht oordeel uwer Vergadering.

P. Boeles.
W. Muurling.
P. A. C. Hugenholtz."

Met dankzegging het Rapport ontvangen zijnde, wordt, na deliberatie, besloten tot een advies aan den Minister, gelijk door de Commissie is voorgedragen.

Wegens de, in de Zitting van den 13. der vorige maand, ingediende missive van de Commissie tot de Zaken der Protestantsche Kerken in *Nederlandsch Oost- en West-Indie*, betrekkelijk eene handeling van het Bestuur van het Nederlandsch Zendelinggenootschap, wordt door de daartoe benoemde Commissie, bij monde van den Heer *Wor*, uitgebragt het navolgend Rapport:

» Hoog Eerwaardige Heeren!

» In uwe Vergadering van den 13. dezer is, ten fine van consideratien en advies, in onze handen gesteld eene missive, aan de Hooge Kerkvergadering, van de Commissie voor de Zaken der Protestantsche Kerken in *Neerlandsch Oost- en West-Indie*, dd. 29 Julij ll.

« Haar inhoud bevat eene kennisgeving en een daarop gegrond verzoek. Zij berigt, dat door de Commissie voornoemd is ontvangen, met aanbeveling om mede te werken, eene copij van een verzoekschrift, dd. 27 Mei ll., aan den Minister van Kolonien gerigt door Bestuurders van het Nederlandsch Zendelinggenootschap, strekkende, om de veelvermogende medewerking van Zijne Excellentie in te roepen, tot eene regeling van de dienst in, en de Herderlijke zorg over de Inlandsche Gemeenten op *Amboina* en in omliggende landen, en aan des Ministers ernstige overweging aanbevelende een voorstel, door den Onderwijzer *Roskott* aan den Heer Commissaris *Weddik* gedaan, volgens hetwelk *drie* Predikantsplaatsen op *Amboina* zouden worden ingetrokken, en het montant der tractementen, reisgelden enz. gestort in de kas van het Nederlandsch Zendelinggenootschap. Hierbij is gevoegd het berigt, wat de Commissie geheel eenstemmig in dezen reeds heeft verrigt, om de geprojecteerde verandering in de regeling der zaken op *Amboina* tegen te gaan, overtuigd als zij is, dat ten minste het aangegeven getal van Predikanten aldaar in zijn geheel, zonder eenige vermindering, behoort aanwezig te blijven. Zij heeft zich verpligt gevoeld, om aan de gecommitteerden van het Nederlandsch Zendelinggenootschap tot hare buitengewone Vergadering van 10 Junij ll., reeds dadelijk, met den meesten ernst te verklaren, dat evenmin de wijze der behandeling, als de zaak zelve, door haar werd goedgekeurd, en dat zij velerlei bezwaren had tegen het voorgestelde, om het getal der Predikanten op *Amboina* te verminderen. Zij deed meer. Zij heeft ook aan Zijne Excellentie den Minister van Justitie, voorloopig belast met het Bestuur van het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz., en aan Zijne Excellentie den Minister van Kolonien, als haar gevoelen, kenbaar gemaakt, dat, schoon zij vertrouwt, dat haar advies in deze zaak zal gevraagd worden, zij zich haast te verklaren, dat het wenschelijk en noodzakelijk is, zoo wel in het belang der Oost-Indische Kerk in het algemeen, als van *Amboina* in het bijzonder, dat ten minste het getal van Predikanten blijve, zoo als het bepaald is bij Koninklijk besluit van 3 Augustus 1849 n°. 64. Nog heeft meergenoemde Commissie, ontwaard heb-

echter zijne roeping, zoowel als zijne ontvangene opleiding en bekwaamheid, van die der Predikanten te zeer, om het werk der laatsten, buiten dringende noodzakelijkheid, over te dragen op de eerstgenoemden. De Zendeling, bepaaldelijk geroepen en gevormd, om Gemeenten te stichten, trede niet in het werk en de roeping van den Predikant, als Herder en Leeraar van reeds gestichte Gemeenten.

» Er is meer, hetwelk ons in het voorstel van de Bestuurders van het Nederlandsch Zendelinggenootschap als zeer bedenkelijk voorkomt. Het is de vrees, dat dit voorstel, wanneer daarin mogt worden getreden, hoe zeer geheel buiten de bedoeling, nadeelig zal werken op de achting voor den stand en het werk der Predikanten in *Indie* en allereerst op *Amboina*. Of is het niet te vreezen, Hoog Eerw. Heeren, dat, wanneer men op *Amboina* de zorg, aan drie Predikanten aanbevolen, overdraagt aan Zendelingen, de meening ligtelijk ontstaan zal, dat Predikanten, èn daar èn elders in *Indie*, niet alleen *kunnen*, maar ook somtijds *behooren* te worden vervangen door Zendelingen? En moet dit niet de achting voor den stand van Predikant aldaar verminderen, en daardoor evenzeer den invloed der Predikanten op de Gemeenten? En zal dit niet schade toebrengen aan de gevestigde Gemeenten aldaar?

» Daarbij vragen wij, of het meergenoemd voorstel, gedaan in het belang der Gemeenten, gelijk wij vertrouwen, op *Amboina* en omliggende plaatsen, niet allezins van hoogst bedenkelijke gevolgen is; of de bedachtzaamheid het kan aanraden en ondersteunen in onze dagen? Wij ten minste niet. Wanneer het niet alleen luide wordt uitgesproken, maar zelfs beproefd, dat namelijk het werk van, in *Indie* gevestigde, en voor *Indie* gevormde, Predikanten, in sommige gevallen, voor een aanmerkelijk gedeelte, gemakkelijk kan worden verdeeld onder, en toebetrouwd aan Zendelingen, en wanneer zulk eene proef, naar het oordeel van sommigen, geene ongunstige uitkomsten mogt schijnen op te leveren, Hoog Eerw. Heeren, is dan niet de weg gebaand, die zoo gemakkelijk kan worden ingeslagen, bij eene veranderde zienswijze der Regering, om, in het belang van 's Rijks schatkist, het getal van Predikanten in de *Indie* te verminderen, en die vermindering te vergoeden door minder kostbare Zendelingen. En vreest gij niet hieruit nadeel, groot nadeel, voor de instandhouding, den bloei en de uitbreiding onzer Hervormde Kerk in *Indie*, tegenover de Roomsch Catholijke Kerk, welke zich aldaar meer en meer vestigt? Zal zulks, indien het plaats heeft, niet den band meer losmaken, die de Vaderlandsche Kerk met haar, en in haar belang, moet verbinden.

» Wij kunnen dus niet anders, dan het gevoelen deelen der Commissie voor de Zaken der Indische Kerken, terwijl wij gereedelijk aan haar overlaten de

ontwikkeling van nog meer gewigtige bezwaren tegen het meergenoemd voorstel, naar de meer grondige kennis, welke zij in dezen bezit. Zijn er gegronde bezwaren tegen het getal van Predikanten op *Amboina*, als te gering voor den zoo uitgebreiden werkkring, de Indische Commissie, vertrouwen wij, zal zich weten te wenden tot de Regering, om dit getal te vermeerderen, bij het nog niet ontbrekend personeel van geschikte en willige mannen, en bij de gunstige gezindheid van Z. M. den Koning, daartoe in Hoogstdeszelfs bovengenoemd besluit van 3 Augustus 1849 n°. 64 duidelijk geopenbaard. Is het waar, dat het van hoog belang is, dat het getal van Predikanten op *Amboina*, zoo veel mogelijk, voltallig zij en blijve, de Indische Commissie zal niet minder waken, dat dit zoo zij, opdat de, onder deze vier of meer Predikanten wel verdeelde, arbeid vele goede vruchten voortbrenge. Het Nederlandsch Zendelinggenootschap werke voortdurend met de Indische Commissie mede, tot uitbreiding van het Godsrijk in onze Kolonien, en gesteund door den Christelijken zin van allen, die het wel meenen met de heerlijke zaak des Evangelies aldaar, biede hetzelve bereidvaardig de hand, om daar, waar zulks noodig is, door een grooter getal van Zendelingen den arbeid van Predikanten te bevorderen.

» Wanneer uw Hoog Eerw. met ons het gevoelen deelen, dat de Indische Commissie het voorgestelde en verlangde door het Nederlandsch Zendelinggenootschap met regt afkeurt, zoo zult gij, vertrouwen wij, met ons den ijver roemen, met welken zij in dezen is te werk gegaan. Door den stap van het Zendelinggenootschap werd zij daartoe gedwongen. Zeker ware het, naar ons oordeel, allezins gepast en doeltreffend geweest, indien Bestuurders van het Zendelinggenootschap hun voorstel hadden medegedeeld aan de Indische Commissie, en hare inzigten en consideratien had getracht te vernemen over dit gewigtig punt, vóór dat zij zich daarmede tot de Regering wendden. Maar dit deden zij niet. Zij gingen zelfs, naar onze meening, buiten den kring hunner bevoegdheid, welke alleenlijk het werk der *zending* in de Kolonien betreft, en niet dat der *Predikanten* bij de gevestigde Gemeenten aldaar. En wat kon, wat moest de meergemelde Commissie, bij hare overtuiging van het schadelijke in het voorstel, anders, dan, zoo spoedig mogelijk, haar gevoelen aan Hunne Excellentien den Minister van Kolonien en voor de Zaken der Hervormde Eeredienst voorloopig mededeelen, ten einde te zorgen, dat de zoo gewigtige zaak niet worde gebragt op een terrein, waar zij niet behoort, en terwijl men reeds den nadeeligen invloed van den, door het Zendelinggenootschap, gedanen stap begon te ontwaren, op de benoeming van eenen reeds toegezegden Predikant voor *Oost-Indie*, wat kon men anders, dan zich ook wenden tot de Regering, ten einde die benoe-

ming, door het meergenoemde voorstel, niet langer wierde vertraagd of verijdeld.

» Evengelijk uwe Commissie met de ziens- en handelwijze der Indische Commissie meent geheel te moeten instemmen, zoo oordeelt zij, dat aan haar verzoek om medewerking door de Algemeene Synode, tot behoud van het bestaande op *Amboina*, behoort te worden voldaan. De zaak zelve verdient dit ten volle, en eischt dit van de Hooge Kerkvergadering, als verpligt niet alleen, maar ook zekerlijk volkomen geneigd, om te zorgen voor de belangen der Hervormde Kerk ook in onze Kolonien. De Synode, geheel deelende de inzigten der Indische Commissie over deze gewigtige zaak, make het kenbaar aan de Hooge Regering, dat zij nimmer ondersteunen, veel minder toezien of goedkeuren kan zoodanige verandering, in de regeling der Predikantsplaatsen in de *Indie*, welke immer in vermindering van hun getal, op welke eene wijze, of met welk eene bedoeling, of op welke voorwaarde ook, zou uitloopen. De Synode zal alzoo de Commissie voor de Zaken der Indische Kerken krachtiglijk ondersteunen, overeenkomstig de betrekking, welke er tusschen beiden bestaat, en zij zal, niet zonder vrucht, wenschen en hopen wij, medewerken tot heil van de Protestantsche Kerk in *Nederlandsch Indie.*

» Wij adviseren dus, om aan het verzoek der Commissie te voldoen tot medewerking der Synode, opdat het bestaande behouden, en in de voorgestelde verandering, in de regeling der Predikantsplaatsen op *Amboina*, niet worde getreden. De Synode kan dit óf zelve óf door hare Algemeene Commissie. Zelve door een eerbiedig adres, óf aan Z. M. den Koning, óf aan Zijne Excellentie den Minister van Justitie, voorloopig belast met het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, waarin zij, met adhaesie van het adres der Commissie aan Zijne Majesteit, of aan Zijne Excellentie den Minister voornoemd, haren wensch uitdrukt, dat niet worde getreden in het voorstel van het Nederlandsch Zendelinggenootschap, maar de regeling der Predikantsplaatsen op *Amboina* blijve, gelijk die bestaat. Door de Synodale Commissie, welke, over dit gewigtig punt, in correspondentie treden zal met de Commissie tot de Zaken der Oost- en West-Indische Kerken, en, bij speciaal mandaat, gemagtigd zijn, om zoodanige maatregelen in dezen te nemen, als noodig zullen worden geacht.

» En hiermede, Hoog Eerw. Heeren, hopen wij aan onzen last te hebben voldaan, onderwerpen onze overwegingen en ons advies aan uw verlicht oordeel, en eindigen wij met den wensch voor den bloei der Indische Kerk, en

regelmaat, omtrent de onderscheidene jaarlijksche onderwerpen van verslag, ook immer in onderscheidene memorien of verslagen zal worden gerapporteerd.

Voorts wordt geresolveerd enz.

Concept van de aanschrijving aan de bewoners van *Haulerwijk*.

Namens de Commissie, die, behalve wegens andere onderwerpen, heeft gerapporteerd, ter zake het adres uit *Haulerwijk*, en wier Rapport in de vorige Zitting in behandeling is geweest, wordt door den Hoogleeraar *Vinke* een Concept van aanschrijving aan de Adressanten ingeleverd, gelijk aan de Commissie was opgedragen, luidende als volgt:

» 's Gravenhage den Augustus 185..

» De Algemeene Christelijke Synode der Hervormde Kerk in het Koningrijk der Nederlanden heeft, met innige deelneming, gelezen, en, met de vereischte aandacht, overwogen het adres, den 13. Junij ll., door u aan haar gerigt, en houdende het verzoek, » » dat het haar moge behagen, ter bevordering eener spoedige en gelukkige beslissing van uwe Kerkelijke aangelegenheden, bij het Gouvernement in 't midden te treden, en te bewerken, dat gij eerlang, kon het zijn, na weinige weken, eene van *Donkerbroek* en *Haule* finaal gescheidene Gemeente uitmaakt, uwen Hulpprediker *H. van Allen* tot Predikant bekomt, en Zijn Wel Eerw. uit 's Rijks kas eene bezoldiging ontvangt, eenigermate geëvenredigd aan de behoeften van Leeraar en Gemeente."''

» De Synode betreurt diep den deerniswaardigen toestand, in welken gij verkeert. Zij is ten volle overtuigd van de behoefte der Hervormde bewoners van *Haulerwijk* aan eenen eigen Herder en Leeraar, en zij zou niets vuriger wenschen, dan aan uw verzoek terstond te kunnen voldoen. Dit is haar echter onmogelijk. Er moet eerst een Kerkgebouw in uw midden zijn gesticht, althans de noodige middelen tot deszelfs stichting moeten eerst aanwezig zijn, voor dat de Synode, met hoop op goed gevolg, bij de Hooge Regering voor u kan tusschen treden, en op de vervulling van uwe wenschen aandringen. Zij heeft daarom, in hare Vergadering van Julij ll., besloten, tot den opbouw van eene Kerk in *Haulerwijk*, voor dit jaar, toe te staan de som van f 1000, en zal zich uwe belangen, zooveel zij vermag, verder aantrekken.

» De Synode mag echter niet ontveinzen, dat, onder de gronden, welke door u zijn aangevoerd, om uw verzoek aan te dringen, dezulken worden gevonden, die eenen zeer ongunstigen dunk van de Godsdienstige gesteldheid der ingezetenen van *Haulerwijk*, ja ook van sommige der Adressanten zelve, inboezemen.

Zij heeft, met diepe droefheid, uit uw eigen adres, vernomen, dat van de 70 of 80 Lidmaten, die onder u zijn, en dus ook van de 51 onderteekenaars van dat adres zelve, slechts 6 of 7, hoogstens 10, te *Donkerbroek* verschijnen, om van den dood des Heeren, aan het Heilige Avondmaal, gedachtenis te vieren, en dat de Doopsbediening, die om de zes weken te *Haule* plaats heeft, door de meeste ouders wordt verwaarloosd, zoodat er nog een aantal van ruim 150 ongedoopten, zoo mannen en vrouwen, als jongelingen en jonge dochters en kinderen, onder u gevonden worden. En dit, niettegenstaande de Hulpprediker, die in uw midden werkzaam is, naar uwe eigene getuigenis, met ijver en getrouwheid arbeidt, en de Predikant van *Donkerbroek* zoo vriendelijk en voorkomend is, van nu en dan ook te *Haulerwijk* den Heiligen Doop te bedienen. Het eene en andere getuigt waarlijk niet van Godsdienstzin, en eene bevolking, die zoo weinig prijs toont te stellen op de gewigtige, troostvolle, heiligende plegtigheden van onze gezegende Godsdienst, welke de Heer zelf heeft ingesteld, verdient niet, verdient althans niet in de eerste plaats, aan de Hooge Regering te worden aanbevolen.

De Synode mag niet nalaten, dit op te merken, en, met den meesten ernst, u onder het oog te brengen. Zij vertrouwt, dat de Dienaar des Evangelies, die onder u arbeidt, zal voortgaan, met alle zijne krachten in te spannen, om aan zijne gewigtige roeping volkomen te beantwoorden. Zij vermaant u allen, met broederlijke liefde en den meesten aandrang, dat gij, door woord en voorbeeld, meer geestelijk leven bij de overige ingezetenen van *Haulerwijk* tracht op te wekken, en zij bidt Hem, die den wasdom geeft aan hetgeen wij planten en nat maken, dat Hij uwe pogingen zegene, opdat zij zich over *Haulerwijk* moge verblijden, gelijk zij er zich nu over bedroeft. In het vertrouwen, dat gij aan deze broederlijke ernstige vermaning zult gehoor geven, en in de vaste hoop, dat uw werk niet ijdel zijn zal in den Heere, heeft zij het bovenvermelde gunstige besluit reeds genomen, en, terwijl zij u tot geduldig en geloovig wachten moet opwekken, geeft zij u tevens de verzekering, dat, naarmate uwe belangstelling in Godsdienst en Christendom zal blijken te vermeerderen, ook hare belangstelling in de vervulling van uwe geestelijke behoeften en wenschen zal toenemen.

» *De Algemeene Christelijke Synode enz.*"

Aan den Wel Eerw. Heer *H. van Allen*,
Hulpprediker te *Haulerwijk*, en sommige
Lidmaten en ingezetenen dier plaats.

Besluit tot goedkeuring van het Concept.

Dankgezegd zijnde, wordt het Concept goedgekeurd, en zal de aanschrijving alzoo aan die van *Haulerwijk* worden uitgevaardigd.

De bevoegdheid der Synode, tot reglementering van het *beheer der Kerkelijke goederen* op den, door de Commissie voorgedragen, voet, uitgesproken.

In de Avondzitting genaderd zijnde tot de algemeene behandeling van het Conceptreglement op het beheer der Kerkelijke goederen, wordt, na deliberatie, besloten, overeenkomstig de beschouwingen der Commissie van het Rapport, dat, in de Zitting van den 15. der vorige maand, is uitgebragt, de bevoegdheid der Synode uit te spreken, om, wegens dat beheer, te reglementeren, en te handelen in voege, als in het Rapport is omschreven.

Voorstel van den Heer *Hugenholtz* tot renvoyering van het *Reglement voor het beheer enz.* aan de Synodale Commissie, afgekeurd.

Hierna wordt, door den Heer *Hugenholtz*, het volgende voorstel gedaan:

» Het Conceptreglement op beheer terug te zenden aan de Algemeene Synodale Commissie, opdat deze het revidere, daarbij vooral achtgevende op het, in deze Synode, aangenomen beginsel, dat het beheer over de Algemeene Classikale kas en Kerkelijke fondsen (voor Weduwen en Noodlijdenden) behoort, *niet* bij de Algemeene Synodale Commissie, *maar* bij de Synode zelve.

» Om het aldus gerevideerd Concept aan te bieden aan Zijne Excellentie den Minister, en te verzoeken, te vernemen diens gevoelen daaromtrent, en tevens dat Zijne Excellentie het aldus ontworpen Concept gelieve toe te zenden aan de Provinciale Collegien van toezigt en, door dezen, aan de Kerkvoogdijen, opdat eene volgende Synode, zoo spoedig mogelijk, in staat zij, provisioneel te besluiten en te handelen."

Mededeeling van de, door de Commissie aangebragte, wijzigingen in het Conceptreglement *voor het beheer enz.*

Gezegd voorstel verworpen zijnde, doet de bovengenoemde Commissie mededeeling van de wijzigingen, die zij alsnog in het, door haar reeds vroeger behandeld, Concept nader heeft aangebragt, mede naar aanleiding van amendementen, die, ten gevolge der uitnoodiging, in de Zitting van den 21 dezer, bij haar zijn ingediend.

Daarna wordt de Vergadering met dankgebed gesloten, geadjourneerd zijnde tot den volgenden dag.

mandaat, dat zij, wanneer zij het oordeel van den Minister, aangaande het Concept, verstaan zal hebben, met Zijne Excellentie, zoo veel mogelijk, zal treden in overleg, en medewerken, om de zaak tot een goed einde te brengen; voorts, indien het haar in de Najaarsvergadering eerstvolgend blijken zal, dat de Minister in dezen de Provinciale Collegien van toezigt heeft gehoord, en allen, die met Kerkelijk beheer zijn belast, de gelegenheid zal gegeven hebben, om hunne meening te openbaren, dat zij alsdan het Concept tot consideratien toezende aan de Provinciale Kerkbesturen; indien daarentegen de Commissie bevinden zal, dat de Minister zijne meening, zonder eerstgenoemden daarin te kennen, verlangt uit te spreken, dat zij dan het Concept, behalve aan de Provinciale Kerkbesturen, doe toekomen aan de Provinciale Collegien van toezigt, en aan deze laatsten, in zoo grooten getale van exemplaren, dat zij door hen kunnen gezonden worden aan allen, die in het Reglement gerekend kunnen worden maar eenigzins betrokken te zijn, en mitsdien ook aan de Beheerders van Kerkelijke of andere soortgelijke goederen, in die Gemeenten, die uitzondering verlangd en verkregen hebben van het Reglement op de Kerkelijke administratie enz., tot welke opzending alsdan genoemde Collegien van toezigt beleefdelijk zullen worden uitgenoodigd.

Eindelijk wordt aan de Synodale Commissie in last gegeven, om, in elk geval, van al hare bevindingen aan de Synode naauwkeurig en volledig verslag te doen.

Terwijl de werkzaamheden hier voor een oogenblik worden gestaakt, nemen de Heeren *Romenij* en *van Laak*, genoodzaakt zich van de Synodale tafel te scheiden, een broederlijk afscheid, en wordt de zegen Gods hun hartelijk toegebeden.

Besluiten overeenkom-g de adressen der Com-issie tot het Concept, treffende de adressen n de Kerkvoogden te *Gravenhage* en te *Was-naar*, alsmede van de ovinciale Commissie n Onderwijs in *Gro-ngen.*

Daarna de werkzaamheden op nieuw begonnen zijnde, worden in overweging genomen de onderscheidene voorstellen, achtereenvolgend, ter zake het verzoek van *Kerkvoogden* van *'s Gravenhage*, alsmede die van *Wassenaar*, en eindelijk van de Provinciale Commissie van Onderwijs in *Groningen*, naar de mandaten van den 8. en 12. Julij ll., in het Rapport voorkomende, en wordt conform deze allen besloten.

Een amendement ter zake eerstgenoemd voorstel is verworpen, zijnde van den Heer *Hugenholtz*, en strekkende, om aan Kerkvoogden van *'s Gravenhage* beleefdelijk te rescriberen, dat de Synode zelve overtuigd is, onbevoegd te zijn, om een Reglement op het beheer, zonder medewerking van de Gemeenten, daar te stellen of in te voeren.

Vergadering, gehouden den 6den September 1850.

Al de Leden, met uitzondering van de Heeren *van Rappard*, *Diemont*, *R-menij*, *van Laak* en *Vrijthoff*, tegenwoordig.

De Vergadering geopend met het gebed. De Notulen na resum... gearresteerd.

Concept-adres aan den Minister, tot ondersteuning van de *Indische Commissie* tegen het Bestuur van het *Zendelinggenootschap*.

De Commissie, die daartoe in de Zitting van den 4. dezer werd uitgenoodigd, draagt, bij monde van den Heer *Wor*, een Concept voor van adres aan den Minister voor het Departement van Hervormde Eeredienst, tot medewerking met de Indische Commissie, in zake de bedoelde handeling van het Bestuur van het Nederlandsch Zendelinggenootschap, luidende het Concept als volgt:

» Conceptadres aan Zijne Excellentie den Minister van Justitie, voorloopig belast met het bestuur van het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, ter zake van een voorstel, gedaan door Bestuurders van het Nederlandsch Zendelinggenootschap, betreffende eene verandering in de regeling der Predikdienst op *Amboina*.

» De Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk heeft, door de Commissie voor de Zaken der Protestantsche Kerken in *Neerlandsch Oost-* en *West-Indie*, kennis ontvangen van een voorstel, door Bestuurders van het Nederlandsch Zendelinggenootschap gedaan en aangedrongen, in een adres aan Zijne Excellentie den Minister van Kolonien, dd. 27 Mei ll., strekkende tot daarstelling eener andere regeling van de dienst in, en de herderlijke zorg over, de Inlandsche Gemeenten op *Amboina* en omliggende landen, volgens welke regeling drie Predikantsplaatsen op *Amboina* zouden worden ingetrokken, en het montant der tractementen, reisgelden enz., ten behoeve van dezen verstrekt, gestort in de kas van het Nederlandsch Zendelinggenootschap. De Synode heeft dit voorstel tot een onderwerp van hare ernstige overweging gesteld, met dit gevolg, dat zij, geheel in dezen deelende de beschouwingen en de inzigten der Commissie voornoemd, ten opzigte der bezwaren tegen de voorgestelde verandering, met haar ten volle zich overtuigd houdt, dat in het voorstel van

Bestuurders van het Nederlandsch Zendelinggenootschap, nimmer kan worden getreden, dan in het nadeel der Protestantsche Kerk in *Indie* in het algemeen, en op *Amboina* in het bijzonder. Zij heeft daarom aan hare Algemeene Commissie speciaal gelast, om zich, over dit gewigtig punt, met de Indische Commissie te verstaan, en ten uitvoer te leggen, wat in dezen noodig zal worden geacht.

Zij neemt de vrijheid, om aan Uwe Excellentie van deze hare ziens- en handelwijze kennis te geven, en hare adhaesie aan den inhoud van het adres der bovengenoemde Commissie aan Uwe Excellentie, te dezer zake, uit te spreken. Maar tevens wendt zij zich daarbij vol vertrouwen tot Uwe Excellentie, met het eerbiedig en dringend verzoek, dat het Uwe Excellentie moge behagen, om, door uwen veel vermogenden invloed, te willen bewerken, dat het voorstel van het Nederlandsch Zendelinggenootschap geen gehoor vinde bij de Hooge Regering, en het bestaande in de regeling der Predikantsplaatsen op *Amboina* niet worde veranderd, maar blijve gelijk het is."

Met dank en goedkeuring aangenomen zijnde, wordt tot het opzenden van een adres van dezen inhoud geresolveerd. Het Concept-adres aangenomen.

In behandeling nemende art. 22 van het Conceptreglement voor het Bestuur enz., hetwelk voor de onderscheidene benaming van de onderscheidene Kerkeraden in grootere Gemeenten, in de Zitting van den 22. der vorige maand, is gehouden in advies, besluit de Vergadering, op voorstel van den *Secretaris*, art. 22 aldus te redigeren: » De Kerkeraad wordt onderscheiden in *algemeene* en *bijzondere.*" Gearresteerde redactie van art. 22 van het Algemeen Reglement voor het Bestuur.

» De Algemeene, die in alle Gemeenten, grootere of kleinere, bestaat, is zamengesteld uit den Predikant (of de Predikanten), de Ouderlingen en de Diakenen.

» Tot de Bijzondere, die slechts in Gemeenten met drie of meer Predikanten gevonden wordt, behooren alleen de Predikanten en de Ouderlingen, makende de Diakenen aldaar een afzonderlijk Collegie uit."

Ten aanzien van artikelen in het Concept, die, hetzij voor den inhoud, hetzij voor de redactie, aan de nadere overweging van de Commissie tot het Concept zijn opgedragen, brengt zij, bij monde van den Hoogleeraar *van Oordt*, het navolgend Verslag uit: Nader Verslag van de Commissie tot het Conceptreglement voor het Bestuur.

» Hoog Eerwaarde Heeren!

» Het heeft de Vergadering behaagd, in onderscheidene elkander opvolgende Zittingen, bij de behandeling van het Concept Algemeen Reglement op het bestuur der Nederlandsche Hervormde Kerk, nadere redactie en plaatsing van sommige artikelen aan ons aan te bevelen, en daarbij te gelijk een en ander dat nog niet beslist is, ter overweging te geven. Wij hebben gemeend, bij het voldoen aan dezen onzen last, het eene en het andere te mogen zamenvoegen, omdat wij dan de orde der artikelen volgen kunnen, welke voor de Vergadering wel het meest gemakkelijke zijn zal.

» Art. 2 stellen wij voor, in verband met de reeds aangenomen veranderingen in art. 1, en met opname van hetgeen daarin, naar het oordeel der Vergadering, gemist werd, aldus te lezen: » » Deze zijn allen, die op belijdenis des geloofs tot Lidmaten zijn aangenomen, dezulken, die in de Hervormde Kerk gedoopt zijn, minderjarigen, die uit Hervormde ouders zijn geboren, of met hunne ouders gerekend worden tot de Hervormde Kerk te zijn overgegaan,"" en voorts volgens het Concept. Toen ons, bij art. 15, werd in overweging gegeven, of daar ook de Waalsche Commissie uitdrukkelijk moest worden genoemd, was omtrent het Kerkbestuur van *Limburg* nog niets bepaald; na het besluit der Vergadering daaromtrent, geldt de vraag evenzeer het laatstgenoemde Kerkbestuur. Daar dit het eenige artikel is, waarin het twijfelachtig zou kunnen zijn, of de genoemde Besturen wel mede in de uitdrukking zelve zijn ingesloten, en het hier eene belangrijke zaak geldt, achten wij eene bijvoeging voorzigtig, zoo al niet volstrekt noodzakelijk, en stellen daarom voor, te lezen: » » het oordeel der Provinciale en andere daarmede gelijkstaande Kerkbesturen"", tenzij de Vergadering verkiezen mogt, achter » » Provinciale Kerkbesturen"" te voegen: » » de Commissie voor de Waalsche Kerken en het Kerkbestuur van *Limburg*.""

» In art. 17, alinea 2, waar het beginnen met het woord *terwijl*, en vooral de woorden *verschaffen* en *onmiddellijk* der Vergadering min geschikt voorkwamen, meenen wij, dat zou kunnen gelezen worden: » » De verlangde voorlichting zal door dezen, zoo mogelijk ten spoedigste, worden gegeven; eerstgenoemden zijn daarentegen gehouden, de aangevraagde berigten, bescheiden en consideratien, zonder verwijl, op te zenden."" De, door den President der Vergadering voorgestelde, omzetting der artikelen 16—18, zoo dat 16 na 17 en 18 gelezen wordt, komt ons voor, wegens den inhoud der artikelen, aan de orde bevorderlijk te zijn, zoodat wij de Vergadering raden, die voorstelling te volgen.

» Het uitvoerig voorstel van den Heer *Romenij*, omtrent de grenzen der afzon-

oordeelden wij, ten einde in dezen niet achteruit te gaan, het laatste te moeten verkiezen, en stellen daarom, gebruik makende van het amendement van den Vice-President, in de Synodale Vergadering ter tafel gebragt, voor, om, na art. 23, als afzonderlijk artikel, in te voegen: » » De Kerkeraden houden het oog op de administratie der Kerkelijke goederen, en geven van bestaande of vermeende verkeerdheden, te dezen opzigte, kennis aan het Classikaal Bestuur." "

» Omtrent de tweede Afdeeling van het eerste Hoofdstuk, handelende van de Ringen, hebben wij te berigten, dat wij, op voorstel van den Hoogleeraar *Muurling*, den aanvang van art. 30, met weglating van de, door het, in 't volgende art 31, aangehaald art. 20, noodelooze omschrijving, die met den stijl van een Reglement minder overeenkomt, meenen dus te moeten stellen: » » Eenige in elkanders nabijheid gevestigde Gemeenten worden vereenigd tot Ringen." " Een ander voorstel, om, bij art. 31, achter » » vacature" " te lezen: *of bij ontstentenis van den Predikant*, hebben wij gemeend niet te mogen aannemen, omdat het niet alleen redactie is, maar iets anders invoert, dat aan de Ringen een zwaren last zou kunnen opleggen, en waarvan zeer ligt misbruik zou kunnen gemaakt worden. Het scheen ook minder noodig, omdat in den aanvang van het artikel reeds gezegd is, dat de Predikanten, tot éénen Ring behoorende, verpligt zijn tot onderling hulpbetoon, in geval van nood. Voorts herinneren wij, dat dit artikel in twee gesplitst is geworden, beginnende de alinea met: *Zij moeten.* Hetgeen bij art. 34 door denzelfde wordt in bedenking gegeven, was deels reeds in zijnen zin veranderd, en nemen wij anderdeels op; het artikel luide nu alzoo: » » Voor het hun, bij artt. 31—33 van dit Reglement, opgedragen werk, zijn zij verantwoordelijk aan het Classikaal Bestuur, waartoe zij behooren;" " terwijl, in de eerste alinea, voor *den bloei des Christendoms* gelezen worde: *het Christendom.*

» Het woord *meerdere*, dat in het Concept, art. 37, over staat tegen *eenige* in art. 30, moet, onzes inziens, alzoo behouden worden, het is in onze taal, en kan hier niet door *meer* vervangen worden, zonder dubbelzinnigheid in de uitdrukking te brengen.

» Bij art. 47 moet nu, ingevolge het amendement van den Heer *Romenij*, één nieuw punt gevoegd worden, bij hetgeen aan het Classikaal Bestuur is opgedragen. Het zal aldus moeten gelezen worden: » » Het bepalen, ingeval van onzekerheid, het beslissen in geval van geschil, en het veranderen in geval van noodzakelijkheid, van de grensscheidingen tusschen onderscheidene Gemeenten onder hun ressort, na de Kerkeraden der belanghebbende Gemeenten gehoord te hebben, en, wat verandering betreft, onder goedkeuring van het

» » Uit elk der, in art. 38, genoemde Kerkressorten, zijn jaarlijks afgevaardigden ter Synodale Vergadering. Zij worden, benevens hunne Secundi, die alleen optreden, wanneer het Lid, waarvoor elk hunner respectivelijk benoemd is, belet wordt zich naar de Synode te begeven, of aldaar te verblijven, benoemd door de Besturen dier ressorten, uit hun midden, en wel in dier voege:

» » Uit *Gelderland*, het eene jaar een Predikant en een Ouderling, het andere jaar alleen een Predikant, en zulks in beurtwisseling met *Friesland.*

» » Uit *Zuidholland*, het eene jaar *twee* Predikanten, het andere jaar een Predikant en een Ouderling, in beurtwisseling met *Noordholland.*

» » Uit *Noordholland*, het eene jaar een Predikant en een Ouderling, het andere jaar *twee* Predikanten, in beurtwisseling met *Zuidholland.*

» » Uit *Friesland*, het eene jaar een Predikant, het andere jaar een Predikant en een Ouderling, in beurtwisseling met *Gelderland.*

» » Uit elk der overige Provinciale ressorten, alsmede uit de Waalsche Kerken, jaarlijks een Predikant, en uit allen te zamen twee Ouderlingen, alzoo te verdeelen, dat

» » *Één* daarvan bij beurte worde afgevaardigd door de Provinciale Kerkbesturen van *Zeeland*, *Overijssel* en *Groningen.*

» » En *één* door de Provinciale Kerkbesturen van *Utrecht*, *Noordbrabant* en *Drenthe*, en door de Commissie voor de Zaken der Waalsche Kerken, met dien verstande, dat laatstgenoemde Commissie de eerste maal eenen Ouderling ter Synode zendt, wanneer de genoemde Kerkbesturen elk eenmaal hebben afgevaardigd, en de tweede maal, nadat die afvaardiging, door elk dier Besturen, tweemaal bij beurte zal zijn geschied, en zoo vervolgens, zoodat telkens, in elf jaren, de genoemde Kerkbesturen driemaal, en de Commissie voor de Waalsche Kerken tweemaal, eenen Ouderling ter Synodale Vergadering afvaardigen.

» » Het Kerkbestuur van *Limburg* vaardigt jaarlijks *één* Lid ter Synode af, en wel, twee jaren achtervolgens, een Predikant, en, het derde jaar, een Ouderling.

» » Voorts hebben ter Synodale Vergadering zitting een Lid van de Commissie voor de Oost- en West-Indische Kerken, en de Secretaris der Synode, met regt van adviseren; alleen wordt aan den eerste eene concluderende stem toegekend in zaken, waarin de Oost- en West-Indische Kerken kunnen gerekend worden betrokken te zijn. De Quaestor woont alleen die Zitting of Zittingen der Synode, welke aan geldelijke aangelegenheden gewijd zijn, bij, met adviserende stem. Daartoe zal de tijd voor die Zittingen door de Synode bepaald, en daarvan aan den Quaestor-Generaal kennis gegeven worden.

» » Eindelijk wordt enz. volgens het Concept.

» » De Secretaris, van de benoeming der Afgevaardigden, met hunne Secundi, kennis bekomen hebbende,"" voorts volgens het Concept.

» Hierachter moet, onzes oordeels, als afzonderlijk artikel, volgen de inhoud der alinea van art. 66, waarbij wij meenen, dat behoort gevoegd te worden, hetgeen aangaande de benoeming van den Quaestor-Generaal besloten is, uit het Reglement van het beheer naar hier over te brengen, zoodat dit nieuwe artikel in zijn geheel aldus luiden zal:

» » De Synode kiest zich uit de Predikanten der Nederlandsche Hervormde Kerk haren *Secretaris*, met zijnen *Secundus*, voor den diensttijd van drie jaren, zullende eerstgenoemde met ter woon zijn gevestigd te *'s Gravenhage* of in den omtrek.

» » Ook benoemt zij, bij voorkeur uit de leden der Kerkgemeente te *Amsterdam*, eenen Quaestor, met zijnen Secundus, voor onbepaalden tijd. Over hunne continuatie zal de Synode jaarlijks haar goedachten uitspreken. Hunne regten en pligten worden in eene bijzondere instructie omschreven." "

» Van het amendement van den Heer *Romenij* hebben wij, bij de bepalingen omtrent de Synode, niet met zoo vele woorden gebruik kunnen maken. Die bepalingen toch blijven in het Reglement zoo in 't algemeene, dat het eene zonderlinge houding zoude hebben, indien wij alleen die bijzonderheid daarin wilden inlasschen. Wij hebben echter gemeend, bij art. 67 te moeten invoegen, achter de woorden: *wat de openbare Godsdienst en de Kerkelijke instellingen betreft:* » » Zij beslist in alle gevallen en geschillen, waarin twee verschillende Provinciale Kerkressorten en Besturen betrokken zijn"", oordeelende, dat daarin het, door den voorsteller, bedoelde ligt opgesloten, en dat tevens iets ontbrekends in de omschrijving der Synodale werkzaamheid is aangevuld. Voorts hebben wij het laatste lid van dit artikel aldus veranderd: » » Zij staat in onmiddellijk verband met het Ministerieel Departement voor de Zaken der Hervormde Kerk enz.""

» Het eerste lid van artikel 68 stellen wij voor, naar de verandering, reeds door de Synode gemaakt, en hetgeen daaromtrent nog aan ons werd aanbevolen, aldus te lezen: » » Zij ontwerpt en arresteert de Reglementen en verordeningen, welke voor de geheele Hervormde Kerk verbindende zijn; ook stelt zij de veranderingen vast, die in, reeds bestaande, algemeen geldende, Reglementen noodig bevonden worden, na de consideratien der Provinciale Kerkbesturen te hebben ingewonnen.""

» Er is in deze Afdeeling nog iets van meer belang. Toen wij namelijk aan art. 73, 4°., waarvan de redactie aan ons was aanbevolen, gekomen waren, bleek het ons, dat, volgens het beginsel, nu door de Synode, in tegenstelling

met dat der Synodale Commissie, op dit punt behouden, van deze zaak, in de eerste plaats, bij de Synode zal moeten worden melding gemaakt.

» Wij stellen daarom een nieuw artikel voor, onzes inziens, het best te plaatsen tusschen artt. 67 en 68, van dezen inhoud: » » Bij de Synode berust het beheer der Algemeene Kerkelijke Fondsen. Zij voert dat, onder administratie van den Quaestor-Generaal, over welke het toezigt is opgedragen aan de na te melden Algemeene Synodale Commissie, en, voor zooveel de Algemeene Classikale kas aangaat, met verantwoording aan de Hooge Regering." "

» Eindelijk stellen wij, in overeenstemming met het amendement van den Hoogleeraar *van Oordt*, voor, het derde Hoofdstuk in twee, in plaats van drie, Afdeelingen te splitsen, waarvan de eerste het opschrift *de Synode* behoudt, het ander ten opschrift verkrijgen zou *de Commissien der Synode.* Vindt dat voorstel uwen bijval, dan zou, naar ons oordeel, art. 65 worden het eerste van die tweede Afdeeling, als algemeene inleiding, en daarop volgen, A de Algemeene Synodale Commissie, en vervolgens, te zijner plaatse, B Commissie voor de Indische Kerken.

» Ten gevolge van het voorgestelde nieuwe artikel bij de Afdeeling *de Synode*, worde nu art. 73, 4°., aldus gelezen: » » Het toezigt op de administratie der Algemeene Kerkelijke Fondsen, met magt, om, waar de zaak bij uitstel lijden zou, daaromtrent te doen hetgeen der Synode is." " 5°. van hetzelfde artikel: » » Het houden van zoodanig algemeen toezigt op de administratie van Kerkelijke goederen, als haar bij een Reglement zal worden opgedragen." "

» Artt. 79 en 80 hebben wij geoordeeld, door zamensmelting, aldus te moeten voorstellen: » » Behalve de beide Secretarissen van de Synode der Hervormde en der Evangelisch-Luthersche Kerk, die vaste Leden der Commissie zijn, bestaat zij uit drie Predikanten, en twee invloedrijke Gemeenteleden, bij voorkeur Ouderlingen of Oud-Ouderlingen der Hervormde Kerk. Deze worden, tegelijk met een Secundus voor elk hunner, benoemd door de Synode, voor den tijd van drie jaren, en zijn, bij aftreding, terstond herkiesbaar." "

» Wij hopen, met getrouwheid onze taak volbragt te hebben, en zullen ons verblijden, wanneer de Vergadering aan onzen arbeid hare goedkeuring schenken kan.

P. Boeles.
J. F. van Oordt. JWz.
J. S. Wor.
D. Serrurier."

Achtereenvolgend op de onderscheidene voordragten bediscussieerd zijnde, conformeert zich de Vergadering met het Rapport, onder hernieuwde dankbetuiging voor al de zorg, die de Commissie, tot voorlichting op het Concept, heeft besteed.

Besluiten conform de voordragten van het Verslag.

Ten aanzien van het alternatief, dat op het eerste lid van art. 15 is voorgesteld, bepaalt de Vergadering hare keuze bij het laatste, om, achter »Provinciale Kerkbesturen", in gezegd artikel in te voegen: » der Commissie tot de Zaken der Waalsche Kerken en van het Kerkbestuur van *Limburg.*"

Wijzigingen van reeds behandelde artikelen, als van artt. 15, 20, 23, 31, 47, 56.

Nog hebben de beraadslagingen, wegens den inhoud van het Rapport, geleid tot de navolgende wijzigingen van reeds behandelde artikelen:

In art. 20 weg te nemen het woord » afwezigheid", op voorstel van den *Secretaris.*

De woorden, die, bij besluit van den 22. der vorige maand, aan het slot van hetzelfde artikel zijn bijgevoegd: » behoudens de bepalingen op het Hulppredikerschap", naar het voorstel van den *Vice-President*, over te brengen tot art. 31, achter de woorden: » ingeval van nood", en in dit laatstgenoemd artikel weg te laten de laatste zinsnede: » alles in overeenstemming" enz.

Naar het amendement van denzelfde, in art. 47, sub 2°., en art. 56, sub 2°., den aanvang aldus te stellen: » de behandeling van geschillen en van zaken" enz.

Voorts in laatstgenoemd artikel, sub 2°, te doen uitvallen de woorden: » wanneer zij reeds in — zijn behandeld."

Volgens de amendementen eindelijk van den *Secretaris*, in art. 23, vóór » beheer" in te voegen: » dagelijksch", en, aan het slot van het eerste lid van art. 71, bij te voegen: » zijnde de aftredende niet herkiesbaar dan na twee jaren".

Gediscussieerd zijnde over het voorstel van den Predikant *Boon*, vermeld in de Zitting van den 13. Julij ll., omtrent een additioneel artikel, te voegen bij het Algemeen Reglement, gelijk in de Handelingen van die Zitting is vermeld, wordt geoordeeld, dat zoodanig artikel, althans daar ter plaatse, of ergens in het Algemeen Reglement, niet behoort.

Verworpen het voorstel van den Predikant *Boon*, tot de bijvoeging van een additioneel artikel bij het Algemeen Reglement.

Na den afloop dezer beraadslagingen rapporteert de Commissie tot het Concept-Reglement voor het beheer enz., bij monde van den Hoogleeraar *Muurling*,

Besluit conform de nadere voordragten der Commissie tot het Concept-Reglement voor *het beheer der Kerkelijke goederen.*

omtrent de amendementen, die, in de Zitting van den 4. dezer, nog aan haar zijn in overweging gegeven, en vereenigt zich de Vergadering met het oordeel der Commissie in dezen.

Plaatsing van eene noot onder het eerste lid van art. 33 van het Concept-Reglement *voor het beheer* enz.

Op voorstel van den Hoogleeraar *Muurling* wordt besloten, onder het eerste lid van art. 33 van het Reglement voor het beheer, eene noot te plaatsen, gedrukt met kleine letters, van inhoud als volgt: » Wanneer bovenstaande bepaling kracht van wet zal verkregen hebben, zullen de Classikale Vergaderingen zoodanig worden zamengesteld, dat ook de Kerkvoogden en Notabelen daarin behoorlijk vertegenwoordigd zijn."

Aangenomen het Concept van Algemeen Reglement *voor het beheer der Kerkelijke fondsen en goederen*.

Het Concept van *Algemeen Reglement voor het beheer der Kerkelijke Fondsen en Goederen*, gelijk de Synode het aanneemt als het hare, luidt nu als volgt:

» Concept Algemeen Reglement voor het beheer der Fondsen en Goederen van de Nederlandsche Hervormde Kerk.

» § 1.

» *De Kerkelijke Fondsen en Goederen.*

» Art. 1.

» De Kerkelijke Fondsen en Goederen zijn algemeene of bijzondere.

» Algemeene zijn, die der Nederlandsche Hervormde Kerk, als zoodanig, toebehooren, bekend onder de benamingen van Algemeene Classikale Kas, Synodale Weduwenbeurs en Fondsen voor Noodlijdende Kerken en Personen.

» Bijzondere zijn, die, als Kerkvoogdij-, Pastorij-, Kosterij-goederen, of onder andere benamingen, aan eene Gemeente, of meer Gemeenten te zamen, toebehooren.

» Art. 2.

» De Algemeene staan onder het beheer van de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, die de administratie van dezelven opdraagt

aan eenen Quaestor-Generaal, onder toezigt van de Algemeene Synodale Commissie, beide overeenkomstig hunne bijzondere instructien.

» Van het beheer der Algemeene Classikale Kas doet de Synode verantwoording aan de Hooge Regering, overeenkomstig de wet.

» Art. 3.

» De Bijzondere zullen worden beheerd door de regthebbende Gemeenten of Personen zelve, onder toezigt van Provinciale Collegien, hiertoe door de Kerk te benoemen, en onder oppertoezigt van de Algemeene Synode; alles overeenkomstig de bepalingen van dit Reglement.

» Voor de fondsen en goederen van Gemeenten, die als *afzonderlijke* Gemeenten ophouden te bestaan, of, wegens het klein getal van leden, geene Collegien van Notabelen en Kerkvoogden kunnen zamenstellen, zullen de Provinciale Collegien van toezigt de noodige zorg dragen, in het belang der Hervormde Kerk.

» Art. 4.

» De stoffelijke belangen der Kerk worden in *regten* vertegenwoordigd, voor de *afzonderlijke Gemeenten*, door derzelver Kerkvoogdijen; voor de *gezamenlijke Gemeenten der Provincie*, zoo dit noodig mogt zijn, door het Provinciaal Collegie van toezigt; voor *geheel de Hervormde Kerk*, door de Algemeene Synode, of, namens deze, door de Algemeene Synodale Commissie.

» § 2.

» *Beheer in de Gemeente.*

» *A.* NOTABELEN.

» Art. 5.

» Elke Gemeente wordt, ten aanzien van hare stoffelijke belangen, vertegenwoordigd door een Collegie van Notabelen, welker aantal door de talrijkheid der Gemeente bepaald wordt, en die door stembevoegde manslidmaten zullen benoemd worden.

» Art. 6.

» *Stembevoegd* zijn al de manslidmaten, die in den hoofdelijken omslag, waar dezelve plaats heeft, zijn aangeslagen, of anders eenige vaste bijdragen, ten behoeve der Gemeente, opbrengen, door huur of verkregen bezit van zitplaatsen in de Kerken en dergelijken.

» Indien bijzondere omstandigheden van eene Gemeente eenige nadere bepaling, ten aanzien der stembevoegdheid, noodzakelijk maken, zal zij daartoe aan het Provinciaal Collegie eene voordragt kunnen doen.

» De Leden van alle Kerkelijke Collegien zijn, als zoodanig, van zelf stembevoegd, en blijven dit, ook na hunne aftreding, zoolang zij niet vallen in de termen van het volgend artikel.

» Art. 7.

» Van de stembevoegdheid zijn uitgesloten, behalve die later in dit Reglement (art. 17) voorkomen, minderjarigen naar de burgerlijke wet; allen, die onder curatele zijn gesteld; bankbreukigen; die in regten voor eerloos gehouden worden; kerkelijk gecensureerden, alsmede bedeelden.

» In de uitoefening worden geschorst allen, die meer dan een jaar nalatig mogten zijn gebleven, in het voldoen van hetgene zij, ten gevolge van het bepaalde bij art. 6, aan de Gemeente schuldig zijn.

» Art. 8.

» De benoeming van *Notabelen*, met hunne Secundi, geschiedt door *Stembevoegden*, onder leiding van eene Commissie uit *den Kerkeraad*, in vereeniging met *Kerkvoogden*, of eene Commissie van dezelven, uit de achtingwaardigste en aanzienlijkste manslidmaten der Gemeente.

» Hetgeen overigens tot nadere bepaling en toepassing van den inhoud van artt. 5—8 behoort, zal geregeld worden bij speciale Reglementen.

» Art. 9.

» In Gemeenten, waar het geschikte personeel ontbreekt, zullen de Leden van den Kerkeraad als *Notabelen* fungeren.

» In Gemeenten, waar van ouds *Floreenpligtige* ingezetenen het toezigt op de

kerkelijke administratie uitoefenden, behouden dezen dat toezigt, en worden geacht *Notabelen* te zijn.

» Art. 10.

» Notabelen worden door Kerkvoogden ter vergadering opgeroepen.

» Zonder Kerkvoogden vergaderende, verkiezen zij zich een Voorzitter en Secretaris, uit hun midden.

» Met Kerkvoogden formeren zij eene gecombineerde vergadering, onder voorzitting van den President Kerkvoogd.

» Art. 11.

» Aan Notabelen is opgedragen:

» 1°. Het verkiezen van Kerkvoogden.

» 2°. Het vaststellen der jaarlijksche begrooting.

» 3°. Het opnemen der jaarlijksche rekening.

» Art. 12.

» Notabelen, in vereeniging met Kerkvoogden,

» 1°. Bepalen den hoofdelijken omslag, die tot bestrijding der uitgaven mogt benoodigd zijn.

» 2°. Beslissen over het verzet tegen den hoofdelijken omslag.

» 3°. Beraadslagen over de noodzakelijkheid, tot het opnemen of vervreemden van kapitalen, het aankoopen of verkoopen van onroerende goederen, het instellen van regtsvorderingen, behoudens de toestemming van het Provinciaal Collegie van toezigt en de autorisatie van Gedeputeerde Staten, later in dit Reglement te beschrijven (zie artt. 23 en 40).

» *B.* KERKVOOGDEN.

» Art. 13.

» *Kerkvoogden* worden door *Notabelen* benoemd, met vrije keuze, voor drie jaren, uit de achtingwaardigste en aanzienlijkste manslidmaten der Gemeente, bij voorkeur uit degenen, die haar als Ouderlingen gediend hebben.

» De benoeming geschiedt bij besloten biljetten, met volstrekte meerderheid, zullende, wanneer de stemmen staken, het lot beslissen.

» Een Collegie van Kerkvoogden zal, naar gelang van de talrijkheid der Gemeente, bestaan uit drie, vijf, zeven of negen Leden, de Predikant of de Predikanten, in art. 18 genoemd, daaronder begrepen.

» Voor zoover het klein getal bevoegde manslidmaten dit niet volstrekt onmogelijk maakt, zullen Kerkvoogden elkander niet verder mogen bestaan, dan in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap.

» *Notabelen*, tot *Kerkvoogden* benoemd zijnde, houden, met het aanvaarden dier functie, op, *Notabelen* te zijn.

» Art. 14.

» Elk lidmaat, op wettige wijze benoemd tot Notabele of Kerkvoogd, is verpligt, zich die benoeming te laten welgevallen, tenzij hij wettige redenen van verschooning hebbe.

» Art. 15.

» Als wettige redenen van verschooning zullen worden aangenomen:

» 1°. Het bekleeden van zoodanige posten en betrekkingen, als, volgens art. 434, n°. 1, 2, 3, van het Nederlandsch Burgerlijk Wetboek, van de verpligting tot het aanvaarden eener voogdij vrijstellen, en, met betrekking tot alle andere ambtenaren, de stellige verklaring van het Hoofd der Administratie of van het Collegie, waartoe zij behooren, dat hunne functien hen beletten, den post, waartoe zij benoemd zijn, behoorlijk waar te nemen.

» 2°. De ouderdom van 70 jaren, alsmede een diensttijd, als Kerkvoogd, van zes of meer jaren.

» 3°. Ligchaamsongesteldheid van dien aard, dat zij, volgens de verklaring van een bevoegd medicinae doctor, tot de vervulling der pligten van den bedoelden post ongeschikt maakt.

» 4°. Het bezwaar van vijf minderjarige onverzorgde kinderen, of de last van twee voogdijen of directien van Godshuizen en andere instellingen van weldadigheid, voor zooverre aan laatstgemelde betrekkingen geene voordeelen verknocht zijn.

» Door voogdijen worden alleen bedoeld, welke wettelijk in beheer en administratie van personen en goederen bestaan, zoodat daarbij ook de betrekking van *toeziende* voogd niet in aanmerking zal komen.

» Geene dezer redenen echter, ligchaamsongesteldheid, alsmede het verlaten met ter woon van de Gemeente, uitgezonderd, geven hun, die eenmaal den post aanvaard hebben, vrijheid, om denzelve tusschentijds neder te leggen.

» Hij, die den post van Diaken bekleedt, heeft regt, om voor alle andere bedieningen te bedanken, en behoudt dit regt, nog twee volle jaren na zijn aftreden.

» Art. 16.

» Het al of niet geldige dezer redenen van verschooning staat ter beoordeeling van het Collegie van Kerkvoogden met Notabelen. Bij twijfel of verschil van meening, even als ook bij appèl van den benoemde, beslist het Provinciaal Collegie van toezigt.

» Art. 17.

» De benoemde Kerkvoogd of Notabele, die, nadat zijne redenen van verschooning ongeldig zijn verklaard, nogtans weigert, de betrekking, waartoe hij geroepen is, te aanvaarden, of die zijn post tusschentijds willekeurig nederlegt, verliest zijne stembevoegdheid als lidmaat, en wordt onbenoembaar tot eenige andere Kerkelijke bediening of betrekking.

» Art. 18.

» Behalve de aldus benoemde Kerkvoogden, heeft *de Predikant*, of één *der Predikanten*, der Gemeente, bij toerbeurt, zitting en stem in dit Collegie.

» In Gemeenten, waar het Collegie uit zeven of negen Leden mogt bestaan, zullen twee Predikanten, bij jaarlijksche toerbeurten, met hunne ambtgenooten, in hetzelve stem en zitting hebben.

» *Hun werkkring.*

» Art. 19.

» Aan *Kerkvoogden* in het bijzonder is opgedragen het beheer der Kerkvoogdij-fondsen en goederen; de zorg voor de stoffelijke belangen der Gemeente; het onderhoud van hare gebouwen; de kosten der Openbare Eeredienst, van het Godsdienstig Onderwijs en der Kerkelijke Vergaderingen; de bezoldiging der beambten en bedienden enz.

» Art. 20.

» Alle zaken van *gemengden aard*, waarin de geestelijke en stoffelijke belangen der Gemeente te zelfden tijde zijn betrokken, worden door Kerkvoogden behandeld, in vereeniging met den Kerkeraad.

» Alle zaken *van enkel stoffelijken aard* daarentegen worden overgelaten aan het Collegie van Kerkvoogden zelf, behoudens hooger toezigt van de zijde der Kerk.

» Art. 21.

» Het Collegie van Kerkvoogden organiseert zich zelf, door, uit zijne Leden, te benoemen een President en een Secretaris, en, des verkiezende, eenen Administrateur; buiten zijne Leden benoemt het, des verkiezende, eenen Ontvanger, wiens pligten in eene bijzondere instructie bepaaldelijk omschreven worden.

» Art. 22.

» Bij elke Kerkvoogdij zal een *boek* of *legger* zijn van de eigendommen der Kerk, waarvan zij het beheer heeft.

» Deze legger zal gehouden worden door den *Ontvanger* van het Collegie, en te allen tijde behoorlijk moeten zijn bijgewerkt. Geene posten er op zullen geroijeerd mogen worden, zonder aanwijzing van redenen en duidelijke waarmerking. Een, door het Collegie, behoorlijk geparafeerd dubbeld er van

zal berusten bij den *Kerkeraad*, en een tweede bij het *Provinciaal Collegie van toezigt*.

» Art. 23.

» Geene donatien, legaten of erfenissen zullen kunnen worden aanvaard, dan in overeenkomst met de wetten van den Staat en met de verordeningen van de Kerk.

» Geen verkoop of belasting van Kerkelijke eigendommen zal kunnen plaats hebben, dan met toestemming van het Provinciaal Collegie van toezigt, en op autorisatie van Gedeputeerde Staten, verleend op aanvrage van het Provinciaal Collegie van toezigt.

» Alle schulden wegens geldopneming, door den Ontvanger of den administrerenden Kerkvoogd bewerkstelligd, zonder toestemming van de Kerkvoogden, of door Kerkvoogden, zonder toestemming van Notabelen, zijn en blijven voor bijzondere rekening en verantwoording van die ze hebben aangegaan, en de gelden in ontvang hebben genomen; zullende daarvan nimmer rentebetaling, teruggave of aflossing uit Kerkelijke fondsen mogen worden toegestaan.

» Geene regtsvordering zal kunnen worden ingesteld, zonder toestemming van het Provinciaal Collegie van toezigt.

» Ook zal, zonder deze toestemming, geen hoofdelijke omslag worden gedaan, noch ook eenige vertimmering aan Kerkelijke gebouwen ondernomen, zoo de kosten daartoe de gewone inkomsten te boven gaan.

» Art. 24.

» In de maand October van elk jaar maken de Kerkvoogden eene *begrooting* op van al derzelver uitgaven, alsmede van de middelen om die te bestrijden, loopende over geheel het volgende jaar, van 1. Januarij tot 31. December. Deze begrooting wordt, vóór den 1. November daaropvolgende, aan Notabelen overgelegd, en in tegenwoordigheid van Kerkvoogden, met of zonder verandering, vastgesteld. Afschrift van de vastgestelde begrooting wordt ter kennisgeving gezonden aan het Provinciaal Collegie van toezigt.

» Wat verder op de *begrooting* betrekking heeft, zal bij Speciale Provinciale Reglementen geregeld worden.

» Art. 25.

» Indien de gewone inkomsten tot dekking der noodzakelijke uitgaven *niet* voldoende zijn, en er geene andere middelen ter dekking kunnen gevonden worden, zal, tot goedmaking van het tekort, tot eenen *hoofdelijken omslag* mogen worden overgegaan.

» In dezen omslag zullen, volgens eene geregelde en billijke classificatie, begrepen worden al de personen, volgens art. 2 van het Algemeen Reglement op het Bestuur der Nederlandsche Hervormde Kerk, tot de Gemeente behoorende en eigen middelen van bestaan hebbende, en zulks naar evenredigheid van derzelver betrekkelijk vermogen; zullende wijders het plan mede behelzen eene geschikte regeling der betaling in één of meer termijnen, naar gelang der grootte van den omslag, en de omstandigheden der Gemeente.

» Niemand, die in eene Gemeente zijn verblijf houdt, en daar personele belastingen betaalt, zal zich aan dien omslag kunnen onttrekken.

» In die Gemeenten van de Provincie *Friesland*, waar de floreenpligtigheid bestaat, zal de omslag overeenkomstig deze instelling geschieden.

» Wat verder tot het vaststellen en innen van den *hoofdelijken omslag* betrekking heeft, wordt geregeld bij Speciale Provinciale Reglementen op de administratie van en het toezigt op de Kerkelijke goederen.

» Art. 26.

» Jaarlijks, in de maand April, nemen *Kerkvoogden* de rekening en verantwoording op van de gehoudene administratie.

» Vóór den eersten Mei van elk jaar, zal deze rekening door Kerkvoogden worden overgelegd in eene vergadering met *Notabelen*, ten einde nader te worden geëxamineerd.

» De rekening en verantwoording zijnde opgenomen en gesloten, zal een afschrift er van, uiterlijk vóór den eersten Julij van elk jaar, tot kennisgeving worden gezonden aan het *Provinciaal Collegie*, en van den Predikstoel *aan de Gemeente* worden kennis gegeven, *waar* ter plaatse en *op welke tijden* zij voor haar ter inzage zal zijn nedergelegd.

» Art. 27.

» Geen Notabele of Kerkvoogd, noch eenig Lid van een ander Collegie van kerkelijke administratie, ontvangt voor zijne werkzaamheden eenige gel-

bewerkt en behandeld worden; dat in het bijzonder geene scheuring of afgraving der eerstgemelde gronden geschiede, dan na magtiging, bij het Provinciaal Collegie daartoe aan te vragen; dat, ten aanzien van het bakken van opgaand zoowel als van akkermaalshout, de wet en de plaatselijke gebruiken naauwkeurig worden in acht genomen; dat zoowel de grond- als de Gemeente- en andere eigenaars-lasten geregeld worden afbetaald; eindelijk, dat geene verhuringen of verpachtingen anders, of voor langeren tijd, dan naar eisch der gronden of gebouwen, overeenkomstig met de wet en plaatselijke gebruiken, of ook meer dan twee jaren *vooruit*, bewerkstelligd worden.

» Art. 32.

» Wanneer zij onverhoopt bevinden, dat, in het voorzegde beheer of genot, de eigenaarsregten door den gebruiker der goederen verkort of benadeeld worden, geven zij, na vruchteloos beproefde middelen van herstel in der minne, daarvan kennis aan het Provinciaal Collegie, en bevorderen zij, na daartoe door dat Collegie te zijn gemagtigd, dat door den genothebbende, naar het voorschrift van art. 831 van het Burgerlijk Wetboek, zekerheid voor het goede gebruik der goederen gesteld worde; welke zekerheid zij, ook zonder voorafgegaan misbruik, na gelijke magtiging, zullen kunnen vorderen, om zoodanige andere redenen, als hun daartoe gewigtig genoeg mogten voorkomen.

» Art. 33.

» Zij zorgen, dat dáár, waar de vertegenwoordiging van den eigendom der goederen, op bijeenkomsten van geërfden of dergelijken, te pas komt, daartoe één uit hun midden, of een van hunnentwege gemagtigde opkome.

» Art. 34.

» Zij bevorderen, dat, ingeval van eventueel gevorderde belegging, of onverhoopte noodzakelijke opneming van gelden, het een en ander op de meest voordeelige en zekere wijze, onder magtiging van het Provinciaal Collegie, worde bewerkstelligd.

» Art. 35.

» Zij zorgen, dat, zoo dikwerf het genot der pastorij- en kosterij-goederen

» Art. 39.

» De Leden van dit Collegie benoemen jaarlijks, uit hun midden, een President, en assumeren, uit de lidmaten van de Hoofdplaats der Provincie, een Secretaris, voor den tijd van drie jaren, die echter ter Vergadering niet dan eene adviserende stem zal hebben.

» Art. 40.

» *Het Provinciaal Collegie* is belast met het algemeen toezigt over de administratien der Kerkelijke fondsen en goederen, in alle Gemeenten der Provincie. Het ontvangt kennis van alle veranderingen in het personeel der *Kerkvoogden* en *Notabelen*. Het beslist alle geschillen, welke ten aanzien van de administratien in de Gemeenten mogten ontstaan, en zorgt voor het herstel van gebreken en misbruiken, welke het ontdekken mogt, of doet deswege de noodige voordragten.

» Het beoordeelt en beslist verder alle zaken, tot zijne bevoegdheid behoorende, welke door de *Classikale Besturen*, na de Kerkvisitatie, te zijner kennis worden gebragt; verleent advies, bij aanzoeken tot aanvaarding van donatien, legaten of erfenissen; doet aanvrage om de vereischte autorisatie tot verkoopen of bezwaren van Kerkelijke goederen, en tot geldopnemingen ten laste der Gemeente; geeft toestemming tot vertimmeringen aan Kerkgebouwen, en werkt mede tot het verkrijgen van subsidien, indien daartoe termen zijn.

» Het Provinciaal Collegie doet uitspraak in geschillen *tusschen de Kerkvoogden* en *de Ringen*, voor zooveel de vacatuurpenningen of andere, den Ringpredikanten toekomende, inkomsten betreft.

» Ook ontwerpt het, en, na gehoord te hebben de Plaatselijke Kerkvoogdijen, arresteert het, onder goedkeuring der Synode, *Provinciale Reglementen*, waarin, naar gelang van omstandigheden en behoeften, het beheer en het toezigt over de Kerkelijke fondsen en goederen nader wordt geregeld.

» § 4.

» *Algemeen toezigt.*

» Art. 41.

» Wanneer eenig *Provinciaal Collegie van toezigt* eene zaak *niet* tot een

gewenscht einde kan brengen, geeft het daarvan kennis aan de *Algemeene Synodale Commissie*, die gemagtigd wordt, om, na behoorlijk onderzoek, eene minnelijke schikking te beproeven, en, bij mislukking van deze, de zaak *ter beslissing* op te dragen aan de regterlijke magt, zoo de zaak ter kennisneming van deze behoort, en anders *aan Zijne Majesteit den Koning*.

»SLOTBEPALING.

» In dit Reglement, gearresteerd door de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, en bekrachtigd door Zijne Majesteit den Koning, kunnen geene veranderingen worden gemaakt, dan door de Synode, in overleg met de Hooge Regering, nadat de consideratien der Provinciale Collegien van toezigt daarover zullen zijn ingewonnen."

Voorstel van den President, tot het additioneel artikel van het Reglement voor *het Bestuur*, ingetrokken.

Op verzoek van den President, om het additioneel artikel van het Reglement voor het Bestuur, door hem voorgesteld in de Zitting van den 31. der vorige maand, weder in te trekken, wordt het beschouwd te zijn vervallen.

Verklaring der Synode omtrent den band van vereeniging van Bestuurders en Beheerders in de Kerk.

In de Zitting van den 27. der vorige maand, bij de behandeling van art. 42 van het Reglement voor het Bestuur enz., de vermelding van Kerkvoogden hier en elders in genoemd Concept in advies gebleven zijnde, wordt thans door de Vergadering uitgesproken, dat zij, voorloopig althans, zal blijven buiten het Reglement, maar dat het de wensch der Hooge Kerkvergadering is en blijft, dat eenmaal de band van vereeniging van Bestuurders en Beheerders, in de Nederlandsche Hervormde Kerk, in voege als hij in het Concept van de Synodale Commissie was voorgedragen, moge worden vastgesteld.

Arresteriug van de Slotbepaling van het Algemeen Reglement voor het Bestuur enz.

Eindelijk genaderd zijnde tot de Slotbepaling van het Algemeen Reglement voor het Bestuur enz., wordt, naar de amendementen van den *Vice-President*, besloten:

1°. In de redactie van de Synodale Commissie, de woorden: » en in zaken — van de Regering" uit te ligten als overtollig.

2°. Als alinea van de Slotbepaling, bij te voegen hetgeen volgt: » de veranderingen, welke, ten gevolge eener eventuele vereeniging van Bestuurders en Beheerders, in de Nederlandsche Hervormde Kerk, mogen worden noodig geacht, zullen door de Synode nader ontworpen, en volgens art. 68 van dit Reglement gearresteerd worden."

Voorstel van den Heer *Serrurier*, ten einde alle Koninklijke besluiten, in strijd met het Algemeen Reglement, te doen intrekken, aanhangig gehouden tot de aanbieding van het Reglement ter sanctie.

Door den Heer *Serrurier* wordt ingediend het navolgend voorstel: » dat de Synode den Minister van het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst eerbiediglijk verzoeken zal, dat, door zijne tusschenkomst, van Z. M. den Koning verkregen worde de intrekking van al zoodanige besluiten, als die geacht zullen kunnen worden, in strijd te zijn met het finaal te arresteren Algemeen Reglement voor het Bestuur der Kerk."

Na deliberatie wordt besloten, het voorstel aan te houden, tot dat het Reglement ter sanctie aan Z. M. den Koning zal worden aangeboden.

Het Concept Algemeen Reglement voor *het Bestuur der Kerk* provisioneel gearresteerd.

Ten laatste wordt besloten, het Concept van *Algemeen Reglement voor het Bestuur* enz. provisioneel te arresteren, als volgt:

» Concept Algemeen Reglement voor het Bestuur der Nederlandsche Hervormde Kerk.

» I.

» ALGEMEENE BEPALINGEN.

» Art. 1.

» De Nederlandsche Hervormde Kerk bestaat uit allen, die behooren tot de Hervormde Gemeenten in het Koningrijk der Nederlanden, Waalsche, Presbyteriaansch Engelsche en Schotsche, zoowel als Nederduitsche.

» Art. 2.

» Deze zijn allen, die op belijdenis des geloofs tot lidmaten zijn aangenomen, dezulken, die in de Hervormde Kerk gedoopt zijn, minderjarigen,

die uit Hervormde ouders zijn geboren, of met hunne ouders gerekend worden tot de Hervormde Kerk te zijn overgegaan, en diegenen, welke, in andere landen, als tot de Hervormde Kerk behoorende, erkend, zich hier te lande nederzetten, mits, door behoorlijke bewijzen of attestatiën, van hunnen Doop of hun Lidmaatschap buiten 's lands, hebbende doen blijken.

» Art. 3.

» Deze allen blijven tot haar behooren, zoolang zij niet, door woord of daad, vrijwillig en stellig, hebben te kennen gegeven, zich van haar af te scheiden, of door haar, om wettige redenen, van hunne betrekking tot de Kerk vervallen zijn verklaard.

» Art. 4.

» De Nederlandsche Hervormde Kerk wordt bestuurd, en hare goederen worden beheerd, behoudens de regten van derden, door mannen, die zij zelve hiertoe roept, volgens Reglementen en verordeningen, welke van haar uitgaan, en met inachtneming van de wetten van den Staat.

» Art. 5.

» Het Bestuur der Kerk wordt bij dit Reglement vastgesteld.

» Het beheer der stoffelijke belangen wordt geregeld bij een afzonderlijk Algemeen Reglement, en bij bijzondere Reglementen.

» Art. 6.

» Het Bestuur der Nederlandsche Hervormde Kerk wordt uitgeoefend:

» 1°. Gemeentelijk, door Kerkeraden.

» 2°. Over meer Gemeenten vereenigd, door Classikale Besturen en Provinciale Kerkbesturen.

» 3°. Over al de Gemeenten te zamen, door eene Synode.

» Art. 7.

» De leden dezer Besturen worden benoemd door de Kerk, uit hare leden, op de wijze, welke verder in de verschillende hoofdstukken van dit Reglement is opgegeven.

» Met uitzondering alleen van die der Kerkeraden en der Algemeene Synode, worden deze leden benoemd voor den tijd van drie jaren. Jaarlijks op den 1. Januarij treedt een derde, of zoo na mogelijk een derde, van hen af.

» Niemand kan echter lid worden van een der Hoogere Besturen, dan na vroeger lid te zijn geweest van de lagere, of als zoodanig te fungeren bij het in afdalenden rang eerstvolgende.

» Niemand kan te zelfden tijde lid zijn van een Classikaal Bestuur en van een Provinciaal Kerkbestuur.

» Een lid van eenig Classikaal Bestuur, geroepen wordende tot een Provinciaal Kerkbestuur, treedt, bij aanvaarding van deze benoeming, in de eerste betrekking af, en wordt door zijnen secundus vervangen.

» Art. 8.

» Aan elk der leden van de Besturen boven den Kerkeraad wordt een secundus toegevoegd, die hem bij ontstentenis vervangt, en in zijne plaats, bij aftreding tusschentijds, tot aan de vervulling van zijne dienstjaren, als lid fungeert, wordende, in de eerstvolgende Vergadering van het bevoegde Kiescollegie, een ander tot zijnen secundus benoemd.

» Art. 9.

» Van alle benoemingen, met uitzondering van die der Kerkeraden, wordt onverwijld kennis gegeven aan het Ministerieel Departement, den Secretaris der Synode, en aan de verschillende Kerkelijke Besturen, die er belang bij hebben.

» Art. 10.

» Alle stemmingen in Kerkelijke Vergaderingen, ter vervulling van openstaande of openvallende plaatsen, moeten geschieden met gesloten billetten.

» Ter beslissing wordt gevorderd de volstrekte meerderheid der uitgebragte stemmen. Wanneer deze, na twee vrije stemmingen, bij eene derde tusschen

de twee, die de meeste stemmen op zich vereenigd hadden, blijkt niet verkregen te kunnen worden, zal het lot beslissen.

» Voor elk lid en voor iederen plaatsvervanger zal telkens afzonderlijk gestemd worden.

» Art. 11.

» Geen Kerkelijk Bestuur neemt eenig besluit, dan bij tegenwoordigheid van twee derden zijner leden, tenzij de Vergadering, wegens ongenoegzaam getal van leden, reeds eenmaal was uiteengegaan, en ten tweedenmale tot behandeling der zaak wettiglijk was opgeroepen.

» De wijze van handelen bij het staken der stemmen zal bepaald worden in de Reglementen van Orde voor elk Bestuur.

» Art. 12.

» De leden der Kerkelijke Besturen stemmen in de Vergaderingen, tot welke zij zijn afgevaardigd, altijd hoofdelijk, en zonder aan lastbrieven gebonden te zijn.

» Elk lid is verpligt zijne stem bepaald uit te brengen, tenzij de Vergadering hem, om redenen, van die verpligting ontslaat.

» Art. 13.

» De zorg voor de belangen, zoo van het Christendom in het algemeen, als van de Hervormde Kerk in het bijzonder, de handhaving harer leer, de vermeerdering van Godsdienstige kennis, de bevordering van Christelijke zeden, de bewaring van orde en eendragt, en de aankweeking van liefde voor Koning en Vaderland, moeten steeds het hoofddoel zijn van allen, die, in onderscheidene betrekkingen, met het Kerkelijk Bestuur belast zijn.

» Art. 14.

» Alle Kerkelijke Besturen gedragen zich wijders overeenkomstig de voorschriften van dit Reglement, en de algemeene of bijzondere verordeningen, welke vervolgens zullen worden vastgesteld.

» Art. 15.

» Geene algemeen verbindende verordeningen, of veranderingen in de bestaande, kunnen worden vastgesteld dan door de Synode, na vooraf het oordeel der Provinciale Kerkbesturen, der Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken, en van het Kerkbestuur van *Limburg* te hebben ingewonnen.

» Geene bijzondere Reglementen voor Provinciale of Classikale ressorten, of veranderingen in dezelven, kunnen in werking worden gebragt, dan na de goedkeuring der Synode te hebben ontvangen.

» Van alle zoodanige verordeningen en veranderingen zal kennis worden gegeven aan het Ministerieel Departement.

» Dispensatie kan alleen gegeven worden van die bepalingen, welke uitdrukkelijk bij de Reglementen zijn aangewezen, en op de wijze, daarbij voorgeschreven.

» Art. 16.

» De Kerkelijke Besturen bepalen hunne werkzaamheden binnen de grenzen hunner bevoegdheid, zoo dat zij niets behandelen, wat uitsluitend tot den werkkring van een ander Collegie behoort.

» Kerkelijke Besturen, die in engeren kring werken, hebben het regt, in zaken, welke tot hunne bevoegdheid behooren, voorstellen in te dienen en voorlichting te vragen bij de in opklimmenden rang naastvolgenden.

» De verlangde voorlichting zal door dezen, zoo mogelijk, ten spoedigste worden gegeven. Eerstgenoemden zijn daarentegen gehouden, de aangevraagde berigten, bescheiden en consideratien zonder verwijl op te zenden.

» Art. 17.

» Een Kerkelijk Bestuur, dat vermeent, door de besluiten van een in opklimmenden rang volgend bezwaard te zijn, heeft het regt, zich bij nog hooger te beklagen, doch is inmiddels gehouden, zich naar de ontvangene voorschriften te gedragen, ten ware de zaak in geschil bij einduitspraak niet meer zou kunnen worden gebragt in haar geheel. In dit laatste geval wordt hiervan onverwijld kennis gegeven aan de Synode, of, deze niet vergaderd zijnde, aan de Algemeene Synodale Commissie.

» II.

» BIJZONDERE BEPALINGEN.

» HOOFDSTUK I.

» *Het Kerkelijke Bestuur in de enkele Gemeenten, en de Ringen.*

» Art. 20.

» De Plaatselijke Gemeenten blijven bepaald binnen de grenzen, waarin zij nu bestaan, zoo lang daarin, op wettige, bij dit Reglement aangewezen, wijze, geene verandering zal gemaakt zijn. De belangen van elke dier Gemeenten zijn toevertrouwd aan den Predikant (of de Predikanten), benevens Ouderlingen en Diakenen, die alleen door lidmaatschap aan die Gemeente behooren verbonden te zijn. Te zamen vormen zij *den Kerkeraad*, die de Gemeente vertegenwoordigt.

» Bij ziekte of gemis van een Predikant der Gemeente, zorgt de Ring voor de vervulling van hetgeen den Predikanten in het bijzonder is opgedragen (Art. 23ª).

» EERSTE AFDEELING.

» *De Kerkeraden.*

» Art. 21.

» In alle Gemeenten, waar het personeel daartoe niet ontbreekt, zal een *Kerkeraad* zijn.

» Gemeenten, waar, door gebrek aan genoegzaam geschikt en gewillig personeel, geen Kerkeraad kan bestaan, zijn geplaatst onder het toezigt van den Ring, welke den Predikant twee Ambtgenooten toevoegt, om, met hem en twee, of, waar de stof daartoe voorhanden is, drie leden der Gemeente te doen, wat des Kerkeraads is.

» Art. 22.

» De Kerkeraad wordt onderscheiden in *Algemeenen* en *Bijzonderen*.

» De *Algemeene*, die in alle Gemeenten, grootere of kleinere, bestaat, is zamengesteld uit den Predikant (of de Predikanten), de Ouderlingen en de Diakenen.

» Tot den *Bijzonderen*, die slechts in Gemeenten met drie of meer Predikanten gevonden wordt, behooren alleen de Predikanten en de Ouderlingen, makende de Diakenen aldaar een afzonderlijk Collegie uit.

» Art. 23.

» Aan den Predikant (of de Predikanten) is toevertrouwd en aanbevolen: de openbare verkondiging des Evangelies; het bedienen van Doop en Avondmaal; de leiding der Openbare Godsdienstoefeningen en de Huwelijks-inzegeningen; het geven van Godsdienstig onderwijs, en het besturen van al de Vergaderingen des Kerkeraads.

» Aan *Ouderlingen* is aanbevolen, met de Predikanten bezig te zijn in de herderlijke zorg voor de Gemeente, de bevordering van en het toezigt op het Godsdienstig onderwijs, en de handhaving van orde en tucht; voorts het ijverig zamenwerken met dezen in alles, wat aan de Christelijke volmaking der Gemeente kan dienstbaar wezen.

» Aan de *Diakenen* is opgedragen de verzorging der stoffelijke behoeften van de armen der Gemeente. Daartoe zijn zij belast met het dagelijksch beheer der Diakonie-goederen, met het innen van alle, onder welken titel ook, aan de Diakonie der Gemeente aankomende, gelden, en met de inzameling der liefdegaven.

» In Gemeenten met één of twee Predikanten, doen zij dit onder medewerking, en in die met drie of meer Predikanten, onder toezigt van Predikanten en Ouderlingen.

» Het vaststellen van Collecten, de zorg voor de Diakonie-goederen, alsmede voor de geestelijke behoeften der armen, is overal aan Predikanten, Ouderlingen en Diakenen te zamen opgedragen.

» De verdere pligten der Diakenen worden geregeld door een *Algemeen Reglement op de Diakonie-administratie.*

» Art. 24.

» De Kerkeraden houden het oog op de administratie der Kerkelijke goederen, en geven van bestaande of vermeende verkeerdheden te dezen opzigte kennis aan het Classikaal Bestuur.

» Art. 25.

» De Censuur over de leden der Gemeente, met uitzondering van de Predikanten, zoowel emeriti als dienstdoende, de Ouderlingen, de Diakenen, de Candidaten tot de Heilige dienst, de Kerkvoogden en de Notabelen, geschiedt, ter eerster instantie, door den Kerkeraad, van welks uitspraken men zich kan beroepen op het Classikaal Bestuur.

» Wat verder betrekking heeft op de pligten en werkzaamheden van den Kerkeraad, wordt geregeld door een speciaal Reglement op de Kerkeraden.

» Art. 26.

» Het regt tot benoeming van Ouderlingen en Diakenen, en tot beroeping van Predikanten, berust bij de Gemeente.

» Deze zal, behoudens de verkregen regten van derden, dit òf zelve uitoefenen, òf door hen, die zij daartoe bepaaldelijk magtigt, doen uitoefenen, naar gelang zulks, in de nader te maken bijzondere Reglementen op de Kerkeraden en de Predikantsberoeping, zal worden vastgesteld.

» Tot dat daarin zal zijn voorzien, blijven de bestaande bepalingen van kracht en toepassing.

» Art. 27.

» Wettiglijk verkregen Collatieregten worden geëerbiedigd, tot dat zij door wet of overeenkomst zullen zijn opgeheven. Tegen de verkeerdheden of misbruiken, die met het bestaan of de uitoefening van dit regt gepaard gaan, of daarbij plaats kunnen hebben, zullen door de Kerk de noodige maatregelen worden genomen of uitgelokt.

» Geen Kerkeraad of Gemeente kan het regt van *vrije* beroeping in eene Collatie veranderen, noch ook immer aan iemand overdragen.

» Art. 28.

» De huishoudelijke belangen der Gemeenten kunnen, in overeenstemming met de Algemeene of Provinciale verordeningen, door plaatselijke Reglementen worden geregeld; zóó nogtans, dat zulke Reglementen aan de goedkeuring der Classikale Besturen zijn onderworpen.

» TWEEDE AFDEELING.

» *De Ringen.*

» Art. 29.

» Eenige, in elkanders nabijheid gevestigde, Gemeenten worden vereenigd tot *Ringen.*

» Naar plaatselijke omstandigheden wordt die vereeniging zóó ingerigt, als meest geschikt is tot behoorlijke waarneming van de dienst in al de Gemeenten.

» De tegenwoordige verdeeling blijft behouden. In deze kunnen geene veranderingen worden gemaakt, dan door de Synode, na vooraf de consideratien der in de zaak betrokkene Classikale Besturen te hebben ingewonnen, met het advies der Provinciale Kerkbesturen, waaronder zij ressorteren.

» Art. 30.

» De Predikanten, dienstdoende bij Gemeenten, tot zoodanigen Ring behoorende, zijn verpligt tot onderling hulpbetoon, in geval van nood, behoudens de bepalingen op het Hulppredikerschap.

» Zij moeten, bij vacature, zorgen voor de vervulling van al de deelen van het herder- en leeraarwerk.

» Art. 31.

» Tot dat einde verdeelen zij onderling de Consulentschappen voor de verschillende Gemeenten, en maken huishoudelijke bepalingen ten opzigte van het Godsdienstig onderwijs, de openbare eeredienst en het herderlijk werk in de hulpbehoevende Gemeenten; een en ander onder goedkeuring van het Classikaal Bestuur.

» Art. 32.

» De Ringen vergaderen, zoo dikwerf zij dit noodig achten, in de Hoofdplaats van den Ring, of in eenige andere, door hen zelven te bepalen, en kiezen jaarlijks uit hun midden een Praetor, Vice-Praetor, Scriba en Quaestor.

» De Waalsche Predikanten blijven leden der Rings-vergadering.

70

de Zaken der Waalsche Kerken, laatstgenoemden aan de Jaarlijksche Kerkelijke Vergadering en het Kerkbestuur van *Limburg*.

» Art. 40.

» De leden der Classikale en Provinciale Besturen worden benoemd door de Classikale Vergadering, jaarlijks op den laatsten Woensdag in de maand Junij te houden in de Hoofdplaats der Classe.

» Deze benoeming geschiedt op zulk eene wijze, dat, zooveel mogelijk, elke Ring in het Classikaal Bestuur vertegenwoordigd worde.

» De leden der Commissie tot de Zaken der Waalsche Kerken worden benoemd door eene Waalsche Vereeniging of Réunie, welke, zooveel zulks mag te pas komen, de Classikale Vergaderingen vervangende, jaarlijks gehouden wordt op zoodanige plaats, als door de Réunie des vorigen jaars zal bepaald zijn.

» De leden van het Kerkbestuur van *Limburg* worden benoemd door de Jaarlijksche Kerkelijke Vergadering, jaarlijks op den laatsten Woensdag in de maand Junij te houden te *Maastricht*.

» Art. 41.

» De Classikale Vergadering bestaat uit wettige vertegenwoordigers der Kerkeraden, zijnde al de dienstdoende Predikanten, benevens zoovele dienstdoende Ouderlingen, als door den Kerkeraad van elke Gemeente in het ressort, voor hare rekening, zullen worden afgevaardigd, mits het getal der Predikanten niet te boven gaande.

» Het regt van afvaardiging van eenen Ouderling vermag hij mede uit te oefenen, wanneer de Gemeente vacant is.

» In gecombineerde Gemeenten met meer Kerkeraden zal de afvaardiging van de Ouderlingen door hen bij toerbeurten geschieden.

» Afgevaardigde Ouderlingen zullen, zonder schriftelijk bewijs van benoeming, niet ter Vergadering worden toegelaten.

» Art. 42.

» Praeses, Assessor en Scriba van deze Vergadering zijn dezelfden, die als zoodanig bij het Classikaal Bestuur fungeren.

» Art. 43.

» De Classikale Vergaderingen zijn verpligt:

» 1°. de benoemingen te doen, welke haar zijn opgedragen;

» 2°. hare adviesen te geven of hare besluiten uit te brengen, in geval hare Classikale Besturen over Classikale, of hoogere Kerkbesturen over meer algemeene belangen, hare adviesen vragen, of hare besluiten provoceren;

» 3°. het opnemen en afsluiten der Classikale rekeningen, alsmede het benoemen van een Quaestor, en voorts daaromtrent te besluiten, zoo als geoordeeld wordt te behooren.

» Zij zijn bevoegd:

» 1°. te beraadslagen over hetgeen bevorderlijk kan zijn aan de belangen der bijzondere en gezamenlijke Gemeenten in het Classikaal ressort, inzonderheid wat betreft het Godsdienstig en Kerkelijk leven;

» 2°. voorstellen harer leden in overweging te nemen, en ze, als de haren overnemende, aan de Classikale Besturen en Provinciale Kerkbesturen, alsmede aan de Synode, op te zenden.

» Bij speciaal Reglement voor de Algemeene Classikale Vergaderingen zal het verdere geregeld worden.

» TWEEDE AFDEELING.

» *Het Classikaal Bestuur.*

» Art. 44.

» In elk Classikaal ressort is een Classikaal Bestuur, bestaande uit Praeses, Assessor, Scriba en twee leden of meer, naar het getal der Predikants-plaatsen tot de Classe behoorende, allen dienstdoende Predikanten, behoorende tot het ressort; benevens èèn Ouderling of Oud-ouderling voor elk tweetal Predikanten, die in het Bestuur zitting hebben.

» Ressorten met 20 en minder Predikants-plaatsen zullen *twee*, die van 21 tot 35 *drie*, van 36 en daarboven *vier* Predikanten benoemen.

» Art. 45.

» De Praeses, Assessor, Scriba en verdere leden van dit Bestuur worden, met hunne Secundi, benoemd door de Classikale Vergadering, bij vrije keuze.

» De Scriba en zijn Secundus worden bij voorkeur gekozen uit de Predikanten der Classikale Hoofdplaats, of derzelver nabijheid.

» Praeses, Assessor en Scriba blijven als zoodanig werkzaam, gedurende den tijd van hunne zitting.

» Art. 46.

» Aan de Classikale Besturen wordt opgedragen:

» 1°. het toezigt over de Gemeenten, Predikanten (emeriti zoowel als dienstdoende), Candidaten tot de Heilige dienst, Ouderlingen, Diakenen, Kerkvoogden en Notabelen;

» 2°. het kennis nemen van geschillen bij of tusschen de Kerkeraden der Gemeenten, alsmede tusschen dezen en de Ringen;

» 3°. de behandeling van geschillen, en van zaken, behoorende tot de Kerkelijke tucht, t. w. over de leden der Gemeenten in cas van appèl, en over de Predikanten, Candidaten tot de Heilige dienst, Ouderlingen, Diakenen, Kerkvoogden en Notabelen, ter eerster instantie;

» 4°. het afnemen van examen van degenen, die tot den post van Catechiseermeester of Catechiseermeesteresse verlangen te worden toegelaten, en het verleenen van admissie aan zoodanigen, bij gunstigen uitslag van het onderzoek;

» 5°. het waken voor de belangen van vacante Gemeenten, en van Predikants-weduwen en weezen in het ressort;

» 6°. het toezigt op de administratie der Diakonie-, en het acht geven op die der Kerkelijke goederen;

» 7°. het bepalen in geval van onzekerheid, het beslissen in geval van geschil, en het veranderen in geval van noodzakelijkheid, van de grensscheidingen tusschen de onderscheidene Gemeenten onder hun ressort, en, wat verandering betreft, onder goedkeuring van het Provinciaal Kerkbestuur.

» Art. 47.

» Tot dat einde:

» 1°. corresponderen zij met de Kerkelijke Besturen en andere Collegien, en, waar zij het noodig achten, met bijzondere personen;

» 2°. doen zij, jaarlijks bij schriftelijke aanvragen, doch om de drie jaren, en voorts, zoo dikwijls zij dit bij eenige Gemeente noodig achten, persoonlijk, Kerkvisitatie, volgens de daarop bestaande verordeningen. Zij geven steeds kennis van het resultaat hunner onderzoekingen aan de Provinciale Kerkbesturen, en, waar zij het van belang keuren, berigt van hun bevinden aangaande den staat en de administratie van Kerkelijke goederen aan de Provinciale Collegien van toezigt;

» 3°. onderzoeken zij voorloopig alle geschillen en aanklagten, beoordeelen, aan wie de behandeling er van moet worden opgedragen, en brengen, overeenkomstig die beoordeeling, de zaak, òf ten einde, òf ter plaatse waar zij behoort.

» Art. 48.

» Zij zijn bevoegd tot het suspenderen van Predikanten, Candidaten tot de Heilige dienst, Ouderlingen en Diakenen.

» Art. 49.

» De Classikale Besturen houden hunne gewone Vergaderingen in de Classikale Hoofdplaats, op de laatste Woensdagen van de maanden Maart, Mei, September en November. Zij kunnen echter hunne bijeenkomsten uitstellen, indien de werkzaamheden dit toelaten. De Praeses heeft het regt, en is, door twee leden schriftelijk hiertoe verzocht zijnde, verpligt, buitengewone Vergaderingen te beschrijven.

» Art. 50.

» Bij onvoorziene afwezigheid van den Praeses, treedt de Assessor in zijne plaats op, en wordt deze vervangen door het oudste lid der Vergadering, gerekend naar den tijd van zijne benoeming, en zijnde Predikant.

» In dergelijke gevallen wordt de Scriba vervangen door een der leden, dien de Bestuursvergadering daartoe zal aanwijzen.

» DERDE AFDEELING.

» *Het Provinciaal Kerkbestuur.*

» Art. 51.

» In ieder Provinciaal ressort zal een afzonderlijk *Kerkbestuur* zijn.

» Elk Provinciaal Kerkbestuur bestaat uit een getal van Predikanten, hetwelk het getal der Classen in het ressort met één te boven gaat, benevens een Ouderling of Oud-Ouderling voor elk tweetal Predikanten, door de Classikale Vergaderingen bij beurtwisseling af te vaardigen.

» De Commissie voor de Zaken der Waalsche Kerken bestaat uit vijf Predikanten en twee Ouderlingen.

» Het Kerkbestuur van *Limburg* is zamengesteld uit drie Predikanten en twee Ouderlingen.

» Art. 52.

» Ieder Provinciaal Kerkbestuur kiest zich jaarlijks, uit de Predikanten in zijn midden, een President, Vice-President en Secretaris.

» De laatstgenoemde wordt, bij onvoorziene afwezigheid, vervangen door een der leden, door de Bestuursvergadering daartoe aan te wijzen.

» Art. 53.

» De gewone Vergaderingen worden gehouden driemaal 's jaars, op de eerste Woensdagen der maanden Mei, Augustus en October.

» De President heeft het regt, en is, door twee leden hiertoe schriftelijk verzocht zijnde, verpligt, buitengewone Vergaderingen te beschrijven.

» De Vergaderplaatsen der Provinciale Kerkbesturen zijn:

» voor *Gelderland*,	*Arnhem.*
» *Zuidholland*,	*'s Gravenhage.*
» *Noordholland*,	*Amsterdam.*
» *Zeeland*,	*Middelburg.*
» *Utrecht*,	*Utrecht.*
» *Friesland*,	*Leeuwarden.*
» *Overijssel*,	*Zwolle.*
» *Groningen*,	*Groningen.*
» *Noordbrabant*,	*'s Hertogenbosch.*
» *Drenthe*,	*Assen.*

» De Commissie voor de Waalsche Kerken zal vergaderen te *'s Gravenhage*, *Amsterdam* of *Utrecht*, en het Kerkbestuur van *Limburg* te *Maastricht*.

» Art. 54.

» Aan de Provinciale Kerkbesturen wordt opgedragen:

» 1°. het toezigt over de Classen en derzelver Besturen, ter handhaving der Kerkelijke Reglementen en Verordeningen;

» 2°. het kennis nemen en beslissen van geschillen, welke in de Classikale Vergaderingen en Besturen, of tusschen dezelven, zijn ontstaan;

» 3°. de behandeling van geschillen en van zaken, behoorende tot de Kerkelijke tucht, t. w. in cas van appèl, en ter eerster instantie, wanneer het misdrijven geldt, voor welke de Kerkeorde afzetting eischt, of zaken, waarin de Classikale Besturen of derzelver leden, als zoodanig, betrokken zijn;

» 4°. het examineren van Candidaten in de Godgeleerdheid, en het toelaten tot de Heilige dienst, bij gunstigen uitslag van het onderzoek;

» 5°. het waken en zorgen voor de Godsdienstige en Kerkelijke belangen, in geheel het Provinciaal ressort;

» 6°. het behandelen, en, zoo mogelijk, afdoen van zaken, welke betrekking hebben op de Diakonieadministratie, voor zoo verre zij bij de Classikale Besturen niet beslist kunnen worden, en het acht geven op de administratie der Kerkelijke goederen in het Provinciaal ressort;

» 7°. het bepalen bij onzekerheid, het beslissen bij geschil, het veranderen bij noodzakelijkheid, der grensscheidingen tusschen twee of meer Gemeenten in hunne Provincie, behoorende tot verschillende Classikale ressorten, na de Classikale Besturen en Kerkeraden der Gemeenten, die er in betrokken zijn, gehoord te hebben, en, ingeval van verandering, onder goedkeuring der Synode.

» Art. 55.

» Tot dat einde:

» 1°. corresponderen zij met alle Kerkelijke Besturen en Collegien zonder uitzondering, en, waar zij het noodig achten, ook met alle burgerlijke en regterlijke, of met bijzondere, personen;

» 2°. ontwerpen of veranderen zij, in overleg met de Classikale Besturen, huishoudelijke Provinciale Reglementen, en bieden dezen der Synode ter goedkeuring aan;

» 3°. geven zij der Synode geregeld die berigten van hunne verrigtingen, en zenden aan haar die verslagen der Classikale Besturen toe, welke door de bestaande Reglementen gevorderd, of daarenboven door hen belangrijk mogten gerekend worden.

» Art. 56.

» Zij zijn bevoegd, Predikanten, Candidaten, Ouderlingen en Diakenen af te zetten.

» Art. 57.

» Ingeval van verschil tusschen twee of meer Classikale Besturen, hetwelk

door het Provinciaal Kerkbestuur niet kan vereffend worden, of van verschil van eenig Classikaal Bestuur met het Kerkbestuur zelf, wordt de zaak ter beslissing aan de Synode gebragt.

» HOOFDSTUK III.

» *Het Kerkelijk Bestuur over al de Gemeenten te zamen.*

» EERSTE AFDEELING.

» *De Synode.*

» Art. 58.

» De belangen van al de Gemeenten, behoorende tot de Nederlandsche Hervormde Kerk, zijn toevertrouwd aan de Algemeene Synode, die haar vertegenwoordigt, het hoogste Kerkelijk Bestuur uitoefent, en voor haar in regten optreedt.

» Art. 59.

» Uit elk, der in art. 37 genoemde Kerkressorten, zijn jaarlijks afgevaardigden ter Synodale Vergadering; zij worden, benevens hunne secundi, die alleen optreden, wanneer het lid, waarvoor elk hunner respectivelijk benoemd is, belet wordt, zich naar de Synode te begeven, of aldaar te verblijven, benoemd door de Besturen dier ressorten, uit hun midden, en wel in dezer voege:

» Uit *Gelderland* het eene jaar een Predikant en een Ouderling, het andere jaar alleen een Predikant, en zulks in beurtwisseling met *Friesland.*

» Uit *Zuidholland* het eene jaar *twee* Predikanten, het andere jaar een Predikant en een Ouderling, in beurtwisseling met *Noordholland.*

» Uit *Noordholland* het eene jaar een Predikant en een Ouderling, het andere jaar *twee* Predikanten, in beurtwisseling met *Zuidholland.*

» Uit *Friesland* het eene jaar een Predikant, het andere jaar een Predikant en een Ouderling, in beurtwisseling met *Gelderland.*

» Uit elk der overige Provinciale ressorten, alsmede uit de Waalsche Kerken, jaarlijks een Predikant, en uit alle te zamen, twee Ouderlingen, alzóó te verdeelen, dat

» *een* daarvan bij beurte worde afgevaardigd door de Provinciale Kerkbesturen van *Zeeland*, *Overijssel* en *Groningen*,

» en *een* door de Provinciale Kerkbesturen van *Utrecht*, *Noordbrabant* en *Drenthe*, en door de Commissie voor de Zaken der Waalsche Kerken, met dien verstande, dat de laatstgenoemde Commissie de eerste maal eenen Ouderling ter Synode zendt, wanneer de genoemde Kerkbesturen, elk eenmaal, hebben afgevaardigd, en de tweedemaal, nadat die afvaardiging door elk dier Besturen tweemaal bij beurte zal zijn geschied, en zoo vervolgens, zoodat telkens in elf jaren de genoemde Kerkbesturen driemaal, en de Commissie voor de Waalsche Kerken tweemaal eenen Ouderling ter Synodale Vergadering afvaardigen.

» Het Kerkbestuur van *Limburg* vaardigt jaarlijks *één* lid ter Synode af, en wel twee jaren achtervolgens een Predikant, en het derde jaar een Ouderling.

» Voorts hebben ter Synodale Vergadering zitting één lid van de Commissie voor de Oost- en West-Indische Kerken, en de Secretaris der Synode, met regt van adviseren; alleen wordt aan den eerste eene concluderende stem toegekend in zaken, waarin de Oost- en West-Indische Kerken kunnen gerekend worden betrokken te zijn. De Quaestor-Generaal woont alleen die Zitting of Zittingen der Synode, welke aan geldelijke aangelegenheden gewijd zijn, bij, met adviserende stem. Daartoe zal de tijd voor die Zittingen door de Synode bepaald, en daarvan aan den Quaestor-Generaal kennis gegeven worden.

» Eindelijk wordt, door elke der Hervormde Godgeleerde Faculteiten op de drie Hooge Scholen te *Leiden*, *Utrecht* en *Groningen*, een Hoogleeraar benoemd, om, als praeadviserend lid, de Synode bij te wonen.

» De Secretaris, van de benoeming der Afgevaardigden, met hunne Secundi, kennis bekomen hebbende, zal eene naamlijst van de leden der Vergadering aan elk van dezen doen toekomen, met aanwijzing van den oudste in diensttijd onder de Predikanten.

» Art. 60.

» De Synode kiest zich, uit de Predikanten der Nederlandsche Hervormde Kerk, haren *Secretaris* met zijnen *Secundus*, voor den diensttijd van drie jaren, zullende eerstgenoemde met der woon zijn gevestigd te *'s Gravenhage*, of in den omtrek.

» Ook benoemt zij, bij voorkeur uit de leden der Kerkgemeente te *Amsterdam*, eenen *Quaestor* met zijnen *Secundus*, voor onbepaalden tijd. Over hunne continuatie zal de Sijnode jaarlijks haar goedachten uitspreken. Hunne regten en pligten worden in eene bijzondere Instructie omschreven.

» Art. 61.

» Voor het Hoofd van het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz. en zijnen Secretaris-Generaal, mits beide van Protestantsche belijdenis, of, bij ontstentenis van dezen, een Commissaris des Konings, de Hervormde Godsdienst belijdende, staat de toegang open tot bijwoning der Synodale Vergaderingen.

» Art. 62.

» De gewone Synodale Vergadering wordt, éénmaal 's jaars, te *'s Gravenhage* gehouden, aanvangende op den eersten Woensdag in de maand Julij. Deze tijdsbepaling kan niet worden veranderd, noch eene buitengewone Vergadering der Synode beschreven, dan door de Synodale Commissie, en met voorkennis van Zijne Majesteit den Koning.

» Tot eene buitengewone Synode worden de leden der laatstgehoudene Hooge Kerkvergadering zamengeroepen.

» Art. 63.

» De Synode begint telken jare hare werkzaamheden met, onder leiding van den oudste in diensttijd der afgevaardigde Predikanten, uit dezen voor zich een President en Vice-President, met plaatsvervanger, te verkiezen.

» Art. 64.

» De Synode is belast met de zorg voor de algemeene belangen der Neder-

landsche Hervormde Kerk, en in het bijzonder voor alles, wat de Openbare Godsdienst en de Kerkelijke instellingen betreft. Zij beslist in alle gevallen en geschillen, waarin twee verschillende Provinciale Kerkressorten en Besturen betrokken zijn. Zij staat in onmiddellijk verband met het Ministerieel Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz.

» Art. 65.

» Bij de Synode berust het beheer der Algemeene Kerkelijke Fondsen. Zij voert dat onder administratie van den Quaestor-Generaal, over welke het toezigt is opgedragen aan de na te melden Algemeene Synodale Commissie, en, voor zooveel de Algemeene Classikale Kas aangaat, met verantwoording aan de Hooge Regering.

» Art. 66.

» Zij ontwerpt en arresteert de Reglementen en Verordeningen, welke voor de geheele Hervormde Kerk verbindende zijn; ook stelt zij de veranderingen vast, die in reeds bestaande algemeen geldende Reglementen noodig bevonden worden, na de consideratien der Provinciale Kerkbesturen te hebben ingewonnen.

» Wanneer minstens de helft van dezen heeft doen blijken van hare instemming ten aanzien der beginselen en der hoofdzaken, zal de Synode, gebruik makende van hunne consideratien, die Reglementen en veranderingen, in punten van ondergeschikt belang, naar eigen oordeel kunnen vaststellen.

» TWEEDE AFDEELING.

» *De Commissien der Synode.*

» Art. 67.

» Tusschen de gewone jaarlijksche Vergaderingen der Synode, worden, in haren naam, de belangen der Nederlandsche Hervormde Kerk behartigd en waargenomen, voor zoo veel de Vaderlandsche Gemeenten betreft, door de *Algemeene Synodale Commissie*, en voor die in de Kolonien, door de *Commissie tot de Zaken der Oost- en West-Indische kerken.*

» A. *De Algemeene Synodale Commissie.*

» Art. 68.

» Er is een Collegie, onmiddellijk uitgaande van, en in betrekking staande tot de Synode, onder den naam van *Algemeene Synodale Commissie.*

» Art. 69.

» Deze Commissie bestaat uit den President, den Vice-President en den Secretaris der Synode; voorts uit drie Predikanten en drie Ouderlingen of Oud-Ouderlingen, zooveel mogelijk te benoemen uit de verschillende Kerk-ressorten. Aan elken dezer wordt een secundus toegevoegd. Zij hebben allen concluderende stem.

» Verder heeft in deze Vergadering zitting, met praeadviserende stem, een Hoogleeraar in de Godgeleerdheid aan eene der drie Hoogescholen des Rijks, door de drie respective Godgeleerde Faculteiten, bij toerbeurten, te benoemen.

» Art. 70.

» De Predikanten en Ouderlingen of Oud-Ouderlingen, leden dezer Commissie, benevens hunne secundi, worden benoemd door de Synode, voor den tijd van drie jaren. Telken jare treedt, met den dag, op welken de gewone jaarlijksche vergadering der Synode gesloten wordt, een derde gedeelte af, zijnde de aftredende niet herkiesbaar dan na twee jaren.

» De Hoogleeraar wordt door de, aan de beurt zijnde, Godgeleerde Faculteit afgevaardigd, voor den tijd van één jaar.

» De President, Vice-President en Secretaris ter laatste Synodale Vergadering fungeren ook bij deze Commissie als zoodanig.

» Art. 71.

» De Vergaderingen dezer Commissie kunnen, gelijk die der Synode, door het Hoofd van het Ministerieel Departement en den Secretaris-Generaal, beide van Protestantsche belijdenis, worden bijgewoond.

» Art. 72.

» Aan deze Commissie is opgedragen:

» 1°. het uitvoeren van alles, wat de Synode haar heeft gegeven in mandaat;

» 2°. het toezigt op de nakoming van alle Kerkelijke Reglementen en Synodale besluiten;

» 3°. de behandeling en beslissing in vorderingen tot cassatie van, in appèl gedane, uitspraken, overeenkomstig art. 18;

» 4°. het toezigt op de administratie der Algemeene Kerkelijke fondsen, met magt, om, waar de zaak bij uitstel lijden zou, daaromtrent te doen hetgeen der Synode is;

» 5°. het houden van zoodanig algemeen toezigt op de administratie van Kerkelijke goederen, als haar bij een Reglement zal worden opgedragen;

» 6°. de behandeling van spoed vorderende zaken, welke tot de bevoegdheid der Synode behooren;

» 7°. de correspondentie, omtrent alle voorkomende zaken, met Collegien van Kerkelijk bestuur en beheer, met de Godgeleerde Faculteiten, en met de Hooge Regering.

» Art. 73.

» De Synodale Commissie biedt jaarlijks der Synode een overzigt aan van den staat der Nederlandsche Hervormde Kerk.

» Art. 74.

» De Commissie vergadert te *'s Gravenhage*, gewoonlijk twee maal 's jaars, ééns in het voorjaar en ééns in het najaar, en voorts zoo dikwerf zulks door haar Moderamen noodig zal worden geacht.

» Art. 75.

» Alle Kerkelijke Collegien zijn verpligt, aan deze Commissie alle, door haar gevraagde, inlichtingen te geven, en aan hare aanschrijvingen te voldoen, behoudens het bepaalde bij art. 17.

» Art. 76.

» De Commissie is, wegens alles, wat door haar wordt verrigt, verantwoording schuldig ter eerste gewone Synodale Vergadering, waarbij geen der Synodale leden, die tevens lid is van de Algemeene Synodale Commissie, eene concluderende stem heeft. Van uitspraken, door haar gedaan ten gevolge van beroep in cassatie, geeft zij aan de Synode alleen verslag.

» B. *De Commissie voor de Indische Kerken.*

» Artt. 77—82.

» SLOTBEPALING.

» In dit Reglement, volgens bestaande Kerkeorde gearresteerd door de Synode, en bekrachtigd door Zijne Majesteit den Koning, kan geene verandering worden gemaakt, dan door de Synode. Bij verandering van deze grondregeling des Bestuurs wordt vereischt de toestemming van twee derden der Provinciale Kerkbesturen, nadat dezen gehoord zullen hebben de respective Classikale Besturen.

» De veranderingen, welke, ten gevolge eener eventuële vereeniging van Bestuurders en Beheerders in de Nederlandsche Hervormde Kerk, mogen worden noodig geacht, zullen door de Synode nader ontworpen, en volgens art. 66 van dit Reglement gearresteerd worden."

Verzending van het Concept naar de Provinciale Kerkbesturen.

Voorts wordt goedgevonden, het Concept, overeenkomstig art. 15 van het vigerend Algemeen Reglement voor het Bestuur enz., aan de Provinciale Kerkbesturen, mitsgaders aan de Waalsche en Indische Commissien, en het Kerkbestuur van *Limburg*, toe te zenden, met verzoek, om ten volgenden jare te dienen van consideratien en advies.

Verzoek aan den Minister tot het doen drukken van het Concept.

De Minister zal worden verzocht, het Concept te doen drukken, in genoegzamen getale, dat aan elk der Leden van de genoemde Besturen, en de Synodale Commissie, als ook aan de Leden der Godgeleerde Faculteiten, en den Quaestor-Generaal, een exemplaar kan worden ter hand gesteld; voorts aan deze afdrukken expeditie te verleenen.

Antwoord aan den President van het Provinciaal Kerkbestuur van *Gelderland* gearresteerd.

In de Avondzitting gediscussieerd zijnde over het Rapport en advies, dat in de voorgaande Zitting, ter zake de gevraagde inlichtingen van den Predikant *Macalester Loup*, is uitgebragt, wordt besloten, in denzelfden geest te antwoorden, als ten aanzien van de vragen, door den Secretaris van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland* gedaan, in de Zitting van den 20. Julij ll. is geresolveerd.

Nader Rapport en besluit omtrent de beantwoording der missive van den Secretaris van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*.

Ter zake de derde vraag, in de missive van den laatstgenoemde vervat, wordt, overeenkomstig het besluit van den 20. Julij ll., bij monde van den Hoogleeraar *van Oordt*, nader gerapporteerd, en wordt besloten conform het advies, in het Rapport van den 13. bevorens vervat.

Aanteekening wordt verlangd door den Heer *Hugenholtz*, met inroeping van art. 20 van het Reglement van Orde, dat hij met dit besluit zich niet heeft vereenigd.

Ministerieel rescript op het adres der Buitengewone Synode, aan de diligentie der Synodale Commissie aanbevolen.

In discussie wordt gebragt de Ministeriele missive, in antwoord op het adres van de Buitengewone Synode, van de maand April dezes jaars, die in de Zitting van den 30. Augustus ll. ter visie is gelegd, en wordt haar inhoud aan de diligentie der Synodale Commissie aanbevolen.

De Vergadering wordt met dankgebed gesloten, geadjourneerd zijnde tot den volgenden dag, des voormiddags, met alteratie van art. 24 van het Reglement van Orde, te negen uren.

Vergadering, gehouden den 7den September 1850.

Al de Leden, met uitzondering van de Heeren *Muurling*, *van Rappard*, *Diemont*, *Romenij*, *Doorenbos*, *van Laak* en *Vrijthoff*, tegenwoordig.

De Vergadering geopend met het gebed. De Notulen na resumtie gearresteerd.

Het Archief, voor de later ingekomen stukken, met het Register vergeleken.

Nademaal de werkzaamheden der Hooge Kerkvergadering, in de vorige Zitting, geheel zijn ten einde gebragt, wordt het Archief der stukken, voor zoovele na de eerste Zitting ingekomen zijn, met het Register vergeleken, en wordt laatstgenoemd, nadat zij allen in orde zijn bevonden, door den President, sub n°. 1065, geteekend.

Generale resumtie der Notulen.

Ten laatste wordt de generale resumtie der Notulen gehouden, waarbij mede wordt gelet op hetgeen behooren zal, uit de gedrukte Handelingen te worden weggelaten.

Sluiting der Synode.

De President spreekt, aan het einde, een gepast woord tot de Synodale Leden, en den Secretaris-Generaal en Adviseur bij het Ministerieel Departement, bij de Zitting tegenwoordig, en sluit, met plegtige dankzeggingen en gebeden, deze *vijf en dertigste* Vergadering van de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk.

A. VERWEIJ Bz., *President.*

TIMMERS VERHOEVEN, *Secretaris.*

OPGAVE VAN DE GIFTEN

TEN BEHOEVE DER NOODLIJDENDE KERKEN.

1850.

Classe Arnhem.

Arnhem . . . f	301.46
Oosterbeek . .	13.97
Rozendaal . .	14.64
Velp	60.00
Rhede. . . .	25.75
Ellekom . . .	25.36
Spankeren . .	16.55⁵
Dieren . . .	21.77
Wageningen . .	45.75
Renkum en Heelsum . . .	12.00
Bennekom . .	14.25
Ede	19.15
Scherpenzeel. .	15.27
Hoevelaken . .	3.00
Otterloo . . .	3.10
Apeldoorn . .	18.26
Beekbergen . .	5.00
Nijbroek . . .	7.00
Terwolde. . .	5.00
Twello . . .	34.78⁵
Wilp	11.66
Voorst . . .	20.00
Loenen . . .	8.50
Brummen. . .	59.04
Totaal f	761.27

Classe Nijmegen.

Nijmegen. . . f	197.11
Ooij en Persingen	4.88
Transporteren f	201.99
Per transport f	201.99
Beek en Ubbergen. . . .	11.20
Beuningen . .	10.65
Neërbosch . .	12.75
Heumen c. a. .	8.75
O. en N. Asselt.	5.04
Batenburg . .	7.00
Wichen c. a. .	9.45
Altforst c. a. .	2.00
Maasbommel .	3.33
Wamel en Dreumel. . . .	4.80
Leeuwen c. a. .	1.65
Horsse . . .	3.50
Afferden Druten.	3.15
Winsen . . .	1.21
Borgharen . .	3.00
Elst	28.38
Lenth. . . .	8.00
Bemmel c. a. .	4.50
Herwen c. a. .	2.64
Lobith . . .	20.00
Angeren. . .	2.10
Huissen . . .	4.07
Elden. . . .	5.00
Driel. . . .	11.54
Heteren . . .	10.63⁵
Randwijk c. a. .	8.00
Hemmen . .	11.14
Zetten c. a.. .	5.04⁵
Valburg en Homoet . . .	6.62
Slijk-Ewijk . .	6.00
Transporteren f	423.14
Per transport f	423.14
Herveld. . .	12.32⁵
Gent. . . .	7.98
Totaal f	443.44⁵

Classe Zutphen.

Zutphen . . .	190.00
Gorssel . . .	8.89
Warnsveld . .	34.00
Almen. . . .	12.13
Laren. . . .	9.11⁵
Lochem . . .	44.03⁵
Gesselaar. . .	4.86⁵
Geesteren. . .	13.00
Ruurlo . . .	46.10
Vorden . . .	12.00
Doesborgh . .	36.36⁵
Steenderen . .	24.48
Hengelo . . .	13.00
Keppel . . .	16.22⁵
Drempt . . .	14.37⁵
Angerlo . . .	10.70
Lathum . . .	3.10
Westervoort. . .	5.76⁵
Zevenaar . . .	13.00
Didam . . .	5.55
Wehl	1.35
Doetichem . .	23.77⁵
Hummelo . .	16.65
Zelhem . . .	11.00
Zeddam . . .	5.05
's Heerenberg .	10.00
Transporteren f	584.52

Per transport f	117.04^5
Waddingsveen .	11.87
Reeuwijk . . .	8.45
Sluipwijk . . .	3.50
Waarden . . .	22.10
Oudewater . .	43.20
Hekendorp onder Oudewater .	7.11^5
Schoonhoven .	21.03^5
Bergambacht .	6.20
Ammerstol . .	7.04
Lekkerkerk . .	10.63
Krimpen . . .	14.55
Ouwerkerk . .	20.25
Berkenwoude .	10.03
Stolkwijk . . .	5.08^5
Gouderak. . .	10.00
Haastrecht . .	11.45
Willige Langerak	2.25
Vianen . . .	12.10
Leksmond . .	8.60
Ameide en Tienhoven . . .	8.38
Langerak over Lek. . . .	2.30
Nieuwpoort . .	2.50
Groot Ammers .	5.32
Noordeloos . .	8.51^5
Meerkerk. . .	6.36
Heicop c. a. .	4.10^5
Everdingen . .	2.27
Hagestein. . .	10.05
Leerdam . . .	13.77
Asperen . . .	10.40
Heukelom . .	2.15
Kedichem. . .	2.45
Oosterwijk . .	2.75
Nieuwland . .	4.00
Leerbroek . .	8.36
Schoonrewoerd .	3.07
Zijderveld. . .	3.03^5
Totaal f	452.28^5

Classe Brielle.

Brielle. . . . f	70.40
Transporteren f	70.40

Per transport f	70.40
Oostvoorne . .	3.00
Rockanje . . .	12.50
Nieuw Hellevoet.	5.50
Hellevoetsluis .	24.85
Nieuwenhoorn .	27.00
Zwartewaal . .	7.35
Nieuwland . .	6.20
Geervliet . . .	8.50
Spijkenisse . .	7.10
Hekelingen . .	7.75
Simonshave c. a.	4.00
Piershil . . .	3.00
Korendijk . .	3.20
Zuidland . . .	6.40
Abbenbroek . .	2.00
Heenvliet. . .	4.00
Oudenhoorn . .	4.25
Sommelsdijk . .	12.00
Middelharnis. .	18.85
Stad	10.80
den Bommel. .	9.00
Oude Tonge . .	7.00
Ooltgensplaat .	6.00
Nieuwe Tonge .	10.40
Herkinge . . .	5.50
Dirksland. . .	20.90
Stellendam . .	5.00
Goedereede . .	9.65
Ouddorp . . .	10.00
Totaal f	332.10

Classe Amsterdam.

Amsterdam (Ned. Gem.) . . . f	5263.13
Amsterdam (Eng. Gem.) . . .	45.55
Weesp. . . .	66.80
Diemen . . .	5.00
Sloterdijk . . .	23.40
Sloten. . . .	13.00
Amstelveen . .	7.00
Aalsmeer . . .	12.21
Kudelstaart . .	2.62^5
Transporteren f	5438.71^5

Per transport f	5438.71^5
Ouderkerk aan den Amstel .	18.75
Thamen . . .	15.50
Naarden . . .	14.07
Muiderberg . .	32.44
Muiden . . .	15.53^5
Huizen . . .	12.14
Blaricum en Laren	7.00
Bussem . . .	9.96
Hilversum . .	29.73^5
Kortenhoef . .	6.00
's Graveland . .	57.80
Ankeveen. . .	4.93
Nederhorst (den Berg) . . .	22.03^5
Totaal f	5684.61

Classe Haarlem.

Haarlem . . . f	231.97
Sparenwoude .	22.00
Heemstede . .	82.00
Bennebroek . .	4.10
Zandvoort . .	30.27
Bloemendaal. .	60.33
Beverwijk . .	19.41
Velzen . . .	22.00
Castricum . .	25.00
Uitgeest . . .	23.65
Wijk aan Zee .	4.94^5
Zandpoort . .	87.95
Westzaandam .	106.74
Oostzaandam .	21.41^5
Oostzaan. . .	13.20
Jisp	10.25
Wormer . . .	5.75
Zaandijk . . .	50.00
Koog aan de Zaan	27.65
Westzaan . . .	29.27^5
Assendelft . .	5.82
Wormerveer . .	43.70
Krommenie . .	35.65
Knollendam . .	5.15
Totaal f	968.21^5

Classe Alkmaar.

Alkmaar . . .	138.76^{5}
Heilo	42.81^{5}
Akersloot . . .	7.00
Limmen . . .	17.88
Egmond binnen	4.71
Egmond aan Zee	11.50
Bergen . . .	14.37^{5}
de Rijp . . .	11.40
Graft	5.00
O. en W. Graftdijk . . .	5.42^{5}
Grootschermer .	9.00
Schermerhorn .	5.70
Bedijkte Schermer . . .	21.76^{5}
Driehuizen c. a.	9.57
Ouddorp c. a. .	9.61^{5}
Zuid-Scharwoude c. a. . . .	20.00
Noord-Scharwoude	10.00
Oud-Carspel . .	9.74
Oude Niedorp c. a. . . .	5.00
Nieuwe Niedorp	4.62
Winkel . . .	5.00
Haringcarspel .	6.00
Warmershuizen .	8.50
Schoorl c. a. .	14.50
Koedijk . . .	6.00
Pancras . . .	8.00
Noord-Zijpe c. a.	10.50
Zuid-Zijpe c. a.	16.01
Wieringerwaard.	3.70
Kolhorn . . .	2.00
Barsingerhorn .	2.71
Schagen . . .	23.35
St. Maarten c. a.	14.97^{5}
Petten. . . .	5.27^{5}
Calantsoog . .	9.24
Huisduinen . .	5.22
den Helder c. a.	48.37^{5}
Hippolitushoef .	8.00
Oosterland c. a.	5.10
Transporteren f	566.33^{5}

Per transport f	566.33^{5}
Burg	16.00
den Hoorn . .	6.00
Oude-Schild . .	5.65
Waal en Koog .	5.25
Oosterend . .	3.65^{5}
Oost-Vlieland. .	3.40
Westerschelling .	13.80
Midsland c. a. .	8.00
Eijerland . . .	3.57^{5}
Totaal f	631.66^{5}

Classe Hoorn.

Oostwoud . . f	5.70
Wervershoof. .	7.00
Aardswoud . .	3.75
Opperdoes . .	10.48
Scharwoude . .	5.00
Twisk. . . .	30.31
Oost-en Westblokker	20.50
Andijk . . .	10.12^{5}
Ursem . . .	8.18
Midwoud. . .	5.00
Wijdenes c. a. .	4.75
Zwaag . . .	7.11^{5}
Enkhuizen . .	76.25
Bovencarspel .	9.35^{5}
Hoorn . . .	101.36^{5}
Wognum c. a. .	2.53
Westwoud c. a.	29.10
Urk	8.60
Schellinkhout .	8.00
Hoogcarspel. .	17.20
Hensbroek . .	4.57^{5}
Hoogwoud . .	7.66
Obdam . . .	3.14
Zijbecarspel . .	4.10
Medemblik . .	15.20
Spanbroek c. a.	10.00
Grootebroek. .	15.00
Grosthuizen en Avenhorn. .	9.38^{5}
Berkhout. . .	14.40^{5}
Hem	9.67^{5}
Transporteren f	462.45

Per transport f	462.45
Lutjebroek . .	3.75
Venhuizen . .	15.00
Abbekerk . .	11.50
Hauwaart . .	7.00
Benningbroek .	6.00
Totaal f	505.70

Classe Edam.

Edam. . . . f	70.29
Warder . . .	13.28^{5}
Etershem c. a. .	3.00
Beets	7.75
Oudendijk . .	9.00
Oosthuizen . .	5.00
Middelie . . .	9.13
Purmerende . .	47.60
Beemster. . .	50.75
Kwadijk . . .	11.71
Purmerland . .	8.50
Ilpendam. . .	26.47^{5}
Watergang . .	2.85
Landsmeer . .	21.00
Buiksloot. . .	29.00
Broek en Waterland . . .	46.00
Zunderdorp . .	4.26^{5}
Nieuwendam .	13.75
Durgerdam . .	5.00
Ransdorp c. a.	10.15
Holijsloot . .	9.10
Zuiderwoude .	9.00
Uitdam . . .	4.00
't Eiland Marken	17.51
Totaal f	434.11^{5}

Classe Middelburg.

Middelburg (Ned. Gem.). . . f	365.70
Middelburg (Eng. Gem.). . .	2.63^{5}
Arnemuiden . .	1.50
Kleverskerke .	2.10
Transporteren f	371.93^{5}

Per transport f	371.93^5
St. Laurens . .	4.65
Nieuw- en St. Joostland . .	4.70
Vlissingen (Ned. Gem.) . . .	26.45
Vlissingen (Eng. Gem.) . . .	6.00
Bekerke . . .	5.25
Koudekerke . .	10.62^5
Melis en Mariekerke . . .	2.80
Retthem . . .	3.00
O. en W. Souburg	7.51
West-Kapelle. .	6.08
Zoutelande . .	9.85
Veere	6.80^5
Gapinge . . .	2.50
Aagtekerke . .	6.42^5
Domburg. . .	3.90
Grijpskerke . .	4.44
Oost-Kapelle. .	33.77^5
Serooskerke . .	6.20
Vrouwenpolder .	4.25
Totaal f	527.14^5

Classe Zierikzee.

Zierikzee . . . f	64.20^5
Ouwerkerk . .	10.00
Nieuwerkerk. .	3.75
Oosterland . .	7.75
Bruinisse. . .	7.10
's Heerenjansland	2.10
Kerkwerve . .	2.27^5
Brouwershaven .	20.80
Zonnemaire . .	20.85
Noordgouwe. .	4.85
Elkerzee . . .	6.35
Renesse en Noordwelle . . .	5.08
Serooskerke . .	3.10
Dreischor . .	4.46
Haamstede . .	9.30
Burgh. . . .	2.70
Tholen . . .	22.38
Transporteren f	183.30

Per transport f	183.30
Oud-Vossemeer .	5.10
Poortvliet . .	6.00
Scherpenisse. .	13.00
St. Maartensdijk	5.13
Stavenisse . .	3.75
St. Annaland .	7.10
St. Philipsland .	3.48
Totaal f	226.86

Classe Goes.

Goes . . . . f	30.88
's Heer Hendrikskinderen . .	1.94^5
's Heer Arendskerke c. a. .	5.80
Kattendijke . .	2.17^5
Wolfaartsdijk .	6.05
Kloetinge . .	4.80
's Heer Abtskerke c. a. . .	12.12
Wilhelminadorp.	5.00
Cortgene . . .	12.50
Wissekerke . .	8.62
Colijnsplaat . .	8.05
Cats	2.30
Kruiningen . .	8.41
Bath c. a. . .	5.40^5
Waarden . . .	10.00
Schore c. a. .	8.04
IJersikke. . .	3.61^5
Wemeldingen .	3.63
Kapelle . . .	2.69
Biezelingen . .	2.70
's Heerenhoek .	5.00
Heinkenszand .	6.00
Nisse	5.00
Ovezande c. a. .	3.00
Ellewoutsdijk .	3.15
Oudelande . .	5.00
Baarland . . .	1.95
Hoedekenskerke	1.25
's Gravenpolder .	4.00
Totaal f	179.08

Classe IJzendijke.

IJzendijke . .	6.51
Biervliet . . .	4.40
Hoofdplaat . .	6.76^5
Waterlandskerkje	2.00
Schoondijk . .	10.12^5
Breskens . . .	5.15
Groede . . .	2.90
Nieuwvliet . .	10.00
Sluis	23.02^5
St. Anna ter Muiden. . . .	17.25
St. Kruis . . .	1.64
Aardenburg . .	31.87
Oostburg. . .	10.51^5
Zuidzande . .	4.50
Retranchement .	2.11
Kadzand . . .	7.63^5
Axel	13.05
den Hoek . .	8.00
Neuzen . . .	7.40^5
Zaamslag. . .	10.00
Hontenisse . .	10.18
Hulst. . . .	15.63
Sas van Gent, Philippine . .	16.20
Totaal f	226.86

Classe Utrecht.

Utrecht . . . f	746.72
Maarssen. . .	55.91^5
de Meern . .	5.13
IJsselstein . .	48.78^5
Jutphaas. . .	33.00
Vreeswijk . .	5.86
Lopiker Capel .	2.53
Jaarsveld. . .	6.33
Lopik. . . .	15.00
Polsbroek . .	12.70
Benschop. . .	13.10
Montfoort . .	16.66
Linschoten . .	5.56
Harmelen . .	5.26
Mijdrecht . .	21.58
Transporteren f	992.94

Per transport f	992.94
Waverveen . .	1.25
Wilnis. . . .	9.00
Vinkeveen . .	2.75
Abcoude . . .	12.00
Baambrugge . .	40.80
Ter Aa . . .	6.36
Breukelen . .	28.00
Cockengen . .	4.77^5
Kamerijk . . .	14.00
Zegveld . . .	13.95
Totaal f	1125.82^5

Classe Amersfoort.

Amersfoort . . f	96.70
Bunschoten . .	9.04
Woudenberg. .	15.00
Zoest	32.71
Vuursche. . .	44.40
Baarn. . . .	20.50
Eemnes binnen.	55.60
Eemnes buiten .	9.75
Leusden . . .	10.30
Hoogland . .	6.50
Tienhoven . .	6.30
Zeijst	178.00
Westbroek . .	9.60
Maartensdijk .	7.81
Bilt	114.25
Blaauw Kapel .	12.56
Zuilen. . . .	15.50
Oud-Loosdrecht.	17.25
Nieuw-Loosdrecht	21.20
Loenen . . .	40.20
Vreeland . . .	125.24^5
Nigtevecht . .	15.03
Totaal f	863.44^5

Classe Wijk.

Wijk . . . . f	33.46^5
Kothen . . .	4.46^5
Nederlangbroek.	8.60
Werkhoven . .	5.96^5
Transporteren f	52.49^5

Per transport f	52.49^5
Schalkwijk . .	3.76
't Waal c. a. .	5.05
Houten . . .	6.47
Bunnik . . .	23.20
Odijk	2.61
Rhenen . . .	23.21^5
Veenendaal . .	14.45
Renswoude . .	16.06
Elst	12.32^5
Amerongen . .	35.45
Leersum . . .	11.70
Overlangbroek .	1.70^5
Doorn . . .	25.50
Driebergen . .	97 94
Totaal f	325.93

Classe Leeuwarden.

Leeuwarden . . f	359.55
Huizum . . .	13.50
Hempens c. a. .	5.14^5
Goutum c. a. .	4.10
Deinum . . .	4.00
Marsum . . .	10.84
Engelum . . .	3.35
Lekkum c. a. .	7.62
Stiens. . . .	22.35
Britsum . . .	7.00
Cornjum . . .	[illegible].41^5
Zelzum . . .	3.82
Beetgum . . .	6.00
Menaldum . .	19.[illegible]
Berlicum . . .	11.00
Wier	5.00
Vrouwen - Parochie . . .	13.76^5
Anna-Parochie .	10.00
Finkum c. a. .	6.92
Hallum . . .	12.00
Marrum c. a. .	7.25
Bergum . . .	8.41
Bergumerheide .	10.00
Rijperkerk c. a.	7.00
Venkerk c. a. .	11.10
Oudkerk c. a. .	11.10
Transporteren f	588.23^5

Per transport f	588.23^5
Suawoude c. a.	4.50
Garijp c. a. . .	1.15
Oostermeer c. a.	6.67^5
Rottevalle c. a.	3.77
Drachten. . .	25.15
Drachter - Compagnie . . .	6.33
Boornbergum c. a. . . .	4.10
Oudega c. a. .	4.18
Eernewoude . .	6.13^5
Wirdum . . .	10.05
Warga c. a. .	16.00
IJdaard c. a. .	19.50
Grouw . . .	17.00
Roordahuizen .	13.50
Mantgum c. a.	6.53^5
Jorwerd . . .	5.86^5
Weidum . . .	15.80
Beers c. a. . .	6.00
Hijbaard c. a. .	7.10
Bozum c. a. .	6.00
Totaal f	773.52^5

Classe Harlingen.

Harlingen . . f	76.15
Kimswerd . .	4.50
Midlum . . .	5.25
Wijnaldum . .	7.20
Pietersbierum .	6.50
Sexbierum . .	14.75
Oosterbierum .	10.00
Tjummarum. .	7.90
Minnertsga . .	6.20
St. Jacob. . .	7.50
Franeker. . .	25.60
Achlum c. a. .	5.80
Herbajum . .	1.81
Dongjum. . .	3.66
Ried c. a. . .	9.50
Peins c. a. . .	2.00
Schingen c. a. .	2.00
Dronrijp . . .	28.20
Schalsum. . .	2.50
Transporteren f	227.02

Per transport	f	227.02
Welsrijp c. a.	f	7.35
Tzum		14.60
Bolsward		48.72
Burgwerd c. a.		8.17^5
Wommels c. a.		27.00
Oosterend		10.00
IJtens c. a.		5.25
Oosterlittens		3.00
Winsum c. a.		4.00
Edens c. a.		3.05
Kubaard c. a.		6.36^5
Lollum		3.00
Makkum c. a.		11.07
Idsegahuizen		5.90
Gaast		1.24^5
Exmorra c. a.		3.50
Schraard		5.34
Longerhouw c. a.		15.00
Wons c. a.		9.00
Witmarsum		8.53^5
Pingjum c. a.		13.02
Arum		12.50
Totaal	f	452.62

Classe Sneek.

Sneek	f	116.50
Goënga		4.60
Sijbrandaburen		5.00
Deersum		5.00
Rauwerd		15.70
Oosterwierum		2.15
Britswerd		10.00
Lutkewierum		4.38
Bozum		9.00
Scharnegoutum		10.00
IJsbrechtum		7.10
IJlst		32.00
Jutrijp		4.80
Oppenhuizen		9.70
Heeg		27.30
Gaastmeer		6.40
Oudega		4.92
Oosthem		50.00
Wolsum		9.60
Transporteren	f	334.15

Per transport	f	334.15
Woudsend		17.15
Nieuwland		11.00
Workum		26.25
Parraga		5.60
Tjerkwerd		9.80
Hindeloopen		5.93^5
Malquerum		3.50
Stavoren		4.00
Warns		4.95
Koudum		10.05
Sloten		3.54
Wijckel		2.60
Balk		14.07
Oude Mirdum		3.81
Oudega		2.16
Nijega		2.00
Harich		4.00
Hemelum		9.95
Totaal	f	474.51^5

Classe Dokkum.

Dokkum	f	50.38
Damwoude c. a.		9.25
Akkerwoude c. a.		8.00
Rinsumageest c. a.		3.90
Birdaard c. a.		7.04
Warnswerd c. a.		4.35
Heelsum c. a.		2.26
Foudgum c. a.		2.00
Aalsum c. a.		4.80
Metzlawier c. a.		10.71
Oosthem c. a.		3.50
Ee		8.25
Engwierum		8.60
Kollum		22.16^5
Burum c. a.		12.00
Augsbuur c. a.		4.00
Gerkesklooster		2.87
Buitenpost		11.26^5
Augustinusga c. a.		11.75
Surhuisterveen		3.45
Drogeham		3.75
Transporteren	f	194.29

Per transport	f	194.29
Twijzel c. a.		9.37^5
Veenwouden		3.68
Zwaag Westeinde		10.00
Oudwoude c. a.		8.60
Holwerd		3.62^5
Blija c. a.		6.61^5
Ferwerd c. a.		8.00
Waaxens c. a.		1.00
Hiaure c. a.		2.00
Huntum c. a.		9.00
Ternaard		5.84
Nes en Wierum		6.00
Paesens		1.50
Anjum		9.07
Nijkerk		7.80
Morrha		4.50
Schiermonnikoog		5.00
Nes op Ameland		3.55
Totaal	f	300.15

Classe Heerenveen.

Heerenveen	f	32.15
Oldeschoot		5.00
Knijpe		3.65
Nijehorne		1.24
Wijnjeterp		7.00
Ureterp		6.75
Beesterzwaag		18.50
Lippenhuizen		7.80
Gorredijk		10.35
Langezwaag		9.50
Tjallebert		4.50
Nijehaske		9.88^5
Lemmer		17.50
Tjerkgaast		3.90
Langweer		7.46
Joure		28.30
Goingarijp		2.80
Terkaple		2.07
Akkrum		11.10
Haskerhorne		3.45
Oosterhaule		4.45
St. Jansga		5.15
Transporteren	f	202.50^5

Per transport	f	202.50^5
Oldeboom		16.60
Oosterzee		7.78
Wolvega		27.30^5
Oldelemmer		2.50
Scherpenzeel		6.26^5
Peperga		3.20
Steggerden		2.27^5
Oldeholtpade		5.58
Noordwolde		4.25
Oldeberkoop		11.60
Makkinga		3.60
Appelscha		5.00
Donkerbroek		6.50
Totaal	f	304.36

Classe Zwolle.

Zwolle	f	157.20^5
Windesheim		7.10
Wijhe		12.15
Raalte		10.87
Dalfsen		18.50
Hasselt		20.53^5
Rouveen		6.00
Staphorst		6.35^5
IJhorst c. a.		9.50
Avereest		1.66
Nieuwleuzen		5.85
Ommen		21.81
Ommerschans		9.70
Hellendoorn		12.75
Den Ham		6.00
Hardenberg		8.80^5
Heemse		3.75
Dedemsvaart		9.00
Lutten		4.37^5
Totaal	f	331.91

Classe Deventer.

Deventer	f	135.39
Diepenveen		6.40
Kolmschate		6.50
Olst		26.18
Wezepe		4.60
Bathmen		10.10
Transporteren	f	189.17

Per transport	f	189.17
Holten		5.75
Markelo		16.35^5
Welsum		6.68^5
Almelo		61.80
Tubbergen		4.71
Vriezenveen		14.70
Wierden		6.10
Rijssen		14.50^5
Enter		6.20
Borne		11.52
Ootmarsum		12.39
Denekamp		7.75
Enschede		70.65^5
Losser		7.20
Oldenzaal		7.00
Hengelo		14.85
Delden		24.69^5
Goor		17.50
Diepenheim		6.70
Haaksbergen		11.74^5
Usselo		8.00
N. N. te Delden		30.00
Totaal	f	555.98

Classe Kampen.

Kampen	f	64.60
Kamperveen		4.00
Zalk		5.75
Wilsum		1.90
Mastenbroek		8.25
Genemuiden		9.65
IJsselmuiden		3.50
Kampereiland		7.50
Schokland		2.00
Vollenhove		21.51^5
Blokzijl		10.85
Blankenham		8.00
Kuinre		7.25
Oldemarkt		28.13^5
Steenwijkerwold		6.26
Steenwijk		45.00
Giethoorn		5.00
Wanneperveen		5.00
Zwartsluis		21.18
Totaal	f	265.34

Classe Groningen.

Groningen (Ned. gemeente)	f	274.92^5
Groningen (Waal. gemeente.)		36 56
Hoogezand		5.00
Sappemeer		6.50
Windeweer		2.50
Noordlaren		3.50
Haren		13.62
Westerbroek		1.40
Engelbert		1.75
Middelbert		2.75
Noordijk		2.25
Zuidhorn		5.30
Noordhorn		1.15
Leeg- en Hoogkerk		2.42
Dorkwert		8.35
Garnwerde		2.55
Aduard		2.66
Den Ham		2.97
Ferwerd		1.40
Ezinge		2.03^5
Saaxum		1.00
Oldehove		3.10
Niehove		2.00
Niezijl		1.88
Grijpskerk		3.10
Visvliet		1.94
Grootegast		6.55
Nie- en Oldkerk		4.50
Sebaldeburen		3.00
Lutkegast		1.50
Op-ende		2.00
Marum		5.00
Nuis		4.12^5
Oldebert		9.00
Midwolde		7.92
Lettelbert		2.50
Oostwolde		2.50
Zevenhuijsen		4.80
Totaal	f	446.00^5

Classe Winschoten.

Winschoten	f	20.17
Transporteren	f	20.17

Per transport f	20.17
Eexta	3.16^5
Oude Pekela. .	26.60
Nieuwe Pekela .	12.60
Westerlee. . .	2.50
Muntendam . .	6.40
Meeden . . .	3.17
Veendam. . .	26.79
Wildervank . .	21.58
Noordbroek . .	40.21^5
Zuidbroek . .	16.23
Scheemda . .	5.59
Midwolde . .	7.36
Nieuw Scheemda	4.00
Wagenborgen .	3.25
Termunten . .	4.00
Woldendorp . .	2.50
Nieuwolde . .	23.50
Oostwolde . .	29.61^5
Finsterwolde. .	10.80
Nieuweschans .	10.38
Beerta . . .	28.02^5
Nieuw-Beerta .	7.30
Bellingwolde. .	13.86^5
Vriescbelo . .	3.10
Vlagtwedde . .	7.00
Bourtange . .	2.00
Sellinge . . .	3.50
Ter-Apel . . .	3.10
Onstwedde . .	13.75
Wedde . . .	3.25
Blijham . . .	18.50
Oudeschans . .	3.00
Stadskanaal . .	10.50^5
Ommelanderwijk	8.45
Totaal f	410.96

Classe Appingadam.

Appingadam. . f	13.25
Opwierda . .	1.67^5
Farmsum. . .	10.00
Oterdum . . .	3.03
Heveskes. . .	2.58^5
Weiwert . . .	2.40
Meerhuizen . .	1.20
Tjamsweer . .	3.00
Transporteren f	37.14

Per transport f	37.14
Delfzijl . . .	7.00
Uitwierda . .	2.18
Holwierda . .	1.00
Krewert . . .	1.50
Spijk	4.31
Godlinze . . .	2.20
Jukwert . . .	1.00
Solwert en Mars-sum . . .	2.00
Loppersum . .	7.70^5
Oostervagtwert .	2.85
Enum. . . .	2.00
Zeerijp . . .	1.75
Leermens . .	5.90
't Zandt . . .	3.20
Garshuizen . .	2.00
Westerembden .	2.25
Stedum . . .	4.03
Garrelsweer . .	2.00
Lellens . . .	1.22
Slochteren . .	12.25
Harkstede . .	4.35
Kolham . . .	3.29
Schilderolde . .	5.00
Hellum . . .	4.50
Siddeburen . .	4.22^5
Woltersum . .	1.10
Wittewierum. .	1.50
Ten Boer . .	7.20
Thesinge . . .	1.50
Garmerwolde .	2.72
Totaal f	141.01^5

Classe Middelstum.

Middelstum . . f	4.66^5
Onderdendam c. a.	5.42^5
Huizinge . . .	0.75
Westerwijtwerd .	2.00
Bedum. . . .	3.50
Zuidwolde. . .	5.84
Noordwolde . .	5.52
Stitswerd . . .	1.00
Kantens . . .	3.09
Uithuistermede	
Transporteren f	29.79

Per transport f	29.79
(W. gedeelte. .	8.26
Uithuistermede	
(O. gedeelte). .	5.90
Oosternieland c. a.	1.25
Eppenhuize . .	1.00
Zandweer. . .	1.27^5
Rottum. . . .	1.53
Breede	10.00
Warffum . . .	18.85
Uskwerd . . .	6.40
Uithuizen . . .	10.32
Leens	8.07
Warfhuizen . .	1.50
Wehe en Zuurdijk	2.35
Ulrum	3.89^5
Niekerk. . . .	1.86
Vierhuizen c. a. .	0.76^5
Hornhuizen c. a.	5.00
Pieterburen . .	15.00
Westernieland c. a.	1.00
Winssum . . .	6.50
Adorp	2.02
Wetsinge . . .	3.00
Obergum . . .	4.00
Tinallinge. . .	1.37^5
Raflo-Raskwerd .	2.10
Den Andel. . .	3.00
Eenrum . . .	26.40
Mensingeweer. .	2.50
Saaxumhuizen. .	10.00
Zoltkamp . . .	0.18^5
Totaal f	197.09^5

Classe 's Bosch.

's Hertogenbosch. f	60.70
Engelen . . .	2.30
Osch c. a. . .	2.15
Heeswijk c. a. .	3.50
Berlicum c. a. .	1.50
Lith. c. a. . .	2.50
Oijen	2.33
Grave	10.00
Ravenstein. . .	2.95^5
Kuik c. a.. . .	10.69^5
Transporteren f	98.63

Per transport f	98.63
Boxmeer c. a. .	7.50
Vierlingsbeek. .	2.00
Oisterwijk. . .	13.37^5
Tilburg. . . .	2.75
Hilvarenbeek . .	9.13^5
Boxtel	3.00
St. Michiels-Gestel	2.35
Vucht	14.30
Helvoirt . . .	6.65^5
Schijndel . . .	1.55
Buitengewone collecte 's Bosch .	40.74
Totaal f	201.98^5

Classe Breda.

Breda . . . . f	51.00
Prinsenhage . .	3.85
de Leur . . .	8.84
Etten	6.30^5
Zundert . . .	6.26
Ginneken . . .	4.00
Chaam c. a. . .	11.50
Bergen op Zoom .	30.03
Ossendrecht . .	5.50
Rosendaal. . .	12.01
Kruisland . . .	6.00
Steenbergen . .	12.27^5
Nieuw Vossemeer	3.28
Willemstad . .	7.00
Fijnaart . . .	17.00
Klundert . . .	19.00
Zevenbergen . .	9.74
Stand daar Buiten	3.05
Oudenbosch . .	19.20^5
Gastel	2.00
Dinteloord . .	5.32^5
Geertruidenberg .	8.15
Oosterhout . .	8.81
Dongen . . .	7.30
Terheijden . .	15.00^5
Made	5.00
Drimmelen . .	4.60
Hooge Zwaluwe .	7.40
Lage Zwaluwe .	5.00
Moerdijk . . .	6.00
Totaal f	310.43^5

Classe Heusden.

Heusden . . . f	19.98
Doeveren c. a. .	6.65
Aalburg c. a. .	2.50
Wijk	6.50
Veen	5.50
Eethen . . .	2.55
Meeuwen. . .	2.87
Babilonienbroek.	3.50
Dussen . . .	5.81
Vlijmen . . .	10.00
Woudrichem. .	4.64
Sleeuwijk. . .	3.36
Werkendam . .	9.00
Almkerk c. a. .	4.91
Uitwijk . . .	0.75
Rijswijk . . .	2.50
Op- en Neder-Andel . . .	2.50
Kapelle . . .	8.00
Waspik . . .	2.70
Raamsdonk . .	8.10
's Gravenmoer .	3.60
Sprang . . .	3.12
Besoijen . . .	2.50
Waalwijk. . .	7.11
Baartwijk. . .	2.00
Drunen . . .	4.34^5
Loon op Zand .	2.16
Totaal f	137.15^5

Classe Eindhoven.

Eindhoven. . . f	12.00
Oirschot . . .	12.50
Bladel	7.00
Hoogeloon . .	2.05
Veldhove . . .	2.00
Heeze	13.00
Valkenswaard. .	4.00
Bergeijk . . .	2.10
Budel	2.70
Someren . . .	5.00
Asten	6.42
Helmond . . .	37.35
Transporteren f	106.12

Per transport f	106.12
Vegchel . . .	6.07
St. Oedenrode .	12.00
Nunen. . . .	4.50
Deurne. . . .	4.48
Catechisanten van St. Oedenrode. .	9.27
Totaal f	142.44

Classe Assen.

Assen . . . . f	41.85^5
Norch. . . .	7.00
Peize	4.50
Roden . . .	4.70
Roderwolde . .	4.00
Eelde	3.50
Vries	10.15
Zuidlare . . .	11.59
Anlo	3.12^5
Gieten . . .	3.81
Gasselternieuwveen . . .	2.50
Gieterveen . .	5.20
Gasselte . . .	3.00
Rolde	9.65
Hijkersmilde. .	9.71^5
Beilen. . . .	5.25
Exel	4.60
Annerveen . .	4.00
Veenhuizen . .	10.00
Hoogersmilde .	2.01^5
Totaal f	150.16

Classe Meppel.

Meppel . . . f	39.63
Kolderveen . .	3.25
Nijeveen . . .	2.51
Havelte . . .	6.00
Wapserveen . .	1.86^5
Vledder . . .	6.00
Diever . . .	3.50
Dwingelo. . .	4.30
Ruinen . . .	3.77^5
Transporteren f	70.83

Per transport f	70.83
Ruinerwold	8.35
Kochanje	3.00
Hoogeveen	16.38
Zuidwolde	13.14
Totaal f	111.70

Classe Coevorden.

Coevorden f	11.73^5
Dalen	8.00
Oosterhesselen	3.85
Sleen	3.27^5
Zweelo	3.35
Westerbork	5.75
Transporteren f	35.96

Per transport f	35.96
Borger	9.64
Odoorn	7.03^5
Roswinkel	3.00
Emmen	10.00
Schoonebeek	3.70
Totaal f	69.33^5

Gemeenten in Limburg.

Maastricht (Ned. Gemeente) f	20.48
Beek en Geul	2.50
Gulpen	2.50
Eijsden	3.56
Transporteren f	29.04

Per transport f	29.04
Vaals	6.49^5
Venlo	11.20
Blitterswijk	4.26^5
Gennep	6.45^5
Sittard	7.60
Urmond	5.10
Heerlen	5.00
Totaal f	75.15^5

De Commissie tot de Zaken der Waalsche Kerken.

Gewone Collecte f 1566.21^5

RECAPITULATIE.

Classe	Arnhem f	761.27
»	Nijmegen	443.44^5
»	Zutphen	787.52^5
»	Tiel	167.05
»	Bommel	153.10
»	Harderwijk	395.24^5
»	's Gravenhage	1,163.47^5
»	Rotterdam	1,980.33
»	Leijden	901.00
»	Dordrecht	684.78^5
»	Gouda	452.28^5
»	Brielle	332.10
»	Amsterdam	5,684.61
»	Haarlem	968.21^5
»	Alkmaar	631.66^5
»	Hoorn	505.70
»	Edam	434.11^5
»	Middelburg	527.14^5
»	Zierikzee	226.86
»	Goes	179.08
»	IJzendijke	226.86
»	Utrecht	1,125.82^5
»	Amersfoort	863.44^5
»	Wijk	325.93
	Transporteren f	19,921.06

	Per transport f	19,921.06
Classe	Leeuwarden	773.52^5
»	Harlingen	452.64
»	Sneek	474.51^5
»	Dokkum	300.15
»	Heerenveen	304.36
»	Zwolle	331.91
»	Deventer	555.98
»	Kampen	265.34
»	Groningen	446.00^5
»	Winschoten	410.96
»	Appingadam	141.01^5
»	Middelstum	197.09^5
»	's Hertogenbosch	201.98^5
»	Breda	310.43^5
»	Heusden	137.15^5
»	Eindhoven	142.44
»	Assen	150.16
»	Meppel	111.70
»	Coevorden	69.33^5
Van de Commissie tot de Zaken der Waalsche Kerken		1,566.21^5
Van de Gemeenten in Limburg		75.15^5
	Totaal f	27,339.13^5

REGISTER

OP DE

HANDELINGEN VAN DE ALGEMEENE CHRISTELIJKE SYNODE

DER

HERVORMDE KERK

IN HET

KONINGRIJK DER NEDERLANDEN,

IN DEN JARE

1850.

8 Julij. GELDERLAND.

ZUIDHOLLAND.

NOORDHOLLAND.

ZEELAND.

UTRECHT.

8 Julij. LIMBURG.

Zinstorende Drukfeil in de Synodale Handelingen van het jaar 1849.

Bladz. 333, regel 16 staat: *meerdere*, moet gelezen worden: *mindere*.



